Anders Gärdeborn

MÄSTERDIRIGENTENS VERK

Den gudomliga inspirationen i

BIBELN

bevisad genom

KUNSKAP

Tredje upplagan

LIGNUM

Mästerdirigentens verk
Upplaga 3

Copyright © Anders Gärdeborn
Lignum förlag, Krakas väg 56, 723 55 Västerås

Kontakt: lignum@telia.com
Webb: www.masterdirigentensverk.se

Tryck: PRINTON, Estland, 2020

Omslagsfoto: Stockfoto

ISBN 978-91-519-3670-3

Innehåll

Förord 7
Presentation 8
Lära 9
Innehåll 9

Perspektiv på Bibeln 11

Bibelns handling 11

Bibelns struktur 13
Två testamenten 13
Bibelböcker 14
Korsreferenser 14

Bibelns format 16
Språk 16
Stilfigurer 17

Bibelns tillkomst 19
Tillkomsthistorien 19
Kanon 22

Bibelns inspiration 24

Bibelns tolkning 25

Bibelns information 30

Bibelns alternativ 32

Bibelns fel? 33

Bibelns autentisering 35
Kronologi 35
Utombibliska källor 42
Naturvetenskap 45
Stjärnbilder 48

Koder 55
Arkeologi 60
Profetior 61

Kronologisk genomgång 65

Före tiden 66
Gud 66
Skapelsens syfte 68

Skapelse och Renhet 71
Skapelsens matematik 71
Skapelsedagarna 78
Skapelsen av materien 79
Skapelsen av livet 83
Skapelsen av människan 97
Skapelsen av änglar 115
Skapelsen fullbordas 118
Skapelsens ålder 118

Synd och Flod 124
Fallet i andevärlden 125
Människans fall 126
Adams släkt 133
Hedniska religioner 139
Noas flod 142

Nationer och Patriarker 153
Tidig spridning 153
Humanismens födelse 155
Storskalig spridning 157
Abrahams förbund 163
Patriarkerna 166
Abraham och hans familj 169

Egypten och Uttåg 184
Till Egypten 184
I Egypten 189
Från Egypten 192

Lagar och Regler 202
Guds berg 203
Lagens roll 208
Buden 211
Tabernaklet 216
Guds högtider 230
Kalendersynkronisering 234

Öken och Erövring 235
Vandringen 236
Profetiska varningar 242
Erövringen 243
Den krigiske guden? 252

Domare och Kungar 256
Domartiden 256
Enade riket 258
Delade riket 267

Fångenskap och Återvändande 274
Riken faller 274
Återvändande 285
Templen 286
Världsrikena 289
Daniels årsveckor 292
Mellantestamentlig tid 295

Jesus och Frälsning 298
Vem var han? 299
Tre avgörande händelser 310
KUNSKAP om Jesus 317
Evangelium 322

Hedningar och Vedermöda 334
Hedningarnas tider 338
Judar och hedningar 347
Ändens tid 353
Rollista 356

Intrig 368
Bibelkronologin för ändens tid 382

Guds rike och Evighet 388
Guds rike 388
Domstolar och påföljder 394
Evighet 405
Alltings fullbordan 406

Slutsats 407

Översikter 409
Översikt 1. Kronologi 409
Översikt 2. Utombibliska källor 413
Översikt 3. Naturvetenskap 413
Översikt 4. Stjärnbilder 419
Översikt 5. Koder 420
Översikt 6. Arkeologi 422
Översikt 7. Profetior 423
Översikt 8. Genealogi 424
Översikt 9. Judarnas historia 426

Källor 427
Bildlicenser 429
Ordförklaringar och Index 434
Noter 441

Förord

"Är Gamla testamentet verkligen en del av kristendomen?"

Jag fick frågan under en Alpha-kurs för några år sedan, och den triggade igång ett helt batteri av tankar inom mig. Kan verkligen den Gud som uppenbarar sig i Jesus Kristus beordra ut folket i blodiga krig? Kan han kräva efterlevnaden av en lag som är nästan omöjlig att hålla och sedan döda alla dem som misslyckas? Och när sedan Nya testamentet spär på med något som kyrkan tolkat som en evig plåga i ett helvete, då blir det nästan omöjligt att få ihop gudsbilden.

Så jag började studera och resultatet är denna bok. Det liberala svaret att Bibeln är ett hopkok av skrifter från olika kulturer och därför inte tillförlitlig, har aldrig varit riktigt aktuellt för mig. Jag har alltid velat tro på Bibeln som Guds Ord, och därför blev det en stor befrielse när jag insåg hur starkt bevisad (ja, jag menar att ordet inte är överdrivet) den övernaturliga inspirationen är. Jag samlade ihop dessa bevis i sju områden som till min stora förtjusning bildade en akronym (initialbokstavsförkortning) för KUNSKAP: Kronologi, Utombibliska källor, Naturvetenskap, Stjärnbilder, Koder, Arkeologi och Profetior.

Svaret på rubrikens fråga har blivit ett rungande JA! I stort sett ingenting i Nya testamentet fungerar utan den gammaltestamentliga bakgrunden. Däremot ramlar polletterna ner på löpande band om man läser Jesu och apostlarnas undervisning med utgångspunkt i vad de visste om Gamla testamentet. Tillsammans utgör de två testamentena en väl sammanhållen enhet.

En annan sak jag upptäckt i arbetet med boken är alla *lager av religion* som kyrkan genom århundradena lagt över den ursprungligt bibliska uppenbarelsen. Jag har fått erfara en stor befrielse i upptäckten att många av kristendomens ”problemområden” inte är ursprungliga utan resultat av senare tillägg. Det gäller till exempel läror om utkorelse, helvete och lidande. Jag vill betona att behandlingen av dessa områden i boken inte följer någon speciell teologisk tradition, utan jag har istället lagt stor vikt vid att motivera dem utifrån Bibeln själv.

Jag som skriver heter Anders Gärdeborn och bor i Västerås. Jag är född 1954 och blev kristen 1975, åtminstone som jag förstår det. Mitt yrkesliv har jag ägnat som ingenjör i det privata näringslivet men har sedan min omvändelse haft ett stort intresse för Bibeln. Speciellt har kopplingen mellan Bibel och vetenskap legat mig varmt om hjärtat, och därför har jag ägnat 40 år åt skapelsetro och evolutionskritik vilket bland annat resulterat i boken *Intelligent skapelsetro*. Därför är KUNSKAP-området Naturvetenskap min primära hemmaarena.

Detta är den tredje upplagan av boken *Mästerdirigentens verk*, och naturligtvis gläder det mig att de två första nu är slutsålda. Jag har gjort några ganska omfattande revideringar sedan den första upplagan men egentligen ingenting i sakfrågorna. Det är mest kompletteringar, förtydliganden och i några fall förenklingar av figurer. Syftet är detsamma för alla tre upplagorna, nämligen att sprida samma tilltro till Guds Ord som jag själv fått genom noggranna undersökningar. Jag hoppas också att boken ska bidra till att förbereda svensk kristenhet för Jesu återkomst som kommer allt närmare.

Boken finns presenterad på nätet: **www.masterdirigentensverk.se**.
Många av bokens ämnen finns på Bibelkanalen på YouTube: **www.youtube.com/c/bibelkanalen**.
Jag finns själv tillgänglig på: **lignum@telia.com**

Anders Gärdeborn

Presentation

Gud har järnkoll på historien. Han har ett kärleksfullt syfte med sin skapelse, han håller på att genomföra en genial räddningsplan och han utlovar ett svindlande resultat för de människor som väljer att samarbeta med honom. Allt detta har han dokumenterat och kommunicerat i Bibeln. Därför ska vi i denna bok studera vad Gud själv har att säga om skapelsen, frälsningsplanen och framtiden, men vi ska också jämföra Bibeln med annan evidens från naturvetenskapliga och historiska källor. Vi kommer att upptäcka att dessa andra källor backar upp Guds ord på ett överväldigande sätt. En fantastisk resa med Skaparen själv i historiens förarsäte utlovas.

I titeln **Mästerdirigentens verk** (förkortad **MDV**) är Gud mästerdirigent och Bibeln hans verk. Syftet med boken är dubbelt. Dels vill den beskriva Guds frälsningsplan som den är beskriven i Bibeln, och dels vill den visa på trovärdigheten genom utvikningar till de sju områdena Kronologi, Utombibliska källor, Naturvetenskap, Stjärnbilder, Koder, Arkeologi och Profetior. Att områdenas begynnelsebokstäver stavar KUNSKAP är en bonus. Kunskap är just vad boken vill förmedla, både uppenbarad kunskap från Bibeln och vetenskaplig kunskap från de sju områdena. När dessutom Bibelns gudsinspirerade kunskap och vetenskapens förnuftsbaserade kunskap talar samma språk är det en stor styrka. För båda! Samstämmigheten mellan Bibeln och vetenskapen ger oss *verifierad* kunskap.

Bokens omslag säger lite kaxigt att Bibelns gudomliga inspiration är bevisad genom de sju områdena som inryms i initialbokstavsförkortningen KUNSKAP. Men går det verkligen att bevisa något religiöst? Det beror på vad man menar med ”bevis”. Egentligen är det bara matematiker som talar om **bevis** när de utifrån vissa satser konstruerar fram andra, medan naturvetare hellre talar om **evidens** eftersom de aldrig kan bevisa någonting hundraprocentigt. Det beror på att om de vill bevisa att A leder till B och observerar B en miljon gånger, så har de ändå inte bevisat A eftersom det alltid kan finnas ytterligare en faktor C som också leder till B. Däremot kan man motbevisa (falsifiera) en vetenskaplig teori. Det räcker med en enda observation av icke-B för att kunna sluta sig till icke-A. En trovärdig naturvetenskaplig teori är därför aldrig bevisad i egentlig mening, men den har motstått många och ihärdiga försök till motbevisning. Bibelns trovärdighet är inte heller bevisad i matematisk mening, men evidensen för dess gudomliga inspiration överträffar evidensen för många av de idag gällande naturvetenskapliga teorierna som till exempel evolutionsläran och big bang. MDV gör ett huvudnummer av att motivera detta högst kontroversiella påstående.

Ateister och humanister försöker ofta bekämpa den kristna tron genom att måla upp en motsatsställning mellan tro och vetande, och ibland har nog kyrkorna alltför lättvindigt kapitulerat för denna taktik. MDV vill visa att vi inte behöver lägga vårt förnuft på hyllan för att ta *hela* Bibeln på allvar. Det förutsätter dock en tämligen radikal läsning vilket innebär att varje sneglande mot tidsandan lätt förstör helheten. För den bibelläsare som inte känner sig bunden vid sin samtids politiskt korrekta uppfattningar kan dock Bibeln erbjuda en världsåskådning som är internt motsägelsefri, överensstämmande med vetenskap och sist men inte minst livsavgörande.

MDV duckar inte för de stora och svåra frågor som finns runt tolkningen av Bibeln. Hur kan Gud som är både allsmäktig och kärleksfull tillåta en värld som lider? Är ett evigt straff i helvetet verkligen förenligt med en rättvis Gud? Kan Gud styra historien dit han vill och samtidigt tillåta människans fria vilja? Allt detta och mycket därtill kommer att behandlas i denna bok. Det är min innerliga önskan att den ska leda fram till det förtroende för Bibeln som den är värd och till en djup förtröstan på dess löften. De kommer ju från ingen annan än universums skapare som låter meddela att jag är Gud, och det finns ingen annan Gud, ingen som jag… Mitt beslut ska förverkligas, allt jag vill kommer jag att göra… Vad jag talat låter jag ske, vad jag beslutat utför jag (Jes 46:9-11).

Lära

Bibeln innehåller några grundläggande sanningar som inte är förhandlingsbara där de viktigaste är:

- Gud har skapat världen.
- Jesus Kristus är Guds Son.
- Människan är skild från Gud genom synd.
- Jesu död och uppståndelse är en nödvändig och tillräcklig lösning på detta problem.
- Enda möjligheten för människan att få evigt liv är att omvända sig från sin synd och tro på Jesus Kristus som frälsare.
- Jesus kommer att återvända till jorden en dag.

Ovanstående punkter utgör den kristna trons fundament och utan dem är det tveksamt om man ens kan kalla sig för kristen. Bibeln innehåller emellertid andra lärosatser som saknar konsensus i den kristna världen:

- själens odödlighet,
- utkorelse,
- frälsningens universalitet,
- himmel och helvete,
- judarnas roll,
- jordens ålder och evolutionsläran,
- händelseutvecklingen vid tidens slut.

I samtliga dessa frågor tar MDV ställning och strävar efter att motivera den utifrån bibelordet samt, fast i mindre omfattning, granskar konkurrerande uppfattningar. Boken stöder inte det sagda på någon speciell kyrklig lära eller tradition. Min bön är med Hab 3:2: Herre, jag har hört budskapet om dig och jag bävar. Herre, ge liv åt ditt verk i våra dagar, låt det bli känt i vår tid.

Innehåll

MDV består av tre avdelningar:

- Perspektiv på Bibeln,
- Kronologisk genomgång av Bibeln,
- Tematiska översikter av Bibeln.

Den **kronologiska genomgången** beskriver händelserna i den ordningsföljd de har inträffat historiskt eller kommer att inträffa profetiskt, vilket inte alltid är detsamma som ordningen på Bibelns böcker. En speciell svårighet har varit att många profetior uppfylls vid fler än ett tillfälle under historiens gång.

Insprängt i den kronologiska genomgången finns de **sju KUNSKAP-områdena** som har var sin ikon (figur 1) och ett färgkodat streck i vänstermarginalen. De utvecklas i bokens tre avdelningar: De introduceras i den första avdelningen under *Bibelns autentisering*, preciseras i den andra under respektive fas i frälsningshistorien och sammanställs i den tredje i var sin *översikt*.

Figur 1. KUNSKAP-områdena.

Huvudflödet i MDV är den kronologiska genomgången, men för den läsare som hellre vill göra ett tematiskt studium och följa något av KUNSKAP-områdena tillhandahåller boken ett **kedjereferenssystem**. Efter varje KUNSKAP-avsnitt hänvisas till nästa på samma tema. Formatet på referenserna är ”{Nästa xxx sida yyy.}” där xxx är KUNSKAP-området och yyy är sidreferensen. Den första kedjereferensen finns i slutet av inledningen till respektive KUNSKAP-område.

Bibelcitat är skrivna med röd text som till exempel Ordspråksbokens varning för att inte lägga någonting till Guds ord: Allt Guds ord är rent från slagg… Lägg ingenting till hans ord, så att han tillrättavisar dig för lögn. (Ords 30:5-6) Läsaren uppmanas därför att kritiskt pröva allt skrivet med svart text (utom *denna* uppmaning förstås!). Det utgör mina egna tolkningar av vad Bibeln säger och kan naturligtvis innehålla missuppfattningar. Samtidigt ombeds läsaren att inte omedelbart förkasta läror och tolkningar som inte stämmer med hennes tidigare uppfattning. MDV innehåller delar som inte tillhör huvudfåran av kristen förkunnelse, men som jag efter noggrann prövning funnit vara korrekta, det vill säga bibliska. De har hjälpt mig få en mycket mer konsekvent och begriplig gudsbild än tidigare vilken jag hoppas kunna dela med mig av till mina läsare. Pröva allt, behåll det goda. (1 Tess 5:21)

Bibelcitaten är där inget annat anges hämtade från **Svenska Folkbibeln 2015**, förkortad **SFB**. Om citatet klippts ut på ett sådant sätt att ett personligt pronomen saknar referens så har det ersatts med personnamnet inom hakparenteser. Till exempel, istället för det citattekniskt mer korrekta ”Han [Abraham] trodde Gud…” används ”[Abraham] trodde Gud…” (Gal 3:6). Även enklare förändringar i ordföljd, kommatering och tempus har tillåtits för att passa sammanhanget. Inga understrykningar, kursiv eller fet stil i bibelcitaten är originala.

Datum från den sekulära historien är i MDV inte uttryckta som *fvt* (före vår tideräkning) utom som ***fvtk*** (före vår tideräkning enligt konsensus). Detta är en reservation mot den sekulära historiebeskrivningens alla felkällor. *År x fvtk* betyder alltså inte att en händelse inträffade år x före vår tideräkning (eller före Kristus) utan att historikernas konsensus är att den inträffade då. Sådana datum överensstämmer inte alltid med den bibliska kronologin.

För att inte försämra läsbarheten så innehåller **slutnoterna** endast metainformation som bibelreferenser och andra källhänvisningar.

Som författare till MDV gör jag små anspråk på originalitet och än mindre på gudomligt tilltal. Min huvudsakliga uppgift har varit att sammanställa och illustrera vad andra producerat. Man brukar säga att det kallas plagiat att stjäla från en författare och research att stjäla från flera. Inför denna bok har jag gjort omfattande research! Jag vill göra ett speciellt omnämnande och rikta ett stort tack till pastor Tim Warner i 4Winds Fellowships, South Carolina, USA. Det mesta i KUNSKAP-områdena Kronologi och Stjärnbilder samt en hel del av den övriga teologin kommer från hans böcker och internetundervisning.[1]

Perspektiv på Bibeln

Bibeln är alla tiders största bästsäljare. Hela eller delar finns tillgänglig på omkring 3000 olika språk,[2] och detta trots att Bibeln ursprungligen kommer från ett pyttelitet folk, israeliterna. Den enda möjliga förklaringen är att den innehåller något stort och avgörande. Den innehåller ett budskap till mänskligheten från universums skapare.

Bibelns handling

Bibeln handlar om Guds frälsningsplan för mänskligheten. Den beskrivs kortfattat här och detaljeras senare i MDV:s kronologiska del.

Figur 2 beskriver frälsningsplanen där historien löper mellan de viktiga händelserna längst upp i bilden. Blått är judar, rött är hedningar och grått är människor före Abrahams kallelse (då uppdelningen mellan judar och hedningar ännu inte fanns). För alla tre kategorierna markerar den mörkare färgen Guds folk, medan den ljusare färgen utmärker människor som (ännu) inte tillhör honom.

De viktigaste händelserna i Guds frälsningsplan är:[3] (Numreringen återfinns i figuren.)

1. Gud **skapar** universum, jorden, livet och människan.
2. I **syndafallet** väljer människan att vara olydig mot sin skapare vilket leder till att hon drar döden över skapelsen.
3. Omedelbart efter syndafallet avslöjar Gud sin frälsningsplan för människan i det så kallade **protoevangeliet**. Han lovar att kvinnans avkomma – Jesus – ska krossa ormens huvud – djävulens makt.
4. **Två mänskligheter** växer till på jorden: Sets avkomlingar representerar de gudfruktiga medan Kains avkomlingar representerar de ogudaktiga.
5. Människans ondska ökar lavinartat och Gud sänder en stor översvämning, en **syndaflod**, för att sätta punkt för den. Endast Noa och ytterligare sju personer överlever i den väldiga Noas ark.
6. Efter floden växer mänskligheten på nytt och sprids över jorden genom att Gud förbistrar folkens språk vid **Babels torn**.
7. Gud väljer ut och sluter ett förbund med en man – **Abraham** – som ska bilda den nation – Israel – från vilken den avgörande komponenten i Guds frälsningsplan – Jesus – ska komma.
8. Gud leder sitt folk via **patriarker**, **slaveri** (i Egypten) och **uttåg** (från Egypten) till **lagens givande** på Sinai berg. En väsentlig del av lagen var **offertjänsten**, där man utgöt djurblod som en förebild på det fullkomliga offret, Jesus Kristus, som sedermera skulle utgjuta sitt eget blod på korset.
9. Gud etablerar Israels folk i **Kanaans land** och leder dem genom **domare** och **kungar** som emellertid utför sitt uppdrag med varierande grad av gudfruktighet. Gud sluter ett förbund med en av kungarna, **David**, och lovar att hans kungadöme ska bestå för alltid, ett löfte som kommer att uppfyllas av Jesus.
10. Trots varningar från många **profeter** sjunker folket så djupt i synd att Gud låter Jerusalems **tempel förstöras** och folket blir sänt i **exil**. Stammarna i norr (Israel) blir fångar i Assyrien och stammarna i söder (Juda) blir fångar i Babylonien. Efter exilen återvänder folket och **templet byggs upp** på nytt under ledning av Serubbabel.

11. Gamla testamentet tystnar ungefär 400 år innan Nya testamentet tar upp frälsningstråden igen. Då föds den mänskliga hetens räddare som utlovats redan i protoevangeliet, **Jesus Kristus**, och han döps, undervisar, dör, uppstår samt stiger upp till himlen. I det nya förbundet har Jesu blod ersatt offerdjurens blod i Gamla testamentet.
12. **Nya förbundet** har utlovats i Jer 31:31-34: Se, dagar ska komma, säger HERREN, då jag sluter ett *nytt förbund* med Israels hus och med Juda hus… Jag ska lägga min lag i deras inre och skriva den i deras hjärtan. Jag ska vara deras Gud, och de ska vara mitt folk… Jag ska förlåta deras missgärningar och aldrig mer minnas deras synder. Synderna hos de judar som dött i tro under gamla förbundet blir retroaktivt försonade vid Jesu död: Fast alla dessa [gamla förbundets troende] hade fått vittnesbörd för sin tro, fick de inte det som var utlovat… *Först tillsammans med oss* [nya förbundets troende] ska de nå fram till målet. (Hebr 11:39-40) Det nya förbundet sjösätts successivt (sned linje vid 12 i figur 2) från första pingstdagen tills templet förstörs av romarna cirka år 70 efter Kristus, då offertjänsten omöjliggörs och därmed också utövandet av det gamla förbundet.
13. På grund av judarnas synd har **evangeliet erbjudits hedningarna**: Genom [Israels] fall har frälsningen kommit till hedningarna, för att väcka deras avund. (Rom 11:11)
14. Gud kommer dock att **åter förbarma sig över judarna**: Förhärdelse har drabbat en del av Israel, och så ska det förbli till dess att hedningarna i fullt antal har kommit in. Och det är så *hela Israel ska bli frälst*. (Rom 11:25-26) Det sker sannolikt i samband med Jesu återkomst.
15. Efter en sju år lång och mycket svår tid över jorden kallad **vedermödan** kommer **Jesu återkomst** (hans andra ankomst). Då kommer de människor som dött rättfärdiga i Kristus att uppstå och tillsammans med levande kristna stå inför **Kristi domstol**. Även en del icke-troende kommer sannolikt att överleva vedermödan och gå in i…
16. … **Guds rike**, ett tusenårigt freds- och fridsrike på jorden. Jesus är nu kung och djävulen är satt i bojor. I detta rike uppfyller Gud slutgiltigt sina löften till Abraham om ett förlovat land och till David om ett evigt kungadöme. Mot slutet av de tusen åren kommer **djävulen att släppas lös** under en kort tid för att leda det sista upprorsförsöket mot kungen, Jesus Kristus. Upproret slås dock snabbt ner.
17. Sedan följer **den yttersta domen** när alla – döda som då levande – som vägrat ta emot Guds lösning på syndens problem döms till evig död. Övriga, de som bejakat Jesus Kristus, tillbringar **evigheten** tillsammans med sin skapare: Ingen natt ska finnas mer, och de behöver inte lampors sken eller solens ljus, för Herren Gud ska lysa över dem. Och de ska regera som kungar i evigheters evighet. (Upp 22:5)

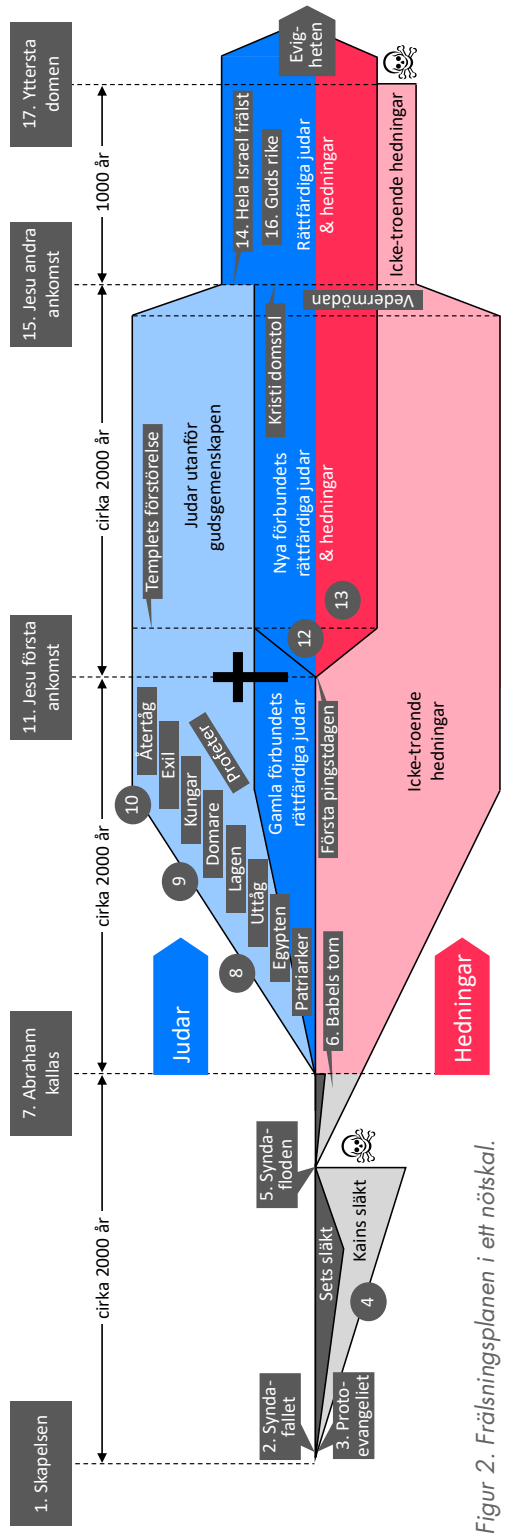

Figur 2. Frälsningsplanen i ett nötskal.

O vilket djup av rikedom och vishet och kunskap hos Gud! Hur outgrundliga är inte hans domar, hur ofattbara hans vägar! (Rom 11:33)

Bibelns struktur

Två testamenten

Bibeln består av två delar: Gamla och Nya testamentet, där ordet testamente betyder förbund eller avtal. Gud slöt det gamla förbundet med Abrahams *fysiska* barn, det vill säga Israels folk, och utökade det när Mose fick ta emot lagen på Sinai berg. Även det nya förbundet är i första hand avsett för judarna, men det är utökat till att gälla alla Abrahams *andliga* barn,[4] det vill säga kristna från alla nationer som blivit rättfärdiggjorda genom Jesu död och uppståndelse. Gamla testamentet kan också kallas för den hebreiska Bibeln eftersom det är den del som judarna använder ännu idag.

Ibland utmålas en konflikt mellan Bibelns båda delar som kan beskrivas med den luttrande frågan ”är Gamla testamentet verkligen en del av den kristna tron?”. Konfliktens kärna ligger i att Gamla testamentet sägs måla upp en hård och straffande gud medan Nya testamentet beskriver honom som mjukare och kärleksfullare. Någon har skämtsamt beskrivit konflikten som att vi hellre läser Nya testamentet för där har Gud blivit kristen. För judarna finns naturligtvis inte denna spänning eftersom de inte betraktar Nya testamentet som kanoniskt. Kristna kan bemöta den på lite olika sätt:

- Man ser en förskjutning och ett förandligande av läran i och med Jesu ankomst. MDV menar dock att delar av detta synsätt är en rest av ett grekiskt tänkande som började påverka kristendomen när den spreds över världen. Flera grekiskt influerade filosofier betraktade den fysiska tillvaron som en andraklassvärld, och frälsningens uppgift var därför att befria människans själ – som hölls fången i en fysisk kropp – till en högre och ”andlig” tillvaro. Gamla testamentets gud blev skaparen av den materiella världen medan Nya testamentets gud frigjorde människans själ till sin egentliga och andliga bestämmelse.
- Man ser en harmoni mellan de båda testamentena. Gud har en frälsningsplan för hela skapelsen, inklusive dess materiella delar, och den börjar i Gamla testamentet och fullbordas i Nya. Därför är de nytestamentliga händelserna både förutsagda i och en naturlig förlängning av de gammaltestamentliga. *Nya testamentet är i det Gamla förvarat; Gamla testamentet är i det Nya förklarat.*

Hebr 1:1-2 knyter ihop de två testamentena: *I forna tider* talade Gud många gånger och på många sätt till fäderna genom profeterna, men *nu i den sista tiden* har han talat till oss genom sin Son. Honom har han insatt som arvinge till allt, och genom honom har han också skapat universum.

Bibelböcker

Figur 3 på motliggande sida visar bibelböckerna som de ser ut idag, trettionio böcker i Gamla testamentet och tjugosju i Nya. Indelningen i olika böcker och ordningen mellan dem har dock inte alltid varit densamma. Några kommentarer:

- Längst ner i figuren finns det historiska flödet. Däröver ligger ”historiska kommentarer”, böcker som utgör utvikningar till eller löper parallellt med det historiska flödet.
- Gamla testamentets böcker delas in i historiska (sandfärgade), poetiska (gröna) och profetiska (röda). (Judarna har dock en annorlunda indelning.) Nya testamentets böcker delas in i evangelier (mörkblå), historia (Apostlagärningarna), brev (ljusblå) och profetia (Uppenbarelseboken).
- Under den babyloniska fångenskapen skrevs ingen historisk bok men däremot tre profetiska.
- Alla evangelier är historiska och av dem ligger Lukas på det historiska flödet. Det beror dels på att dess berättelse i sig är kronologisk och dels på att författaren också skrivit en direkt fortsättning i Apostlagärningarna.
- Den kronologiska ordningen för ett fåtal av de icke-historiska böckerna är inte helt klarlagd.

Korsreferenser

Bibeln är en integrerad helhet vilket kan ses på det stora antalet korsreferenser den innehåller. Figur 4 ger en fyndig sammanställning av 340 000 referenser mellan liknande teman, ord, händelser och människor. (Förklaring finns i bildtexten.) Några intressanta observationer kan göras:

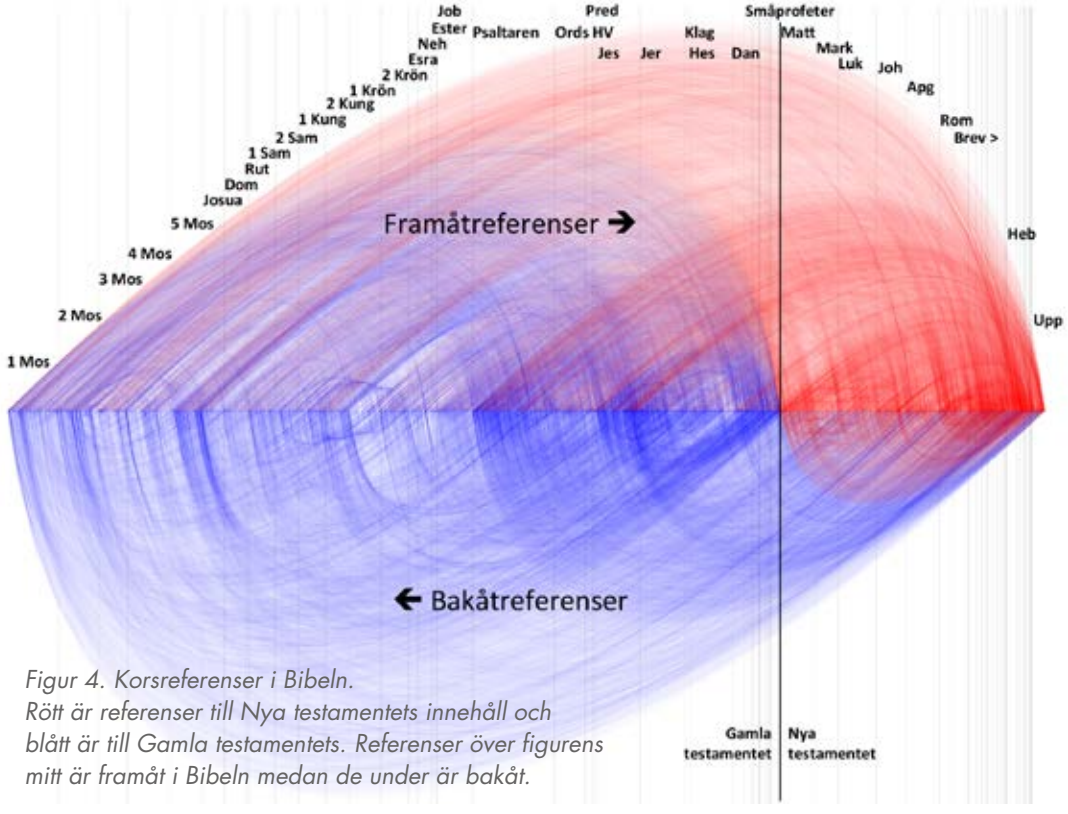

Figur 4. Korsreferenser i Bibeln.
Rött är referenser till Nya testamentets innehåll och blått är till Gamla testamentets. Referenser över figurens mitt är framåt i Bibeln medan de under är bakåt.

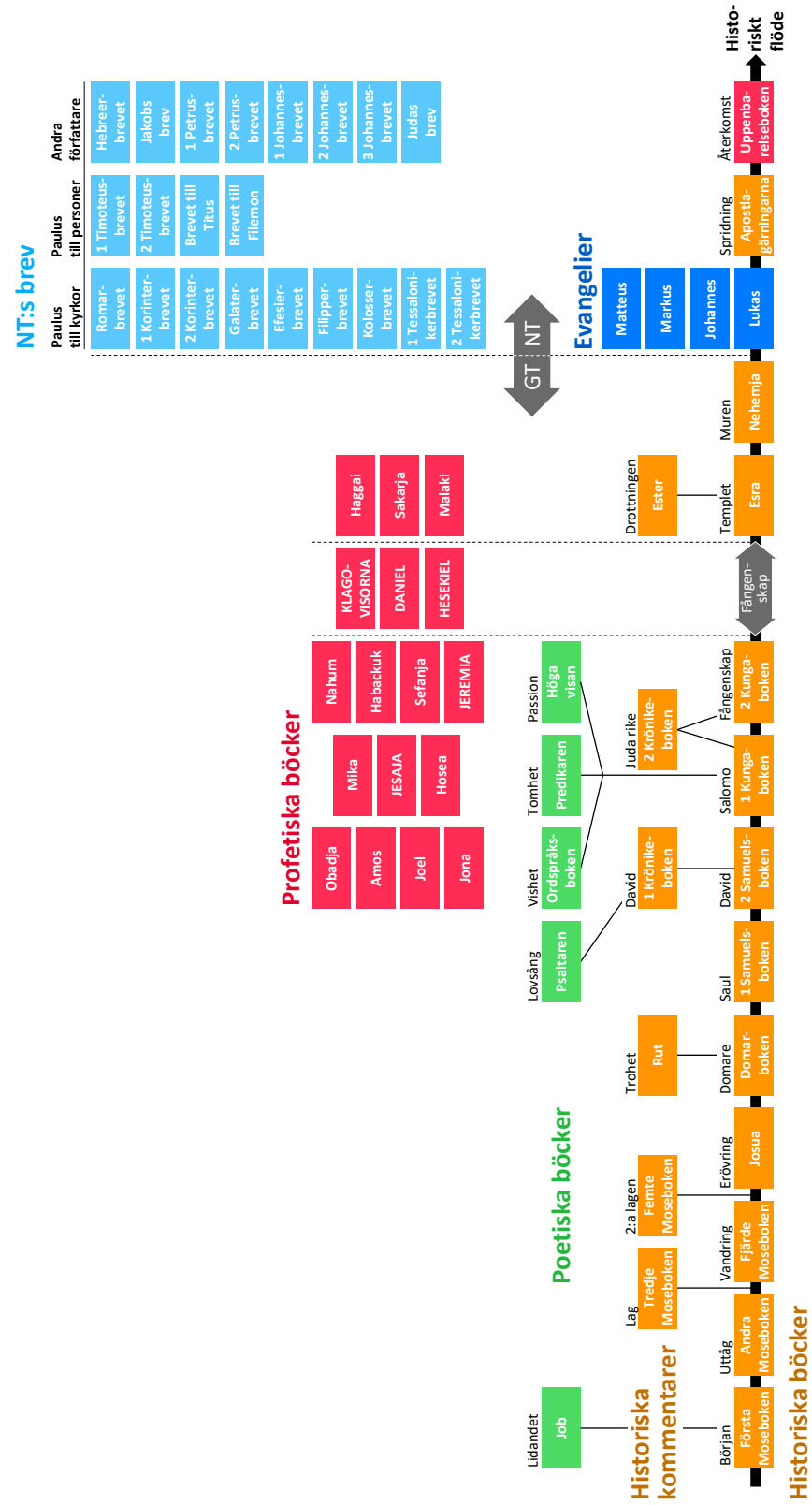

Figur 3. Bibelböckerna. (Profetböckerna med versaler brukar kallas de stora profeterna.)

- De röda strimmorna från Psaltaren är de rika framåtreferenser som finns till Nya testamentets innehåll. Detsamma gäller för Tredje och Femte Moseböckerna samt för Jesaja och Daniel.
- Looparna från Andra Samuelsboken till Andra Krönikeboken samt runt evangelierna visar på parallella berättelser.
- Många framåtreferenser från Jesaja och Daniel går till Uppenbarelseboken, och de har ett eskatologiskt (läran om de yttersta tingen) innehåll.
- Småprofeterna har många referenser bakåt i Gamla testamentet.
- Hebreerbrevet har många referenser både till och från Gamla testamentet.

Bibelns format

Språk

Gamla testamentet är skrivet på hebreiska med undantag av några korta stycken[5] skrivna på arameiska. Nya testamentet är skrivet på grekiska, men även här finns det enstaka ord och uttryck på arameiska som till exempel Jesu ord på korset Eli! Eli! Lema sabaktani? vilket betyder min Gud, min Gud, varför har du övergett mig? (Matt 27:46).

Hebreiska var judarnas språk under större delen av Gamla testamentets tid, men efter den babyloniska fångenskapen undanträngdes det av arameiskan. Då blev hebreiskan mer ett ”religiöst” språk som användes i synagogorna och som bara de skriftlärda förstod. På Jesu tid fanns det dessutom ett tredje språk i Israel, grekiskan, som var det gemensamma språket i Medelhavsområdet och som blev huvudspråket i Nya testamentet. Hebreiskan återföddes som talspråk i samband med den ökande judiska invandringen till Palestina från slutet av 1800-talet, och efter Israels självständighet 1948 är det landets huvudspråk. Den moderna hebreiskan är i stort sett densamma som den mer än 2000 år gamla bibelhebreiskan även om många nya ord tillkommit. Det är första gången i historien som ett ”dött” språk återuppstått efter så lång tid.[6]

Det hebreiska alfabetet är unikt i så motto att dess bokstäver är *både* fonem och piktogram där ett fonem representerar ett **språkljud** medan ett piktogram representerar ett helt **objekt**. Vårt latinska alfabet är ett exempel på det förra medan det kinesiska alfabetet är ett exempel på det senare. Formen av de hebreiska bokstäverna har förändrats under tidens gång så att det inte längre är uppenbart vad de betydde från början, men den ursprungliga formen avslöjar innebörden tydligt. Figur 5 ger tre exempel på detta. Eftersom de hebreiska bokstäverna representerar både ljud och objekt kan det tyda på att detta alfabet är det ursprungliga.

Hebreisk bokstav	Ursprunglig form	Senare form	Dagens form	Symbolisk betydelse	Överförd betydelse
Alef			א	Oxhuvud	Styrka, Makt, Ledare
Bet			ב	Tältgolv	Hus, Familj, Inuti
He			ה	Man med lyfta händer	Uppenbarad, Andan, Essensen
Läses från höger till vänster			אב	Fader	Ledaren av huset
			אהב	Kärlek	Innersta väsendet av fadern

Figur 5.
Hebreiska bokstäver.

Figuren ger också ett par exempel på att bokstävernas betydelse ibland följer med när orden formas. (Hebreiska ord läses från höger till vänster.) ”Far” heter ”ab” på hebreiska (jämför Jesu ord Abba, Far! i Mark 14:36) och bildas av det två bokstäverna *alef* och *bet* som betyder ledare respektive hus. ”Ledaren av huset” alltså. Men det blir ännu mer finessrikt. Bokstaven *he* uttrycker ”uppenbarad” eller ”andan” av någonting. Om den placeras mitt i eller i hjärtat av ett ord, uppenbarar den ordets innersta väsen, dess essens. Sätts denna andegivande bokstav in mitt i ordet far fås – trumvirvel – verbet älska. Den innersta naturen hos den himmelske Fadern är kärlek. ”Moder” stavas på motsvarande sätt ”starkt vatten” vilket kan tyckas förvirrande men bara till dess man förstår hur lim tillverkades vid denna tid. Man kokade djurskinn i vatten som då fick en kletig yta som skummades av och användes som klister. Modern, det starka vattnet, är alltså det lim som håller ihop familjen. Bibelns språk förmedlar därför redan i sin strukturella uppbyggnad en del avgörande sanningar.

Bibeln innehåller fler exempel på att bokstaven *he* tillför en ny anda till ett ord. När Gud sluter förbund med Abram får denne ett nytt namn, Abraham, och i samma veva byter Saraj namn till Sara.[7] På hebreiska innebär båda namnbytena ett inskjutande av bokstaven *he* vilket markerar Guds Andes inflytande i deras liv.

Från början skrevs den hebreiska texten utan luckor mellan orden. Anledningen var troligen att man ville spara utrymme på den dyra papyrus man skrev på. För att undvika felläsning gav man istället fem av de tjugotvå tecknen speciella former då de användes i slutet av orden. Detta utökar alfabetet till tjugosju olika tecken även om fem par av dem egentligen är samma bokstäver.

Stilfigurer

Bibeln innehåller många *stilfigurer* eller *retoriska figurer*. I en **metafor** förklaras någonting okänt genom att representera det med någonting känt, som till exempel när Jesus vill få apostlarna att förstå vem han är genom att säga att jag är vinstocken (Joh 15:5). En **allegori** är en utökad metafor som konsekvent byter ut ett sammansatt budskap mot metaforer, som när Paulus förklarar skillnaden mellan lagens och löftets förbund med att de två kvinnorna är två förbund (Gal 4:24). En **liknelse** är ungefär detsamma, men här finns ett jämförelseord inskjutet: *Som* en guldring i grisens tryne är skönhet hos en kvinna utan vett. (Ords 11:22) I en **synekdoke** får en del beteckna helheten, som ansiktet i uttrycket i ditt anletes svett ska du äta ditt bröd (1 Mos 3:19). När Baals profeter inte fick kontakt med sin gud använde sig Elia av en **ironi** när han uppmanade dem att ropa högre. Visst är han en gud, men han kanske sitter försjunken i tankar, eller så är han upptagen eller på resa, kanske sover han, men då ska han väl vakna (1 Kung 18:27). En **hyperbol** innebär en retorisk överdrift, som att städerna är stora och befästa upp till himlen (5 Mos 1:28). En **eufemism** är en förskönande omskrivning: Judas övergav [sin apostlatjänst] för att gå till den plats som var hans. (Apg 1:25) Vid en **personifiering** förvandlar man ett ting till en individ, som att var dag har nog av sin egen plåga (Matt 6:34). Och så vidare. Totalt kan cirka 200 olika typer av stilfigurer identifieras i Bibeln.[8]

En speciell retorisk figur, **kiasm**, förekommer rikligt i Bibeln, och den innebär att en tanke upprepas fast i omvänd ordning, som i Alexander Dumas *De tre musketörerna*: ”En för alla, alla för en.” Om kiasmen beskrivs med satserna A-B-C kommer den alltså att repeteras i ordningen C-B-A. Hela strukturen blir A-B-C-X-C-B-A, där X markerar fokalpunkten i vilken texten speglas. X utgör dessutom tankens poäng vilket skiljer sig från nutidens retoriska normer där det viktiga brukar stå i början och/eller slutet av en text. I kiasmen är det textens strukturering runt fokalpunkten som pekar ut det väsentliga, och man kan kanske betrakta det som ett alternativ till kursiv eller fet stil. Ett enkelt exempel på en kiasm finns i Matt 11:28-30:

A Kom till mig, alla ni som arbetar och är *tyngda av bördor*
| B så ska jag ge er *vila*. Ta på er *mitt ok* och
| | X *lär av mig*, för jag är mild och ödmjuk i hjärtat.
| B Då ska ni finna *ro* för era själar, för *mitt ok* är milt
A och min *börda är lätt*.

Märk att speglingen kan bestå av antingen kontraster eller likheter. *Tunga bördor* kontrasteras mot *lätta bördor* på A-raderna, medan ”vila” jämställs med ”ro” på B-raderna. Dessutom finns ”mitt ok” med på båda B-raderna. Strukturen pekar ut mittraden där poängen står: vikten av att lära av Jesus. Ett lite mer omfattande exempel på en kiasm finns i figur 6, och notera den fantastiska fokalpunkten.

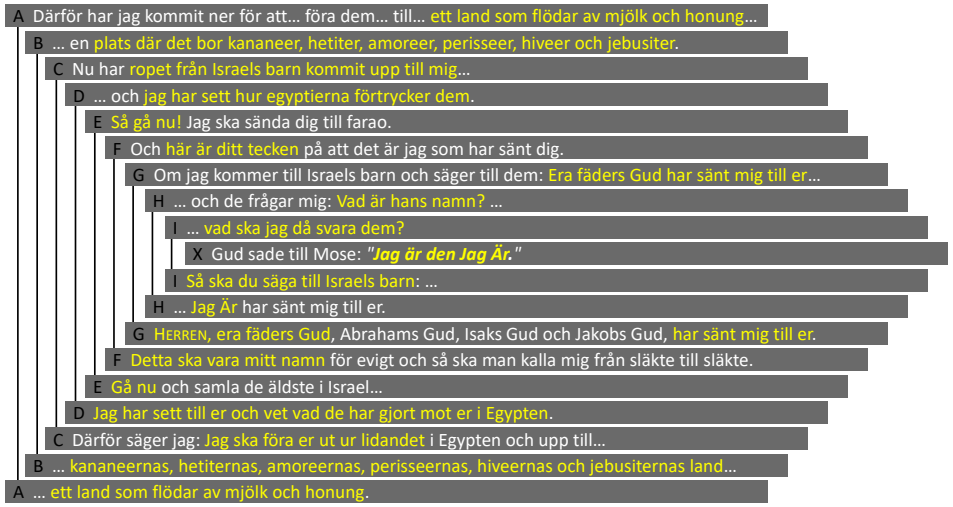

Figur 6. Kiasm från 2 Mos 3:8-17.

Första Moseboken inleds med en storslagen beskrivning av Guds skapelse varpå det mindre beundransvärda syndafallet följer. Resten av boken är indelad i tio huvudavsnitt som alla inleds med det hebreiska ordet ***toledoth*** som kan översättas med ”fortsatta historia”.[9] (En toledoth är inte en stilfigur i egentlig mening men väl ett strukturelement i texten.) Principen är att först beskriva ett skeende (eller en person) översiktligt och sedan zooma in det väsentliga vilket blir skeendets (eller personens) toledoth eller ”fortsatta historia”. Skapelseberättelsen är naturligtvis ingen toledoth eftersom den inte är en fortsättning av någonting, men den följs av en toledoth, en inzoomning av det väsentliga som i detta fall är människan. Denna första av Bibelns toledother inleds i 1 Mos 2:4: Detta är himlens och jordens *fortsatta historia* [*toledoth*]… De nio nästkommande toledotherna tillhör i tur och ordning Adam, Noa, Noas söner, Sem, Tera, Ismael, Isak, Esau och Jakob.[10]

Med kunskap om kiasmer och toledother är det inte svårt att avfärda myten om att Bibeln skulle innehålla två olika skapelseberättelser från olika tidsepoker sammanställda till en enda text. De två förmodat olika berättelserna knyts nämligen intimt ihop i 1 Mos 2:4:

A Detta är *himlens*
| B och *jordens fortsatta historia* [*toledoth*]
| | C sedan de *skapats*,
| | C då när Herren Gud hade *gjort*
| B *jord* och
A *himmel*.

Här är alltså även mittraden speglad i två C-rader. En del bibelöversättningar bryter texten mitt mellan dessa och låter den första C-raden avsluta ”den första skapelseberättelsen” och den andra C-raden inleda ”den andra skapelseberättelsen”. En kunskap om textens struktur omöjliggör ett sådant förfaringssätt. Kiasmen visar att texten är en odelbar helhet och toledothen visar att författaren hädanefter avser zooma in det väsentliga i skapelsen, vilket visar sig vara människan.

Ytterligare ett argument som brukar framföras för uppfattningen att Bibeln innehåller två oförenliga skapelseberättelser är att skapelseordningen skiljer sig dem emellan. Bibeln 2000 översätter 1 Mos 2:19: Så formade Herren Gud av jord alla markens djur och alla himlens fåglar och förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Här verkar det som att djuren är skapade *efter* människan, tvärt emot ordningen i den ”första” skapelseberättelsen. Men versen kan lika gärna översättas som Svenska Folkbibeln gör: Herren Gud *hade format* alla markens djur och himlens alla fåglar av jord. Han förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Så skapelseordningen är konsekvent mellan det första och det andra kapitlet i Första Moseboken. Jesus själv knyter förresten ihop de båda: Har ni inte läst att Skaparen från början gjorde dem till man och kvinna [från första kapitlet] och sade: Därför ska en man lämna sin far och mor och hålla sig till sin hustru, och de två ska bli ett kött [från andra kapitlet]? (Matt 19:4-5)

Bibelns tillkomst

Bibeln är skriven under en period av cirka 1500 år av fyrtiotalet författare. Mose nedtecknade de första delarna på 1400-talet före Kristus och Johannes avslutade under den andra halvan av nollhundratalet efter Kristus. Mellan de två testamentena finns ett uppehåll som brukar kallas *de 400 tysta åren*.

Tillkomsthistorien

Gamla testamentet

De ursprungliga nedskrivningarna av Gamla testamentets texter, ”grundtexterna”, finns inte bevarade eller åtminstone inte upphittade. Det berättigar en fråga: Om vi inte har några originaldokument kvar, hur kan vi då vara säkra på att de kopior som finns verkligen återspeglar de ursprungliga texterna? Svaret är att de många bibehållna kopiorna av grundtexterna endast obetydligt skiljer sig åt. Enstaka ord kan avvika men inget som förändrar någon lärofråga eller historisk beskrivning. Det visar att de skriftlärda judarna var oerhört noggranna när de mångfaldigade en text genom kopiering från dokument till dokument. Om de olika kopiorna hade varit slarviga avskrifter av originaldokumenten så hade de varit olika *sinsemellan*. Att så inte är fallet visar på deras tillförlitlighet.

Likheten mellan olika kopior av bibeltexten bekräftades på ett mäktigt sätt år 1947, när man i Qumran nordväst om Döda havet hittade tidiga avskrifter av stora delar av den hebreiska Bibeln.

Figur 7. Stora Jesajarullen, 1QIsa, från Israels museum i Jerusalem.

Dessa **dödahavsrullar** innehåller delar av samtliga Gamla testamentets böcker utom Ester. Jesaja finns i en fullständig version (figur 7) som daterats till ungefär 125 *före* Kristus.[11] Detta är väsentligt eftersom Jesaja innehåller många profetior om Jesus som är så träffsäkra att bibelkritiken tidigare antog att boken måste ha skrivits som en efterhandskonstruktion men under profetisk flagg. Den kritiken kom nu på skam.

Att vi kan lita på de tidiga kopiorna av bibelböckerna garanteras också av att Gud själv har tagit en aktiv del i deras bevarande. Han säger till profeten Jesaja: Gå nu och skriv detta på en tavla inför dem och nerteckna det i en bok, så att *det bevaras* för kommande dagar, *alltid och för evigt*. (Jes 30:8)

De flesta bibelforskare menar att Mose är författare eller åtminstone redaktör av de fem Moseböckerna. Efter Israels seger över amalekiterna sa Gud till Mose: Skriv upp detta *i boken*, så att ni inte glömmer det… (2 Mos 17:14) ”Boken” har bestämd artikel och talar om en skrift som då *höll på att* nedskrivas vilken sannolikt är Moseböckerna. Mose är trogen denna uppgift, och nästan fyrtio år senare när han håller på att lämna över ledarskapet till sin efterträdare Josua, ger han Moseböckerna till prästerna för säker förvaring inför framtiden.[12] Ett undantag till Moses författarskap är naturligtvis det allra sista kapitlet som handlar om hans egen död. Det lades till senare som en redaktionell kommentar sannolikt av Josua eller Esra. Mose var troligen inte heller primär mottagare av informationen i *Första* Moseboken eftersom den innehåller historiska händelser som utspelade sig långt före Moses födelse i Egypten. Dessa händelser förmedlades rimligen till Mose antingen muntligen eller skriftligen. Kanske Noa skrev ner de delar som handlar om floden? Kanske till och med Adam, eller hans närmaste avkomlingar, skrev ned de delar som handlar om tiden före floden? Det antyds i alla fall av 1 Mos 5:1: Detta är *boken* om Adams fortsatta historia. I så fall fanns uppteckningarna på lertavlor som Noa hade med sig i arken och som senare sammanställdes av Mose i Första Moseboken. Detta förutsätter naturligtvis att skrivkonsten fanns redan *före* floden vilket det finns stöd för både i den judiska och i den babyloniska traditionen.[13]

Moseböckerna utgör en enhet i Gamla testamentet som kallas **Torah** eller **Pentateuken**. Länge var denna den enda *kanoniska* (som Guds ord erkända) skriften i Israel. Josua lade till boken uppkallad efter hans namn: Josua nertecknade allt detta i *Guds lagbok*. (Jos 24:26) Under lång tid var dock denna Guds lagbok bortglömd av hebreerna ända tills den återupptäcktes när kung Josia lät renovera templet cirka 900 år senare då prästen Hilkia fann Herrens lagbok som hade blivit given genom Mose (2 Krön 34:14). Inte långt därefter kom den babyloniska fångenskapen, och när folket återvände lämnade de sig åter till Gud då [Prästen Esra] läste ur [Mose lagbok]… Och hela folket lyssnade till lagboken (Neh 8:3). Detta visar att judarna fortsatte att betrakta Mose lagbok (sannolikt kompletterad med Josuas bok) som Guds speciella budskap. Det var troligen också Esra som på

uppdrag av Gud införlivade profetrullarna och andra böcker i den skriftsamling som idag utgör den hebreiska Bibeln, men mer om detta senare.

Tillkomstflödet för den hebreiska Bibeln är:[14]

- **Muntlig tradition**
  I vissa fall har en bibelbok börjat som överföring från mun till mun. Berättarkonsten var högt utvecklad och man var mycket noggrann med detaljer. Det sägs till och med att man hellre berättade än skrev ner, för man kunde ju skriva fel!
- **Nedskrivning**
  Bibelns författare tecknade ner sina skrifter utifrån vad de själva såg, vad de hörde av den muntliga traditionen eller vad den helige Ande uppenbarade för dem. Profeterna kan ha skrivit själva eller använt skriftlärda ”sekreterare”.
- **Redigering**
  I några fall redigerades flera skrifter ihop till en större enhet. Josua (eller Esra?) måste till exempel ha gjort detta när han lade Moses död till Femte Moseboken.
- **Avskrivning**
  Att skriva av bibliska texter var ett särskilt yrke, och man använde en minutiös noggrannhet. Som en extra kontroll på att man skrivit rätt använde man sig av ett system för checksummor. Symbolerna i hebreiskan är samtidigt både bokstäver och siffror, och genom att summera kopians talvärden och jämföra med originalets kunde man övervaka avskriftens riktighet.
- **Översättning**
  När judarna kom tillbaka från den babyloniska fångenskapen på 500-talet före Kristus blev arameiskan deras tungomål, men i synagogorna lästes Skriften fortfarande på hebreiska. Därför fanns det ett behov av att muntligt översätta texterna till arameiska, och sådana översättningar kallas **targum**. De är mer parafraser än regelrätta översättningar.

  Under cirka 200 år med start cirka 250 före Kristus översattes den hebreiska Bibeln till grekiska. Översättningen kallas **Septuaginta** som betyder sjuttio efter antalet översättare, och därför förkortas den med de romerska siffrorna för sjuttio, **LXX**. Eftersom grekiskan till skillnad mot hebreiskan innehåller vokaler, blev översättningen längre än originalet. Detta ledde i sin tur till att vissa bibelböcker inte längre fick plats på en bokrulle och därför delades, vilket är orsaken till att vi idag har två Samuelsböcker, två Kungaböcker och två Krönikeböcker. *De flesta gammaltestamentliga citat i Nya testamentet är från LXX.*

  Vulgata är den första översättningen av hela Bibeln (Gamla och Nya testamentet) till latin. Den blev klar cirka 400 efter Kristus och blev på 600-talet den katolska kyrkans officiella Bibel.

  Den första kompletta Bibeln på engelska är från 1382 och översattes under ledning av John Wycliffe. Senare, under reformationen, kom fler översättningar ut på engelska. Ungefär samtidigt kom Luthers översättning till tyska.

  Idag finns hela Bibeln översatt till nästan 500 olika språk och delar av den till ytterligare 2500 språk.[15]
- **Strukturella förändringar i texten**
  Den hebreiska Bibeln saknade från början **ordmellanrum**. Mellanslag lades till senare, och många forskare menar att det var under Esras dagar.

  Från början bestod det hebreiska alfabetet bara av **konsonanter**. Vokaler saknades och det var heller inte ndvndgt (!) eftersom man högläste ur Skriften i synagogor och skolor och på så sätt överförde uttalet muntligt från generation till generation. När hebreiskan inte längre var ett levande språk uppstod ett behov av att dokumentera uttalet, vilket man gjorde genom att lägga till vokaler som ett system av punkter och streck. Uppgiften utfördes av en grupp skriftlärda, masoreter, runt 700-talet efter Kristus. Det ursprungliga uttalet hos några hebreiska ord hann

dock gå förlorat innan det skrevs ner. Detta gäller till exempel Guds eget namn som till svenska transkriberas ”JHVH” och *troligen* uttalades ”Jahve”. Det ofta förekommande uttalet ”Jehova” verkar dock vara ett resultat av ett tidigt missförstånd bland kristna.[16]

Indelningen av Bibeln i **verser** och **kapitel** är heller inte ursprunglig utan har tillkommit tämligen sent i historien. Kapitelindelningen infördes under 1200-talet och versindelningen under 1500-talet.[17]

Nya testamentet

Inte heller för Nya testamentet finns något av de ursprungliga dokumenten, grundtexterna, kvar. På samma sätt som för Gamla testamentet kan vi dock vila tryggt i att de kopior som finns är goda avskrifter av originalen eftersom de skiljer sig i mycket liten grad från varandra. Dessutom överträffar Nya testamentet med hästlängder andra historiska dokument vad gäller såväl mängden bevarade kopior som deras tidsavstånd från originalen. Andra skrifter från samma tid som betraktas som trovärdiga finns i en handfull kopior nedtecknade ett tusental år efter att händelserna ägt rum. Nya testamentet däremot finns i över 5000 kopior bara på grekiska, och några av dem är från tiden då ögonvittnen till händelserna fortfarande levde.[18] Därför är Nya testamentet unikt bland klassisk litteratur.

Kanon

Bibelkanon är en lista på de dokument som är inspirerade av Gud och därför ingår i de skriftsamlingar vi kallar Gamla och Nya testamentet. Det är viktigt att komma ihåg att det inte är människor som definierat kanon utan Gud. De personer eller möten som genom historien arbetat med frågan har därför inte själva *bestämt* kanon, utan de har identifierat, bekräftat och dokumenterat en *redan befintlig* kanon. Bibelns böcker hade gudomlig auktoritet redan när de skrevs, men eftersom vissa personer inte kunde acceptera till exempel Hebreerbrevet och Uppenbarelseboken i Nya testamentet – och andra försökte lägga till icke-apostoliska böcker – så trädde kyrkomöten in för att bringa ordning i röran. Då kyrkofäderna började tala om kanon antog de därför att den redan fanns. Joh 16:13 säger att *när* han kommer, sanningens Ande, *då* ska han leda er in i *hela sanningen*, och därför behövde det naturligtvis inte gå 300 år innan ett kyrkomöte definierade vad denna sanning innehåller.

Gamla testamentets kanon

Strax före sin död lämnade Mose sina fem lagböcker till prästerna för att de skulle bevara dem för framtida generationer: Mose skrev denna lag och gav den åt prästerna, Levi söner. (5 Mos 31:9) Han gav också instruktioner om förvaringen: Ta denna lagbok och lägg den vid sidan av Herrens, er Guds, förbundsark. (5 Mos 31:26) Förbundsarken stod i tabernaklet och sedermera i templet ända till dess Jerusalem intogs och templet skövlades av kung Nebukadnessars babyloniska här på 500-talet före Kristus. Då måste Moses lagbok och andra kanoniska skrifter som tillkommit ha räddats undan förintelse genom att judarna tog dem med sig till Babylonien under den sjuttioåriga fångenskap som följde. Sannolikt var det profeten Jeremia som överlämnade skrifterna till profeten Daniel som tillhörde den första vågen av fångar till Babylonien och som såg till att de gudomliga dokumenten bevarades under exilen. När de sjuttio åren var till ända och folket fick återvända till sitt hemland bars handlingarna tillbaka av prästen Esra som också har en egen historisk bok i Gamla testamentet. Det var denne Esra som tillsammans med andra präster avslutade kanoniseringsarbetet av den hebreiska Bibeln. De *samlade* bokrullarna, *arrangerade* dem i ordning (som inte är densamma som dagens kristna ordning), *redigerade* dem så de blev förståeliga (till exempel används ortsnamnet

Dan för händelser som utspelade sig innan orten fick detta namn[19]) och *deponerade* dem hos prästerna i det nya templets arkiv under kontroll av Stora rådet. Den judiska historikern Josefus refererade till en sådan standardkopia av de heliga Skrifterna som förvarades i templet under prästernas övervakning. Den betraktades allmänt som Guds ord, och texterna som lästes i synagogorna var baserade på tempelprototypen.[20]

Judarna betraktade den kanoniska texten som sin grundlag såväl religiöst, socialt som civilt (jämför figur 115 på sidan 208). De hade den mentalt inplanterad som Guds egna instruktioner, och de stödde sig på bland annat 5 Mos 6:6 och 12:32: *Dessa ord* som jag i dag befaller dig ska du lägga på hjärtat… Allt som jag befaller er ska ni vara *noga* med att följa. Du ska inte lägga något till det och inte ta något därifrån. Därför skulle ingen jude våga lägga till, ändra eller dra ifrån någonting vilket är en garanti för att texten bevarats intakt. Autenticiteten bekräftas ytterligare genom att Jesus refererade till texten som ”Skriften”,[21] och på ett ställe delade han liksom övriga judar in den i tre delar: Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig i **Mose lag**, **profeterna** och **psalmerna**. (Luk 24:44) Även Paulus bekräftar Gamla testamentets äkthet genom sin utsaga i 2 Tim 3:16 att hela Skriften är utandad av Gud, där han med ”Skriften” menar den hebreiska Bibeln. (Nya testamentet var ju ännu inte färdigt.) Vid andra templets förstörelse cirka år 70 efter Kristus försvann dock prästerskapet med sin kvalitetssäkrande roll, och ungefär samtidigt började det komma ut kristna skrifter vilket skapade ett behov av att verifiera vad som utgjorde den hebreiska kanon. Men ingen ny kanon skapades alltså utan det var den redan befintliga som bekräftades och dokumenterades.

Även om Gamla testamentets kanon har varit intakt genom tiderna så har den kristna kyrkan påverkat både indelningen i olika böcker och deras inbördes ordning. En anledning är att man gick från bokrullar till kodexformat (bokformat), och en annan orsak är att man önskade sortera materialet efter texttyper istället, som historiska, poetiska och profetiska böcker.

Nya testamentets kanon

Grunden för Nya testamentets gudomliga auktoritet ligger i att Jesus handplockade tolv män och gav dem uppdraget att sprida evangeliet, ett uppdrag som konfirmerades av de tecken och under som följde apostlarna.[22] De infriade detta ansvar i både muntlig och skriftlig form: Håll er till den undervisning ni har fått, *muntligt* eller genom *brev*. (2 Tess 2:15) Alla böcker i Nya testamentet är därför skrivna av apostlar eller under överinseende och välsignelse av apostlar. När de elva apostlarna skulle välja en ersättare för Judas Iskariot definierade de villkoren: Därför måste en av de män som har *varit med oss* under hela den tid då Herren Jesus gick in och gick ut ibland oss… en av dem måste vara *ett vittne* om hans uppståndelse tillsammans med oss. (Apg 1:21-22) De valde Mattias för denna roll vilket emellertid kan ha varit ett misstag. Processen gav inte Gud mycket utrymme att själv välja, och Mattias försvinner ur Bibelns berättelse efter valet. Det var istället **Paulus** som blev den tolfte aposteln när han fick möta Jesus på vägen till Damaskus,[23] och därför kallar han sig själv för hedningarnas *apostel* (Rom 11:13). Övriga nytestamentliga författare är **Matteus**, **Petrus** och **Johannes** som var apostlar, **Markus** som var Petrus sekreterare och **Lukas** som var Paulus resekompanjon. Det är också uppenbart att apostlarna själva uppfattade sina skrifter som inspirerad text. Till exempel likställer Petrus Paulus brev med Skrifterna: I [Paulus] brev finns en del… som okunniga och ostadiga människor förvränger… något som också sker med *de övriga Skrifterna*. (2 Pet 3:16)

Nya testamentets kanon kommer alltså från den auktoritet som Jesus gav sina apostlar. Petrus gör det tydligt att även Gamla testamentet är viktigt för kristna när han uppmanar dem att tänka på det som är förutsagt av **de heliga profeterna** och på budskapet från Herren och Frälsaren som ni har hört från era **apostlar** (2 Pet 3:2). Han talar alltså om *två* uppsättningar helig Skrift där den första är förmedlad av Gamla testamentets profeter och den andra av Jesu apostlar. Han informerar

om att det ska komma en ny uppsättning inspirerad skrift, och det är denna som idag går under benämningen Nya testamentet.

På samma sätt som för Gamla testamentet har ordningen för Nya testamentets böcker förändrats genom tiden. Från början kom de ”judiska epistlarna” före de hedniska eftersom evangeliet först gick till judarna. Ordningen förändrades dock i och med den latinska översättningen Vulgata så att hedningarnas apostel, Paulus, hamnade först. Att Romarbrevet idag inleder epistlarna kan därför betraktas som ett uttryck för den romersk katolska kyrkans dominans av utvecklingen.[24]

Apokryferna

Apokryferna kallas en grupp böcker som är skrivna under ”de 400 tysta åren” mellan de två testamentena. Det råder delade meningar om deras kanonicitet. Varken judarna eller den tidiga kyrkan räknade dem som del av Skriften med stort ”S”. Olika kyrkotraditioner genom historien har haft olika uppfattningar alltifrån att räkna dem som fullvärdiga bibelböcker till att vara skeptiska eller avvisande. Även om apokryferna innehåller en del värdefull historisk data så kan de enligt min uppfattning inte betraktas som Guds inspirerade Ord, och detta av tre orsaker:

- Nya testamentet citerar Gamla testamentet inte mindre än 263 gånger medan Apokryferna citeras någon enstaka gång.[25]
- Apokryferna utesluter sig själva från att vara profetiskt inspirerad text. Följande två citat ur Första Mackabeerboken (från Bibel 2000:s översättning) visar att dess författare inte uppfattar sig som en äkta profet: ”Det blev ett lidande i Israel vars like inte hade funnits sedan den tid då den *siste profeten* uppenbarades för dem” (9:27) och ”Av sagda skäl har judarna och deras präster beslutat att Simon skall vara deras ledare och överstepräst för all framtid *till dess en äkta profet framträder*” (14:41).
- Apokryferna innehåller läror som klart motsäger Bibeln på avgörande punkter. Till exempel säger Syrak 3:3 att ”allmosor utplånar synder” och Tobit 12:9 håller med: ”Allmosor räddar från döden och renar från alla synder”.

Bibelns inspiration

Vad innebär det att Bibeln är *Guds ord*? Paulus svarar med att hela Skriften är *utandad* av Gud (2 Tim 3:16) där ”utandad” är synonymt med ”inspirerad”. Verbet *andas* har ju samma ordstam som substantivet *ande* som heter *spirit* på engelska. Bibeln är alltså *inspirerad* av Gud vilket betyder att dess författare skrivit ner det Gud visat dem under den helige Andes vägledning. De har dock inte gjort detta som omedvetna papegojor utan har använt sig av sina egna personligheter och färdigheter. Man skulle kunna säga att Gud alltid stått för *innehållet* i texterna medan författarna oftast stått för *formatet*.

I detta resonemang ligger naturligtvis ett cirkelargument: Bibeln måste vara Guds ord eftersom den säger sig vara det, och eftersom Bibeln är Guds ord så kan den inte ha fel. Men hur skulle det kunna vara annorlunda? Om en annan skriftlig källa skulle bekräfta Guds ord så skulle den i så fall ha en högre auktoritet än Bibeln som därför inte längre skulle vara Guds ord, åtminstone inte hans slutgiltiga ord. Då skulle snarare den andra källan vara Guds ord, och vi skulle kunna kräva av den att vara bekräftad av en extern källa. Vi har hamnat i en så kallad oändlig regression eller kort sagt, vi har bitit oss själva i svansen. Men Guds ord är Guds ord. Det behöver inte och kan inte bekräftas av andra källor. Då skulle det inte vara Guds ord. (En överensstämmelse med andra historiska källor är dock ett logiskt argument för Bibelns historiska tillförlitlighet vilket visas i KUNSKAP-området Utombibliska källor.)

Den gudomliga **inspirationen** går ibland ännu längre och blir en gudomlig **uppenbarelse**. I inspirationen får författaren sin information genom att observera ett historiskt skeende, medan han i uppenbarelsen får informationen direkt från Gud på ett övernaturligt sätt. I båda fallen skriver författaren under Guds ledning, och det är Gud som väljer vad som ska dokumenteras. Inspiration och uppenbarelse *från* Gud *via* människor illustreras i Apg 1:16: Skriftens ord måste uppfyllas, det som *den helige Ande genom Davids mun* hade förutsagt… Guds Ande fanns alltså närvarande när Bibeln *skrevs* men kan också finnas närvarande då Bibeln *läses*. Anden **inspirerade** författarna att skriva rätt saker och **upplyser** läsarna att rätt förstå det skrivna.

Gud har dock inte använt sig av mänskliga språkrör för hela sitt ord. En del har han faktiskt skrivit själv. Det gäller tio Guds bud som är skrivna med Guds finger på tavlor av sten (2 Mos 31:18). Mose krossade visserligen dessa i vredesmod när folket gjorde sig en avgud, men även den andra upplagan av de tio budorden är skrivna av Gud själv.[26]

Bibelns tolkning

När Paulus och Silas kom till Berea tog judarna emot ordet med stor *villighet* och *forskade* varje dag i Skrifterna för att se om det stämde. (Apg 17:11). Från ortsnamnet kallas detta angreppssätt ibland för **bereansk metod**, och helt klart är både *villighet* och en *forskande* attityd nödvändiga villkor för ett lyckat studium, men inte alltid tillräckliga. Vi behöver också en vettig *tolkningsmodell* för att rätt kunna förstå vad Skriften vill förmedla.

Samhället idag genomsyras av ett postmodernt tänkande. För bibelstudenten innebär detta synsätt att allting i Skriften är öppet för läsarens egna tolkningar. Det som *känns rätt* för dig är bra, och det som känns rätt för mig är också bra – för mig alltså. Allt i Bibeln blir förhandlingsbart vilket är ett destruktivt synsätt eftersom det berövar möjligheten för Gud att förmedla sin ovillkorliga vilja. Gud har ett *syfte* med det han skriver, men när vi tillåter oss att läsa in det som smakar bäst för oss själva missar vi lätt detta syfte. Vi måste betrakta Skriftens auktoritet med respekt och fråga oss vad det är *Författaren* vill säga med orden. Visserligen kan enskilda bibelpassager ibland tillåta olika tolkningar, men med en korrekt helikoptersyn på *hela* Bibeln faller det mesta på plats. De olika verserna är som pusselbitar som från början kan vara svåra att passa ihop, men när den överordnade bilden klarnar faller de naturligt på plats, och man är på rätt spår när man ser samstämmighet i Bibeln utan större motsägelser. Nedan beskrivs några tolkningsprinciper som hjälper oss att komma fram till denna harmoniska bibelsyn.

Rationalitet

Bibeln är skriven för att begripas. Gud har skapat människan till sin avbild, och framträdande delar av denna avbild är förmågan till ett förnuftsmässigt tänkande och en verbal kommunikation. Gud använder båda dessa egenskaper när han förmedlar information till människan. Bibeln är därför designad som ett *logiskt meddelande* förmedlat i ett *verbalt format*, och den ska inte heller tolkas annorlunda. Naturligtvis är Guds hela majestät ”outgrundligt” för människan, men det han formulerat i Bibeln är avsett att förstås. Varför skulle han annars ha skrivit det? Det är inte tillåtet att hänvisa en synbar motsättning till att det är ett ”gudomligt mysterium” eller att det inte är meningen att vi ska förstå. Däremot kan det finnas andra orsaker till att man tvingas lämna en bibeltext oförklarad

såsom bristande tid, lust eller förmåga att sätta sig in i den. Att man inte fattar är inte detsamma som att det är ofattbart.

Vid sidan av den **uppenbarade kunskap** som Gud gett människan i Bibeln finns ett annat sätt att få information om verkligheten, nämligen **vetenskap**. Guds rationalitet utgör grunden även för denna: En rationell gud har skapat ett rationellt universum begripligt för oss rationella människor med hjälp av en rationell metod – vetenskap. En ”naturalistisk” forskare startar med antagandet att Gud inte finns men använder ändå hans rationalitet som grund för sin vetenskap. Det blir lite som att plocka russinen ur kakan. Som kristen behöver man dock inte hymla med att det finns en anledning till att både världen och Bibeln är begripliga.

Konsekvent gudsbild

Gud är den han säger sig vara, och därför kan en korrekt bibeltolkning inte motsäga de egenskaper Bibeln tillskriver honom. Gud är inte nyckfull. Han handlar inte på ett sätt vid ett tillfälle för att stunden senare göra på motsatt sätt. Om det verkar så har vi missat något i tolkningen. Detta ger en tydlig och värdefull vägledning angående vilka teologiska läror vi kan bejaka, alternativt vara skeptiska mot: [27]

- En **allsmäktig** Gud kan påverka världshistorien.
- En **allvetande** Gud kan berätta om vad som ska ske i framtiden.
- En **helig** Gud kan inte ha gemenskap med en syndig människa.
- En **rättfärdig** Gud ser inte mellan fingrarna med synd.
- En **opartisk** Gud väljer inte godtyckligt ut vilka som ska bestraffas och vilka som ska belönas.
- En **rättvis** Gud låter straffet stå i proportion till brottet.
- En **barmhärtig** Gud låter ingen plågas i evighet (vilket inte är detsamma som att det inte finns ett evigt straff).
- En **kärleksfull** Gud önskar evig gemenskap med dem han älskar.
- En **oföränderlig** Gud är densamme i Gamla och i Nya testamentet.
- En **trofast** Gud står fast vid sina löften oavsett hur lång tid det tar.
- En **sann** Gud *finns*.

Det kan tyckas överflödigt att poängtera den sista punkten, men det finns faktiskt bibeltolkningar som inte använder den som utgångspunkt.

Progressivitet

Det finns en progressivitet genom hela Bibeln allt från Första Moseboken ända till Uppenbarelseboken. Gud avslöjar inte hela frälsningsplanen på en gång utan successivt under de cirka 1500 år som Bibeln skrevs. Planen börjar som ett frö med protoevangeliets lågmälda löfte om kvinnans säd som ska krossa ormens huvud och slutar i triumf med Jesu återkomst som kungarnas Kung.[28] Mellan dessa händelser exponeras frälsningsplanen undan för undan där varje ny uppenbarelse bygger på tidigare uppenbarelser. Läran utvidgas och kompletteras, *men den ändras eller motsägs aldrig*. Gud är inte inkonsekvent. Om vi uppfattar ett bibelställe som motsägelsefullt så är det *vi* som inte förstår och inte Gud som snurrar till det. Då Jesus eller en profet eller en apostel talade till människor antogs publiken vara bekant med Guds frälsningsplan, *så långt den dittills var uppenbarad*. När vi läser Bibeln bör vi alltså sätta oss in i dessa människors situation och försöka förstå det som sägs *som de måste ha förstått det*. Det finns två enkla trick som underlättar en sådan förståelse:

- När vi hör ord som själ, frihet eller helvete tolkar vi dem oftast som vår samtid gör, och det gjorde också Bibelns folk. Problemet är att eftersom samtiderna skiljer sig, så skiljer sig också tolkningarna. Mycket av vår förståelse idag är påverkad av tankar som är främmande för Bibeln på ett sätt som kan vara svårt att genomskåda. Därför är det viktigt att låta Bibeln själv definiera begreppen, och det låter sig ofta göras förvånansvärt enkelt genom att studera den dittills givna uppenbarelsen. Det gäller inte minst Uppenbarelseboken som är skriven i ett kodformat, men där alla för förståelsen nödvändiga nycklar finns tidigare i Skriften.
- Mycket av lärorna i Bibeln förmedlas med referenser till tidigare läror, inte minst från Nya till Gamla testamentet. På grund av progressiviteten i budskapet faller därför mycket på plats om man bara tar sig tid att noga kontrollera vad dessa hänvisningar säger. Bibelordets åhörare förväntades känna till de referenser som gavs, och det förväntas av oss också.

Ett annat uttryck för Bibelns progressivitet är att Jesus ofta försökte dölja vem han var. Han använde liknelser för att *bara* lärjungarna skulle förstå, han befallde ett hemlighållande av förklaringsberget och han bad folket att inte sprida vad han gjorde.[29] Detta var inte av feghet eller blygsamhet utan helt enkelt därför att tiden ännu inte var inne för att avslöja nästa fas av Guds frälsningsplan.

Hela tillkomsthistorien av bibelböckerna är också en successiv process. Under lång tid hade Israels folk bara Moseböckerna, senare kompletterade med Josua bok, att tillgå. De flesta av Nya testamentets böcker var inte ens skrivna när apostlarna predikade i de olika synagogorna och församlingarna. Mest anmärkningsvärt är kanske att Uppenbarelseboken var okänd för apostlarna när de gjorde sina egna uttalanden om framtiden.

Nu har det gått nästan 2000 år sedan Nya testamentet skrevs, och Gud har inte uppenbarat några nya delar av sin frälsningsplan under hela denna tid. Judas skriver om den tro som *en gång för alla* har överlämnats åt de heliga (Jud 1:3), Paulus talar om Kristi hemlighet… som *nu har* uppenbarats… *för hans heliga apostlar och profeter* (Ef 3:5) och Upp 22:18 varnar: Om någon lägger något till dessa [profetians] ord, ska Gud lägga på honom de plågor som beskrivs i denna bok. Uppenbarelsen är alltså slutförd i och med apostlarnas lära, och den finns dokumenterad i Bibeln. Två förtydliganden kan dock vara på plats:

- I den sista tiden kommer Gud på nytt att sända profeter för att förmedla sin vilja och sina instruktioner: Jag ska låta mina två vittnen *profetera* under ettusen tvåhundrasextio dagar. (Upp 11:3) Dessa vittnen kommer dock sannolikt inte att frambära några nya lärosatser utan mer uppmana till omvändelse och ge handledning genom den sista tidens vedermöda.
- I vissa fall kan Gud peka på nya sanningar genom att ge en ny förståelse av det som *redan står* i Bibeln. KUNSKAP-området Kronologi kommer att ge ett par exempel på detta.

Kyrkan har alltså inget gudagivet mandat att lägga tradition eller annat vid sidan av Skriften som förmedlare av rätt lära. Det var detta Luther och andra protestanter formulerade med parollen *sola Scriptura*, ”genom Skriften allena”.

Idéhistorisk bakgrund

Många läser Bibeln med den underliggande frågan ”vad betyder detta för mig?”, men kanske vi också bör fråga oss ”vad betydde detta för de åhörare som tilltalades?”. Det finns ju få verser som är adresserade till oss personligen, men ändå finns det massor av lärdomar att dra från Bibeln. Om vi sätter oss in i de tilltalades situation ökar våra möjligheter att förstå det sagda på ett korrekt sätt. Dessa människor tänkte på ett annat sätt än vi gör idag eftersom de var påverkade av ett annat filosofiskt klimat, en annan tidsanda. Därför kan en rätt förståelse underlättas av en grundläggande kunskap om den tankemässiga miljö som rådde vid tiden för Bibelns nedtecknande. Det hjälper oss att förstå både vad som sades och hur det mottogs.

Också ur ett annat perspektiv är kunskap om idéhistorien värdefull. Den kristna tron har i några av sina uttrycksformer blivit kontaminerad av främmande läror genom historiens gång, och genom att känna till var dessa kommer ifrån är det lättare att identifiera och avfärda dem. Alltför ofta läser vi Skriften med västerländska glasögon som till stor del är influerade av tänkandet från antikens Grekland. Försöker vi förstå de gammaltestamentliga profeterna utifrån detta synsätt missar vi målet. Vi måste istället sätta oss in i Gamla testamentet, och även i Nya för den delen, med ett judiskt tankesätt. Några av de grekiska föreställningarna som i hög grad påverkat dagens bibelsyn är ***platonismen*** och ***gnosticismen*** som lär att själen är odödlig, att det andliga är ”ädlare” än det jordiska och att frälsning därför består av att själen befrias från kroppen till en högre andlig tillvaro. Dessa synsätt började påverka kristendomen när den spreds till den grekiska världen under de första århundradena efter Kristus. Här var inte ortodox kristendom speciellt populär eller lockande för den intellektuella eliten, och därför gjordes den ”rumsren” genom att anpassas till den dåtida tidsandan. Denna platonska och gnostiska påverkan har ärvts genom århundradena ända in i vår tid.

Figur 8. Gnostisk människosyn. Människan strävar efter att befrias från sin fångenskap i den fysiska världen och frälsas till de himmelska sfärerna. (Trägravyr troligen av Camille Flammarion, 1888.)

Gnosticismen har en utpräglad dualistisk hållning vilket betyder att den gör en tydlig åtskillnad mellan ande och materia. Den andliga verkligheten betraktas som en högre form av varande, medan den fysiska anses ond. Människans ande är en gnista ljus som kommit ner från den högre verkligheten men som nu är fången i den fysiska kroppen. Frälsningen i detta scenario består i att anden befrias från sitt kroppsliga fängelse för att uppnå sin egentliga bestämmelse i en högre andlig ”himmel” (figur 8). Vägen att nå denna slutgiltiga destination är en mystisk kunskap, *gnosis*, som gör människan medveten om att hon har en fången gudagnista i sitt inre som behöver befrias från den mindre värdefulla kroppen.

De uttrycksformer av kristendomen som definierar människan som en ande har ärvt detta synsätt från gnosticismen. Man menar att människans väsen är **ande**, medan **själen** är ett verktyg och **kroppen** en bostad. Devisen är ibland: ”Du *är* en ande som *har* en själ och *bor* i en kropp”. När Gud kommunicerar med *människan* måste han således vända sig till hennes ande vilket innebär att människan måste söka sig mot sitt inre för att få kontakt med honom. Detta tänkande är grunden för new age-andligheten men har också påverkat kristna mystiker. Bibeln är dock mycket mer jordnära och bokstavlig än gnosticismen. Den talar om att människan *är* en levandegjord *kropp*. Den talar om ett *fysiskt* arv här på jorden för Abraham och hans avkomma. Och den talar om en bokstavlig uppståndelse *av kroppen* vid Kristi återkomst.

Förutom synen på människan så har gnosticismen också påverkat gudsbild och bibeltolkning. En gud som skapar en sämre fysisk verklighet måste vara misslyckad, vilket man löste genom att låta Jesus predika en bättre gud som inte hade så mycket med fysik och materia att göra. Bibelsynen genomsyrades av att man förnekade en bokstavlig läsning och istället gav Skriften en mystisk tolkning som bara kunde erfaras genom en ”andlig” förståelse. Detta ligger till grund för den allegoriska (bildliga) tolkningen av Bibeln som genomsyrar mycket kristet tänkande ännu idag.

Därför finns det egentligen två helt olika tolkningsramar när man läser Skriften: den *hebreiska förståelsen* som Jesus och apostlarna hade och den *grekisk-gnostiska synen* som adopterades ganska tidigt av hednakyrkan och som genom århundraden cementerats i kristenheten. En sådan ”teistisk hellenism” utgör idag de glasögon genom vilka stora delar av kristenheten läser Skriften, och den blir ofta ett hinder att förstå den ursprungliga och avsedda meningen. Bibeln bygger på gammaltestamentliga *hebreiska* profeter samt på Jesu och apostlarnas undervisning i en *hebreisk* miljö med ett *hebreiskt* tänkesätt, och så länge vi inte befriar oss från de grekiska influenser som är så vanliga i dag så kommer vi aldrig att på djupet förstå vad vår Herre menade. Därför lägger MDV stor vikt vid att göra just detta.

Åhörare

Bibeln förmedlar alltså sin lära progressivt och i en viss tidsanda. För en rätt förståelse är det också viktigt att identifiera vilken grupp människor som adresseras. Profeterna i Gamla testamentet talade för det mesta till judar, men Nya testamentet vänder sig ibland till judar och ibland till hedningar. Vid vissa tillfällen talar Jesus till folket och vid andra tillfällen till apostlarna. Ibland är budskapet till präster och skriftlärda och ibland till gemene man. Dessa olika kategorier av människor har olika uppgifter i Guds frälsningsplan och därför kan budskapet vara olika till de olika grupperna. Att göra åtskillnad mellan adressaterna kan därför leda till många värdefulla insikter.

Litterär kontext

Ibland kan en enstaka bibelvers skänka insikt och uppmuntran, men om man vill förstå dess djupare innebörd bör man sätta den i sitt sammanhang. Versen står i ett förhållande till den omkringliggande texten, och att förstå denna *kontext* innebär att förstå versen bättre. Är budskapet ett svar på en viss fråga och i så fall vad var syftet med att ställa den? Är förkunnelsen en del av en större och sammanhängande undervisning? Hänvisar den som talar till andra bibelpassager och i så fall vad står det i dessa? Hur kan händelserna som författaren beskriver ha påverkat hans sinnesstämning och hans sätt att uttrycka sig? Är det som sägs nödvändigtvis sant eller är det vad någon uppfattar som sant?

MDV vill poängtera att Bibelns budskap är så integrerat och genomtänkt att den vidaste litterära kontexten inte bara sträcker sig över ett kapitel, en bibelbok eller ens ett testamente utan över hela Bibeln ända från Första Moseboken till Uppenbarelseboken.

Genre

En sista aspekt att hålla i minnet när man tolkar en bibeltext är vilken *typ* av text man läser. När Bibeln beskriver **historiska** skeenden ska den oftast läsas bokstavligt. Men Bibeln innehåller många andra texter med helt andra syften än att vara faktiska verklighetsbeskrivningar. Det kan vara **poetiska** texter för lovsång eller rop på hjälp, och det kan vara **vishetslitteratur** med ordspråk och levnadsregler. Många bibeltexter är **undervisande** om vad som är Guds vilja för våra liv. För vilken litteratur som helst är det naturligtvis avgörande att förstå syftet med texten för att kunna tolka den rätt, och bibelböckerna utgör inga undantag i detta avseende.

Ibland kan man bättre förstå ett bibelstycke genom att tränga in i textens struktur och grammatik. Ett mycket tydligt exempel på detta finns i Luk 23:43 där Jesus talar till den ångerfulle rövaren på korset. Säger Jesus…

- Jag säger dig sanningen: I dag ska du vara med mig i paradiset, eller säger han…
- Jag säger dig sanningen i dag: Du ska vara med mig i paradiset?

Svaret kommer senare, men vi kan redan här konstatera att en till synes harmlös förflyttning av ett skiljetecken (som inte finns i grundtexten) kan leda till en avgörande skillnad i betydelse.

En **allegorisk** eller bildlig tolkning av en text betyder att man bakom den bokstavliga betydelsen söker en djupare och ofta andlig sanning. Ursprunget finns hos Platon som menade att det bortom den synliga verkligheten ligger en annan och högre realitet. Därför utvecklade platonikerna en metod att läsa texter där man sökte den egentliga meningen ”mellan raderna”.[30] Sådana hellenistiska tekniker användes av kyrkofadern Augustinus som ett filter genom vilket han läste Bibeln, och allt sedan dess har den allegoriska tolkningsmodellen för Skriften varit praxis i många sammanhang. Den bör dock tillämpas med försiktighet. Ingen skulle drömma om att läsa mellan raderna i ett jordiskt testamente i ett försök att hitta ett dolt budskap från den döde, och Bibelns två testamenten bör hanteras analogt. Visst finns det allegorier i Bibeln i syfte att berika eller illustrera men inte för att definiera lärofrågor. En god tumregel är att om något har en bokstavlig tolkning, så använd den!

Sammanfattning

Utan dessa tolkningsprinciper kan vi hamna gruvligt fel vid en läsning av Bibeln. Det är förenat med stora risker att förlita sig på:

- **känslor** påverkade av dagsformen,
- **traditioner** färgade av tidsandan,
- **auktoriteter** vilseledda av personliga agendor,
- **trosläror** styrda av sagda auktoriteter,
- **egna uppenbarelser** som missuppfattar vad Gud vill säga.

Vi får heller inte naivt glömma bort att det finns namnkristna som mer eller mindre *medvetet* försöker föra människor vilse. Paulus varnar: Ja, *bland er själva* ska män träda fram som förvränger sanningen *för att* dra över lärjungarna på sin sida. (Apg 20:30)

Du som läsare av MDV uppmanas att använda tolkningsprinciperna då du bedömer trovärdigheten i bokens budskap. Det blir en trygghet för mig eftersom inte heller jag är immun mot missförstånd!

Bibelns information

Vi lever i informationsåldern vilket innebär att det finns definierade kriterier med vilka kvaliteten på information kan bedömas. Låt oss testa Bibelns information mot dessa kriterier för att se om den håller måttet.

God information ska vara:

- **Tillförlitlig**: Informationen överensstämmer med verkligheten.
  Bibelns korrekthet blir tydligare och tydligare ju fler upptäckter som görs inom naturvetenskap, historia, arkeologi med flera områden. Ingen har någonsin kunnat uppvisa någonting som motsäger detta kriterium.

- **Komplett**: Inga relevanta delar saknas i informationen.
  Bibelns syfte är att beskriva Guds frälsningsväg för människan. Den innehåller allt vi behöver veta för att kunna bli frälsta och är därför komplett.
- **Relevant**: Informationen innehåller inga onödiga delar för mottagaren.
  Vid en ytlig läsning kan Bibeln tyckas innehålla en hel del överflödiga upplysningar åtminstone om syftet är att beskriva Guds frälsningsväg. Att man inte vid första påseendet upptäcker relevansen hos informationen innebär dock inte att den inte finns. MDV kommer att visa exempel där till och med släktlistorna i Bibeln bär på väsentlig information.
- **Konsistent**: Informationen säger inte emot sig själv.
  En av de mest spännande sakerna med att tränga in i Bibeln är att upptäcka hur genomtänkt den är. Varje del finns där för ett syfte och varje del passar ihop med varje annan del. Visst finns det ”problemtexter” men deras antal minskar ju mer man studerar åtminstone om man använder sig av tolkningsprinciperna beskrivna i förra kapitlet.
- **Entydig**: Informationen är svår att feltolka.
  De viktiga delarna i frälsningsplanen – problemet, lösningen och människans respons – är otvetydiga i Bibeln.
- **Robust**: Informationen förstörs inte vid lagring eller duplikation.
  Ett sätt att lösa detta är genom en lämplig mängd *redundans* vilket betyder att samma information står på fler än ett ställe. På samma sätt som den genetiska koden är Bibeln ”lagom” redundant för att inte riskera att viktig information förloras. Se vidare den holografiska principen i sista punkten.
- **Tillgänglig**: Informationen finns både när och där man behöver den.
  Bibeln är världens mest spridda bok alla kategorier. Den finns på alla världens huvudspråk, och översättningar till mindre språk ökar hela tiden.
- **Sekretesshanterad**: Ingen obehörig kan använda informationen.
  Intressant nog är ett av Jesu syften med att tala i liknelser att alla *inte* ska förstå: Men de som står utanför får allt i liknelser, för att de ska se och se och ändå inte se, och höra och höra och ändå inte förstå… (Mark 4:11-12). Vidare prisar Jesus Fadern för att han har dolt detta för de visa och kloka och uppenbarat det för små barn. (Matt 11:25) Skriftens sekretess är tryggad.
- **Spårbar**: Det går att ta reda på var informationen kommer ifrån.
  Det är MDV:s huvudsakliga ambition att visa att Bibeln inte kan komma från någon annanstans än universums skapare.
- **Effektiv**: Informationen förmedlas genom ett optimalt nyttjande av resurser.
  Bibelns budskap förmedlas med en holografisk princip, och vad det betyder förklaras nu:

Ett **hologram** är ett slags fotografi. Genom att belysa ett föremål med laserljus kan man avbilda det på en fotografisk plåt, och genom att belysa plåten med samma ljus återbildas objektet som en tredimensionell bild. ”Fotografiet” innehåller en *kodad* bild av objektet. Tittar man på det i vanligt dagsljus ser man ingenting som liknar det avbildade föremålet. Det ser mest ut som havregrynsgröt. Informationen i bilden är lagrad på ett sådant sätt att varje del av objektet finns återgiven i varje punkt på fotot. Klipper man bort en del av fotot har man därför fortfarande hela objektet kvar, dock med sämre upplösning. Man har alltså tappat detaljrikedom men inte omfattning.

Om Bibeln är den fotografiska plåten så är frälsningshistorien det avbildade objektet som ligger holografiskt lagrat. Utspridandet av de viktiga sanningarna gör att även om vi klipper bort en del av Bibeln så har vi fortfarande hela frälsningshistorien kvar, dock med sämre detaljskärpa. Laserljuset motsvaras av den helige Ande som *både* fanns med när Skriften nedtecknades av författarna och som finns med när den avkodas av läsarna. På detta sätt är Bibelns information robust: Om delar

har förlorats under historiens gång så finns fortfarande *hela* frälsningshistorien kvar. Visserligen kan detaljer ha tappats bort men inga principer.

Det kan till och med vara så att frågan om Bibelns kanon minskar lite i vikt. Detta är kanske ett heretiskt uttalande för många teologer, men syftet är inte att förklara kanon oviktig. Nej, det är ett försök att lindra olusten hos dem som är osäkra på kanons hundraprocentiga träffsäkerhet. *Hela strukturen hos Skriften är sådan att förändringar i omfånget inte ska ge förändringar av budskapet.* Detta är för övrigt ytterligare ett argument för att Bibeln är designad på ett makalöst intelligent sätt.

Ytterligare en konsekvens av Bibelns holografiska uppbyggnad är att ingen viktig lärosats kommer från ett enda ställe. En tolkning kan därför inte baseras på enstaka favoritverser. Skrift ska med Skrift tolkas.

Bibelns alternativ

Det finns bara två religioner i världen:

- Den ena är människans väg till Gud, och den andra är Guds väg till människan.
- Den ena säger till oss att försöka mer, den andra att ge upp och be om hjälp.
- Den ena bygger på gärningar och förtjänst, den andra på tro och nåd.
- Den ena grundar sig på ritualer, den andra på relationer.
- Den ena leder till evig död, den andra till evigt liv.
- Den ena har många heliga skrifter, den andra har bara en Helig Skrift.
- Den ena har människor hittat på, den andra kommer från Gud.
- Den ena går under många namn: islam, hinduism, buddism, new age, bahai… Den andra har uppenbarats successivt, först som judendom och sedan som kristendom.

Kanske man kan säga att det finns en tredje religion – ateism – men det är en mycket sen uppfinning. Djävulens främsta vapen har aldrig varit ateism utan falsk religion.

Den evolutionistiska filosofi som genomsyrar västvärldens tänkande vill få oss att tro att **monoteismen** (det finns bara en gud) har utvecklats ur **polyteismen** (det finns flera gudar). I verkligheten är det precis tvärtom: Monoteismen är människosläktets ursprungliga gudsbild. Hur skulle det kunna vara annorlunda? Adam och Eva vandrade med Gud i Edens lustgård och såg med egna ögon vem han var. För dem var det uppenbart att Gud inte fanns i träden, stenarna eller solen. I den evolutionistiska världsbilden har dock polyteismen kommit först när en apliknande människa utvecklade någon form av abstrakt tänkande och började dyrka stenar och stockar. Dessa mängder av gudaväsen reducerades senare i antal till dess det bara fanns ett kvar, och monoteismen var född. Den mänskliga evolutionen fortsatte dock, och idag har vi blivit så smarta att vi förstår att det inte finns någon gud över huvud taget vilket innebär ateism. Synsättet har dock den allvarliga bristen att det inte stämmer med verkligheten. Om det skulle vara korrekt borde arkeologerna hitta fler gudar ju djupare de gräver i mänskliga lämningar, men något sådant mönster finns inte. Adam och Eva och sedermera Noa och hans avkomlingar dyrkade den ende Guden, ett beteende som därefter korrumperades till en dyrkan av flera gudar.

Uppdelningen i de två religionerna skedde redan i den andra generationen av människosläktet. Efter att Kain dödat sin bror Abel[31] blev han och hans efterkommande representanter för den falska religionen. Abels ersättare Set[32] representerar den sanna religionen med dyrkan av universums genuina skapare. Det är denna gren som senare räddades i syndafloden, medan Kains släkt gick under.

De icke-kristna religionerna – som från och med nu skrivs i pluralis – har sina egna heliga skrifter. Dessa skiljer sig dock på avgörande punkter från Bibeln:

- Bibeln är en historiebok där läran utvecklas i ett samspel mellan Gud och vanliga människor, medan andra skrifter mest innehåller yttranden och visdomsord från upphöjda personer. (Bibeln har naturligtvis även sådana.)
- Bibeln innehåller ett mycket stort antal detaljerade profetior vars uppfyllelse går att testa mot historiens gång. Andra skrifter har mycket få profetior, och i den mån de finns är de generellt uttryckta och så svepande att ingen kan säga om de har uppfyllts eller inte.
- Bibelns huvudperson – Kristus – kommer att ha en ursinnig konkurrent – Antikrist – när vår tidsålder går mot sitt slut. Däremot har inte andra religioner någon anti-Muhammed, anti-Buddha eller anti-Konfucius.
- Från informationen i Gamla testamentet väntade människorna på Messias ankomst. Ingen var dock förberedd på att Muhammed, Buddha eller Konfucius skulle födas.
- Till skillnad mot de andra religionerna lever Bibelns huvudperson idag!

Bibelns fel?

När man analyserar de fel som Skriften ibland anklagas för är det viktigt att skilja mellan tre saker: Upplevda problem, faktafel och interna motsägelser.

De **upplevda problemen** är inga egentliga fel utan svårigheter att förstå Bibeln utifrån gällande tidsanda. Det kan gälla moraliska frågor där synen på till exempel brott och straff, sexualitet och kvinnans ställning skiljer sig väsentligt mellan då och nu. Det gäller också synen på underverk som nutidsmänniskan ofta betraktar som omöjliga. Att så inte är fallet behandlas på annat håll i MDV, och här ska bara konstateras att mirakler vare sig är omöjliga, ologiska eller ovetenskapliga, men de förutsätter en Gud som handlar i historien. Det gör Bibeln också.

Förmodade **faktafel** innebär att Bibeln skulle motsäga ett känt ”faktum”. De beror på en av två saker: Antingen missförstår man texten eller så missförstår man faktumet. Exempel på det förra är att utifrån Ps 93:1 – världen står fast, den vacklar inte – mena att jorden är stationär i universum, medan syftet med texten är att beskriva Guds styrning av naturen som förutsägbar och trofast. Exempel på det senare är när man blandar ihop fakta med ett gällande vetenskapligt paradigm och kritiserar Bibeln om den motsäger paradigmet. Tydliga exempel på detta är big bang, evolution och en miljoner år gammal jord.

Interna **motsägelser** är den tredje gruppen påstådda felaktigheter i Bibeln, och de erbjuder ibland en större utmaning för den apologetiskt lagda. Logikens lagar kräver att ett påstående, låt oss kalla det A, inte kan vara sant samtidigt med dess motsats, icke-A. Om vi hittar ett exempel där Bibeln säger både A och icke-A har vi därför visat att den innehåller en motsägelse, och med de tolkningsprinciper som används i MDV kan den därför inte vara Guds ord (eftersom han är motsägelsefri). Nedan ges några typer av förmodade felaktigheter i Bibeln tillsammans med exempel och möjliga förklaringar:[33]

- **A jämförs med ett skenbart icke-A**
  Bibeln lär att den som *tror på* Herren Jesus blir frälst men uppmanar oss samtidigt att *arbeta* med fruktan och bävan på vår frälsning,[34] vilket kan uppfattas som en motsägelse. Här har dock inte ordet frälst identiska betydelser. Genom tron blir en människa *rättfärdiggjord*, men sedan måste hon arbeta med sin *helgelse*. ”Frälst” kan användas i båda dessa betydelser.

- **Falskt dilemma**
  Ord kan användas på olika sätt och därför kan två till synes uteslutande alternativ vara fullt möjliga att förena. Ruben kallas för både Jakobs och Israels son helt enkelt därför att pappan bytte namn.[35] Många synbara fel i Bibelns släkttavlor får sin förklaring genom att ”son” kunde betyda ”sonson” och ”far” kunde betyda ”farfar” i två eller flera led. För övrigt innehåller släkttavlorna många exempel där samma person har flera namn och vice versa.
- **Felaktiga slutledningar**
  Detta innebär att man läser in någonting i texten som inte finns där. I berättelsen om när Jesus mötte demonbesatta män talas ibland om *en* man från gravarna och ibland om *två* män.[36] Bara om man felaktigt antar att ”en” betyder ”en *och endast en*” blir de olika evangeliernas beskrivningar av händelsen motsägande. Den ene mannen var sannolikt mindre våldsam än den andre och därför gör evangelisterna olika bedömningar om det är värt att nämna honom eller inte.
- **Lösryckta bibelverser**
  Bibeln säger faktiskt att det finns ingen Gud (Ps 14:1). Detta förvånar naturligtvis men bara tills man läser sammanhanget: Dåren säger i sitt hjärta: ”Det finns ingen Gud.” Att på detta sätt rycka ord och fraser ur sitt sammanhang ger många förmenta fel. Allra viktigast i detta sammanhang är att skilja mellan poesi och prosa i Bibeln. Att jorden har ”fyra hörn” och står på ”pelare” betyder naturligtvis inte att vår hemplanet är en fotbollsplan på ben.[37] Ytterligare ett exempel på att inte ta hänsyn till sammanhanget är att mena att Bibeln misstar sig om någon av bibelpersonerna misstar sig. Att Bibeln alltid har rätt är inte detsamma som att det bibelpersonerna *säger* alltid är rätt.
- **Generaliseringar**
  Bibeln innehåller både principer och tillämpningar, och att blanda ihop de två ger ibland motsättningar. Ordspråksboken är full av principer som beskrivs med tillämpningar som till exempel: En klok son samlar om sommaren, en odåga till son sover i skördetid. (Ords 10:5) Det finns naturligtvis inget krav på att vara jordbrukare för att vara förståndig, och inte för att vanartas heller för den delen.
- **Avskrivningsfel**
  Bibeln är felfri i sin ursprungliga form, men däremot kan man tänka sig att kopister missat enstaka bokstäver under historiens gång. Denna förklaring får dock inte användas alltför lättvindigt eftersom avskrivningsprocessen utfördes med en minutiös noggrannhet. I 1 Kung 4:26 berättas att Salomo hade *40 000 stallplatser* för sina vagnshästar och i 2 Krön 9:25 sägs att Salomo hade *4 000 stallplatser* för hästar med vagnar, vilket ibland hänförs till kategorin avskrivningsfel. Men den förra referensen talar om ”vagnshästar” medan den senare talar om ”hästar med vagnar”. Salomo hade sannolikt 4000 vagnar som servades av tio hästar vardera (dock inte samtidigt!), och därför hade han 40 000 spiltor för hästar sorterade tio och tio i 4000 bås för hästar *och* vagnar.
- **Översättningsfel**
  En översättning kan naturligtvis aldrig återge de ursprungliga ordens och meningarnas exakta betydelser. Därför innehåller alla översättningar avvikelser i olika grad som ibland blir så stora att de kan betraktas som ”fel”. Här är det dock inte Guds ord som brister utan översättningen av detsamma.

Ett större problem än att vissa ord inte kan översättas exakt är att många läror och doktriner tillkommit under den kristna kyrkans historia, och dessa har tillåtits påverka översättningarna ”i lärans riktning”. Det kan gälla uppfattningar om utkorelse, ersättningsteologi och själens odödlighet. Om alla sådana ”lager av teologi” kunde rensas bort från den ursprungliga profetiska och apostoliska tron så skulle de flesta upplevda fel försvinna, och de eventuellt kvarvarande skulle bero på läsaren och inte på Bibeln.

Bibelns autentisering

Att autentisera någonting innebär att bekräfta dess identitet, och eftersom Skriften har identiteten Guds ord blir en bekräftelse av detta en autentisering av Bibeln. Det blir en äkthetsstämpel som visar att Skriften är skapad bortom den fysiska verklighet i vilken människan är begränsad, och som visar att det inte finns några som helst möjligheter att Bibeln har ett enbart mänskligt ursprung. Gud har själv på ett överväldigande sätt signerat eller autentiserat Bibeln som sitt budskap till människan. Bibeln är vad den ger sig ut för att vara – Guds ord.

Bibeltroende kristna kritiseras ibland för att enfaldigt hålla hela Bibeln för sann och för att inte tillåta kritik oavsett vad den yttre verkligheten visar. Detta är dock inte en kritik av en *kristen tro* utan av en *blind tro*. Den kristna tron är inte någonting som bevis inte kan rubba. Den kristna tron finns inte *trots* bevis utan den *baseras* på, och är ett *gensvar* på, de bevis som finns. Bibeln säger aldrig att vi ska *blunda* och tro utan att vi ska *se* och tro.[38] MDV handlar om sådana yttre omständigheter som autentiserar Skriften som Guds ord, och den delar in dessa äkthetsbevis i de sju KUNSKAP-områdena. Nedan följer en inledning till varje.

Bibeln har också en intern autentisering som inte sorterar under något av de sju områdena, nämligen dess inre konsekvens. Trots att den är skriven av ett fyrtiotal författare under ett och ett halvt millennium så har den ett integrerat budskap från första till sista sidan. Frälsningsplanen med klimax i Jesu blod går som en röd (!) tråd genom hela Bibeln. Detta kan omöjligt vara resultatet av flera mänskliga författare som under långa tider och oberoende av varandra nedtecknat sina spridda tankar. Bibelns konsekvens pekar entydigt på en överordnad styrning och på en Författare långt bortom mänsklig förmåga.

Kronologi

Mästerdirigenten orkestrerar världshistorien mot ett givet mål, och som i alla stora verk är takten avgörande. I Maestrons partitur finns därför inte bara *vad* som ska hända utan också *när*. Därför innehåller Bibeln en kronologi eller kalender som omfattar de viktigaste händelserna i Guds frälsningshistoria allt från skapelsen till evigheten.[39] Eftersom den bibliska historien börjar med skapelsen blir årtalen för de bibliska händelserna uttryckta som *år efter skapelsen*, eller **anno mundi (AM)** på latin. Genom en enkel summering av bibliska tidsuppgifter går det att beräkna när händelserna inföll eller kommer att infalla i tiden.

Naturligtvis finns det många andra som utan att lyckats hundraprocentigt försökt sig på samma sak. Är det då inte naivt att tro sig kunna göra det bättre? Faktiskt inte, och det beror på att det finns några *avgörande* skillnader mellan den kronologi som presenteras här och alla(?) tidigare försök:

- Kronologin baserar sig på enbart **bibliska uppgifter**. Inga tidsangivelser från den sekulära historien har använts, och den är helt fri från personliga uppenbarelser, mina eller andras. *Jag som författare gör därför inga som helst anspråk på några särskilda tilltal från Gud.* Det jag skriver kan kollas upp i Bibeln av var och en som så önskar.
- Kronologin är **komplett**. Det saknas inte en enda tidsuppgift nödvändig för att rekonstruera den bibliska historien från skapelse till evighet. Inga gissningar behöver därför göras.
- Kronologin är **exakt**. En summering av befintliga tidsuppgifter ger en total varaktighet av den bibliska historien på precis 7000 år, en siffra vi kan förvänta oss från annan bibelexegetik.
- Kronologin är **verifierad**. Den innehåller ett antal checkpunkter som bekräftar att vi räknat rätt. Bibelns tidsuppgifter avslöjar nämligen att alla viktiga händelser i den bibliska historien inträffar på så kallade jubelår. Kronologin bevisar med andra ord sig själv.

Den kanske allra viktigaste tilldragelsen i bibelkronologin är Jesu återkomst till jorden för att upprätta Guds rike. Som alla de andra händelserna går den att datera uttryckt som *år efter skapelsen*, och den hamnar på 5999 AM. Ett sådant datum säger naturligtvis inte så mycket så länge vi inte omvandlar det till vår gregorianska kalender och uttrycker det som *år efter Kristus*, e. Kr. Det är fullt möjligt, och det kommer också att göras, men redan nu vill jag betona att en sådan uträkning inte går att göra utan att blanda in åtminstone ett årtal från den sekulära historien. Därför blir återkomstens ”efter-Kristus-datum” inte lika tillförlitligt som dess ”efter-skapelsen-datum”.

Att rekonstruera bibelkronologin är att lägga ett pussel där alla bitar måste hamna rätt för att den sista biten ska passa. Och det gör den! (De enskilda tidsuppgifterna identifieras i KUNSKAP-området Kronologi, och översikt 1 på sidan 409 sammanfattar det hela.)

Bibelkronologins grunder

Bibelkronologin i MDV går under benämningen **kiliasm** efter det grekiska ordet för tusen som är kilo. Kiliasmens bärande idé är att Bibelns skapelsevecka är både historisk och profetisk, se figur 9. *Historiskt* skapade Gud världen på sex bokstavliga (24-timmars) dagar och vilade den sjunde. *Profetiskt* speglas detta i att Bibelns dokumenterade historia består av sex tusenårsperioder av arbete följda av en tusenårsperiod av vila. Detta sista sabbatsmillennium kallas för **Guds rike**, **Tusenårsriket** eller **Himmelriket**. (Begreppet **millennialism** brukar beteckna en form av begränsad kiliasm där det bara är Gudsriket som varar i tusen år.)

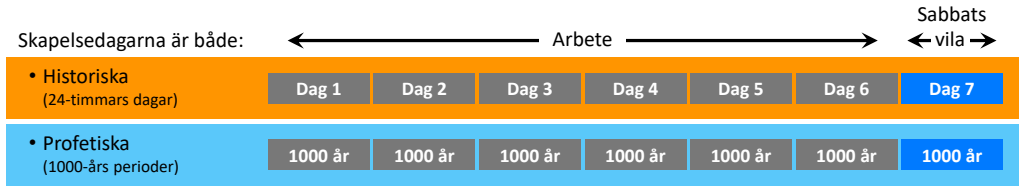

Figur 9. I kiliasmen motsvaras varje historisk skapelsedag av en profetisk tusenårsperiod.

Kiliasmen är progressivt (stegvist) uppenbarad i Skriften. Den avslöjas inte på ett enskilt ställe utan Gud har gett ledtrådar undan för undan under Bibelns hela tillkomsthistoria. Inte ens när Bibeln var sammanställd och klar blev den fullständiga bilden av kiliasmens alla konsekvenser tydlig. Det börjar den bli först i våra dagar, nästan 2000 år senare, och MDV hoppas få bidra till förmedlandet av dessa nya insikter. Men återigen, kunskapsökningen sker inte genom nya och utom-bibliska uppenbarelser, utan genom att den helige Ande ger ny upplysning över befintlig Skrift. Gud håller på att lyfta en slöja från överlåtna kristnas ansikten.

Det progressiva avslöjandet av kiliasmen börjar redan i 1 Mos 2:17 där Gud varnar Adam: Av trädet med kunskap om gott och ont ska du inte äta, för *den dag* du äter av det ska du döden dö. Trots att Adam sedermera åt dog han inte förrän 930 år senare,[40] så en ”dag” betyder uppenbarligen inte 24 timmar här. Hur ska vi förklara det? Några försöker med att Adam dog andligen omedelbart han åt, men det motsägs av att Guds straffdom helt klart gällde en fysisk död: Jord är du, och *jord* ska du åter bli. (1 Mos 3:19) Det är först i Psaltaren som Mose reder ut den skenbara motsättningen: Du låter människan *vända åter till stoft* [Mose talar alltså om syndafallet]… *Tusen år* är i dina ögon *som dagen* i går som försvann. (Ps 90:3-4) I Guds ögon finns det alltså en profetisk växlingskurs mellan en dag och tusen år. Adam dog samma ”dag” som han åt, det vill säga under samma millennium. Också de allra flesta andra patriarkerna före floden blev nästan 1000 år, men *ingen* överskred gränsen. Gud begränsade helt enkelt människans livslängd från att ha varit evig till att bli högst 1000 år.

Så redan i Gamla testamentet finns det en koppling mellan dagar och millennier, men vi måste gå till Nya testamentet för att få den fulla kopplingen mellan de sju skapelsedagarna och historiens sju millennier. Vi börjar med händelserna på Förklaringsberget. De har sin upprinnelse i att Jesus varskor sina apostlar att något stort snart kommer att hända: Några av dem som står här ska inte smaka döden förrän de fått *se* Människosonen komma *i sitt rike*. (Matt 16:28) Uppfyllelsen kom efter cirka en vecka: *Sex dagar därefter* tog Jesus med sig Petrus, Jakob och hans bror Johannes och förde dem upp på ett högt berg där de var ensamma. Då *förvandlades* han inför dem: hans ansikte lyste som solen, och hans kläder blev vita som ljuset. Och Mose och Elia visade sig för dem och samtalade med honom. (Matt 17:1-3) När de kom ner från berget förklarade Jesus vad som hade hänt: Omtalen icke för någon *denna syn* [grek. hororna]. (Matt 17:9, 1917 års översättning) De tre apostlarna fick alltså en *vision* eller förhandsvisning av det kommande Gudsriket. De fick ”se” det precis som Jesus förutsagt. Jesu förvandling med ett lysande ansikte och skinande kläder motsvarar hans status i Gudsriket där han kommer att ha den uppståndelsekropp han fick efter tre dagar i graven.

Det är väsentligt att händelsen skedde ”sex dagar därefter”, det vill säga på den sjunde dagen som är sabbatsdagen. *Visionen* om Guds rike inträffade en sabbatsdag därför att *förverkligandet* av samma rike kommer att inträffa på sabbatsmillenniet. I Lukas version av händelsen anges dock tiden till ”åtta dagar efter”[41] vilket inte är en motsägelse. Matteus adresserar judar som *numrerade* veckans dagar, medan Lukas är skrivet till hedningar som *räknade* dagarna. Det gick alltså åtta dagar från förutsägelsen om visionen till uppfyllandet som skedde på en sabbatsdag. Genom att kombinera de båda uppgifterna kan vi vara säkra på att händelsen på Förklaringsberget utspelade sig på en sabbatsdag, och det är troligen hela syftet med konstruktionen.

Också Moses möte med Gud på Sinai berg en profetisk förebild till Guds rike, och även här betonas att det skedde på sabbatsdagen: Herrens härlighet vilade på Sinai berg och molnskyn täckte berget i sex dagar, men *på sjunde dagen* kallade han på Mose ur skyn. (2 Mos 24:16)

Petrus var en av det tre apostlarna på Förklaringsberget, och i sitt andra brev kopplar han händelsen till Gudsriket: *Vi var ögonvittnen* till [Jesu Kristi] majestät [på Förklaringsberget]. Han fick ära och härlighet från Gud Fadern när rösten kom…: ”Han är min Son, min Älskade…” Den rösten hörde vi själva från himlen när *vi var med honom på det heliga berget* [Förklaringsberget]. Så mycket fastare [än visionen på berget] står nu *det profetiska ordet* för oss, och ni gör rätt i att hålla er till det som till ett ljus som lyser på en dyster plats tills *dagen gryr* [Tusenårsriket] och *han klädd i ljus* [Jesus på Förklaringsberget] kommer [”morgonstjärnan går upp i era hjärtan” i SFB]. (2 Pet 1:16-19) Ett par kapitel senare bekräftar Petrus att han kände till koppling mellan dagen och det tusenåriga riket genom att citera ur Psalm 90: En sak får ni inte *glömma*, mina älskade: för Herren är *en dag som tusen år* och tusen år som en dag. (2 Pet 3:8) Uppmaningen att inte ”glömma” innebär att också adressaterna kände till parallellen mellan dagar och årtusenden, men det betyder mer än så. Eftersom Petrus använde citatet som ett sätt att uppmuntra sin omgivning som under förföljelser börjat bli otålig över att Kristus dröjde, så betyder det också att de måste ha räknat tiden fram till återkomsten i millennium-dagar. De måste ha känt till och använt kiliasmen.

Även Hebreerbrevet uppenbarar kiliasmen. Här citerar författaren ur den 95:e Psalmen: I dag, om ni hör hans röst, förhärda inte era hjärtan som vid upproret, som på *prövningens dag i öknen*, där era fäder… prövade mig fast de sett mina gärningar i fyrtio år… Så svor jag i min vrede: De ska *aldrig komma in i min vila*. (Hebr 3:7-11) Den ”vila” som avses är slutmålet för judarnas fyrtioåriga ökenvandring efter uttåget ur Egypten. Det kallas för vila eftersom folket fått löftet att det skulle få slå sig ner i och bruka Kanaans land, som därför kallas **Löfteslandet**, i kontrast till det hårda slaveriet i Egypten. Anledningen till att Gud inte lät dem komma in i denna vila var att folket var trotsigt och syndade mot honom i öknen, och därför dog alla män över en viss ålder (förutom två) innan de nått vilan i Löfteslandet.

Hebreerbrevet drar nu en parallell mellan vilan i Löfteslandet och den kommande vilan i Guds rike (efter gudsfolkets ökenvandring genom alla tider). Löfteslandet är alltså en profetisk förebild till Guds rike, och båda hämtar också sitt profetiska mönster från den sjunde skapelsedagen när Gud vilar. I följande citat har jag förtydligat vilken av vilorna som avses: Här säger han: De ska aldrig komma in i *min vila [Löfteslandet]*… Därför bestämmer han ***på nytt en dag***… För om Josua hade fört dem in i *vilan [Guds rike]*, skulle Gud inte senare ha talat om ***en annan dag***. Alltså kvarstår en *sabbatsvila [Guds rike]* för Guds folk. Den som går in i hans vila får *vila sig [i Guds rike]* från sina gärningar, liksom *Gud vilade [på sjunde skapelsedagen]* från sina. (Hebr 4:1-10) ”Dagen” i citatet (fetmarkerad) är Jesu återkomst som inleder Gudsriket, och det är en ”ny” (eller ”annan”) dag än den som var avsedd för intagandet av Löfteslandet. Det är naturligtvis ingen tillfällighet att också detta intogs på den sjunde dagen: *På sjunde dagen*… sade Josua till folket: Höj ert härskri, för HERREN har gett er staden [Jeriko]! (Jos 6:15-20) Bibeln är mycket konsekvent.

Den progressiva uppenbarelsen fullbordas när längden av Gudsriket bekräftas i Bibelns slutskede: De levde och regerade med Kristus *i tusen år*. (Upp 20:4)

Den tredje dagen

Den uppmärksamme bibelläsaren lägger märke till att många av Nya testamentets händelser äger rum på ”den tredje dagen” eller ”efter två dagar”. Också detta får sin förklaring genom kiliasmen. En dag motsvarar fortfarande en tusenårsperiod, men här ska vi inte räkna från skapelsen utan från Jesu första ankomst. Den tredje dagen motsvarar då Guds rike.

På tredje dagen var det bröllop i Kana (Joh 2:1), och vid detta bröllop förvandlade Jesus vatten till vin. Vattnet fick en ny natur på motsvarande sätt som den uppståndna människan kommer att få en ny natur i Guds rike på det tredje årtusendet (räknat från Jesu första ankomst alltså). När Jesus mött kvinnan vid Sykars brunn stannade han kvar hos samarierna, som räknades som hedningar, i *två dagar*. (Joh 4:40) Det motsvarar 2000 år, vilket är exakt enligt frälsningsplanen där evangeliet går ut till hedningarna under 2000 år varefter judarna på nytt blir ett huvudfokus i Guds plan. I liknelsen om den barmhärtige samariern tog denne fram *två denarer* och gav till värdshusvärden och sade: Sköt om honom. Och kostar det mer ska jag betala *när jag kommer tillbaka*. (Luk 10:35) Samariern motsvarar Jesus, och han betalar just två denarer eftersom en annan liknelse, den om vingårdsarbetarens lön, definierar en denar som en dagslön.[42] Två denarer motsvarar därför två dagslöner som i sin tur motsvarar 2000 år då den Barmhärtige själv, Jesus, kommer tillbaka! Och i Luk 13:32 säger Jesus att *på tredje dagen* når jag mitt mål, ett mål som innebär att upprätta Guds rike.

Jesus säger också riv ner det här templet, så ska jag resa upp det *på tre dagar*, och Johannes förklarar att templet han talade om var hans kropp (Joh 2:19, 21). Men att templet är en metafor för Jesu kropp utesluter på intet sätt att Jesus också menar det bokstavliga templet. Tvärtom, det finns en slående tidsmässig parallell här. Jesus uppstår efter två dagar i graven (på den tredje dagen) och det går exakt 2000 år mellan hans död och templets återuppbyggnad. (Detta visas senare. Jag återkommer också till argumenten för en återuppbyggnad av templet.)

Också ett ställe i Gamla testamentet definierar tidsperioden mellan Jesu båda ankomster som två dagar: Jag ska vara… som ett ungt lejon mot Juda hus. [”Lejonet av Juda stam” är Jesus[43]]… Jag *går min väg*, jag återvänder till min boning… *Efter två dagar* gör han oss levande igen, *på tredje dagen* låter han oss *uppstå*, så att *vi får leva inför hans ansikte*. (Hos 5:14-6:2) Jesus ”går sin väg” vid sin himmelsfärd efter uppståndelsen, och ”efter två dagar” ska han låta oss ”uppstå” vilken sker vid hans återkomst. Sedan får vi ”leva inför hans ansikte” i Guds rike.

Dessa bibelställen är profetiska mönster för Guds rike, och alla beskriver händelser som sker ”efter två dagar” eller ”på tredje dagen”. Skriften myllrar av kiliastiska ledtrådar för den uppmärksamme. Kiliasmen är därför ingen påklistrad teori utan den är invävd i Bibelns grundmurade undervisning.

Jubelåren

I 1 Mos 6:3 ger Gud ytterligare en ledtråd i den progressiva uppenbarelsen av kiliasmen: Min Ande ska inte *kämpa med* [alternativ översättning i SFB] *människorna* [hebr. adam, dvs. hela mänsklighet-en] för alltid på grund av deras förvillelse… deras tid ska vara *120 år*. Vad detta betyder framgår av 2 Pet 3:6-7: Genom *vatten* och *Guds ord* dränktes den dåtida världen och gick under. Men de himlar och den jord som nu finns har *genom samma ord* sparats åt *eld* och bevaras fram till den dag då de gudlösa människorna ska dömas och gå under. Verserna beskriver två tillfällen när Gud dömer världen: genom vatten vid syndafloden och genom eld vid Jesu återkomst. I båda fallen sker det genom ”samma Guds ord”, och här syftar Petrus sannolikt på det vi just läst i 1 Mos 6. Efter domen behöver ju Gud inte längre ”kämpa med människorna”. Så båda domarna begränsas till 120 år: Floden kom 120 år efter Guds kungörelse i 1 Mos 6, och domen vid återkomsten kommer att komma 120 år efter skapelsen. I det senare fallet handlar det dock inte om *kalenderår*, utan om *jubelår*.

Jubelåren introducerades när Gud instruerade Mose om den jordbrukscykel som folket skulle följa i Löfteslandet: *Sex år* ska du beså din åker… men under det *sjunde året* ska landet ha sabbatsvila… Du ska räkna *sju årssabbater*, det vill säga sju gånger sju år, så att tiden för de sju årssabbaterna blir *fyrtionio*. Då ska du… låta basunen ljuda med kraftig ton…. Ni ska helga *det femtionde året*… Ett jubelår ska detta *femtionde år* vara för er. (3 Mos 25:3-11) Vi ser återigen mönstret med sex enheters arbete plus en enhet vila. Jorden skulle brukas i sex år och vila det sjunde, men i detta fall avbryts rytmen med jämna mellanrum. Efter sju sådana sjuårsperioder (kallade **årsveckor**), det vill säga efter 49 år, så skulle man skjuta in ett jubelår som alltså kom i femtioårsintervaller (se figur 10).

Låt oss nu göra matematiken. Guds dom vid Jesu återkomst skulle dröja 120 jubelår, och 120 gånger 50 år är - trumvirvel - 6000 år. Det är den tid som passerar mellan skapelsen och Gudsriket då Gud inte längre behöver kämpa med människorna (enligt ovan). Vi har nu ytterligare ett stöd för att kiliasmen är genuint biblisk. Men det kommer mera. Vi kommer att finna att de viktigaste händelserna (värda att fira) i den judiska historien alla infaller på jubelår. Det är en slutsats som framkommer genom enkla summeringar av Bibelns tidsuppgifter, och därför blir händelserna milstolpar som verifierar att vi räknat rätt.

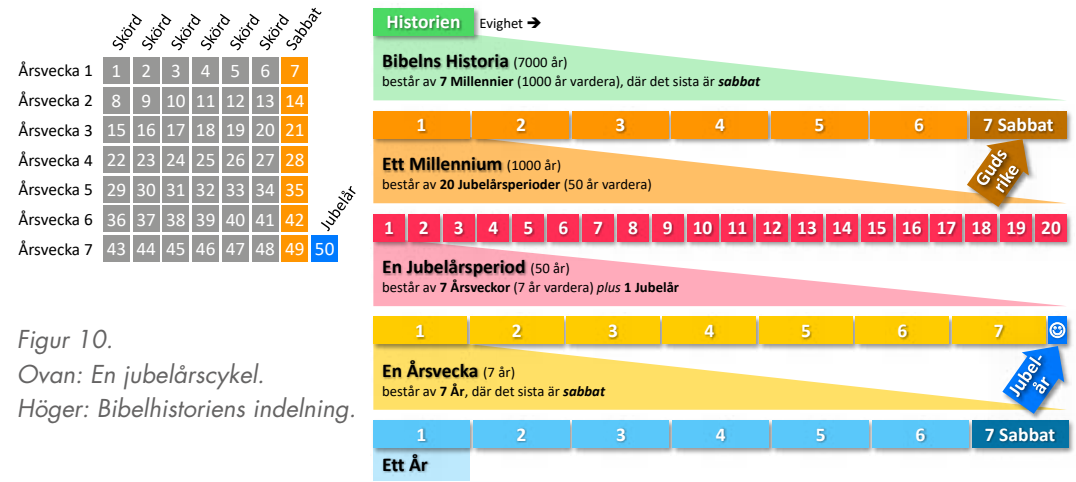

Figur 10.
Ovan: En jubelårscykel.
Höger: Bibelhistoriens indelning.

Vi ska nu knyta ihop säcken genom att kombinera de begrepp vi stött på hittills. Figur 10 på förra sidan illustrerar det hela:

- Hela den bibliska **historien** mellan skapelse och evighet består av 7 tusenårsperioder, där den sista är ett sabbatsmillennium (Guds rike).
- Varje sådant **millennium** består av 20 jubelårsperioder med 50 år vardera.
- Varje sådan **jubelårsperiod** består av 7 årsveckor plus ett inskjutet **jubelår**.
- Varje sådan **årsvecka** består av sju år, där det sista är ett sabbatsår.
- Varje sådant **år** är ett solvarv.

Eller om vi börjar nerifrån i figuren: Sju år bildar en årsvecka. Sju årsveckor plus ett jubelår bildar en jubelårsperiod. Tjugo jubelårsperioder bildar ett millennium. Sju millennier bildar hela historien.

Värt att notera är att Bibeln använder så kallad **inkluderande räkning**, vilket innebär att en människa föds när hon är ett år gammal, och om hon sägs bli 100 år gammal så dör hon på sitt 100:e år. Vi skulle säga att hon föds som nollåring och dör 99 år gammal. Analogt antas skapelsen ske *på det första året*, inte *år noll*. MDV sätter dock skapelsen till år 0, och därför infaller jubelåren på årtal som slutar på -49 och -99 efter skapelsen. Detta framgår i tabeller och diagram.

Andra kalendrar

Det har gjorts många försök genom historien att räkna på de bibliska datumen, och man har också kommit fram till många olika resultat. Dessa kronologier har dock det gemensamt att de försöker sammanjämka bibliska och sekulära datum, och uttrycka årtalen för de bibliska händelserna i vår gregorianska kalender som räknar år före och efter Kristus. Men en sådan kalibrering mot sekulär historia är alltid vansklig eftersom utombiblisk datering innehåller stora osäkerhetsfaktorer. Framförallt bortser man från historiciteten hos syndafloden som skedde för bara drygt 4000 år sedan, och därför får man generellt sett för höga åldrar på kulturer, riken och regenter. Kunga- och regentlängder används också ofta för datering, men också dessa är behäftade med väsentliga brister. Därför är det en styrka för MDV:s bibelkronologi att inte använda några som helst regentlängder, inte ens Bibelns egna. Även dessa kan vara förknippade med olika tolkningsosäkerheter.

Radiometrisk datering med kol-14 metoden är inte heller en universell lösning på dateringsproblemet beroende på att proverna ofta är kontaminerade av bakterier, vatten och damm.

Judarna har en egen officiell kalender som liksom bibelkronologin räknar åren från skapelsen, men *det är inte samma kalender som den som presenteras i MDV*. I den judiska tideräkningen skapades Adam år 3760 före Kristus Deras kalender grundar sig på en skrift från cirka 160 efter Kristus med namnet **Seder Olam**, och i denna källa används både bibliska och sekulära datum. I boken T*he Annals of the World* argumenterar den irländske ärkebiskopen James Ussher att författarna bakom Seder Olam *medvetet* manipulerat tidsuppgifterna för att Gamla testamentets profetior inte skulle kunna användas av de tidiga kristna som argument för att Jesus var den utlovade Messias.

Bibelns kronologi är naturligtvis inte heller förenlig med människans och jordens så kallade vetenskapliga åldrar på miljoner respektive miljarder år. Svagheterna i dessa åldersbestämningar diskuteras i MDV under KUNSKAP-området Naturvetenskap.

De första kristnas synsätt

Långt innan Jesus och de första kristna trädde in på scenen hade judarna förstått att det för Gud finns en koppling mellan en dag och en tusenårsperiod. Det är ju i den hebreiska bibeln (som vi kallar Gamla testamentet) vi kan läsa om att Adam blev 930 år[44] samtidigt som Gud varnat honom att *den dag* du äter av [trädet med kunskap] ska du döden dö (1 Mos 2:17). **Jubileerboken** från cirka 150 år före Kristus formulerar det: *”Adam blev 1000 år så när som på 70 år, för enligt himlens vittnesbörd är ’tusen år som en dag’ och därför blev det skrivet angående kunskapens träd: ’Den dag du äter ska du dö.’”* [45] Däremot verkar inte judarna ha känt till kiliasmen, det vill säga den bredare kopplingen mellan de sex plus en skapelsedagarna och historiens sex plus en millennier. För en sådan insikt krävs Nya testamentet, och vi har redan sett att kiliasmen är en del av den apostoliska läran. Däremot finns inga belägg för att apostlarna skulle ha använt kiliasmen till att försöka räkna ut tiden för Jesu återkomst, åtminstone inte i början av sin mission. Tvärtom faktiskt, det finns mycket som talar för att de trodde att Jesus skulle komma tillbaka under deras livstid. Lukas skriver att de tänkte sig att Guds rike *nu genast* skulle komma på ett synligt sätt (Luk 19:11), Paulus talar om oss som *lever och är kvar* till Herrens ankomst (1 Tess 4:15), Petrus uttrycker att slutet på allting *är nära* (1 Pet 4:7) och Jakob förklarar att Domaren *står för dörren* (Jak 5:8-9).

Bibeln antyder en orsak till den felaktiga uppfattningen hos apostlarna. Efter Jesu uppståndelse frågade Petrus honom vad som skulle hända med Johannes och fick svaret: Om jag vill att han ska *vara kvar tills jag kommer*, vad rör det dig?… *Så spreds ryktet* bland bröderna att den lärjungen inte skulle dö. (Joh 21:22-23) De trodde alltså att Jesus skulle komma tillbaka åtminstone innan Johannes hunnit dö. Men de misstog sig. och därför gör Johannes ett redaktionellt tillägg i sitt evangelium när han långt senare skrev ner det: Men Jesus hade inte sagt till honom att han inte skulle dö, utan: ”Om jag vill att han ska vara kvar tills jag kommer, vad rör det dig?” (Joh 21:23) Detta är skrivet sent i Johannes liv när han hade kommit till insikt om att återkomsten skulle dröja.

Någon läsare kanske finner det osannolikt att apostlarna kunde ha fel. Men det kunde de. Bibeln beskriver en händelse när Paulus tillrättavisade Petrus: När Kefas [Petrus] kom till Antiokia gick jag [Paulus] öppet *emot honom*. (Gal 2:11) Precis som alla andra människor utvecklades apostlarna under sina liv, och eftersom de var exponerade för Jesu lära mognade de kunskapsmässigt. Det är dock viktigt att betona en skillnad mellan vad apostlarna *trodde* och vad de *lärde*. Bibelns gudomliga inspiration garanterar att den *undervisning* apostlarna förmedlade är hundraprocentigt korrekt, även om de personligen kunde ha fel. Så även om apostlarna trodde att Jesus skulle återkomma redan på nollhundratalet efter Kristus, så innehåller Bibeln ingen som helst sådan förkunnelse.

Inte bara apostlarna lärde ut kiliasmen i de första kristna församlingarna utan även de *tidigaste* kyrkofäderna. De hade personlig erfarenhet av vad apostlarna lärde, och därför var kiliasmen en oskiljaktig del av deras eskatologiska undervisning. Till exempel skriver Paulus medarbetare[46] **Barnabas** att *”Herren kommer att slutföra allting på sextusen år eftersom en dag för honom är som tusen år… Sedan ska han i sanning vila den sjunde dagen”*. **Papias** som var Johannes lärjunge berättar att *”de första utläggarna [av Skriften] var överens med varandra och förstod att arbetet under de sex dagarna refererade till Kristus och hela kyrkan.”* **Irenaeus** (130-202) skriver att *”för på så många dagar som jorden gjordes, på lika många tusen år ska den slutföras… Detta är en redogörelse av hur saker skapades, och det är också en profetia om vad som komma ska. För Herrens dag är som tusen år, och på sex dagar skapades allting.”* **Justinus Martyren** (100-165) bekräftar kopplingen mellan en dag och tusen år: *”Adam fick veta att han skulle dö den dag han åt av trädet, och vi vet också att han inte blev tusen år. Vi har också förstått att uttrycket ’en dag för Herren är tusen år’ är kopplat till denna fråga.”* Och **Hippolytus** (170-235) lär att *”sextusen år måste fullbordas för att sabbaten ska kunna komma… För sabbaten är en förebild för det framtida riket.”* [47]

Så det är uppenbart att kiliasmen var vida spridd bland de första generationerna av kristna. Men så är inte fallet idag. Vad har hänt? En möjlig förklaring är att de tidiga kristna, inklusive apostlarna, oftast använde den grekiska översättningen av Gamla testamentet, Septuaginta, och den lägger ett

antal år (oftast 100) till många av patriarkernas åldrar. Därför hamnade man fel om man försökte avgöra hur långt historien hunnit. Men det finns en annan och kanske viktigare orsak till att kiliasmen i stort sett försvann från det kristna tänkandet. Dess bärande tanke är ju att alla de sju millennierna är *jordiska*. Det sjunde är en fullbordan av Guds frälsningsplan för denna jorden. Abraham fick ju ett löfte om ett jordiskt land. Men det grekiska inflytandet (platonism och gnosticism) över kristendomen flyttade fokus från jorden till *himlen* och började föreställa sig att Guds frälsningsplan innebär räddning *från* jorden (som ska förstöras) istället för räddning *av* jorden (som ska upprättas). Naturligtvis har kiliasmen ingen plats i ett sådant tankeklimat.

Bibelkronologin finns sammanfattad i figur 230 på sidan 411. {Nästa Kronologi sida 119.}

Utombibliska källor

Det finns många skrifter och uppteckningar från ungefär samma tid som de bibliska texterna. De är inte inspirerade av Gud men innehåller ibland information som bekräftar den historiska noggrannheten i Bibeln. Dessutom kan de ge en del lärorik undervisning, dock aldrig med den bibliska auktoriteten. Dessa **utombibliska källor** är av några olika slag:[48]

- **Källor omnämnda i Bibeln**
  Det finns fjorton utombibliska källor omnämnda i Bibeln själv,[49] men endast en av dem finns bevarad idag, **Den redliges bok**, som genom en felöversättning ibland också kallas **Jashers bok**. Den omnämns på två ställen,[50] och dess handling täcker ungefär samma händelser som Moseböckerna från skapelsen till Moses död. **Henoks bok** omnämns inte direkt i Bibeln men väl dess författare,[51] så den skulle därför kunna betraktas som en femtonde källa som Skriften talar om.
- **Rabbinsk litteratur**
  Den hebreiska Bibeln, **Tanach**, är judarnas viktigaste skrift. Den kommenteras i **Midrash** som inte anses vara Guds ord men som ändå har auktoritet inom judendomen. Dessutom finns en sammanfattning av muntligt förmedlad kunskap, en ”muntlig lag”, som kallas **Mishna** och som anses ha getts till Mose men inte nedtecknats förrän på 200-talet efter Kristus. Mishna finns i sin tur kommenterad i **Talmud** som efter Tanach betraktas som den viktigaste skriften. Den är mycket omfattande och består av lagar, etik, seder, historia och ytterligare andra ämnen skrivna av tusentals olika rabbiner och oftast med Bibelns lära i fokus. **Torah** betyder instruktion, lag eller lära och kan användas i lite olika betydelser, kanske mest som ett sammanfattande namn för de fem Moseböckerna, **Pentateuken** (figur 11). Annan rabbinsk litteratur är **Seder olam**, en nästan 2000 år gammal bokrulle som innehåller mycket av kronologin från skapelsen till cirka 500 före Kristus, och **Jubileerboken**, en skrift från hundratalet före Kristus som utger sig för att vara en uppenbarelse från Gud till Mose förmedlad via en ängel.

Figur 11. Bokrulle med Torah i synagogan i Köln.

- **Sekulära historiker**
  Det finns några sekulära historiker som bekräftar delar av Bibelns historia. **Flavius Josefus** var en judisk historiker som levde på nollhundratalet och som personligen fick uppleva templets förstörelse runt år 70 efter Kristus. Hans viktigaste verk är *Judisk historia* som sträcker sig från skapelsen till början av vår tideräkning, och *Om det judiska kriget* som fokuserar på stridigheterna med romarna och på Jerusalems förstörelse. I sina verk nämner han Johannes Döparen samt Jesus och dennes bror Jakob, och eftersom han hade tillgång till muntlig tradition vid sidan av Bibeln ger han många ovärderliga uppgifter om den judiska historien. Datumen stämmer dock inte exakt med Bibelns. Den romerska historikern **Tacitus** levde runt första sekelskiftet och skrev om att kristna hade fått sitt namn efter Kristus som avrättades på order av Pontius Pilatus.
- **Apokryferna**
  Dessa har behandlats tidigare (sidan 24).
- **Kyrkofäderna**
  Kyrkofäderna är framstående personer som på ett speciellt sätt bidragit till att försvara och fördjupa den kristna lära som fanns i fornkyrkan.[52] De allra tidigaste kallas *apostoliska* fäder eftersom de personligen tränats av en eller flera apostlar. Här återfinns **Clemens av Rom** (30-101, alla årtal dock osäkra) som kallas Paulus medarbetare i Bibeln.[53] **Ignatios** (35-107) var lärjunge till aposteln Johannes, och han var ledare för församlingen i Smyrna, en av de två kyrkor i Uppenbarelsebokens kapitel 2-3 som inte fick någon förebråelse av Jesus. Också **Polykarpos** (69-155) var en johanneslärjunge, men hans skrifter ska läsas med försiktighet eftersom de är kraftigt modifierade av efterkommande katolska författare. Ibland räknas också Paulus medarbetare **Barnabas** (?-65) till de apostoliska fäderna. Skrifterna från dessa tidiga ledare var pastorsbrev avsedda som förmaning och uppmuntran. De var skrivna *av* kristna och *för* kristna med en uppmaning att förbli trogna den lära som förmedlats av apostlarna. All eventuell förändring av läran hos senare fäder innebär därför en avveckling snarare än en utveckling av sanningen.

  De tidigaste kyrkofäderna hade alltså fått sin undervisning direkt från apostlarna, och deras skrifter innehåll inga försök att flörta med den omgivande kulturen. Situationen förändrades dock något under nästa generation kyrkofäder på 100-talet när man började få ett behov av att försvara kristendomen mot en alltmer fientlig omgivning. Läran hade nämligen börjat smädas av etablissemanget, och resultatet blev en viss inblandning av grekiska idéer. Polykarpos lärjunge **Irenaeus** (130-202) tillhörde denna generation liksom **Justinus Martyren** (100-165), en filosof skolad i grekiskt tänkande som blev kristen och försvarade tron inför den romerska senaten.

  Mot slutet av 100-talet skedde en dramatisk anpassning till omgivningens grekiska tänkande för att göra läran mer tilltalande. **Tertullianus** (145-220) började sin bana med att argumentera för den apostoliska traditionen, men mot slutet av sin verksamhet började han försvara **montanismen**, en väckelserörelse som menade sig få ny uppenbarelse direkt från den helige Ande och vid sidan av Skriften. **Klemens av Alexandria** (150-215) bekände sig först till flera olika religioner men konverterade slutligen till kristendomen. Hans elev **Origenes** (185-254) lärde ut en fullt ut platonsk Kristus som en gudomlig andevarelse gömd i ett kroppsligt fängelse. Origenes var också föregångare för den allegoriska bibeltolkningen som förandligar Skriften. Denna tolkningsmodell företräddes också av den mycket inflytelserika **Augustinus** (354-430) som menade att Tusenårsriket är ett andligt Gudsrike i den nuvarande tidsåldern och inte ett fysiskt i den kommande.

  Inblandningen av grekisk filosofi i kristendomen och allegoriseringen av bibelordet har gått hand i hand under de första århundradena. Det grekiska tänkandet upphöjer det andliga på bekostnad av det fysiska, och därför ”måste” Guds löfte till Abraham ha gällt en andlig tillvaro i himlen och inte en fysisk på jorden. I själva verket är Bibeln mycket jordnära i en bokstavlig betydelse.

  Listan på kyrkofäder kan göras mycket längre än så här. Många av dem slutade som martyrer.

- **Övriga källor**
  Många andra utombibliska källor kan användas för en bekräftelse av Bibelns historiska trovärdighet. Det finns **myter** och **legender** från olika kulturer. Det finns nedtecknade **krönikor** och **annaler**. Arkeologiska fynd innehåller **inskriptioner** om kungar och fälttåg. Berättelserna i många av dessa källor liknar den bibliska historiebeskrivningen i så hög grad att de inte kan vara uppdiktade ur intet. Likheterna är så stora att bibelkritiker ibland framför invändningen att berättelserna måste vara påverkade av kristna missionärer och munkar, och därför skrivna långt senare än de själva påstår. Invändningen faller dock om man jämför källorna *sinsemellan*. De är tillräckligt lika Bibeln för att inte kunna vara påhittade oberoende av denna och samtidigt tillräckligt olika varandra för att inte kunna vara plagiat.

Ytterligare en utombiblisk källa är de **kinesiska skrivtecknen** som är uppbyggda på ett sådant sätt att de återger delar av den bibliska historien.[54] Kineserna kom till sitt land inte långt efter syndafloden när minnet från denna översvämningskatastrof fortfarande var färskt. De bar säkert också med sig många berättelser från tiden före floden, berättelser som måste ha förts med av personerna i arken. *Sedan designade de sina skrivtecken som grafiska piktogram för att återberätta dessa händelser.* Därför styrker likheter mellan Bibeln och de kinesiska tecknen Skriftens trovärdighet. Detta gäller naturligtvis i första hand de ursprungliga symbolerna medan dagens kinesiska tecken blivit modifierade och stiliserade i olika grad. De tidigaste piktogrammen man hittat är från shangdynastin från cirka 1600 till 1040 fvtk, och de ristades in på benknotor eller sköldpaddsskal som användes i religiösa ritualer, och de kallas därför **orakelben** (figur 12). Med tanke på de höga mansåldrar som gällde för syndaflodens generationer kan dessa uppteckningar ha skrivits av personer som talat med Noa personligen eller kanske med någon av hans närmaste ättlingar.

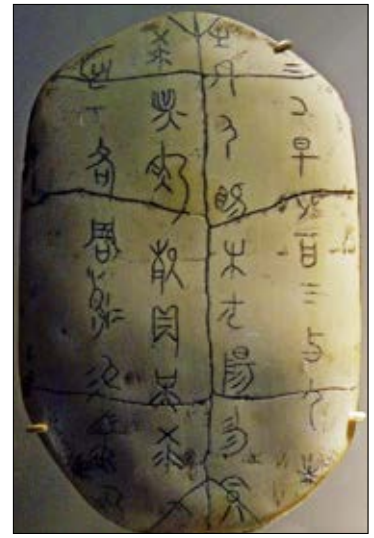

Figur 12. Orakelbeninskription på bukskalet från en sköldpadda.

Det finns inga mänskliga uppteckningar från tiden före syndafloden eftersom dess verkningar var så genomgripande att alla kulturella spår utplånades. Däremot dyker både kulturer och skrifter upp mycket snabbt efter floden. Detta plötsliga utbrott av civilisation är en gåta för forskare med en evolutionistisk grundsyn. Hur kommer det sig att människan efter en miljon år av aplikt beteende plötsligt börjar odla, bygga och skriva? Hur kommer det sig att det primitiva samhället som klottrade på grottväggarna plötsligt började skriva litterära verk och bygga arkitektoniska konstruktioner som fortfarande är svåra att överträffa? Och hur kommer det sig att de gjorde allt detta på flera ställen på jorden nästan samtidigt?

Ingen som studerat historia kan ha undgått att lägga märke till det vattentäta skott som finns mellan förhistorien (före de skriftliga källorna) och de första sumererna. Andra vetenskapsområden flyter in i varandra. Gränsen mellan fysik och kemi, eller mellan kemi och biologi, är mest en definitionsfråga, men inte så för historia och förhistoria. Här läser vi om Lucy och andra förmenta apmänniskor i en bok och om de tidiga kulturerna i en annan – och aldrig mötas de två. Det beror naturligtvis på att förhistorien i denna betydelse aldrig existerat. Det har däremot tiden före floden, och även om den inte finns bevarad så förklarar den de tidiga civilisationernas snabba expansion. Redan när Noa och hans familj gick ut ur arken bar de med sig en betydande kunskap. Vid Babels torn spreds detta vetande över jorden och civilisationerna fick en rivstart.

Översikt 2 på sidan 413 sammanfattar de utombibliska källorna. {Nästa UBK sida 78.}

Naturvetenskap

Bibeln är ingen lärobok i vetenskap. Den har helt andra syften, framförallt att beskriva Guds handlande med mänskligheten vad gäller frälsningsplanen. Däremot utspelar sig Bibelns drama i det fysiska universum, och eftersom det är Skaparen till detta som står bakom berättelsen måste det som sägs om vår omgivning vara korrekt. Utsagor om den fysiska verkligheten går att testa naturvetenskapligt *och så även Bibelns verklighet*. Skriftens trovärdighet kan därför bekräftas med vetenskapliga metoder.

Naturvetenskapen arbetar genom att göra antaganden om hur naturen är beskaffad. Sådana antaganden kallas **hypoteser**, och för att vara vetenskapliga måste de kunna testas mot verkligheten genom observationer och experiment. Talar dessa *för* hypotesen upphöjs den till en **teori**, och bekräftas hypotesen av allt man vet upphöjs den till en **naturlag**. En hypotes, en teori och en naturlag är därför *i princip* samma sak, men det finns *gradskillnader* vad gäller deras verifiering mot verkligheten. Varifrån hypoteserna kommer spelar ingen som helst roll. De kan vara rena gissningar, komma från andra vetenskapsgrenar eller vara inspirerade från annat håll. En hypotes kan därför mycket gärna komma från Bibeln. Det är inte hypotesens *källa* som avgör dess vetenskaplighet utan om den går att *pröva* mot naturen. En forskare som sätter upp hypoteser utifrån Bibelns skapelse- och syndaflodsberättelser och testar dessa mot biologiska och geologiska fynd arbetar därför i högsta grad vetenskapligt. Översikt 3 (sidan 413) visar några exempel på sådana bibliskt förankrade hypoteser och hur de bekräftas av vetenskapliga observationer. Dessutom visas några hypoteser grundade i den evolutionistiska verklighetssynen och hur dessa på ett avsevärt sämre sätt stämmer med verkligheten. Bibeln innehåller därför bättre *vetenskap* än evolutionsläran. Märk alltså hur en bibeltro naturligt låter sig förenas med ett vetenskapligt tänkande.

Lagar och Lagstiftaren

Ibland skiljer man mellan **vetenskaplig kunskap** vars tillförlitlighet är beroende av det mänskliga förnuftet och **uppenbarad kunskap** vars tillförlitlighet är beroende av trovärdigheten hos den som uppenbarar. All kunskap i Bibeln är naturligtvis inte vetenskaplig, men eftersom det är Skaparen själv som står för uppenbarandet är den bibliska kunskapen ännu mer tillförlitlig än den vetenskapliga. Bibeln innehåller *fakta* otillgängliga för vetenskap (på grund av dess begränsning till den fysiska verkligheten) som till exempel **orsaken** till universum, **ursprunget** till naturlagarna, materien och livet, **förekomsten** av kärlek, tankar, känslor och moral samt **meningen** med allting. Inte minst är **Skaparen** själv otillgänglig för den vetenskapliga metoden eftersom han aldrig lägger sig under ett mikroskop eller visar sig i ett teleskop. *Vetenskapen kan beskriva naturens mekanismer men aldrig deras upphovsman.* Att ersätta en gudstro med vetenskap är därför som att förneka korsordmakaren så fort man löst korsordet. Att utesluta Bibeln som kunskapskälla är att avsäga sig oerhört mycket objektiv kunskap om den *verkliga* verkligheten.

Vetenskap beskriver **naturlagarna** medan Bibeln beskriver **Lagstiftaren**. Det är två olika ämnesområden, men de kan aldrig säga emot varandra. Hur skulle Gud som har konstituerat lagarna kunna vara svävande vid tillämpningen av samma lagar? Detta betyder inte att Gud själv gjort sig till slav under sina egna lagar. Han som har gjort lagarna är naturligtvis fri att när som helst ändra dem. Det gör han också ibland och vi brukar kalla det för **underverk** eller **mirakel**. Fast egentligen är det inte så stor skillnad mot naturlagarna. Båda är uttryck för Guds handlande. Naturlagarna är Guds vanliga handlingssätt medan miraklen är hans ovanliga handlingssätt. I detta perspektiv är även det som händer naturlagsbundet ett underverk eftersom det kräver Guds ingripande. Annorlunda uttryckt: *Det finns ingenting naturligt med naturen.* Vi har bara hunnit vänja oss vid den. Det var nog detta Einstein menade när han sa att man antingen betraktar ingenting som ett mirakel eller så betraktar man allting som ett mirakel. Ateisten gör det förstnämnda. Han förnekar underverk och har samti-

digt blivit så blasé på naturlagarna att han blivit blind för att de är mirakulösa *i sig*. Den insiktsfulle teisten gör det sistnämnda. Han förstår att naturen egentligen är lika mirakulös som mirakler.

Allt detta insåg många av de tidiga vetenskapsgiganterna. De var ofta personligt kristna och fann motivationen för sin vetenskapliga gärning i det faktum att lagarna kräver en lagstiftare. Astronomen Johannes Kepler uttryckte det som att han ”tänker Guds tankar efter honom”. Det var därför som explosionen av vetenskap och teknologi skedde under reformationen när Bibeln återupptäcktes och refokuserades i Europa.[55] Andra kulturer har också haft stora tänkare och gjort stora upptäckter, men den moderna vetenskapen föddes inte där. Det beror alltså på att Bibelns grundläggande verklighetsuppfattning ger en perfekt jordmån för vetenskapen att gro. Denna näringsrika mylla kan sammanfattas i några punkter:

- Det finns en objektiv verklighet. (Alternativet är att verkligheten är en illusion.)
- Gud är oberoende av sin skapelse. (Alternativet är en panteistisk gud som är en del av skapelsen.)
- Monoteismen har *en* gud som skapar *hela* universum vilket ger en grund för att samma naturlagar gäller överallt. (Alternativet är en polyteistisk syn där de olika gudarna bestämmer över olika domäner.)
- Gud ger människan en uppgift att råda över skapelsen,[56] vilket innebär ett mandat att undersöka, förstå och tämja skapelsen oss till godo. (Alternativet är en helig skapelse som ställer krav på och kräver offer av människan.)
- Skaparen är rationell och därför finns en lagbundenhet hos skapelsen som vetenskapen kan utforska. (Alternativet är nyckfulla och oberäkneliga gudar som till exempel de grekiska gudarna eller Nordens asar.)

Gudsbevis

Att vetenskapen aldrig kan motbevisa någonting bortom naturen är lika självklart som att en europakarta inte kan motbevisa Kinas existens. Ingenting kan naturligtvis utesluta någonting utanför sitt eget verksamhetsfält. En illustration får visa detta: Tänk dig att du heter Kalle Anka och bor i Ankeborg. Du är alltså en seriefigur och hela din verklighet är tvådimensionell och ritad på ett papper. Skulle du då kunna utesluta en tillvaro utanför ditt serietidningsuniversum? Definitivt inte! Alla dina sinnen och andra verktyg för att undersöka verkligheten är ju också tvådimensionella och begränsade till bildföljetongen. De kan bevisa saker inom din platta värld men aldrig motbevisa saker utanför den. På samma sätt kan vetenskapen påvisa saker inom vår fysiska tredimensionella värld, men aldrig utesluta saker utanför den. Den är fullständigt maktlös i att motbevisa någonting utanför sina egna domäner.

Tvärtom då? Skulle Kalle Anka kunna förstå att det faktiskt finns någonting bortom serietidningen? Ja, faktiskt! Han skulle kunna börja fundera på varför hans tvådimensionella värld överhuvudtaget existerar. Och varför har den ordning och struktur? Varför har han alltid samma sjömanskostym på sig trots att han inte kan minnas att han någonsin klätt på sig? Och varför är hans värld förutsägbar och begriplig? Varför rör sig allt han släpper alltid mot samma bildrutekant som hans fötter pekar åt? Han börjar nog ana att det måste finnas någonting utanför hans begränsade tillvaro som har konstruerat densamma. Han kanske till och med förstår att hans skapare måste vara intelligent. Att skaparen heter Walt Disney kan han dock inte veta, åtminstone inte så länge denne inte *uppenbarar* det för honom.

Teistisk evolution

Det är viktigt att skilja mellan vetenskap som *metod* och olika vetenskapliga *teorier*. Att en bibeltroende kan vara vetenskapligt sinnad innebär inte att han accepterar alla vetenskapens teorier. Att hålla ett vetenskapligt arbetssätt högt är inte detsamma som att tro på till exempel evolution eller big

bang. Tvärtom, det är just genom ett strikt förhållningssätt till den vetenskapliga metoden som man inser dessa teoriers svagheter. De går alltså att kritiseras utifrån sina egna *vetenskapliga* ”meriter”. Evolutionsläran är dessutom omöjlig att teologiskt förena med Bibeln. Uppfattningen att Bibelns Gud skapat genom att använda en evolutionär process kallas gudastyrd – eller teistisk – evolution, och den är ohållbar eftersom Bibeln och evolutionsläran är varandras diametrala motsatser i åtminstone fem avseenden:

- Evolutionens potentielle gud är en skoningslös tyrann som slår ihjäl den svage, medan Bibelns Gud är en kärleksfull Fader som tar hand om den föräldralöse och änkan. (Här finns invändningen att också Bibelns Gud är grym eftersom han beordrade ut folket i krig i Gamla testamentet. Det finns dock en avgörande skillnad. I Bibeln handlar Gud i en abnorm värld märkt av synd och död, medan evolutionens dödande utgör tingens normala ordning.)
- Evolutionstanken beskriver en natur som stadigt går mot högre höjder av struktur och komplexitet allt från big bangs kaotiska urtillstånd. I Bibeln startade skapelsen som mycket god (1 Mos 1:31) men är allt sedan syndafallet lagd under förgängelsen (Rom 8:20). Trenden är alltså den helt motsatta.
- I evolutionen är människan ett vidareutvecklat djur, medan Bibeln ger henne en särställning som Guds avbild.[57]
- I evolutionsläran har döden föregått människan under eoner av tid, och den är naturlig och till och med nödvändig för att det naturliga urvalet ska kunna välja ut de överlägsna individerna. I Bibeln är döden en katastrof som kommit in i skapelsen genom människans synd.[58]
- Konflikten mellan Bibeln och evolutionsläran blir allra tydligast i synen på frälsningen och Frälsaren. Jesus är i Bibeln lösningen på ett problem – död – som synden fört in i skapelsen. I evolutionsläran finns inte detta problem och då finns inte heller något behov av en lösning. Om syndafallet är mytologiskt blir även dess lösning mytologisk. Evolutionsläran rycker därför fullständigt bort mattan under evangeliet om frälsning i Kristus.

Någon har sagt insiktsfullt: ”Om vi accepterat evolutionsteorin har vi grävt vår egen teologiska grav och satt spaden i händerna på evangeliets motståndare. Det enda vi nu kan göra är att högljutt protestera när de skyfflar igen över oss.”

Vad betyder ”evolution”?

Här ska dock göras ett viktigt förtydligande. ”Evolution” kan betyda olika saker som alla inte behöver vara oförenliga med Bibeln. Ibland betyder ordet **biologisk variation** som är en verklig och naturlig mekanism som Gud lagt in i sin skapelse. Han skapade djur och växter efter deras slag (1 Mos 1:11-12 och 20-25), och därför finner vi idag hunddjuren inom deras slag, kattdjuren inom deras slag, hästdjuren inom deras slag och så vidare för hela den biologiska världen. Men Gud är smart och bygger in en förmåga till anpassning till olika miljöer i arvsmassan hos de skapade slagen. Annars skulle de dö ut när klimatet blir varmare eller kallare eller förändras på andra sätt. Därför har den skapade *urhunden* ”utvecklats” (eller snarare ”varierats”) så att det idag finns vargar, rävar, schakaler och dingos förutom alla olika hundraser förstås. (Chihuahuan har kommit så långt från det ursprungliga hunddjuret att den borde kallas en *urhundsförfalskning*.) På grund av en anpassning till miljön har polarräven idag tjock päls medan ökenräven har tunn päls trots att de båda kommer från samma urhund.

Den biologiska variationen går dock aldrig så långt att de skapade slagen blandas med varandra. Det finns en rik variation *inom* de skapade slagen men vattentäta skott *mellan* dem. En annan definition av ordet ”evolution” är dock att allt liv har ett **gemensamt ursprung**, och med denna innebörd är evolutionen inte kompatibel med Bibeln. Evolutionsbiologer resonerar att på samma sätt som

det finns en variation inom grupperna bör det finnas en variation mellan dem. Någon sådan har dock aldrig demonstrerats med vetenskapliga observationer i naturen. Den finns i våra läroböcker men inte i verkligheten. De exempel på evolution som brukar anges är alla exempel på en biologisk förändring *inom* en grupp men aldrig *mellan* dem, och därför kan de inte användas som argument för ett gemensamt ursprung. Att bakterier kan bli resistenta mot antibiotika är alla överens om. Att sådana förändringar efter tre miljarder år producerade en människa är en evolutionistisk gissning.

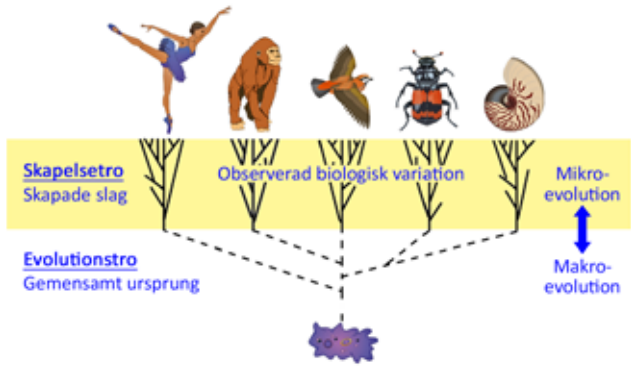

Figur 13. Makro- och mikroevolution.

Figur 13 visar sambanden. De fem ”träden” är fem olika skapade slag som genomgått en biologisk variation. De streckade linjerna är evolutionära antaganden. Den biologiska förändringen kallas ibland – lite felaktigt eftersom inga nya organ bildas – **mikroevolution**, medan det gemensamma ursprunget kallas **makroevolution**. Den senare är alltså en ren skrivbordsprodukt som olyckligt fått högsta vetenskapliga status.

En förnuftig tro

Det är förödande att vår postmoderna värld sätter en oöverstiglig skiljemur mellan tro och vetande. Många betraktar vetenskapen som förnuftets seger över religiös vidskepelse. Detta är visserligen helt sant, men det kommer ofta tillsammans med misstaget att lägga in biblisk kristendom i kategorin vidskepelse. Biblisk kristendom kommer från universums skapare och spelar därför i en helt annan division än annan religion. Den blundar inte för vetenskapliga evidens, och den kräver inte av sina utövare en tro separerad från hjärna och förnuft. Tvärtom, den uppmuntrar oss att använda alla Guds gåvor, inklusive intellektet. Vår skapare är rationell, vår värld är rationell, vi själva är rationella. Varför skulle han då förbjuda oss att använda våra huvuden?

Vi har fått två verktyg för att kunna förstå verkligheten: **förnuftet** som använder den vetenskapliga metoden och **tron** som gensvarar på Guds uppenbarelse. De klingar i ljuvlig harmoni. Hur skulle det kunna vara annorlunda? Vetenskapen grundar sig på det mänskliga förnuftet och den bibliska uppenbarelsen på *skaparen* av samma förnuft.

I MDV har även lingvistik, språkvetenskap, listats under KUNSKAP-området Naturvetenskap även om det strikt sett inte hör hemma här. {Nästa NV sida 66.}

Stjärnbilder

MDV presenterar och försöker leda i bevis en hypotes om att Gud har dokumenterat sin frälsningsplan i himlens stjärnbilder. Många kristna är skeptiska och ibland avvisande till en sådan tanke eftersom de menar att den ligger alltför nära i Bibeln förbjuden **astrologi**. Och en sådan misstänksamhet är sund eftersom djävulen genom astrologin perverterat stjärnbildernas ursprungliga syfte till att tjäna sina egna illvilliga syften. Stjärnkonstellationerna användes tidigt för att profetiskt beskriva Guds frälsningsplan för *hela* mänskligheten, medan hedniska religioner förvränger detta och menar att stjärnorna kan förutsäga framtiden för den *enskilda* människan. Ett sådant bruk tillbakavisas

tydligt av Jes 47:13 där Gud gör narr av astrologernas verksamhet: Nu får de träda fram och rädda dig, de som mäter upp himlen och *spanar i stjärnorna* och *kungör månad för månad* [astrologernas månadscykler] vad som ska komma över dig. I 5 Mos 4:19 tillåts ett *studium* av konstellationerna medan ett *avgudande* förbjuds: När du lyfter din blick mot himlen och ser solen, månen och stjärnorna, *himlens hela härskara*, låt dig då inte förledas att *tillbe* dem och *tjäna* dem. Så det råder inget som helst tvivel om att det är förbjudet för en kristen att dyrka stjärnorna eller att använda dem till att förutsäga framtiden, men vi får inte kasta ut barnet med badvattnet.

Det finns en hel del biblisk support från både Gamla och Nya testamentet för att frälsningshistorien finns skriven på himlen:

- På *himlavalvet* ska finnas ljus som skiljer dagen från natten. De ska vara *tecken* som *utmärker högtider*, dagar och år. (1 Mos 1:14) ”Tecken” är någonting som berättar en historia och som påminner om något som skett eller kommer att ske. SFB översätter samma hebreiska ord (*owth*) med ”minnesmärke” när det används för de stenar Israels folk skulle placera ut när de passerat Jordan på väg in i Löfteslandet.[59] I den citerade versen ska himlakropparna vara ”tecken” eller ”minnesmärken” över högtiderna, vilket de är genom att solen går upp i olika stjärnbilder vid olika högtider (till exempel i Jungfrun vid det judiska/bibliska nyåret).
- Ett stort *tecken* visade sig *i himlen*: en kvinna *klädd i solen*. (Upp 12:1) Här dyker ”tecknet” upp igen och även denna gång ”i himlen”. En kvinna ”klädd i solen” bör rimligen vara en stjärnbild, och vi ska senare se att mycket talar för att det är Jungfrun som åsyftas.
- Kan du knyta samman *Sjustjärnornas* knippe eller lossa *Orions* band? Kan du föra fram *himlens tecken* i rätt tid och leda *Björnen* och dess ungar? (Job 38:31-32) Här använder Gud stjärnkonstellationerna till att få Job att förstå att Gud är i kontroll av historien.
- *Himlarna* vittnar om Guds härlighet, *himlavalvet* förkunnar hans händers verk… *Deras röst* når ut över hela jorden, *deras ord* till världens ände. I himlen har han gjort en hydda åt solen. (Ps 19:2-5) Ordvalen ”röst” och ”ord” visar att psalmisten, som är kung David, var medveten om ett gudomligt budskap förmedlat till mänskligheten via himlavalvet.
- Alltså kommer tron av *predikan* och predikan genom Kristi ord. Men nu frågar jag: Har de kanske inte hört? Jodå: *Deras röst har gått ut över hela jorden, deras ord till världens ändar.* (Rom 10:17-18) Här använder Paulus citatet från Ps 19 som ett bevis för att även människor före honom har fått ta del av ”predikan”. Av vad? Enligt Paulus är det evangeliet som predikas, och enligt citatet kommer förkunnelsen från himlavalvet. Paulus knyter alltså ihop evangeliet med tecknen på himlen.
- Lyft blicken mot höjden och se: Vem har skapat allt detta? Det är han som för fram *härskaran däruppe* i räknade skaror. Med sin stora makt och sin väldiga kraft nämner han dem alla vid namn. (Jes 40:26)

Dessa verser gjorde att det redan i slutet av 1800-talet fanns idéer om ett **evangelium i skyn**.[60] Företrädarna av dessa teorier hade emellertid en teologisk uppfattning om att kyrkan och den kristna församlingen tagit över judarnas roll i Guds frälsningsplan, och därför tolkade man allt man såg på himlen som att det pekade på Jesus och hans verk. Man hade ingen sekvens av händelser utan bara en mängd namn på stjärnor och konstellationer som mer eller mindre träffande passade in på Jesus.[61] Denna 1800-talsvariant av ”evangeliet i skyn” har egentligen inte så mycket att göra med den hypotes som nu kommer att presenteras och som formulerades så sent som en bit in på tjugohundratalet.[62]

Hypotesen

Människan måste ha känt till Guds frälsningsplan redan långt innan Bibeln skrevs eftersom Apg 3:21 talar om en återupprättelse av skapelsen som Gud *från urminnes tid* har förkunnat genom sina heliga

profeters mun. Och profeten Henok kände till Jesu återkomst till och med *före syndafloden*: Henok, *i det sjunde släktledet efter Adam*, profeterade: ”Se, *Herren kommer… för att hålla dom* över alla.” (Jud 1:14-15) Vi kan inte veta med säkerhet hur Gud kommunicerade sin frälsningsplan så här tidigt, men hypotesen i MDV innebär att stjärnbilderna användes i detta syfte. De var ett slags piktogram (eller ”tecken” enligt tidigare) som människorna kunde nyttja som ett visuellt stöd för minnet till att avbilda olika händelser i den profetiska framtid som Gud uppenbarat för dem.

Själva grupperingen av stjärnorna i olika stjärnbilder är dock sannolikt ett mänskligt verk. Om Gud designat stjärnhimlen till att likna olika objekt så hade han säkert gjort ett mycket bättre jobb. Alla kan ju se (i till exempel figur 16) att överensstämmelsen mellan stjärnornas placering och de figurer de avbildar är ganska trivial. Därför var det troligen människorna själva som skapade stjärnbilderna för att lättare komma ihåg den plan Gud kommunicerat *på annat sätt*. Det väsentliga här är att alla gamla kulturer använde i stort sett identiska stjärnkonstellationer vilket visar att de skapades *innan* kulturerna skiljdes åt vid Babels torn. Vi har alltså att göra med en urgammal ”vetenskap”.

De stjärnbilder vi i första hand ska studera är de tolv som ligger utmed **ekliptikan** (figur 17 och figur 235 på sidan 419). Ekliptikan är det plan i vilket jorden kretsar runt solen, och sett från jorden blir det solen som rör sig i en bana i ekliptikan, ett varv per år. Därför ”vandrar” solen över den bakomliggande stjärnhimlen i en årlig bana, och ”pekar” på så sätt ut de bakomliggande stjärnbilderna vid olika tidpunkter under året. Dessa konstellationer utmed ekliptikan är alltså tolv till antalet och de brukar kallas för *djurkretsen* eller *zodiaken*. Eftersom båda dessa ord är tungt astrologiskt belastade väljer dock MDV ett annat ord - **mazzarot** - ett hebreiskt ord som finns på ett enda ställe i Bibeln: Kan du knyta samman Sjustjärnornas knippe eller lossa Orions band? Kan du föra fram **himlens tecken** [*mazzarot*] i rätt tid och leda Björnen och dess ungar? (Job 38:31-32) Det är visserligen osäkert om det är exakt ekliptikans tolv stjärnbilder som avses med detta ord, men MDV använder ändå ordet i denna betydelse eftersom det inte finns någon annan synonym till ”zodiaken” utan astrologiska förtecken. Av samma orsak används orden **stjärnbild** eller **stjärnkonstellation** men inte ”stjärntecken”.

Idag är naturligtvis Skriften Guds huvudsakliga informationskanal till människan, och det finns inga ytterligare upplysningar att hämta i mazzaroten. Däremot bekräftar den Bibelns historia, och samstämmigheten är förbluffande:

- Frälsningshistorien är naturligtvis tätt knuten till judarnas historia som börjar med Abrahams förbund och fullbordas med Jesu återkomst. Därför börjar mazzaroten med **Jungfrun** och slutar med **Lejonet** som motsvarar dessa båda händelser (vilket vi ska se senare). Mazzaroten ”börjar med” Jungfrun eftersom det är här som solen står vid det judiska nyåret och ”slutar med” Lejonet som ligger bredvid Jungfrun efter ett fullbordat varv av solen. Det är också därför som många sfinxer består av ett kvinnohuvud med en lejonkropp. Början och slutet bekräftas också av **Ouroboros**, den omättliga ormen som sväljer sin egen svans (figur 14). På himlen finns den som Vattenormen (rödmarkerad i figur 16) som slingrar sig under just Jungfrun och Lejonet och binder ihop dessa båda konstellationer i ett cykliskt årligt förlopp.

Figur 14. Ouroboros, den omättlige ormen som sväljer sin egen svans.

- De tio stjärnbilder som ligger mellan Jungfrun och Lejonet representerar alla viktiga händelser i frälsningshistorien *i rätt kronologisk ordning*. **Vågen** är (givandet av) Moselagen, **Skorpionen** är ökenvandringen, **Skytten** är intagandet av det heliga landet, **Stenbocken** är Davids förbund, **Vattumannen** är den babyloniska fångenskapen, **Fiskarna** är återvändandet, **Väduren** är offerlammet, **Oxen** är evangeliets spridning, **Tvillingarna** är judar och hedningar och **Kräftan** är Antikrist. De tio första konstellationerna (Jungfrun till Tvillingarna) beskriver alltså händelser som redan ägt rum medan de två sista (Kräftan och Lejonet) ännu ligger i framtiden. (I den astrologiska avarten motsvaras mazzarotens stjärnbilder av tidsåldrar, där vi idag befinner oss i Fiskarna på väg in i Vattumannen.)
- Symbolerna i mazzaroten motsvarar Bibelns symbolik för motsvarande händelser. Till och med många detaljer stämmer. Hypotesen förklarar varför Jungfrun har en ”telning” i ena handen och ”sädeskorn” i den andra, samt varför hon har vingar. Den förklarar fisken under Vattumannens ena fot och Stenbockens fiskstjärt. Den förklarar varför Väduren är av hankön och varför Oxen har Plejaderna på sina axlar. Och den förklarar varför Paulus skepp på väg till Rom hade Tvillingarna som galjonsfigur (Apg 28:11). Allt detta kommer att beskrivas i någorlunda detalj vid den kronologiska genomgången av Bibeln, och en sammanfattning finns i översikt 4 på sidan 419.
- Hypotesen förklarar till och med varför Jungfrun är den stjärnbild som har störst utsträckning över himlen. Det beror på att precessionen (förklaras strax) gör att solen långsamt rör sig mellan stjärnbilderna *vid en given tidpunkt på året*. Endast genom Jungfruns stora utsträckning har solen stått i denna stjärnbild vid det judiska nyåret ända från förbundet med Abraham (som Jungfrun representerar) till idag, 4000 år senare. I vår tid är emellertid solen på väg att lämna Jungfrun för att vandra in i Lejonet, den återkommande kungens stjärnbild! (Se figur 218 på sidan 381.)

Tillkomst

Den astronomiska vetenskapen föddes mycket tidigt. Det finns persiska och arabiska traditioner som tillskriver uppkomsten de allra första människorna.[63] Enligt den tidiga historikern Josefus så var det redan Adams barnbarn som var *”upptäckare av den sorts visdom som har att göra med himlakropparna och deras ordningar”*.[64] Det bör betyda att dessa tidiga människor var de första astronomerna som också definierade stjärnbilderna. Josefus beskriver vidare hur åtgärder vidtogs för att bevara dessa kunskaper under den kommande syndafloden. Astronomin fick på detta sätt en kickstart efter floden och var en etablerad vetenskap redan i det tidiga Babylonien. Att babylonierna var stjärnskådare avslöjas bland annat av att de använde sina stegpyramider, ziggurater, för detta ändamål (se figur 15 som dock är från Egypten). Josefus skriver också att det var Abraham – som ju kom från just Babylonien – som tog med sig kunskapen om astronomi till Egypten när han kom dit på grund av en hungersnöd i Kanaan.[65] Därifrån spreds den vidare till både Grekland och Romarriket.

Figur 15. Stegpyramid från Sakkara i Egypten. (Också i figur 101 på sidan 191.)

Om man jämför stjärnbildernas utseende mellan de tidiga kulturerna visar det sig att de är mycket lika varandra. De har liknande namn, de ser ungefär likadana ut och de ligger i samma ordning utefter mazzaroten. *Detta visar att de har ett gemensamt ursprung.* Varför skulle annars till exempel konstellationen Plejaderna kallas för ”de sju systrarna” i många kulturer (inklusive australiensiska aboriginer) när de inte ens ser ut som några kvinnor och när antalet synliga stjärnor är högst subjektivt?[66] Att just sju systrar blivit standard i hela världen visar att tolkningen låstes *innan* kulturerna spred sig över jorden. Även Stora björnen är känd över hela världen, även i Egypten där det aldrig funnits några björnar!

Likheterna mellan olika kulturers stjärnbilder bevisar faktiskt att den ursprungliga religionen kommer från Bibeln. Detta eftersom symboler som avbildar den bibliska historien uppenbarligen fanns med ”från början”. Det är ett tungt argument mot de kritiker som menar att monoteismen utvecklats ur tidigare polyteistiska religioner.

Figur 16 visar stjärnbilderna som de tedde sig för grekerna för ungefär 2000 år sedan, men på grund av de stora likheterna mellan olika kulturer kan den anses tämligen generell. Den gula vågen är ekliptikan, och att den inte är rak beror på den projektion som används. De tolv gulfärgade konstellationerna utmed ekliptikan är mazzarotens stjärnbilder, och den rödfärgade är som sagt Vattenormen som ringlar sig under Lejonet och Jungfrun. Solen rör sig längs ekliptikan från höger till vänster i sin årliga vandring över stjärnhimlen.

Figur 16. Grekisk stjärnhimmel från Ptolemaios ”Almagest” från hundratalet efter Kristus. Strecken mellan stjärnorna är dock anakronistiska eftersom endast bilder användes före 1800-talet. (Grafik: © Bill Rankin, publicerad med tillstånd.)

Astronomiska klockans fyra visare

Vi såg ovan att ett av syftena med himlakropparna är att vara tecken som utmärker högtider, dagar och år (1 Mos 1:14). De ska med andra ord utgöra en grund för olika kalendrar, och det är inte minst solens och månens rörelser som kan användas för detta syfte. Dessa två himlakroppar har rörelsemönster som ligger till grund för definitionen av fyra olika långa tidsperioder. Man kan säga att den kosmiska klockan har fyra visare och de illustreras i figur 17. (Med ”varv” menas en *synodisk* omloppstid, det vill säga den tid det tar för jorden att rotera runt sin egen axel och komma i samma läge igen *i förhållande till solen*. Eftersom jorden samtidigt rör sig i sin bana runt solen är detta *lite mer än* 360 grader. Motsvarande gäller för månen.)

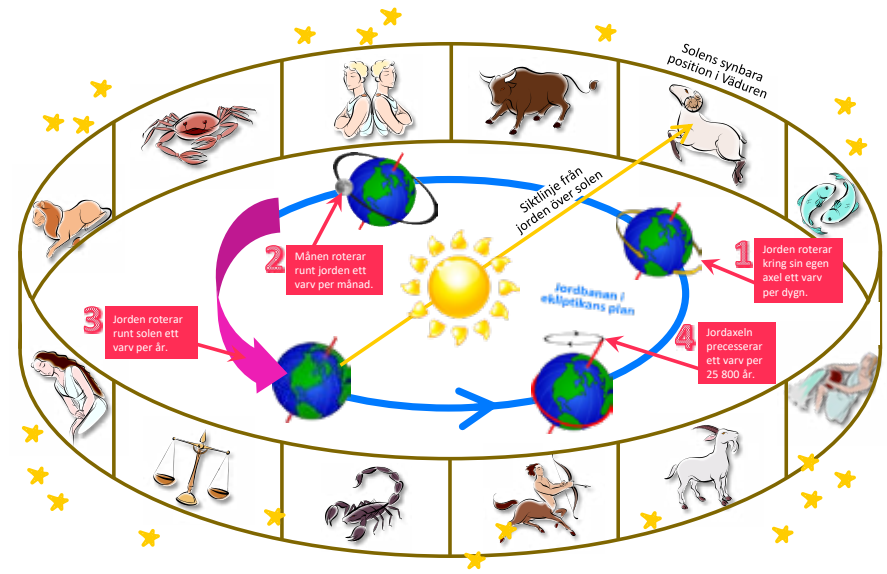

Figur 17. Den kosmiska klockans fyra visare.

1. Den allra snabbaste rörelsen är jordens rotation runt sin egen axel vilket gör att alla objekt på himlen – stjärnor, sol, planeter och måne – vrider sig åt samma håll om de betraktas från jorden. De går alla upp i öster och ner i väster. Solen behöver definitionsmässigt tjugofyra timmar för att förflytta sig ett helt varv, och de andra objektens rörelser skiljer sig bara marginellt. **Dygnet** är därför den snabbast tickande astronomiska klockan.
2. Månen snurrar runt jorden, ett varv på ungefär 29,5 dygn. I vår västerländska almanacka delar vi in året i tolv månader, och därför blir inte en **månad** exakt ett månvarv. Den judiska almanackan *definierar* istället månaden efter månvarvet och får därför en exakt överensstämmelse. De lägger in en 13:e ”skottmånad” vissa år för att inte synkroniseringen mellan årstider och månader ska fasa ur.
3. Jorden snurrar runt solen, ett varv per **år**, vilket gör att solen tycks röra sig över de bakomliggande stjärnorna, *en rörelse som alltså är överlagrad hela stjärnhimlens dagliga rörelse från öster till väster*. Jordbanans plan kallas som sagt ekliptikan, och står man på jorden tycks därför solen röra sig längs ekliptikan och ”pekar ut” olika delar av den bakomliggande stjärnhimlen under olika delar av året. Detta varv delas in i tolv delar som blir mazzarotens tolv stjärnbilder. I figuren ”står solen i” Vädurens stjärnbild, vilket motsvarar ungefär april månad. Eftersom stjärnbilden då befinner sig bakom den bländande solen syns den naturligtvis inte från jorden annat än vid soluppgångar och -nedgångar (och solförmörkelser).

4. Jorden är ett roterande gyro, och alla som lekt med en leksakssnurra vet att axeln på ett sådant inte ligger still utan rör sig själv i ett cirkulärt mönster. Jorden är inget undantag. Dess axel ”wobblar” med en period på ungefär 25 800 år, vilket kallas **precession**. Det gör att stjärnhimlen vrider sig i förhållande till en observatör på jorden med denna periodicitet. Idag pekar jordaxelns norra ände mot Polstjärnan, men om 13 000 år kommer denna att avvika cirka fyrtiosex grader från norr beroende på axelvridningen. En annan, och för vår almanacka viktigare effekt, är att solens läge *vid det judiska nyåret* förflyttar sig över ekliptikan, men som vi redan sett gör Jungfruns stora utsträckning över himlen att solen befunnit sig där ända sedan Guds förbund med Abraham. (De 4000 år som gått sedan dess motsvarar ungefär 15 procent av precessionens periodicitet på 25 800 år, och Jungfrun sträcker sig över ungefär 15 procent av mazzaroten.)

Sammanfattningsvis: Hela himmelssfären – stjärnor, sol, planeter och måne – vrider sig ett varv per dygn (på grund av jordrotationen). Överlagrat på denna rörelse rör sig månen i förhållande till bakgrundsstjärnorna med ett varv per månad (på grund av månens rotation runt jorden), och solen gör samma runda över himlen med ett varv per år (på grund av jordens rotation runt solen). Dessutom står inte solen på exakt samma ställe bland stjärnorna vid en given tidpunkt på året (på grund av precessionen). Här behöver solen över 25 000 år på sig för att avverka ett varv, vilket innebär att första varvet sedan skapelsen ännu inte är fullbordat.

MDV kommer att ge flera exempel på hur dessa visare på Guds klocka profetiskt pekar ut händelser i frälsningshistorien.

Dendera stjärnhimmel

En av de tidigast bevarade illustrationerna av stjärnhimlen är en relief från Hathor-templet i Dendera i Egypten (figur 18), idag flyttad till Louvren i Paris.[67] Den illustrerar himlen som den såg ut ungefär 2300 fvtk vilket kan avgöras med hjälp av punkt 4 ovan genom att vårdagjämningspunkten förskjutit sig i förhållande till bakgrundsstjärnorna. (Vårdagjämningspunkten bestäms med hjälp av de fyra gröna bilderna på Hathor i reliefen, vilka bär upp himmelssfären vid vår- och höstdagjämningspunkterna samt sommar- och vintersolståndspunkterna.) På ömsom sidor av den runda mazzaroten ligger sicksack-linjer (blåmarkerade i figuren), en egyptisk symbol för vatten. Det verkar alltså som att man velat illustrera en himmel över en översvämmad jord. Tidiga egyptiska skapelsemyter beskriver hur jorden återföddes ur en katastrof bestående av ett kaotiskt vattentillstånd, och likheterna med den bibliska syndafloden är alltså slående. Till och med tiden stämmer eftersom syndafloden skedde ungefär 2350 fvtk.

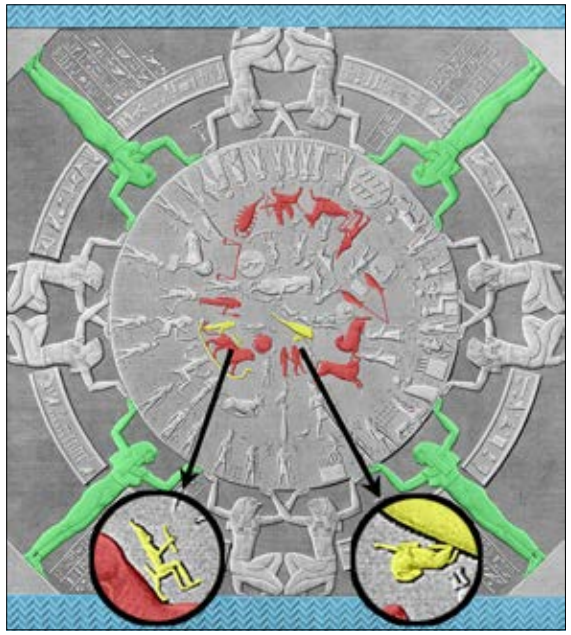

Figur 18. Dendera relief. Mazzarotens tolv stjärnbilder är rödfärgade.

I figur 18 har mazzarotens tolv stjärnbilder rödmarkerats. De gulmarkerade detaljerna avslöjar att kunskapen om Guds frälsningsplan är uråldrig:

- I reliefen finns ett avhugget ben med en liten symbol vid sidan (förstorad i figuren) som är nästan identisk med mazzarotens Väduren, ett får av hankön symboliserande Jesus som offerlamm. Benet kommer därför sannolikt från det slaktade hanfåret: Som ett *lamm* som förs bort för att slaktas, som ett får som är tyst inför dem som klipper det, så öppnade han inte sin mun. (Jes 53:7)
- Ovanpå Lejonet i reliefen finns en liten avbildning (förstorad i figuren) av en kung på en tron med en spira i handen som styrker att Lejonet symboliserar Jesus som kung: Ett ungt *lejon* är Juda… *Spiran* ska inte vika från Juda, inte härskarstaven från hans fötter. (1 Mos 49:9-10)
- Lejonet står på Vattenormen som symboliserar djävulen: [En ängel] grep draken, den gamle *ormen* som är Djävulen och Satan. (Upp 20:2) Kvinnan vid Lejonets svans kan vara en kopia av Jungfrun eftersom ormen då knyter ihop de båda stjärnbilderna i ett årligt kretslopp på det sätt som beskrivits tidigare.

Stjärnhimlen i Dendera är med andra ord ett tungt argument för att Guds frälsningsplan var känd mycket tidigt. {Nästa SB sida 174.}

Koder

Att försöka hitta matematiska mönster eller koder i Bibeln kan vara förknippat med stora risker. Historien visar att många som försökt hamnat i mysticism och till och med i ockultism. Dessutom överflödas internet av oerhört långsökta försök att hitta hemliga budskap i Skriften. Övertolkningar är mer regel än undantag. Därför ska området nalkas med stor försiktighet. Men det finns också den motsatta risken att kasta ut barnet med badvattnet och missa möjligheten att få en glimt av Guds storslagenhet.

Jag är av uppfattningen att Bibeln innehåller **koder** alltför fantastiska för att låta sig förklaras av slumpen. Dessa matematiska mönster får dock inte blandas ihop med **hemliga budskap** som är någonting helt annat. *Koderna finns där för att autentisera texten, inte för att uppenbara någonting som inte står i klartexten.* De är *medvetet* inlagda av Gud som hans äkthetsstämpel på texten, men de tillför ingen ny kunskap.

Varför skulle Bibeln förresten innehålla dolda budskap? Den är skriven för att begripas. Paulus säger att det vi skriver till er är inget annat än det ni läser och kan förstå (2 Kor 1:13). Gud har uppenbarat det han vill ha sagt för apostlar och profeter som skrivit ned det i Bibelns klartext. Kodernas uppgift är att *bekräfta* att Gud ytterst sett är författaren. Gud gömmer inte i koder, han autentiserar i koder. **Esoterisk kunskap** – hemlig kunskap som bara några få utvalda kan förstå – finns i många new age-inspirerade religioner men inte i Bibeln. Man behöver därför inte läsa mellan raderna för att förstå Skriftens teologi och profetior. Däremot kan man hitta många makalösa spår av ett superintellekt mellan samma rader.

Koderna kan också ha det syfte som formuleras i Jes 29:14: Se, därför ska jag än en gång göra underbara ting med detta folk, underbara och förunderliga. De visas vishet ska förgå, de förståndigas förstånd ska förmörkas. Kritiker betonar ofta att en bibeltroende inte har några bevis för sin övertygelse. De misstar sig. KUNSKAP-områdena i MDV vill visa att Bibeln innehåller svårförnekade bevis för sitt övernaturliga ursprung, och koderna är en viktig ingrediens i denna argumentation. Visst kan man förkasta bibelordet, men det går inte längre att göra det på förnuftsmässiga grunder.

Som läsare har du kanske delat samma upprymdhet som jag när jag lyckades lösa den första matematiska ekvationen. Wow, hur kan **matematiken** fungera på ett så intrikat sätt? Sedan kanske man förundras över upptäckten att också **naturen** är matematisk. Wow, hur kommer det sig att atomer och himlakroppar följer matematiska lagar som det går att *räkna* på? Koderna i Bibeln tar oss ytterligare ett steg. Wow, hur kan **Guds ord** vara matematiskt uppbyggt? Fast det är egentligen inte så konstigt. Gud har skapat världen genom sitt ord, och eftersom världen är matematisk borde också ordet vara det. Varifrån skulle annars naturlagarnas matematiska design komma? Skaparen till ett matematiskt universum måste vara en mästare på matematik, och eftersom han valde att skapa genom sitt ord bör även detta ord vara matematiskt.

På några ställen i Bibeln är det helt uppenbart att den innehåller koder:

- I Danielbokens femte kapitel berättas om en festmåltid som den babyloniske kungen Belshassar anordnade (figur 161, sidan 283). Under denna drack man ur guldkärl rövade från templet i Jerusalem samtidigt som man prisade sina egna avgudar. Detta var naturligtvis mycket arrogant vilket föranledde Bibelns sanne Gud att sätta ner foten. Han sände något som liknade en människohand som skrev ett kodat budskap på väggen i kungens palats. Den hebreiske profeten Daniel tillkallades och han uttydde chiffret åt kungen: Så lyder skriften som är tecknad här: ”Mene mene tekel u-farsin”. Här är vad orden betyder. ”Mene”: Gud har ”räknat” ditt rikes dagar och gjort slut på det. ”Tekel”: Du är ”vägd” på en våg och funnen för lätt. ”Peres” [singularis av ”u-farsin”]: Ditt rike är ”delat” och gett åt meder och ”perser”.” (Dan 5:25-28) Kungen dog samma natt.
- Sheshaks kung ska dricka efter dem. (Jer 25:26) ”Sheshak” betyder här Babel, som är krypterat genom att alfabetets första bokstav är utbytt mot den sista, den andra mot den näst sista och så vidare. Det fungerar naturligtvis bara på originalspråket.
- Se, jag ska uppväcka en ödeläggande ande mot Babel och mot Leb-Kamajs invånare (Jer 51:1), där ”Leb-Kamaj” är här ett kryptogram för Kaldeen.
- Bibelns mest kända chiffer är nog vilddjurets tal: Här krävs vishet. Den som har förstånd *ska* räkna ut vilddjurets tal, för det är en människas tal. Och dess tal är 666. (Upp 13:18) Ända sedan urkyrkan har man försökt knäcka koden för vilddjurets tal. Otaliga förslag på lösning har getts men ännu inget ovedersägligt. Snart ska vi se att talet 666 också har en helt unik *matematisk* struktur.

I den sista punkten är det Jesus som talar. Märk hur han förknippar dechiffreringen med vishet och förstånd. *Här sanktionerar alltså Jesus själv våra försök att lösa Bibelns koder, åtminstone denna.*

Det finns olika typer av koder i Bibeln och nedan följer en beskrivning av några av de vanligaste:

Tal med symbolisk betydelse

Ofta har en sifferuppgift i Bibeln en symbolisk betydelse vid sidan av den bokstavliga. **Tre** är Guds tal, och han prisas med ett trefalt helig, helig, helig är HERREN Sebaot! (Jes 6:3). **Fyra** är skapelsens tal och därför beskrivs jorden med fyra hörn i Uppenbarelseboken, och i Matt 24:31 ska [änglar] samla hans utvalda från de fyra väderstrecken. **Fem** är nådens tal vilket förklarar att de flesta antals- och måttuppgifter för tabernaklet är jämnt delbara med detta tal. **Sex** är människans tal, och eftersom en person utan Gud missar sin bestämmelse blir sex också ondskans tal: Människan skapades på dag sex och skulle arbeta i sex dagar. Goliat var sex alnar lång och Nebukadnessars staty var sextio alnar hög. Vilddjurets tal är 666. **Sju** är fulländningens tal och genomsyrar stora delar av Bibelns struktur. Jakob arbetade sju år för Rakel, Farao drömde om sju feta och sju magra kor, Israels högtidsår har sju fester och sju präster med sju basuner skulle gå runt Jeriko under sju dagar. Talets symbolik fortsätter i Nya testamentet, och det förekommer hela 54 gånger bara i Uppenbarelseboken: sju sigill, sju änglar med sju basuner, sju vredesskålar, sju församlingar och så vidare.

Om sju är fulländningens tal vad är då **åtta**, det som kommer efter det perfekta? Jo talet symboliserar en ny början: Jesus uppstod på den åttonde dagen i veckan, åtta personer räddades ur arken och omskärelsen skedde på den åttonde dagen. **Tio** innebär en fulltalighet, en numerisk fullkomlighet: Mose fick tio budord, judarna skulle ge tionde till Guds verk och tio plågor drabbade Egypten. **Tolv** har med ordning och struktur att göra: tolv stammar, tolv apostlar, 144 000 (12x12) tjänare… Och **fyrtio** är ett tal som står för dom, prövning och tuktan: Israel var fyrtio år i öknen, det regnade under fyrtio dagar vid Noas flod och tre män i Bibeln fastade under fyrtio dagar (Jesus, Moses och Elia).

Översikt 5 (sidan 420) ger en sammanställning av olika tals symboliska betydelse (och den innehåller också bibelreferenserna för de senaste två styckena).

Ekvidistanta bokstavskoder

ELS (”Equidistant Letter Sequences”) betyder att man kan läsa in ett ord eller en mening i den bibliska texten genom att läsa, inte varje bokstav som normalt, utan var n:te bokstav där ”n” kallas **hopp**. Till exempel finns ordet *getdun* gömd i frågan ”Om **G**ud int**e** funni**t**s, hade **d**et då f**u**nnits **n**ågra ateister?” med ett hopp lika med sex. (Det krystade exemplet visar hur svårt det är att få till det!) Hoppet kan vara alla heltal upp till mycket stora siffror. Även negativa hopp är tillåtna, och då läser man baklänges i texten. Ett hopp lika med plus ett är naturligtvis detsamma som klartexten.

Både ord och meningar kodade som ELS förekommer dock rikligt i Bibeln av rent statistiska orsaker. De dyker ofta upp troligen utan någon som helst tanke eller planering bakom. Det beror på ett antal faktorer:

- Bibeln utgör en mycket stor textmassa att leta i.
- Hebreiskan har få bokstäver (22 stycken), så variationsmöjligheterna är mindre än i vårt latinska alfabet.
- Vokalerna är utelämnade i grundtexten, och friheten att fylla i dem efter behov ökar möjligheterna att hitta något av intresse.
- Man kan fritt välja ”hoppet” mellan bokstäverna upp till mycket stora värden, både positiva och negativa.
- Man har stor frihet vid valet av ord att leta efter. Hittar man inte ”Jakob” så kanske ”Israel” finns där. Hittar man inte ”Hitler” så kanske ”nazisten” finns där.

De tre sista punkterna utgör så kallade *fria parametrar*, det vill säga faktorer som man själv kan välja efter tycke och smak, och sådana ökar dramatiskt möjligheterna att hitta något intressant av en ren tillfällighet. Därför har jag svårt att avgöra om det finns några ELS:er som verkligen är gudomligt inspirerade. I vilket fall bedömer jag dem inte lika trovärdiga som övriga koder i MDV, och fördenskull kommer jag bara att ge ett enda exempel (i figur 144 på sidan 262).

Gematri

När Bibeln skrevs hade varken hebreiskan eller grekiskan några siffertecken, utan man gav numeriska värden till bokstäverna istället. Bokstäverna hade ”talvärden” på det sätt figur 19 visar.

Också ord och meningar hade talvärden, och de var lika med *summan* av de ingående bokstävernas talvärden. Det är alltså inte ett positionssystem som vårt, vilket till exempel innebär att אב (12) inte är lika med ”tolv” utan ”tre”, det vill säga 1 *plus* 2. Bibeln skiljer alltså inte mellan lingvistiska och numeriska symboler vilket innebär att ett studium av ord också blir ett studium av siffror, ett verksamhetsområde som kallas **gematri**. Som ett exempel använder vi Jesus och hans namn. Han uppstod på den åttonde dagen, söndagen, och åtta är talet för uppståndelse eller en ny början. Talet är också intimt förknippat med de centrala namnen Bibeln ger Kristus eftersom de alla har talvärden jämnt delbara med åtta (figur 20).

Hebreiska alfabetet[1]

Alef	א	= 1	Tet	ט	= 9	Pe	פ ף[2]	= 80
Bet	ב	= 2	Yod	י	= 10	Tsadi	צ ץ[2]	= 90
Gimel	ג	= 3	Kaf	כ ך[2]	= 20	Qof	ק	= 100
Dalet	ד	= 4	Lamed	ל	= 30	Resh	ר	= 200
He	ה	= 5	Mem	מ ם[2]	= 40	Shin	ש	= 300
Vav	ו	= 6	Nun	נ ן[2]	= 50	Tav	ת	= 400
Zayin	ז	= 7	Samekh	ס	= 60			
Het	ח	= 8	Ayin	ע	= 70			

Grekiska alfabetet

Alfa	Α α	= 1	Jota	Ι ι	= 10	Rho	Ρ ρ	= 100
Beta	Β β	= 2	Kappa	Κ κ	= 20	Sigma	Σ σ ς[2]	= 200
Gamma	Γ γ	= 3	Lambda	Λ λ	= 30	Tau	Τ τ	= 300
Delta	Δ δ	= 4	My	Μ μ	= 40	Ypsilon	Υ υ	= 400
Epsilon	Ε ε	= 5	Ny	Ν ν	= 50	Fi	Φ φ	= 500
Stigma[3]	ϛ	= 6	Xi	Ξ ξ	= 60	Chi	Χ χ	= 600
Zeta	Ζ ζ	= 7	Omikron	Ο ο	= 70	Psi	Ψ ψ	= 700
Eta	Η η	= 8	Pi	Π π	= 80	Omega	Ω ω	= 800
Theta	Θ θ	= 9	Koppa[3]	ϙ	= 90	Sampsi[3]	ϡ	= 900

1 => Det hebreiska alfabetet hade inga versaler.
2 => Där två tecken anges är det andra ett sluttecken som användes som sistabokstav i orden.
3 => Äldre bokstäver som försvunnit.

Figur 19. Talvärden för hebreiska och grekiska bokstäver.

Ovan konstaterades utan bevis att talet **666** har en unik matematisk struktur. Talet finns inte bara som vilddjurets tal i Bibeln[68] utan det dyker upp lite varstans, så låt oss studera det lite närmare.[69] Till att börja med är 666 ett **triangeltal**. Ett triangeltal kan skrivas som 1+2+3+… ända upp till talets **ordning**. Ett exempel gör det lättare att förstå: Triangeltalet med ordningen 7 är lika med 1+2+3+4+5+6+7 som är 28. Det kan ritas grafiskt som en triangel med basen 7 enheter, nästa rad 6 enheter, nästa 5 och så vidare upp till toppen med 1 enhet. Figur 21 visar alla triangeltal upp till det 7:e samt det 36:e triangeltalet som är just 666. Eftersom detta tal kommer att återkomma senare i MDV får det en egen färg, grön. Märk att ett triangeltals *ordning* är detsamma som dess *sidlängd*. Talen, eller rättare sagt deras grafiska illustrationer, är *trilateralt* symmetriska vilket betyder att de ser likadana ut efter vridning en tredjedels varv. Många av Bibelns ”speciella” tal har just denna egenskap vilket säkert hänger ihop med att tre är Guds tal.

Svenska	Grekiska	Talvärde	Exempel på förekomst
Jesus	Ιησους	888 = 8 x 111	Matt 1:1
Kristus	Χριστος	1480 = 8 x 185	Matt 1:1
Messias	Μεσσιας	656 = 8 x 82	Joh 1:41
Herre	Κυριος	800 = 8 x 100	Matt 20:30
Frälsare	Σωτηρ	1408 = 8^2 x 22	Luk 1:47
Människoson	Υιος του ανθρωπου	2960 = 8 x 370	Matt 8:20

Figur 20. Talvärden för namn på Jesus innehåller faktorn 8.

Det som gör talet 666 så extraordinärt symmetriskt är att om man bildar andra tal från attributen hos 666 så är dessa andra tal också triangeltal (jämför figur 21):

- Omkretsen är 105 enheter, vilket är det 14:e triangeltalet.
- Sidan (och ordningstalet) är 36, vilket är det 8:e triangeltalet.
- Antalet hörn (och sidor) är 3, vilket är det 2:a triangeltalet (en egenskap som naturligtvis gäller alla triangeltal).
- Bildas grupper från talets siffror så är dessa också triangeltal: 6 är det 3:e och 66 är det 11:e triangeltalet.
- Bildas produkter från talets siffror så är 6x6 = 36 ett triangeltal (samma som sidlängden i figuren), medan 6x6x6 = 216 är summan av de andra triangeltalen (i figuren).

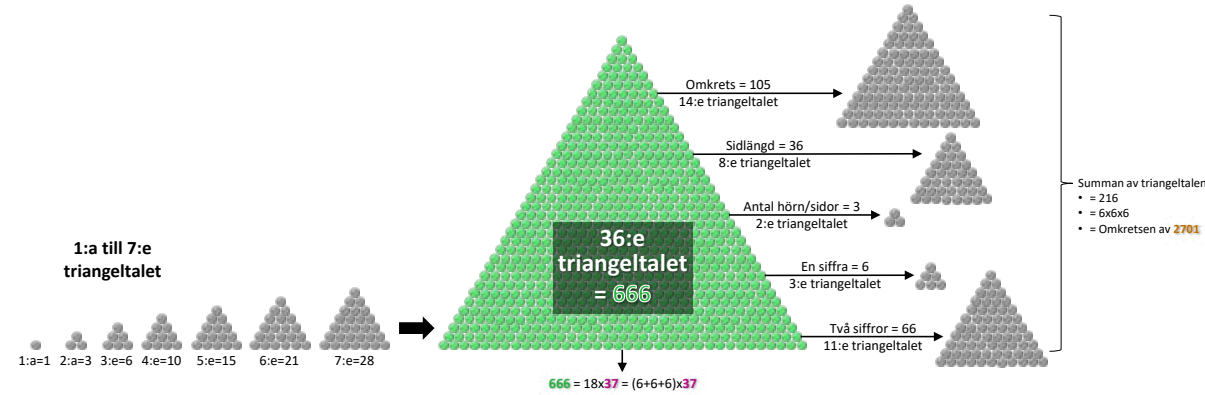

Figur 21. Talet 666 och dess triangeltalsattribut. (Färgmärkta nummer är mycket speciella och återkommer i figur 28 och andra figurer i MDV.)

De två sista egenskaperna fungerar bara i ett talsystem med basen 10, vilket ju hela (?) världen använder, och 10 är det 4:e triangeltalet. En dator använder basen 2 och skulle skriva 666 som 1010011010, ett uttryck för vilket bara de tre första egenskaperna fungerar. Det hela antyder att orsaken till att vi använder just 10 som bas ligger djupare än att vi har 10 fingrar att räkna på. Det skulle till och med kunna vara tvärtom: Vi har fått 10 fingrar för att matcha en grundläggande struktur i Guds skapelse.

666 har en annan synnerligen ”vacker” egenskap. Talet är lika med summan av kvadraterna på de 7 (!) första primtalen: $2^2+3^2+5^2+7^2+11^2+13^2+17^2 = 666$. (Figur 193 på sidan 338 utvecklar talet 666 ytterligare.)

Inget annat känt tal uppfyller alla dessa symmetriegenskaper. 666 är helt unikt. Varför förknippas det då med vilddjuret och den mörka sidan av tillvaron? Här blir jag svaret skyldig genom hela boken. Med andra ord, jag har inte en susning.

Antal förekomster

I vissa fall verkar det också finnas medvetna matematiska mönster i antalet förekomster av vissa ord eller uttryck i Skriften. Ibland sträcker sig överensstämmelsen över flera bibelböcker som till och med kan vara fördelade i Gamla och Nya testamentet, vilket pekar mot en övergripande ”redaktör” som samordnat Bibelns många författare. Hur skulle de annars kunnat synkronisera sitt skrivande under så många århundraden? Med några enkla undantag ligger det dock utanför MDV:s domäner att analysera dessa mönster. För den intresserade finns material på nätet.[70]

Sammanfattning

Träffsäkerheten i Bibelns koder är ibland så frapperande att man nästan känner en olustkänsla. Något verkar pågå bakom kulisserna som man helt enkelt inte greppar. Jag har vid upprepade tillfällen tvingats ställa den både desperata och exalterade frågan ”hur kan det bli så här?” Den läsare som orkar tränga in i matematiken kommer säkert att uppleva samma skälvande eufori. Koderna finns där oavsett vi gillar det eller inte. Det står naturligtvis var och en fritt att avföra dem som tillfälligheter, men MDV menar att de avslöjar ett intellekt *långt* bortom vad vi kan föreställa oss. Samtidigt får vi aldrig glömma att Gud är så mycket mer än en genial matematiker. Han är en kärleksfull far vars hjärta flödar över för sin skapelse människan. Han är barmhärtig, han är förlåtande, han är trofast. *Och* han kan räkna. {Nästa Koder sida 67.}

Arkeologi

Jesus försäkrar att om [lärjungarna] tiger, kommer stenarna att ropa (Luk 19:40). I slutet av 1800-talet – det vill säga ungefär samtidigt som den så kallade bibelkritiken började framställa Bibelns utsagor som myter – började stenarna ropa nästan bokstavligt genom att arkeologin föddes som en systematisk vetenskap. Arkeologer har sedan dess grävt fram den ena bekräftelsen av Bibeln efter den andra. Alla fynd bekräftar naturligtvis inte Bibeln, men det finns å andra sidan ingen ovedersäglig upptäckt som motsäger den. Översikt 6 (sidan 422) ger en sammanställning över några av de viktigaste fynden.

Arkeologiska fynd består av byggnader, stoder, reliefer, bruksföremål, sigill, smycken och annat. Ibland hittas verbala inskriptioner som ger värdefull information om Bibeln, och de gränsar naturligtvis till KUNSKAP-området Utombibliska källor. Sådana inskriptioner kan vara gjorda på:

- Sten, ofta för högtidlighållande av segrar, byggnadsuppföranden och begravningar.
- Torkad lera, för diplomatisk kommunikation och kungliga arkiv.
- Papyrus, för sakral litteratur och privata eller kommersiella brev.
- Metaller
- Djurskinn

Det finns färre tidiga fynd bevarade från israeliterna jämfört med deras grannar i Mellanöstern. Det beror på att tio Guds bud innehåller ett förbud mot att göra bildstoder,[71] vilket har lett till en nästan total avsaknad av gudabilder och religiösa kultföremål. Dessutom skrev hebreerna oftast på nedbrytbara papyrusrullar istället för på sten och lera som grannarna ofta gjorde.

De städer som arkeologerna gräver fram ligger ofta på små höjder (figur 22). En sådan bosättningskulle kallas **tell** efter det arabiska ordet för hög eller kulle. Orsaken till att de gamla städerna höjer sig över det omgivande landskapet är att när de tidiga husen av soltorkad lera rasat eller förstörts av fiender byggde invånarna nya ovanpå de gamla. Efter många cykler av förstörelse och återuppbyggnad växte därför staden även på höjden. När arkeologerna gräver *nedåt* i jorden gräver de därför samtidigt *bakåt* i tiden. {Nästa Arkeologi sida 153.}

Figur 22. Tell Barri från nordöstra Syrien. Staden var troligen befolkad redan år 2000 fvtk.

Profetior

Det finns ingen annan Gud, ingen som jag. *Jag förkunnar från början vad som ska komma och långt i förväg det som inte har skett.* Jag säger: Mitt beslut ska förverkligas, allt jag vill kommer jag att göra. (Jes 46:9-10)

Profetia är historia skriven i förväg. För människan är detta omöjligt eftersom ingen kan se in i framtiden. Gud har dock inte denna begränsning. Han har skapat universum inklusive tiden men står själv utanför eller bortom den. Med sitt externa perspektiv på skapelsen kan Gud därför se alla tidpunkter och alla rumskoordinater ”samtidigt”. Han förmedlade denna kunskap till utvalda personer som kallas profeter: Ingen profetia har burits fram genom någon människas vilja, utan ledda av den helige Ande har människor talat *vad de fått från Gud.* (2 Pet 1:21) Profeternas uppgift var att vidareförmedla kunskapen om framtiden till sin samtid. Det fanns flera orsaker till varför detta var viktigt, och samtliga är relevanta ännu idag:

- som bevis för att Gud är Gud,
- som varningar för en kommande dom,
- som en kallelse tillbaka till Gud,
- som uppmuntran och tröst över att Gud inte överger de sina.

Bibeln avslöjar till och med att Gud inte gör *någonting* väsentligt i frälsningshistorien utan att först berätta det för sitt folk via profeterna: För Herren Gud gör *ingenting* utan att uppenbara sin hemlighet för sina tjänare profeterna. (Amos 3:7) Detta gäller inte minst tajmingen i frälsningsplanen som finns förutsagd i stor detalj, och det är sådana profetior som finns beskrivna under KUNSKAP-området Kronologi.

Någon har sagt att uppfyllda profetior är ett bevis så enkelt att ett barn kan förstå men ändå så djupgående att ett geni inte kan motbevisa. Det fanns förutsagt att jorden skulle styras av fyra världsriken, att Jerusalem och dess tempel skulle förstöras, att judafolket skulle tvingas i exil till Babylonien och att de skulle tillåtas återvända efter exakt sjuttio år.[72] Det fanns till och med profeterat *vem* som skulle ge ordern om frisläppandet redan långt innan vederbörande, perserkungen Koresh, föddes.[73] De allra mest häpnadsväckande exemplen på profetiornas exakthet finns dock i förutsägelserna om den då framtida ankomsten av Messias. Hans biologiska ursprung fanns profeterat, var och när han skulle födas samt många detaljer i samband med hans död.[74] Alltsammans uppfylldes i detalj av människan Jesus. Det finns ännu fler profetior som talar om Jesu *andra* ankomst, och dessa väntar idag på ett snart uppfyllande.

Jesus använder uppfyllda profetior som ett bevis på Bibelns autenticitet: Skriften ska fullbordas: Den som åt mitt bröd lyfte sin häl mot mig. Jag säger det till er nu *innan* det sker, för att *ni när det skett* ska tro att Jag Är. (Joh 13:18-19) Gud till och med hånar andra gudar för att de inte kan bevisa sig genom profetior: För fram er sak, säger Herren, kom med era *bevis*, säger Jakobs Kung. Låt dem komma och berätta för oss *vad som ska ske*… Tala om *vad som ska hända* i framtiden så att vi ser att ni är gudar. (Jes 41:21-23) Därför finns inte profetior i andra religioners skrifter, åtminstone inte annat än i så svepande ordalag att det är möjligt att läsa in nästan vad som helst i dem. Som kontrast mot detta står Bibelns detaljerade profetior som uppfylls på ett exakt sätt.

Det går inte att läsa Bibeln och samtidigt bortse från dess profetior. De visar att Gud har en plan med världen. De visar att det finns en existens bortom graven och att en slutgiltig rättvisa kommer att skipas. Utan dem hade vi inte kunnat vara säkra på att Gud kommer att stå som suverän segrare en dag. Därför är Bibeln full av profetiskt hopp men också av profetiska varningar. Tjugosju procent

av dess verser innehåller profetia. Det finns över 1200 förutsägelser i Gamla testamentet och nästan 600 i Nya.[75] Uppfyllandet av några av dessa profetior skedde så tidigt att det finns dokumenterat i Skrifterna, medan andra profetior infriats senare. Och för ytterligare andra ligger uppfyllandet ännu i framtiden. Tillsammans utgör de ett stort pussel där olika profeter bidrar med olika bitar som passar ihop till en konsekvent enhet. Den som investerar sin tid i att lägga detta pussel förstår att det är Skriftens Inspiratör som sitter i händelseutvecklingens förarsäte: Se, det jag förkunnade förut har kommit. Nu förkunnar jag nya ting, jag låter er höra om dem innan de visar sig. (Jes 42:9)

Typer av profetior

En profetia kan bestå i att någon berättar vad som kommer att ske i framtiden, men det är inte den enda typen av profetia i Bibeln. Den kan vara profetisk i flera olika avseenden:

- **Direkta profetior** är verbala förutsägelser om något som ännu inte skett. Redan direkt efter syndafallet förutsade Gud att kvinnans säd skulle krossa ormens huvud,[76] vilket sedan sker när Jesus (kvinnans säd) pulvriserar djävulens (ormens) makt (huvud).
- **Realprofetior** utgörs av en person eller en historisk händelse som är en förebild på något som komma ska. De är *profetiska mönster* för framtida händelser, och det är framförallt Israels historia som ordnats på ett sådant sätt att den har en profetisk innebörd. När Abraham på Guds befallning gick för att offra sin son Isak är detta en modell för hur också Gud skulle offra sin Son, och när Gud sedermera hindrade Abraham från att utföra dödandet blir det en förebild för Jesu uppståndelse.[77] Ofta ligger förebilden i Gamla testamentet och uppfyllandet i Nya vilket visar hur tajt sammanknutna Bibelns båda delar är.
- **Profetisk symbolism.** Formspråket i Israels religionsutövning är i högsta grad profetisk. Det gäller detaljerna i offertjänsten, det gäller högtidernas utformning och det gäller tabernaklets föremål och utseende.

Tidshorisont för profetior

Det finns olika svar på frågan om *när* en profetia uppfylls:

- Ett **preteristiskt** uppfyllande *har skett* i förfluten tid. Många profetior uppfylldes i samband med Jesu första ankomst.
- Ett **historicistiskt** (eller presentistiskt) uppfyllande *håller på att ske* idag.
- Ett **futuristiskt** uppfyllande *kommer att ske* i framtiden. Många profetior kommer att uppfyllas i samband med Jesu andra ankomst.
- Ett **idealistiskt** uppfyllande *sker inte* genom specifika historiska händelser. Profetiorna utgör istället ett mönster av händelser genom tiderna som vill beskriva något ständigt pågående. Till exempel kan man tolka Uppenbarelsebokens händelser, inte som framtida utan som en modell för den oavbrutna kampen mellan gott och ont.

Bibelns profetior kan sorteras i de tre första kategorierna, men det är tveksamt om det finns någon i den fjärde. I vissa fall kan *samma* profetia finnas i flera kategorier beroende på att en given förutsägelse ibland uppfylls flera gånger (oftast två) och i olika tidsperspektiv. Ett exempel på en sådan **dubbel uppfyllelse** är när profeten Daniel förutsåg att något som kallas förödelsens styggelse (Dan 11:31) skulle komma att ställas upp i Jerusalems tempel, vilket uppfylldes när den seleukidiska kungen Antiochos Epifanes reste en staty av avguden Zeus under 100-talet fvtk. Ändå instruerade Jesus sina lärjungar om vad de ska göra *i framtiden* när de ser förödelsens styggelse stå i templet.[78] Daniels profetia kommer alltså att uppfyllas en andra gång. Den tillhör därför både kategori ett och tre ovan. En författare har fyndigt beskrivit sådana rekapitulerande händelsemönster som att ”tiden är rund”.[79] (Översikt 7 på sidan 423 visar några profetior med dubbel uppfyllelse.)

Jesu återkomst profeterad

Jag blev kristen under ett universitetsår utomlands på 1970-talet. Något som fick mig speciellt intresserad var när en brittisk missionärspastor under ett bibelstudium tittade ut över sitt auditorium av studerande och berättade att det är något mycket speciellt med de unga människor som satt framför honom. Det finns något hos er, sa han, som aldrig funnits hos någon tidigare generation. *Det är mycket möjligt att några av er aldrig kommer att dö.* Från den stunden hade han min fulla uppmärksamhet. Pastorn hade slagit hål på den kanske allra djupast rotade ”sanning” vi blivit lärda, nämligen att vi alla ska dö en dag. Men är det nödvändigtvis så? Bibeln berättar att Jesus ska komma tillbaka till jorden och ge evigt liv åt dem som tillhör honom. De som lever vid hans återkomst kommer därför att gå direkt in i Guds rike utan att behöva passera flaskhalsen död. Häftigt, eller hur!

Redan Henok som levde före syndafloden profeterade om Jesu *återkomst* till jorden, en profetia som alltså fortfarande återstår att realiseras. Henok har ingen egen bok i Bibeln, men hans profetia finns dokumenterad i Nya testamentet: Henok, i det sjunde släktledet efter Adam, profeterade om [de gudlösa]: ”Se, *Herren kommer* med sina tusentals heliga *för att hålla dom* över alla.” (Jud 1:14-15) Förutom denna finns det många andra profetior om Jesus i Bibeln, och av dessa är det faktiskt fler som handlar om hans andra ankomst än om hans första. Någon har räknat ut att av de 333 profetiorna om Kristus så uppfylldes 109 av dem vid hans första ankomst medan de resterande 224 ännu återstår. Räknar man antalet referenser till den andra ankomsten så finns det 1500 sådana i Gamla testamentet och ytterligare 300 i Nya, vilket är åtta gånger så frekvent som referenserna till den första ankomsten. Och vi uppmanas att vara redo för återkomsten mer än femtio gånger.[80]

Bibeln är alltså tydlig med att Jesus kommer tillbaka, och när han gör det ska han upprätta **Guds rike**, ett fridsrike där han själv är kung. Det finns dock olika uppfattningar om när detta kommer att ske, och därmed också på om vi kan veta när Jesus kommer tillbaka. Nedan beskrivs de vanligaste synsätten. (Jämför figur 23.) Ordstammen ”millennium” kommer från Gudsrikets varaktighet som är 1000 år: De levde och regerade med Kristus i *tusen år*. (Upp 20:4) Därför kallas det ibland också för **Tusenårsriket**:

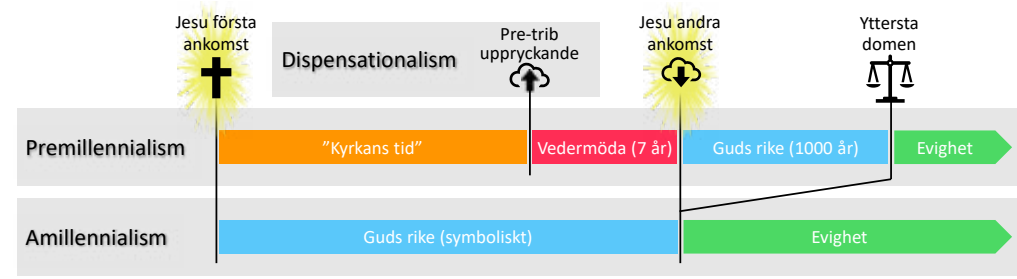

Figur 23. Olika synsätt på tusenårsriket.

- **Amillennialism** betyder inte-millennium och innebär att Tusenårsriket finns redan idag som ett andligt tillstånd i hjärtat hos de troende. Tanken härstammar till stor del från kyrkofäderna Origenes och Augustinus allegoriska bibeltolkningar, och på grund av deras stora inflytande över både den katolska och den protestantiska kyrkan är den amillennialistiska synen dominerande inom båda dessa riktningar idag. Den betraktar alltså inte Guds rike som ett fysiskt uppfyllande av Guds löfte till Abraham utan som ett symboliskt uttryck för den tid vi lever i idag. Den kommer att avslutas med Jesu återkomst och den yttersta domen, och eftersom ingen vet längden på denna nuvarande tidsålder så kommer återkomsten att överraska alla.

- **Premillennialism** betraktar Guds löfte till Abraham som bokstavligt och menar därför att den innevarande tidsåldern kommer att följas av det fysiska Tusenårsriket. Jesus kommer tillbaka före *(pre-)* detta millennium för att upprätta Gudsriket. Tiden strax före återkomsten kommer att bli en svår period som därför brukar kallas **vedermödan**, och eftersom denna utmärks av ett antal tämligen säkra kännetecken så kan den uppmärksamme veta när återkomsten närmar sig. I den premillennialistiska synen ryms ibland ett *uppryckande* till skyarna av de troende i samband med återkomsten. På engelska heter vedermöda tribulation, och ett uppryckande efter *(post-)* denna blir därför **posttribulationism**, eller kort **post-trib**.
- **Dispensationalism** är en form av premillennialism. Skillnaden ligger i att den tydligare delar in historien i ett antal tidsåldrar (dispensationer) och att den kristna församlingen inte kommer att finnas kvar på jorden under vedermödan (som är en av dispensationerna). Kristus kommer ”halvt” tillbaka *före* (eller i några varianter *i mitten av)* vedermödan, och genom uppryckandet ”hämtar han hem” sin församling till himlen. Efter vedermödan kommer de tillbaka tillsammans för att upprätta Guds rike. I detta fall sker alltså uppryckandet före vedermödan, och synsättet kallas därför **pretribulationism**, eller kort **pre-trib**. Eftersom uppryckandet sker oanmält anser också dispensationalister att återkomsten kommer att överraska alla människor.
- **Postmillennialism** (finns inte i figuren) innebär att kristendomen mer och mer kommer att dominera de världsliga nationernas styrelseskick, vilket kommer att leda till att jorden utvecklas mot gudsfruktan, medmänsklighet och fred. Först *efter* (post-) att ett fridstillstånd uppnåtts och pågått under tusen år kommer Jesus tillbaka för att avsluta historien. Uppfattningen var vanlig under 1700-, 1800-, och 1900-talen då det fanns en tro på människans goda utveckling mot en bättre värld.

MDV förespråkar premillennialism. Det var de första kristnas syn men ersattes på 400-talet till stora delar av amillennialismens allegoriska bibeltolkning. I mitten av 1800-talet gjorde dock premillennialismen en comeback och är idag vanlig i många evangelikala kyrkor. Den betraktar Guds löfte till Abraham om ett jordiskt land med väl definierade gränser som bokstavligt (figur 85, sidan 164): *Hela* det land som du ser ska jag ge *åt dig* och dina efterkommande för evig tid. (1 Mos 13:15) Detta löfte är dock ännu inte fullständigt uppfyllt, och det i två avseenden: Dels har inte Israel fått *hela* det specificerade territoriet, och dels har inte Abraham fått det *personligen*. Guds förbund med Abraham var dock ovillkorligt, och Guds trofasthet förbjuder honom att någonsin svika sitt löfte. *Endast i premillennialismen kan Gud infria sitt löfte hundraprocentigt*, dels genom att låta Gudsrikets gränser överensstämma med de gränser Gud specificerade för Abraham och dels genom att ge det till honom personligen *som uppstånden*. När Jesus säger till fariseerna att Guds rike är mitt ibland er (Luk 17:21) är det som en försmak på det kommande Tusenårsriket. Man kan också se det som att Guds rike är där Jesus är, och när han kommer tillbaka till jorden tar han Gudsriket med sig.

Profetisk klimax

Bibeln sista bok, Uppenbarelseboken, är dess profetiska kulmen. Här knyts säcken ihop. Från att ha varit många och spridda profetior om Kristi återkomst löper allihop tillsammans och får sin uppfyllelse och förklaring i Uppenbarelseboken. Den är Bibelns centralstation där alla profetiska tåg till slut tuffar in.

De alltjämt ouppfyllda profetiorna utgör inga bevis för Bibelns trovärdighet (ännu!). Därför återfinns de inte under KUNSKAP-området Profetior utan under den kronologiska genomgången av Bibelns händelseutveckling. {Nästa Profetia sida 129.}

Kronologisk genomgång

Mästerdirigenten håller ett fast grepp om sin taktpinne när han dirigerar frälsningshistorien mot sitt givna mål vilket visas av många bibelverser:

- Lagen och profeterna *hade sin tid* fram till Johannes. (Luk 16:16)
- Men *när tiden var inne* sände Gud sin Son. (Gal 4:4)
- För synen *väntar* ännu *på sin tid*… Om han dröjer, så vänta på honom, för han kommer helt visst. (Hab 2:3)
- Ni vet vad det är som nu håller [Antikrist] tillbaka så att han kan träda fram först *när hans tid kommer*. (2 Tess 2:6)

Händelserna i Guds plan för mänskligheten sker alltså i en bestämd ordning och på bestämda tider. Därför innehåller huvuddelen av MDV – den del du just börjat läsa – en kronologisk genomgång av den bibliska historien. Den är indelad i de tolv faser som finns illustrerade i figur 24:

- De tolv faserna är blåmarkerade.
- Händelser som markerar övergången från en fas till en annan är markerade med grå pilar upptill i figuren. Mellan dessa ligger övriga viktiga händelser.
- Bibelns fyra stora landsförvisningar, **exiler**, är markerade med röda rutor.
- Bibelns viktigaste **förbund** finns markerade.
- Guds närvaro på jorden var speciellt kopplad till tabernaklet och templen, kallade **Guds hus** i figuren. Det andra templet har två namn beroende på att det ursprungligen byggdes av Serubbabel men uppgraderades av Herodes. (Avgörande för att inte betrakta det som två olika tempel är att offertjänsten aldrig upphörde mellan dem.)

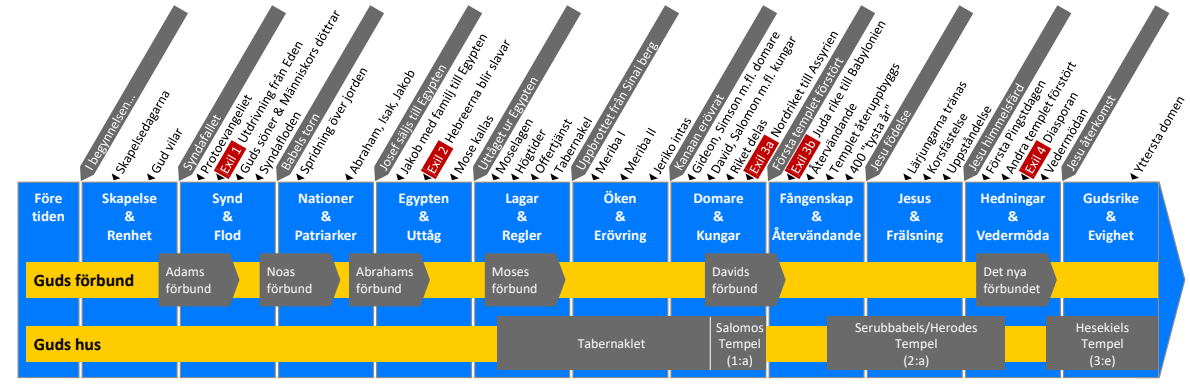

Figur 24. Periodindelning (och MDV:s kapitelindelning) av den bibliska historien med viktiga händelser, förbund och tempel.

Före tiden

Från evighet till evighet är du, Gud. (Ps 90:2) Man brukar säga att Gud alltid har funnits. För den spetsfundige är detta egentligen fel eftersom ordet *all-tid* förutsätter just en sådan tid som Gud är oberoende av. Det finns dock inget bra ersättningsord eftersom hela vårt tänkande om verkligheten är uppbyggt kring begreppet tid. När Gud skapade alstrades inte bara universums materia och energi utan också dess tid och rum. Han har skapat universum *med* tiden och rummet och inte *i* tiden och rummet, men själv är han oberoende av båda.

Även i vår moderna skapelsemyt, **big bang**, har tiden och rummet en början. De uppstod i en gigantisk ursmäll då en ännu oförklarad **singularitet** exploderade och spände ut universums **rumtid**, det vill säga dess sammanlänkade tid och rum. Idén om att universum haft en början kom från den katolske prästen Georges Lemaître (1894-1966) och innebar egentligen en katastrof för dem som ville förklara tillvaron utan en skapare. Tidigare antog man att universum alltid hade funnits vilket innebar att man inte behövde förklara *den första orsaken* till allting. Om allt som sker är ett resultat (en verkan) av tidigare orsaker, så måste även dessa tidigare orsaker i sin tur haft sina orsaker och så vidare i all evighet. En sådan *oändlig regression* är tillåten om universum alltid funnits, men kraschar naturligtvis om universum haft en början. Vad var då orsaken till själva universum med dess kedja av orsak och verkan? Big bang-scenariot har emellertid en början och talar därför – trots sina många andra brister – samma språk som Bibeln i detta avseende. {Nästa NV sida 79.}

Gud

Ingen har någonsin sett Gud. Den Enfödde… har gjort honom känd. (Joh 1:18) En av Jesu uppgifter var alltså att visa människan vem Gud är. Det framkommer också av att Sonen är utstrålningen av Guds härlighet och hans väsens avbild (Hebr 1:3). Gud önskar en nära gemenskap med oss, men det är svårt att kommunicera med någon man inte känner. Därför visar sig Gud i Jesus på ett sätt vi kan förstå. Många av hans egenskaper blir begripliga genom att vi finner dem hos en människa som oss själva. Det gäller hans kärleksfullhet, trofasthet, barmhärtighet, rättvisa, vishet och godhet. Gud Fadern har också andra egenskaper som dock Jesus saknade när han vandrade på jorden som hans allmakt, allvetande och globala närvaro.

Guds egennamn är יהוה (*JHVH*) i den hebreiska Bibeln vilket skrivs som **Herren** i SFB. Begreppet kommer ur ett uttryck som ibland översätts ”Jag är”, men en exaktare betydelse är ”Den evigt självexisterande” eller ”Den evigt oföränderlige”.[81] Hur JHVH ska uttalas kan vi inte veta med säkerhet eftersom ursprungstexten saknar vokaler, och dessutom uttalades det inte av judarna av vördnad inför Gudsnamnet. På svenska är **Jahve** ett möjligt uttal. När judarna läste sina skrifter ersatte de *JHVH* med **Adonai** som betyder ungefär *min Herre*. Ett annat vanligt namn för Gud är **Elohim** som emellertid också kan användas för ”gudaväsen” i allmänhet.[82] Ordet anger att någon är herre över ett viss område, och det används till exempel för Egyptens alla gudar [elohim] (2 Mos 12:12) som ansågs ha makt över vattnet, fruktbarheten eller solen. I detta perspektiv blir JHVH *den högste* Elohim med makt över precis allting.

Många undrar varför inte Gud gör fler och mäktigare underverk så att det blir lättare att tro på honom. Varför skriver han inte sitt namn i eldbokstäver över himlen? Han skulle definitivt klara av det. Orsaken är nog att då skulle Gud visa sin allmakt, och vi skulle bli imponerade av honom och säkert också rädda. Men Gud vill hellre ha vår tillit och förtröstan. Eftersom man litar på någon utifrån hur trofast vederbörande är, och inte baserat på hans makt, väljer Gud att visa sig trogen istället för mäktig. Och den som helhjärtat litar på Guds trofasthet gör han inte besviken. När Elia var deprimerad för att Israels barn hade övergett Gud, visade sig Gud för honom till tröst och vägledning. Först kom en storm som till och med bröt sönder klippor. Sedan kom en jordbävning och därnäst en eld. Men i inget av detta fanns Gud. Efter elden hördes ljudet av en *svag susning* (1 Kung 19:12) och i denna fanns Gud! Vi ser att Gud inte i första hand är ute efter att imponera, utan för att visa pålitlighet.

Den människa som efter Jesus känt Gud allra bäst är nog Mose,[83] och han uttrycker sig så här om honom: Han är Klippan, fullkomliga är hans gärningar, för alla hans vägar är rätta. En trofast Gud utan svek, rättfärdig och rättvis är han. (5 Mos 32:4) Läs gärna versen en gång till och begrunda vad den verkligen säger.

Trosbekännelsen

Judarnas gudsuppfattning är utpräglat monoteistisk vilket tydligt framträder i deras trosbekännelse: Hör, Israel! *Herren [JHVH]* vår *Gud [Elohim]*, Herren är *en [echad]*. (5 Mos 6:4) Bekännelsen har en märklig matematisk struktur som du som läsare själv får bedöma om den är slumpmässig eller designad.[84] Se figur 25 med följande förklaringar:

- **Vänsterkolumnen:** Bekännelsen kan sägas ha kortformen **en Gud**. Det hebreiska ordet för ”en” i versen är *echad*, אחד, med talvärdet 4+8+1 = 13, och ordet för ”Gud” är *Elohim*, אלהים, med talvärdet 40+10+5+30+1 = 86. (Ordet i versen för *Elohim* är sammansatt av flera ord och har därför ett annat talvärde.) “En Gud” motsvaras matematiskt av “en *gånger* Gud” som alltså blir 13x86 = 1118, vilket är detsamma som hela trosbekännelsens talvärde. Versens numeriska budskap är alltså *exakt* detsamma som klartextens. (Att i beräkningen använda det andra ordet för Gud i versen, *JHVH* eller Herren, skulle vara en tautologi eftersom *JHVH*, till skillnad mot *Elohim*, alltid är *en*.)
- **Högerkolumnen:** Bekännelsens totala talvärde är alltså 1118 som kan faktoruppdelas i de tre primtalen 2, 13 och 43 (2x13x43 = 1118). Dessa tre tal kan grupperas två och två på tre olika sätt (se figuren), och multipliceras det ena med det andra i varje sådan grupp genereras talvärdena för tre vanliga namn på Gud: 1) **Herren** (*JHVH*: יהוה = 5+6+5+10 = 26 = 2x13), 2) **Gud** (*Elohim*: אלהים = 40+10+5+30+1 = 86 = 2x43) och 3) **Fader** (*O Pater*: ο πατηρ = 70+80+1+300+8+100 = 559 = 13x43).[85] Det sista är ett grekiskt uttryck ofta använt av Jesus. Märk hur grekiskan knyts ihop med hebreiskan och därmed Nya testamentet med Gamla.

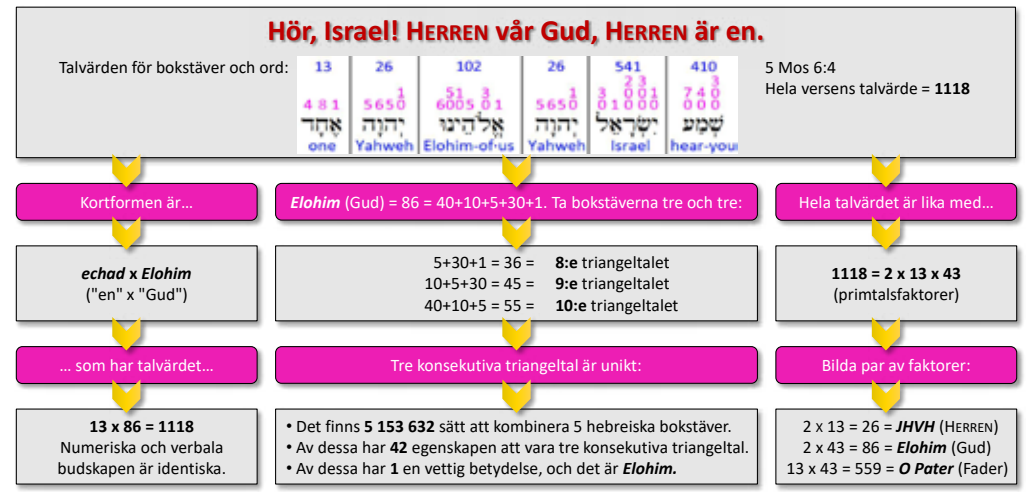

Figur 25. Talvärden i judarnas trosbekännelse.

- **Mittenkolumnen:** Ordet för gud, ***Elohim*** (אלהים), i de båda ovanstående punkterna är i sig självt ett mycket speciellt ord. Bokstävernas talvärden är alltså 40, 10, 5, 30 och 1, och läses dessa i tre grupper av tre närliggande tecken så blir de motsvarande talvärdena (börja från höger som alltid) 1+30+5 = 36, 30+5+10 = 45 och 5+10+40 = 55. Dessa tre summor (36, 45 och 55) utgör en *ökande följd av konsekutiva (på varandra följande) triangeltal*. Det betyder att de är alla triangeltal (jämför figur 21 på sidan 59), att de blir större och större (36<45<55) och att det inte finns några triangeltal mellan dem (de är de 8:e, 9:e respektive 10:e triangeltalen). Hur vanligt är det att ett hebreiskt ord med 5 bokstäver har denna egenskap? Eftersom språket har 22 bokstäver går det att kombinera 5 av dessa på 22x22x22x22x22 olika sätt, det vill säga på 5 153 632 olika sätt. Av dessa bokstavskombinationer är det endast 42 som har *Elohims* egenskap att vara en ökande sekvens av konsekutiva triangeltal. Och av dessa 42 kombinationer blir 41 nonsensord medan en enda kombination, *Elohim*, betyder någonting begripligt. {Nästa Koder sida 71.}

Skapelsens syfte

Frågan om livets mening kan ha två helt olika innebörder:

- Vad är meningen **för** människan?
- Vad är meningen **med** människan?

De allra flesta människor som konfronteras med ämnet svarar på den första av dessa frågor och förklarar vad som är meningen *för* dem. Det kan vara att sporta, resa, musicera, läsa, träffa vänner eller göra karriär, det vill säga saker man *själv väljer* och som kan ge tillfredsställelse i livet. Den andra frågan, meningen *med* människan, är någonting helt annat. Den kräver en *extern* agent, någon annan än vi själva, som *har menat* något med våra liv. Det är denna andra fråga som kommer att behandlas här. Kung Salomo, som hade allt världsligt man kan önska sig i överflöd, beskriver meningslösheten med att få svar på den första frågan om man inte först har svaret på den andra: Förgänglighet och åter förgänglighet! Allt är förgängligt. Vad vinner en människa med all sin möda, som hon gör sig under solen? (Pred 1:2-3)

Ibland hör man att meningen med människan är att föröka sig, det vill säga att föra mänskligheten vidare. Vid närmare eftertanke är detta svar lika märkligt som att sätta upp en skylt med budskapet ”riv inte ner denna skylt”. En skylt vars enda syfte är att bevara sig själv kan man lika gärna låta bli att sätta upp. En mänsklighet vars enda syfte är att vidmakthålla sig själv kunde Gud lika gärna låtit bli att skapa. Svaret på frågan om meningen med allting har ett långt mer tillfredsställande svar, och det tar sin utgångspunkt i Jesu översteprästerliga förbön: Far, jag vill att där jag är, där ska också de som du har gett mig vara med mig. Låt dem få se min härlighet som du har gett mig, för du har älskat mig *före världens skapelse*. (Joh 17:24) Detta säger oss något mycket väsentligt: *Kärleken är inte skapad*. Den fanns redan mellan Fadern och Sonen när jordens grund lades. Och Gud ville sprida denna sin kärlek vidare. Han ville ha en större familj helt enkelt. Därför skapade han människan till sin egen avbild för att ha någon att flöda sin kärlek över.

Som all kärlek önskar Guds kärlek ett gensvar, och därför kallar Jesus det dubbla kärleksbudet för det viktigaste budet: Du ska *älska* Herren din Gud av hela ditt hjärta och av hela din själ och av hela ditt förstånd. Detta är det *största och första budet*. Sedan kommer ett som liknar det: Du ska *älska* din nästa som dig själv. (Matt 22:37-39) Kärleken är i detta perspektiv inte en abstrakt skyldighet utan den yttersta orsaken till varför vi överhuvud taget finns till. Men, och detta är avgörande för den fortsatta förståelsen, *kärlek kräver en fri vilja*. Påtvingad ”kärlek” är meningslös. Ingen omdömesgill man friar till sin tilltänkta hustru under pistolhot, men varför inte? Då kunde han ju i alla fall vara

säker på att hon säger ja. Svaret är naturligtvis att ”kärlek” som är ett resultat av hot, tvång eller manipulation inte är värd namnet. Den måste vara fritt vald.

Idag kan man köpa en robothund som går att programmera till att bete sig på ett visst sätt. Den kan komma springande mot husse eller matte, gläfsa, hoppa upp på benet och vifta på svansen. Men naturligtvis visar den ingen kärlek. Dess beteende är ju *programmerat* av ägaren själv. Hunden är en jättekul leksak men fullständigt oförmögen att visa sin herre affektion, förtröstan och trofasthet. Och Gud vill inte ha några roliga leksaker. Han vill ha människor som av egen fri vilja *väljer* att älska honom. *Därför är människans fria vilja en absolut nödvändighet för att hela syftet med skapelsen ska kunna uppfyllas.* Utan fri vilja hade det inte ens funnits några människor utan bara robotar.

Lidandets problem

Lidandets problem kallas **teodicéproblemet** på teologispråk och är nog mänsklighetens äldsta gåta. Om Gud har makt att göra vad han vill och dessutom verkligen älskar människan, hur kan han då tillåta så mycket lidande i världen? Alltför ofta kapitulerar även kristna inför denna svåra fråga, suckar djupt och konstaterar att vi nog inte ska kunna förstå allt. Likväl har Bibeln ett svar även här. Viktigt är dock att poängtera att det är ett intellektuellt svar som ofta inte räcker för en människa i nöd. Hon har många gånger ett större behov av omgivningens deltagande, förståelse och empati. Detta behöver dock inte fördunkla att det faktiskt går att *förstå* varför världen är ond trots att Gud är både allsmäktig och kärleksfull.

Svaret ligger i nödvändigheten av människans fria vilja. Utan den hade vi ju inte ens varit människor utan Guds marionetter. Emellertid är en fri vilja som bara kan användas positivt till att älska Gud och grannar i realiteten inte alls fri. Nej, vi måste också ha frihet att *låta bli* att älska. Eftersom kärlekens motsats är självviskhet tillåter Gud oss helt enkelt att vara egenkära, pengakära, skrytsamma, stolta, hånfulla, olydiga mot [våra] föräldrar, otacksamma, gudlösa, kärlekslösa, oförsonliga, skvallriga, obehärskade, råa, fientliga mot det goda, falska, hänsynslösa och högmodiga (2 Tim 3:2-4). Gud gör helt enkelt inte våld på vår fria vilja för då skulle han göra våld på vår status som människa. Ett annat sätt att se det är att Gud inte har skapat ondskan, men han har skapat möjligheten till kärlek. Som en *oundviklig* konsekvens av detta följer risken för ondska. Skaparen är förälskad i sin skapelse men har försett den med den hemska möjligheten att den vägrar besvara hans kärlek. Vi får heller inte glömma att ju större potential för godhet, desto större fallhöjd. *Just därför* att vi är skapade med en enorm kapacitet till att göra gott blir det så fasansfullt fel när vi låter bli.

Figur 26. Något har gått gruvligt snett.

Människan använder alltför ofta sin fria vilja till att välja bort Gud och medmänniskan vilket leder till allt från sårande kommentarer till världskrig. Men också det filosoferna kallar

naturlig ondska, det vill säga naturkatastrofer, epidemier och hungersnöd, är en följd av människans usla val fast i ett längre tidsperspektiv. På grund av de tidiga människornas ondska sände Gud syndafloden som så fullständigt möblerade om på jorden att den idag drabbas av jordbävningar, vulkaner, tsunamis, missväxt och extrema väderförhållanden (figur 26). Mer om detta kommer senare.

En lika berättigad fråga som varför ondskan finns är varför godheten finns. Varför har vi inte det motsvarande ”problemet med det goda”? Varför betraktar vi godheten som utgångsläget och ondskan som avvikelsen? I Bibeln har vi svaret. För den som grundar sitt ursprung på ett evolutionistiskt naturligt urval borde det dock vara tvärtom. Då borde rivandet, dödandet och konkurrerandet vara det naturliga, medan omtanken, vänskapen, och självuppoffringen borde vara det udda. I detta perspektiv blir lidandets problem ett argument *för* den kärleksfulle skaparguden, inte som så ofta framhålls *emot* densamme.

Ondskan i framtiden?

Han ska torka alla tårar från deras ögon. Döden ska inte finnas mer, och ingen sorg och ingen gråt och ingen plåga, för det som förr var är borta. (Upp 21:4) Detta beskriver förhållandena i Guds rike, det framtida fridsrike som Johannes såg i sin uppenbarelse. Betyder det att Gud till slut måste ta bort vår fria vilja och förvandla oss till robotar för att slippa synd och ondska? Inte nödvändigtvis. Det finns några förhållanden i detta framtida rike som skiljer sig från idag:

- Gud kommer att vara direkt närvarande (vilket han dock även var hos Adam och Eva i Edens lustgård).
- Djävulen kommer att vara frånvarande (vilket inte gällde i lustgården).
- Adam och Evas ursprungliga synd skedde då de saknade erfarenhet (eller kunskap om gott och ont, 1 Mos 2:17) av de hemska konsekvenserna av sitt handlande. Detsamma gäller ett litet barn som första gången väljer att göra tvärt emot sina föräldrars uttalade vilja. Och efter detta första felaktiga val fastnar gärna det skadliga beteendet som ett neurologiskt mönster i hjärnan vilket kan vara innebörden i uttrycket syndens makt att bedra (Hebr 3:13).

I Guds rike kommer människan att ha en *erfarenhetsbaserad* förståelse av syndens hemska konsekvenser, och därför kommer hon att använda sin alltjämt fria vilja till att fatta kloka beslut. Kanske var frälsningsplanen med skapelse, fall och återlösning det enda sätt på vilket ett *bestående* kärleksförhållande byggt på en fri vilja kunde åstadkommas? Kanske har Gud styrt det kosmiska dramat på den enda möjliga vägen till hans ultimata mål som är en evig relation till sina älskade skapelser, byggd på fri vilja men utan risk för framtida kollaps? Kanske hela konceptet måste innehålla människans förkastande och Guds återlösning?

Den viktigaste komponenten i att uthärda ett lidande är hoppet om att det är tillfälligt och kommer att avlösas av någonting bättre. Bibeln ger den lidande världen detta hopp: Jag menar att den här tidens lidanden inte kan jämföras med den härlighet som ska uppenbaras och bli vår. (Rom 8:18) Skriften lämnar oss alltså inte i okunskap om vad som komma ska. Vi går en fantastisk framtid till mötes, åtminstone om vi bejakar Guds Lösning på människans allra mest grundläggande problem – synden. Han heter Jesus Kristus och är ett både nödvändigt och tillräckligt villkor för att få tillbringa evigheten tillsammans med universums Skapare.

Skapelse och Renhet

Den första versen i Bibeln sammanfattar universums skapelse på ett komprimerat sätt: I begynnelsen [**när** det skedde] skapade [**vad** som skedde] Gud [**vem** som skapade] himmel [**rymden**] och jord [**materien**]. Från versen kan vi dra några viktiga slutsatser:

- Världen har en början. Den har inte alltid funnits.
- Världen har inte skapat sig själv eller tillkommit av en slump. *Någon* har viljemässigt agerat för att skapelsen ska komma till stånd.
- Gud har skapat världen från ingenting och inte ur något förexisterande material. För han sade och det blev till, han befallde och det stod där. (Ps 33:9) Detta skiljer Bibelns dokumentation av skapelsen från många skapelsemyter (inklusive big bang) där världen skapas från något redan befintligt.
- Gud har inte skapat världen utifrån sig själv vilket utesluter österländska och panteistiska gudsbilder där världen är en förlängning av Guds väsen och där Gud genomsyrar allt och alla.
- Skapelsen av Gud själv omfattas inte av Bibeln eftersom den aldrig ägt rum. Gud är *per definition* **Den som (”alltid”) existerar**. Frågan ”vem skapade Gud” är meningslös, eftersom dess svar skulle ha varit den egentlige skaparen och vem skapade i så fall denne? Även här skiljer sig Bibeln från skapelsemyter där också gudarna är skapade, och där det inte finns någon skarp gräns mellan skaparna och det skapade. De förstnämnda har bara blivit till lite tidigare.

Egentligen är det ännu fyndigare än så. Inte bara Bibelns första *vers* utan även dess första *ord* är en koncentrerad form av Bibelns kärnbudskap. Det hebreiska *bereshit*, som översätts ”i begynnelsen”, består av två delar:

- *be* är en preposition som betyder i, genom eller till.
- *reshit* betyder begynnelse, förste eller förstfödd. Att detta kan vara Jesus förstår vi från hans egna ord jag är… begynnelsen (Upp 21:6).

Bibelns första ord beskriver alltså när (i begynnelsen), hur (genom Jesus) och varför (till Jesus) Gud skapade.

Skapelsens matematik

Figur 27 visar talvärdena för Bibelns första vers som är full av Skaparens signaturer. Det finns flera olika matematiska strukturer överlagrade varandra som fullständigt skriker till oss att versen har ett gudomligt ursprung. I detta kapitel ska vi titta på några.

Figur 27. Första Mosebokens första kapitels första vers. Bokstävernas och ordens talvärden finns på de nedre raderna. Det asteriskmärkta ordet i mitten är en grammatisk konstruktion som inte kan översättas.

Det allra mest slående är nog att fulländningens tal 7 återfinns på åtminstone följande sätt i meningen. Glöm inte att läsa från höger till vänster:

- Versen har 7 **ord**.
- Versen har 28 (4x7) **bokstäver**.
- De tre första orden har 14 (2x7) bokstäver, och de fyra sista orden har 14 (2x7) bokstäver.
- De tre huvudorden (Gud, himlen, jorden) har tillsammans 14 (2x7) bokstäver, och övriga ord har 14 (2x7) bokstäver.
- Mittenordet med vänster granne har 7 bokstäver, likaså mittenordet med höger granne.
- De tre huvudorden (Gud, himlen, jorden) har tillsammans ett **talvärde** av 777 (111x7).
- Summan av första och sista bokstäverna i varje ord (14 bokstäver) har ett talvärde av 1393 (199x7).
- Versens första, två mellersta och sista bokstäver har tillsammans ett talvärde av 133 (19x7).

Däremot har inte *hela* versen ett talvärde som är jämt delbart med sju, vilket vid första anblicken kan tyckas stjälpa hela schemat. Om nu Gud är en så stor matematiker och lägger in talet 7 i så många *delar* av versen, varför gör han det då inte för *hela* versen? Orsaken avslöjar en kanske ännu djupare liggande sanning. Hela versens talvärde (2701) är nämligen delbart med primtalet 37, ett mycket speciellt tal som vi stött på tidigare (figur 21, sidan 59) och som genomsyrar hela versen. Det finns invävt i själva strukturen av Bibelns första vers, och eftersom 7 inte är en faktor i 37 blir 7- och 37-strukturerna *oberoende* av varandra. Innan vi analyserar detta noggrannare ska vi dock titta på 37:s *matematiska* egenskaper som också är mycket speciella (figur 28):

- Talet är ett extraordinärt symmetriskt tal. Det går att uttrycka som **oktogon** (åttahörning), **hexagram** (sexuddig stjärna) och **hexagon** (sexhörning), där de två senare liksom triangeltal är trilateralt symmetriska.
- Figuren visar också att 37 både är ett hexagram och en hexagon i nästkommande större hexagram. Detta är oerhört ovanligt, och 37 är det enda tal mindre än 1000 med denna egenskap.
- Alla tresiffriga tal med likadana siffror (111, 222, 333…) är jämt delbara med 37, vilket kanske inte är så matematiskt märkvärdigt, men det är en egenskap hos talet som fångar uppmärksamheten.
- Alla cykliska permutationer av tresiffriga tal jämt delbara med 37 är också delbara med 37. Detta var kanske lite svårt att förstå så vi tar ett exempel: Talet 629 (= 17x37) är delbart med 37. Om sista-siffran flyttas först i talet fås 962 (= 26x37) som också är delbart med 37. Upprepas proceduren fås 296 (= 8x37), också delbart med 37. Upprepas proceduren en gång till är vi tillbaka där vi började.

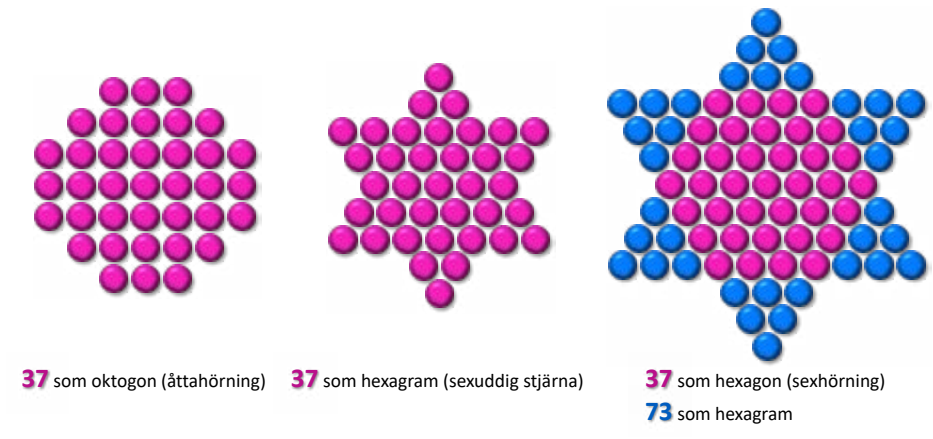

Figur 28. Talet 37:s symmetriegenskaper.

- Om ett tal jämt delbart med 37, oavsett storlek, segmenteras i grupper av tre så blir summan av grupperna alltid jämt delbara med 37. Vi tar talet 90 969 014 (= 2 458 622 x 37) som exempel. Det är delbart med 37, och talets tresiffrorssegment summeras till 090 + 969 + 014 = 1073 = 29x37, det vill säga jämt delbart med 37.

Talet 37 är alltså ett unikt tal matematiskt sett, men det återkommer också gång på gång i Bibeln, inte minst i dess första vers. Ofta förekommer 37 ihop med sin ”kompis” 73 från högra bilden i figur 28:

- Båda de ingående siffrorna i 37 och 73 (det vill säga 3 och 7) har mycket speciella symbolvärden i Bibeln: 3 är Guds tal och 7 är fulländningens tal.
- 37 och 73 är varandras spegelbilder.
- Produkten av talen (37x73) är lika med 2701 som är lika med talvärdet för hela versen 1 Mos 1:1.
- Om siffrorna i detta tal (2701 alltså) vänds så fås 1072. Summeras dessa två tal (2701+1072) så fås 3773, det vill säga 37 och 73 efter varandra.
- Den 1:a multipeln av 37 som samtidigt är ett triangeltal är 666 (18x37), det 36:e triangeltalet. Det känns igen som vilddjurets tal (figur 21, sidan 59).
- Den 2:a multipeln av 37 som samtidigt är ett triangeltal är 703 (19x37), det **37:e** triangeltalet. Det känns igen som talvärdet för ”och jorden” i 1 Mos 1:1.
- Den 3:e multipeln av 37 som samtidigt är ett triangeltal är 2701 (73x37), det **73:e** triangeltalet. Det känns igen som talvärdet för hela versen 1 Mos 1:1.
- Bibelns förkärlek för just 37 beror sannolikt på att talet kan läsas som ”3 stycken 7:or”, det vill säga 777 som ofta betraktas som ett uttryck för Guds fulländning.

Figur 29 visar några av dessa, samt många andra, matematiska strukturer som genomsyrar Bibelns första vers. Här liksom i övriga figurer är de viktigaste talen färgmarkerade för tydlighet: Talet 37 är så centralt att det har fått samma färg, lila, som KUNSKAP-området för koder, 73 är mörkblått, 296 är rött, 666 är grönt, 703 är gult och 2701 är orange. Både talen för ”Jesus” (888 = 24x37) och ”Kristus” (1480 = 40x37) är ljusblå, och märk att de båda är jämt delbara med 37! I figuren är de geometriska figurerna förenklade så att ett triangeltal ritas som en triangel utan sina ingående enheter. Bilden läses enklast genom att börja med det orangea triangeltalet i mitten (2701 som motsvarar talvärdet för *hela* 1 Mos 1:1) och sedan följa pilarna ut till de olika strukturerna bildade runt detta tal.

Många av strukturerna upptäcks genom att summera talvärdena för olika *kombinationer* av ord, där en sådan **ordgrupp** kan innehålla ett till sju olika ord från versen. Dessa ordgrupper är ofta delbara med just 37, *mycket oftare* än de borde rent statistiskt sett. Till exempel är de första fem orden lika med 1998 (54x37), de tre huvudorden (Gud, himmel, jord) är lika med 777 (21x37) och hela versen (alla 7 orden) är lika med 2701 (73x37). Värt att notera är att ”Jesus Kristus” kan uttryckas som en 4x4x4-kub där småkuberna innehåller 37 enheter vardera. Kubformen symboliserar ju helighet i Bibeln, och det var därför som koret i Jerusalems tempel var kubformat liksom hela det nya Jerusalem kommer att vara.[86] Till vänster i figuren finns det 77:e triangeltalet utritat med sitt värde av 3003. Det motsvaras av Bibelns *åtta* första ord, det vill säga inklusive det första ordet i andra versen som är ”och jorden”, וְהָאָרֶץ, med talvärdet 302. Att även de åtta första orden har ett triangulärt talvärde utgör en brygga mot övriga Bibeln som fortsätter vara matematiskt uppbyggd, dock i mindre omfattning. *Kanske?* Om man fortsätter analysen så finner man att talet 37 återkommer redan i andra versens andra halva – och Guds Ande svävade över vattnet – och då inte bara en gång utan två. Dess talvärde är nämligen 1369 som är 37x37!

Med detta sagt ska figur 29 vara självförklarande. Det tar en stund att tränga in i den, men för den som vill investera denna tid utlovas stor fascination över Guds ord.

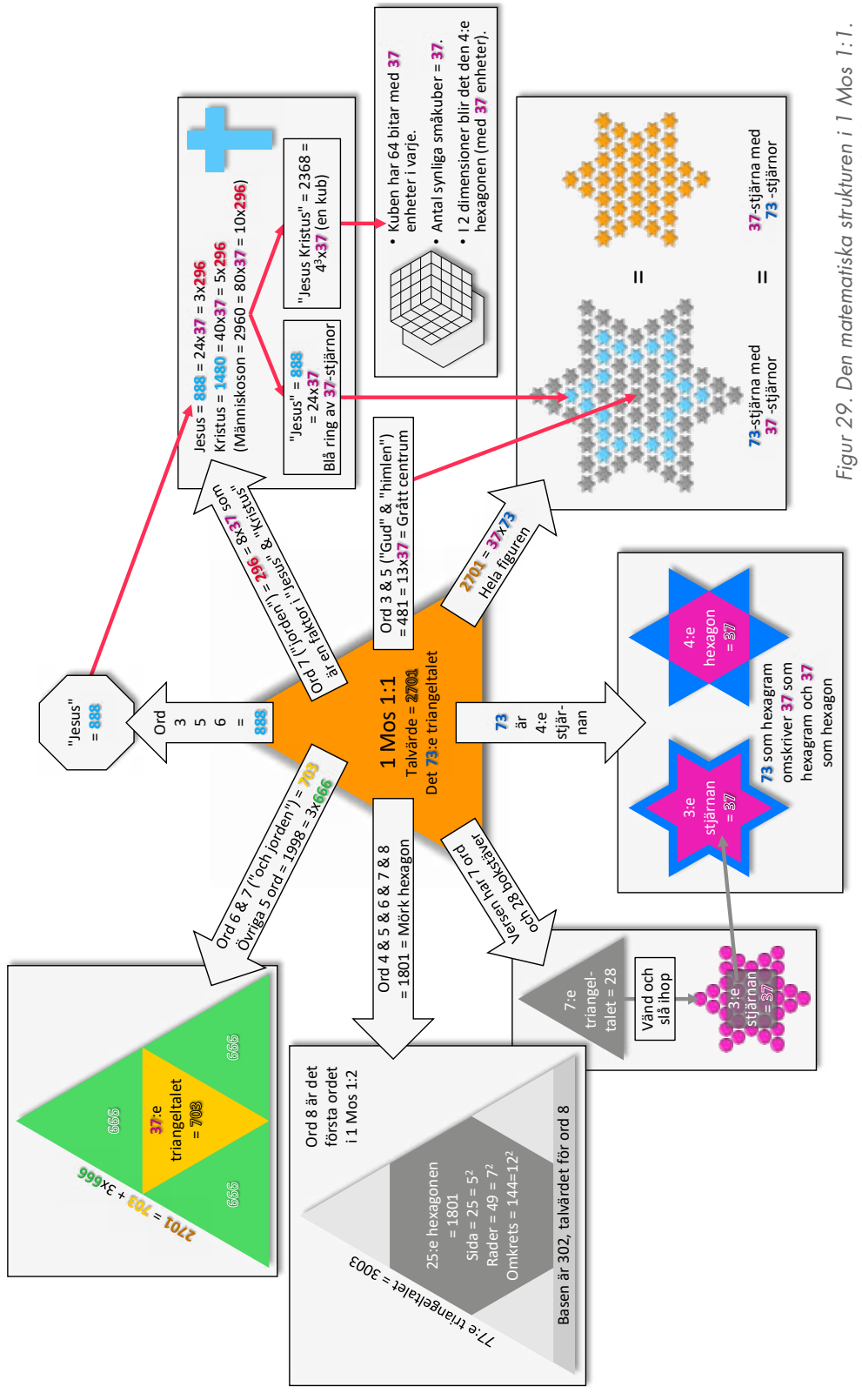

Figur 29. Den matematiska strukturen i 1 Mos 1:1. Se texten för förklaringar.

I alla sådana här beräkningar finns risk för en ”observationsbias”, det vill säga ett systematiskt fel som beror på att man ser det man vill se och lägger åt sidan allt sådant som inte stämmer med den poäng man försöker göra. Med ambitionen att minimera denna risk ska vi därför försöka att objektivt kontrollera om talet 37:s förekomst i 1 Mos 1:1 är slumpmässig eller inte. Från versens 7 ord går det att välja ut 127 ordgrupper med 1 till 7 ord i varje grupp (se vänstra delen av figur 30). Till exempel går det att välja 1 ord på 7 olika sätt, medan 2 ord kan med lite eftertanke väljas på 21 olika sätt. Av statistiska orsaker borde naturligtvis var 37:e av dessa 127 ordgrupper ha ett talvärde jämt delbart med 37, vilket innebär att vi kan förvänta oss att 3 eller 4 av dem innehåller faktorn 37 av en ren slump. I verkligheten är det 23 av dem som gör det.

Högra delen av figur 30 visar det osannolika i att detta är en tillfällighet. På den vertikala axeln i diagrammet visas hur många ordgrupper som har talvärden jämt delbara med den faktor som finns på den horisontella axeln. Den streckade kurvan är det förväntade resultatet. Till exempel borde var 5:e ordgrupp vara delbar med 5 av en ren slump, och av de 127 ordgrupperna borde därför drygt 25 uppfylla detta villkor. Staplarna visar de faktiska resultaten, och vi ser att de ungefär följer de förväntade. Med *ett* undantag vill säga. De 23 ordgrupperna som är delbara med 37 sticker ut mycket påtagligt. Det är svårt att undvika slutsatsen att talet 37 *medvetet* finns inbyggt i versens struktur.

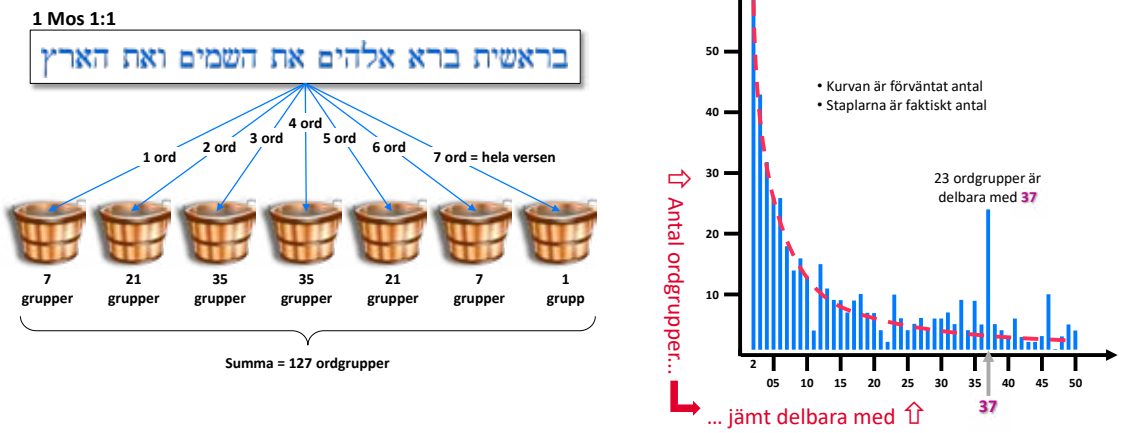

Figur 30. De sju orden i 1 Mos 1:1 kan indelas i 127 olika ordgrupper med 1 till 7 ord i varje. Diagrammet visar antalet ordgrupper (y-axel) som är jämt delbara med olika faktorer (x-axel).

Men den aritmetiska strukturen av Första Moseboken 1:1 går ännu djupare än så. Figur 31 visar att om vi delar antalet bokstäver i versen (28 stycken) med antalet ord (7 stycken) och sedan multiplicerar denna kvot med förhållandet (divisionen) mellan produkten av (talvärdet för) bokstäverna och produkten av (talvärdet för) orden så får vi den matematiska konstanten **pi (π)** med fem siffrors noggrannhet (bortsett från alla nollor på slutet). Beräkningen är krånglig, ja, men den skeptiske uppmuntras att kontrollera den själv. Alla talvärden som behövs finns i figur 27 (sidan 71).

Resonemanget har två svagheter. Dels finns det många frihetsgrader när man väljer på vilket sätt man ska manipulera med talen, och dels ger beräkningen många oväsentliga (?) decimaler. Men Bibeln har ett underbart sätt att bekräfta att vi tänkt rätt. Om *samma* beräkning utförs för ”Nya testamentets skapelsevers” (I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud,

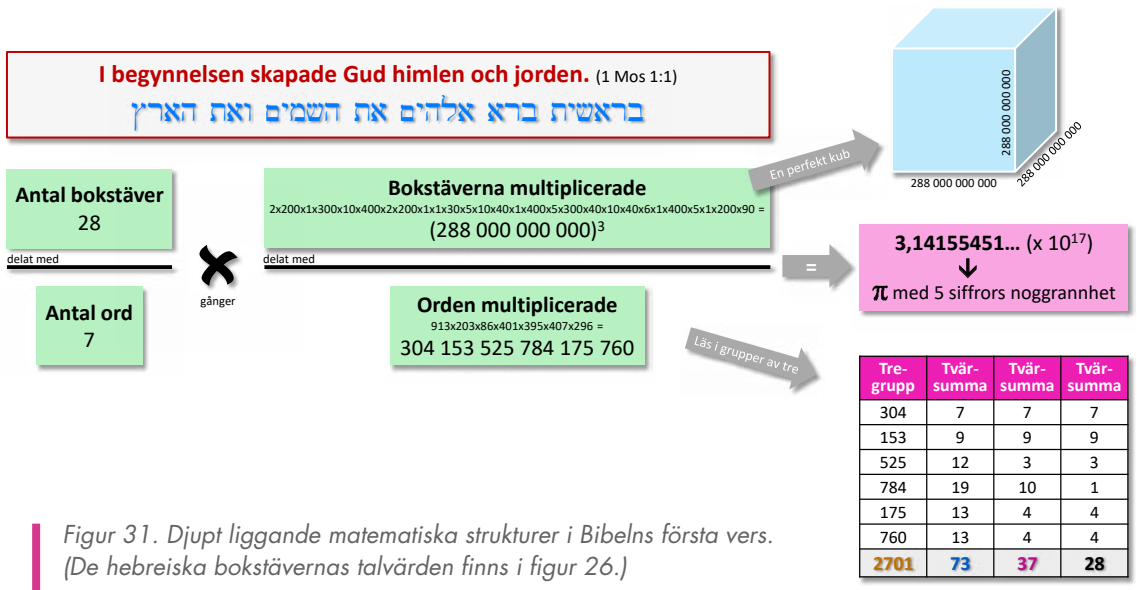

Tre-grupp	Tvär-summa	Tvär-summa	Tvär-summa
304	7	7	7
153	9	9	9
525	12	3	3
784	19	10	1
175	13	4	4
760	13	4	4
2701	**73**	**37**	**28**

Figur 31. Djupt liggande matematiska strukturer i Bibelns första vers. (De hebreiska bokstävernas talvärden finns i figur 26.)

Joh 1:1) så erhålls en *annan* grundläggande matematisk konstant med motsvarande noggrannhet, nämligen **basen för den naturliga logaritmen** betecknad **e**. (Beräkningen utförs inte här, men för den som vill göra den finns alla nödvändiga data i figur 187 på sidan 321.) Resultatet blir 2,718312812… x10^{40} som är de fem första siffrorna av e. Avvikelserna från de exakta värdena av π och e är inte bara små utan också anmärkningsvärt lika: 0,0012 procent för π respektive 0,0011 procent för e. (Avvikelserna har dock omvända tecken.)

Tillsammans kan de två skapelseverserna (1 Mos 1:1 och Joh 1:1) faktiskt generera ytterligare en konstant. Det är den så kallade **finstrukturkonstanten**, förkortad α, som anger den elektromagnetiska kraftens styrka. Den skiljer sig väsentligt från π och e i så motto att det är en fysikalisk konstant (som måste mätas) och inte en matematisk (som kan räknas ut). Men α är dimensionslös (saknar enhet) vilket betyder att den är densamma oavsett man mäter längd i meter eller tum, tid sekunder eller timmar och så vidare. Finstrukturkonstanten är en kvadrat av en annan fysikalisk konstant där den så kallade kopplingskonstanten ingår, och därför kvadrerar vi talvärdet för 1 Mos 1:1 och ser vad som händer. Vi får α med en noggrannhet av 0,027 procent (även här bortsett från nollorna). Om vi däremot lägger talvärdena från 1 Mos 1:1 (= 2701) och Joh 1:1 (= 3627) efter varandra (27013627) och kvadrerar så erhåller vi α med 0,0001 procents noggrannhet. (27013627^2 = 7,297 360 x 10^{14} och α = 7,297 352 x 10^{-3}.)

Guds skapelse är matematiskt uppbyggd och baseras i stor utsträckning på konstanterna π, e och α. Eftersom Gud skapade *genom* sitt Ord borde det inte vara förvånande att hitta dessa konstanter *i* hans Ord. Ändå känns det ovant, kanske ansträngt och till och med lite kusligt när vi nu verkar ha gjort det. Det står naturligtvis var och en fritt att bedöma trovärdigheten i resonemanget, men betänk då att vi inte startade med två verser vilka som helst utan med de två verserna som börjar *I begynnelsen* från Gamla respektive Nya testamentet. Därför får vi också ytterligare en bekräftelse på att de två testamentena utgör en tajt enhet.[87]

Figur 31 visar ytterligare ett par matematiska mönster i 1 Mos 1:1:

- Längst ner till höger: Om talvärdena för de sju orden multipliceras erhålls ett 18-siffrigt tal som om det delas in i 6 tresiffriga grupper som summeras ger talvärdet för hela versen, 2701. Summeras tvärsummorna (siffrorna summerade) av dessa 6 tresiffriga tal så fås det bekanta talet 73. Summeras tvärsummorna igen erhålls nästa bekanta tal, 37. Upprepas proceduren ytterligare en gång fås talet 28 som är antalet bokstäver i versen.
- Längst upp till höger: Om talvärdena för versens 28 bokstäver multipliceras så fås en perfekt kub vilket är signifikativt eftersom kubformen som vi sett anger helighet i Bibeln.

Det allra mest anmärkningsvärda med de aritmetiska mönstren i Bibeln är deras **multidimensionalitet**. Med detta menas att *samma* bokstav är en ingrediens i flera olika koder *samtidigt*. Därför, om man förändrar en bokstav för att få en kod att stämma bättre kommer man samtidigt att försämra flera andra koder. Till exempel ställs följande krav på bokstäverna i 1 Mos 1:1:

- Bokstävernas primära uppgift är att forma ord med en korrekt semantisk betydelse.
- Deras antal och talvärden skapar många 7-strukturer.
- Deras talvärden formar många 37-strukturer.
- Deras talvärden formar strukturer för många andra karaktäristiska tal i Bibeln som 73, 666, 703, 888 och 1480.
- Deras talvärden gör många egenskaper i versen trilateralt symmetriska.
- Några matematiska operationer av talvärden ger perfekta kuber.
- Bokstävernas talvärden innehåller information för talet π.

En given bokstav ska alltså fungera i alla sju dimensionerna samtidigt! Det kan argumenteras för att det till och med är fler dimensioner eftersom några av punkterna i sig är mångdimensionella. Denna komplexa *sammanflätning* av koderna är såvitt jag kan bedöma ett ovedersägligt bevis för att Bibeln är medvetet och intelligent designad med numeriska geometrier i åtanke. Hur skulle det kunna vara annorlunda?

- Det kan omöjligt vara **slumpens verk**. Slump genererar inte koder, framförallt inte multidimensionella sådana. Och sannolikhetsillustrationen i figur 30 förstärker denna slutsats.
- Det kan heller inte vara en **människas verk**. Den korsordsmakare som bygger ordflätor i sju eller fler dimensioner existerar helt enkelt inte. Och även om hon hade existerat kan det inte förklara koderna som människoverk eftersom hebreerna började använda det alfabetiska nummersystemet med talvärden *långt senare* än Moseböckerna skrevs.
- Egentligen räcker det inte ens med en **superintelligens** för att skapa koderna, eftersom det sannolikt till och med är *teoretiskt* omöjligt att generera koder i så många och komplexa dimensioner. Koderna verkar vara inbyggda i själva verklighetens väv och därför återstår endast den fjärde möjligheten:
- Koderna är skapade av **Konstruktören av matematiken**, en fullständigt svindlande tanke.

Det finns ett annat område där man faktiskt kan hitta en motsvarande sammanflätning av koder, och det är i den genetiska koden. Här ligger inte informationen lagrad som en endimensionell rad med bokstäver (som man tidigare trodde), utan koderna går om lott med varandra på så sätt att en given bokstav används i flera olika koder.[88] En viss sekvens DNA kan därför användas på olika sätt vid olika tillfällen och för olika behov. Den kan läsas från båda hållen, och läsningen kan påbörjas på olika ställen i sekvensen.[89] Det är som en bok som ger skilda budskap beroende på om man läser den fram- eller baklänges eller från vilken bokstav man börjar läsa. Vi ska senare se att den genetiska koden liknar Bibelns också i ett annat avseende: Den genomsyras av talet 37! Parallellerna avslöjar på nytt den gemensamma Konstruktören bakom både livet och Bibeln.

MDV:s författare vill rikta ett speciellt tack till Vernon Jenkins som utfört det mesta av den forskning som detta kapitel bygger på. För den som vill tränga djupare in i detta fascinerande ämne rekommenderas hans webbsajt.[90] {Nästa Koder sida 93.}

Skapelsedagarna

Skapelsedagarna finns illustrerade i figur 32. De hänger ihop två och två där Gud **formar** under dag ett och **fyller** det han format under dag fyra. Dagar två och fem samt tre och sex hänger ihop på motsvarande sätt.

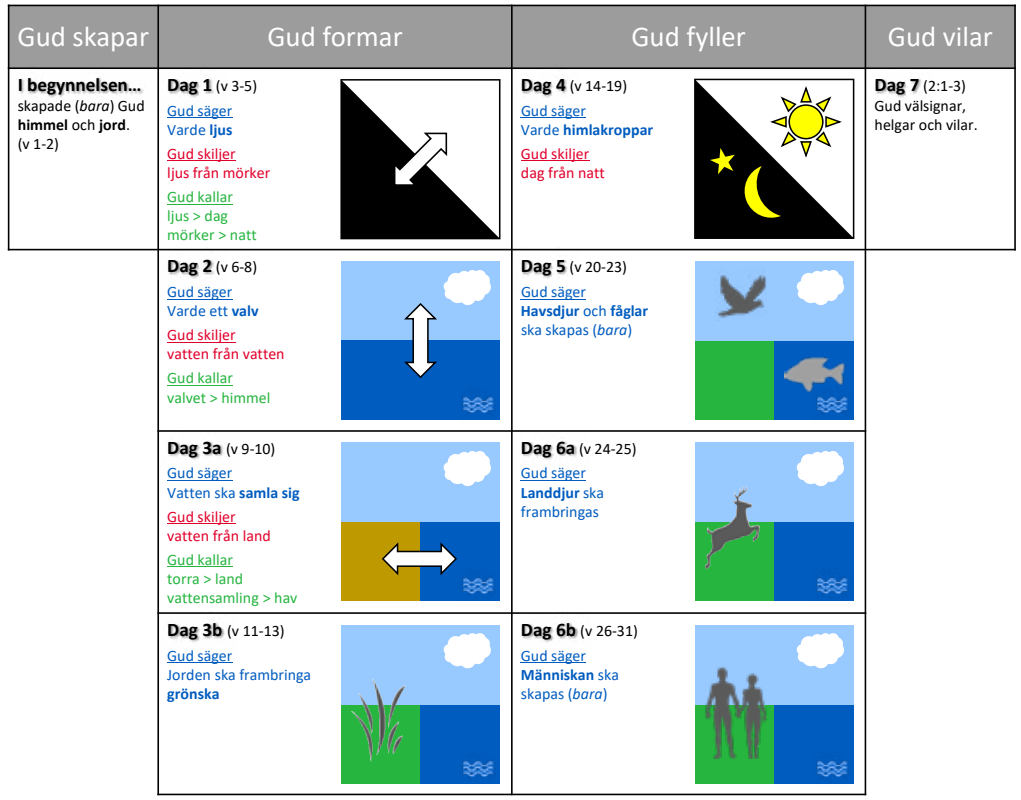

Figur 32. Skapelsen från Första Moseboken kapitel ett.

Det hebreiska ordet för ”skapa” i 1 Mos 1:1 kan transkriberas *bara*. Verbet betyder ”skapa ur intet” och har alltid Gud som subjekt. Det betyder att ingen annan än Gud kan ”*bara*”, och han gör det vid endast tre tillfällen i skapelseberättelsen som figuren visar: när han skapar **materien**, när han skapar **livet** och när han skapar **människan**. På andra ställen används ord som mer betyder ”forma”, ”frambringa” eller ”ställa i ordning”. Vi ska strax titta på var och en av det tre gångerna när Gud skapar från ingenting tidigvarande.

船

Många andra kulturer över hela jorden har skapelseberättelser som i olika grad liknar Bibelns.[91] Likheterna visar att det finns en gemensam kärna av sanning bakom berättelserna, medan olikheterna visar att de inte är avskrifter av varandra. De mest centrala bibliska delarna med *en Gud* som skapat *ur intet* är tydligast i de tidigaste berättelserna från Mellanöstern vilket är naturligt eftersom det var här de första kulturerna fanns *efter* att arken strandat på Ararats berg men *före* människornas spridning från Babels torn.[92] Andra komponenter i Bibelns redogörelse av skapelsen som ofta finns i andra skapelseberättelser är:

- Skapelsen sker genom skaparens ord.
- Mörker var förhärskande i början till dess ljus blev till.
- Vatten har en central plats.
- Himmel och jord skiljs åt.
- Människan skapas av jord eller lera.
- Skaparen andas på människan och hon får liv.
- Människan får någon form av gudslikhet.
- I början råder harmoni, medan ondska och död kommer in genom en olyckshändelse.

Alla dessa komponenter finns naturligtvis inte i alla skapelseberättelser, men likheterna är tillräckligt stora för att man med stor tillförsikt kan sluta sig till att de alla har samma ursprungliga källa. Förutom från Mellanöstern kommer berättelserna från Afrika, Grekland, Nordeuropa, Kina, Tahiti, Hawaii, Amerika, Nya Zeeland med flera områden. Trots att skildringarna i olika grad blivit förvanskade har alla folk lyckats bevara åtminstone en spillra av verkligheten. {Nästa UBK sida 88.}

Skapelsen av materien

Den första gången Bibeln använder det hebreiska ordet för ”skapa ur intet”, *bara*, är alltså när Gud skapar rum, tid, materia och energi: I begynnelsen skapade [*bara*] Gud himmel och jord. (1 Mos 1:1) Ett fokus ligger på jorden vars hela syfte är att vara en boning för människan, vilket Jes 45:18 uttrycker som att Gud har format jorden och gjort den och berett den; han har inte skapat den till att vara öde utan format den till att vara bebodd. Det är framförallt under de fyra första skapelsedagarna som Gud skapar och formar materien, och nedan följer en beskrivning av några detaljer från dem:

Struktur på alla nivåer

Universum innehåller struktur på många olika nivåer:

- **Atomär** struktur där elementarpartiklar bildar atomer som bildar molekyler.
- **Kosmisk** struktur där materien är samlad i planeter, stjärnor, galaxer och galaxhopar på flera olika nivåer.
- **Biologisk** struktur där komplexa molekyler bildar organeller (celldelar), celler, vävnader, organ, organismer och ekosystem.

Figur 33. Nedbrytande krafter.

Det största problemet med big bang-scenariot är att en jättestor urexplosion på sin höjd kan skapa en expanderande gas av elementarpartiklar men inte den struktur vi finner på alla nivåer i skapelsen. Figur 33 illustrerar problemet. All vår erfarenhet säger att strukturer bryts ner istället för att byggas upp. Bilar rostar, döda djur förmultnar, berg eroderar och stjärnor slocknar. Astronomer kallar

detta för att universum går mot sin **värmedöd**, vilket betyder att i slutänden så kommer alla strukturer att vara nedbrutna och all energi jämnt utspridd som värme. Då kan inget arbete längre utföras och universum är inaktivt eller ”dött”. Tiotusenkronorsfrågan blir då naturligtvis att om strukturer bryts ner med tiden, varifrån kommer de från början. Svaret är att de måste komma från **intelligens** och inte enbart från blinda naturkrafter. Intelligensen finns hos människor (som bygger bilar), hos genetiska styrprogram (som bygger människor) och ytterst sett hos Gud (som bygger genetiska styrprogram).

Naturkonstanternas exakthet

Någon har sagt att den som vill göra sin egen blåbärspaj *från grunden* måste börja med att skapa ett universum. Så låt oss göra vårt eget universum. För ändamålet behövs en universumgenerator och en sådan finns illustrerad i figur 34. Den har en massa knappar och vred, och med hjälp av dessa ställer vi in de egenskaper som vi önskar att vårt universum ska få. Här finns potentiometrar för hur starka naturens grundläggande **krafter** ska vara, och det går också att ställa in de övriga **naturkonstanternas** värden. Vi måste definiera vilken laddning och vilken massa elektronen och andra **elementarpartiklar** ska ha. Några av storheterna gäller universums **globala parametrar** medan andra avser de **lokala parametrarna**, det vill säga dem som gäller i närheten av de levande organismer som ska baka vår blåbärspaj. Här finns storlekar, massor, lutningar och sammansättningar för den lokala galaxen, den närmaste stjärnan, det aktuella planetsystemet, den livsförberedda planeten och inte minst ämnesinnehållet i allt detta. Efter att ha rattat ett tag trycker vi på ”start” och – *(big) bang!* – ut kommer vårt universum.

Det universum som bildats blir dock bara trams. Vi får inga atomära, inga planetära och framförallt inga biologiska strukturer. Allt blir bara en odefinierbar gröt. För att vårt universum ska tillåta liv (och blåbärspajer) krävs nämligen att vi har ställt in våra vred på mycket exakta värden. Aningen för mycket gravitation och universum sugs ihop till en prick. Aningen för lite stark kärnkraft och inga atomkärnor större än väte kan existera. Aningen förändrade egenskaper hos jordatmosfären och inget livsnödvändigt solljus kan tränga igenom. Och så vidare på område efter område. Till skillnad från vårt hemmagjorda universum har dock det verkliga universum just sådana egenskaper som tillåter liv och även intelligent sådant. Någon har med en kirurgs precision vridit alla knappar, som för övrigt är betydligt fler än i vår universumgenerator, till ”rätt” värden. Noggrannheten som detta krävt är häpnadsväckande. I något fall räcker det att ändra en parameter i femtionde (!) decimalen för att universum ska krascha.[93] Vår skapare är inte bara mäktig, han är fingerfärdig också.

Figur 34. Universumgenerator.

Kanske ligger förklaringen till universums oerhörda utsträckning här någonstans. Det kan ju tyckas som att det är onödigt stort om nu människan och jorden är dess ultimata syfte. Men kanske storleken är

nödvändig för att upprätthålla balansen i naturen? Universums totala massa är nämligen en av de parametrar som verkar avvägd för att stämma med helheten. Inte heller blir den ofattbara storleken något argument för att det skulle finnas liv på andra håll i kosmos. Förespråkare för utomjordiskt liv brukar ju anföra just storleken som ett skäl för att vi jordvarelser inte är ensamma. Detta är dock ett rent statistiskt resonemang grundat på evolutionära tankemönster. Om liv inte kan bildas av sig självt så spelar det ingen roll hur stort universum är, utan frågan blir istället om Skaparen *ville* ha liv på fler än ett ställe. Det kan vi inte veta med säkerhet, men det finns ingenting i Bibeln som antyder att han velat det.

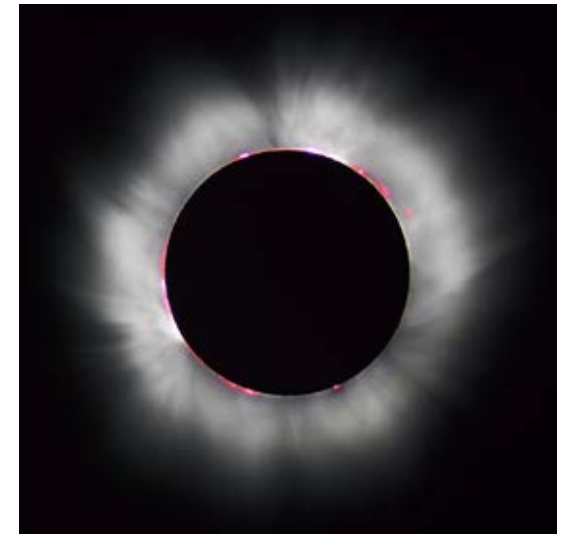

Figur 35. Solens korona under en total solförmörkelse 1999 över Frankrike.

Det finns också en hel del belägg för att vårt universum inte bara är gjort för att hysa liv, utan också för att detta liv ska kunna skaffa sig kunskap om skapelsen. Många förhållanden är nämligen gjorda för att göra universum *observerbart*. Gud verkar vilja att vi utforskar hans skapelse vilket naturligtvis ger vetenskapen en härlig grund att stå på. Några sådana förhållanden är:[94]

- Solen och månen täcker samma yta på himlen sett från jorden. Av solsystemets åtminstone sextiofyra månar är detta förhållande unikt. Det leder till att solens hela yta avbländas under totala solförmörkelser vilket ger utmärkta möjligheter att studera dess korona och på så sätt få ovärderlig information om solens uppbyggnad (figur 35).
- Jorden träffas av många olika typer av strålning från universum som *skulle kunna* skilja sig så mycket i styrka att de starkare bländar ut de svagare. Alla strålningstyper har dock ungefär samma intensitet och är därför urskiljbara från varandra.
- Jordens mörka nätter och genomskinliga atmosfär ger oss en panoramavy över universum. Att vi befinner oss i en del av galaxen med lite gas och damm bidrar också till denna utsikt.
- Planetbanorna har visat sig vara kaotiska, men i så liten grad räknat i ett mänskligt tidsperspektiv att mätningar ändå uppvisar en god regelbundenhet.
- På en logaritmisk skala ligger människans storlek ungefär mitt mellan naturens minsta (kända) enheter – kvarkarna – och dess största – hela universum. Det gör att vi kan utforska både uppåt och nedåt storleksmässigt.
- Jordens historia finns dokumenterad som sediment, fossil, islager, årsringar i träd, radioaktivitet och magnetfält vilket ger värdefull information om gångna tider.

Fysikerna är tämligen överens om att universum är finjusterat för att tillåta liv, men man har olika uppfattningar om vad det beror på. Den enklaste förklaringen till ändamålsenligheten är dock, som inom alla andra områden, **design** som kommer från en **intelligens**. Den namnkunnige astronomen Fred Hoyle (1915-2001) uttryckte sin förundran över en speciell finkalibrering med orden: ”Sunda förnuftets tolkning av dessa fakta är att ett superintellekt har micklat med fysiken, kemin och biologin. Det finns inte några blinda krafter värda namnet i naturen.”[95] {Nästa NV sida 82.}

Ljuset före solen

Den uppmärksamme bibelläsaren upptäcker snart att dag och natt existerade i tre dagar innan solen skapades vilket kan tyckas motsägande. Det är dock inte solen som orsakar dygnsrytmen utan jordens rotation, och denna måste därför ha funnits redan från början. Däremot kan det ha varit en annan ljuskälla under de första dagarna, och här finns åtminstone två möjligheter:

- Ljuset kom från en annan fysisk källa än solen, och här förser oss universum med en rik palett av möjligheter. Det kan ha kommit från elektriska urladdningar, glödande plasma eller kemiska reaktioner. På dag fyra skapas sedan ljus*en*, till skillnad mot ljus*et* på dag ett. Ljusen hade ju också ett annat syfte utöver att vara ljusbärare nämligen att vara *tecken* som utmärker högtider, dagar och år (1 Mos 1:14).
- Kanske var det Jesus själv som lyste över skapelsen de första dagarna på samma sätt som han kommer att göra i det kommande Gudsriket: Staden *behöver inte sol* eller måne för att få ljus, för Guds härlighet lyser upp den och dess *lampa är Lammet*. (Upp 21:23) Jesus säger själv jag är världens ljus (Joh 8:12). Några menar att det var Guds enfödde Son (Joh 3:16) som föddes (inte skapades!) när Gud uttalade sitt majestätiska varde ljus! (1 Mos 1:3). Paulus kan mycket gärna ha haft detta i åtanke i 2 Kor 4:6: Gud som sade [vid skapelsen?]: ”*Ljus* ska lysa ur mörkret”, han har *lyst* upp våra hjärtan för att kunskapen om Guds härlighet som *strålar från Kristi ansikte* ska sprida sitt *ljus*.

Ånghöljet

Gud sade: ”Mitt i vattnet ska finnas ett valv som skiljer vatten från vatten.” Gud gjorde valvet och skilde vattnet under valvet från vattnet över valvet… Gud kallade valvet himmel. (1 Mos 1:6-8) Dessa verser säger oss att det efter skapelsen fanns vatten både under och över himlen. Att det undre vattnet är hav, sjöar och floder är lätt att förstå, men vad är det övre? En vanlig uppfattning är att jorden omgavs av ett ånghölje som fanns kvar fram till syndafloden när det kom i obalans och regnade ner. Den blå randen vid horisonten i figur 36 visar, om än i mycket mindre skala, hur det skulle kunna ha sett ut.

Ånghöljet skulle kunna förklara många av de fakta vi känner från både Bibeln och naturen:

- Under ett ånghölje skulle det inte regna, men växterna skulle ändå få sitt vattenbehov tillfredsställt genom en hög luftfuktighet. En sådan **väderlek** beskrivs också i Bibeln: Herren Gud hade inte låtit det regna på jorden… Men en dimma kom upp ur jorden och vattnade hela marken. (1 Mos 2:5-6)
- Ett ånghölje som kom i obalans skulle förklara **källan till allt vatten** som regnade ner på jorden under syndafloden: Det år då Noa var sexhundra år… bröt alla det stora *djupets källor* fram, *himlens fönster öppnades*, och det regnade över jorden i fyrtio dagar och fyrtio nätter. (1 Mos 7:11-12) Märk dock att mycket av vattnet inte kom ovanifrån utan från ”djupets källor”, vilket inte är svårt att tänka sig eftersom det fortfarande finns kvar enorma vattenreservoarer *under* jordytan.[96]
- Det krävs ett direkt solljus för att regnbågar ska bildas, men under ett ånghölje är solljuset diffust. Detta kan förklara varför **regnbågen** inte kunde iakttas förrän efter floden då solen blev direkt synlig för första gången: Min båge sätter jag i skyn, och den ska vara tecknet på förbundet mellan mig och jorden. (1 Mos 9:13)
- Ett ånghölje skulle skapa en **växthuseffekt** på jorden vilket i sin tur skulle ge ett jämnare och varmare klimat. Detta kan förklara att man hittat tropiska fossil i arktiska zoner, också andra än dem som eventuellt kan förklaras av en kontinentaldrift.

Figur 36. Cumulonimbusmoln över Amazonområdet.

- Tyngden av ett ånghölje skulle ge ett **högre luft- och syrgastryck** på jorden vilket är hälsosamt för livet. (Till exempel kan svåra sår läkas extremt snabbt hos dykare under höga tryck.[97]) Detta kan vara en bidragande orsak till att människorna kunde bli nästan 1000 år gamla före floden samt att fossil avslöjar en tidigare jätteväxt hos flera djurarter. Dessutom förklarar ett högre lufttryck att de enorma flygödlorna kunde lyfta från marken och bli luftburna.[98]
- Ett ånghölje skulle avskärma en stor del av den **kosmiska gammastrålning** som träffar jorden. Det kan i sin tur förklara det långsammare åldrandet, både direkt men också indirekt genom en lägre mutationsfrekvens hos bakterier som därmed inte skulle vara sjukdomsalstrande i lika hög grad som idag. {Nästa NV sida 84.}
- Noa, en stor förebild i rättfärdighet och lydnad, gjorde efter floden något föga meriterande: Noa var jordbrukare och den förste som anlade en vingård. Men när han drack av vinet *blev han berusad* och låg blottad i sitt tält. (1 Mos 9:20-21) Vindruvor jäser snabbare i ett lägre lufttryck, och kanske Noa helt enkelt missbedömde alkoholhalten i sin druvsaft när han stigit ur arken och börjat odla i ett lägre tryck än han var van vid?

Skapelsen av livet

Den andra gången Bibeln använder det hebreiska ordet *bara*, ”skapa ur intet”, är när Gud skapar liv: Gud *skapade* [*bara*] de stora havsdjuren och alla levande varelser som rör sig och som vattnet vimlar av, alla efter deras slag, och alla bevingade fåglar efter deras slag. (1 Mos 1:21) Det finns tre karaktäristika som betecknar liv i biblisk betydelse:

- **Andning**: Herren Gud formade människan av jord från marken och blåste in *livsande* i hennes näsa. (1 Mos 2:7) [Djuren] gick in till Noa i arken, två och två av *allt levande*, det som hade *livsande* i sig. (1 Mos 7:15) Hebreiskan skiljer inte mellan ande och andning så att ha Guds livsande innebär att andas, vilket gäller för både djur och människor.

- **Blod**: För kroppens liv är i *blodet*. (3 Mos 17:11)
- **Medvetande**: I graven dit du går finns varken *gärning* eller *planer* eller *kunskap* eller *vishet*. (Pred 9:10) Men före graven, det vill säga under livet, finns dessa egenskaper, och de kan sammanfattas med ”medvetande”.

Mycket av det vi kallar liv idag, till exempel växter, bakterier och småkryp, är alltså inte liv i den bibliska betydelsen.

Länge har vetenskapsmän försökt förstå hur det första livet kom till. På femtiotalet utfördes ett experiment där de två forskarna Urey och Miller blixtrade elektriska urladdningar genom en kemikalieblandning som man trodde simulerade jordens tidiga atmosfär. Resultatet var en **ursoppa**, en slags tjära innehållande några aminosyror som är byggstenar i livets molekyler. Idag finns andra idéer om hur livet kan ha blivit till. Kanske sattes det samman med hjälp av lera, kanske har det sitt ursprung vid hetvattenkällor på havets botten eller kanske har det kommit till jorden från världsrymden? Även om dessa hypoteser ibland hjälpligt kan förklara hur enstaka av livets byggstenar bildades, kommer de inte i närheten av att förklara den första cellen. Steget mellan kemiska molekyler och celler är astronomiskt. Den kemi som cellerna använder sig av, **biokemin**, hanterar molekylerna *en och en i taget* för att de ska få exakt den struktur de behöver för att uppfylla sina uppgifter i livets tjänst. Annan kemi är i jämförelse en slafsig massproduktion av ”ämnen”. Faktum är att *forskare aldrig kommer att lyckas i sin ambition att hitta livets ursprung eftersom det inte har något ursprung*. Livet finns hos Gud och endast hos Gud.[99] Eftersom han inte har någon början så har heller inte livet någon början. Den första människan Adam fick sitt liv genom att Gud blåste in sin livsande i honom.[100]

Skapelsen av det första livet är en sak, och uppkomsten av alla olika livsformer är en annan. När Gud skapar djur och växter så gör han det efter deras slag (1 Mos 1:24 med flera verser), ett uttryck som återkommer hela tio gånger i skapelseberättelsen. Bibeln beskriver alltså en skapelse inom speciella grupper, och vi har redan sett (figur 13, sidan 48) att dessa grupper återfinns i naturen. Här finns en rik variation *inom* de skapade slagen men vattentäta skott *mellan* dem. De är som isolerade öar på ett hav av olika egenskaper (figur 37). Hunddjuren har en rik variation sinsemellan och kattdjuren likaså, men ingen har någonsin sett en hund-katt.

Figur 37. Skapade slag.

Fossil

Naturligtvis skulle inte hund-katten finnas *idag* även om arterna skulle ha varit ett resultat av evolution. Däremot borde hundens och kattens gemensamma förfader ha funnits *tidigare*. Nu är det så lyckligt att många av de tidigare livsformerna finns bevarade som fossil. Låt oss därför gräva i berget för att se om vi där hittar de gemensamma förfäderna. Vi ska dock höja blicken från hundar och katter och studera fossilens struktur i stort. Figur 38 visar två bilder, den ena hur mönstret borde se ut om arterna är ett resultat av evolution och den andra hur det ser ut i verkligheten. På den vertikala axeln finns djupet i berget vilket speglar åldern på de fossil som hittas. Här är det dock en ofantlig skillnad på tidsskalan. Evolutionsläran stipulerar att det funnits flercelliga djur under mer än 500 miljoner år, medan de flesta fossil i det bibliska scenariot är från syndafloden för lite mer än 4000 år sedan.

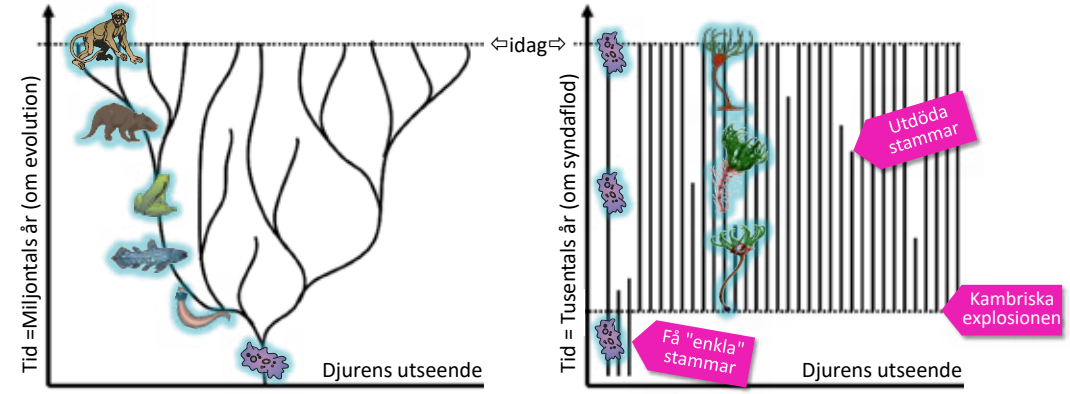

Figur 38. Fossil struktur.

Evolutionsläran förväntar sig att hitta *sekvenser* av organismer i berget, från de enklaste längst ner till de mer komplexa högre upp (vänstra figuren). Vi borde kunna hitta *utvecklingen* från bakterien via masken, fisken, grodan och däggdjuret till apan och människan. I verkligheten ser dock det fossila mönstret helt annorlunda ut (högra figuren). Längst ner finns endast encelliga organismer som bakterier och alger, och sedan dyker i stort sett alla flercelliga djur upp samtidigt och *utan några som helst spår av tidigare evolution*. Effekten är så dramatisk att evolutionsbiologerna myntat begreppet **den kambriska explosionen** efter namnet på det lager där utbrottet av livsformerna sker. Ibland kallas den **biologins big bang**. Den fossila strukturen uppvisar tre *anti*-evolutionära mönster:

- Plötsligt uppdykande av strukturer och sedan stasis, det vill säga avsaknad av förändringar.
- Stora utseendemässiga luckor mellan de olika huvudgrupperna eller **stammarna** av djur.
- Avsaknad av tydliga förälder- och barnrelationer.

I figuren finns en sjölilja illustrerad. Den lever idag, och vi påträffar den högt upp i berget som fossil. Om vi gräver oss ner i berget för att hitta sjöliljans förfader vad finner vi då? En annan sjölilja! Den kan ha lite olika form och färg vilket innebär att sjöliljan genomgått den biologiska *variation* som vi tidigare kallat *mikroevolution*. Men både dagens sjöliljor och de tidigare är hundraprocentiga sjöliljor. Fortsätter vi gräva till dess vi hittar den ”första” sjöliljan – eller rättare sagt den djupast liggande – och sedan gräver lite till för att hitta *dess* evolutionära föregångare, vad finner vi? Ingenting! Inte ett spår av någonting som håller på att utvecklas till en sjölilja. Inga halvfabrikat, inga outvecklade organ och inga mellanformer mellan huvudgrupperna. Detta talar sitt tydliga språk: Sjöliljan är skapad fullt färdig. Den är inte utvecklad från tidigare icke-sjöliljor.

Det är heller inga enkla former av liv som dyker upp i den kambriska explosionen. Där finns till exempel trilobiter med skal, segmenterad kropp, komplexa muskler, andningssystem, nervsystem, hjärta och blodcirkulationssystem. Dessutom har trilobiten djurvärldens kanske mest komplexa ögon, och den dyker alltså upp i det fossila materialet utan några som helst spår av något som håller på att utvecklas till en trilobit. Denna vetenskapliga observation borde ensam falsifiera evolutionsläran.

Det finns emellertid ännu större hopp inom den biologiska världen än det från icke-trilobit till trilobit. Det allra största är från icke-cell till den ”första” cellen. Detta steg är astronomiskt, och ingen har ens kommit i närheten av att kunna förklara det utan en konstruktör med övermänsklig intelligens.

Mellanformer?

Darwin och hans samtid kunde inte påvisa några mellanformer (så kallade **felande länkar**) mellan huvudgrupperna av djur och växter, och hans egen förklaring av orsaken var att man på den tiden inte hittat så många fossil. Tids nog kommer vi att finna dem, resonerade Darwin, och då kommer luckorna att fyllas igen. Idag lär det finnas 250 miljoner fossiler på muséer runt om i världen, men det finns fortfarande inga tydliga mellanformer. Det rika fossilmaterialet är som ett högupplöst fotografi som avbildar verkligheten oerhört exakt men som i sina detaljer saknar de för evolutionsläran nödvändiga mellanformerna.

Figur 39. Urfågeln, archaeopteryx.

Påståendet om avsaknaden av mellanformer är inte helt precist och behöver därför förtydligas. Det *finns* mellanformer på låg taxonomisk nivå, den i figur 13 (sidan 48) kallade mikroevolutionsnivån. Detta är också att förvänta från det bibliska skapelsescenariot eftersom Gud lagt in en anpassningsmöjlighet inom respektive skapat slag. På högre strukturell nivå, makroevolutionsnivån, finns dock inga mellanformer. De som ändå brukar framhållas är inga **mellanformer** utan **mosaikformer**, det vill säga en blandning av olika egenskaper som normalt finns hos *olika* djurgrupper. Urfågeln archaeopteryx (figur 39) är ett exempel. Det är en fågel men den har vissa ödlelika drag som klor på vingarna, lång stjärt och tänder i munnen. Därför betraktas den av vissa forskare som en mellanform mellan ödlor och fåglar. Alla urfågelns organ är dock fullt färdiga. Om urfågeln däremot hade haft *halvt utvecklade* klor och tänder så hade den varit en god mellanform. Då skulle den ha kunnat vara ödlans efterträdare och fågelns företrädare.

Det har till och med gått så långt att evolutionsbiologer numera sällan ritar **evolutionsträd** (med föräldrar och barn) utan **klassificeringsträd** (med förmodade syskon och kusiner). (Figur 233 på sidan 416 visar exempel på båda.) De förra är äkta evolutionsträd kallade **fylogram**, och det var sådana Darwin arbetade med, men eftersom han inte hade så många fossil till sitt förfogande lade han in hypotetiska arter längs trädets grenar. Klassificeringsträden å andra sidan kallas **kladogram**. Dessa har utmed grenarna:

- gruppbeteckningar, typ ”däggdjur” eller ”fåglar”,
- organ, typ ”päls” eller ”fyrkammarhjärta” eller
- molekylära likheter mellan gener eller proteiner.

Men det är *arterna* som ska utvecklas och därför ska ett äkta evolutionsträd ha arter utmed sina grenar och ingenting annat. De moderna kladogrammen är därför i viss betydelse motsatsen till de ursprungliga fylogrammen: Darwins fylogram beskriver en äkta utveckling av hypotetiska arter, medan ett modernt kladogram beskriver en hypotetisk utveckling mellan äkta arter. Evolutionsläran behöver visa upp ett äkta utvecklingsträd med äkta arter, men några sådana existerar inte annat än på den triviala mikroevolutionsnivån. I detta perspektiv är en evolutionsbiolog en släktforskare som inte hittar några föräldrar och barn och därför tvingas rita sina släktträd med enbart syskon och kusiner. {Nästa NV sida 87.}

Dinosaurier

Finns dinosaurierna omnämnda i Bibeln? Med all sannolikhet, ja. De kallas naturligtvis inte för **dinosaurier** eftersom detta ord myntades först i mitten av 1800-talet. Före denna tid talade man istället om **drakar**. Det finns ett hebreiskt ord i Bibeln, *tanniyn*, som ibland översätts med just drake: På den dagen ska Herren med sitt hårda, stora och starka svärd straffa Leviatan, den snabba ormen, Leviatan, den ringlande ormen, och han ska döda *draken* (*tanniyn*) i havet. (Jes 27:1) Ordet finns på tjugoåtta ställen i Gamla testamentet, men eftersom det inte finns en obruten tradition om vad *tanniyn* är för någonting har det vållat bibelöversättarna en del huvudbry. Vi kan dock få en ledtråd från den första användningen av ordet i Bibeln: Gud skapade de *stora havsdjuren* (*tanniyn*) *och* alla levande varelser som… vattnet vimlar av. (1 Mos 1:21) *Tanniyn* var uppenbarligen stor och ordet ”och” indikerar att den inte direkt går att jämföra med de andra ”levande varelser som… vattnet vimlar av”. (I svenska biblar finns förutom översättningen *drake* och *havsdjur* även *monster*, *(havs-) odjur*, *krokodil*, *(stor) orm*, *schakal* och *ökenhund*.[101]) Det är fullt möjligt att den *tanniyn* som Gud skapade på den femte dagen var samma djur som grekerna kallade för *drakon* och som hade betydelsen *enormt sjödjur* eller *vattenorm*. På engelska är ordet *dragon* och på svenska *drake*. När man i mitten av 1800-talet började hitta fossil av djuret gav man det ett vetenskapligt namn – *dinosaurie*. Draken detroniserades samtidigt till en mytologisk sagofigur trots dess många uppenbara likheter med dinosaurien.

Två andra djur omnämnda i Bibeln kan vara speciella sorters dinosaurier: behemot och leviatan. Om den förra läser vi: Se **Behemot**, som jag har skapat liksom dig. Han *lever av gräs* som en oxe. Se kraften i hans höfter och styrkan i hans bukmuskler. Hans *svans är styv som en ceder*, hans *lårsenor är sammanvävda.* (Job 40:10-12) Detta är en mycket bra beskrivning av en dinosaurie från gruppen *sauropoder*, en gräsätande grupp innehållande de största djuren som någonsin gått på land. Många bibelkommentarer nämner flodhästen eller elefanten som lämpliga kandidater till behemot, men ingen av dessa kommer ens i närheten av en svans ”styv som en ceder”. En ceder är ju ett jätteträd med kraftig stam. Sedan 1980-talet har forskarna också börjat förstå att sauropodernas svansar inte släpade på marken utan stack rakt ut vilket krävde en ansenlig *styvhet*. En typisk egenskap hos dinosaurier, till skillnad mot andra djur, är också att de har bensenor som var flätade med kotor och med varandra, vilket hjälpte till att skapa den nödvändiga styvheten. Detta motsvarar säkerligen de ”sammanvävda” senorna i behemots lår.

Om leviatan läser vi: Vem kan rycka av [**Leviatan**] hans *dräkt*? Vem kan ta sig in mellan hans båda *käkar*?… Runt hans *tänder* bor skräck. Stolta sitter *sköldarnas rader*, sammanfogade och fast förseglade… *Hans gap sprutar flammor*, *gnistor av eld bryter fram. Ur hans näsborrar stiger rök* som från en kokande gryta på elden. Hans andedräkt kan tända kol, *lågor går ut ur hans gap*. (Job 41:4-12). Detta

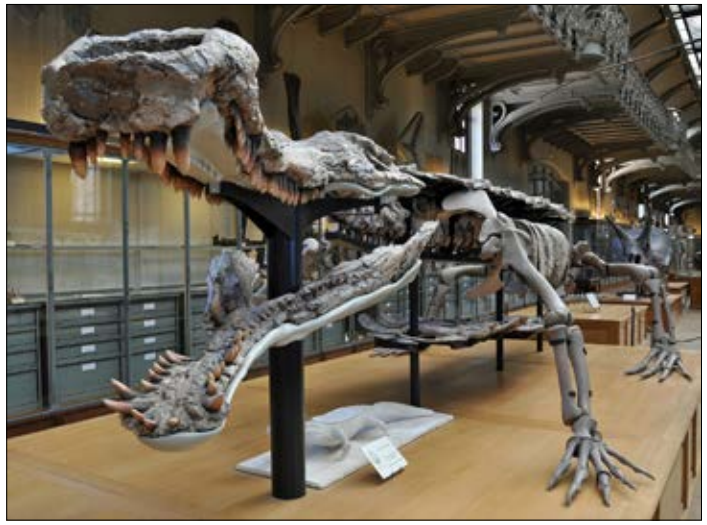

Figur 40. Sarcosuchus på Paris naturhistoriska museum. Lägg märke till de stora håligheterna i nosen.

är en mycket bra beskrivning av den ”superkrokodil” (figur 40) som upptäcktes som fossil så sent som 1966. Det vetenskapliga namnet är *sarcosuchus* och den hade den tunga bepansring som beskrivs i Jobs bok tillika med ett enormt gap med väldiga tänder. Dessutom hade den stora håligheter i nosen som ingen riktigt vet säkert vad de användes till, men kanske fanns de för att blanda de eldproducerande kemikalier som måste ha krävts för att bestens gap skulle spruta ”gnistor av eld”. Det skulle i så fall inte vara första gången detta knep används inom djurvärlden. Den knappt centimeterlånga bombarderbaggen håller angripare borta genom att i deras ansikten explodera heta gaser producerade av kemikalier upplagrade i insektens kropp. Den eldsprutande leviatan för lätt tanken till dito drakar som finns i många kulturer. Om dessa inte har någon verklig förebild kan man undra varför vi inte har lika många legender om eldsprutande kaniner eller varför inte kameler?[102] {Nästa NV sida 88.}

Om Bibelns *tanniyn*, *behemot* och *leviatan* är dinosaurier så kräver det naturligtvis att dinosaurierna och människorna har varit samtidiga på denna jord. Ur ett evolutionistiskt perspektiv är detta en vederstygglighet eftersom de förra dog ut över sextio miljoner år innan de senare trädde in på scenen. Det finns dock gott om indicier på samtidigheten och här följer några:

- Över hela världen finns legender om drakar, och de skildringar som finns av dessa varelser är ofta mycket goda beskrivningar av dinosaurier. Om drakar bara är mytologiska sagofigurer så är det en gåta att så många *oberoende* kulturer hittade på *samma* fantasifigur. Också i Europa, inte minst på Brittiska öarna, finns berättelser om reptilmonster ända in i vår egen närtid.[103]
- I Kina delar man in sin kalender i en tolvårscykel där åren har djurnamn: råttans, oxens, tigerns, kaninens, *drakens*, ormens, hästens, fårets, apans, tuppens, hundens och björnens år. Draken skulle vara totalt malplacerad bland dessa elva helt vanliga djur, om nu inte den också var ett djur vill säga.
- Det finns många kulturföremål och mänskliga avbildningar av djur med slående dinosaurielikhet. Figur 41 illustrerar detta med exempel från fem olika världsdelar. {Nästa UBK sida 119.}
- År 2005 kom en vetenskaplig rapport som visade på blodkärl, röda blodkroppar och mjuka ligament i ett ben från en Tyrannosaurus rex som enligt den evolutionistiska tidsskalan är sextioåtta miljoner år gammal. Fyndet har efterföljts av flera andra där forskarna också hittat benceller, proteiner och till och med fragment av DNA.[104] Sådana mjuka och delikata strukturer bryts ned mycket snabbt enligt kemins lagar, och ingen har på ett trovärdigt sätt förklarat hur de kunnat bestå under flera miljoner år. Dessutom har man hittat radioaktiva kolisotoper i fynden, vilka enligt kol14-metoden alla borde ha sönderfallit på mindre än 100 000 år. Fynden skulle ensamma vara tillräckliga för att stjälpa den evolutionistiska tidsskalan om nu inte kraften från det gällande tankesystemet hade varit så stark.

Figur 41. Dinosaurier i mänskligt minne från fem världsdelar.
1. Hällristning från Grand Canyon, Arizona, USA.
2. Sankt Göran och draken på Köpmantorget i Stockholm.
3. Stegosaurus, relief från tempelruinen Ta Prohm i Kambodja.
4. Plesiosaurus från kuku yalanji-stammen, Queensland, Australien.
5. Nilenmosaiken, finns i Palestrina i Italien.

Livets information

Det skapade livet är fullt av information, och information kan inte komma från naturlagarna. Det skulle till och med vara en självmotsägelse om den gjorde det. Naturlagarna beskriver ju regelbundenheter i naturen medan den information som bärs av till exempel DNA-molekylen definierar *specifika*, det vill säga icke-regelbundna, strukturer. Och eftersom informationen inte kommer från naturlagarna måste den ha en upphovsman *utanför* naturen. Om man finner ett hjärta inristat i ett träd med snirklingarna SVEN ÄLSKAR ANNA drar man genast slutsatsen att det är ett meddelande – information – från någon, troligen Sven. Det kärleksfulla budskapet kan aldrig förklaras utifrån endast universums ”råmaterial” av materia och energi. Inte heller kan det förklaras av en icke-intelligent sändare utan syfte med informationen.

Betrakta de två pappersrullarna i figur 42. De innehåller exakt samma mängd papper och bläck, men ingen kan hävda att de är likvärdiga. Den vänstra saknar information eftersom allt bläck är samlat i en slumpmässig plump. I den högra däremot är bläcket organiserat till ett mönster av bokstäver och ord som förmedlar ett budskap. Detta budskap kan aldrig reduceras till egenskaper hos pappret eller bläcket. Det innehåller någonting *helt annat än* materia, nämligen information. Även om big bang-teorier skulle kunna förklara uppkomsten av materia och energi – vilket de inte gör – så har de fortfarande inte ens närmat sig frågan om varifrån informationen kommer. I Bibeln får vi dock svaret: I begynnelsen var Ordet… (Joh 1:1)

Figur 42. Information är mer än materia.

Det är informationen i cellernas DNA som bygger upp de många fantastiska lösningar som finns i naturen. Det mänskliga ögat kan uppfatta enstaka ljuspartiklar, fotoner, och har ett känslighetsområde som är tio miljoner gånger större än en modern fotografisk film. Ett vanligt litet bi använder komplex teknik för sin flygning som gyroskop, vindhastighetsmätare, polarisationsmätare, UV-sensorer, sammansatta ögon samt en intrikat programvara för optisk avståndsmätning. En fladdermus nyttjar en akustisk radar med både variabel förstärkning och växlande pulsfrekvens för att kunna urskilja föremål bara tre tiondels millimeter från varandra. Bara för att ta några exempel på Guds imponerande konstruktioner.

De sista årtiondena har dessutom det mikroskopiska och submikroskopiska området börjat avslöja, om möjligt, än mer svindlande design. Här finner forskarna lösningar som sätter alla mänskliga konstruktioner på skam. Människan består av flera biljoner celler som *var och en* innehåller funktionalitet motsvarande en hel fabrik. I cellens kärna ligger **arvsmassan** som innehåller information om hur individen ska byggas upp komponent för komponent allt från konceptionen. Packningstätheten är så stor att ett knappnålshuvud med DNA skulle rymma informationen på tio miljoner hårddiskar på en terabyte vardera. Cellfabriken innehåller miljontals små **mikromaskiner** som var och en utför sin speciella uppgift. Några behövs för att **kopiera DNA** vid celldelning. Andra **tillverkar proteiner** som ser ut på ett sätt som definieras av DNA-strängens information. Cellens **postkontor** packar ihop olika proteiner i särskilda **emballage**, **adresserar** dem och **transporterar** dem till rätt ställen innanför och utanför cellen. Som alla fabriker har även cellen **lager**, **kraftförsörjning** och **avfallshantering**. **Säkerheten** är hög med tydlig identifiering av vilka proteiner som tillåts besöka fabriken. Cellens oerhört komplexa maskineri **redigerar** också informationen från DNA så att rätt proteiner tillverkas i rätt mängder, på rätt ställen och vid rätt tidpunkter. Alla proteiner varken kan eller ska nämligen produceras hela tiden. Det finns flera faktorer som avgör vilka proteiner som ska tillverkas vid ett givet tillfälle som till exempel fasen i fosterutvecklingen, miljön och **celltypen** (till exempel blod-, ben- och nervceller). Regleringen sker naturligtvis med vederbörlig **korrekturläsning** och **korrigering**.

Figur 43 visar ett exempel på en annan mikromaskin, en roterande **flagell**, som används av en del bakterier till att simma med. Den drivs av en elmotor vars axel är lagrad i de dubbla cellmembranen. Motorn har en rotor och en stator, och den drivs av ett flöde av laddade partiklar. Den har en variabel hastighet på upp till flera tusen varv per minut, den kan köras både framåt och bakåt och den är till och med utrustad med en koppling så att den kan gå på tomgång. Motorn bygger och reparerar sig själv. Och alltihop ryms inom fyrtiofem miljondels millimeter.

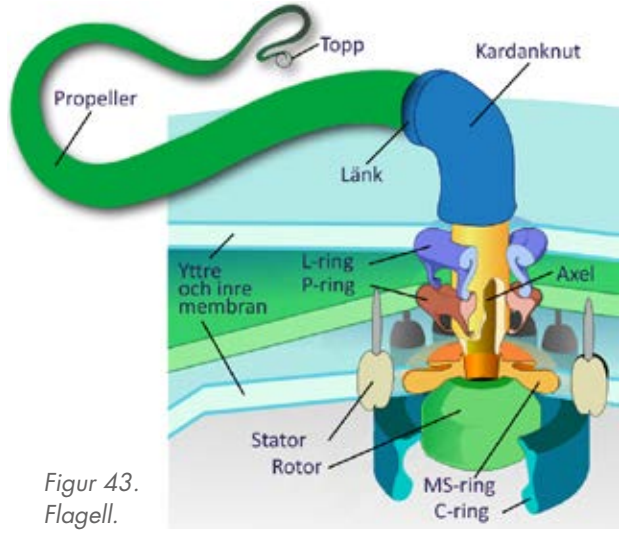

Figur 43. Flagell.

Förutom alla dessa funktioner som finns packade i cellfabriken har den biologiska cellen en egenskap som inte delas av någon mänskligt byggd fabrik: Den kan bygga kopior av sig själv. Människan kan visserligen bygga tämligen komplexa fabriker, men den bilfabrik som inte bara bygger bilar, utan också bilfabriker, har ännu inte sett dagens ljus. {Nästa NV sida 91.}

Livets Ord

Gud sade: ”Jorden ska frambringa levande varelser.” (1 Mos 1:24). Versen med dess sammanhang svarar på fyra frågor:

- Vem skapar? **Gud**.
- När skapas? I **Begynnelsen** (från 1 Mos 1:1).
- Hur skapas? Genom ett **språk** (Gud *sade*…).
- Vad skapas? **Liv**.

Alla dessa fyra ”essenser” finns i Jesus. Han tillskriver dem sig själv på olika ställen i Skriften:

- När översteprästen frågade Jesus om vem han är fick han svaret Jag Är (Mark 14:62), vilket var ett **namn Gud använde om sig själv**.
- Då lärjungarna frågade Jesus om vem han är svarade han kort och gott **begynnelsen** (Joh 8:25)…
- … men utökar senare till jag är A och O, begynnelsen och änden (Upp 21:6). Bokstäverna A och O är komponenter i ett **språk**. Jesus kallas också för Ordet i Johannesprologen som dessutom knyter ihop honom med både Gud och begynnelsen: I *begynnelsen* var *Ordet*, och Ordet var hos Gud, och Ordet var *Gud*. (Joh 1:1)
- Att Jesus också är **liv** framgår av hans ord jag är uppståndelsen och *livet* (Joh 11:25) samt jag är vägen, sanningen och *livet* (Joh 14:6).

Figur 44 sammanfattar dessa fyra epitet hos Jesus. På korset och i de grå fälten finns ytterligare bibelverser som knyter ihop dem två och två. Vi kan börja ana en sanning så djup att det är svårt att riktigt ge den rättvisa. Att Kristus är det **levande Ordet** gör att han kan kommunicera *verbalt* med oss via Bibeln, det **skrivna Ordet**, samt att vi, hans avbilder, kan kommunicera med varandra. Att Kristus är Livet gör att det är i honom… vi lever och rör oss och är till (Apg 17:28). Och vi kan få en helt ny förståelse av Bibelns första vers: I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. Vem är begynnelsen? Jag är… begynnelsen (Upp 21:6) säger Jesus, och därför kan vi lika gärna se det som att himmel och jord är skapade *i Jesus Kristus*. Det är detta Paulus menar med att *i* honom skapades allt… allt är skapat *genom* honom och *till* honom… Han är *begynnelsen*. (Kol 1:16-18)

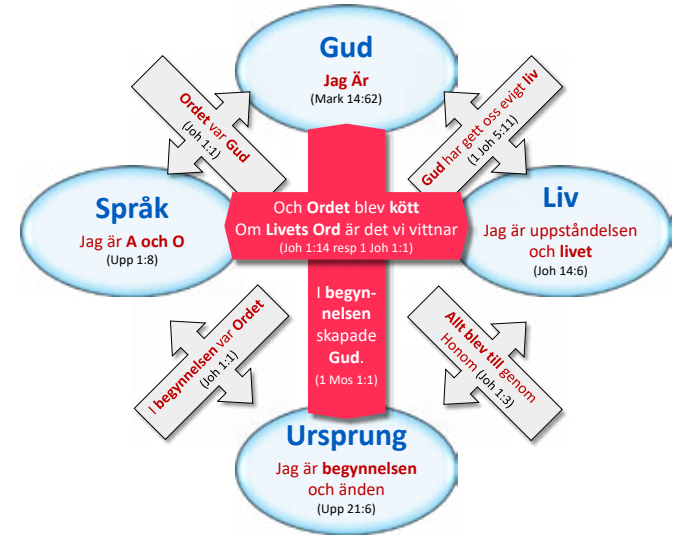

Figur 44. Jesu oerhörda betydelse.

Denna koppling mellan **språk** och **liv** som Bibeln uppenbarat sedan årtusenden, har också vetenskapen börjat förstå de senaste decennierna. Molekylärbiologer – de forskare som studerar hur arvsmassan hos en organism bygger dess proteiner – har upptäckt att livet i allt väsentligt består av kodad information som i cellerna hanteras som ett verbalt språk. *Detta samband mellan liv och språk finns alltså både hos Skaparen och skapelsen.*

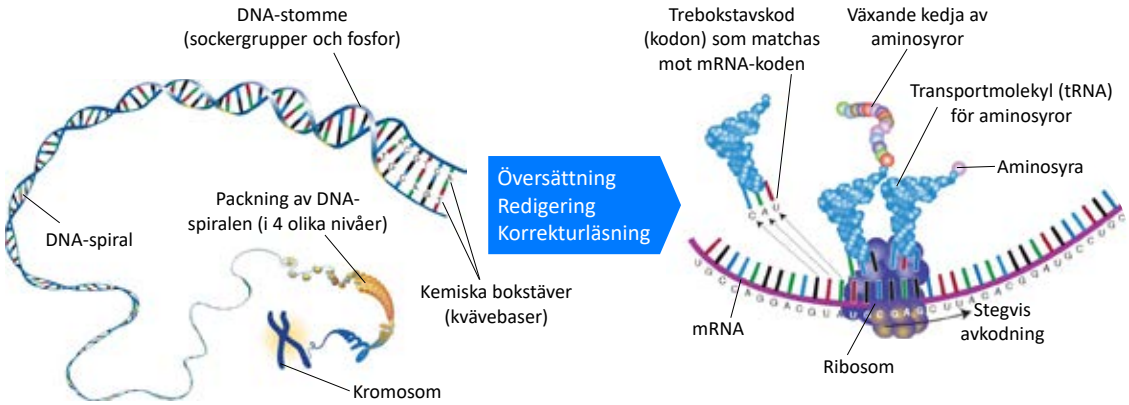

Figur 45. Livets språk.

Figur 45 illustrerar några av de språkliga processer som finns i den genetiska koden hos levande organismer. Den vänstra delen visar en **DNA-spiral** som finns i cellernas kärnor. Spiralen är det bibliotek som innehåller information om hur en organism ska se ut. Denna information finns lagrad som en lång rad kemiska bokstäver vilka kallas **kvävebaser** på kemispråk. Det finns fyra typer av sådana kvävebaser vilket betyder att det genetiska alfabetet innehåller fyra bokstäver. Människans arvsmassa innehåller tre miljarder sådana bokstäver vilket motsvarar ungefär tusen femhundrasidiga böcker skrivna på vanlig svenska. Detta enorma bibliotek finns *i var och en* av människans cirka 100 biljoner (10^{14}) celler. En **gen** är en given sekvens av sådana bokstäver som innehåller information om hur ett givet **protein** ska byggas. Ett protein består av en kedja av kemiska komponenter kallade **aminosyror**, och eftersom olika proteiner har olika långa kedjor kan en gen vara allt från hundratalet till nästan hundra tusen kvävebaser lång. Bara cirka två procent av människans arvsmassa är dock gener. Resten innehåller instruktioner till det genetiska maskineriet om hur proteintillverkningen ska regleras, det vill säga vilka proteiner som ska byggas när, var och i vilken mängd.

Den nedre vänstra delen av figuren visar hur en DNA-spiral lindas ihop på ett sinnrikt sätt, vilket är absolut nödvändigt för att kunna komma åt rätt information vid rätt tidpunkt. Om man skulle sträcka ut DNA-spiralerna i *en enda* mänsklig cell så skulle man få en nästan två meter lång molekyl. Och om man skulle skala upp denna till tjockleken av ett hårstrå så blir den fem mil lång.[105] I samma skala blir cellkärnan stor som en golfboll. Vi kan föreställa oss den ingenjörsmässiga utmaning som ligger i att rulla ihop ett fem mil långt hårstrå i en golfboll på ett sådant sätt att man när som helst kan hitta exakt rätt ställe på hårstrået, nysta upp det och utvinna den information som finns lagrad där. Detta är dock precis vad som sker när ett visst protein behöver tillverkas. Reglerfunktioner i cellen identifierar behovet, söker upp rätt information, utvinner den och **översätter** den från DNA- till RNA-format. Informationen på RNA-strängen **redigeras** sedan genom ett komplicerat klipp- och klistraförfarande för att få exakt rätt variant av det tilltänkta proteinet. Som i alla fabriker sker tillverkningen utanför biblioteket, och därför **överförs** RNA-informationen från cellkärnan till den omgivande cytoplasman. Naturligtvis har även cellkärnan en bibliotekarie som bestämmer vilka böcker som får lånas ut.

I högra delen av figur 45 visas proteintillverkningen. Den utförs av en maskin som kallas **ribosom** vilken tuggar sig fram utefter RNA-strängen, läser den information som finns i dess kemiska bokstäver och plockar ihop proteinets aminosyror i den ordning som är definierad av denna information. Figuren visar hur aminosyrorna bärs fram av ”truckar” kallade tRNA som är märkta med en kod som motsvarar den aminosyra de transporterar. Med hjälp av denna kod väljer ribosomen vilken

truck som ska få leverera sin aminosyra, och den gör sitt val baserat på RNA-strängens information. Cellens processer styrs alltså av en digital informationshantering, och därför är den en komplicerad dator i pytteformat.

Konklusionen av allt detta blir att DNA-strängens kemiska bokstäver måste ligga i rätt ordning för att proteinets aminosyror ska hamna i rätt ordning, vilket i sin tur är nödvändigt för att proteinet ska få sin avsedda funktion. De två sidorna, biblioteket och tillverkningen, måste därför vara överens om betydelsen av olika bokstavskombinationer, *och det är precis en sådan överenskommen betydelse som definierar ett språk.* Livets innersta essens innehåller alltså ett språk. Om detta vittnar vi: *Livets Ord*. (1 Joh 1:1)

Väsentligt är att detta språk inte finns i kemin hos de ingående komponenterna. Stommen hos DNA är densamma utefter hela dess längd oavsett ordningen på de vidhäftade kvävebaserna (bokstäverna). Det är med andra ord inte DNA-strängens sockergrupper och fosforatomer som bestämmer ordningen, utan den styrs istället av den **kod** som Någon använt DNA för att lagra. På motsvarande sätt styrs inte ordningen av bokstäverna i en text av papper eller bläck, utan av den kod eller språk som författaren använt sig av för att förmedla sitt budskap. Även läsningen av koden vid proteintillverkningen är oberoende av kemin. tRNA ser likadant ut oavsett vilken aminosyra det transporterar. Det är proteinkomplex på andra håll i fabriken som parar ihop rätt tRNA-kod med rätt aminosyra. *Livets språk är alltså oberoende av naturlagarna*. Livets språk är därför inte en del av den fysiska verkligheten och måste ha existerat redan när Gud skapade allting. I begynnelsen var Ordet. (Joh 1:1) På samma sätt bestäms ordningen på bokstäverna i en roman av författaren som *redan innan boken skrevs* hade en tanke med att skriva. Gud hade ett syfte med livet redan innan han ”skrev ner det”.

Idag försöker forskare förklara hur det första livet bildades. De gör det genom att tänka ut olika sinnrika sätt på vilka den första DNA-molekylen kan ha uppstått på naturlig väg. De är långt från att lyckas, men även om de en dag skulle klara av det är man ljusår från att förklara *livets* uppkomst. DNA-strängen är en *dum* molekyl. Det är den *information* som rider på DNA-molekylen som specificerar livets alla fantastiska funktioner och som avslöjar den bakomliggande Mästerkonstruktören. {Nästa NV sida 100.}

Men det slutar inte här. *Ordet* blev kött och bodde bland oss. (Joh 1:14) Jesus talar sitt Ord när han skapar livet, och hur detta Ord blir till köttets byggstenar, proteinerna, har vi fått en vetenskaplig förklaring på. Men att ”Ordet blev kött” betyder också att Ordet självt, Jesus Kristus, genom inkarnationen övergick till att vara kött när han som människa föddes in i den värld han själv skapat. Att människan gått på månen bleknar till intet i förhållande till att Guds Ord har gått på jorden.

Livets matematik

Kopplingen mellan **liv och språk** hos å ena sidan Jesus (som Livets Ord, 1 Joh 1:1) och å andra sidan det fysiska livet (med språkligt kodad information) kan tas ytterligare ett steg in i matematikens område. Vi har sett (figur 29, sidan 74) att både Bibeln och Frälsarens namn genomsyras av talet 37, och om vi kan finna samma tal i det genetiska språk som styr det fysiska livet har vi visat att samme upphovsman ligger bakom. Några forskare har de senaste åren arbetat med matematiska mönster i den genetiska koden och faktiskt funnit att talet 37 finns där tydligt och klart.[106] Resultaten visar att den genetiska koden är komplett och att den inte kan ha utvecklats ur enklare prebiotiska former. Koden måste därför ha funnits före det första livet och kan därför omöjligt förklaras på naturalistiska grunder. *Men koden inte bara visar **att** livet har ett intelligent ursprung utan också **vem** denne intelligens är.* Genom att stämpla den genetiska koden med talet **trettiosju** identifierar han sig som densamme som Bibelns Gud.

På vilka sätt finns då talet 37 integrerat i den genetiska koden? För att svara på frågan måste vi först titta på ytterligare några molekylärbiologiska grunder. Högra sidan av figur 45 visar hur bokstäverna (kvävebaserna) utmed mRNA-strängen läses av *tre och tre* där varje sådan tregrupp definierar vilken aminosyra som ska väljas av de *tjugo möjliga* i livets bibliotek. **Kvävebaserna** är alltså **bokstäverna** i livets språk och tregrupperna är **orden** som kallas **kodon**. Eftersom det finns 4 bokstäver så finns det 4x4x4 = 64 olika ord, men eftersom det endast finns 20 aminosyror så kan *olika* ord koda för *samma* aminosyra. Det genetiska språket innehåller alltså synonymer. Tre av kodonen (orden) kodar inte för någon aminosyra utan utgör en stoppkod till det genetiska maskineriet. För att ange vilket kodon som kodar för vilken aminosyra finns ett översättningsschema, en så kallad **kodontabell** som är generell över hela biosfären. *Allt liv talar alltså samma universella språk.* I kodontabellen i figur 47 anges kodonets första bokstav på de fyra raderna, den andra i de fyra kolumnerna och den tredje inom varje ruta. (Tabellen gäller DNA. I RNA är T utbytt mot U, men det är irrelevant för vår diskussion här.)

Talet 37 kan extraheras ur den genetiska koden genom att addera antalet **nukleoner** i olika aminosyror baserat på *var* dessa molekyler finns i kodontabellen och *hur många gånger* de förekommer. (Nukleoner är partiklar i atomkärnan av två typer: positivt laddade **protoner** och oladdade **neutroner**.) På detta sätt blir nukleonantalet aritmetiska enheter i koden bland vilka vi kan söka talet 37.

Bilden uppe till vänster i figur 46 visar en schematisk bild av en aminosyra. Den består av ett **standardblock**, $H_2NCHCOOH$, som finns hos alla aminosyror och en **sidokedja**, R, som är unik för de olika aminosyrorna. Antalet nukleoner i standardblocket är 74 (=2x37) vilket ger oss den första förekomsten av talet 37. (Aminosyran prolin har en speciell kemisk bindning som gör att man ibland hänför en av standardblockets nukleoner till sidokedjan. Här räknas den som del i standardblocket för enhetlighet med övriga aminosyror.)

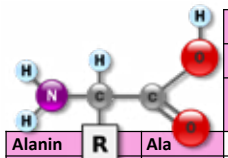

		Antal per aminosyra							Antal förekomster i kodontabellen	Antal nukleoner x Antal förekomster		Molekylvikt (u)
		Atomer					Nukleoner					
		C	H	N	O	S	i molekylen	i sidokedjan		i molekylen	i sidokedjan	
Alanin	Ala	3	7	1	2	0	89	15	4	356	60	89,094
Arginin	Arg	6	14	4	2	0	174	100	6	1044	600	174,203
Asparagin	Asn	4	8	2	3	0	132	58	2	264	116	132,119
Asparaginsyra	Asp	4	7	1	4	0	133	59	2	266	118	133,104
Cystein	Cys	3	7	1	2	1	121	47	2	242	94	121,154
Glutaminsyra	Glu	5	9	1	4	0	147	73	2	294	146	147,131
Glutamin	Gln	5	10	2	3	0	146	72	2	292	144	146,146
Glycin	Gly	2	5	1	2	0	75	1	4	300	4	75,067
Histidin	His	6	9	3	2	0	155	81	2	310	162	155,156
Isoleucin	Ile	6	13	1	2	0	131	57	3	393	171	131,175
Leucin	Leu	6	13	1	2	0	131	57	6	786	342	131,175
Lysin	Lys	6	14	2	2	0	146	72	2	292	144	146,189
Metionin	Met	5	11	1	2	1	149	75	1	149	75	149,208
Fenylalanin	Phe	9	11	1	2	0	165	91	2	330	182	165,192
Prolin	Pro	5	9	1	2	0	115	41	4	460	164	115,132
Serin	Ser	3	7	1	3	0	105	31	6	630	186	105,093
Treonin	Thr	4	9	1	3	0	119	45	4	476	180	119,119
Tryptofan	Trp	11	12	2	2	0	204	130	1	204	130	204,228
Tyrosin	Tyr	9	11	1	3	0	181	107	2	362	214	181,191
Valin	Val	5	11	1	2	0	117	43	4	468	172	117,148
		Summor:					2735 ej 37-faktor	1255 ej 37-faktor	61 + 3 st stop-kodon	7918 = 214 x 37	3404 = 92 x 37	2738,024 = 2 x 37 x 37

Figur 46. Numeriska värden för livets 20 aminosyror. Den vanligaste isotopen av kol (C) har 12 nukleoner, väte (H) en, kväve (N) 14, syre (O) 16 och svavel (S) har 32 nukleoner.

Tabellen i figur 46 listar antalet kol- (C), väte- (H), kväve- (N), syre- (O) och svavel- (S) atomer för livets 20 aminosyror och anger nukleonantalet både för hela molekylerna och för deras sidokedjor. (Skillnaden är 74 för alla aminosyror vilket är nukleonantalet för standardblocket.) Varken molekylernas nukleonsumma (=2735) eller sidokedjornas nukleonsumma (=1255) är delbar med 37. Den skuggade kolumnen mitt i tabellen visar dock hur många gånger respektive aminosyra förekommer i kodontabellen, och om vi multiplicerar aminosyrornas nukleonantal med denna förekomst så blir nukleonsummorna för både molekyler och sidokedjor delbara med 37.

Så nukleonsumman av livets aminosyror (räknade en gång vardera) är inte delbar med 37. Det verkar dock som om livets skapare har präglat sin signatur på en variant av denna summa. Ett grundämne definieras av antalet protoner i dess atomkärna, men antalet neutroner kan variera. Man talar om olika **isotoper** av ämnet. Hittills har antalet nukleoner (protoner + neutroner) uttryckts som hela tal, och dessa har gällt de vanligaste förekommande isotoperna i naturen vilka också är radioaktivt stabila (^{1}H, ^{12}C, ^{14}N, ^{16}O och ^{32}S). I den sista kolumnen i figur 46 har aminosyrornas molekylvikt angetts för den *mix av isotoper* som förekommer i naturen. Vikten anges i **atommassenheten u** där 1 u är lika med vikten av en nukleon, eller 1/12 av massan för en kolisotop med 6 protoner och 6 neutroner för att vara exakt. Avvikelserna från de vanligast förekommande isotoperna är små vilket indikerar att de vanligaste ofta är starkt dominerande. Märkligt nog är summan av molekylvikterna för den naturliga isotopmixen delbar med 37, inte bara en gång utan två. Precisionen är häpnadsväckande. Med molekylvikter från Wikipedia (som i figuren) blir summan 2 738,0 = 2,0 x 37 x 37, vilket innebär en decimals noggrannhet. Eftersom de naturliga förekomsterna varierar i både tid och rum så skulle en ännu högre noggrannhet troligen vara meningslös.

Det genetiska språket innehåller talet 37 på ännu mer intrikata sätt. Figur 47 visar ett antal sätt att dela kodontabellen i två delar vilket resulterar i nukleonantal delbara med 37 för båda delarna. (Med hjälp av data i figur 46 kan uppgifterna kontrolleras för den som så önskar.) *Det är avgörande att delningarna görs efter i förväg bestämda kriterier* eftersom en godtycklig uppdelning dramatiskt skulle öka möjligheterna att avsiktligt hitta ett sökt mönster.

Den **översta** delfiguren i figur 47 delar in aminosyrorna beroende på om de har kodon som börjar på T eller C (blå i figuren) eller A eller G (gula). Totala antalet nukleoner i sidokedjorna är 814 för de blå och 629 för de gula, båda jämnt delbara med 37.

I den **mittersta** delfiguren tudelas kodontabellen till och med två gånger vilket ger 4 grupper vars nukleonantal alla är delbara med 37. Vi uppdelningen av de kodon som saknar dubbletter (gröna och röda) har en så kallad Rumers bisektion (tudelning) använts.[107]

Den **nedersta** delfiguren delar in aminosyrorna beroende på om den sista bokstaven i deras kodon har betydelse eller inte. I den blå gruppen saknar den sista bokstaven betydelse vilket är detsamma som att en given aminosyra fyller en hel ruta i kodontabellen. Det finns 8 sådana aminosyror, och var och en av dem förekommer 4 gånger i sin respektive (blåa) ruta. Därför multiplicerar vi aminosyrornas nukleonantal med 4, och då händer förunderliga saker (som inte finns illustrerade i figur 47):

- **Antalet nukleoner i standardblocken**: Varje standardblock har 74 nukleoner enligt tidigare, och vi har 8 aminosyror som var och en förekommer 4 gånger. 74x8x4 = 2368 nukleoner. Detta är lika med 888+1480 som är talvärdena för ”Jesus” och ”Kristus” (figur 20, sidan 58).
- **Antal nukleoner i sidokedjorna**: De 8 aminosyrorna har tillsammans 333 nukleoner i sina sidokedjor och multipliceras detta tal med de 4 förekomsterna erhålls 333x4 = 1332. Det är lika med talvärdet för ett annat viktigt namn på Jesus i Bibeln nämligen A och O (Upp 1:8) eller ”Alfa och Omega”. Detta gäller dock bara om ”Alfa” skrivs ut med bokstäver medan ”Omega” skrivs med det enskilda tecknet ”Ω”. Det är alltså orden ”Alfa” och ”Ω” som blir 1332 tillsammans. Krystat

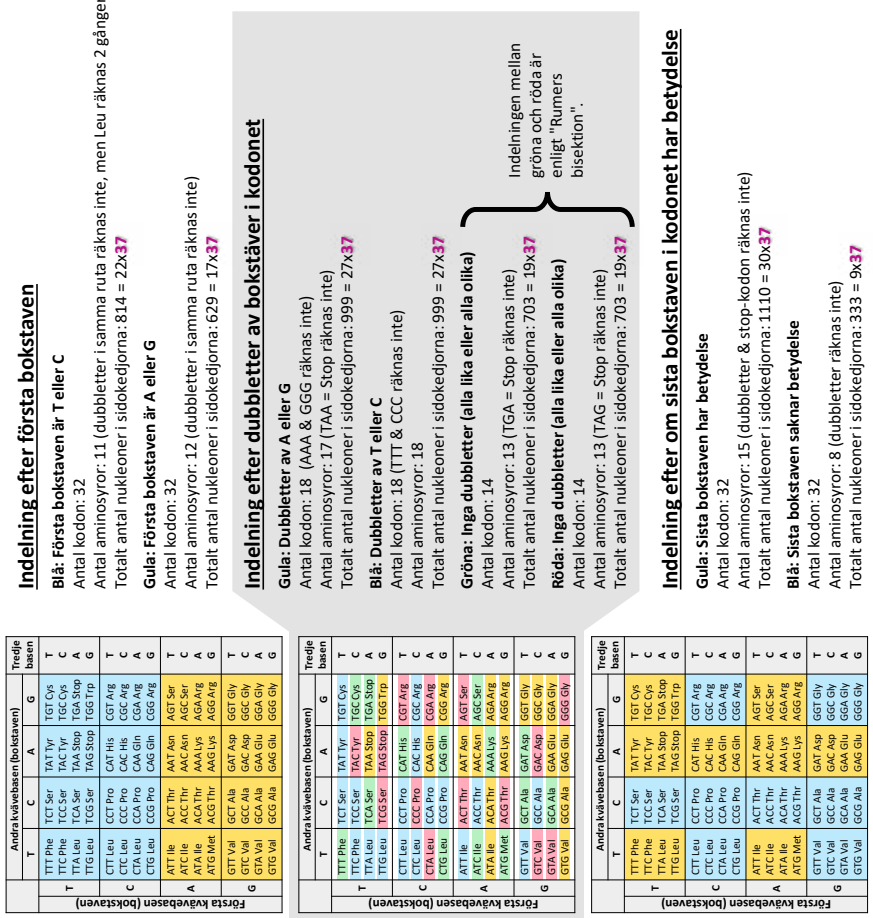

Figur 47. Kodontabell med olika indelningar som avslöjar talet 37 som "inneboende" faktor. Mellersta indelningen gäller den kompletta kodontabellen medan den övre och den undre tar bort "redundansen" vilket betyder att synonyma kodon bara räknas en gång per ruta.

kan tyckas, men *det är precis så de tidiga handskrifterna av Uppenbarelseboken skriver uttrycket* på samtliga ställen det förekommer,[108] och nu kanske vi har fått förklaringen på varför.

- **Totala antalet nukleoner**: Det totala antalet nukleoner för de 8 aminosyrorna (multiplicerat med 4) blir alltså 2368+1332 = 3700 vilket är summan av talvärdena för namnen på Israels tolv stammar. Dessa fanns inskrivna på översteprästens bröstsköld, och vi ska senare se (figur 126, sidan 226) att också denna innehåller "Jesus", "Kristus" samt "Alfa" + "Ω".

Det är värt att notera att de forskare[109] som upptäckte talet 37 i den genetiska koden sannolikt inte hade några som helst bibliska ambitioner. Jag vill mena att de fakta som presenterats inte bara leder till slutsatsen att den genetiska koden har ett ursprung bortom naturen, utan också till slutsatsen att det är *samma* skapare till både koden och Bibeln. Han har ju tydligt signerat båda med talet 37, och med detta vill han nog hjälpa oss förstå kopplingen mellan det biologiska livet och den person Skriften kallar Livets Ord (1 Joh 1:1). {Nästa Koder sida 134.}

Skapelsen av människan

Den tredje och sista gången Bibeln använder det hebreiska ordet för "skapa ur intet", *bara*, är när Gud skapar människan, och att människan verkligen är någonting unikt i Guds skapelse framkommer på flera sätt: Gud skapade människan till sin avbild, till *Guds avbild* skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem och sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. *Råd över* havets fiskar, himlens fåglar och alla djur som rör sig på jorden… Se, jag ger er alla *fröbärande örter* på hela jorden och alla träd med frukt som har frö. Det ska ni ha till föda. (1 Mos 1:27-29) I motsats till alla andra skapade varelser är människan "Guds avbild" vilket innebär att skillnaden är kvalitativ och inte bara kvantitativ. Det säger oss både att alla människor är lika mycket värda, eftersom alla är Guds avbilder, men också att vi är mer värda än djuren, eftersom inget av dem är Guds avbild. På den bibliska grunden kan man alltså konsekvent bekämpa både rasism och ett osunt upphöjande av djurs värde till människans nivå.

Människan får dessutom uppdraget att "råda" över den övriga skapelsen. Märk också att hon endast åt vegetarisk föda från början.

Innan vi går vidare och studerar olika aspekter av människan så låt oss rekapitulera de tre tillfällena när Bibeln använder det hebreiska ordet *bara* för Guds skapelse ur intet. Första gången var när han skapade **materien**, råmaterialet för både djurs och människors kroppar. Andra gången var när han blåste in sin livsande i djuren vilket gjorde dem till levande **själar**. Tredje gången var när han skapade **människan** till sin avbild. Materia, liv, människa. Skapelsen är ett crescendo som stiger mot sin klimax – människan.

Kropp och själ

Den grekiske filosofen **Platon** (cirka 428-348 fvtk) delade upp människan i två delar – kropp och själ – där själen är odödlig men bunden i den förgängliga kroppen under en begränsad tid. Judarna vars människosyn grundade sig i den hebreiska Bibeln, hade dock en helt annan uppfattning om vad en människa är för någonting. Denna hebreiska människosyn var också apostlarnas och de första kristnas, men när kristendomen spred sig till den grekiska världen så anpassades den till det platonska tankeklimat som gällde där. Det var på detta sätt som tanken på en odödlig själ som skiljs från kroppen i dödsögonblicket kom in i kristendomen. I förlängningen införlivades också tanken på en himmel och ett helvete eftersom den odödliga själen måste ha något ställe att tillbringa evigheten på. Vi ska strax titta närmare på vad Bibeln säger om människan, men för att redan nu

undvika risken för missförstånd: Det *finns* både ett evigt liv och en evig död i Bibeln, men kanske inte på det sätt vi är vana vid att höra.

Adam (figur 48) är prototypen för människan. Genom att studera hans skapelse kan vi därför få ledtrådar till vad en människa är för någonting: Herren Gud formade människan av *jord [kropp]* från marken och blåste in *livsande* i hennes näsa. Så blev människan en levande *själ [nefesh]*. (1 Mos 2:7, där SFB har ”varelse” istället för ”själ”.) Den bibliska formeln är alltså: **kropp + livsande = (levande) själ**. Människans *väsen* är alltså inte en ande som *har* en själ som bor i en kropp, utan människan *är* en själ som är en levandegjord kropp. Skillnaden kan tyckas akademisk, men den blir milsvid när vi senare ska studera vad som händer när en människa dör. Därför säger inte Gud till Adam att han är en ande utan han säger jord är du (1 Mos 3:19). När Gud skapade honom gjorde han inte en kropp och stoppade in själen som ett brev i ett kuvert, utan han formade en kropp som han sedan ”animerade” med sin livsande, och resultatet blev en levande själ. En själ är en *levande kropp av kött*, och genom att jämföra två ställen i Bibeln förstår vi att detta också gäller för Jesus: Jes 53:10 förklarar att när [Gud] gör hans *liv* [*nefesh* = *själ*] till ett skuldoffer, får han se avkomlingar och leva länge, medan 1 Pet 2:24 uttrycker *samma* sak som att han bar våra synder i sin *kropp* upp på korsets trä. Jesu levande kropp måste därför vara detsamma som hans själ.

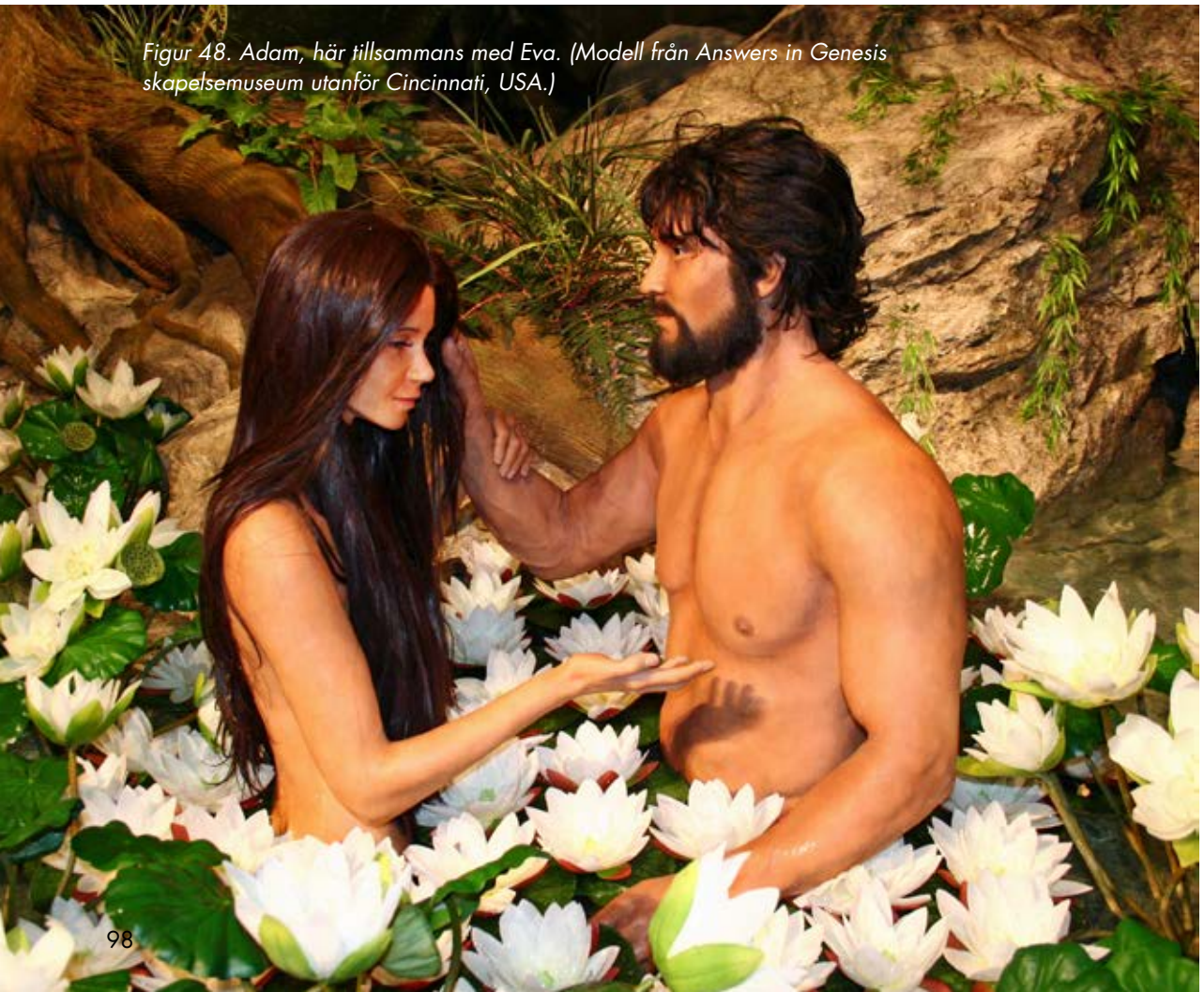

Figur 48. Adam, här tillsammans med Eva. (Modell från Answers in Genesis skapelsemuseum utanför Cincinnati, USA.)

En parallell kan vara att jämföra människan med en vanlig glödlampa. Själva klotet (kroppen) är kallt och dött till dess man låter elektricitet (livsanden) strömma igenom. Då *blir* (inte ”får”!) lampan en ljus- och värmekälla (själ): klot + el = lysande (levande) lampa.

Många bibelöversättningar (på flera olika språk) är färgade av den grekiska människosynen och översätter därför de tre nyckelbegreppen **kropp**, **själ** och **ande** i enlighet med detta synsätt. Att läsa dessa ord med deras hebreiska och grekiska grundbetydelser gör det ofta lättare att utröna vad texten egentligen menar, se figur 49.

Svenska	Kropp	Själ	Ande
Hebreiska	Basar	Nefesh	Ruah
Grekiska	Soma	Psyche	Pneuma

Figur 49. Tre beteckningar på tre språk.

När Gud skapar människan *blåser* han in sin **livsande** i henne, och det är därför som orden ande och andas har samma rot. En nödvändig del för livet är att vi andas och det är denna andning som vi får av Gud när han levandegör vår kropp genom att blåsa in sin ”livsanda” i oss. Anden är sedan den *kontinuerliga* källan till liv: Den Allsmäktiges livsande ger mig liv. (Job 33:4) Livsanden eller livsandningen är Guds livgivande essens, och den ger människan en självmedvetenhet och en förmåga att tänka: Men det beror på anden i människan, den Allsmäktiges livsfläkt ger henne förstånd. (Job 32:8). *Anden är Guds egendom och inte människans.* Den ”lånas ut” till människan under hennes liv och tas tillbaka vid döden: Du tar ifrån dem deras ande, de dör och blir åter till stoft. Du sänder din Ande, då skapas de. (Ps 104:29-30) Anden har inte medvetande i sig själv som en vålnad, utan den gör att vårt kött får liv och att våra fysiska hjärnor fungerar. Den kan betraktas som en mjukvara som behövs för att vår hårdvara (hjärnan) ska fungera.

Livsanden är inte detsamma som Guds helige Ande som bara ges till troende. Kanske kan den helige Ande betraktas som *Jesu* livsande som levandegör hans kropp som är församlingen: I en och samme Ande är vi alla döpta för att höra till en och samma kropp. (1 Kor 12:13) I detta perspektiv blir den helige Ande ett uttryck för Guds manifestation i församlingen.

Själen (*nefesh*) är *helheten människa* som alltså består av en levandegjord kropp. Själen är en ”andande kropp”, en ”andare”. Kontrasten mellan kropp och själ i det västerländska tänkandet är som sagt av grekiskt ursprung och har ingen motsvarighet i det hebreiska synsättet. I Bibeln kan ordet själ ha tre betydelsenyanser, och ingen av dessa indikerar någonting odödligt:

- En **konkret** betydelse med innebörden levande, andande, fysisk *person*: Men *varje själ [psyche]* som inte lyssnar till den profeten ska utrotas ur folket. (Apg 3:23, där SFB har “var och en” istället för “varje själ”.)
- En **abstrakt** betydelse med innebörden *liv* eller essensen av att vara levande, och i Bibeln finns detta liv alltid i en fysisk kropp men aldrig utanför. Själen i denna abstrakta betydelse finns i blodet hos den levande varelsen: För kroppens *liv [nefesh] är i blodet*… Det är blodet som bringar försoning genom *själen [nefesh] som är i det*. (3 Mos 17:11) I en betydelse verkar själen till och med *vara* blodet: Men kött som har kvar sitt *liv [nefesh]*, *nämligen sitt blod*, ska ni inte äta. (1 Mos 9:4).
- En **metafor** för medvetande, känslor, tankar, vilja, attityder och drifter. Jesus beskriver sitt eget sinnestillstånd som att min *själ* [*psyche*] är djupt bedrövad, ända till döds (Matt 26:38). Det betyder inte att själen är *platsen* för dessa funktioner utan att den är ett *bildligt uttryck* för dem. På andra ställen förknippas de med andra kroppsdelar eller egenskaper som till exempel när Jesus säger att du ska älska Herren din Gud av hela ditt *hjärta* [*kardia*] och av hela din *själ* [*psyche*] och av hela ditt *förstånd* [*dianoia*] (Matt 22:37).

Även **djuren** *är* själar vilket framkommer i skapelseberättelsen: Vattnet ska vimla av *levande varelser* [*nefesh*] och jorden ska frambringa *levande varelser [nefesh]* (1 Mos 1:20,24). Eftersom själen är (i)

blodet kan inte de djur som saknar blod ha själ eller liv i biblisk betydelse, och det gäller till exempel mikroorganismer, maskar och insekter. De kan betraktas som självreproducerande maskiner eller robotar. Sådana djur nämns inte heller i skapelseberättelsen, och saknar de liv kan de inte dö, bara förstöras.

Det är också själarna, det vill säga djuren med blod levandegjorda genom Guds livsande, som utrotas under syndafloden: Jag ska låta floden komma med vatten över jorden för att förgöra alla varelser [*basar*] under himlen *som har* livsande [*ruah*]. (1 Mos 6:17) När Gud efter floden sluter ett förbund med överlevarna identifieras några av dem: Se, jag ska upprätta mitt förbund med… alla *levande varelser [nefesh]* som är hos er: *fåglar, boskapsdjur* och jordens alla *vilda djur*. (1 Mos 9:9-10) Allra tydligast blir människans likhet med djuren i Predikaren: Det går ju människors barn som det går djuren… *Alla har samma livsande* [*ruah*]… Alla har kommit av jord, och vänder åter till jord. (Pred 3:19-20) Det är alltså samma livsande, men det verkar också finnas en viktig skillnad: Vem känner människans ande som *stiger uppåt* eller djurens ande som *går ner* under jorden? (Pred 3:21, KJV översatt) Det indikerar att människans ande, till skillnad mot djurens, återgår till Gud *för att ges tillbaka vid uppståndelsen*, något vi återkommer till. Men hunden får nog trots allt inte följa med till Himmelriket!

Vad är då Guds livsande? Här kan vi bara spekulera, men kanske en väsentlig del är den *information* som rider på DNA-molekylen? Komplex och specifik information har som vi sett alltid en intelligent upphovsman, och kanske Gud blåste in sin livsande i markens stoft genom att ordna dess atomer på ett sådant sätt att de formade de DNA-molekyler som bär den information som är med och definierar den unika individen. Kanske han på motsvarande sätt blåser in livsanden i varje nyskapad baby vid konceptionen när mammans och pappans DNA smälter ihop och definierar hur den nyskapade *själen* ska se ut. Men som sagt, detta var spekulation. {Nästa NV sida 112.}

Död och uppståndelse

I 1 Mos 3:4 står att läsa att ni ska visst inte dö! Dessa tidiga ord kommer dock inte från Gud utan från djävulen, honom som Jesus kallar för lögnens fader (Joh 8:44), och de utgör därför i bokstavlig betydelse en *djävulsk lögn*. Den finns i stort sett i alla världens hedniska religioner men också inom kristendomen. Att människans själ inte dör utan lever vidare i ett utomkroppsligt tillstånd är en grundförutsättning för läror om till exempel helgontillbedjan, relikdyrkan och skärseld. Reformationen har visserligen gjort sig fri från mycket av detta, men den har inte övergett grundproblemet som är människans odödlighet. Frågan som ställs är ofta *var* vi ska leva för evigt och inte – vilket skulle vara mer relevant – *om* vi ska leva för evigt. Det kristna hoppet är inte att leva vidare i himlen omedelbart efter döden utan att *kroppen* en gång ska *uppstå* till ett nytt *fysiskt* liv. På motsvarande sätt är inte det kristna *hotet* att leva vidare i ett helvete utan att kroppen *förblir död i evighet*.

I gnosticismen finns uppfattningen att döden är en *befriare* och en port till en högre och bättre tillvaro (figur 8, sidan 28), och sådana tankar absorberades av kristendomen när den spreds runt Medelhavsområdet och blev påverkad av den grekiska idétraditionen. Denna uppfattning kommer dock inte från Bibeln där döden inte är en befriare från den fysiska skapelsen utan en *fiende* som sliter människan från gemenskapen med både Gud och medmänniskor. Döden kallas till och med den sista fienden (1 Kor 15:26). Så uppfattningarna är varandras motsatser: I Bibeln är döden någonting ont, medan den i gnosticismen *befriar* från någonting ont.

Figur 50 visar den bibliska modellen. Gud ger av *sitt* liv genom att blåsa in livsande i människans näsa, och han tar tillbaka den när vi dör. Därför bad Stefanus när han blev stenad: Herre Jesus, ta emot min *ande* [*pneuma*]. (Apg 7:59) Kristna kommer dock att få tillbaka Guds livsande vid uppståndelsen. Tiden däremellan innebär ett medvetandelöst tillstånd, ett fullständigt utslocknande. I

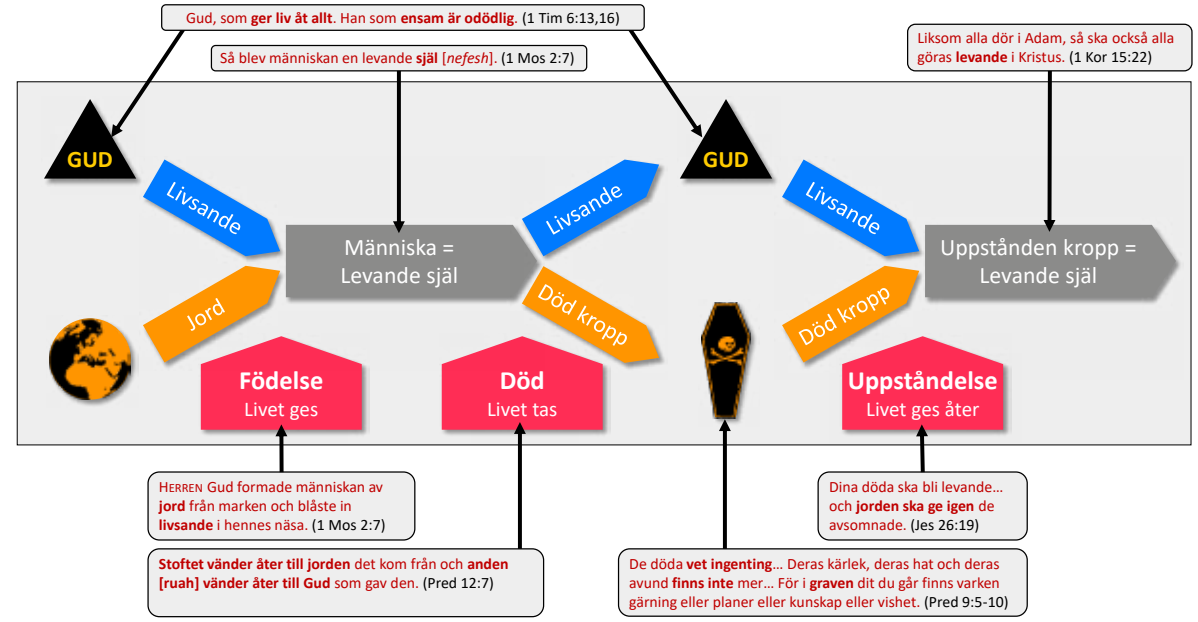

Figur 50. Stoft + Livsande = Levande själ.

dödsögonblicket går människan ”ur tiden” vilket betyder att *ur hennes perspektiv* sluter hon ögonen för att omedelbart öppna dem igen vid uppståndelsen, även om det i verkligheten runt hennes grav gått tusentals år. Märk hur bibelcitatet nere till höger i figuren kallar detta tillstånd för *graven* och beskriver det som utan medvetenhet.

I Hesekiels bok finns en märklig profetia som visar hur Gud vid uppståndelsen på nytt kommer att sätta ihop människors kroppar och ge dem ett nytt liv genom att blåsa in sin livsande i dem: Genom HERRENS Ande fördes jag [Hesekiel] bort och sattes ner mitt i en dal som var full med ben… Och när jag profeterade hördes ett ljud, det blev ett rassel, och benen kom tillsammans så att *ben fogades till ben*. Medan jag såg på, växte *senor* och *kött* på dem och de täcktes med *hud*. Men ännu fanns det ingen ande i dem… Och jag profeterade som han hade befallt mig. *Då kom Anden in i dem, och de fick liv*… Se, jag ska *öppna era gravar* och hämta upp er… Jag ska *låta min Ande komma in i er* så att ni får liv. (Hes 37:1-14)

Då djävulen frestade Eva använde han två huvudargument: Då sade ormen till kvinnan: ”**Ni ska visst inte dö!** Men Gud vet att den dag ni äter av [frukten] kommer era ögon att öppnas, och **ni blir som Gud** med kunskap om gott och ont.” (1 Mos 3:4-5) Detta är de två universallögnerna: att vi inte ska dö och att vi ska bli som Gud. Egentligen är de i allt väsentligt samma sak eftersom det bara är Gud som är odödlig: Han är kungarnas Kung och herrarnas Herre, han som *ensam är odödlig*. (1 Tim 6:15-16) Då djävulen uttalar den andra lögnen - **gudslikhet** – har han därmed inkluderat den första lögnen – **odödlighet**. Han säger till människan att hon hör hemma på ett högre och andligare plan än det jordiska och kroppsliga som Gud har tilldelat henne. Han säger till henne att hon egentligen inte behöver den Gud som enligt Paulus ger liv åt allt (1 Tim 6:13). Djävulen vill få människan att tro att hon har ett *inneboende* liv, trots att hon i verkligheten i varje ögonblick är beroende av Gud för sin livsande eller ”livsgnista”. Han vill få henne att i högmod se sig själv som någonting högre än den ”andande kropp” som Gud definierat henne som. Läran om själens odödlighet är därför ingen oskyldig liten dununge utan en glupande rovfågel.

Livet för den uppståndne troende människan är som det ursprungligen var före syndafallet. Vid båda tillfällena distribuerar Gud sitt liv till människan genom livets träd som fanns i lustgården och som kommer att finnas i det nya Jerusalem.[110] Vi kommer tillbaka till utgångsläget så att säga. Tillståndet kan kallas *villkorlig odödlighet* vilket innebär att odödligheten fortfarande inte är en *egenskap* hos människan, utan den beror på att Gud *väljer att hålla* henne vid liv. I lustgården var odödligheten villkorad av att människan inte åt av kunskapens träd,[111] och i Nya Jerusalem kommer den att vara villkorad av en tro på Kristus: Var och en som tror på [Jesus]… ska… ha evigt liv. (Joh 3:16) Tiden däremellan utmärks av dödlighet eftersom Gud stängt av tillträdet till livets träd *med syfte* att förhindra människan att äta och så leva för evigt: *Nu får hon inte* räcka ut handen och ta även av livets träd och så *äta och leva för evigt*… Han drev ut människan, och öster om Edens lustgård satte han keruberna… *för att bevaka vägen* till livets träd. (1 Mos 3:22-24)

Uppståndelsen av den mänskliga *kroppen* vid Jesu återkomst finns rikligen dokumenterad både i Gamla och Nya testamentet:

- Men på den tiden ska ditt folk bli frälst… De många som *sover i mullen* ska *vakna*. (Dan 12:2)
- Dina döda ska bli levande, mina dödas *kroppar* ska *uppstå*… *jorden* ska ge igen de avsomnade. (Jes 26:19)
- När sedan min sargade hud är borta, ska jag *i mitt kött* [basar] skåda Gud. (Job 19:26)
- Var och en som ser Sonen och tror på honom ska ha evigt liv, och jag ska låta honom *uppstå* på den yttersta dagen. (Joh 6:40)
- Alla som ligger *i gravarna* ska höra hans röst och *komma ut*. (Joh 5:28-29).

Denna Bibelns lära om uppståndelsen är svår att förena med grekiska idéer om själens odödlighet. *Vad är det egentligen som ska uppstå om vi allt sedan döden levt tillsammans med Jesus i himlen?* Bibeln beskriver döden som något abnormt som kommer att besegras i samband med uppståndelsen, medan odödlighetsläran ser döden som en befrielse till en bättre tillvaro i himlen. Den förra beskriver att människan ska bli levande *igen*, medan den senare talar om att vi aldrig ska behöva dö.

Himmel och helvete

Läran om själens odödlighet har också skapat ett behov av en eller flera platser för själen att uppehålla sig under evigheten, och det är så tanken på en himmel och ett helvete har uppstått. I Bibeln är dock inte frågan *var* vi ska leva för evigt utan *om* vi ska leva för evigt: [De trogna] blir **bevarade** för evigt, men de gudlösas ättlingar blir **utrotade**. (Ps 37:28)

Psaltarpsalmen fortsätter med att de rättfärdiga ska ärva *landet* där landet är det *jordiska rike* som Gud lovade Abraham och hans efterkommande.[112] Löftet om evigheten är i Bibeln alltid centrerat runt detta jordiska ställe, och det finns egentligen ingenting som talar för att de rättfärdiga ska upptas till ett rike i himlen. Visserligen talar Matteusevangeliet ibland om **Himmelriket** där de andra evangelisterna talar om **Guds rike**, men det beror på att Matteus riktade sig till judar som betraktade Guds namn som så heligt att man inte ville använda det i onödan. Att orden är synonyma förstår vi av att jämföra parallellställen. En fullständig skrivning hade varit **himmelens Guds rike**. Himmelriket är *från* himlen, inte *i* himlen. Vi ska inte till himlen för att bo med Gud utan precis tvärtom: Jag såg den heliga staden, det nya Jerusalem, *komma ner från himlen*, från Gud… *Han ska bo hos dem*… och *Gud själv ska vara hos dem*." (Upp 21:2-3) Herren själv ska *komma ner från himlen* (1 Tess 4:16), och när Himmelriket är etablerat ska HERREN vara kung *över hela jorden* (Sak 14:9). I bergspredikan blir det speciellt tydligt att Himmelriket är en jordisk plats: Saliga är de som är fattiga i anden, för dem *tillhör himmelriket*… Saliga är de ödmjuka, för de ska *ärva jorden*. (Matt 5:3-5) Naturligtvis är inte "de fattiga i anden" och "de ödmjuka" två olika kategorier människor med olika evig destination, utan Himmelriket och den framtida jorden är helt enkelt samma sak.

*För att förstå Bibeln är det därför viktigt att skilja mellan tre begrepp som alla kan översättas "himlen": **Himmelriket** som är Guds rike på jorden, **himlen** där Gud "bor" och **skyarna** som är det element där fåglarna flyger.*

Bibelns icke-jordiska himmel är Guds boning och inte avsedd för människor. Inte ens kung David som var en man efter [Guds] hjärta (Apg 13:22) finns i himlen enligt vad Petrus tydligt uttrycker i sin pingstpredikan: David har ju *inte* stigit upp till himlen. (Apg 2:34) Det finns emellertid en människa som är där och det är Jesus som vid sin himmelsfärd togs… upp till himlen och satte sig på Guds högra sida (Mark 16:19). Han är *den enda* människan där: *Ingen har stigit upp till himlen* utom den som kom ner från himlen, Människosonen som är i himlen. (Joh 3:13) Detta är skrivet av Johannes som en redaktionell kommentar i sitt evangelium vilket han skrev långt efter det att de andra apostlarna redan var döda. Ändå säger han att "ingen har stigit upp till himlen". Jesus säger också till apostlarna att dit jag går kan ni inte komma (Joh 13:33), och när han förtydligar för Petrus att *längre fram* ska du få följa mig (Joh 13:36) syftar han på sin återkomst då han på nytt ska vara med sina lärjungar på jorden. Ingen ska därför åka upp till himlen för att möta Jesus, utan han kommer ner till oss istället: Ni är nerifrån, jag är från ovan. Ni är av den här världen, jag är inte av den här världen. (Joh 8:23)

Till skillnad mot människor har änglarna sin boning i himlen: Jag säger er att [barnens] *änglar i himlen* alltid ser min himmelske Fars ansikte. (Matt 18:10) Människan skapades som en jordisk varelse och fick uppdraget att råda över de andra fysiska skapelserna. I den rollen är vi lägre än änglarna (Hebr 2:7) som står inför Fadern i himlen men som tillfälligt kan besöka jorden. Faran och fåfängan i att försöka uppnå Guds Himmelrike illustreras av att det var *precis detta* som föranledde djävulens fall: Hur har du inte fallit från himlen, du strålande stjärna, du gryningens son! … Du sade i ditt hjärta: "*Jag ska stiga upp till himlen*, jag ska resa min tron ovanför Guds stjärnor." (Jes 14:12-13) Stjärnor symboliserar ofta änglar.[113]

Läran om helvetet som en plats där döda människor lider evig plåga är inte heller biblisk. Den härstammar från hednisk tradition och har spridits till många olika religioner däribland kristendomen. Figur 51 på nästa sida visar ett exempel på den buddistiska synen på helvetet. Då Bibeln kallar de ogudaktigas sluttillstånd för evig eld (Matt 18:8) är det *konsekvenserna* av synden som är eviga, inte elden i sig. Det förstår vi av att prototypen för den eviga elden är den över Sodom och Gomorra,[114] *och den har ju slutat brinna för länge sedan*. Men de som drabbades har gått förlorade för evigt. Vi kommer senare i boken att beskriva vad de olika begreppen som översätts med *helvete* i Bibeln egentligen betyder, men vi kan redan nu konstatera att den kärleksfulle Fadern aldrig skulle låta sin livsande bli kvar hos någon *med det enda syftet* att vederbörande skulle plågas för alltid. Men här är det viktigt att betona skillnaden mellan en **evig död** och en **evig plåga**. Den *rättfärdige* Guden kommer att döma till det förra. Den *kärleksfulle* Guden kommer att avstå från det senare. Det skulle inte fungera om människan hade varit odödlig.

Sammanfattning

Vi sammanfattar människans ursprung, väsen och destination:

- Människan är inte en själ eller en ande som bor i en kropp, utan hon *är* en själ som är detsamma som en kropp levandegjord av Guds livsande.
- Vid döden tar Gud tillbaka sin livsande, själen upphör att existera och kroppen förmultnar.
- Vid uppståndelsen av den troende människan återskapar Gud hennes kropp och ger tillbaka sin livsande. (Framtiden för de icke troende kommer att beskrivas senare.)
- Människans uppståndna och återupplivade kropp lever vidare *på jorden*.
- Läran om en evig tillvaro i himlen eller helvetet kommer från grekiskt inflytande.

Figur 51. Buddistiskt helvete. (Bild från Wat Rong Khun, "Vita templet", i Thailand.)

Motsägande bibelställen?

Det finns ett antal bibelställen som brukar anföras *mot* synen på människans dödlighet och *för* synen på en odödlig själ som lever vidare i himlen eller helvetet. De beskrivs nedan tolkade med de principer som finns beskrivna i stycket *Bibelns tolkning* (sidan 25):[115]

1. Förklaringsberget

Då förvandlades [Jesus] inför dem: hans ansikte lyste som solen, och hans kläder blev vita som ljuset. Och Mose och Elia visade sig för dem och samtalade med honom. (Ur Matt 16:27-17:11)

Traditionell tolkning: Några av apostlarna fick se Mose och Elia vilket visar att dessa var levande.

MDV:s tolkning: Apostlarna fick *en vision* av det kommande Gudsriket på jorden:

- Jesus kallade själv erfarenheten för en vision eller syn: Omtalen icke för någon denna *syn [horama]*, förrän Människosonen har uppstått från de döda. (Matt 17:9, 1917 års översättning) Gud kan kommunicera bilder till en människans hjärna vilket ofta skedde till de gammaltestamentliga profeterna,[116] och Uppenbarelseboken har till och med fått sitt namn från de visioner som Johannes fick motta. Mose och Elia var därför inte närvarande vare sig fysiskt eller "själsligt".
- Jesu ansikte "lyste som solen" eftersom apostlarna såg honom i hans uppståndna kropp, och i parallellstället visade sig Mose och Elia i härlighet (Luk 9:31), ett uttryck som på andra ställen används för uppståndna människor.[117]
- Några dagar tidigare hade Jesus förberett sina lärjungar för den kommande visionen, och då gjorde han klart för dem att det skulle handla om Guds rike: Några av dem som står här ska inte smaka döden *förrän de fått se Människosonen komma i sitt rike*. (Matt 16:28) Detta menade han bokstavligt eftersom apostlarna på förklaringsberget inte dog förrän de i visionen fick *se* Guds rike komma.
- Tidigare såg vi att händelserna på förklaringsberget inträffade på en sabbat som är den profetiska förebilden på det kommande Gudsriket.
- Petrus var en av de närvarande apostlarna, och i hans version av händelsen är det tydligt att de fick en "förhandsvisning" av Jesu återkomst och det kommande Gudsriket: Det var inga utstuderade myter vi följde när vi förkunnade vår Herre Jesu Kristi makt och *hans ankomst* för er, utan *vi var ögonvittnen* till hans majestät… Rösten hörde vi själva från himlen när *vi var med honom på det heliga berget*. (2 Pet 1:16-18)

2. Lasarus och den rike mannen

Så dog den fattige, och han fördes av änglarna till platsen vid Abrahams sida. Även den rike dog och blev begravd. I *helvetet/dödsriket* [*hades*, alternativa översättningar i SFB], där han plågades, lyfte han sin blick och fick se Abraham långt borta och Lasarus hos honom. (Ur Luk 16:19-31).

Traditionell tolkning: I denna liknelse motsvaras den rike mannen av en icke-kristen som plågas i helvetet medan Lasarus motsvaras av en kristen i himlen. Det finns dock ett uppenbart problem med denna tolkning: Den rike mannens enda beskrivna synd var att han var rik, och Lasarus enda dygd var att han var fattig och sårig, saker som aldrig beskrivs som avgörande för evigheten i Bibeln.

MDV:s tolkning: Jesus adresserade levitiska präster, och eftersom dessa inte trodde på själens odödlighet kan de omöjligt ha tolkat Jesu ordval *hades* (grekiska) som det vi normalt menar med ett helvete. Nej, de tolkade ordet utifrån sin kunskap om Gamla testamentet där den hebreiska motsvarigheten till *hades* är *sheol.* Profeten Jesaja använder detta ord när han adresserar just prästerna: Hör därför Herrens ord, ni hånare som *härskar över folket* här i Jerusalem [prästerna]. Ni säger: "Vi har slutit förbund med döden, vi har ingått en *pakt med dödsriket [sheol]*…" Därför säger Herren Gud så: Se, jag har lagt en grundsten i Sion… Er pakt med dödsriket [sheol] *ska inte bestå*. (Jes 28:14-18) Jesaja profeterade alltså om en kommande "pakt med *sheol*" som prästerna skulle ingå. Det uppfylldes i och med deras sammansvärjning med den romerska statsmakten, bland annat för att få Jesus korsfäst. Sammansvärjningen kom dock gruvligt på skam när romarna förstörde Jerusalem och dess tempel cirka år 70 efter Kristus. Jesus använde alltså ordet *hades* på det sätt *åhörarna* förstod, och han varnade dem för att om de inte omvände sig så skulle Guds dom falla genom romarna (vilket sedermera skedde). Märk nedan hur exakt liknelsens detaljer faller på plats med denna läsning:

- **Lasarus** är Jesus själv. Jesus gav honom detta namn eftersom det är en grekisk form av *Eleasar*, en levit (figur 124, sidan 224) som fick ta över översteprästerskapet efter en del förvecklingar (som kommer att beskrivas senare). På motsvarande sätt skulle Jesus komma att ta över översteprästerskapet från de levitiska prästerna. Lasarus är fattig precis som Jesus, och han är "full av sår" eftersom han bär människornas sjukdomar. Hundarna som slickade hans sår är hedningarna som trodde på Jesus.[118]
- **Den rike mannen** motsvarar de levitiska prästerna. Han är klädd i fint linne (som präster) och purpur (som höga män) eftersom leviterna hade en dubbelroll som präster och ledare. Han beskrivs som rik eftersom prästerna stulit tionde från Gud. Han kallar Abraham för "fader Abraham" på samma sätt som prästerna gjorde.[119]
- Lasarus dör först vilket motsvarar **korsfästelsen**: Den fattige dog och blev förd av änglarna till *Abrahams sköte*. (Luk 16:22, 1917 års översättning) Den något ålderdomliga översättningen "Abrahams sköte" visar att Lasarus, det vill säga Jesus, är Abrahams utlovade "säd" som beskrivs i 1 Mos 22:18 (1917): I din [Abrahams] *säd* skola alla folk på jorden välsigna sig. Här framkommer alltså meningen bättre med ett gammalsvenskt ordval: Lasarus är i Abrahams *sköte* eftersom han är Abrahams *säd*. Lasarus är Jesus.

- Sedan dör och begravs den rike mannen vilket motsvarar **prästernas exil** efter templets förstörelse. Den varar under den långa men inte eviga tid (1960 år för att vara exakt) som förflyter mellan templets förstörelse och dess återuppbyggnad i en ännu framtida händelse. Jesus kallade denna långa tid för en stor gapande klyfta (Luk 16:26) mellan den rike mannen och Lasarus, vilket i liknelsens betydelse innebär en separation mellan Kristus och de judiska ledarna (och andra icke-troende judar). Jesus berättade att den rike lyfte sin blick (Luk 16:23) då han talade med Abraham, vilket säkert motsvarar Jerusalems rop på hjälp i Jes 29:4: Då ska [Jerusalem] bli förnedrad och *tala djupt nerifrån jorden*, dämpade ska dina ord komma fram *ur stoftet*.[120]
- Vid det här laget hade Jesu åhörare bland prästerna förstått att det var dem han talade om. Men för att utplåna varje spår av eventuellt tvivel lät Jesus den rike mannen räkna sina släktingar: Jag har *fem* bröder. (Luk 16:28) Varför just fem? Jo, **Levi hade fem bröder** med samma mamma, Lea, vilket tillsammans gjorde en skara av sex helbröder: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Isaskar och Sebulon.[121]
- Den rike mannen ber Abraham sända Lasarus till sina fem bröder i tron att om någon kommer till dem från de döda omvänder de sig, men han får svaret: Lyssnar de inte till Mose och profeterna, så låter de sig inte övertygas ens om någon uppstår från de döda. (Luk 16:30-31) De levitiska prästerna hade misskött sin uppgift att predika lagen och profeterna, och därför ifrågasätter Jesus – som ju fullbordar lagen och profeterna – om ens hans uppståndelse kommer att göra någon skillnad. Lagen är ju en uppfostrare till Kristus och förkastar man instruktionen så förkastar man det möjliga resultatet. Vad Jesus säger till prästerna är kort och gott: ”Er tid är ute!”[122]

Jesu åhörare tolkade inte hans ord som en utläggning av det eviga straffet, utan de förstod att han riktade sig mot dem och till de profetior i Gamla testamentet som talar om templets och prästerskapets förstörelse. De kände igen hans kritik från Mal 1:6: Men om jag är en far, var är då hedern jag borde få? Och om jag är en herre, var är då vördnaden för mig? Detta säger Herren Sebaot *till er präster som föraktar mitt namn*.

3. Rövaren på korset

[Rövaren på korset vid Jesu sida] sade: ”Jesus, tänk på mig, när du kommer till *ditt rike*.” Jesus svarade: ”Jag säger dig sanningen: *I dag* ska du vara med mig i *paradiset*.” (Ur Luk 23:39-43)

Traditionell tolkning: Eftersom rövaren *samma dag* ska vara med Jesus i paradiset så måste han komma till himlen omedelbart vid sin död.

MDV:s tolkning: Jesus säger till rövaren att han ska få vara med Jesus i Guds rike, det tusenåriga fridsrike som följer *efter* Jesu återkomst.

- Rövaren talar om *Jesu rike* och Jesus svarar med *paradiset*. Jesus knyter alltså ihop de två som en och samma sak. Ordet paradis är en transkription (uttalsmässig översättning) av det grekiska *paradeisos* som betyder trädgård. Ordet används i Bibeln endast för två platser: den ursprungliga Edens lustgård och det återupprättade kommande Gudsriket.[123] Det ena är ursprunget och det andra är fullbordan. Jesus säger alltså till rövaren att han ska få vara med i det jordiska Tusenårsriket. Det har ingenting att göra med himlen eller ett förstadium till denna.
- Skiljetecknen finns inte i de grekiska originalmanuskripten utan är ditsatta av översättaren och speglar dennes tolkning av texten. En alternativ placering av kolonet är Jesus svarade ”Jag säger dig sanningen *i dag*: du ska vara med mig i paradiset.” Det är alltså inte paradiset som inträffar *idag*, utan det är Jesu uttalande som sker *idag*. Det är som om vi skulle säga ”*Nu* ska jag berätta…”. Detta sätt att uttrycka sig var vanligt bland judarna och det finns andra exempel både i Gamla och Nya testamentet.[124]

- Att rövaren ska ”vara med” Jesus i paradiset kräver att båda är där. Det utesluter en omedelbar himmelsk resa eftersom Jesus flera dagar senare säger att han inte stigit upp till Fadern än. (Joh 20:17)

4. Boningar hos Gud

I *min Fars hus* finns många rum. Om det inte vore så, skulle jag då ha sagt er att jag går bort för att bereda plats för er? (Joh 14:2)

Figur 52. Herodes tempel. Bostäderna för de tjänstgörande prästerna låg runt Prästernas gård. (Modell från Jerusalems museum.)

Traditionell tolkning: Jesus far till himlen och förbereder uppehållsplatser inför lärjungarnas ankomst.

MDV:s tolkning: Jesus säger till sina lärjungar att de ska överta *prästernas* roll i *templet*. Alla kristna tillhör ett prästerskap i Nya testamentet,[125] och beteckningen ”min Fars hus” används alltid om templet (eller tabernaklet) men aldrig om himlen. Jesus använder benämningen i till exempel Joh 2:16 när han kör ut penningväxlarna ur templet: Gör inte *min Fars hus* till en marknadsplats! De ”många rummen” var de lägenheter runt templet där de tjänstgörande prästerna bodde,[126] och på Jesu tid låg dessa runt det då befintliga Herodes tempel (figur 52). Det är här som Jesus skulle ”bereda plats” åt sina lärjungar. Vad han säger är att de befintliga prästerna kommer att vräkas (vilket skedde när templet förstördes av romarna) och att lärjungarna kommer att bjudas in för att ta deras plats i det nya tempel som kommer att finnas i det nya Jerusalem. Detta finns beskrivet i Hes 40-45 där tempeltjänarnas boningar kallas för tempelkammare. Eftersom lärjungarna var väl förtrogna med Gamla testamentet måste de ha uppfattat att det var just dessa rum Jesus menade.

5. Henok hämtas av Gud

Sedan Henok så hade vandrat med Gud fann man honom inte mer, för Gud hade *hämtat* honom. (Ur 1 Mos 5:21-24)

Traditionell tolkning: Henok dog aldrig utan blev direkt upptagen till himlen.

MDV:s tolkning: Gud flyttade den gudfruktiga Henok undan den växande ondskan omkring honom, den som senare skulle leda till syndafloden. Nya testamentet beskriver händelsen som: Genom tron blev Henok hämtad *utan att möta döden*, och *man fann honom inte* mer, för Gud hade *hämtat* honom. (Hebr 11:5)

- Att man inte hittade Henok tyder på att man letade efter honom vilket i sin tur tyder på att man inte trodde att han var hos Gud.
- Henok hämtades ”utan att möta döden”, vilket innebär att han räddades undan ett överhängande mordhot i den värld som höll på att förfalla i ogudaktighet.[127] Den judiska historikern Josefus skriver att Noa på motsvarande sätt ”lämnade landet” för att han fruktade att bli dödad av en

alltmer våldsam och mordisk omgivning.[128] Gud räddade Henok genom att lyfta honom till en säker plats, kanske Edens lustgård som ju ännu inte hade blivit förstörd i syndafloden.

- Att Henok sedermera dog framgår av Hebreerbrevet där han finns med i en lista av troshjältar som avslutas med i tron dog *alla* dessa (Hebr 11:13).
- Om Henok inte dött utan kommit ”till himlen” är det en direkt motsägelse av Joh 3:13: *Ingen har stigit upp till himlen* utom den som kom ner från himlen, Människosonen som är i himlen.

6. Elias himmelsfärd

Medan de gick och samtalade, kom en vagn av eld med hästar av eld och skilde [Elia och Elisha] från varandra. Och *Elia for i stormvinden upp till himlen*. (2 Kung 2:11)

Traditionell tolkning: Elia tas direkt upp till Gud i Himmelriket utan att först behöva dö.

MDV:s tolkning: Elia blev tagen på en färd till **skyarna** (där molnen finns), och inte till **himlen** (där Gud ”bor”). Gud flyttade honom alltså till en annan plats på jorden *via* det element där fåglarna flyger.

- Möjligheten att Elia blev flyttad till en annan *jordisk* plats förutsågs av kung Ahabs överhovmästare Obadja redan innan det skedde: Om Herrens Ande skulle *rycka bort dig* när jag går ifrån dig, *jag vet inte vart*, och jag kommer till Ahab och berättar om dig, då skulle han döda mig *när han inte finner dig*. (1 Kung 18:12)
- Det fanns ”profetlärjungar” närvarande i samband med Elias himmelsfärd, och dessa använde ett uttryck som antydde att Elia togs bort på *skyarna*: Vet du att Herren ska ta din herre ifrån dig i dag, *upp över ditt huvud*? (2 Kung 2:3) När Elia försvunnit föreslog de också att söka efter honom för kanske har Herrens Ande lyft upp honom och kastat ner honom *på något berg eller i någon dal* (2 Kung 2:16). Uppenbarligen trodde i alla fall inte profetlärjungarna att Elia var hos Gud i himlen.
- Att Elia vare sig dog eller blev tagen till Himmelriket blir helt uppenbart av att han *fjorton år senare*[129] skrev ett brev till kung Joram: Det kom ett brev till honom från profeten Elia. (2 Krön 21:12)
- Bibeln innehåller andra exempel på människor som förts till andra *fysiska* platser, till exempel Hesekiel till floden Kebar och Filippus till Ashdod.[130]

7. Saul möter Samuels ande

Samuel sade till Saul: ”Varför har du stört mig och manat fram mig?” (Ur 1 Sam 28:3-25)

Traditionell tolkning: Kung Saul går till en andebesvärjerska som frammanar den döde profeten Samuel som kommer upp ur dödsriket och samtalar med Saul.

MDV:s tolkning: Det är inte Samuel som visar sig utan en demon som ljuger och säger sig vara Samuel. Visserligen säger Bibeln att ”Samuel sade…”, men berättaren förklarar för oss vad *Saul trodde*. Det var bara kvinnan som såg ”Samuel”, medan Saul förstod vem det var utifrån hennes beskrivning av honom som en gammal man som kommer upp, insvept i en mantel (1 Sam 28:14). Från detta mänskliga perspektiv verkade det som om Samuel talade, men i verkligheten var det en ond ande:

- Saul sökte hjälp från den demoniska världen vilket var förbjudet, och det orsakade också hans död: Sådan blev Sauls död, *därför att* han hade varit trolös mot Herren. Han hade inte hållit Herrens ord, och dessutom *rådfrågat en andebesvärjerska för att få svar*. Han hade inte sökt svar hos Herren. Därför dödade Herren honom. (1 Krön 10:13-14)

- Bibeln kallar avgudar för onda andar, och dessa får ibland gudsnamnet *elohim*.[131] Det var sådana onda andar som mediet såg komma upp ur marken: Kvinnan svarade Saul: ”Jag ser *ett gudaväsen [elohim]* komma upp ur jorden”. (1 Sam 28:13)
- Spådom och andebesvärjelser var uttryckligen förbjudna i den mosaiska lagen.[132] Gudsmannen Samuel skulle därför aldrig ha lyssnat till ett medium som försökte sig på detta, även om han nu hade levt vidare någonstans.

8. Jesus predikar i dödsriket

Han blev dödad till kroppen men *levandegjord genom Anden* [Jesu uppståndelse]. *I Anden* [som uppstånden] gick han *sedan* och förkunnade sin seger *för andarna i fängelset*, för dem som förr hade vägrat lyssna när Gud väntade tåligt *under Noas dagar* medan arken byggdes. (Ur 1 Pet 3:18-22)

Traditionell tolkning: Jesus predikar för andarna som tillhört de människor som dött orättfärdiga för att ge dem en andra chans till omvändelse och frälsning.

MDV:s tolkning: Jesus proklamerar sin seger för de fallna *änglar* som hållits i fängsligt förvar ända sedan syndafloden, dem som ”förr hade vägrat lyssna… under Noas dagar”. Om dessa talar även Jud 1:6: De *änglar* som inte höll fast vid sin höga ställning utan övergav sin rätta hemvist, dem håller han i förvar *i mörker med eviga bojor* till den stora dagens dom. Enligt Hebr 2:7 hade Jesus ett tag varit lägre än änglarna – en liten tid lät du [Människosonen] vara lägre än änglarna – men nu var ordningen återställd och Kristi seger utropad. Stycket i Petrusbrevet avslutas också med att betona att det är änglar det handlar om: Han som har stigit upp till himlen och sitter på Guds högra sida sedan *änglar, furstar och makter* blivit underställda honom. (1 Pet 3:22)

9. Abraham, Isak och Jakob lever idag

Men *när det gäller de dödas uppståndelse*, har ni inte läst vad Gud har sagt er: Jag är Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud? *Han är inte de dödas Gud, utan de levandes*. (Ur Matt 22:23-33)

Traditionell tolkning: Eftersom Gud är en Gud för levande och samtidigt för Abraham, Isak och Jakob så måste dessa vara levande.

MDV:s tolkning: Bibelstället handlar om den kommande uppståndelsen och inte om det nuvarande tillståndet för döda, och Jesus inleder ju med att säga detta uttryckligen. De skriftlärda som lyssnade trodde på uppståndelsen, men inte på att människans själ eller ande lever vidare efter döden, och deras respons på Jesu undervisning är i ett parallellställe: Mästare, bra sagt! (Luk 20:39). Om Jesus hade velat säga att Abraham lever idag så hade han naturligtvis inte fått denna positiva respons från dem som inte höll med honom om det. Varför säger då Jesus att Gud är en Gud för levande om Abraham inte lever? Jo, ”de levande” är en *kategori* människor som *ur Guds perspektiv* betraktas som levande: Han är inte de dödas Gud utan de levandes. *För honom* är alla levande. (Luk 20:38)

10. Martyrernas själar talar

När Lammet bröt det femte sigillet, såg jag under altaret *själarna* [*psyche*] av dem som *hade blivit slaktade för Guds ord… De ropade* med stark röst: ”… Hur länge ska det dröja innan du dömer jordens invånare och straffar dem för *vårt blod*?” Och var och en av dem… blev tillsagda att vila ännu en liten tid, tills deras medtjänare och bröder, som skulle dödas liksom de, *hade blivit fulltaliga*. (Ur Upp 6:9-11)

Traditionell tolkning: Synen utspelar sig i himlen där martyrernas själar finns under altaret vilket visar att själen finns i himlen efter döden.

MDV:s tolkning: Den allra första martyren var Abel som dödades av sin bror Kain,[133] och hans blod ropar till [Gud] från marken! (1 Mos 4:10) I Uppenbarelseboken är det *själarna* som ropar medan det här är *blodet* som ropar, men vi har tidigare sett att själen är (i) blodet[134] så meningen är densamma. Ropandet från Abels blod/själ är naturligtvis i allegorisk betydelse och då är ropandet från martyrernas själar/blod detsamma. Varför finns då martyrernas blod just under altaret? Jo, det var här man i det gamla förbundet hällde offerdjurens blod,[135] och martyrerna hade också ”blivit slaktade för Guds ord”. De får dock uppmaningen att vänta tills martyrernas skara ”blivit fulltalig”, och budskapet är därför att Gud inte glömt bort alla oförrätter som gjorts mot troende människor genom alla tider. När tiden är inne kommer han att bringa rättvisa *ända från tiden då den första martyren Abel levde*.

11. Jesus skiljer mellan kropp och själ

Bekymra er inte för ert liv [*psyche* = *själ*], vad ni ska äta eller dricka, eller för er *kropp* [*soma*], vad ni ska klä er med. (Matt 6:25)

Traditionell tolkning: Jesus gör här en distinktion mellan kropp och själ som visar att han betraktar dem som skilda enheter.

MDV:s tolkning: Jesus gör en *distinktion*, ja, men inte en *dikotomi*. Det betyder att Jesus inte betraktar kropp och själ som två ömsesidigt uteslutande delar som inte kan överlappa varandra. Anledningen till att han byter från *psyche* till *soma* är att maten är nödvändig för att uppehålla *livet* i kroppen medan kläderna endast är till för kroppen. *Om* Jesus hade velat göra en dikotomi mellan kropp och själ så hade innebörden i det han sa varit att själen behöver äta och dricka *men inte kroppen*, vilket uppenbarligen är orimligt. På motsvarande sätt säger Jesus i Matt 10:28: Var inte rädda för dem som dödar *kroppen* [*soma*] men inte kan döda *själen* [*psyche*]. Frukta i stället honom som kan fördärva både *själ* [*psyche*] och *kropp* [*soma*] i Gehenna. Poängen är att människor visserligen kan döda varandra men endast Gud har hand om deras slutgiltiga destination, och att Jesus betonar att också själen kan fördärvas är sannolikt för att utesluta alla tolkningar om att den skulle vara odödlig. Bibelverserna bekräftar snarare att Jesus *inte* betraktar kropp och själ som två separata enheter där den ena kan existera utan den andra. De hör intimt ihop.

12. Jordiska och himmelska kroppar

Vad har de [döda] för kropp när de kommer?… Det finns både *himmelska kroppar* och *jordiska kroppar*… Finns det en *jordisk kropp*, finns det också en *andlig kropp*. (Ur 1 Kor 15:35-49)

Traditionell tolkning: Den andliga eller himmelska kroppen är av en annan substans än den jordiska, och den ska leva med Gud i himlen.

MDV:s tolkning: ”Andlig” eller ”himmelsk” är inte detsamma som icke-materiell. När Paulus talar om en **andlig kropp** menar han en *fysisk* kropp som påverkats av den andliga sfären, och när han talar om en **himmelsk kropp** menar han en *fysisk* kropp som blivit förvandlad *från himlen*. Om andlig/himmelsk vore motsatsen till materiell/fysisk, så skulle begreppen andliga kroppar och himmelska kroppar vara självmotsägelser. Den **jordiska kroppen** är efter syndafallet bestämd till död, medan den andliga kroppen är förvandlad av Gud och därför bestämd till evigt liv.

- Den egentliga motsatsen till *andlig* i Paulus terminologi är inte *jordisk* utan *köttslig*: Bröder, själv kunde jag inte tala till er som till *andliga människor* [drivna av Gud], utan bara som till *köttsliga människor* [med mänskliga motiv], spädbarn i Kristus. (1 Kor 3:1)

- Inte heller vid uppståndelsen kommer kropparna att lämna sitt materiella tillstånd. Däremot kommer de att förvandlas: Så är det också med *de dödas uppståndelse*. Det som blir sått förgängligt *uppstår* oförgängligt. Det som blir sått i ringhet *uppstår* i härlighet. Det som blir sått i svaghet *uppstår* i kraft. Det sås en **jordisk kropp**, det *uppstår* en **andlig kropp**. (1 Kor 15:42-44) Det är alltså *samma* kropp som ska uppstå men *förvandlad* från förgänglighet till oförgänglighet, från ringhet till härlighet, från svaghet till kraft och från ”jordiskhet” till andlighet. Och den jordiska kroppen kan inte ligga kvar i graven *samtidigt* som den andliga är hos Gud

13. Paulus ande hos Herren

Men vi är ändå vid gott mod och skulle hellre *flytta bort* från kroppen och *vara hemma hos Herren*. (Ur 2 Kor 4:14-5:10)

Traditionell tolkning: Paulus önskar att hans ande eller själ ska få lämna kroppen och flytta hem till Gud.

MDV:s tolkning: ”Kroppen” är Kristi kropp, det vill säga församlingen,[136] och att ”vara hemma hos Herren” är tillståndet efter uppståndelsen vid Jesu återkomst. Vad Paulus säger är att situationen vid uppståndelsen kommer att bli ännu bättre än den nuvarande församlingsgemenskapen.

- Hela sammanhanget handlar inte om tillståndet hos de döda utan om uppståndelsen: Vi vet ju att han som uppväckte Herren Jesus *också ska uppväcka oss*. (2 Kor 4:14).
- Paulus beskriver det *önskvärda* förhållandet som kontrast mot det *gällande* förhållandet, vilket han beskrivit två verser tidigare: Därför är vi alltid vid gott mod, även om vi vet att *vi är borta från Herren så länge vi är hemma i kroppen*. (2 Kor 5:6) Kristi kropp är skiljd från sin Herre eftersom Jesus, kroppens huvud, är i himlen sedan sin död och uppståndelse.

14. Utomkroppsliga upplevelser

Jag vet en man i Kristus som för fjorton år sedan blev uppryckt ända till *tredje himlen*. Om det var i kroppen eller *utanför kroppen* vet jag inte, Gud vet. (Ur 2 Kor 12:1-7)

Traditionell tolkning: Eftersom Paulus inte visste huruvida mannen var utanför kroppen eller inte så måste själsliga resor utanför kroppen vara möjliga.

MDV:s tolkning: Paulus visste hela tiden att det inte var någon äkta utomkroppslig ”resa” det handlade om. Han inleder stycket med: Nu kommer jag till *syner och uppenbarelser* från Herren. (2 Kor 12:1) Att bli ”uppryckt ända till tredje himlen” i en ”syn eller uppenbarelse” betyder inte att man blir fysiskt eller själsligt förflyttad någonstans. Korinterna var mycket influerade av grekisk filosofi, och genom att säga att han inte visste så förekom Paulus deras frågor om upplevelser ”i himlen”. Han avstyrde helt enkelt diskussionen och menade att det är meningslöst att ställa sådana frågor eftersom svaren endast kan baseras på opålitliga subjektiva upplevelser. Hans uppmaning till korinterna var att de istället skulle fokusera på verifierbara fakta så att deras tro [inte skulle] bygga på människors visdom utan på Guds kraft (1 Kor 2:5).

Varför talar då Paulus om en ”tredje himmel”, och vilka är de två första? I samma veva likställer han den tredje himlen med paradiset (2 Kor 12:4) som är det framtida Gudsriket. De tre himlarna bör därför komma i en tidsmässig ordningsföljd: **Första himlen** är tiden före syndafloden, **andra himlen** är den som finns idag och **tredje himlen** är det kommande Tusenårsriket. 2 Pet 3:5-13 beskriver alla tre: De bortser medvetet från att det för länge sedan *fanns [dåtid]* himlar och en jord som uppstod ur vatten och genom vatten i kraft av Guds ord… Men de himlar och den jord som *nu finns [nutid]* har genom samma ord sparats åt eld… Men efter hans löfte *ser vi fram emot [framtid]* nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor. Det var alltså till denna framtida himmel som mannen blev ”uppryckt”, och eftersom den ännu inte finns så måste det ha handlat om en vision.

Människans evolution?

Det är dags att sticka hål på den seglivade myten om att fossila fynd visar en utveckling av människor och apor från en gemensam förfader. Vi ska titta på vad *fakta* säger utan att filtrera dessa genom evolutionistiska glasögon. Vi ska göra antagandet att det bara finns *en* grupp Homo sapiens som endast består av hundraprocentiga människor, och vi ska visa att antagandet uppfylls på ett mycket träffsäkert sätt av de fynd forskarna gräver fram. Det gör det till en god *vetenskaplig* hypotes. Inom gruppen människor finns därför inga ”förmänniskor” eller primitiva människor, och den saknar mellanformer mot apor och andra djur. Antagandet är från Bibelns historiebeskrivning där Gud skapade de första människorna, Adam och Eva, som representanter för en egen grupp individer med ett eget ursprung skilt från den övriga skapelsens.

De forskare som studerar fossila fynd av människor och deras antagna förfäder kallas **paleoantropologer**. När dessa sätter ihop tänder, käkar, skallar och skelett till hypotetiska utvecklingsträd utgår man från likheter mellan fynden och antar att ju större likhet, desto närmare släktskap. Ur ett skapelseperspektiv gäller detta antagande *inom* gruppen människa samt *inom* de olika djurgrupperna av *skapade slag*. Det finns naturligtvis likheter *mellan* grupperna också, men dessa beror inte på ett gemensamt ursprung utan på att de har en gemensam konstruktör. Att apor och människor har stora likheter med varandra beror alltså inte på att de har samma härkomst utan på att de har samma Skapare som återanvänder goda ingenjörsmässiga lösningar.

Vi ska nu titta på ett antal faktorer som gör evolutionistiska förklaringar på människans ursprung till dålig vetenskap:

- En av de faktorer som ofta används för att bedöma utvecklingsnivån hos ett fynd av en människa eller förmodad förmänniska är hjärnans storlek. Hypotesen är att ju större hjärna desto högre utvecklingsnivå, ett tveksamt antagande eftersom hjärnvolymen hos idag levande människor kan variera mellan 950 och 1800 kubikcentimeter utan att man har kunnat spåra någon koppling till intelligensnivån. Vid en jämförelse mellan olika arter verkar intelligensen mer styras av hjärnans arkitektur än dess storlek.

  Om man ändå klassificerar fynden efter hjärnvolym får man den bild som figur 53 visar.[137] Fynden faller inom två grupper. De tre arterna ur släktet **Australopithecus** (orangea i figuren med ”A.” framför) har små volymer och utgörs av hundraprocentiga apor. Arterna ur släktet **Homo** (röda i figuren med ”H.” framför) har stora hjärnvolymer och utgörs av hundraprocentiga människor. Den enda art som skulle kunna vara en mellanform vad avser hjärnvolymen är Homo **habilis** (blå i figuren). Det är dock osäkert om detta är en verklig art som någonsin funnits på jorden. Många forskare menar att den aldrig existerat och att de ben som klassificerats som Homo habilis är en hopblandning från två eller flera arter.[138] *Märk att hjärnstorlekarna hos alla fynd av släktet Homo ryms inom det normala spannet för idag levande människor.* Undantag är några fynd av **neanderthalaren** som hade en *större* hjärna än dagens människor samt ett fåtal fynd av Homo **ergaster** som hade en mindre. Vi ska dock komma ihåg att miljömässiga och sjukliga förändringar kan orsaka extremfall.

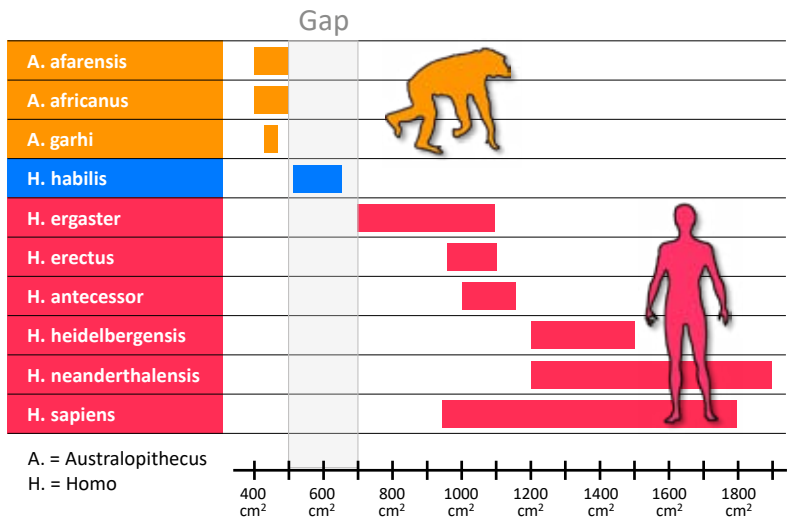

Figur 53. Hjärnvolymer.

- Förutom hjärnvolymerna använder paleoantropologer andra egenskaper hos sina fynd för att klassificera dem som förstadier till människan, såsom grova **tänder**, stora **ögonbrynsbågar** och en sluttande **panna**. Flera studier har dock visat att om man enbart tittar på utseendemässiga faktorer hos fynden – utan evolutionär bias – så faller de röda ”arterna” i figur 53 i en egen grupp klart åtskild från de övriga.[139] *Variationen inom denna grupp människor är inte större än den mellan idag levande människor.* På samma sätt som människor ser olika ut idag så har de sett olika ut historiskt. Olikheterna kan bero på etnicitet, diet, miljö, träning och sjukdomar men aldrig på evolution. Människans ”utveckling” ser därför inte ut som ett träd från primitiva till mer utvecklade arter, utan som en buske med en rik variation som inte delar grenverk (eller rötter) med andra arters buskar.
- Figur 54 visar arterna från figur 53 sammanställda till ett hypotetiskt evolutionsträd. Trädet är en rekonstruktion av en bild från en av världens mer namnkunniga paleoantropologer, Ian Tattersall.[140] De heldragna strecken visar faktisk förekomst av fossila fynd, medan de streckade linjerna är osäkra antaganden om hur de hänger ihop.[141] Märk att det i *inget* fall är avgjort hur en av evolutionister antagen art hänger ihop med en annan. Istället passar fossilens faktiska mönster mycket bra ihop med hypotesen att människan alltid varit människa och aldrig apa. Färgerna i figur 54 motsvarar dem i figur 53, men de finns inte i Tattersalls originalversion av bilden.
- Till höger i figur 54 finns en tidsskala för hur gamla fynden anses vara. Åldersbestämningarna av mänskliga och förmodat förmänskliga fynd görs dock alltid med den evolutionistiska tidsskalan som utgångspunkt. Att använda dem som argument för evolution blir därför ett cirkelresonemang. I ett senare kapitel ska vi se att många mer förutsättningslösa metoder snarare talar för en biblisk tidsskala på tusentals år än för en evolutionistisk på miljontals.
- Det finns ingen som helst konsensus bland paleoantropologer om hur trädet för människans evolution ska ritas.[142] Om det hade funnits ett sådant träd *i verkligheten* skulle man naturligtvis efter så många års hängivet sökande kunnat

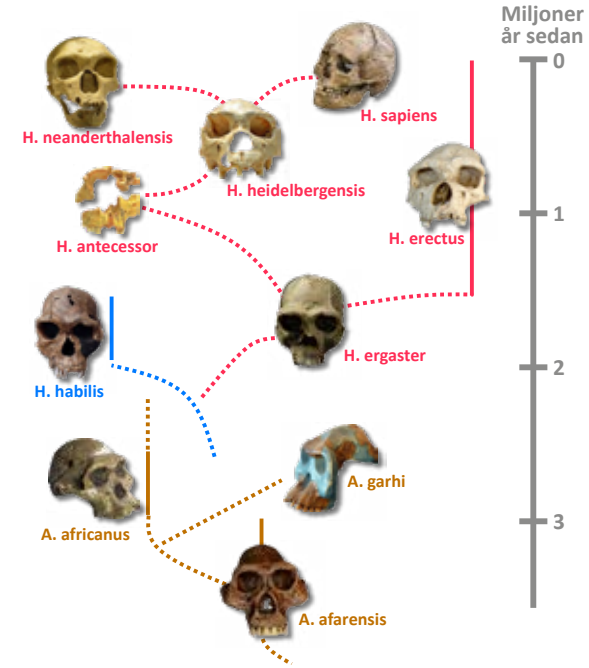

Figur 54. Människans utveckling?

se dess konturer. Att olika forskare hittar olika träd bland samma fossil visar att man försöker hitta ett träd där inget sådant finns. Trädet är inte ett *resultat* av det fossila studiet utan ett *antagande* för det, och detta antagande gjordes långt innan det överhuvudtaget fanns några data som stöd. När man sedermera började gräva fram fossil placerade man in dem efter bästa förmåga i det träd som ”måste” finnas där någonstans. Att i detta läge olika forskare får olika resultat är inte förvånande. När allt kommer omkring är den klassiska bilden av människans evolution en helt igenom mänsklig konstruktion.

Vid en förutsättningslös analys visar sig därför alla fynd vara tvättäkta människor eller tillika apor. De fynd av “människoapor” som ibland bärs fram är antingen apor uppgraderade till människor eller människor nedgraderade till apor. De kan också vara misstag eller i undantagsfall till och med regelrätta bedrägerier. Ett exempel på det senare är **Piltdownmannen** som under fyrtio år och över hela världen gällde som ett bevis för människans släktskap med apan. Bluffen sprack 1953 när det avslöjades att någon medvetet planterat ut en cirka 600 år gammal mänsklig skalle tillsammans med en käke från en orangutang preparerad för att se gammal ut. Eftersom bedrägeriet inte var speciellt skickligt utfört visar det hur lätt det är att se det man vill se.

Människan utrotningshotad

Istället för en evolution av människan från primitiva till mer utvecklade former talar det mesta för motsatsen: Människan håller på att degenereras.[143] Det beror på att mutationer hela tiden tillför tryckfel i vår arvsmassa som gör att den försämras. Alla är överens om att den stora merparten av dessa mutationer är negativa eller neutrala. Ingen har någonsin observerat en ”konstruktiv” mutation, det vill säga en ”positiv” mutation i betydelsen att den tillför funktionalitet eller information, men även om sådana skulle existera kan de inte förklara en uppåtgående ”utveckling” beroende på ett flertal faktorer:

- Informationen i DNA ligger inte lagrad som en endimensionell rad av bokstäver som i en bok, utan koderna överlappar varandra. Det betyder att avkodningsmekanismerna får olika budskap beroende på *var* utmed kodsträngen de börjar sin läsning och beroende på *från vilket håll* de läser. Så även om en mutation mot alla odds skulle vara positiv i en dimension så blir den *samtidigt* negativ i flera andra.
- Det naturliga urvalet som väljer ut potentiellt positiva mutationer verkar på *individnivå*, medan mutationen sker på *molekylnivå*. Därför kan inte urvalet sikta in sig på en enstaka positiv mutation och välja ut just denna utan att *samtidigt* få med sig flera av individens negativa mutationer på köpet. För människan har det uppskattats att varje generation har 100-300 mutationer fler än föräldragenerationen, och även om *en* av dessa skulle råka vara positiv så slinker därför många icke-positiva med av bara farten. Det är som att försöka göra om en barnbok till en kokbok genom att slumpmässigt ändra 100 bokstäver åt gången och sedan välja ut *hela boken* om *en av ändringarna* skulle börja likna något som har med mat att göra. Naturligtvis leder detta förfaringssätt aldrig till en kokbok utan bara till en sämre och sämre barnbok.
- Om vi fortsätter liknelsen med utvecklingen från en barnbok till en kokbok så har dessutom det naturliga urvalet inte en susning om att det är en kokbok det håller på att producera eller om det är någonting annat, kanske en roman. Varje enskild mutation (motsvarar ett tryckfel i boken) är värdelös så länge den inte kommer i sällskap med många andra som tillsammans med den ursprungliga kan ge någonting matnyttigt! Till dess är mutationen till och med i vägen och kommer att väljas *bort* av det naturliga urvalet. Det naturliga urvalet rensar bort skräp men kan aldrig välja ut mutationer som *kommer att* ge fördelar efter många generationer. Det är fullständigt utan förutseende.

Ovanstående processer gör en *evolution* från bakterie till människa omöjlig. Istället leder de till raka motsatsen, en **devolution** som håller på att bryta ner den genetiska information som måste ha funnits från början. Mutationerna ödelägger människans och alla andra organismers arvsmassa, och det naturliga urvalet kan bromsa men inte eliminera denna nedåtspiral. Människan är en utrotningshotad, eller till och med utrotningsbestämd, art! Innan du som läsare deppar ner dig alltför mycket över detta påstående ombeds du hålla ut till dess lösningen kommer senare i boken: Gud kommer att restaurera sin skapelse. Men det krävs ett aktivt ingripande från honom. De genetiska processerna har ju blivit lagda under förgängelsen (Rom 8:20) allt sedan syndafallet och kommer aldrig att i sig själva åstadkomma någon förbättring.

Det naturliga urvalet kan aldrig vända denna nedförsbacke till en uppförsbacke. Det är bra på att rensa bort de dödliga mutationerna, och även om dessa är katastrofala för *individen* utgör de inga problem för *släktets* överlevnad. Det är de mutationer som bara är lite negativa som är problemet, dem som det naturliga urvalet inte rår på. Dessa *ansamlas* generation efter generation och *försvagar* individerna i den från början mycket goda skapelsen. Detta är motsatsen till evolution, och utvecklingsläran borde därför byta namn till **avvecklingsläran**. {Nästa NV sida 118.}

Skapelsen av änglar

Att Gud har skapat mer än den fysiska verkligheten är uppenbart från Kol 1:16: För i honom skapades *allt* i *himlen och på jorden: synligt och osynligt*, tronfurstar och herradömen, härskare och makter. Det finns alltså *skapade* andeväsen av olika slag, och i syfte att förenkla sammanförs alla dessa i MDV under begreppet ”änglar”. Änglarna är avsedda för himlen vilket Jesus bekräftar när han talar om änglarna i himlen (Mark 12:25). De är *andar* i Guds tjänst, utsända för att hjälpa dem som ska ärva frälsningen (Hebr 1:14), och de verkar ha tillträde till Gud: En dag hände det att Guds söner [Jobs benämning på änglar] kom och trädde fram inför HERREN (Job 1:6). Änglarna är normalt osynliga,[144] men Bibeln innehåller flera tillfällen då de – kanske genom att materialiseras – blir synliga för människan. Detta gäller till exempel de två änglar som varnade Lot för Sodoms undergång och ängeln Gabriel som berättade för Maria att hon skulle föda Jesus.[145]

Det hebreiska ordet för *ängel* betyder egentligen sändebud eller budbärare vilket säger mer om deras *uppgift* än om deras *natur*. Ordet används ibland för helt vanliga mänskliga budbärare,[146] medan det i andra fall rör sig om andliga väsen. Det är de sistnämnda vi normalt kallar änglar och det är dessa som beskrivs nedan. *De är inte döda människors själar utan andliga väsen separat skapade av Gud.*

Skapelsen av änglar

Änglar är skapade varelser: [Änglarna] ska prisa HERRENS namn, för han befallde och *de skapades*. (Ps 148:5) Det innebär att de inte funnits i evighet utan är bundna till tiden på samma sätt som den fysiska skapelsen. Eftersom tiden började ticka ”i begynnelsen” på skapelsedag ett måste änglarna vara skapade under eller efter denna dag. De var dock närvarande vid jordens grundläggning: Var var du *när jag lade jordens grund?*… Vem lade dess hörnsten, medan *morgonstjärnorna* [änglar] sjöng tillsammans och alla *Guds söner* [änglar] ropade av glädje? (Job 38:4-7) Tågordningen för dag ett måste därför ha varit först begynnelsen, sedan skapelsen av änglar och därefter grundläggningen av jorden.

Egenskaper och uppgifter

Bibeln har en hel del att säga om änglarnas egenskaper och förmågor.[147]

- De är andar men uppenbarar sig ibland för människor som män. (Det finns inga indikationer på kvinnliga änglar i Bibeln.) Ibland uppfattas de inte ens som änglar utan som vanliga människor: Glöm inte att visa gästfrihet, för genom gästfrihet har några fått änglar till gäster *utan att veta om det*. (Hebr 13:2)

- De finns i oräkneliga mängder och jämförs ibland med stjärnor.
- De kallas heliga och utvalda och är visa, intelligenta, mäktiga och starka, ibland till och med mer än människor.
- De kan visa sig bland människor och interagera med dem. De kan förorsaka blindhet och stumhet, rädda ur fängelse, döda samt varna för och verkställa dom.
- De har som uppgift att tjäna och skydda människor.
- De har en fri vilja som några använder till att lyda Gud medan andra väljer bort honom. Det verkar som om Jesu försoningsverk inte gäller för änglar, men de gläder sig över en mänsklig syndare som omvänder sig.
- De ska inte tillbes, men de tillber Jesus och ska ackompanjera honom vid hans återkomst till jorden.[148]

Då Jesus gick på jorden var han ringare än änglarna: Vad är då en människa… eller en Människoson… En liten tid lät du honom *vara lägre än änglarna*. (Hebr 2:6-7) Det antyder att änglarna står högre än människan, men inte desto mindre ska de dömas av kristna: Vet ni inte att vi ska döma änglar? (1 Kor 6:3)

Indelning och namn

Änglar eller ”budbärare” finns av olika typer och av olika rang som **keruber**, **serafer**, **ärkeänglar** och **furstar**.[149] Gamla judiska skrifter talar om hela tio olika klasser.[150] Fyra änglar namnges i Bibeln:

- **Gabriel** är den främste budbäraren. Han meddelade profeten Daniel om vad som ska hända i den sista tiden, och han fick uppdraget att berätta för Maria att hon skulle föda Jesus.[151]
- **Mikael** är en ärkeängel.[152] Han är överbefälhavaren i Guds armé som skyddar Guds folk: På den tiden ska Mikael träda fram, den store fursten som står som *försvarare för dina landsmän*. (Dan 12:1) I denna roll kommer han att övervinna djävulen: Det blev strid i himlen: Mikael och hans änglar stred mot draken [djävulen]. Och draken och hans änglar stred, men han var inte stark nog. (Upp 12:7-8)
- Den tredje namngivna ängeln är en fallen ängel som i ändens tid kommer att vara ledare för ett gäng demoniska gräshoppor med utseende som stridsrustade hästar: Som kung över sig har [gräshopporna] *avgrundens ängel*, som på hebreiska kallas **Abaddon** och på grekiska Apollyon. (Upp 9:11)
- Också djävulen är en fallen ängel. Före sitt fall kallas han för *ljusbäraren* som översätts med **Lucifer** i den latinska översättningen Vulgata: Hur har du inte fallit från himlen, du *strålande stjärna* [*ljusbärare*, *Lucifer*], du gryningens son! (Jes 14:12) I Nya testamentet kallas han för **Satan**. (Motsvarande ord på hebreiska kan i Gamla testamentet användas för ”en som står emot” i allmänhet.)

Herrens ängel

Vid några speciella tillfällen under bibelhistorien visar sig en bestämd varelse kallad **Herrens ängel**. Av skäl som strax följer förstår vi att det är Guds sätt att interagera med mänskligheten på Gamla testamentets tid. Herrens ängel kallas vid ett flertal tillfällen för JHVH, men det kan inte vara Fadern eftersom evangelisten Johannes är tydlig med att ingen någonsin har sett Gud men den Enfödde [Kristus], som själv är Gud och i Faderns famn, han har gjort honom känd (Joh 1:18). Den personlighet som möter Bibelns människor vid utvalda tillfällen bör därför vara Jesus Kristus själv. (Jesus är visserligen ingen ängel, men det hebreiska ordet för ängel, *malak*, betyder egentligen *budbärare*.):

- När Abraham hindras från att fullfölja **offret av** sin son **Isak** talar Herrens ängel om Gud *i första person*: Då ropade *Herrens ängel* till [Abraham] från himlen: ”Nu vet jag att du fruktar Gud, när du inte ens har undanhållit *mig* din ende son.” (1 Mos 22:11-12)

- I **Jakobs dröm** identifierar sig Guds ängel med Betels Gud: *Guds ängel* sade till mig i drömmen: ”Jakob… *Jag är Betels Gud*. Det var där du smorde en minnessten och gav *mig* ett löfte.” (1 Mos 31:11-13)
- När Mose får sin kallelse vid **den brinnande busken** jämställs Herrens ängel med Gud: Där uppenbarade sig *Herrens ängel* för [Mose] i en eldslåga som slog upp ur en buske… När *Herren* såg att han kom för att se efter, ropade *Gud* till honom ur busken… ”Jag är *din fars Gud* – Abrahams *Gud*, Isaks *Gud* och Jakobs *Gud*.” (2 Mos 3:2-6)
- I slutfasen av Israels **erövring av Löfteslandet** visar sig Herrens ängel och identifierar sig som den som slöt förbund med dem: *Herrens ängel* kom från Gilgal upp till Bokim och sade: ”*Jag* förde er upp ur Egypten… och *jag* sade: Jag ska aldrig bryta *mitt förbund* med er.” (Dom 2:1)
- Också vid **Gideons kallelse** jämställs Herrens ängel med Herren själv: För [Gideon] uppenbarade sig *Herrens ängel*… Då vände *Herren* sig till honom… *Herren* sade till honom… Och *Herrens ängel* försvann ur hans åsyn. (Dom 6:12-21)
- Kristus har också gripit in i världshistorien vid flera andra tillfällen än när Bibeln kallar honom för Herrens ängel. Han vandrade med Adam och Eva i lustgården. Han visade sig för Abraham som den gåtfulle översteprästen Melkisedek. Han brottades med Jakob vid Jabboks vadställe. Han steg ner på berget Sinai när lagen gavs. Han visade sig för Josua som *befälhavare över Herrens här*. Och han var den *gudason* som höll Sadrak, Mesak och Abed-Nego sällskap i Nebukadnessars brinnande ugn.[153]

Att Jesus mött människor redan innan han föddes till människa förklarar också en på ytan synbar motsättning i Bibeln. Jämför de två paren påståenden från 2 Mos 33:

- Vers 11: Herren talade med Mose ansikte mot ansikte.
  Vers 20: Men mitt ansikte kan du *inte* få se, för ingen människa kan se mig och leva.
- Vers 3: Jag ska *inte* själv gå upp med dig.
  Vers 14: Min närvaro ska gå med dig.

Aha, säger kritikern, Bibeln är en soppa av kontradiktioner. Men sakta i backarna nu, låt oss borra djupare. Förklaringen börjar i vers två i samma kapitel: Jag ska sända en ängel [*malak* = budbärare] framför dig. Denna budbärare är Herrens ängel, Jesus Kristus, och det är hans ”ansikte” som talar med Moses ansikte i vers elva. *Efter* att på detta sätt mött Jesus har Mose tilläggsönskemålet låt mig få se din härlighet (vers 18), men detta förnekas honom eftersom ingen kan se *Faderns* ansikte enligt vers tjugo. Mose möter Sonen ansikte mot ansikte, men Faderns ansikte, eller Guds härlighet, kan ingen se och leva. På motsvarande sätt är det Fadern som inte själv ska gå med Mose i vers tre, men Sonen ska göra det i vers fjorton.

När Gud slöt sitt förbund med Abraham kom *Herrens ord* till Abram *i en syn* (1 Mos 15:1). Abraham *såg* alltså **Guds Ord**. Också 1 Sam 3:21 talar om ett synligt möte med Ordet: Herren *uppenbarade* sig för Samuel i Shilo *genom Herrens ord*. Detta ”Herrens ord” identifieras av Johannesprologen som Jesus Kristus: Ordet *var Gud*… och Ordet *blev kött* och bodde bland oss. (Joh 1:1,14) Abraham och Samuel mötte Jesus! När Gamla testamentets profeter fick sina tilltal från Gud används ofta en motsvarande formulering: Herrens ord kom till [profeten]… (till exempel Jes 38:4, Hes 6:1, Jona 1:1) När Jeremia mötte Herren sägs Ordet till och med ha fysiska attribut: *Herrens ord* kom till mig… Och *Herren räckte ut sin hand, rörde vid min mun* och sade till mig… (Jer 1:4,9) Märk hur ”Herren” (JHVH) jämställs med ”Herrens ord”, vilket Johannes uttrycker som att ”Ordet var Gud”. Jesus har alltså *visat* sig genom hela Gamla testamentet. Ofta manifesterade han sig i en form som *liknade* en människas, men det kunde också vara som en brinnande buske eller som en moln- eller eldstod.[154] Efter inkarnationen *blev* han en människa i realiteten.

Skapelsen fullbordas

Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var *mycket gott*… Så *fullbordades* himlen och jorden med hela sin härskara. På sjunde dagen hade Gud fullbordat sitt skapelseverk, och han *vilade* på sjunde dagen från hela det verk som han gjort. (1 Mos 1:31-2:2) Denna passage i Bibeln innehåller mängder av information:

- Guds fullbordade skapelse var **mycket god**, och eftersom Bibelns Gud är *livets* Gud kan inte död – åtminstone inte människans – ha varit en del av denna från början goda skapelse. Döden kom först i samband med människans synd. Idag är döden ”normal” om vi med ordet menar *vanlig*, men den är definitivt inte normal i betydelsen *ursprunglig*.
- Skapelsen är **fullbordad** vilket utesluter alla försök till kompromisser med utvecklingsläran. En sådan eftergift går under benämningen *dag-epok-teorin* och innebär att skapelsedagarna är långa tidrymder under vilka evolutionens olika faser pågår som ett slags *progressiv skapelse*. Förutom att en sådan skapelse inte kan anses ”fullbordad” omöjliggörs denna tolkning av att 2 Mos 20:11 stadfäster att *på sex dagar gjorde* [dåtid!] Herren himlen och jorden och havet och *allt* som är i dem.
- **Gud vilade** på sjunde dagen efter att ha fullbordat skapelsen. Detta sätter mönstret för arbetsveckan men kan också ha en annan innebörd. Att Gud vilade kan betyda att Gud lämnade över den huvudsakliga styrningen av skapelsen till naturlagarna. Under de sex första dagarna skapade han allting, *inklusive naturlagarna*, och den sjunde dagen lät han dessa ta över kontrollen. Alltsedan denna sjunde skapelsedag är lagarna Guds *vanliga* sätt att agera, men han kan fortfarande när som helst överstyra dem, ett agerande vi kallar *mirakel* eller *underverk*. I detta perspektiv är de sex första skapelsedagarna ett enda stort mirakel, och de blir därför *per definition* omöjliga att beskriva vetenskapligt. Vetenskapen redogör ju för naturlagarnas funktion men inte för deras ursprung. {Nästa NV sida 119.}

Det verkar som om Gud i första hand använder underverk i syfte att genomföra sin frälsningsplan. Därför går det i Bibeln att urskilja fem perioder då mirakel är speciellt vanliga, och alla är under kritiska perioder av frälsningsplanen:

- Under skapelseveckan när Gud etablerade **världen**.
- Under tiden för Mose och Josua när Gud etablerade sitt **folk** och sin **nation**.
- Under tiden för Elia och Elisha när Gud etablerade sina **profeter**.
- Under tiden för Jesus och apostlarna när Gud etablerade sin **församling**.
- Under tiden runt den framtida återkomsten när Gud kommer att etablera sitt tusenåriga **fridsrike**.

Idag befinner vi oss mellan den näst sista och den sista av dessa perioder. Kanske ska vi inte förvänta oss att Gud gör mirakler med samma frekvens som under de högintensiva skedena av frälsningsplanen?

Skapelsens ålder

Längden på skapelsedagarna är *bokstavligt talat skriven i sten* i Bibeln. Det finns ett ställe som inte är nedtecknat genom en människas hand, vittnesbördets två tavlor, tavlor av *sten*, *skrivna med Guds finger* (2 Mos 31:18),[155] och det är just på dessa av Gud skrivna tavlor som skapelsedagarnas längd definieras: *Sex dagar [yom]* ska du arbeta och uträtta alla dina sysslor… För på *sex dagar [yom]* gjorde Herren himlen och jorden och havet och allt som är i dem, men på sjunde dagen vilade han. (2 Mos 20:9-11) Samma hebreiska ord, *yom*, används alltså för arbetsveckans dagar och för skapelseveckans dagar, och eftersom de förra är bokstavliga 24-timmarsdygn borde också de senare vara det.

Om man vill förena en tro på evolutionen med en tro på Bibeln så måste man hitta ett sätt att läsa in miljoner och miljarder år i Bibelns historia, och det finns ett antal olika försök att göra detta. Den redan nämnda **dag-epok-teorin** ser varje skapelsedag som en lång tidsrymd, medan olika **gapteorier** läser in miljoner år antingen före den första versen i Första Moseboken eller mellan de första verserna. Dessa försök att sammanjämka Bibeln med miljoner år är dock behäftade med flera problem:

- Försöken placerar **dödens inträdande** i skapelsen långt *före* människans syndafall, medan Bibeln beskriver döden som ett *resultat* av detsamma. Hur skulle livets Gud kunna använda konkurrens och dödande som en metod att utveckla människan? I Bibeln är döden en katastrof som kommit in i världen på grund av människans olydnad mot sin skapare, och det är också detta som nödvändiggör Jesu ställföreträdande död på korset.
- **Jesus höll jorden för ung** när han säger att Gud *från skapelsens början* gjorde… [människan] till man och kvinna (Mark 10:6). Människan skapades på dag sex vilket fortfarande var ”i början” av skapelsen, men om det gått miljontals år innan människan trädde in på scenen så hade Jesus säkert uttryckt sig på ett annat sätt. Han talar också om profeters blod som är spillt sedan världens skapelse (Luk 11:50) vilket hade varit en synnerligen olycklig formulering om det i verkligheten förflutit flera miljoner år.
- Med samma logik kan vi se att även **Paulus betraktade världen som ung**: *Ända från världens skapelse syns och uppfattas* hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur, genom de verk han har skapat. (Rom 1:20)
- Den bibliska kronologi som presenteras i MDV visar med flera parallella bevis att det förflyter **6000 år** mellan skapelsen och Jesu återkomst. I detta perspektiv kan en tro på jordens höga ålder bidra till att hålla mänskligheten i ovisshet om att Guds straffdomar står för dörren. {Nästa Kronologi sida 129.}
- Också de allra flesta av de tidiga **kyrkofäderna** höll skapelsen för ung.[156] Däremot trodde inte Augustinus på bokstavliga 24-timmars skapelsedagar. Han läste gärna Bibeln allegoriskt och sökte efter andliga sanningar bakom en given text. Augustinus trodde emellertid inte på en gammal skapelse han heller, men på en *omedelbar skapelse*. Varför skulle en allsmäktig Gud behöva en hel vecka på sig för att skapa?
- Den irländske ärkebiskopen *James Usshers* (1581-1656) datum på skapelsen till 4004 fvtk har blivit klassiskt. Men också för många **andra tongivande personer** har det varit en självklarhet att Bibelns låga ålder för jorden är korrekt. Den judiska historikern *Josefus* (cirka 37-100) skrev skapelsedatumet till cirka 5500 fvtk. Naturvetarna *Isaac Newton* (1642-1727) och *Johannes Kepler* (1571-1630) trodde på en skapelse år 3940 respektive 3993 fvtk. *Martin Luther* (1483-1546) menade att skapelsen skedde 3961 fvtk och så vidare för många, många fler skarpsinniga människor.[157]
- Många **olika kulturer** världen över har också skapelsedatum som väl överensstämmer med det bibliska. Kina anger 6157 fvtk som tidpunkten för skapelsen, Indien 6204 med flera snarlika datum, Babylonien 6158, Egypten 6081 och Persien 5507 fvtk.[158] Överensstämmelsen med Bibelns skapelsedatum är slående speciellt med tanke på att andra källor använts vid uträkningarna. {Nästa UBK sida 130.}
- De vetenskapliga metoder som ger höga åldrar för jorden innehåller antaganden som redan från början lotsar resultaten mot en gammal jord. Samtidigt finns många andra metoder som istället pekar mot en ung jord. Åldersfrågans vetenskapliga behandling är så omfattande att den får en egen rubrik:

Jordens vetenskapliga ålder

Jordens ”officiella” ålder är 4,5 miljarder år, och det har den varit ända sedan 1955. Då undersökte några forskare det procentuella innehållet av grundämnena uran och bly i några stenbitar, och eftersom det förra ämnet sönderfaller radioaktivt till det senare menade man att det var möjligt att räkna ut åldern. Metoden är dock full av obevisade antaganden som vi strax ska titta närmare på. Stenarna kom inte ens från jorden utan härstammade från meteoriter, så ett av de nödvändiga antagandena var att dessa bildats samtidigt med jorden och övriga solsystemet. Trots alla osäkerheter har åldern blivit allmänt accepterad, nästan som en universell konstant. Att så många håller den som en verifierad sanning har fått till resultat att avvikande åldersdata kastats bort eller anpassats för att stämma. En forskare som står med en avvikande sten i ena handen och hela forskarsamhällets världsbild i den andra, kastar naturligtvis hellre stenen över axeln.[159]

Antagandet om höga åldrar för jorden och dess geologiska formationer har i huvudsak tre orsaker: tjockleken av sedimentärt berg, radiometriska dateringar och kraven från utvecklingsläran. Vi ska titta på dem en i sänder:

Över hela jorden finns avlagrat eller **sedimentärt berg** som ibland kommer i dagen som i figur 55. Sedimenten består av grus, sand och lera som avsatts i vatten, tryckts ihop och stelnat till sten. Det finns två olika synsätt på hur snabbt denna process gått. För **uniformisten** har lagren avsatts långsamt med ungefär samma hastighet som idag vilket tagit miljoner år. För **katastrofisten** har lagren avsatts snabbt under en eller flera katastrofer under jordens historia, till exempel en syndaflod. Den förra uppfattningen har dominerat geologin allt sedan slutet av 1700-talet. För att bestämma åldern på den geologiska kolumnen, det vill säga de sedimentära lagren nedifrån och upp, delar man helt enkelt kolumnens tjocklek med dess sedimentationshastighet. Matematiken är enkel och kan inte gå fel, men ekvationens två indata är i högsta grad osäkra:[160]

Figur 55. Grand Canyon, Arizona, USA. De horisontella ”ränderna” i berget är de olika sedimentära lagren.

- Den **geologiska kolumnen** existerar inte i komplett form någonstans på jorden. ”Lärobokskolumnen” är därför hoppusslad från olika geografiska platser. I denna process väljer man det *tjockaste lagret* man hittat av varje typ, vilket gör den totala kolumnen maximalt ”mäktig”. Skillnaden mellan faktisk och teoretisk kolumn är avsevärd. Den faktiska i Grand Canyon är cirka 1600 meter nedifrån och upp, medan lärobokskolumnen är 100 gånger mäktigare, 160 kilometer.
- Den **sedimentationshastighet** man använder i ekvationen är den långsammast möjliga, mindre än en tredjedels millimeter per år. Under översvämningar idag avsätts dock sedimenten i en dramatiskt högre takt, så snabbt att merparten av jordens sedimentära kolumn skulle kunnat bildas på cirka ett år.

Det är alltså när man tar den tjockast möjliga kolumnen och delar med den lägsta möjliga sedimentationshastigheten som man får de höga åldrarna för jorden. Objektiviteten är starkt åsidosatt.

Den andra orsaken att hålla jorden för gammal är de **radiometriska dateringsmetoderna**, och kol-14 är nog den mest välkända. Metoderna kan liknas vid att mäta tid med ett timglas enligt figur 56. En radioaktiv moderisotop sönderfaller med en viss hastighet (timglasets midja) till en stabil dotterisotop. Genom att mäta *förhållandet* mellan moder- och dotterisotoper i ett prov, till exempel en sten, kan man räkna ut åldern om man känner till hur snabbt sönderfallet sker. Det låter kanske övertygande, men i verkligheten kräver alla radiometriska metoder att man gör tre obevisade antaganden:

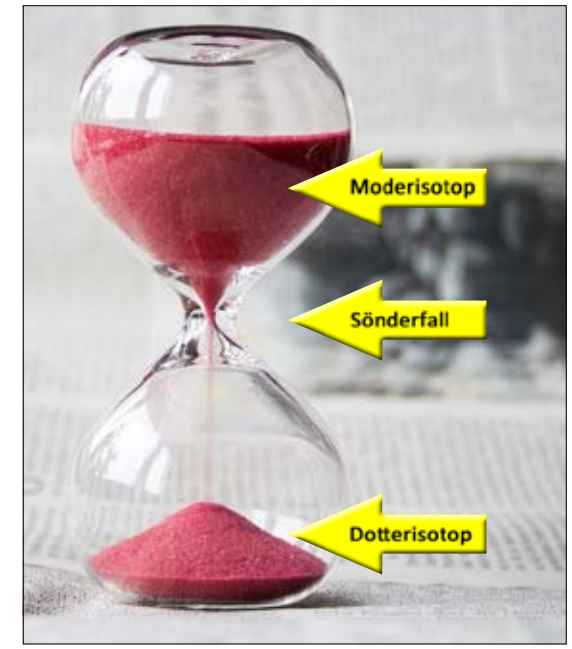

Figur 56. Principen för radiometrisk datering.

- Man måste anta den initiala fördelningen av ämnena. Vanligen sätter man moderisotopen till 100 procent och dotterisotopen till 0 procent.
- Man måste anta hur mycket material som provet har utbytt mot omgivningen. Till exempel kan man anta ett slutet system, det vill säga att inget material försvunnit eller tillkommit, vilket är vettigt för sand i ett timglas men knappast för en sten som varit utsatt för vattengenomströmning under miljoner år.
- Man måste anta att sönderfallshastigheten är densamma *under hela den tid provet existerat*. För det mesta sätter man den till densamma som idag, vilket är långt ifrån självklart.

Trots den briljanta logiken bakom de radiometriska åldersbestämningarna förvandlar ovanstående tre faktorer dem till tämligen grova gissningar. Forskaren har dessutom en viss frihet att styra resultatet dit han vill genom att göra sina antaganden så att den förväntade åldern uppnås. Detta gäller inte minst den andra faktorn där anomalier (avvikelser från det förväntade resultatet) alltid kan förklaras med kontaminering av moder- och dotterisotoper från omgivningen. En syndaflod skulle dessutom så fullständigt röra om i jordens geologi att inget av antagandena blir trovärdigt. Svårigheterna med radiometrisk datering avslöjas också av den uppsjö av motsägande och uppenbart felaktiga resultat som finns.[161]

Den tredje och troligen viktigaste orsaken till att majoriteten forskare tror på en gammal jord är att **evolutionsläran kräver det**. Det kan till och med argumenteras för att de andra metoderna är anpassade till att stödja denna slutsats. Konklusionen om en miljoner år gammal jord är därför på intet sätt vetenskapligt tvingande. Tvärtom faktiskt. Det finns många *vetenskapliga* metoder som pekar på att jorden och dess geologi är ung när allt kommer omkring. Här följer några exempel:[162]

- **Kontinenterna eroderas** kontinuerligt, mest av vatten. Genom att mäta den mängd sediment som floder transporterar ut i haven kan man räkna ut eroderingshastigheten, och resultatet blir att kontinenterna inte på långa vägar kan bestå så länge som evolutionsläran kräver. Det går heller inte att förklara de ännu kvarstående kontinenterna med att berg hela tiden skjuter upp underifrån. Då skulle de äldsta lagren skalats bort, och det skulle därför inte finnas några evolutionistiskt sett ”gamla” lager på bergstopparna. Men det gör det! Även sedimentlagret på havsbotten är alltför tunt för att ha ansamlats under miljarder år.
- Figur 57 visar några andra **geologiska formationer** som förändras alltför snabbt för att kunna bestå under miljoner år. Kanten över vilken Niagarafallen kastar sig, flyttar sig bakåt med över en meter per år vilket ger en maxålder för hela ravinen på 7000 till 9000 år. Kustlinjen vid Beachy Head drar sig tillbaka en meter per sex år, vilket innebär att den skulle ha flyttats hela sjutton mil på bara en miljon år. Tillväxttakten för floddeltan överensstämmer med tusentals år snarare än miljontals. Och den uppmätta tillväxthastigheten för droppstensformationer i kalkstensgrottor överensstämmer med en ålder på några tusentals år.

Figur 57. Geologiska formationer som förändras snabbt. Övre: Niagarafallen, Ontario, Kanada. Nedre: Beachy Head, England. Vänster: Floden Dvinas delta vid Arkhangelsk, Ryssland. Höger: Luray Caverns, Virginia.

- **Salthalten i världshaven** är oerhört mycket lägre än den borde om de olika salterna har hållit på att ansamlas under miljarder år.
- Experiment har visat att både **kol och olja** kan bildas snabbt – på dagar till månader – under naturliga förhållanden. Dessutom visar det fortfarande höga trycket i många olje- och gaskällor att de inte kan ha existerat speciellt länge.

- Det **jordmagnetiska fältet minskar** i en takt som extrapolerad bakåt i tiden visar att värmen från fältets energiutveckling skulle smält jorden för bara några tiotusentals år sedan.
- Även för **solsystemet** finns gott om observationer som vittnar om en låg ålder: På grund av friktion i jordens tidvattenvågor fjärmar sig månen med fyra centimeter per år (ännu mer tidigare), vilket gör att den skulle ha varit omöjligt nära jorden för bara en fjärdedel av dess antagna ålder sedan. Både en del planeter och deras månar har fortfarande kvar magnetfält trots att sådana minskar och försvinner relativt snabbt. Det finns en hel del kortperiodiska kometer som kretsar runt solen trots att de tappar en del av sin massa vid varje solpassage och försvinner på mindre än 20 000 år. För att bara nämna några av solsystemets ungdomsindikatorer.

I ett senare kapitel om Noas flod kommer flera exempel på *snabba* geologiska processer att ges. Dessa behöver nödvändigtvis inte vara *unga*, men de utmanar i vilket fall de uniformistiska antagandena som tron på en gammal jord innehåller. Tillsammans gör argumenten att en kristen som vill förespråka Bibelns låga åldrar ingalunda behöver gå ut med svansen mellan benen när vetenskapliga dateringsmetoder kommer på tal.

Universums vetenskapliga ålder

Jordens och solsystemets ålder är alltså några tusentals år både bibliskt och vetenskapligt. Hur är det då med övriga universum? Vad har det för ålder? Det kanske lite förvånande svaret blir att det beror på med vilken klocka man mäter. Fysikgiganten Einstein har visat i sin allmänna relativitetsteori att tiden går olika fort beroende på hur starkt gravitationsfältet är. Oavsett vilken modell för universums skapelse som är den rätta, har olika delar av universum olika gravitationsfält vilket innebär att tiden går olika fort. Det finns heller ingen masterklocka i universum mot vilken de andra klockorna kan kalibreras, utan det är *tiden i sig* som är relativ. Det innebär att jorden kan vara ung och universum gammalt *trots att de skapades samma bokstavliga vecka*. Ute i universum finns skeenden som uppenbarligen pågått under åtminstone hundratusentals år mätt med en lokal klocka, medan tiden på jorden bara hunnit ticka iväg knappa 6000 år. Figur 58 visar ett exempel där en galax krockat med en annan och lämnat en 280 000 ljusår lång svans efter sig. Eftersom ingenting kan färdas fortare än ljuset måste det förflutit åtminstone 280 000 år (med en lokal klocka) sedan kollisionen började.

En fråga nära relaterad till universums ålder är hur vi från jorden kan se ljus från stjärnor som befinner sig på flera miljoner ljusårs avstånd. Eftersom ljuset tillryggalägger ett ljusår per år borde det ha varit på väg under miljontals år vilket tycks motsäga en 6000 år gammal skapelse. Faktumet att tiden tickar i olika hastigheter kan lösa detta ”problem”, men det finns också en annan möjlig förklaring som tar fasta på att ljusets **envägshastighet** ingalunda behöver vara begränsad. Den speciella relativitetsteorin förbjuder **tur- och returhastigheten** att överstiga den kosmiska hastighetsbegränsningen **c** (= **ljushastigheten**), men inget hindrar att vi tillfredsställer detta krav genom att *sätta* hastigheten till oändlig åt ena hållet och halva c åt andra. Detta innebär inte att ljuset faktiskt går olika fort i olika riktningar, utan det beror på att alla försök att mäta envägshastigheten är meningslösa. För att göra det krävs två klockor, en vid starten och en vid målet, och för att synkronisera dem måste vi skicka ljusstrålar mellan dem. Hur fort går dessa? Jo med ljusets envägshastighet, men det var ju den vi skulle bestämma. Vi måste alltså *anta* envägshastigheten för att kunna *mäta* envägshastigheten, ett klockrent (!) cirkelresonemang.

Att inte kunna veta ljusets envägshastighet är alltså inte ett mättekniskt problem utan det är en *teoretisk* omöjlighet. Och om verkligheten är så beskaffad att envägshastigheten inte går att mäta så existerar den inte. (För den filosofiskt bevandrade kan man säga att ontologin och epistemologin flyter ihop i modern fysik.) Ljuset har helt enkelt ingen envägshastighet. Däremot använder man ofta den mänskliga konventionen att ljushastigheten är c åt båda hållen för att förenkla beräkningarna.

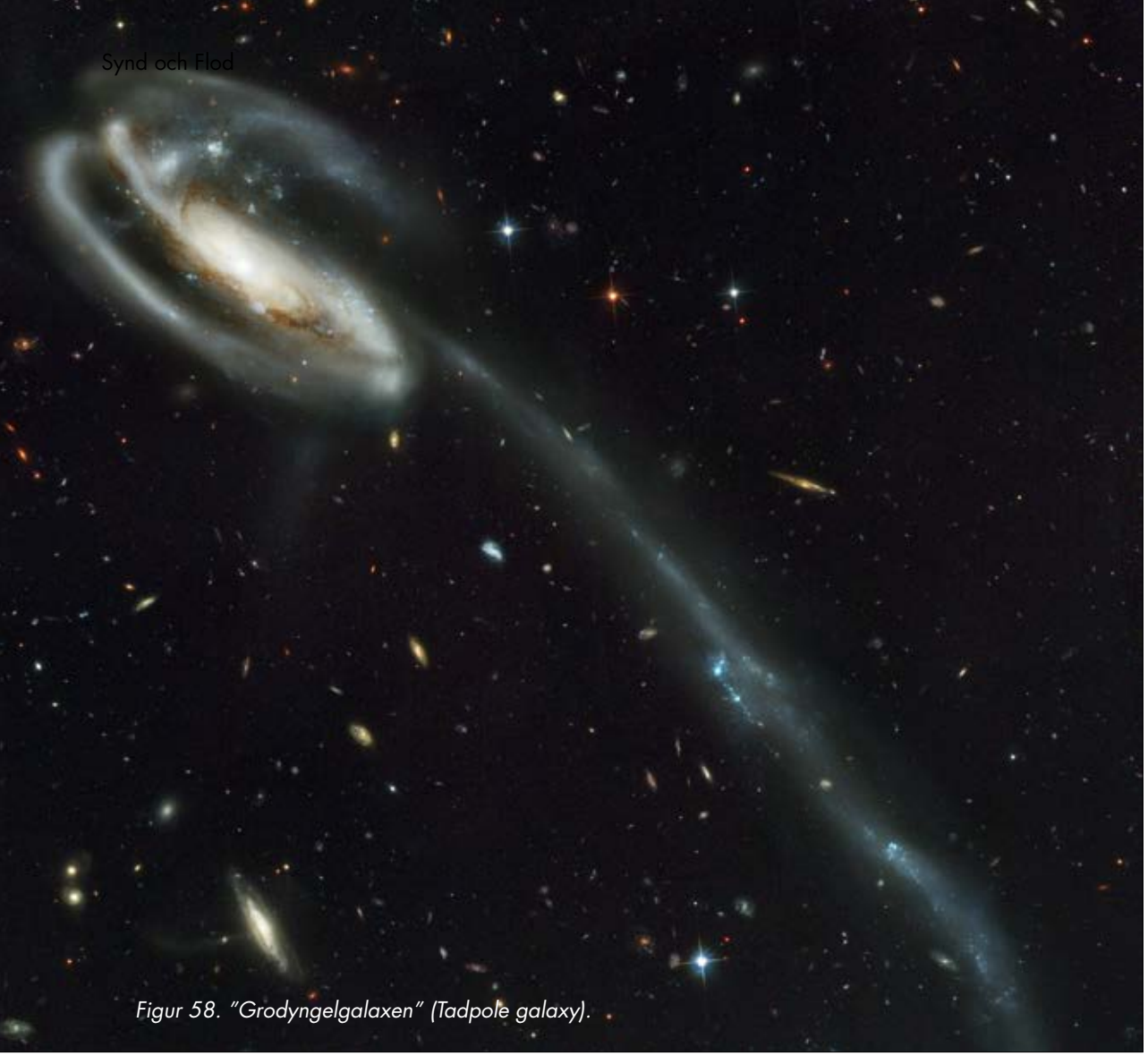

Figur 58. "Grodyngelgalaxen" (Tadpole galaxy).

Med denna konvention har det tagit en miljon år för ljuset att nå oss från en stjärna på en miljon ljusårs avstånd, men det är *precis lika rätt* att med en annan konvention hävda att det skett ögonblickligen. Frågan kokar ner till vilken konvention Bibeln använder när den talar om stjärnornas skapelse på dag fyra.[163] Troligen den som använts under alla tider innan Einstein upptäckte tidens relativitet, nämligen att saker sker *samtidigt* som vi ser dem och inte miljoner år tidigare.[164] {Nästa NV sida 136.}

Synd och Flod

Från början var Guds skapelse god i alla avseenden. Men något har hänt sedan dess. Idag ser den inte alls ut som Gud avsåg från början. Både änglar och människor har gjort uppror mot sin Skapare och detta har fått oerhörda konsekvenser.

Fallet i andevärlden

Djävulens fall

Det finns ett ställe i Jesaja bok som med stor sannolikhet dokumenterar djävulens fall. Stycket adresserar primärt kungen i Babel,[165] men bakom denne låg en andefurste som beskrivs på följande sätt: Hur har du inte fallit från himlen, du *strålande stjärna*, du gryningens son! Hur har du inte blivit fälld till jorden… Du sade i ditt hjärta: ”Jag ska stiga upp till himlen… jag ska bli som den Högste.” (Jes 14:12-14) Också Hes 28:11-17 riktar sig till en kung, denna gång Tyrus, men ordvalet antyder att det samtidigt handlar om djävulen: Du var en mönsterbild av fullkomlighet, full av visdom och fullkomlig i skönhet. Du var i Eden, Guds lustgård… Du var en smord, beskyddande *kerub*, och jag hade satt dig på Guds heliga berg… Du var fullkomlig på alla dina vägar från den dag då du skapades till dess att orättfärdighet blev funnen hos dig… Därför drev jag dig bort från Guds berg och förgjorde dig… Eftersom ditt hjärta var högmodigt… kastade jag ner dig till jorden. Från dessa båda textställen kan vi dra en hel del slutsatser om djävulen och hans fall:

- Han är skapad av Gud som en ängel av klassen keruber.
- Han fanns med i Edens lustgård.
- Han hade fantastiska egenskaper. Han var strålande, fullkomlig, vis och skön.
- På grund av detta blev han högmodig.
- Han ville bli lik Gud och konspirerade mot honom.
- Han hade en upphöjd position på Guds heliga berg men blev på grund av sin orättfärdighet fälld från himlen ned på jorden.

Enligt Hebr 1:14 är änglarna andar i Guds tjänst, utsända för att hjälpa dem som ska ärva frälsningen. För djävulen – som alltså inte var vilken ängel som helst utan en smord kerub – var detta alltför nedvärderande. Varför skulle han, ”en mönsterbild av fullkomlighet”, behöva tjäna Adam, en varelse gjord av simpelt stoft?[166] Nej, djävulen hade högre planer än så. Han ville bli lika upphöjd som sin Skapare, och denna *självförgudning* erbjöd han också Adam och Eva. Genom att vinna deras lojalitet kanske han skulle kunna tillskansa sig Guds tron och auktoritet?

Efter sitt syndafall blir hans liv en enda lång nedåtspiral där hans makt utarmas mer och mer, även om Gud ibland tillåter honom ”ryta till” när det främjar, eller åtminstone inte hotar, frälsningsplanen. Stegen i förfallet hos denne Guds wannabe är:

- Djävulen började som en smord kerub på **Guds berg**. (Hes 28:14 ovan)
- Idag är han härskaren över **luftens välde** (Ef 2:2).
- Under vedermödan kommer han att ha sitt huvudkontor på **jorden**: Men ve dig, du jord och du hav, för djävulen har kommit ner till er i stor vrede. (Upp 12:12)
- Under det tusenåriga fridsriket kommer han att vara fängslad i **underjorden**: Sedan kastade ängeln honom i avgrunden och stängde och förseglade den över honom. (Upp 20:3)
- Till sist kommer han att kastas i **eldsjön**: Djävulen som hade förlett dem kastades i sjön av eld och svavel. (Upp 20:10)

Änglarnas fall

Djävulen var inte ensam när han föll i sin högmodssynd. Han drog även med sig andra änglar, och idag kallas dessa fallna änglar för **demoner** eller **onda andar**. Det var troligen en tredjedel av änglarna som avföll tillsammans med djävulen, en kvalificerad gissning utifrån Upp 12:4: [Drakens] stjärt svepte med sig *en tredjedel av himlens stjärnor*, och han kastade ner dem på jorden. Denne

drake är genom hela Bibeln en symbol för djävulen, och stjärnorna symboliserar ofta änglar. Bibeln innehåller en hel del information om dessa demoner eller fallna änglar:

- De står under djävulens kontroll och kallas för både djävulens och drakens änglar i Bibeln.[167]
- De är andemakter som kan verka genom världsliga makter: Vi kämpar inte mot kött och blod, utan mot *furstarna*, mot *makterna*, mot *världshärskarna här* i mörkret och mot ondskans *andemakter i himlarymderna*. (Ef 6:12) Paulus verkar mena att andemakterna är ”i himlarymderna” men verkar genom makter ”här” på jorden.
- De kan bedra kristna med falska läror: I de sista tiderna kommer några att avfalla från tron och *följa villoandar* och *onda andars läror*. (1 Tim 4:1)
- De kan besätta människor: När Jesus kom över till gadarenernas område… möttes han av *två besatta* som kom ut från gravarna. De var så *våldsamma* att ingen kunde ta sig förbi den vägen. (Matt 8:28)
- De lever i skräck för sin kommande dom: Nu skrek [männen från förra punkten]: ”Vad har du med oss att göra, du Guds Son? Har du kommit hit för att *plåga oss i förtid*?” (Matt 8:29).
- Deras slutgiltiga destination är eldsjön: Den eviga elden… är beredd åt djävulen *och hans änglar*. (Matt 25:41)

Några av de fallna änglarna är idag satta i fängelse i avgrunden i väntan på sin slutgiltiga dom: De änglar som inte höll fast vid sin *höga ställning* utan *övergav sin rätta hemvist*, dem håller han i förvar i mörker med eviga bojor till den stora dagens dom. (Jud 1:6) På samma sätt som djävulen hade de alltså en ”hög ställning” som de ”övergav” när de inte accepterade den roll Gud tilldelat dem, och därför fängslade han dem. Också Petrus talar om dessa änglar: Gud skonade ju inte de änglar som hade syndat, utan kastade dem i *avgrunden* och överlämnade dem åt mörkrets kedjor för att *hållas i förvar* fram till domen. (2 Pet 2:4) Fängslandet skedde sannolikt under Noas tid, och en av anledningarna kan ha varit att hindra de fallna änglarna från att obstruera arbetet med att bygga arken. Det var för dessa fängslade demoner som Jesus proklamerade sin triumf efter sin uppståndelse när han förkunnade sin seger *för andarna i fängelset*, för dem som förr hade vägrat lyssna när Gud väntade tåligt *under Noas dagar* medan arken byggdes. (1 Pet 3:19-20) Det är inte helt uppenbart om detta gällde alla fallna änglar, eller om frihetsberövandet var fullständigt eller inte, men det finns ingen som helst tvekan om att den slutgiltiga segern över alla onda andemakter finns hos Jesus Kristus som har stigit upp till himlen och sitter på Guds högra sida *sedan änglar, furstar och makter blivit underställda honom* (1 Pet 3:22). Mästerdirigenten styr sin frälsningsplan på ett suveränt sätt mot det föreskrivna målet.

Människans fall

Spelreglerna

Herren Gud tog mannen och satte honom i Edens lustgård för att odla och bevara den. Och Herren Gud gav mannen denna befallning: ”Du kan äta *fritt* av alla träd i lustgården, men av trädet med kunskap om gott och ont ska du inte äta, för den dag du äter av det *ska du döden dö*.” (1 Mos 2:15-17) Efter skapelsen placerar alltså Gud människan i Edens lustgård med uppdraget att jordbruka den. Han ger henne en stor frihet att äta av *alla* träd, men det finns ett undantag: Av ”trädet med kunskap om gott och ont” får hon inte äta. Gud specificerar också konsekvenserna av ett potentiellt brott mot detta Guds allra första bud: Människan kommer att dö. Vi ser återigen att döden inte är ursprunglig i skapelsen utan ett resultat av att människan inte gör som Gud sagt. Och hon kan inte skylla på okunskap, eftersom Gud har varit tydlig med vilka spelregler som gäller.

När Adam och Eva sedermera bröt mot Guds uttalade vilja så visade de att de ville bestämma själva istället för att följa Gud vilket är en bra definition på vad synd är för någonting. Precis som djävulen ville människan göra sig själv till gud och avvisade därför sin Skapare som den högsta auktoriteten. Men varför beskriver Bibeln trädet som att det har ”kunskap om gott och ont”?

Adams syfte att äta av trädet var naturligtvis inte att bli en brottsling i uppror mot Gud. Tvärtom faktiskt. Han ville bli en from och fin människa, och för att göra detta måste han väl ha kunskap om vad som är rätt och fel? Problemet med syndafallet var inte att Adam inte ville bli en god människa utan att han ville göra det *utan Guds hjälp*. Han ville *själv* skaffa sig den kunskap som kunde hjälpa honom att leva ett rättfärdigt liv. Genom att äta av trädet behövde han därför inte någon annan gud än sig själv. Problemet är detsamma idag. Det onda består inte i att människan *vill* det onda – för det vill hon sällan – utan i att människan är *oförmögen* det goda utan Guds medverkan – för det är hon alltid.[168] Det är detta Paulus talar om i Rom 7:19: Det goda som jag vill gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag. *Denna Adams fåfänga strävan efter godhet med hjälp av kunskap men utan Gud är den självförgudning som djävulen promotar och Bibeln svartlistar.* Vi ser den överallt idag. Med historisk kunskap ska vi lära oss avstå historiska misstag. Med medicinsk kunskap ska vi få bukt med sjukdomar. Med naturvetenskaplig kunskap ska vi stoppa miljöproblemen. Med social kunskap ska vi lära våra barn att bli snälla mot varandra. Och med kulturell kunskap ska vi bekämpa rasismen. Sorry världen, men *utan Gud* kan du bara förvänta dig en marginell utväxling på dessa dina bemödanden.

Frestelsen

Djävulen kommer som en orm i lustgården och vet precis var han ska sätta in stöten. Han ignorerar all den frihet människan fått att äta av (nästan) alla träd, och fokuserar istället på det enda träd där Gud har lagt in en begränsning. Lögnens fader (Joh 8:44) drar fram sitt trumfkort och ljuger människan rätt upp i ansiktet genom sina tre inlägg (1 Mos 3:1-5):

- Har Gud verkligen sagt (att ni inte får äta av alla träd i lustgården)?
  Detta är ingen direkt lögn utan mer ett ifrågasättande av Gud Ord. Det är en populär taktik som ormen fortfarande gärna använder: *Skulle Bibeln verkligen ha något att säga den moderna människan?* I new age-kretsar talas det om att evangeliet är förlegat och att människan behöver en ny förståelse, och den moderna bibelkritiken framhåller att läsaren fritt får tolka all text vilket, om det nu vore sant, skalar bort alla icke-förhandlingsbara sanningar från Skriften.
- Ni ska visst inte dö!
  Denna lögn har behandlats tidigare i samband med själens odödlighet där det påpekades att den ligger till grund för många grekiskt influerade läror som smugit sig in i kristendomen. Tilläggas kan att den också finns i universalismen (tron att alla till slut blir frälsta), reinkarnationen (tron att själen vandrar vidare genom återfödelse) och de nära-döden-upplevelser som menar att människor mellan liv och död kan besöka himlen.
- Ni blir som Gud (med kunskap om gott och ont).
  Denna lögn är snarlik den förra eftersom en av de gudsunika egenskaperna är just *inneboende* odödlighet. Lögnen finns i österländska religioner (inklusive new age-läror) som talar om den kosmiska gudomen och om kraften som kommer *inifrån* människan själv. En gemensam nämnare för det vildvuxna new age-trädet är just bekännelsen att ”jag är gud”.

Jag blev själv plågsamt medveten om kopplingen mellan de två sista lögnerna och new age på en religionsdag på ett svenskt gymnasium för några år sedan. Deltagarna fick svara på frågan om vad som händer när vi dör. Svaret från en närvarande new age-representant blev att *vi inte kan dö eftersom vi är gudar*.

Resultatet

Kvinnan såg att trädet var gott att äta av… och hon tog av frukten och åt. Hon gav också till sin man som var med henne, och han åt. (1 Mos 3:6) Detta är världshistoriens största katastrof, alla kategorier. De andra är bara en konsekvens av denna initiala tragedi. Efteråt ser världen inte alls ut som Gud avsåg. Lidande, sjukdomar och död gjorde entré, och förutsättningarna lades för hungersnöd, krig och naturkatastrofer. Det är detta som Paulus menar med att skapelsen har ju blivit lagd under förgängelsen i Rom 8:20. Adams svar då Gud kallade på honom efter syndafallet avslöjar också en avsevärd förändring: Jag hörde ljudet av dig i lustgården och blev *rädd* eftersom jag är *naken*. Därför *gömde* jag mig… Kvinnan som du satte vid min sida, *hon gav mig* av trädet och jag åt. (1 Mos 3:10-12) Syndens konsekvenser är alltså både skam och fruktan genom en ny sida hos människan – samvetet. Detta ledde också till att de kände ett behov av att skyla sig med höftskynken av fikonlöv.[169] Märk att Adam nu också har blivit en ynkrygg genom att peka på Eva och skylla hela sitt misslyckande på henne (figur 59).

Gud är en konsekvent förälder som aldrig utfärdar några hypotetiska varningar. Han hade sagt till Adam att om denne äter av kunskapens träd så skulle han dö, något som nu verkställdes. Handgripligen skedde det genom att Gud skar av tillgången till livets träd genom att som vakter placera ut keruberna och det flammande svärdets lågor för att bevaka vägen till livets träd (1 Mos 3:24). Ibland betraktas den död som introducerades vid syndafallet som enbart *andlig*, men åtminstone tre orsaker pekar på att den var *fysisk*:

- Då Gud uttalar straffet över Adam betonar han det *fysiska*: Jord är du, och *jord* ska du åter bli. (1 Mos 3:19)
- Segern över döden är en *fysisk* uppståndelse: De många som sover i *mullen* ska vakna. (Dan 12:2).
- Den *fysiska* skapelsen kommer att renoveras: [Jesus] måste himlen ta emot tills de tider kommer då *allt det återupprättats* som Gud från urminnes tid har förkunnat. (Apg 3:21).

Figur 59. Men Gud, det var ju hon som började... Målning av Domenico Zampieri (1581-1641).

Om även djurens död introducerades vid syndafallet är omdiskuterat. Min egen uppfattning är att de inte dog. Naturligtvis behövde inga djur offras för synd innan synden fanns, och både människor och djur var växtätare från början,[170] så rovdjursdriften måste ha utvecklats senare. Den kom troligen efter syndafloden som ett resultat av att växtligheten då blev betydligt kargare än före floden. (Här är det dock viktigt att göra den tidigare nämnda distinktionen mellan djur med själ och djur utan. De utan själ – bakterier, maskar, insekter med flera – är irrelevanta i sammanhanget eftersom de inte ens har liv i Bibelns betydelse och därför inte heller kan dö, bara förstöras.) Det rovdjursfria tillståndet för djur med själ/liv kommer att återkomma i Guds rike som ju speglar förhållandena på den oförstörda jorden: Vargar ska bo tillsammans med lamm, leoparder ligga bland killingar. Kalvar och unga lejon och gödboskap ska vara tillsammans, och en liten pojke ska valla dem. (Jes 11:6)

När skedde syndafallet?

Tidigare har vi sett att Gud inte ska kämpa med människorna i mer än 120 jubelår, eller 6000 vanliga år, och att begränsningen är på grund av deras förvillelse (1 Mos 6:3, med en alternativ översättning). Tiden för den 6000-åriga historien bör därför inte ha börjat ticka vid skapelsen utan vid syndafallet. 6000 år senare när Kristus upprättar sitt tusenåriga fridsrike är förvillelsen över, och Gud behöver inte längre kämpa med oss.

Guds frälsningsplan avspeglas i de högtider han instiftat för judarna,[171] ett förhållande som senare kommer att visas i någorlunda detalj. Nu nöjer vi oss med att konstatera att skapelsen motsvaras av *basunhögtiden* (som också är det judiska nyåret *rosh hashana*) medan syndafallet speglas i försoningsdagen, *yom kippur*. Syndabocken som då körs ut i öknen motsvarar Adam och Evas förvisning ur lustgården.[172] Dessa båda högtider infaller på den första respektive den tionde i den judiska månaden tishri, vilket innebär att det är nio dagar mellan dem. Exaktheten i speglingen mellan frälsningshändelser och högtider är så exakt att det därför sannolikt också gick nio dagar mellan skapelsen och syndafallet. Skapelseveckan började på dag ett, en söndag, och människan skapades på dag sex, en fredag. Gud vilade dag sju, sabbatsdagen eller lördagen. Om syndafallet skedde dag tio så var det alltså på tisdagen i veckan efter skapelseveckan, och människan avhöll sig därför från synd i endast fyra dagar. (Alternativt motsvaras nyåret av Adams skapelse på dag sex i skapelseveckan vilket skulle innebära att det gick nio dagar till dess människan föll i synd.) {Nästa Kronologi sida 134.}

Protoevangeliet

Bibelns första profetia finns i Guds strafftal till ormen omedelbart efter syndafallet: Jag ska sätta fiendskap mellan *dig* och *kvinnan* och mellan *din avkomma* och *hennes avkomma*. Han ska krossa ditt huvud och du ska hugga honom i hälen. (1 Mos 3:15) Märk att det finns två par av fientliga parter här. Det första är ormen och kvinnan, och det andra är deras respektive avkommor. Kvinnan är den judiska nationen (vilket kommer att visas senare) som föder fram Frälsaren Jesus Kristus som krossar ormens (djävulens) huvud (makt) samtidigt som han blir huggen i hälen (korsfästelsen). Ormens avkomma är Jesu huvudfiende i slutscenariot av Guds frälsningsplan: Antikrist.[173]

Att det är en kvinna som har en ”avkomma” (bokstavligt ”säd”) är ovanligt i Bibeln. Däremot brukar kvinnor ha ett ”moderliv”, men i Ps 132:11 (SFB 1998) används det begreppet för kung David: Av din livsfrukt [Bokstavligt: *moderlivsfrukt*] ska jag sätta kungar på din tron. Båda ställena syftar på Kristus som alltså både är en *kvinnas säd* och från en *mans moderliv*. Uttrycken pekar framåt mot jungfrufödelsen. Jesus var unik i så motto att han inte hade någon jordisk far.

Gud bytte också snabbt ut Adams och Evas vegetariska kläder mot animaliska: Herren Gud gjorde kläder *av skinn* åt Adam och hans hustru och klädde dem. (1 Mos 3:21) Detta är en realprofetia om att blod måste utgjutas som en lösning på syndens problem. Gud hade ju sagt att människan skulle dö om hon åt av kunskapens träd, och från detta påstående har Gud *aldrig* backat. Det gäller precis lika mycket idag som det gjorde på Adam och Evas tid. Det är denna *vår* ofrånkomliga död som Jesus har tagit på *sig*, och det är denna *Jesu ställföreträdande* död som de första människornas skinnkläder förebådade och som Gamla testamentets offertjänst vittnar om.

Att dessa första profetior om Kristus kommer direkt efter att människan dragit döden över skapelsen visar att Gud tänker i lösningstermer. Han har redan hela frälsningsplanen klar för sig, och resten av Bibeln handlar om hur Gud sjösätter denna plan. {Nästa Profetia sida 134.}

船

Kinesernas vittnesbörd

De gamla kineserna hade sitt eget sätt att berätta evangeliet. De skrev ned det i piktogram som sedermera utvecklades till de bokstäver som finns idag. På grund av de höga mansåldrar som fortfarande gällde ett tag efter syndafloden hade inte berättelserna från Noas ark förmedlats i speciellt många släktled innan de nedtecknades av kineserna på så kallade orakelben. Evangeliet i sådan **orakelbensskrift** är därför vid sidan av stjärnbilderna ytterligare en bekräftelse på att kunskapen om Guds frälsningsplan är mycket gammal.

Figur 60 visar frälsningsplanen nedskriven av de gamla kineserna.[174] Symbolernas utseende varierar något mellan olika orakelben men inte speciellt mycket. Ibland har faktiskt budskapet bevarats ända till idag så att det går att utläsa även från de moderna skrivtecknen (vilket Ref 6 och 7 visar):

1. Tecknet FÖRNÄM eller GAMMAL ser ut som en människa. Det bör därför kunna ha använts för ADAM som ju var en både gammal och förnäm människa. Dessutom finns en fonetisk likhet mellan det kinesiska ordet som är ”da” och A*da*m.
2. Vänder man upp och ner på ADAM får man tecknet OLYDIG eller FÖRRÄDARE vilket är sättet att uttrycka Adams svek när han åt av den förbjudna frukten.
3. Tecknet FÄLT eller TRÄDGÅRD ser ut som tecknet INHÄGNAD med ett kors i. Det kan symbolisera EDEN med sina fyra floder som rinner ut därifrån.[175]
4. Sätter man den förnäme och gamle ADAM i EDEN så bildar det tecknet GUL, *huang* på kinesiska. Den gule kejsaren *HuangDi* representerar enligt de flesta kineser början av deras kultur, och grundarna till Kinas tre första dynastier sägs härstamma från honom. Kanske pekar det på själve Adam.
5. Det är inte bra att mannen är ensam. (1 Mos 2:18) Han behövde en *lämplig* medhjälpare, och därför formade Gud en kvinna av något från Adams sida och förde fram henne till honom (1 Mos 2:22). Orakelbenstecknet LÄMPLIG kombinerar därför Guds (?) HAND ovanifrån med en KVINNA.
6. Adam och Eva fick äta av alla träden i lustgården med ett undantag: trädet med kunskap om gott och ont.[176] Tecknet AVHÅLLA SIG är därför en MUN lagd på ett TRÄD. Detta är ett exempel på att det ursprungliga meddelandet bevarats ända till våra dagar. De moderna tecknen MUN och TRÄD ser visserligen annorlunda ut med det moderna AVHÅLLA SIG kombinerar fortfarande de två.
7. Det fanns två träd i Edens lustgård, livets träd och kunskapens träd,[177] och när Eva såg kunskapens träd fick hon *begär* efter det: *Kvinnan* såg att *trädet* var gott att äta av och en fröjd för ögat. Trädet var *lockande* eftersom det gav förstånd. (1 Mos 3:6) Därför skrev kineserna BEGÄR som en KVINNA mellan två TRÄD där hon vänder ryggen åt det ena (livets träd) och lockas av det andra (kunskapens träd). Också här kan sambandet spåras i de moderna tecknen.

8. Sätter man tecknet TRÄD i tecknet INHÄGNAD så får man tecknet för PROBLEM eller SVÅRIGHET. Kunskapens TRÄD i LUSTGÅRDEN hade blivit ett PROBLEM.
9. Adam och Eva åt av trädets förbjudna frukt. Efter detta syndafall följer protoevangeliet i Bibeln där Gud avslöjar att [kvinnans avkomma] ska krossa [ORMENS] huvud (1 Mos 3:15) och samtidigt bli stungen i HÄLEN. Kineserna har ett tecken för ORM som består av en FOT som är på väg att stampa på huvudet på en ORM. Det finns alltså en rekursivitet i detta, och kanske det beror på att paradisets orm fått bilda förebilden för ormar i allmänhet.
10. Adam fick LÄMNA lustgården därför att han ÅT av den förbjudna frukten. Ett orakelbensteckenen för LÄMNA eller GE SIG AV är just ADAM och en MUN.
11. Det kinesiska tecknet SEPARERA eller FRÄMMANDE är en FÖRNÄM/GAMMAL man under och utanför en TRÄDGÅRD. ADAM är nu utdriven ur EDEN, och hans armar och händer avslöjar hans uppgivenhet.
12. Men även lösningen på detta drama finns återgivet bland orakelbenen. När kineserna ville uttrycka någonting BRA ritade de en KVINNA och hennes SON eller AVKOMLING. Kanske ska det tolkas som att det är BRA för en KVINNA att ha en SON eller att det är BRA för en SON att vara hos sin MAMMA, men sonen verkar vara upphöjd en bit ovanför sin mor och modern verkar knäböja inför sonen. Har Eva insett att den verkliga lösningen på syndens problem ligger i KVINNANS AVKOMMA? {Nästa UBK sida 137.}

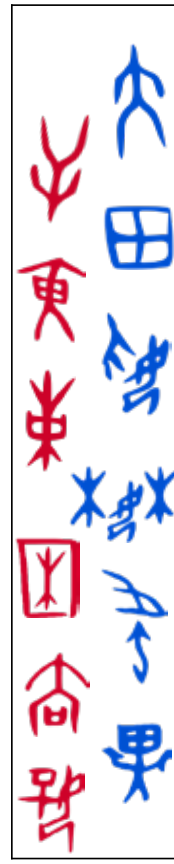

Ref	Orakelbenstecken	Biblisk tolkning
1	FÖRNÄM/GAMMAL	ADAM
2	OLYDIG/FÖRRÄDARE = Upp och nervänd FÖRNÄM/GAMMAL man	ADAM i synd
3	TRÄDGÅRD = INHÄGNAD med ett "+"	EDEN med sina fyra floder
4	GUL (gule kejsaren) = FÖRNÄM man i en TRÄDGÅRD	ADAM i EDEN
5	LÄMPLIG = KVINNA med en HAND ovanifrån	GUD ger en LÄMPLIG MEDHJÄLPARE till Adam
6	AVHÅLLA SIG = MUN lagd på ett TRÄD 束 口 木	Adam ska AVHÅLLA SIG från att ÄTA av kunskapens TRÄD
7	BEGÄR = KVINNA mellan två TRÄD 婪 女 木	EVA LOCKAS av kunskapens TRÄD (och vänder ryggen åt livets TRÄD)
8	SVÅRIGHET = TRÄD i en INHÄGNAD	Kunskapens TRÄD i EDEN har blivit en SVÅRIGHET
9	ORM = FOT ovanför en ORM	Paradisets ORM får sitt huvud krossat av kvinnans avkommas HÄL
10	LÄMNA/DÖ = FÖRNÄM/GAMMAL man och en MUN	ADAM fick LÄMNA lustgården för att han ÅT av trädet, och sedermera DOG han
11	SEPARERA/FRÄMMANDE = FÖRNÄM/GAMMAL man utanför en TRÄDGÅRD	ADAM SEPARERAD från EDEN
12	BRA = KVINNA knäböjer inför en upphöjd SON	Jesus, KVINNANS AVKOMMA, är BÄST

Figur 60. Evangeliet i orakelbensskrift.

Fri vilja eller syndanatur?

Syndar människan eftersom hon är en syndare, eller är hon en syndare eftersom hon syndar? Luthersk och katolsk tradition menar det förstnämnda och lär att människan har en *syndanatur* redan vid födelsen. Som stöd anges ibland Ps 51:7 (SFB 1998) - *i* synd är jag född, och *i* synd blev jag till i min moders liv – och därför nöddöper man barn som riskerar att dö innan de hunnit lämna förlossningsrummet. David säger dock inte i psaltarversen att han föds ”med synd” utan ”i synd”, så han ger uttryck för en allmän klagan över världens tillstånd där till och med hans mor är en syndare. Kanske uppfattningen om en inneboende syndanatur har en gnutta gnosticism i sig? Här är ju materien ond i sig själv, och en fysisk kropp leder därför per automatik till synd och ondska. Själen är däremot god, men eftersom den är fängslad i en materiell kropp är den oförmögen att avstå synd.

Under kristendomens barndom trodde nästan alla kristna på att människan har en fri vilja och därför är kapabel att välja mellan gott och ont. Detta är också nödvändigt för en konsekvent gudsbild. Gud är en rättvis domare och då kan han inte döma någon för synd om vederbörande varit tvingad. Människan har fått ett ansvar av sin skapare vilket hade varit meningslöst om hon inte samtidigt hade haft en möjlighet att uppfylla det. Adam och Eva syndade på grund av sin fria vilja kombinerad med oförstånd, dåraktighet och bristande erfarenhet av syndens konsekvenser. Av samma anledning *blir* ett barn en syndare i samma ögonblick som det medvetet väljer att gå emot sina föräldrars uttalade vilja. Sedan finns en syndens makt att bedra (Hebr 3:13) vilket innebär att det första felaktiga beslutet lätt leder till det andra, det tredje och det sjuttiofemte. Neuropsykologin förklarar detta med att neurologiska banor i hjärnan skapar vanor hos individen som är svåra att ta sig ur. För den vuxne som länge levt i ett visst mönster av synd kan det därför te sig som att hon är ”slav” under en syndanatur, men med Guds hjälp går även detta att ta sig ur: Ni *var* slavar under synden… Nu är ni befriade från synden och slavar hos rättfärdigheten. (Rom 6:17-18)

Att människan inte har en syndanatur från födelsen kan också förstås från Rom 5:19: Liksom de många *stod som syndare* genom en enda människas [Adams] olydnad, så ska också de många *stå som rättfärdiga* genom den endes [Jesus] lydnad. Om människan *måste synda* på grund av en ärvd syndanatur från Adam, så skulle kristna på ett analogt sätt *inte kunna synda* på grunda av en ärvd ”Jesusnatur”, vilket motbevisas av både Bibeln[178] och erfarenheten. Att ”många stod som syndare” *betyder inte att vi ärver en natur utan att vi tilldelas en kategori*, vilket också är innebörden i det grekiska ordet för ”stå som”, *kathistemi*. Alla som kommer från Adam *tillskrivs* synd på samma sätt som alla som tillhör Jesus *tillskrivs* rättfärdighet. Liksom alla dör ***i** Adam*, så ska också alla göras levande ***i** Kristus*. (1 Kor 15:22) Människan är inte tvingad att synda men *ärver* en dödsdom från Adam som bara Jesus kan befria henne från genom att själv *låta sig* dödas i hennes ställe. Detta förutsätter naturligtvis att Jesus inte själv stod under dödsdomen, vilket han heller inte gjorde eftersom han inte kom från Adam. Han föddes ju av en jungfru utan jordisk far. Jungfrufödelsen är därför ingen akademisk spetsfundighet utan en absolut nödvändighet för att Jesus ska kunna befria människosläktet från Adams dödsdom.

Den kristnes tillskrivna eller tillräknade rättfärdighet gör att hon kan se sig som ett Guds barn även när hon misslyckas i sin kamp mot syndens dåliga vanor. Rättfärdigheten är ju ingenting hon har *i sig själv*, utan hon har klätt [sig] i den nya människan (Kol 3:10). Efter uppståndelsen kommer Guds barn att vara syndfria, men det betyder inte att vi har blivit robotar utan att alla förutsättningar för att leva syndfritt är uppfyllda. Vad blir då skillnaderna mot idag?

- Det har skett ett fullständigt helande som även brutit de neurologiska tankemönster som ledde till dåliga vanor.

- Det oförstånd som berodde på en bristande erfarenhet av syndens konsekvenser finns inte längre. Det fanns hos Adam och det finns hos alla nyfödda, men det kommer inte att finnas hos uppståndna människor.
- Det finns ingen frestelse eftersom Frestaren är bunden i avgrunden.[179]
- Kristus regerar på jorden.

Många bibelverser blir svårförståeliga utan en fri vilja. I till exempel 5 Mos 30:19 uppmanar Gud israeliterna att använda den på ett klokt sätt: Jag har förelagt dig liv och död, välsignelse och förbannelse. *Välj då livet*, så att du och dina efterkommande får leva. Ps 25:12 betonar att valet är människans: Den som vördar HERREN undervisar han om vägen *han ska välja*. Men, säger kanske någon, MDV gör ju en huvudpoäng av att Gud har hela historien i sin hand, och hur kan det stämma med att människan är fri att göra som hon själv vill? Här måste man skilja mellan makro- och mikrostyrning. Gud styr på makronivå och har trots vår fria vilja aldrig avsagt sig sin självskrivna rätt att ingripa i människors eller nationers planer och på så sätt begränsa deras onda handlande. Han har en plan att restaurera sin skapelse, inklusive människan, och denna kommer han att driva igenom lika säkert som amen i kyrkan (eller säkrare faktiskt). *Inom* denna plan är människan fri att agera på mikronivå. Varje människa, församling och nation är fria att fatta sina egna beslut så länge inte Guds huvudsyften med frälsningsplanen äventyras.

Gud kallar och vägleder människor utan att tvinga sig på. *Han kompromissar hellre sin makt än vår frihet.* Vid några tillfällen ändrar han till och med sina planer (på mikronivå) som ett resultat av att människor ber honom om det.[180] Om frälsningsplanen äventyras kan dock Gud ta i med hårdhandskarna och överstyra människans fria vilja. Det händer inte ofta (?), men det händer. Ett exempel är när han i Babel förbistrade människornas språk när de byggde ett torn för att slippa lyda hans befallning att sprida sig över jorden. Ett annat är när han lät fisken svälja Jona när denne försökt smita undan sin första missionskallelse. Och han förhärdade faraos hjärta men först efter att denne själv valt att förhärda det.[181]

Gud är suverän, ja, men oftast väljer han att låta människan välja. En Gud som står utanför tiden kan dock *se* i framtiden på motsvarande sätt som en människa kan se i rummet. Att han *förutser* betyder dock inte att han *förutbestämmer.*

Adams släkt

Efter syndafallet följer en beskrivning av Adam och Evas släkt.[182] De fick två söner. **Kain** blev historiens första mördare när han dödade sin bror **Abel** som blev historiens första martyr. Abels *blod* ropade till [Gud] från marken (1 Mos 4:10) på samma sätt som senare martyrers blod från under altaret kommer att ropa med stark röst: “Herre… hur länge ska det dröja innan du dömer jordens invånare och straffar dem för vårt *blod*?” (Upp 6:10) Anledningen till mordet var att Kain blev sur eftersom Gud inte såg till hans offergåva från markens gröda, medan Abels offer av djurkött blev fullt accepterat. Här kan vi se en realprofetia om att blod måste utgjutas för att ett offer ska vara godkänt av Gud, något som demonstrerades av den gammaltestamentliga offertjänsten och som fullbordades av Jesu offerdöd. Gud har ju sagt att synden leder till död vilket han aldrig tagit tillbaka.

Adam och Eva fick ytterligare en son, **Set**, som ersättning för Abel. Efter en kort utvikning till Kains släkt,[183] zoomar Bibeln in sig på Sets toledoth (1 Mos 5:1) eller ”fortsatta historia”. Orsakerna är:

- Sets släkt representerar Guds egendomsfolk.
- Sets släkt ingår i **Jesuslinjen**, den genealogi som går hela vägen från Adam till Jesus (se översikt 8 på sidan 424).

En analys av personnamnen i Jesuslinjen mellan Adam och Noa avslöjar ytterligare ett sätt på vilket Gud har uppenbarat Bibelns frälsningsbudskap. Namnens betydelser är:[184]

- Adam: Människa.
- Set: Förordnad, Bestämd. (Jämför 1 Mos 4:25.)
- Enosh: Bräcklig, Dödlig.
- Kenan: Sorg, Bedrövelse.
- Mahalalel: Välsignad gud.
- Jered: Ska komma ner.
- Henok: Lära.
- Metushela: Hans död ska leda till… (Han dog för övrigt samma år som floden kom.)
- Lemek: Förtvivlad. (Jämför *lamentation*, klagovisa.)
- Noa: Vila, tröst. (Jämför 1 Mos 5:29.)

Läser vi hela räckan av namn får vi alltså budskapet: *Människan bestämdes (till) dödlig sorg, (men den) välsignade Guden ska komma ner (och) lära (att) hans död ska leda till (de) förtvivlades tröst.* {Nästa Koder sida 224.}

Henok vars namn betyder *lära* var en profet omskriven i Nya testamentet: Henok, i det sjunde släktledet efter Adam, profeterade om dem: ”Se, *Herren kommer* med sina tusentals heliga för att hålla dom över alla.” (Jud 1:14-15) Henok profeterade uppenbarligen om Jesus, och det blir den sjunde Jesusprofetian vi hittat redan innan Gud kallade Noa. Naturligtvis kan det finnas fler:

- Gud skapade ”i begynnelsen” och Jesus kallar sig ”begynnelsen”.
- Talet trettiosju (37) återfinns både i Bibelns första vers och i talvärdena för ”Jesus” och ”Kristus”.
- I protoevangeliet är Jesus kvinnans säd som ska krossa ormens huvud.
- Gud klädde Adam och Eva i skinnkläder.
- Gud accepterade Abels djuroffer men inte Kains offer från växterna.
- Betydelsen av namnen i släktlinjen mellan Adam och Noa berättar evangeliet.
- Henok profeterade om Jesus. {Nästa Profetia sida 160.}

I Första Mosebokens 5:e och 11:e kapitel finns en **genealogi** (släkttavla) som tar oss hela vägen från den första människan, Adam, till stamfadern för den judiska nationen, Abraham. Det är också en **kronologi** (tideräkning) eftersom patriarkernas levnadslängder finns angivna och också deras åldrar när de blev fäder till sina söner. Genom att addera dessa faderskapsåldrar kan vi beräkna när Abraham föddes, och övningen ger vid handen att det skedde år 2008 AM. Det finns emellertid ingenting som säger att sönerna föddes exakt på fädernas födelsedagar. När Bibeln till exempel informerar om att Adam var 130 år när han fick Set så menar den att han var på sitt 130:e levnadsår eller att han var mellan 129 och 130 år gammal. (Bibeln använder *inkluderande räkning* vilket innebär att man är ett år gammal när man föds, eller på sitt första levnadsår.) För att få slutsiffran (Abrahams födelseår) så exakt som möjligt måste vi därför *dra av ett halvår per generation i genomsnitt*. Tabellen i figur 61 visar patriarkernas faderskaps- och levnadsåldrar med halvåret avdraget, och figur 62 illustrerar det hela grafiskt.

Övningen ger vid handen att Abraham föddes år 1999,5 AM som är mitt i det 2000:e året efter skapelsen och därför det 40:e jubelåret. Att detta årtal är exakt kan naturligtvis inte bevisas eftersom det är statistiskt uträknat, men med de antaganden som gjorts så hamnar det *precis* där det borde för att historien ska vara 7000 år. Dessutom kommer precisionen i Guds frälsningsplan från Abraham och framåt snart att bevisas utan statistiska antaganden, och därför finns det goda skäl att anta att Abraham föddes exakt på det 40:e jubelåret.

Figur 61. Patriarkerna och deras åldrar. AM betyder ”anno mundi” eller ”år efter skapelsen”.

Ett halvår har subtraherats både från männens födelse och från deras död.

Från 1 Mos 5 och 1 Mos 11.

Patriark	Född AM	Ålder vid sons födelse	Ålder vid sin död	Död AM
Adam	0,0	130	930	929,5
Set	129,5	105	912	1041,0
Enosh	234,0	90	905	1138,5
Kenan	323,5	70	910	1233,0
Mahalalel	393,0	65	895	1287,5
Jered	457,5	162	962	1419,0
Henok	619,0	65	Hämtad av Gud	
Metushela	683,5	187	969	1652,0
Lemek	870,0	182	777	1646,5
Noa	1051,5	502	950	2001,0
Sem	1553,5	100	600	2153,0
Arpakshad	1653,0	35	438	2090,5
Shela	1687,5	30	433	2120,0
Eber	1717,0	34	464	2180,5
Peleg	1750,5	30	239	1989,0
Regu	1780,0	32	239	2018,5
Serug	1811,5	30	230	2041,0
Nahor	1841,0	29	148	1988,5
Tera	1869,5	130	205	2074,0
Abraham	1999,5		175	2174,0

De två rödmärkta åldrarna i figur 61 finns inte explicit angivna i Bibeln, utan de måste räknas ut från andra *bibliska* uppgifter (på ett sätt som skulle göra en halvårssubtraktion felaktig). Märk att varenda nödvändig uppgift finns i Bibeln. Gud har inte lämnat någonting åt gissningar:

- **Noas ålder vid Sems födelse:** Noa var 600 år när syndafloden kom (1 Mos 7:11) och Arpakshad föddes två år efter floden när Sem var 100 år (1 Mos 11:10). Vi denna tid var Noa 602 år, det vill säga 502 år äldre än Sem.
- **Teras ålder vid Abraham födelse:** Abraham lämnade Haran när hans far Tera dog (Apg 7:4). Då var Tera 205 år (1 Mos 11:32) och Abraham 75 år (1 Mos 12:4), det vill säga Tera var 130 år äldre än Abraham.

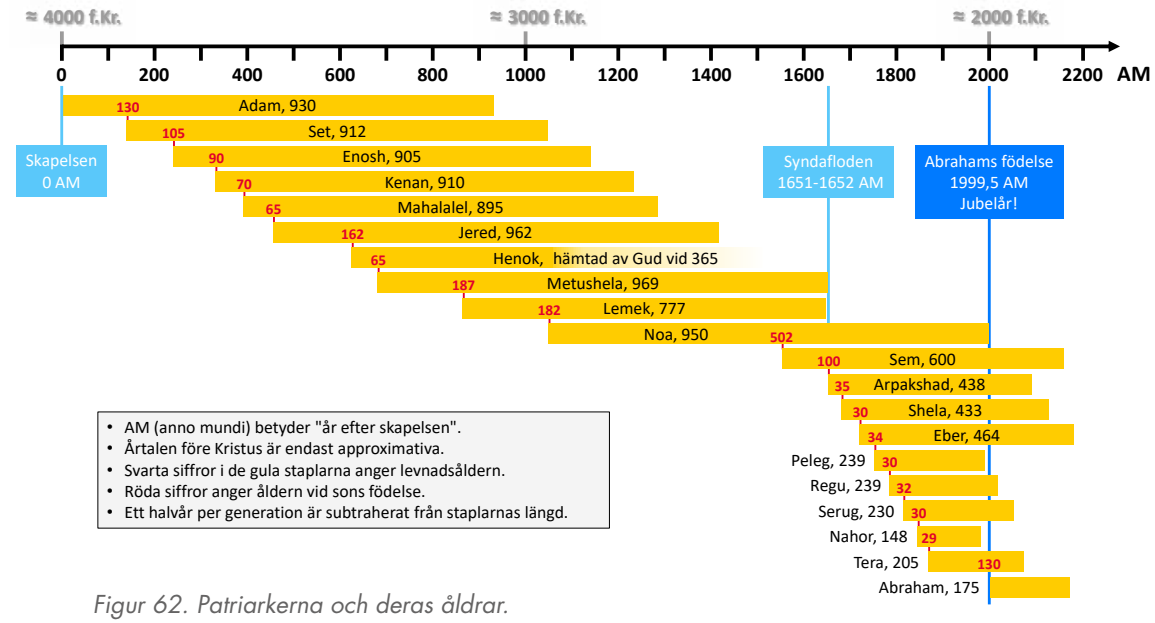

Figur 62. Patriarkerna och deras åldrar.

Uppgifterna möjliggör också en uträkning av några andra intressanta årtal:

- Syndafloden kom år 1651 AM. Noa var ju 600 år (599,5 år) när det skedde och han föddes 1051,5 AM.
- Noa dog år 2001 AM som med de statistiska osäkerheterna mycket väl kan ha sammanfallit med Abrahams födelse. Den nya eran i Guds frälsningsplan ersätter den gamla.
- Metushela dog ungefär samtidigt med floden (se figur 62), eventuellt i densamma. Det är kanske ytterligare en orsak till att hans namn betyder ”hans död ska leda till…”.
- Frågetecknen gällande Henok beror på att Bibeln inte anger åldern vid hans död.[185]

Många kronologier har genom århundraden tagits fram genom att helt enkelt summera de åldrar Bibeln anger för patriarkerna. Ingen (?) har tidigare tänkt på att dra av ett halvår per generation i snitt. Gör man detta ramlar dock den bibliska kronologins pusselbitar på plats snyggt och prydligt, och tiden mellan skapelsen och Guds rike blir *exakt* 6000 år. Vad är det egentligen som har hänt? Det är ingen ny uppenbarelse från Gud eftersom samma siffror stått oförändrade under tusentals år. Nej, det verkar som det legat ett töcken över allas ögon så att ingen ens tänkt på det osannolika i att patriarkerna alla skulle ha fått barn på just sina födelsedagar, och därför har ingen heller subtraherat det nödvändiga halvåret. Nu är det töcknet borta vilket *i sig* är en indikation på att vi är nära ändens tid. På profeten Daniels fråga min herre, vad blir slutet på allt detta? blir nämligen svaret att dessa ord ska förbli gömda och förseglade *till den sista tiden*. (Dan 12:8-9) {Nästa Kronologi sida 168.}

Kunde då verkligen patriarkerna uppnå de aktningsvärda åldrarna på nästan 1000 år? Många försöker komma undan denna slutsats genom att mena att man räknade tiden annorlunda förr. Kanske man räknade måncykler så att ett *då-år* var lika med en *nu-månad*? Då blev den äldste mannen Metushela åttioett år gammal vilket ju är fullt möjligt även med dagens mått mätt. Antagandet omöjliggörs dock av det faktum att även åldrarna för sönernas födelser anges. Då måste vi dela även dessa tal med tolv, och vi har 2,5-åringar som fick barn. Detta är naturligtvis inte ett dugg lättare att förklara än de höga mansåldrarna.

Nej, Bibeln anger sina åldrar i verkliga sol-år. Det faktum att människan var tänkt att leva för evigt gör dessutom en död vid tusen års ålder i högsta grad prematur. Det finns i första hand två faktorer som kan förklara att man kunde leva så mycket längre förr och att *åldrarna minskade successivt i samband med syndafloden* (som figur 62 visar):

- Ånghöljet försvann vilket ledde till en ohälsosammare miljö. Det höga luft- och syretrycket var borta och den hårda kosmiska strålningen träffade människorna i högre grad.
- Endast åtta människor överlevde syndafloden vilket måste inneburit en genetisk flaskhals. Skadliga mutationer introducerades vid syndafallet men hölls rimligt begränsade före syndafloden. Den inavelseffekt som arken måste ha inneburit accelererade dock skadeverkan från mutationerna. {Nästa NV sida 148.}

Den sista punkten förklarar dessutom att Adam och Evas barn kunde gifta sig med sina syskon. Idag har vi förbud mot syskonäktenskap eftersom risken för genetiskt överförbara sjukdomar ökar om makarna är nära släkt med varandra. Utan eller med begränsade mutationer fanns dock inte denna fara, och därför behövdes ingen inskränkning av äktenskapsrätten för de tidiga människorna, åtminstone inte i detta avseende. I nästa stycke ska vi dock titta närmare på en äktenskapsbegränsning i ett annat avseende.

Vi har tidigare sett att syndafallet begränsade människans ålder till 1000 år,[186] och även de tidiga kineserna verkar ha definierat en mansålder till detta tal. Figur 63 visar orakelbenstecken för ett, två respektive tre tusen som streck pålagda en mansfigur. Ingen vet varför, men en god gissning är att kineserna ännu inte glömt den bibliska måttstocken och därför ritade en man i betydelsen tusen.[187] {Nästa UBK sida 137.}

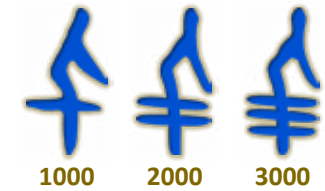

Figur 63. Orakelbenstecken som antyder att kineserna visste att mansåldern är begränsad till 1000 år.

Guds söner

Genom hela Bibeln möter vi två mänskligheter: Så blir det tydligt vilka som är **Guds barn** och vilka som är **djävulens barn**. (1 Joh 3:10) Dessa två grupper kallas **kvinnans avkomma** respektive **ormens avkomma** i protoevangeliet[188] även om dessa benämningar också kan syfta mer specifikt på Kristus och hans fiende Antikrist. Uppdelningen sker redan i första generationen efter Adam där **Sets släkt** representerar den gudfruktiga linjen och **Kains släkt** den ogudaktiga. Ve dem! De har gått in på Kains väg. (Jud 1:11).

Guds handlande med sitt egendomsfolk sker genom att han sluter förbund med dem, och därför hade Sets släkt säkert ett sådant förbund med Gud. Det sägs inte uttryckligen i Bibeln, men det antyds av att Set i tredje generationen fick en son Enosh, och vid den tiden började man *kalla sig vid HERRENS [Jahves] namn* (1 Mos 4:26, där SFB har ”åkalla” istället för ”kalla sig vid”). Att på detta sätt ”kalla sig” vid Guds egennamn, Jahve, var ett tecken på en förbundsrelation med honom, och vi har konceptet i bland annat 2 Krön 7:14: mitt [Jahves] folk… är *uppkallat efter mitt namn*. Det är också därför som tio Guds bud uppmanar att inte missbruka Guds namn. Vår moderna tolkning att inte svära, speglar kanske inte den ursprungliga avsikten fullständigt.

Att vara kallad vid Jahves namn innebar en separation för Gud och ett avskiljande från andra grupper. När Moselagen senare gavs innebar det ett uttalat förbud att via äktenskap blanda sig med hedningar. Orsaken var inte en etnisk separation utan att en sådan förening lätt kunde leda till att det utvalda gudsfolket övertog hednafolkens avgudar.[189] En motsvarande restriktion mot äktenskaplig blandning fanns säkert också under Sets förbund. Bibeln registrerar i alla fall ett brott mot ett sådant förbud: Vid denna tid, då Guds söner gick in till *människornas döttrar* och dessa födde barn åt dem, och även senare, levde *våldsverkarna [nefilim]* på jorden. Detta var forntidens *väldiga män* som var så ryktbara. (1 Mos 6:4) (Här är ”Guds söner” synonymt med att kallas vid Guds namn vilket framkommer av till exempel Jes 43:6-7: För hit *mina söner* fjärran ifrån och *mina döttrar* från jordens ände, var och en som är *uppkallad efter mitt namn*.) Det talas alltså om män i förbundsfolket – Sets barn – som blandade sig med kvinnor från den allmänna populationen – Kains barn – vilket vi av sammanhanget förstår inte behagade Gud. (I Nya testamentet beskrivs alla kristna som Guds söner eller Guds barn,[190] men eftersom Jesus är Guds *enfödde* son är de övriga söner genom adoption.)

Begreppen Guds söner och människornas döttrar har förorsakat en hel del diskussioner genom tiderna. En alternativ tolkning som haft stort genomslag under de senaste 2000 åren kommer i huvudsak från den utombibliska *Henoks bok* där ”Guds söner” var fallna änglar som besökte jorden och korsade sig med ”människans döttrar” som var mänskliga kvinnor. Avkomman bestod av **nefilim**, ett svåröversatt ord i bibelversen ovan som en del översätter med *jättar*, andra med *avfällingar* medan SFB alltså använder ordet *våldsverkare*. Enligt Henoks bok var således avkomman *nefilim* en hybrid mellan änglar och människor, en tolkning som av flera anledningar är tveksam:

- Henoks bok innehåller andra uppenbart mytologiska element, som till exempel orimligt stora varelser som började äta människor och sedan varandra. {Nästa UBK sida 139.}

- Enligt Bibeln gifter sig inte änglar, åtminstone inte de i himlen.[191]
- Enligt bibelversen ovan var inte *nefilim* avkomman av Guds söner, utan de fanns redan då dessa gick in till människans döttrar. De beskrivs heller inte som hybrider utan som ”väldiga *män*”.
- *Nefilim* dyker upp i Bibeln även efter syndafloden,[192] vilket är svårt att förklara om ordet betecknar ett urval individer. Alla utom de i arken gick ju under i vågorna. En bättre förklaring är att ordet är en deskriptiv term för ett våldsamt och tyranniskt uppträdande.

Människornas grymheter växte mer och mer: Herren såg att människornas ondska var *stor* på jorden och att deras hjärtans *alla* tankar och avsikter *ständigt* var *alltigenom* onda. (1 Mos 6:5) En av orsakerna var säkert den avgudadyrkan som kommit in i Sets släkt genom blandäktenskapen med kvinnor från Kains led. Det fanns dock ett undantag, Noa [som] var en rättfärdig man och fullkomlig *i sin generation* (1 Mos 6:9, där SFB har ”bland sina samtida” istället för ”i sin generation”). Den ordagranna översättningen ”i sin *generation*” betyder att Noa var *genererad* från samma källa, det vill säga att han tillhörde Sets linje och därför hade ett förbund med Gud. Och eftersom Noa hade funnit nåd inför Herrens ögon (1 Mos 6:8) önskade Gud fortsätta detta förbund med honom: Med dig vill jag *upprätta* [alternativt *fortsätta* eller *bekräfta*] mitt förbund. (1 Mos 6:18) Det var därför som Noa blev bevarad av Gud under den kolossala översvämningskatastrof som strax kom att drabba världen med syfte att rensa bort den omfattande ondskan och synden. Noa överlevde genom att i tro agera på Guds befallning att bygga en jättelik räddningsfarkost,[193] trots att det var över 100 år kvar till floden och inga som helst tecken på väta syntes vid horisonten. Figur 64 visar hur Noa måste ha hånats av sin samtid i sitt till synes idiotiska projekt. Innan vi kommer in på syndafloden ska vi dock göra en avstickare till den avgudadyrkan som utvecklade sig bland människorna.

Figur 64. Noas predikan hånas.

Hedniska religioner

Människans religionsutövande började när [*Adam och Eva*] *fäste* ihop fikonlöv och gjorde sig höftskynken (1 Mos 3:7). De klädde sig alltså *själva* för att skydda sig mot Guds ogillande, men det var inte acceptabelt för honom. Istället var det Gud som skulle klä dem: *Herren Gud gjorde* kläder av skinn åt Adam och hans hustru och klädde dem. (1 Mos 3:21) Som vi tidigare sett ligger skillnaden i att skinnkläder kräver det blodsoffer som är nödvändigt för att överskyla människornas synder, men det finns alltså ytterligare en viktig skillnad: Människans väg består i att genom egna ansträngningar närma sig Gud medan Guds väg innebär att det är han som tar initiativet och att det är han som närmar sig människan. Falsk och sann religion är varandras motsatser.

Gud vill egentligen inte ha vår *religion* utan vår *relation*. Den allra mest anti-religiösa människa som levat är nog Jesus själv, åtminstone om man med ordet menar rituella handlingar *på bekostnad av* genuin gemenskap. Det var därför som Jesus uttryckte sig allra skarpast mot de professionella religionsutövarna. Djävulen älskar falsk religion långt mer än ateism. Båda håller visserligen människan borta från en genuin relation med sin skapare, men falsk religion invaggar henne samtidigt i en felaktig tro på att hon äger en sådan relation. Vi ska därför titta på hur religionsföreställningar och -utövanden utvecklades, först före floden och sedan efter.

船

Religioner före floden

Bibeln säger inte speciellt mycket om hur den falska religiositeten växte fram före syndafloden, men däremot finns en hel del information i några utombibliska källor.[194] Först ett citat ur Jashers bok 2:4-5 som handlar om Henoks tid, det vill säga tiden före floden: *Och människornas söner började tjäna andra gudar, och de glömde Herren som hade skapat dem på jorden. Och i dessa dagar gjorde människornas söner bildstoder i mässing, järn, trä och sten, och de bugade inför dem och tjänade dem. Och varje man gjorde sin egen gud och de bugade inför dem, och människornas söner försakade Herren under Henoks och hans söners dagar. Och Guds vrede brann på grund av deras handlingar och deras avskyvärdheter som de gjorde på jorden.*

Citatet beskriver att man hade sina *personliga* avgudar vilket berodde på att det var de egna släktingarna som dyrkades. Idén var sprungen från djävulens lögn att människan ska bli som Gud, och därför måste den döde anfadern nu vara en gud som önskade att bli dyrkad. I förlängningen skulle naturligtvis även den som utförde ritualerna komma att utvecklas till en gud, och tanken att alla till slut skulle bli gudar tog bort behovet av Den Sanne Guden. Djävulen hade fått full utdelning på sitt lömska bedrägeri.

Man menade också att den ursprunglige skaparguden hade ”tömt sig” i sin skapelse så till den grad att han inte längre existerade. Denna utströmning av Gud kallas **emanation**, och det är den som kom att ligga till grund för **panteismen** eller tanken att naturen i sig själv är besjälad av gudomlighet. Det gudomliga hade förflyttats från subjektet Skaparen till objektet skapelsen. Och eftersom människan är del av naturen är hon också gudomlig. Denna förflyttning av fokus för människans tillbedjan från Gud till Guds verk ligger till grund för all österländsk religiositet, inklusive new age, och den började alltså sin bana redan före syndafloden. Guds ursprungliga fiender var därför inga ateister utan avgudadyrkare.

Om människan håller på att utvecklas till en gud har hon naturligtvis inget behov av att frälsas av en annan gud utanför henne själv. Däremot kan hon påskynda sitt gudsblivande genom magiska ceremonier och ockulta ritualer av olika slag, och sådana började användas redan före syndafloden. Genom ceremonierna skulle man också få kontakt med anhöriga som redan uppnått gudsstatus

och odödlighet och ibland också med naturandar och demoner. Skillnaden var kanske inte alltid så tydlig. Ofta utfördes ritualerna med blodsoffer. De magiska energierna antogs följa årstidernas växlingar och därför utvecklades astrologin som ett system för att beräkna vid vilka tidpunkter förfädersgudarna kunde kontaktas. {Nästa UBK sida 141.}

Religioner efter floden

Efter syndafloden fick religionerna sitt avstamp från den gudfruktige Noa som trodde på den ende och sanne Guden. Därför är **monoteism** den ursprungliga uppfattningen och inte ett resultat av kristen mission som ibland framhålls. Även hos de senare **polyteistiska** religionerna möter man emellertid ofta en grundläggande kunskap om en evig och allsmäktig skapargud, även om denne blivit kraftigt utspädd av allehanda avgudaväsen.

Efter att Noas ark strandat på Ararats berg spred sig människorna till Mesopotamien där man byggde staden Babel eller Babylon med sitt berömda torn. I Bibeln kallas Babylon för mor till jordens skökor och skändligheter (Upp 17:5), och det var alltså här som den falska religiositeten efter floden började utvecklas. Man skulle också kunna kalla byggandet av Babels torn för humanismens födelse eftersom det var där och då som människan började tro att hon kan *nå himlen* av egen kraft och med eget förnuft. Problemet var dock, då som nu, att det inte är förnuftet som är den oomvända människans högsta rättesnöre utan begäret, och vid tiden för Babels torn bestod detta av att vilja göra sig ett namn (1 Mos 11:4) och enligt Jashers bok ”stiga upp till himlen”[195]. Allt enligt djävulens förrädiska lögn att människan själv skulle bli gud.

De religiösa sedernas utveckling efter floden liknade dem före floden i så motto att människorna började betrakta sina avlägsna förfäder som odödliga gudar.[196] Figur 62 på sidan 135 kanske hjälper oss att förstå varför. Om vi betraktar situationen för Abraham under slutet av 2000-talet efter skapelsen så var hans far, farfar, farfars far, farfars farfar och farfars farfars far döda, men hans farfars farfars farfar levde fortfarande! Han hette Eber och dennes far, farfar och farfars far levde för övrigt också. Det betyder alltså att Abrahams far hade dött på ”naturlig” väg, men *samtidigt* levde hans anfader 9 generationer upp! Det var kanske inte så konstigt att man började tro på odödlighet. (Nu var Abraham själv ingen avgudadyrkare, men vid hans tid hade människosläktet vuxit så pass mycket att det säkerligen fanns många andra i motsvarande situation.)

En av de första människorna efter floden som blev förgudad var **Nimrod** som härskade över och grundlade städer i det tidiga Mesopotamien, och vi ska senare se att han också låg bakom byggandet av Babels torn. Han finns nämnd i Bibeln som son till Kush som var son till Ham som var son till Noa.[197] Nimrod hade en gemål som hette **Semiramis** och tillsammans fick de sonen **Tammus** (som inte är en gnagare), och även denne blev föremål för avgudadyrkan. Nimrod blev solguden som dock med tiden kom i skymundan, och istället var det modern med barnet som spreds över jorden som **himlens drottning** med en inkarnerad gud till son. Denna duo finns i många falska religioner under olika namn, och även i Bibeln nämns både Himlens drottning och Tammus i samband med avgudadyrkan.[198] Himlens drottning är alltså vare sig jungfru Maria eller någon annan förebild i Bibeln, utan en avgud med ursprung i det tidiga Babylon.[199]

En del makthavare började medvetet kalla sig själva för gudar. De byggde tempel som från början inte var annat än pampiga byggnader för att ta emot eminenta besökare. Andra mäktiga män blev gudar först i samband med sin död. Konceptet med sådana mänskliga gudar ”förädlades” senare på motsvarande sätt som före floden genom att man började betrakta det som att den riktige Skaparguden gav ut, emanerade, lite av sig själv till sådana ”smågudar” som på så sätt blev inkarnationer eller manifestationer av Skaparguden. Till slut hade denne tömt så mycket av sig själv i sin skapelse att han upphörde att existera, och panteismen var (åter)född. *Skapelsen hade satts på Skaparens tron.* Naturen hade blivit besjälad och man dyrkade träd, stenar och andra naturväsen. Och man fortsatte tillbe döda släktingar vilket lever kvar ännu idag, till viss del även i en del kristna traditioner genom dyrkan av reliker och helgon.

Medlen för åkallan av de falska gudarna återuppstod också efter floden, inkluderande de magiska ceremonierna och ockulta riterna. Astrologin fick en utökad roll och användes inte längre bara för att beräkna lämpliga tider för ritualerna, utan även för att förutsäga mänskliga öden. Horoskopet föddes. Den gemensamma faktorn i all avgudadyrkan är att alla frälsande aktiviteter måste utföras av människan själv och med hennes egen förmåga. Detta är den avgörande skillnaden mellan sann och falsk religion. I verkligheten är människan fullkomligt oförmögen att frälsa sig själv och måste därför *låta sig* frälsas av Gud på det sätt han har stipulerat, och därför blir signumet för all falsk religion att ersätta denna av Gud givna frälsning med religiösa ritualer av olika slag.

船

Kyrkofäderna studerade utombibliska skrifter, gamla redan på deras tid, med syftet att effektivt kunna sprida evangeliet.[200] Det var genom en sådan forskning som de upptäckte att de grekiska och romerska gudarna inte var någonting annat än förgudade människor. Detta faktum använde de sedan för att visa att den religion de bekämpade inte var annat än människopåfund. Många av avgudarna hade alltså sitt ursprung i Babylon och spreds därifrån i samband med händelserna vid Babels torn. Däremot har de fått olika namn i olika kulturer, ett faktum vi får anledning att återkomma till. {Nästa UBK sida 144.}

Förbjudna verksamheter

Senare i historien, när israeliterna skulle inta och bebo Kanaans land som Gud hade lovat, fanns ymnigt med avgudadyrkan i landet. Bibeln kallar de tidigare invånarnas seder för avskyvärda vidrigheter (5 Mos 18:9,12) och förbjuder strängt sitt egendomsfolk att befatta sig med dem. Nedan följer en sammanfattning av dessa vederstyggligheter från 5 Mos 18:9-14 tillsammans med förklaringar av innebörden från Talmud:[201]

När du kommer in i det land som Herren din Gud ger dig, ska du inte lära dig att handla enligt dessa folks avskyvärda seder. Hos dig får inte någon finnas som…

- låter sin son eller dotter gå genom eld…
  Kananeerna **offrade barn** till sin avgud Molok.
- eller befattar sig med spådom…
  Man tömde sitt sinne genom att stirra på ett objekt till dess medvetandenivån ändrades i ett försök att förutsäga framtida händelser, ungefär som dagens **meditation med mantran**.
- teckentydning…
  Den alternativa översättningen ”studium av tider” antyder att det handlar om **astrologi** och **horoskop**.
- svartkonst…
  Alternativöversättningen ”förtrollare” pekar mot att det handlar om att tjusa djur till att attackera eller bli passiva, vilket är vad **ormtjusare** gör idag.
- eller häxeri…
  Detta var en allmän term för ett ockult praktiserande. Ibland var det åtföljt av olika former av stimulantia för att förändra medvetandenivån vilket idag har sin parallell i användningen av **hallucinogena droger**.
- ingen som utövar besvärjelsekonster…
  För besvärjelsen användes ett smycke som bars för att beskydda eller påverka, alltså ungefär som funktionen hos **amuletter** idag.

- ingen andebesvärjare…
  Innebar att en person kallade upp andar och demoner och fick dem att materialiseras och tala. Jämför dagens **seanser**.
- ingen som utövar magi…
  Genom att placera ett ben från en död människa i munnen på sig själv ansågs den döde kunna tala genom detta ben. Idag anses döda tala genom **siare** och **medium**.
- och ingen som söker råd hos de döda.
  Man utförde nattliga ritualer på begravningsplatser och somnade sedan på någons grav, och då ansågs den döde kunna visa sig i drömmar och svara på frågor vilket motsvaras av vissa former av ockult **drömtydning** idag.

Avskyvärd för HERREN är var och en som gör sådant… HERREN din Gud har *inte tillåtit dig* något sådant.

Sammanfattning

Figur 65 ger en sammanfattning av skillnaderna mellan den sanna gudstillbedjan som hebreerna hade och den avgudadyrkan som hade sitt ursprung i Babylon:

Hebréernas sanna tillbedjan	Babyloniernas avgudadyrkan
Tillbedjan av en exklusiv Gud	Tillbedjan av flera olika gudar
En personlig skapare	En opersonlig eller icke-existerande skapare
Gud är skild från sin skapelse	Gud finns i sin skapelse
Människan skapas färdig	Människan utvecklas till gud
Uppståndelse från döden	Själavandring och reinkarnation efter döden
Bygger på historiska händelser	Bygger på legender och traditioner
Astronomi för att studera Guds skapelse	Astrologi för att få kunskap om framtiden
Bön och tillbedjan till Skaparen	Magiska riter för att betvinga andarna

Figur 65. Sann och falsk tillbedjan.

Noas flod

Låt oss vaska fram några grundläggande fakta om **Noas flod** eller **syndafloden** från Bibelns dokumentation i 1 Mos 6:13-7:23:

- **Orsaken:** För jorden är *full av våld*.
- **Syftet:** Jag har bestämt mig för att *göra slut på allt levande*.
- **Medlet:** Se, jag ska låta *floden komma med vatten* över jorden.
- **Flodens omfattning:** Vattnet bredde ut sig mer och mer över jorden, tills det täckte *alla höga berg under hela himlen*.
- **Vattnets två källor:** Det år då Noa var sexhundra år… bröt alla det stora *djupets källor* fram, *himlens fönster* öppnades.
- **Utväljandet:** Med dig [*Noa*] vill jag upprätta mitt förbund.
- **Varför Noa?** Dig har jag nämligen *funnit rättfärdig* inför mig i detta släkte.
- **Responsen:** Noa gjorde så. Han gjorde *i allt* som Gud hade befallt honom.

- **Räddningen:** Gör dig en *ark* av goferträ.
- **Räddningens omfattning:** Du ska gå in i arken med dina söner, din hustru och dina sonhustrur. Av allt levande, av alla varelser, ska du föra in ett par i arken…
- **Yttersta målet:** … för att de ska *överleva* tillsammans med dig.
- **Resultatet:** Alla levande varelser på jordens yta *utplånades*… Bara Noa och de som var med honom i arken *räddades*.
- **Vem satte stopp för ondskan?** *HERREN stängde* igen om honom.

Noas flod är en historisk händelse. Förutom all naturvetenskaplig evidens var Jesus av den uppfattningen, och han varnade för Guds dom genom att jämföra situationen vid floden med den som ska komma strax före hans återkomst: Så som det var på Noas tid, *så ska det vara under Människosonens dagar*. Folk åt och drack, gifte sig och blev bortgifta, ända till den dag då Noa gick in i arken. *Då kom floden* och gjorde slut på dem alla. (Luk 17:26-27) Även Petrus drar en parallell mellan Guds domar vid den historiska floden och vid den framtida återkomsten: Genom **vatten** och Guds ord dränktes den *dåtida världen* och gick under. Men de himlar och den jord som *nu finns* har genom samma ord sparats åt **eld** och bevaras *fram till den dag* då de gudlösa människorna ska dömas och gå under. (2 Pet 3:6-7) Nästa gång kommer det alltså att bli genom eld och inte vatten.

Noas flod var världsvid. Det finns en motsatt uppfattning som håller floden som verklig men inte global. Dess förespråkare menar att det var en lokal översvämning i Mesopotamien som dokumenterats av Bibeln och andra historiska källor. Tolkningen har en del svårigheter:

- Då Gud upprättar sitt förbund efter floden lovar han en *förändring*: Aldrig mer ska en flod komma och fördärva jorden. (1 Mos 9:11) Om Noas flod inte var global skulle varje lokal översvämning idag vara ett löftesbrott av Gud.
- Varför behövde Noa en ark om floden bara var lokal? Han hade gott om tid på sig att förflytta sig till högre terräng.
- Varför behövde djuren räddas om floden var lokal? De kunde ju ha överlevt på andra geografiska platser.
- Flodens lämningar i form av sediment och fossiler är globala.

Efter syndafloden då Gud rensat bort den värsta ondskan fick jorden en form av återstart. Därför finns många likheter mellan skapelse- och flodberättelserna i Bibeln, markerade med likhetstecken (=) i figur 66. I två avseenden finns dock viktiga skillnader (≠).

Skapelsen	Likhet / Skillnad	Floden
Jorden var öde och tom, och mörker var över *djupet*. Och Guds Ande svävade över *vattnet*. (1 Mos 1:2)	=	*Vattnet* bredde ut sig mer och mer över jorden, tills det täckte alla höga berg under hela himlen. (1 Mos 7:19)
Vattnet under himlen ska samlas till en enda plats så att det *torra* blir synligt. (1 Mos 1:9)	=	Och den tjugosjunde dagen i andra månaden var jorden alldeles *torr*. (1 Mos 8:14)
Därför ska marken *vara förbannad* för din skull. (1 Mos 3:17)	≠	Härefter ska jag *inte mer förbanna* marken för människans skull… (1 Mos 8:21)
Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden! (1 Mos 1:28)	=	Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden. (1 Mos 9:1)
Lägg [jorden] under er och *råd över* havets fiskar… (1 Mos 1:28)	=	Fruktan och skräck för er ska komma över alla djur på jorden… De är *givna i er hand*. (1 Mos 9:2)
Se, jag ger er *alla fröbärande örter*… och alla träd med frukt som har frö. Det ska ni ha till föda. (1 Mos 1:29)	≠	*Allt som rör sig och lever* ska ni ha till föda. (1 Mos 9:3)
Och HERREN Gud gjorde kläder av *skinn* åt Adam och hans hustru och klädde dem. (1 Mos 3:21)	=	Noa… tog av alla rena fyrfotadjur… och offrade *brännoffer* på altaret. (1 Mos 8:20)

Figur 66. Jämförelse mellan skapelse- och flodberättelserna.

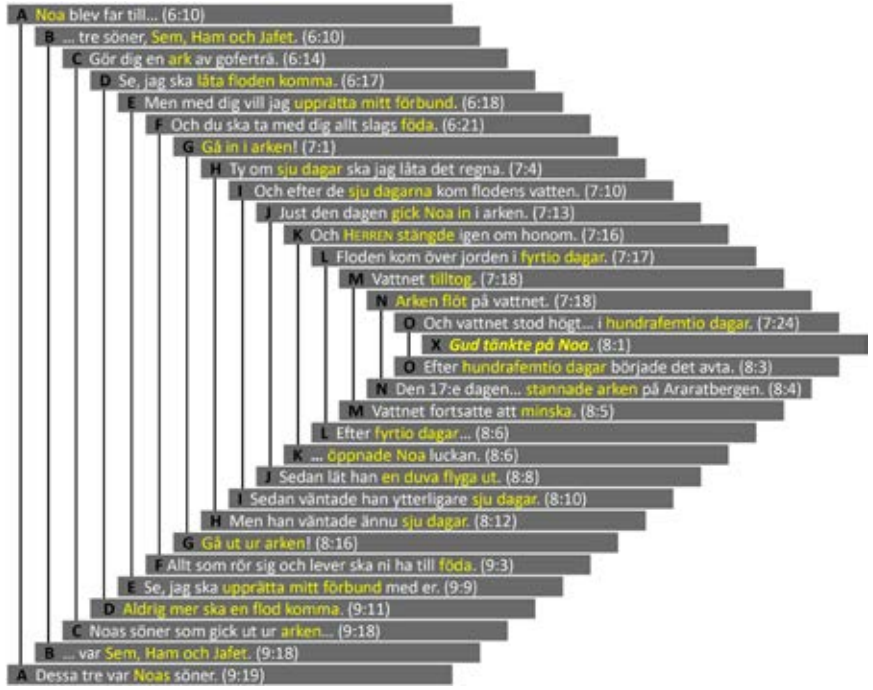

Figur 67. Kiasm från 1 Mos 6-9.

Flodberättelsen innehåller också en av de mäktigaste kiasmerna i Bibeln, illustrerad i figur 67. Märk den minutiösa planeringen av texten och den vitala fokalpunkten: Gud tänkte på Noa. (1 Mos 8:1)

船

Samstämmiga vittnesbörd

Bibeln är långt ifrån den enda skrift som innehåller en skildring av en världsvid översvämning som drabbat jorden. Det finns massor av traditioner från hela världen som beskriver en liknande händelse, och lite beroende på hur man räknar rör det sig om mellan 250 och 300 stycken. Figur 68 visar överensstämmelsen mellan några av dem och Bibeln. De skildrar alla en jättekatastrof som kom genom vatten vilket vittnar om mänsklighetens kollektiva minne av en faktisk historisk händelse. Om redogörelserna inte hade haft någon verklighetsanknytning hade vi idag haft lika många berättelser om förstörelse genom eld, is, hagel, himlakatastrofer och galna jätteekorrar, men sådana lyser med en anmärkningsvärd frånvaro. Märk att det till och med finns berättelser som harmonierar med Bibeln i detaljer som att det var exakt åtta personer som räddades och att det syntes en regnbåge efter floden.

Överensstämmelsen mellan världens flodberättelser är så iögonfallande att bibelkritiker ibland försöker förklara den med att det är kristna missionärer som spridit bibelberättelser till de folk bland vilka de verkat. Många gånger är dock berättelserna äldre än missionärerna, och dessutom faller förklaringen på att vi inte hittar andra bibliska teman bland missionärernas målgrupper som Mose, Röda havet eller inte minst Jesus själv. Att det just är flodberättelsen som är så vitt utbredd beror på att den spreds tillsammans med folkens spridning från Babels torn då floden ännu var i färskt minne.

Flodberättelser världen över Orange => Full likhet med Bibeln Gul => Delvis likhet med Bibeln	Babylonien-Assyrien	Persien	Syrien	Mindre Asien	Grekland	Egypten	Italien	Litauen	Ryssland	Kina	Indien	Cree (Kanada)	Cherokeser (USA)	Azteker (Mexiko)	Peru	Fijiöarna	Hawaii
Förstörelsen är genom vatten																	
Förstörelsen är global																	
Förstörelsen är gudomligt sänd																	
Orsaken är människans synd																	
En familj väljs ut																	
En båt byggs																	
Människor räddas																	
Djur räddas																	
Farkosten stannar på ett berg																	
Fåglar sänds ut																	
Överlevarna tillber Gud																	
Överlevarna får gudomlig nåd																	

Figur 68. Några av de flodberättelser som finns världen över och deras överensstämmelse med Bibeln.[202]

De flodberättelser som stämmer bäst med det bibliska originalet är de som assyriologer funnit i Babylon, och det beror naturligtvis på att det var härifrån som folken spreds över jorden. Området har kallats för civilisationens vagga, vilket stämmer bra åtminstone så länge som vi bortser från civilisationer före floden. Från denna region har åtminstone fyra olika versioner av ett flodepos hittats, här sorterade i kronologisk ordning med start från den äldsta:[203]

- Den **sumeriska flodberättelsen** är daterad till 1600 fvtk och är skriven med sumerisk kilskrift. Noas namn är här *Ziusudra* som blir varnad av guden *Enki* och uppmanad att bygga en mycket stor båt. Texten som beskriver båtens utseende är dock förstörd men blir läslig igen där den beskriver ”övermåttan kraftfulla stormvindar”. Båten strandar på berget *Dilmun* som därför motsvarar Ararat.
- **Atrahasiseposet** (figur 69 vänster) är skrivet på akkadiska och är från ungefär samma tid som den sumeriska flodberättelsen. När människorna förökas på jorden blir deras liv så fullt av oväsen att luftens gud *Enlil* inte kan sova, och han beslutar därför att förgöra mänskligheten genom en översvämning. En annan gud, *Enki*, gillar dock inte Enlils planer och uppmanar därför *Atrahasis* att bygga en båt för att rädda livet på sig, sin familj och några djur. Märk alltså att det inte bara finns flera gudar utan att det också råder intriger mellan dem.
- Den kanske allra mest välkända flodberättelsen vid sidan av Bibelns är nog **Gilgamesheposet**. Det har upphittats i flera versioner där den mest fullständiga är skriven på tolv lertavlor med kilskrift och daterad till 1200 fvtk. Berättelsens omfång är betydligt större än skildringen av floden som egentligen bara upptar en av de tolv tavlorna, ”flodtavlan” till höger i figur 69. Här berättar *Utnapishtim*, Noa, för Gilgamesh om hur han överlevde en stor flod sänd av gudarna genom att bygga en båt. Tipset kom denna gång från guden *Ea* och räddningen inkluderade även Utnapishtims familj och ”alla markens djur”. Båtens skrov var kubiskt vilket måste inneburit en bedrövlig sjöstabilitet. Floden rasade så att till och med gudarna ”kröp ihop som hundar” och efteråt strandade båten på berget *Nisir*. Precis som Bibelns Noa sände Utnapishtim ut fåglar, dock av andra slag: först en duva, sedan en svala och till sist en korp. Berättelsen innehåller också ett offer strax efter floden.

- Också den babyloniska historikern **Berossos** beskrev syndafloden, och hans återgivning är från 300-talet fvtk. I denna är det guden *Kronos* som uppenbarar sig för *Xisuthros*, varnar för en kommande översvämning och befaller att bygga en båt. Xisuthros skulle ta med sig släktingar och vänner samt fyrfotadjur och fåglar. Han sände ut fåglar, strandade med båten på ett berg och offrade till gudarna.

Figur 69. Flodberättelser i lera. Vänster: Atrahasiseposet. Höger: Flodtavlan i Gilgamesheposet. (Från British Museum.)

I de mesopotamiska eposen har Noa alltså namnet Ziusudra, Atrahasis, Utnapishtim respektive Xisuthros, och den varnande guden heter Enki, Ea eller Kronos. Dessa och andra skillnader utesluter att eposen är rena avskrifter av varandra. Å andra sidan är likheterna så stora att de omöjligen kan ha fantiserats ihop oberoende av varandra. Den enda återstående möjligheten är att floden är en verklig historisk händelse som återberättats med en varierande grad av noggrannhet innan den skrevs ned av olika människor på lertavlor. I Bibelns fall kan det vara ögonvittnet Noa själv som dokumenterade händelsen som sedermera av Mose redigerades ihop med andra fakta till Första Moseboken.

En sista utombiblisk källa som bekräftar arkens historicitet är det kinesiska tecknet för båt eller skepp. Det tidigaste exemplaret man hittat är i detta fall inte orakelbensskrift utan tecken inristade på bronskärl. Tecknet innehåller tre delar nämligen symbolerna för åtta, mun och farkost (figur 70). Kan det sägas tydligare? När en kines skulle säga ”båt” så sa han alltså ”åtta munnar (eller personer) i en farkost” precis som Noa själv säkert skulle ha gjort.[204] (Dagens tecken för båt har fått ett streck över de två penndragen i ”åtta”, och då betyder det ”flera personer i en farkost”. Detta tecken används i MDV som ikon för KUNSKAP-området Utombibliska källor.) Åtta anses för övrigt fortfarande vara ett lyckotal i Kina, och till exempel startade invigningen av deras olympiska spel år 2008 den 8/8 klockan 08.08.08 på kvällen lokal tid. {Nästa UBK sida 158.}

Figur 70. Ordet BÅT med kinesiska skrivtecken.

Figur 71. Noas ark. (Modell från AiG:s skapelsemuseum, Cincinnati, USA.)

Arken

Gör dig en ark av goferträ, inred den med kamrar och bestryk den med jordbeck både på insidan och utsidan. Så ska du göra arken: Den ska vara *trehundra alnar lång, femtio alnar bred och trettio alnar hög*. Högst upp ska du göra en *öppning för ljuset*, en aln hög, runt hela arken. En dörr till arken ska du sätta *på sidan*. Du ska inreda den så att den får en undervåning, en mellanvåning och en övervåning. (1 Mos 6:14-16)

Figur 71 visar en modell av hur arken kan ha sett ut under ilastningen av djuren. ”Öppningen för ljuset” är i modellen det långa ”huset” på arkens tak, och dörren sitter på sidan allt efter Guds befallning till Noa. Det står ingenting i Bibeln om akterfenan till vänster i bilden, utan den finns där eftersom lergodsfynd från Mesopotamien har visat att det var på detta sätt båtar brukade byggas strax efter floden, kanske med Noas ark som förebild. Syftet kan ha varit detsamma som med en vindflöjel, det vill säga att rikta båten parallellt med vinden och därmed vinkelrätt mot vågorna och på så sätt förhindra kapsejsning. Måtten på båten anges i alnar, och eftersom vi idag inte vet alnens exakta längd kan vi heller inte veta arkens exakta storlek, men uppskattningen 150x25x15 meter ligger nog ganska nära sanningen. Proportionerna mellan dessa mått är desamma som för ett modernt lastskepp, och de består av en noga avvägd balans mellan tre motstridiga krav på **stabilitet**, **styrka** och **komfort**. En koreansk studie[205] har visat att små avvikelser från denna form skulle betyda att båten antingen får lätt att kapsejsa, brytas sönder eller rulla på ett obekvämt sätt. Att Noa utan dagens analysmetoder träffade så rätt i sin produktion visar att konstruktionen kom från ett annat och övernaturligt håll. Som jämförelse var Gilgamesheposets båt en kub med en sjöduglighet lika med noll, vilket visar att Bibelns berättelse inte kan vara en avskrift av detta.

Det var åtta personer på arken, fyra män och fyra kvinnor: Just den dagen gick Noa in i arken tillsammans med sina söner Sem, Ham och Jafet, sin hustru och sina tre sonhustrur. De hade med sig alla djur *efter deras **slag [min]***: *vilda djur* och *boskapsdjur*, *kräldjur* som rör sig på jorden och *fåglar*, alla flygande varelser. (1 Mos 7:13-14) De fyra typerna av djur på arken är desamma som i skapelseberättelsen med undantag av att där finns en femte typ, *havsdjuren* (1 Mos 1:21). Många av dessa överlevde naturligtvis utanför arken, men många fossila fiskstim vittnar om att även vattenlevande djur kunde drabbas av flodens härjningar, ofta genom undervattenskred. Djuren kom två och två, hanne och hona, förutom fåglar och rena fyrfotadjur som det fanns sju par av i arken.[206] Detta var nödvändigt för att Noa vid sitt offrande efter floden inte skulle utrota ett helt djursläkte! Märk också

djuren längst ner på landgången i figur 71. Dinosaurier måste ha varit med Noa på arken, och det är mycket möjligt att de förändrade klimat- och miljöförhållandena efter floden var den huvudsakliga orsaken till deras utdöende.

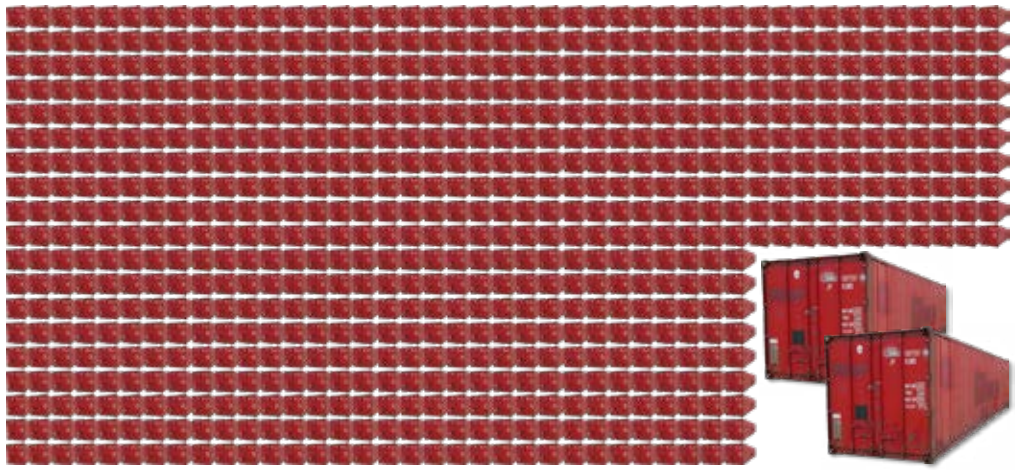

Figur 72. Arkens lastkapacitet uttryckt som 720 stycken 40-fots ISO-containrar.

Fick då alla djuren plats på arken? Idag har vi miljontals arter av djur och dessa skulle definitivt inte fått plats. Men Bibeln säger inte att det var ett par av varje *art* på arken. Det begreppet var inte ens uppfunnet på denna tid. Bibeln säger att Noa hade med sig djuren efter deras ”slag”, och det är samma hebreiska ord, *min*, som används när Gud skapar djuren efter deras slag (1 Mos 1:21-25). Vi har tidigare sett att det efter skapelsen skett en artbildning *inom* de skapade slagen vilket gör att det idag finns väsentligt fler arter än de ursprungliga slagen. Med hänsyn till detta var det inga problem att rymma alla *slags* djur i arken. Vi får inte glömma att dess volym var enorm, och figur 72 illustrerar detta genom att konvertera rymden till motsvarande 720 stycken tolv meter långa containrar. Varje container rymmer ungefär 250 får, vilket kan antas vara en snittstorlek på de djur Noa hade med sig. Han valde säkert små exemplar från varje skapat slag och dessutom unga och ännu inte fullvuxna djur. Arken rymde därför 180 000 djur vilket är långt fler än det faktiska antalet. Det blev därför gott om utrymme kvar för foder och färskvatten för den årslånga resan. (Beräkningarna är gjorda med antagandet att arken var ett rätblock vilket emellertid figur 71 visar inte behöver vara fallet.)

Flodens lämningar

Den tidigare figur 55 (sidan 120) visar **sedimentärt berg** från Grand Canyon där de olika berglagren är resultat av olika vågor under syndafloden. I varje lager ligger de största stenarna längst ner och sedan blir materialet allt mer finkornigt ju högre upp i lagret man kommer. Denna struktur gäller inte bara i Grand Canyon, utan den är typisk för sedimentärt berg jorden över. Orsaken är att när en flodvåg svepte över landet sjönk de största stenarna till botten först och sedan, i takt med att vattenhastigheten minskade, allt mer finkornigt material. Nästföljande lager är resultatet av en ny flodvåg och här upprepas mönstret.

Geologer som vill läsa in miljoner år i det sedimentära berget ser ofta varje lager som ett resultat av en *lokal* översvämning åtföljd av en lång tid tills nästa översvämning skapade nästa lager. Uppfattningen kallas **aktualism** och kan ses som ett mellanting mellan de tidigare nämnda **uniformism** (långsamma processer) och **katastrofism** (snabba förlopp), det vill säga långsamma geologiska processer *avbrutna* av mer katastrofartade förlopp. Mot aktualismen talar dock det faktum att

gränsytorna mellan de sedimentära lagren i Grand Canyon oftast saknar tecken på erosion. Om ett lager legat i dagen och varit utsatt för väder och vind under miljontals år innan det övertäcktes av nästa lager, borde det självfallet visa tecken på lång tid såsom vittring, mjuka jordar (som tar lång tid att bildas), diken och floddalar (som hunnit gräva sig ner) samt växtrötter och djurhålor. Alla sådana indicier på tid saknas dock. Detta gäller generellt med två undantag: Längst ner i Grand Canyon visar det prekambriska lagret tecken på tid. Det var detta som utgjorde jordytan före floden, och det låg där i drygt 1600 år innan floden kom och täckte över det med sedimentärt berg. Och längst upp finns jordar och andra tecken på tid mellan lager som bildats av lokala katastrofer – översvämningar, vulkaner och skred – *efter* den Stora översvämningen. Mellan dessa eroderade lager ligger en 1600 meter mäktig kolumn av sedimentärt berg utan tecken på långa tider. Lager har lagts på lager i snabb följd *precis* som de borde ha gjort under en biblisk syndaflod. Grand Canyon och liknande raviner på andra ställen är monumentala bevis för flodens historicitet.

I flodens slutskede höjde sig landet och vattnet började rinna av kontinenterna. Från början var det ett *laminärt* flöde vilket betyder att vattnet strömmade jämnt och slipade plana ytor. Tids nog började de första höjderna sticka upp ovanför vattenytan och vattnet fick ett *kanaliserat* flöde mellan dem. Det innebar en mindre yta för vattnet att passera vilket ökade dess hastighet och därmed dess erosion. Vattnet började därför gräva sig ner i de underliggande sedimentära lagren. Ju djupare det grävde, desto mindre passageyta, desto snabbare flöde och desto mer erosion, vilket ledde till en accelererande urgrävning av **flodraviner och kanjoner** (figur 73). Detta behöver inte ha tagit speciellt lång tid eftersom vattenmängden var enorm och berget ännu inte stelnat. (Vi ska senare se exempel på djupa raviner som bevisligen grävts ut på några timmar.) Många av världens flodfåror fortsätter under havet utanför kusterna, och de är mångdubbelt större än vad dagens vattenmängder kan förklara vilket visar på en väsentligt större mängd vatten under ett tidigare historiskt skede.

Figur 73. Kanjon utgrävd av Coloradofloden. Bilden från Toroweap overlook.

Flodens sediment begravde mängder och djur och växter som ännu idag ligger inbäddade som **fossil**. Vi har tidigare sett att placeringen av dessa i olika berglager uppvisar ett tydligt icke-evolutionärt mönster. Mellan de olika djurgrupperna finns det stora luckor utan gradvisa övergångar, och förälder-/barnrelationer saknas utom på den triviala mikroevolutionsnivån. Vi har också sett att i stort sett alla huvudgrupper av djur – det biologer kallar *stammar* eller *fyla* – dyker upp nästan samtidigt i den *kambriska explosionen* (figur 38, sidan 85). Det är dock inte så att alla de olika *slag* av djur som Gud skapade återfinns i berglagret kambrium. Hur hänger detta ihop?

Förklaringen ligger i att biologer och Bibeln använder helt olika system för att klassificera djur och växter. Biologernas baseras på evolutionsläran vilket betyder att indelningen i grupper och undergrupper avspeglar det sätt på vilket de tror att grupperna utvecklats från varandra. Bibelns

klassificering har dock helt andra utgångspunkter. De skapade slagen var fullt färdiga redan från början, och de hänger inte ihop på annat sätt än att Gud återanvände vissa ingenjörsmässiga lösningar. Faktum är att om de djur som nämns i skapelseberättelsen skulle klassificeras på biologernas sätt skulle troligen alla hamna i en och samma (under)stam, nämligen ryggradsdjuren. Bibelns *havsdjur* består av fiskar och valar och kanske av de simmande dinosaurierna. *Fåglarna* inkluderar fladdermöss och kanske de flygande dinosaurierna. *Boskapsdjuren* är kor, hästar, får, getter med flera. *Kräldjuren* är amfibier och reptiler som grodor, ödlor, krokodiler och landlevande dinosaurier. Och de *vilda djuren* består av vargar, lejon, giraffer, flodhästar och många fler.[207] Alla dessa är *ryggradsdjur* som är en understam till stammen *ryggströngsdjur*. Alla – eller åtminstone det stora flertalet – av de djur som nämns av Bibeln vid skapelsen tillhör därför den stam biologerna kallar ryggströngsdjur, och denna återfinns i den kambriska explosionen. Understammen ryggradsdjur dyker dock upp i högre liggande lager, och nu förklaras varför:

Indelningen i stammar avspeglar djurens arkitekturer. Djur med samma grundkonstruktion klassificeras inom samma stam. Att i stort sett alla dessa arkitekturer dyker upp fullt färdiga i kambrium och utan ”mellanarkitekturer” är ett problem för dem som bekänner sig till evolutionsläran. *De olika stammarna saknar fullständigt spår av att ha utvecklats ur andra stammar.* Att olika djurformer *inom* en given stam (som till exempel understammen ryggradsdjur inom stammen ryggströngsdjur enligt ovan) *inte* dyker upp förrän senare i lagerföljden är däremot inte ett problem för dem som bekänner sig till skapelse. Detta eftersom fossilens ordning inte avspeglar tiden när djuren *levde* utan tiden när de *dog*. Illustrationen i figur 74 avser förtydliga detta. Tänk dig att du har liten damm i trädgården med några fiskar och grodor. På botten finns de ofrånkomliga småkrypen och runt dammen betar däggdjur. I luften flyger fåglar. Men så tröttnar du en dag på alltihop och anlitar grävmaskinsfirman *Schakta i backarna* för att med en bulldozer täcka över hela ekosystemet med grus och sand. I vilken ordning kommer djuren att begravas? Den *bottenlevande* masken kommer att hamna längst ner. Den *vattenlevande* fisken kommer däröver. Sedan kommer den *strandlevande* paddan och därnäst det *landlevande* rådjuret. Den *luftburna* fågeln lyckas hålla sig flygande ett tag och hamnar längst upp. Detta är också i stort sett den ordning i vilken jordens fossiler ligger sorterade, och orsaken är precis densamma, nämligen begravning under mängder av grus, sand och lera. På Noas tid fanns dock inga grävmaskiner men dock enorma flodvågor som medförde det begravande materialet.

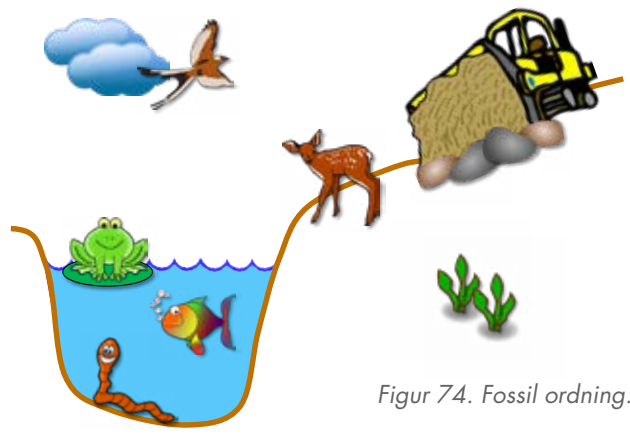

Figur 74. Fossil ordning.

Märk att dammillustrationen inte innebär att masken är äldre än fågeln eller en *förfader* till fågeln, vilket brukar vara den evolutionistiska förklaringen. Istället förklarar den **grovsorteringen** av det fossila materialet utifrån syndaflodscenariot. Det finns ytterligare några faktorer i detta scenario som kan förklara detaljerna i placeringen. Djur har olika **beteenden**. Krokodiler dyker till exempel mot botten när fara hotar. Djur har olika **sjunkhastighet**. Fåglar har ihåligt skelett för att minimera deras vikt vilket är ytterligare en förklaring till att de hittas långt upp. Djur har olika **mobilitet**. Ett snabbt djur hinner initialt fly undan en annalkande fara.

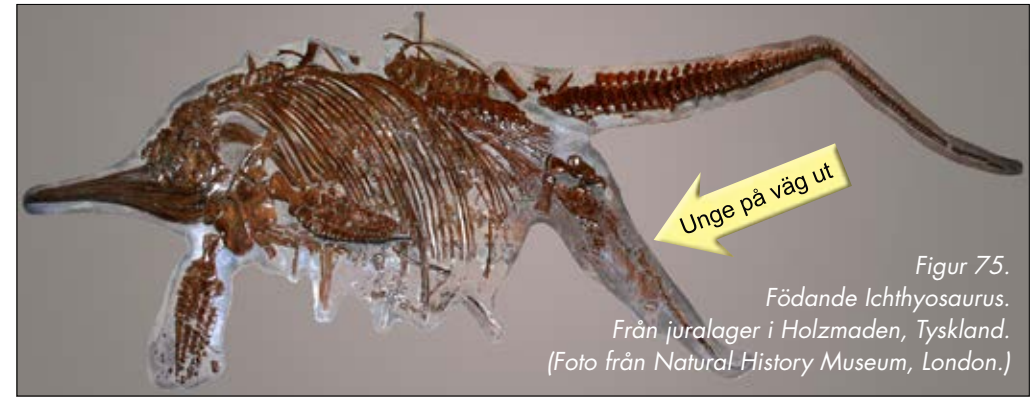

Figur 75.
Födande Ichthyosaurus.
Från juralager i Holzmaden, Tyskland.
(Foto från Natural History Museum, London.)

Många fossil visar också att djuren överraskats av flodens vatten. Det finns djur i kämpande och flyende ställningar. Det finns fossila kyrkogårdar där stora hjordar djur gått och betat då de överrumplats av vågorna. Det finns fossila fotspår som visar att djuret flytt undan och samtidigt lyfts av någonting som måste vara vatten. Det finns till och med djur som blivit överraskade av vatten när de höll på att föda, figur 75. {Nästa NV sida 151.}

Efter floden

Den sjuttonde dagen i sjunde månaden stannade arken på *Ararathergen*. (1 Mos 8:4) Det första vi kan lägga märke till är att arken strandar på en geografiskt verklig plats som ligger i det som idag är östligaste Turkiet. Om berättelsen hade varit mytologisk så skulle säkert landstigningen skett vid ”gudarnas boning” eller liknande.

Efter floden upprättar Gud ett förbund med *både* människor och djur: Se, jag ska upprätta mitt förbund med *er och era efterkommande* efter er och med *alla levande varelser* som är hos er… Aldrig mer ska en flod komma och fördärva jorden… Min *båge sätter jag i skyn*, och den ska vara *tecknet* på förbundet mellan mig och jorden. (1 Mos 9:9-13) Förbundets innehåll är att Gud lovar att inte sända en andra syndaflod, men det gör inte människan immun mot hans domar. Förbundets tecken är en båge i skyn som sannolikt är regnbågen som bara nämns på ytterligare ett ställe i Skriften som är alldeles före de kulminerande domarna vid tidens slut.[208] Genom att på detta sätt dra en parallell med syndafloden vill nog Gud förmedla att han tryggt kommer att bära *förbundsfolket* genom domens alla faser och fasor.

Vi har tidigare sett att syndaflodens vatten hade två källor, djupets källor och himlens fönster (1 Mos 7:11). Vattnet som kom underifrån måste ha förorsakat en stor geologisk aktivitet: jordbävningar, vulkaner och tsunamis. Det är dock rättare att säga att floden *var* en tsunami än att den *förorsakade* tsunamis. Även merparten av kontinentaldriften måste ha skett under och strax efter floden, och den orsakade den topografiförändring som Ps 104:8 beskriver: Berg höjde sig, dalar sänkte sig på den plats du bestämt för dem. Vattnet samlade sig i ”dalarna”, och det är dessa vi idag kallar världshav. Det är alltså samma vatten på jorden idag som under floden men den förändrade topografin har samlat ihop det på bestämda ställen. Allt detta gjorde att miljön och klimatet förändrades dramatisk efter floden.

Klimatet var sannolikt både varmare och jämnare före floden än efter. Flera faktorer bidrog till detta:

- Gud skapade en **koldioxidrik atmosfär** som gjorde att växterna trivdes och bredde ut sig ymnigt över hela jorden. Samtidigt gav den en växthuseffekt vilket ledde till högre temperaturer än idag. Eftersom största delen av denna växtlighet begravdes under flodens sand- och lermassor

minskade mängden koldioxid vilket i sin tur gav ett kallare klimat. Den rika växtligheten och således även koldioxidmängden har sedan dess aldrig återhämtat sig, utan de har idag ett lägre jämnviktsläge än före floden. Detta bekräftas av mineralet goethit som behåller den mängd koldioxid som fanns vid dess bildande och som därför tillåter en uppskattning av koldioxidmängden för olika faser av jordens historia.

- Om det fanns ett **ånghölje** som regnade ner i samband med floden så minskade även mängden vattenånga i atmosfären. Eftersom denna gas också är en växthusgas bidrog dess försvinnande till ytterligare sänkning av jordens temperatur i samband med floden.
- Ett **sot- och stoftlager** från alla vulkaner skärmade av solljuset vilket också bidrog till ett kyligare klimat.

Samtidigt som luftlagret snabbt blev kallare så var världshaven varma. ”Djupets källor” hade ju öppnat sig och vatten som väller upp ur jordens innandöme är uppvärmt av de processer som försiggår där. Den kalla luften och de varma haven blev idealiska faktorer för **istiden** att bildas. En sådan kräver nämligen två faktorer: kalla somrar så att isen inte hinner smälta och stor avdunstning som ger hög luftfuktighet som kan kondensera till snö och is. I normala fall motverkar dessa omständigheter varandra eftersom kyla leder till minskad avdunstning, men floden var en extraordinär händelse där faktorerna samexisterade. Därför är syndafloden den bästa förklaringen till istidens uppkomst. Världshaven var en jättelik värmebuffert som avdunstade enorma mängder fukt. När denna fuktiga luft blåste in över de snabbt avsvalnande kontinenterna trycktes den upp av de nybildade bergen, kondenserade och föll som snö och is som bildade de kilometertjocka glaciärer som täckte stora delar av jordytan. Isen reflekterade dessutom solljuset vilket ytterligare bidrog till jordens nedkylning.[209] {Nästa NV sida 152.}

Den betydligt kargare växtligheten efter floden gjorde att de växtätande djuren fick svårare att finna föda. Många började ge sig på varandra och utvecklade ett rovdjursbeteende. Även människan, som tidigare varit vegetarian, fick tillstånd att äta kött: *Allt som* rör sig och *lever* ska ni ha till föda. Så som jag har gett er de gröna örterna ger jag er *nu* allt detta. (1 Mos 9:3)

Snabba processer idag

Vi har tidigare listat ett antal naturprocesser som visar att jorden är ung, och här kommer en förteckning (och illustration i figur 76) över några snabba förlopp. Att en process skett *snabbt* betyder naturligtvis inte att den skett *nyligen*, och därför omöjliggör inte ett sådant förlopp att jorden är gammal. Däremot möjliggör det att jorden är ung:[210]

- Många **geologiska lager är kraftigt veckade** utan att de för den skull har spruckit. Det visar att veckningen skedde innan lagren hunnit stelna vilket i sin tur visar att det gått fort.
- **Polystratafossil** är fossil – ofta av trädstammar – som sträcker sig genom flera geologiska lager, vilket visar att de måste ha begravts fort innan de ännu hunnit förmultna. Enstaka stammar kan sträcka sig genom 100 000 år av ”geologisk tid”, det vill säga den tid som *skulle ha* förflutit om lagren avsatts uniformistiskt.
- Vid moderna naturkatastrofer har **snabb sedimentation** kunnat observeras. När vulkanen Mount Saint Helens i nordvästra USA hade ett utbrott 1980 bildades ett hundra meter mäktigt sediment på några dagar av aska, lera och sten.
- Två år efter det stora utbrottet på Mount Saint Helens smälte en mindre eruption snö i kratern vilket orsakade ett lerflöde som grävde ut en drygt fyrtio meter djup och trettiotvå kilometer lång **ravin** *på en enda dag*.[211] (Den kallas Little Grand Canyon!) {Nästa NV sida 161.}

Figur 76. Snabba processer. Bakgrund: Little Grand Canyon från Mount Saint Helens visar en snabb sedimentation och ett snabbt bildande av en ravin. Övre bilden: Veckade sediment från Méouges dalgång cirka 15 kilometer norr om Sisteron, Frankrike. Nedre bilden: Polystratafossil i Joggins formation i Nova Scotia, Kanada.

Nationer och Patriarker

Historien rullar vidare. När världen torkat upp efter den katastrofala översvämningen fick Noa och hans familj samma uppdrag att föröka sig och sprida sig över jorden som Adam och Eva fått cirka 1650 år tidigare.[212] Spridningen skedde först tämligen lokalt ner mot floderna Eufrat och Tigris i Mesopotamien, medan den globala utbredningen av människorna startade i samband med Babels torn.

Tidig spridning

Efter att arken strandat på Araratsbergen spred sig Noa och hans släktingar söderut mot det område där forskare också hittat de tidigaste mänskliga lämningarna. (Människans ännu tidigare lämningar blev ju fullständigt utraderade av floden.) De kanske allra första spåren av fårskötsel och spannmålsodling är funna i och omkring grottan Shanidar 320 kilometer rakt söder om Araratsbergen (figur 77). Paleoantropologer kallar grottans inneboende för **neanderthalmänniskor** vilka alltså inte var primitiva människor utan Noas närmaste släktingar. Postflodmänniskorna spred sig sedan runt *den bördiga halvmånen*. De hade ännu inte blivit bofasta utan var nomader, och därför skedde spridningen troligen längst bergens sluttningar där det fanns tillräckligt med regn för att bedriva tillfälliga jordbruk. Fynd ungefär samtida med Shanidargrottan har också gjorts i Wadi Natuf på Judeens västra bergsluttningar och i Palegawragrottan på Zagrosbergens västsluttningar (figur 77).[213] Den verk-

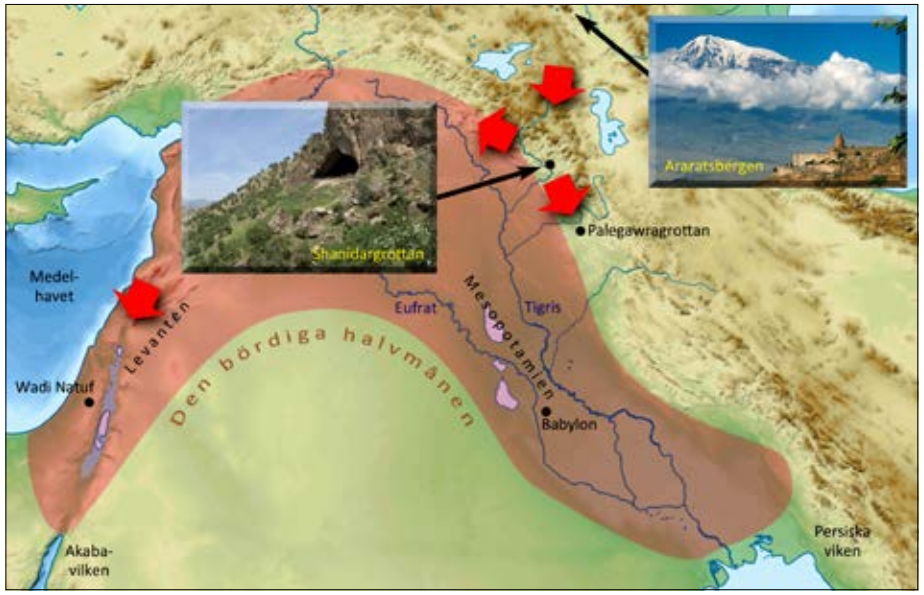

Figur 77. Tidiga bosättningar runt den bördiga halvmånen.

liga boomen för spridning ut över jorden kom dock senare i samband med Babels torn. Hur lång tid som gick mellan floden och Babel anges inte exakt i Bibeln men det finns inte så många århundraden att spela på. Noa hade en sonsonsonsonson (fem generationer) som hette Peleg vars namn betyder *delning* och under hans tid blev jorden *uppdelad* (1 Mos 10:25), vilket bör syfta på språkuppdelningen i Babel. (Det finns visserligen en alternativ tolkning om att det var jordens plattor som delade sig och förorsakade kontinentaldriften, men denna måste skett tidigare eftersom Ararats berg redan hade bildats genom en kollision mellan den eurasiska plattan med den arabiska.) Peleg föddes cirka 100 år efter floden och levde i 239 år så någonstans där måste utspridningen över jorden ha skett. Noa levde under hela denna tid och dog något decennium efter Peleg. De många flodberättelserna som finns världen över är alltså i princip baserade på ögonvittnesskildringar. {Nästa Arkeologi sida 155.}

Efter ett tag lärde sig människorna att konstbevattna jorden från floder och kunde därför bli bofasta: Men när människorna bröt upp och drog österut, fann de en lågslätt i Shinars land och *bosatte sig* där. (1 Mos 11:2) ”Shinars land” är området mellan floderna Eufrat och Tigris som kallas Mesopotamien och som sedermera skulle bli riket Babylonien. En förgrundsfigur och ledare vid denna migration var Noas sonsonson Nimrod som enligt Bibeln var den förste som fick stor makt på jorden… Hans rike hade sin början i *Babel*, Erek, Akkad och Kalne i Shinars land. Från det landet drog han sedan ut till Assyrien och byggde Nineve, Rehobot-Ir, Kela och Resen. (1 Mos 10:8-12) Nimrod byggde alltså städer och mänskligheten hade börjat sin urbaniseringsresa. Det är i samma område som arkeologer har funnit de tidigaste mänskliga civilisationerna. Nimrod vars namn betyder rebell grundlade alltså Babel, och Jashers bok berättar att han gav mandatet till byggandet av dess torn[214] som blev en klimax i upproriskhet mot Gud. Babel kallas mor till jordens skökor och skändligheter (Upp 17:5) där en sköka symboliserar falsk religion. Nimrod fungerade därför i en dubbelroll som världslig tyrann och religiös avgudadyrkare. I honom slogs det politiska och det religiösa ledarskapet ihop i en och samma person. Den förste världshärskaren, **Nimrod**, är därför en förebild på den siste världshärskaren som ska komma, **Antikrist**. Nimrod är en *realprofetia* på Antikrist, och deras välden är en skarp kontrast till ett rike som bygger på Guds frid. Dessa två alternativ – världsligt rike och Guds rike – löper genom hela Bibeln, och i många avseenden är de varandras totala motsatser (figur 78).

Sargon av Akkad är den person från den världsliga historien som anses ha skapat historiens första imperium genom att besegra och inta de tidigare lokala sumeriska stadsstaterna. Hans akkadiska rike sträckte sig från Persiska viken ända till Medelhavet inkluderande en del av dagens Turkiet. Denne Sargon kan ha varit densamme som den bibliska Nimrod. Han kom från staden *Kish* som kan ha tagit sitt namn från Nimrods far *Kush*.[215] {Nästa Arkeologi sida 156.}

	Världsligt rike	Guds rike
Ledarskap	Härskande	Tjänande
Vad skapar ordning	Makt från styrande	Omvändelse till Gud
Global huvudstad	Babylon	Jerusalem
Biblisk metafor	Skökan	Bruden
Slutgiltig destination	Eldsjön	Det nya Jerusalem

Figur 78. Guds och världens riken.

Humanismens födelse

Då Gud slöt sitt förbund med Noas familj gav han dem samma uppdrag som han tidigare gett Adam och Eva: Var fruktsamma, föröka er och *uppfyll jorden*! (1 Mos 1:28 respektive 9:1) Mänskligheten uppdrag att sprida sig över jorden fick på detta sätt en nystart efter flodens utrensning av ondskan i världen. Hade människorna lärt sig av tidigare misstag, och var de därför denna gång lydiga sin skapare? Tyvärr avslöjar deras planer att så inte var fallet: Kom, så bygger vi oss en stad och ett torn [*migdal*] med spetsen uppe i himlen! *Låt oss göra oss ett namn, så att vi inte sprids ut över hela jorden*. (1 Mos 11:4) Märk alltså att deras *syfte* var att slippa göra som Gud sagt. Istället för att som Sets avkomlingar före floden kalla sig vid *Guds* namn ville de nu *själva* göra sig ett namn. Humanismen var född. Människan skulle inte längre behöva böja sig under sin skapare utan hon sa, som varje barn förr eller senare brukar säga, ”Kan själv!” Denna högmodiga förtröstan på sin egen förmåga tog sig uttryck i byggandet av staden Babel med sitt torn (figur 79).

Figur 79. Peter Bruegel den äldres (cirka 1525-1569) syn på Babels torn.

Gud hade dock ett syfte med sin befallning att människorna skulle sprida sig över jorden: Av en enda människa har han skapat alla människor och folk *till att bo över hela jorden* och han har fastställt bestämda tider och gränser inom vilka de ska bo. *Det gjorde han för att de ska söka Gud* (Apg 17:26-27) Spridandet över jorden är en del av Guds frälsningsplan för mänskligheten vilket betyder att det *tillhör temat* i den symfoni han håller på att dirigera. Även om människan har en fri vilja kan Gud, tack och lov, ta i med hårdhandskarna när det behövs, och detta är ett sådant tillfälle. Hans lösning är genial. Från att hela jorden hade ett enda språk samrådde nu Fadern med Sonen: Låt *oss* stiga ner och *förbistra deras språk*, så att den ene inte förstår vad den andre säger. (1 Mos 11:1,7) Resultatet blev det avsedda: *Så spred HERREN ut dem* därifrån över hela jorden, och de slutade bygga på staden. Den fick namnet Babel, eftersom HERREN där förbistrade hela jordens språk, och därifrån *spred han ut dem* över hela jorden. (1 Mos 11:8-9) Märk att det människan vägrade att göra själv, det gjorde Gud!

Händelserna i Babel visar att enhetssträvanden *på humanistisk grund* misshagade Gud så till den grad att han förvirrade deras språk för att sätta punkt för dem. Gud har inte förändrats sedan dess. Många av dagens projekt för att skapa enhet sker också med människan som utgångspunkt och är därför inte sanktionerade av Den Högste. Detta gäller massor av politiska ansträngningar men också en hel del kyrkliga. När människan *i egen kraft* försöker omvandla planeten jorden till ett paradis är det dömt att misslyckas. Människans grundläggande problem är synd och kan därför bara lösas på det sätt Gud stipulerat. Sanna enhetssträvanden sker alltid i samarbete med Jesus Kristus.

Det är mycket möjligt att Babels torn har blivit identifierat. Vid utgrävningar av Babylon har man hittat grunden till ett stort tempeltorn som var tillägnat guden Marduk. Tornet kallades *Etemenanki* vilket på sumeriska betyder ”templet för himlens och jordens grund”. Basen är kvadratisk med cirka nittio meters sida, så Peter Bruegels runda torn i figur 79 får tillskrivas hans konstnärliga frihet. Visserligen byggdes denna **ziggurat** av kungen Nebukadnessar i det nybabyloniska riket cirka 1500 år senare än språkförbistringen, men Nebukadnessar själv hävdade att det var en *återuppbyggnad* av ett uråldrigt torn *som aldrig fullbordades*. Grunden för tornet kan ses på satellitfotot i figur 80 där även en rekonstruktion av dess utseende gjord från ett antal källor finns med.[216]

Figur 80. Babylon i nuvarande Irak. Istarporten var huvudentrén till den antika huvudstaden. Saddam Hussein hade sitt sommarresidens i närheten av de forna storkungarna.

Det är alltså troligt att Babels torn var en ziggurat, det vill säga en trappstegsformad pyramid. Det hebreiska ordet som används för tornet är *migdal* vilket också antyder att det var av pyramidform.[217] När människorna spred sig från Babel tog de med sig både kunskap och tradition att uppföra ett sådant torn och därför kan de idag återfinnas på många platser på jorden som Mesopotamien, Egypten (figur 15, sidan 51), Amerika och Kina. {Nästa Arkeologi sida 157.}

Utspridningen från Babel har sin egen kiasm i Bibeln. Fokalpunkten ligger i att Gud själv gör något åt situationen om människan svävar ut alltför mycket i egen kraft (figur 81). Märk att det är människornas handlande som beskrivs före fokalpunkten och Guds efter densamma.

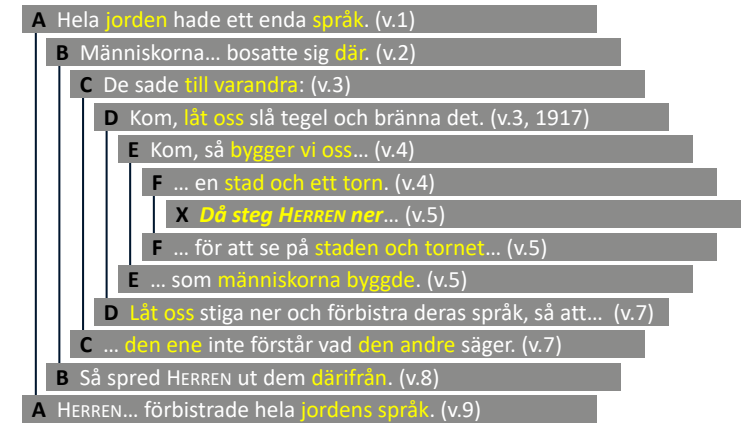

Figur 81. Kiasm från 1 Mos 11:1-9.

Storskalig spridning

Den arkeologiska forskningen stöder Bibelns berättelse om folkens spridning efter Noas flod på ett mycket påtagligt sätt:

- Ingen *känd* civilisation är äldre än 5000 år, en siffra som om den korrigeras med 10-20 procent på grund av de osäkerhetsmoment som tidigare nämnts, överensstämmer med de bibliska uppgifterna om Noas flod.
- De tidigaste högkulturerna infaller tidsmässigt i samma ordning som deras avstånd till Babel. Först kom den sumeriska kulturen (som traditionellt brukar anges till ungefär 3300 fvtk), sedan den egyptiska kulturen och induskulturen (ungefär samtidigt, 3000 fvtk) och sist den kinesiska kulturen vid Gula floden (2100 fvtk).
- Fynden visar att civilisationerna fick en kickstart och gick från ingenting till högkultur i princip över en natt. Detta inkluderar skriftspråket (kilskrift och hieroglyfer uppträdde samtidigt), konstbevattning, monumental arkitektur, sanitära system, konst samt social och juridisk struktur.

Är det inte konstigt om allt detta uppstod både *nyligen* och *samtidigt* efter miljoner år av mänsklig evolution?

Samtidigt kan den tekniska nivån minska när ett folk splittras upp snabbt. Det beror på att *alla* grupper inte kan bära med sig *all* den tidigare ackumulerade kunskapen. Några tar med sig läkekonsten, andra känner till jordbruksmetoder och ytterligare andra förstår sig på järnhantering. *Lokalt* kan det därför ske en tillbakagång vilket till exempel hände när stammarna i Sydamerikas Amazondjungler spreds ut genom spanjorernas erövringar. (På evolutionistiska grunder betraktades dessa stammar tidigare som primitiva ”jägare-samlare”, vilket alltså visat sig vara en prematur slutsats.) På motsvarande sätt bosatte sig säkert små grupper människor från Babel i grottor utanför städerna och började använda stenverktyg. Arkeologiska fynd från dessa folk tolkas därför ibland evolutionistiskt som att de härstammar från primitiva ”grottmänniskor”, medan de i verkligheten kommer från helt ”vanliga” människor som bodde i grottor.[218] {Nästa Arkeologi sida 169.}

Nationerna

I Första Mosebokens tionde kapitel finns en förteckning över Noas avkomma. Här nämns hans tre söner Sem, Ham och Jafet, sexton sonsöner och ytterligare femtiofyra efterkommande i senare led (se översikt 8 på sidan 424). Dessa män blir ledare för de familjeklaner som sprids över jorden från Babel och bildar nationerna. Kapitlet avslutas med: Detta var Noas söners *stammar* efter deras *släktled* i deras *folk*. Från dem har folken utbrett sig på jorden efter floden. (1 Mos 10:32) *Hur* denna geografiska spridning gick till går att kartlägga genom att kombinera information från Bibeln och andra källor, inte minst Josefus *Judisk historia* som innehåller många värdefulla upplysningar. Nationernas fortsatta migrationer ända in i våra dagar går dessutom att följa med hjälp av vetenskapsområden som genetik och lingvistik samt genom att spåra utvecklingen av myter, kulturer och religioner. Studiet av egennamn kan också bidra eftersom det var vanligt att uppkalla sitt land eller sin stad efter sin förfader. Sådana undersökningar av olika folkslags förflyttningar sedan tiden i Babel kompliceras av att folk blandas och splittras. Därför är resultaten behäftade med en del osäkerhetsfaktorer och man bör vara försiktig med att dra alltför kategoriska slutsatser. Icke desto mindre har en någorlunda konsekvent bild vuxit fram:[219]

	Noas söner	Vilka	Var först	Var senare	Kommentarer
Sem	Elam	Elamiter > Perser	Nordöst om Persiska viken	Iran	Madaj (jafetit) och Elam (semit) bildade riket Medien-Persien, sedermera ungefär Iran.
	Assur	Assyrier	Norra Mesopotamien	Sydtyskland, Österrike, Schweiz m.fl.	Assur är hebreiska för Assyrien. Assimilerades i Europa med den tidigare germanska stammen från Jafet?
	Arpakshad	Kaldeer, Babylonier	Södra Mesopotamien		
	Eber	Hebreer	Mesopotamien	Kanaan > Israel	Sonson till Arpaksad. Eber finns i Kristuslinjen och gav namn åt "hebreer".
	Peleg				Son till Eber. Under hans tid "blev jorden uppdelad" (1 Mos 10:25).
	Joktan	(Äkta) Araber	Arabiska halvön		Son till Eber. 13 söner namnges med "boplatser... mot bergsområdet i öster." (1 Mos 10:26-30)
	Lud	Lydier	Västra Turkiet		
	Aram	Arameer=Syrier	Norr och nordöst om Palestina		Arameiska talades av Jesus och talas fortfarande idag.
Ham	Kush	Kushiter (Nubier)	Etiopien inklusive dagens Sudan	Asien, Australien, Oceanien, Amerika?	Kush är hebreiska för Etiopien. Hade 7 barn med boplatser på Arabiska halvön.
	Nimrod		"Sinars land" (Mesopotamien)		"Nimrod... den förste som fick stor makt på jorden... Hans rike hade sin början i Babel..." (1 Mos 10:8-10)
	Misrajim	Egypter	Egypten		Misrajim är hebreiska för Egypten. Hade 7 barn varav många utrotades i "det etiopiska kriget" enligt Josefus.
	Filistim	Filisteer	Filisteen i södra Palestinas västkust		"Filisteen" blev "Palestina". Krigade mycket med israeliterna.
	Put	Libyer	Libyen	Hela Nordafrika	Put är hebreiska för Libyen.
	Kanaan	Kananeer	Palestina		En landbeskrivning finns i 1 Mos 10:18-19.
	Sidon	Fenicier	Sidon i södra Libanon	Fenicien (dagens Libanon)	Sidon heter Sayda idag.
	Het	Hetiter	Mindre Asien		
	9 stammar		Palestina, Jordanien, Libanon, Syrien		En av stammarna var Jebusiterna som givit namn åt Jerusalem. (Dom 19:10)
Jafet	Gomer	Kimmerier > Galler, Goter	Galatien & Kappadokien i Turkiet	Frankrike, Spanien, Wales m.fl.	Kallas även kelter som blandade sig med skyterna.
	Ashkenas	Armenier, Germaner	Armenien	Tyskland, Skandinavien m.fl.	Askenas är hebreiska för Tyskland. Askenas blev Askania > Skania > Skandinaver.
	Togarma	Armenier, Kaukasier	Armenien (som gick in i Turkiet)	Armenien, Georgien	Från "längst upp i norr" (Hes 38:6). Namnet Turkiet kommer troligen från "Togarma".
	Rifat	Paflagonier?	Paflagonien i Mindre Asien	Turkiet	
	Magog	Skyter	Öster om Kaspiska havet	Östeuropa, södra Ryssland, Irland m.fl.	Blandade sig med kelterna från Gomer.
	Madaj	Meder	Söder om Kaspiska havet	Iran & många av "-stan-staterna"	Madaj (jafetit) och Elam (semit) bildade riket Medien-Persien, sedermera ungefär Iran.
	Javan	Greker	Grekland	Britanner till Brittiska öarna	Javan är hebreiska för Grekland.
	Elisha	Elyseer			Området "Ellas" uppkallades efter Elisa och blev sedermera "Hellas".
	Tarshish		Cilicien i sydöstra Turkiet		Jona försökte smita till Tarsis (Jona 1:3) och kung Salomon hade en Tarsis-flotta (1 Kung 10:22).
	Kittim	Kitteer	Cypern		Skepp från Kittim ska komma emot kungen i Nordlandet (Dan 11:30) samt kuva Assur och Eber (4 Mos 24:24).
	Dodanim	Dodaneer = Trojaner	Troja i nordvästra Turkiet		Trojaner dyrkade Jupiter Dodaneus, där "Jupiter" kommer från Jafet och "Dodaneus" från Dodaneerna.
	Tubal	Iberier	Nuvarande Georgien	Öster om Uralbergen	Gog är storfurste över Tubal (Hes 39:1). Georgiens huvudstad Tbilisi har sitt namn av Tubal. Även Tobolsk.
	Meshek	Kappadokier	Kappadokien & Frygien i Turkiet	Runt Moskva, Mongoliet	"Mesek" är ett gammalt namn för Moskva.
	Tiras	Trakier	Trakien väster om Svarta havet	Mongoliet	

Figur 82. Tabell: Spridningen över jorden från Babel.

- Sems släktingar, **semiterna**, bosatte sig först i norra Babylonien (Assyrien), spreds därifrån men har till största del stannat i Mellanöstern. De innefattar hebreer, araber, perser, assyrier med flera grupper.
- Hams släktingar, **hamiterna**, slog sig ner i södra Babylonien och drog därifrån vidare till östra medelhavsområdet, Egypten och hela Afrika. De inkluderar egyptier, etiopier, kananeer, fenicier och hetiter. De verkar dessutom vara de första att befolka jorden längre bort och var tidiga bosättare i Asien, Australien, Oceanien och Amerika.
- Jafets släktingar, **jafetiterna**, migrerade norrut till mellan Svarta och Kaspiska haven (Kaukasien) och västerut till Europa. En gren vandrade också till Indien, och därför kallas deras språk *indo*europeiska. Härifrån kommer greker, romare, spanjorer, kelter, skyter, meder, skandinaver med flera folkslag.
- Ursprunget av mongoler, kineser, koreaner och japaner är mer omdiskuterat. En del menar att de härstammar från Sem, andra från Jafet och ytterligare andra menar att de är en blandning av de två.

En lite mer ingående analys i tabell- och kartform finns i figur 82 respektive figur 83. De geografiska områdena är approximativa. Dessutom ger inte kartan en ögonblicksbild utan lägen och förflyttningar kan vara från olika historiska tidpunkter.

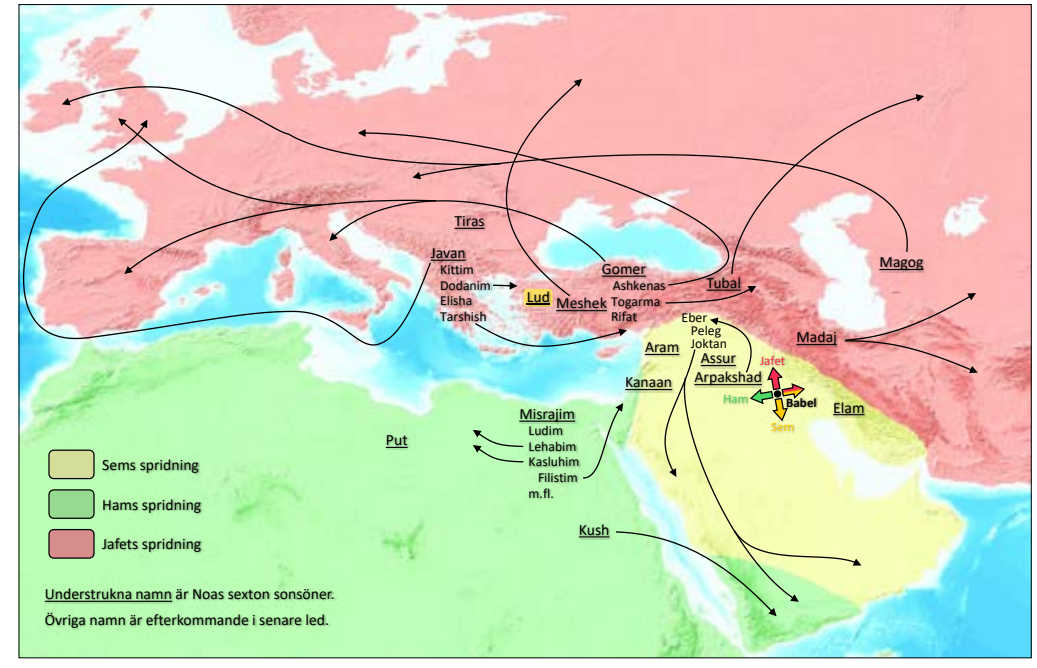

Figur 83. Karta: Spridningen över jorden från Babel.

Några fakta kan vara värda ett speciellt omnämnande:[220]

- **Kanaans land** ändrade namn till **Israel** efter hebreernas intagande under Josua. Romarna kallade dock landet för **Palestina** efter invånarna *filisteerna* som kom från Hams sonsonson *Filistim*. (P och F uttalas på samma sätt i hebreiskan.)
- Många indoeuropeiska folk betraktar **Jafet** som sitt ursprung. Grekerna kallade honom *Iapetos* och av romarna fick han namnet *Iu-Pater* som betyder ”fader Jove”, senare standardiserat till **Jupiter**. Även de tidiga invånarna på de Brittiska öarna spårar sina kungahus tillbaka till Jafet. Han finns till och med som skapargud i de indiska Vedaskrifterna där hans namn på sanskrit är *Pra-Japati* som liksom i Rom betyder ”fader Jafet”. Märk hur förfäderna blivit gudomliga.
- I irska, anglosaxiska och dansk-norska krönikor kan man spåra härkomsten av deras kungahus ända tillbaka till **Noa** via Jafet. I de två senare av dessa, liksom i Snorres Edda från Island, dyker en person upp många generationer senare med namnet Uuoden, Woden eller Othin, som blivit förebilden för guden **Oden**. Detta är ytterligare ett exempel på att de gamla avgudarna var helt vanliga människor som gjorts gudomliga.[221]
- Också i Kina finns minnet av de tidiga patriarkerna kvar då urgamla uppteckningar från folket *Miao* berättar om **Nuah** med sina tre söner **Lo Han**, **Lo Shen** och **Jahphu**.
- Walesiska krönikor berättar att *britannerna*, tidiga invånare på de Brittiska öarna, fick sitt namn efter sin första kung *Brutus*. Denne var en ättling till **Javan** och landsteg i sydvästra England runt 1100 fvtk. Brutus fick tre söner som delade upp landet mellan sig i områden som ungefär motsvarar dagens England, Skottland och Wales. Efter att anglosaxare övertagit styret hette landet *Angleland* som blivit *England*.
- I irska krönikor anges Jafets son **Magog** som tidig ättling. Intressant är att dessa avviker från brittiska krönikor efter femte generationen efter floden, vilket måste ha varit ungefär samtidigt med Peleg och under hans tid blev jorden uppdelad (1 Mos 10:25).
- I den armeniska historien kan man läsa att landet grundades av **Togarmas** son som var i tjänst hos Nimrod men flyttade när det forna hemlandet blivit alltför korrupt.
- Ordet **arier** kommer från ordet *Iran*. Riket hette tidigare Persien och dess befolkning är en mix mellan elamiter från Sem och meder från Jafet. Hitlers överdådiga plan att skapa renrasiga arier sprack därför redan i sin utgångspunkt. {Nästa UBK sida 167.}

Välsignelser och förbannelser

Bibeln berättar att när Noa lämnat arken planterade han en vingård, drack sig berusad och blev liggande naken i sitt tält. Sonen Ham fick se honom men hanterade inte situationen med respekt för sin far utan gick istället och skvallrade för sina bröder Sem och Jafet. Dessa uppträdde mer värdigt och gick baklänges in i tältet för att inte behöva se sin fars predikament och täckte över honom med en mantel. När Noa nyktrat till reagerade han kraftigt och skrev samtidigt världshistoria genom att uttala några välsignelser och förbannelser som samtliga gått i uppfyllelse (1 Mos 9:20-27):

- Förbannad ska **Kanaan** bli, en slavars slav åt sina bröder!
  Avkomlingarna till Kanaan bosatte sig i östra medelhavsområdet och utvecklade en ondskefull religion med barnoffer[222] och sexuella tempelriter. Förbannelsen fullgjordes därför när israeliterna kom från Egypten och drev undan *kananeerna* från *Kanaans land*. Dessutom har de försvunnit ur historien och finns inte längre kvar, åtminstone inte vad man vet.
- Välsignad är Herren, **Sems** Gud! Och Kanaan ska bli hans slav.
  Kananeerna har under flera perioder varit semiternas slavar, vilket framgår av bland annat Dom 1:28: När israeliterna blev starkare tvingade de kananeerna att arbeta åt dem.

- Gud ska utvidga **Jafet**, han [troligen Gud] ska bo i Sems tält. Och Kanaan ska bli deras slav.
  Jafets utvidgning är tydlig eftersom hans efterkommande uppfyller hela Europa, en stor del av Asien och numera även Amerika och Australien. Det är troligen inte Jafet som ska bo i Sems tält utan Gud, och då blir bibelversen en profetia på den kommande Messias som ska bo bland judarna, eller i ”Sems tält”. {Nästa Profetia sida 166.}

Hams oförrätt bestod i att han inte på samma sätt som sina bröder visade sin far respekt, och följden blev dramatisk. Några hundra år senare skulle detta stränga orsak- och verkansamband sättas på pränt i den mosaiska lagen där ett av budorden lyder: Hedra din far och din mor… så att du *får leva länge* och *det går dig väl i det land* som Herren din Gud ger dig. (5 Mos 5:16) Noas reaktion på Hams handlande har tidigare ibland använts som ett motiv för afrikansk slavhandel. Hams ättlingar är ju afrikaner, och Noa sa uttryckligen (1 Mos 9:25 ovan) att hans son Kanaan skulle bli slav under både Sem och Jafet. Resonemanget är dock utan grund. Det var inte Ham som skulle bli slav utan Kanaan, och denne var vare sig svart eller från Afrika. Dessutom var Ham redan välsignad av Gud[223] vilket Noa omöjligen kunde annullera. Kanske det var därför som Noa valde att uttala domen över hans son istället? Eller så var Kanaan inblandad i brottet även om inte texten nämner det? Eller så hade Noa observerat en osund personlighet hos Kanaan så domen bara var ett konstaterande av ett faktum redan innan det skett? Detta kan vi inte veta med säkerhet.

Genetik

Det går att spåra hur olika folkgrupper hänger ihop genom att studera likheter och skillnader i deras arvsmassa. Denna förändras med tiden genom mutationer, och studiet av sådana blir därför ett utmärkt verktyg för att se vilka grupper som är närmast släkt med vilka av de andra grupperna. En inneboende svårighet är dock att den mänskliga arvsmassan blandas i varje generation så att barnet får ena halvan från mamman och andra halvan från pappan. Därför skulle det vara bra om det fanns genetiskt material som *inte* blandades utan ärvdes uteslutande från antingen mor eller far. Lyckligtvis för populationsgenetiker finns sådant material, både ett som ärvs enbart från mödernesidan och ett annat som ärvs enbart från fädernesidan:

- Största delen av människans arvsmassa finns i cellkärnan. Ett undantag är en bit DNA med trettiosju gener som finns i en organell (cellorgan) utanför cellkärnan vid namn **mitokondrie**. Denna följer med äggcellen direkt från modern till barnet utan inblandning av faderns sädesceller, vilket gör att *mitokondrie-DNA* (**mtDNA**) aldrig blandas.
- I den mänskliga cellkärnan finns tjugotre kromosompar där den ena kromosomen i varje par kommer från mamman och den andra från pappan. (Detta är enkelt uttryckt. I verkligheten sker en *överkorsning* som gör att varje kromosom i sig kan vara blandad.) Ett av paren utgör dock ett undantag och definierar skillnaden mellan män och kvinnor. I detta par har en kvinna en X-kromosom från varje förälder (betecknas XX), medan en man har en X-kromosom från sin mor och en **Y-kromosom** från sin far (betecknas XY). Därför ärvs Y-kromosomen från far till son och blandas aldrig med moderns arvsmassa.

När människorna spreds över jorden från Babels torn bar de med sig olika delar av den mänskliga arvsmassan. Deras migrationer går därför att kartlägga, kvinnors med hjälp av mtDNA och mäns med hjälp av Y-kromosomer. En förbluffande överensstämmelse med den bibliska historien har utkristalliserat sig:[224]

- Alla människor går att spåra tillbaka till en enda kvinna, och hon kallas **mitokondrie-Eva**. Hon kan dateras genom att studera skillnader i mutationer mellan dagens kvinnor. Med evolutionistiska antaganden om hur fort mutationer ansamlas blir hennes ålder cirka 200 000 år. Med faktiskt *uppmätt* mutationsfrekvens levde hon för 6500 år sedan.[225]

- Den genetiska skillnaden mellan idag levande människor är alltför liten om nu människan skulle vara miljoner år gammal. Därför har populationsbiologer tagit fram den så kallade **ut-ur-Afrika-modellen** som innebär att ytterst få individer utvandrade från Afrika vid tiden för mitokondrie-Eva. De utgjorde en genetisk flaskhals vilket föranledde en dramatisk minskning av den genetiska variationen, och denna smala variation består ännu idag. I den bibliska modellen är inte flaskhalsen ett ad hoc-antagande utan en naturlig följd av Noas flod. Dessutom är människan ung och har även av den anledningen inte hunnit ackumulera så många mutationer.
- I arken under floden överlevde endast *en* Y-kromosom nämligen Noas egen. Däremot överlevde *tre* mtDNA-uppsättningar genom Noas söners tre hustrur. Sönerna hade ju samma far medan fruarna hade var sin mamma. Därför kan man förvänta sig finna *en* typ av Y-kromosomer idag men *tre* typer av mtDNA. Detta stämmer exakt med observationerna. Y-kromosomer har en liten variation mellan världens män medan det finns tre huvudgrupper av mtDNA som kallas M, N och R.
- Då Gud separerade stammarna vid Babel gjorde han det efter *manlig* härkomst: Detta var *Noas söners* stammar efter deras släktled i deras folk. *Från dem* har folken utbrett sig på jorden efter floden. (1 Mos 10:32) Därför borde skillnaderna mellan olika Y-kromosomer idag vara geografiskt specifik. Däremot blandades mtDNA med olika Y-kromosomer före spridningen och därför borde dagens variation av mtDNA vara geografiskt mer slumpmässig. Detta överensstämmer också exakt med observationerna.
- Ut-ur-Afrika-modellen lägger som namnet antyder människans ursprung i Afrika och antar att spridningen över jorden gick *via* Mellanöstern där ju Babylonien ligger. Om man tror att spridningen började i Afrika och gick till Mellanöstern eller tvärtom beror mest på vilken grundsyn man har.

Genetiska studier är därför ett mycket tungt argument för trovärdigheten i den bibliska historien. Bortsett från tidsperspektivet är den evolutionistiska ut-ur-Afrika-modellen och den bibliska ut-ur-Babel-modellen i stort sett identiska.

Språk

Språkvetare eller lingvistiker räknar med att det finns nästan 7000 olika språk på jorden idag, dialekter oräknade. De flesta är dock små. Hälften av dem talas av totalt 8,25 miljoner människor vilket innebär att 3500 språk talas av bara drygt 2000 människor i genomsnitt. Detta ska jämföras med att sjuttioåtta procent av jordens befolkning talar de åttiofem största språken.[226] Klart störst av dem alla är det kinesiska språket mandarin och sedan följer spanska och engelska på ungefär delad andraplats. Också hindi och arabiska är stora. Europa har en förhållandevis homogen språkbild med tio procent av jordens befolkning men bara 3,4 procent av dess språk. I andra änden på spektrumet ligger Papua Nya Guinea med över 800 språk fördelade på sju miljoner människor.

Med en evolutionistisk grundsyn antar många forskare att språken utvecklades från ett gemensamt urspråk som uppstod ur aplika varelsers grymtande för mycket länge sedan. Som kontrast mot detta berättar Bibeln att hela jorden hade *ett enda* språk vid tiden för Babel och att Herren där förbistrade hela jordens språk (1 Mos 11:1,9) innan människorna spreds över jorden. Här utvecklas alltså inte språken utan de uppstår plötsligt genom ett gudomligt ingripande. Av åtminstone två anledningar stämmer den bibliska versionen bättre med fakta:

- Om den evolutionistiska historieskrivningen är den rätta borde stammar som ansetts primitiva tala primitiva språk. Ingen sådan koppling har observerats utan snarare tvärtom. Aboriginer har till exempel fyra olika former för futurum (framtid) och tre för preteritum (dåtid) som gör historien avlägsen, närliggande eller omedelbar. Också andra ”primitiva” språk har i verkligheten mycket komplexare grammatik än ”moderna” språk. Förändringar i språken verkar gå mot en förenkling, och därför genomgår de en devolution snarare än en evolution.

- Det går ibland att följa utvecklingen av ett språk ur ett annat men bara till en viss gräns. Lingvistiker delar in jordens språk i ett antal **språkfamiljer** där man kan spåra en språkutveckling *inom* familjerna men inte *mellan* dem (figur 84). Ordningen liknar i stort den biologiska där släktskap går att följa inom de skapade urtyperna av djur och växter men inte mellan dem. För språken inom den största språkfamiljen, den indoeuropeiska som talas av över fyrtio procent av jordens befolkning, går det att spåra ett gemensamt ursprung mellan – vilket är uppenbart – svenska, engelska, tyska och franska men också mellan – vilket inte är lika påtagligt – ryska, kroatiska, persiska och hindi. Också för den näst största familjen, den sinotibetanska som talas av drygt tjugo procent, kan ett gemensamt ursprung spåras mellan till exempel mandarin, burmesiska och tibetanska. Däremot visar inte de indoeuropeiska och sinotibetanska språkfamiljerna någon evidens för ett gemensamt ursprung *sinsemellan* vilket är precis vad man kan förvänta om de uppstod färdiga var och en för sig. Lingvistiker har olika uppfattningar om hur många språkfamiljer det finns, och siffran brukar variera mellan åtta och tjugo stycken. Vågar man gissa på sexton, det vill säga en för var och en av Noas barnbarn? {Nästa NV sida 167.}

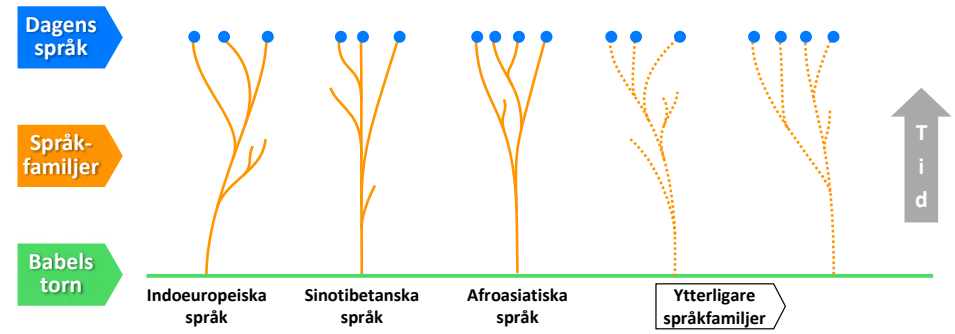

Figur 84. Exempel på språkfamiljer och språkens utveckling inom familjerna.

Abrahams förbund

Nästa stora steg i Guds frälsningsplan är att han väljer ut ett egendomsfolk åt sig. Syftet är åtminstone trefalt:

- Avgudadyrkan blomstrade med centrum i Babylon, och därför ville Gud skapa en nation för att bevara den monoteistiska tron på den ende sanne Guden. Denna sanna tros centrum blev Salem vid berget Moria (figur 94, sidan 178) som sedermera bytte namn till Jeru-Salem eller Jerusalem.
- Den utvalda nationen skulle bli mottagare av världens frälsare, Jesus Kristus.
- Genom den utvalda nationen skulle Gud sprida sin välsignelse till alla folk.

Därför utser Gud en man, Abraham, vilken han lovar landområden, avkomma och välsignelser. Gud talar till Abraham inte mindre än åtta gånger[227] och sluter ett förbund med honom som kan sammanfattas i fyra punkter:

- **En välsignad avkomma**
  Jag ska *välsigna* dig och göra ditt namn stort, och du ska bli en *välsignelse*. Jag ska *välsigna* dem som *välsignar* dig och förbanna den som förbannar dig. I dig ska jordens alla släkten bli *välsignade*. (1 Mos 12:2-3) Redan här utlovar Gud välsignelser till dem som gör välgärningar för hans egendomsfolk israeliterna. Märk dock att motsatsen är lika reell. Att på olika sätt handla orätt mot Israel leder till fördärv, och detta gäller inte bara individer utan säkert också nationer. När Gud senare förnyar löftet till Abraham förtydligar han hur välsignelsen ska distribueras: *I din*

avkomma ska jordens alla folk bli välsignade (1 Mos 22:18). Abrahams ”avkomma” är i första hand israeliterna men Gal 3:16 skärper till definitionen: Det står inte: ”och dina avkomlingar”, som när det gäller många, utan som när *det gäller en enda*: ”och din avkomma”, *som är Kristus*. Avkomling***en*** är alltså Jesus, och vilka är det då som blir välsignade i honom? Jo, om ni tillhör Kristus är ni avkomling***ar*** till Abraham, arvingar efter löftet (Gal 3:29). Nya testamentet räknar alltså inte bara Israel som Abrahams barn utan de som har tron [på Kristus], de är Abrahams barn (Gal 3:7) *oavsett etnicitet*. Efesierbrevet uttrycker detta som att Kristi hemlighet innebär att *hedningarna har samma arv* som vi [judarna], *tillhör samma kropp* och *har del i samma löfte i Kristus Jesus* genom evangeliet. (Ef 3:4,6) Löftet till Abraham uppfylls alltså genom evangeliet.

- **En stor nation**
  Förbundets andra komponent definieras i följande Guds löfte till Abraham: Jag ska göra dig till *ett stort folk* (1 Mos 12:2). Senare blir Gud ännu mer specifik: Jag ska välsigna dig rikligt och göra dina efterkommande *talrika som stjärnorna* på himlen och *som sanden* på havets strand (1 Mos 22:17). Nationen Israel är fortfarande idag mycket medveten om att Abraham är dess grundläggare.
- **Många folk**
  Löftet utvidgas också från ett folk till flera: Du ska bli far till *många folk*. (1 Mos 17:4) Det är i detta sammanhang som *Abram* byter namn till *Abraham*, vilket ändrar betydelsen från *upphöjd far* till *far för många*. Här flyter löftet ihop med förbundets första del eftersom de andra folken som Abraham blir far till består av kristna från hednanationerna.
- **Ett land**
  Hela det land som du ser ska jag *ge åt dig* ***och*** *dina efterkommande* för *evig tid*. (1 Mos 13:15) Eftersom Gud utlovar ett land i förväg har det blivit kallat det **för-lovade landet**. Märk att det finns *två* mottagande parter av löftet: Abraham personligen och hans efterkommande vilket enligt den förra punkten inkluderar hedningar. Löftet återupprepas sedan till både Isak och Jakob och i båda fallen ska landet tillfalla dem själva *och* deras avkommor.[228] Storleken på landet finns angivet i 1 Mos 15:18-21: Åt dina efterkommande ska jag ge detta land, *från Egyptens flod* ända

Figur 85. Abrahams utlovade land mellan Egyptens och Eufrats floder. Folkslag i röd text är de i 1 Mos 15:19-21.

till den stora floden, floden Eufrat: keniternas, kenisiternas, kadmoneernas, hetiternas, perisseernas, rafaeernas, amoreernas, kananeernas, girgasheernas och jebusiternas land. Att området är geografiskt definierat visar att det utlovade arvet är fysiskt och inte enbart andligt. Området visas i figur 85, men alla dess gränser går inte att fastställa med säkerhet. En del menar till exempel att ”Egyptens flod” är Nilen och inte Wadi el-Arish markerad i figuren.

Har då Guds löften till Abraham blivit uppfyllda? Det korta svaret är ja, *men bara delvis*. För det lite längre svaret behöver vi analysera de olika delkomponenterna i löftet:

- Den första delen, en välsignad avkomma, är uppfylld i och med Jesus Kristus: *Löftet som fäderna fick har Gud uppfyllt åt oss*, deras barn, genom att låta Jesus uppstå. (Apg 13:32-33)
- Den andra delen, löftet om en stor nation, är uppfylld genom det israeliska folket som trots oerhörda prövningar under historiens gång bevarats och fortlevt. Den numerära nivån i uppfyllandet var uppnådd redan vid Horebs berg strax efter uttåget från Egypten: Herren er Gud har förökat er, och se, *i dag är ni lika talrika* som stjärnorna på himlen. (5 Mos 1:10)
- Den tredje delen av Guds förbund med Abraham, löftet om många folk, är uppfyllt genom att evangeliet gått ut till hedningarna och genom att alla som idag tar emot det i tro blir räknade som Abrahams barn: Så skulle han bli far till alla *oomskurna* [det vill säga *andra folk* än Israel] som tror, och så skulle rättfärdighet tillräknas dem. (Rom 4:11)
- Den sista komponenten i Guds förbund med Abraham, löftet om ett land eller geografiskt territorium, är dock inte uppfylld, åtminstone inte till fullo. Vi ska analysera detta närmare.

Vid tre eller fyra tillfällen under historien har hebreerna förlorat hela eller delar av det område Gud lovat dem för att sedan ta det tillbaka:[229]

- Första gången får betraktas som en trailer på det som komma ska, och det är när Abraham flyttar till Egypten vid en hungersnöd i Kanaan och senare återvänder.
- Andra gången drar folket till Egypten ”på riktigt”, blir slavar och återvänder efter det grandiosa uttåget och fyrtio år i öknen.
- Tredje gången är när folket drar i fångenskap till Assyrien och Babylonien, men återvänder och återbygger Jerusalem med dess tempel.
- Fjärde gången började när romarna förstörde Jerusalem cirka 70 efter Kristus. Denna **diaspora** varar ännu idag, men ett hemvändande är påbörjat inte minst sedan den Israeliska staten bildades 1948. Fullbordandet ligger i framtiden och troligen i en mycket snar sådan.

Även om det finns ett visst tolkningsutrymme angående gränserna i figur 85 kan det konstateras att israeliterna aldrig haft hela det territorium som Gud lovade Abraham. Ibland brukar Jos 21:43-45 användas för att argumentera för motsatsen: Så gav Herren åt Israel *hela det land* som han med ed hade lovat ge åt *deras fäder*… *Ingenting uteblev* av allt det goda som Herren hade lovat *Israels hus. Allt gick i fullbordan*. Men här åsyftas *ett annat löfte* än det till Abraham. Löftet här är till ”Israels hus” som inte ens existerade när Abraham mottog Guds löfte, och det är till ”deras fäder”, det vill säga till dem som just intagit Löfteslandet. Löftet måste alltså ha varit bland dem som Gud gav till Mose på Sinai berg när lagen gavs och som 1 Kung 8:56 refererar till: *Ingenting har uteblivit* av allt det goda *som han lovade genom sin tjänare Mose*.

Men även om israeliterna någon gång skulle ha innehaft det till Abraham utlovade territoriet så hade löftet ändå inte varit uppfyllt *i ett annat avseende*. Det gäller vem eller vilka som är dess mottagare. Landet utlovades till Abraham *personligen* och till hans avkomma, och på motsvarande sätt till Isak och Jakob personligen och till deras avkommor. Ingen av dessa tre fick dock uppleva löftets uppfyllelse innan de dog: [Gud] gav [Abraham] ingen arvedel i landet, *inte ens en fotsbredd*, men han lovade att ge det som egendom *åt honom och hans efterkommande*. (Apg 7:5) I Hebreerbrevet blir det

om möjligt ännu tydligare: I tron dog alla dessa [däribland Abraham, Isak och Jakob] *utan att ha fått det som var utlovat*. (Hebr 11:13) Gud är pålitlig och trofast. Han står fast vid sina löften. Eftersom Abraham med son och sonson hann dö innan de fick det utlovade landet (Löfteslandet) måste de alltså *uppstå till ett nytt liv* för att kunna motta uppfyllandet av löftet. Landet är det kommande Guds rike som ska ärvas inte bara av Abraham utan också av hans avkom*ling* och avkom*lingar*, det vill säga Kristus och de troende: Fast alla dessa [inkluderande Abraham] hade fått vittnesbörd för sin tro, *fick de inte det som var utlovat*. Gud har nämligen förberett något bättre för oss: först *tillsammans med oss* ska de nå fram till målet. (Hebr 11:39-40)

När Gud konfirmerar sitt förbund gör han det genom att låta Abraham stycka en kviga, en get och en bagge. Sedan, när solen hade gått ner och det blivit alldeles mörkt, syntes en *rykande ugn* med en *brinnande fackla* som gick fram mellan köttstyckena. (1 Mos 15:17) Båda dessa föremål kan symbolisera Gud som till exempel i 2 Mos 19:18: Hela Sinai berg täcktes av *rök*, för HERREN hade stigit ner på berget i *eld*. Rök steg upp därifrån som röken från en *smältugn*. Det var alltså Gud själv som gick mellan köttstyckena. På denna tid fanns också en tradition att två parter bekräftade ett avtal genom att *tillsammans* vandra mellan styckade djur på detta sätt. I Abrahams fall var det dock bara den ena parten, Gud, som vandrade och på så sätt stadfäste avtalet, vilket visar att det är *ovillkorligt*. På andra ställen uttrycks detta som att Gud lovar eller svär vid sig själv (1 Mos 22:16). Gud har signat för båda parter. Infriandet av avtalet är därför inte beroende på vad Abraham *gör* utan på vem Gud *är*. Hans trofasthet är A och O (Upp 21:6) i dubbel bemärkelse. Kristus är ju den avgörande faktorn för löftets uppfyllande, och den dramatiska uppvisningen av pyroteknik som Abraham fick erfara utgör därför också en realprofetia: Guds vandring mellan köttstyckena förebådar profetiskt Jesu vandring i sin sargade och blodiga kropp. {Nästa Profetia sida 167.}

Patriarkerna

Figur 86 och figur 87 visar släktskapsförhållanden, genealogier, över de bibliska patriarkerna. I båda figurerna är **Jesuslinjen**, det vill säga genealogin från Adam till Jesus, rödfärgad. Den första figuren visar hela Jesuslinjen medan den andra zoomar in området kring patriarkerna.

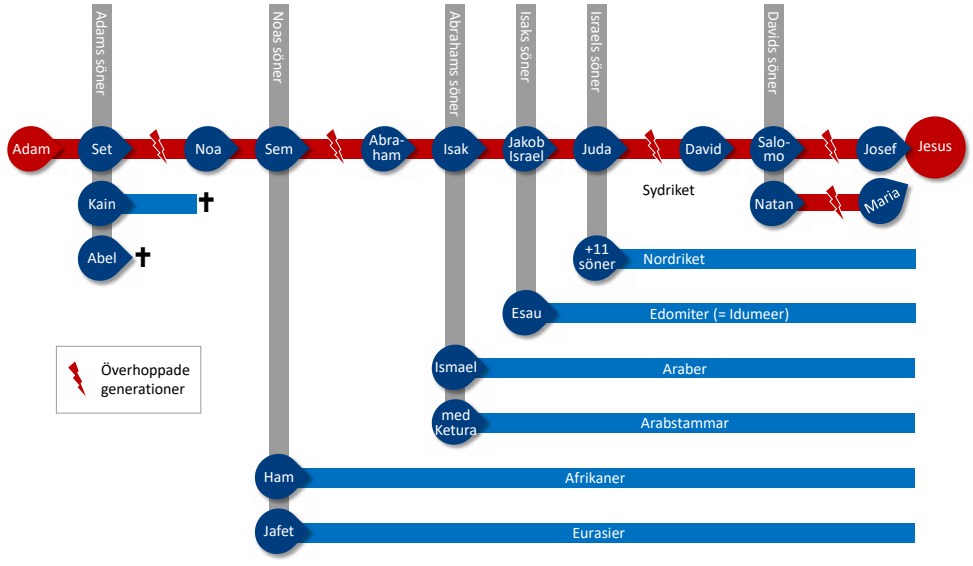

Figur 86. Från den förste till den siste Adam. Jesu släktlinje med förgreningar.

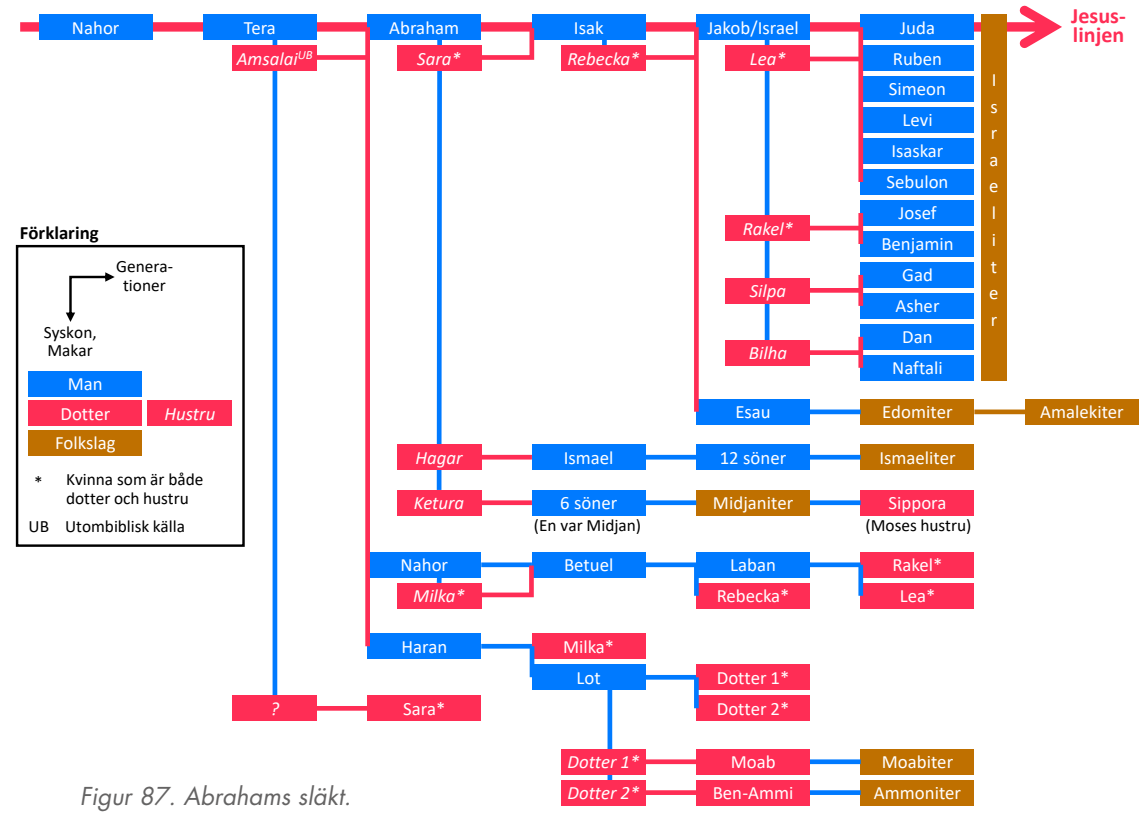

Figur 87. Abrahams släkt.

Några förhållanden i figurerna kan kommenteras:

- Abraham fick barn med tre kvinnor: Sara, Hagar och Ketura. Saras son var Isak vars son var Jakob som bytte namn till Israel som blev far till Israels tolv stammar. Hagars son Ismael fick också tolv söner[230] vars efterkommande är araber idag. Ketura fick sex söner[231] som idag sannolikt finns kvar som olika arabstammar. I *Midrash* framförs uppfattningen att Ketura var densamma som Hagar, och att Abraham sökte upp henne efter att Sara dött. I *Jubileerboken* berättas däremot att Ismaels och Keturas söner blandades med varandra till olika arabstammar. Det finns dock en tredje stamfader för araber (förutom Ismael och Ketura) och det är Joktan i figur 82 (sidan 158). Denne vandrade till södra Arabiska halvön och är stamfar till bland andra folket i Jemen. Många araber ser sig själva som avkomlingar till Joktan medan andra ser sig som avkomlingar till Ismael.[232] {Nästa UBK sida 173.}
- Två gånger i Bibeln kallar Abraham sin hustru Sara för sin syster. Första gången var när han kom till Egypten och andra gången var inför Abimelek, konungen i Gerar. Syftet var sannolikt att undgå att bli dödad i avsikt att ta hans vackra hustru ifrån honom. Abrahams påstående var en halvsanning eftersom han hade samma far som Sara, Tera, men inte samma mor.[233]
- Många av patriarkerna gifte sig med kvinnor som var deras nära släktingar. Detta skulle idag medföra en ökad risk för genetiskt överförbara sjukdomar, men på Abrahams tid hade den genetiska degenereringen inte hunnit gå så långt att denna risk var överhängande. {Nästa NV sida 181.}
- Jesus härstammar från två av Davids söner. Hans far Josef kommer från Davids son Salomo, medan hans mor Maria kommer från sonen Natan. Eftersom Maria var oskuld när hon fick Jesus var denne inte Josefs son i biologisk bemärkelse men väl i juridisk. Vi ska senare se att detta förhållande är av avgörande betydelse för att Jesus ska kunna ärva kungatronen från David men inte samtidigt förbannelsen från Adam. {Nästa Profetia sida 172.}

- Ordet **judar** kommer från Israels son Juda. Det används dock inte i Bibeln förrän vid tiden för det delade riket och då som kontrast till invånarna i det norra riket, **israeliterna**.[234] Efter den babyloniska fångenskapen ville dock prästen Esra skapa en enhet av de hemvändande och kallar därför båda delarna för Israels folk (Esra 7:13). Under Jesu tid hade orden blivit helt synonyma och därför kallas han för både judarnas kung och Israels kung (Mark 15:26,32). Även ordet **hebreer** brukar användas för gudsfolket även om detta kan vara en smula inkonsekvent eftersom ordet enligt en teori kommer från *Eber*[235] som hade andra efterkommande än ”hebreerna” (se översikt 8, sidan 424).

Från Abrahams födelse till uttåget

Vi har tidigare sett att Abraham föddes det 2000:e året efter skapelsen vilket var ett jubelår (det 40:e), och dessutom förebådade det starten av ett nytt millennium (det 3:e). Även Isak föddes ett jubelår (det 42:a) eftersom Abraham var *hundra år* när hans son Isak föddes. (1 Mos 21:5) Figur 88 visar dessa händelser urklippta ur det fullständiga tidsschemat i figur 230 på sidan 411.

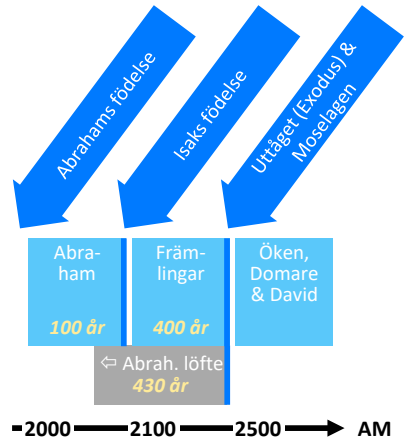

Figur 88. Från Abrahams födelse till uttåget. Mörkblått är jubelår. (Jämför figur 230 på sidan 411.)

Efter Isaks födelse följde 400 år av ofrihet för Israels folk: [Abrahams] *efterkommande* ska bo som främlingar i ett land som inte är deras. Man ska göra dem till slavar och förtrycka dem i *fyrahundra år*. (Apg 7:6 som citerar 1 Mos 15:13) Observera att det är Abrahams ”efterkommande” som ska vara främlingar vilket betyder att de 400 åren ska räknas från Isaks födelse. Denna tid inkluderar slaveriet i Egypten, men den startade alltså redan när patriarkerna bodde i Kanaans land. Också på andra ställen i Bibeln kallas de ”främlingar” redan före tiden i Egypten.[236] De 400 åren avslutas vid befrielsen från det egyptiska slaveriet genom det stora uttåget *Exodus* som därför hamnar på det 2500:e året efter skapelsen. *Detta är inte bara ett jubelår utan det 50:e jubelåret – jubelårens jubelår!* (Tiden i Egypten var 210 år. Från Isaks födelse gick det 60 år tills Jakob föddes och sedan ytterligare 130 år tills Jakob kom till landet.[237] Från Isaks födelse passerade det alltså 190 år tills Israeliterna kom till Egypten och 400 år tills de lämnade landet.)

Figuren innehåller också en uppgift om att tiden från det att Abraham fick sitt löfte till uttåget var 430 år. Att denna uppgift ligger nedanför de andra beror på att den inte ligger på den ”kritiska linjen”, det vill säga att den inte behövs för att kunna räkna fram summan på 6000 år mellan skapelsen och Guds rike. Den finns med för att kunna visa på en förunderlig symmetri i Guds kronologi, vilken illustreras i figur 231 på sidan 412. Tidsangivelsen finns i 2 Mos 12:40-41: Den tid som Israels barn hade bott i Egypten var *430 år*. Just den dag då de 430 åren hade gått drog alla Herrens härskaror ut ur Egyptens land. Här verkar det visserligen som om hebreerna var alla 430 åren i Egypten, men det är en effekt av en olycklig översättning. Engelska KJV har istället: Vistelsen [*sojourning*] för Israels barn, de som bott i Egypten, var 430 år. Boendet i Egypten är här bara en redaktionell kommentar som visar vilka ”Israels barn” är, medan det är ”vistelsen” som varar under den angivna tiden. Och vistelsen är den tid man bott som ”främlingar” (se citatet ur Apg 7:6 ovan) i Kanaan och Egypten, men denna gång är tiden 430 år istället för 400 år. Det beror på att klockan startar 30 år tidigare när Abraham fick sitt löfte och inte när Abraham fick sin ”efterkommande” Isak. Att resonemanget är korrekt bekräftas av Gal 3:17: Ett testamente som Gud själv i förväg gjort giltigt kan inte upphävas av **lagen** [samma år som uttåget] som kom *fyrahundratrettio år senare*, så att **löftet** [Abrahams löfte] skulle bli ogiltigt. {Nästa Kronologi sida 202.}

Patriarkernas samtid

Av naturliga skäl finns det inga upphittade fynd som kan identifieras med en viss namngiven patriark. Däremot har arkeologin gjort en hel del upptäckter som bekräftar det levnadssätt som Bibeln beskriver och som speglar de sociala och juridiska koder som patriarkerna använde.[238] Dessa fynd inkluderar **Hammurabis lagar** samt lertavlor från flera olika fyndplatser i Mellanöstern:

- Fynden innehåller sociala beteenden och legala kontrakt som kan jämföras med dem som Bibeln beskriver, och de uppvisar en betydande likhet. Hit hör ingående av förbund, geopolitiska handlingssätt samt användandet av surrogatsöner.[239]
- Namn på både personer och orter i Bibeln kan korreleras med dem som var vanliga i de geografiska regioner patriarkerna kom från.
- Noas son Ham hade en sonson som hette Het,[240] och han blev stamfar till *hetiterna*, ett folk som nämns fyrtioåtta gånger i Bibeln och som enligt Första Moseboken hade ett frekvent samröre med patriarkerna. För drygt hundra år sedan trodde många arkeologer att riket aldrig existerat eftersom man inte hade några andra bevis för det än den bibliska dokumentationen. Vid utgrävningar i den turkiska staden Bogazköy har man dock funnit tiotusentals lertavlor som bevisar det hetitiska rikets forna existens.[241] {Nästa Arkeologi sida 171.}

Abraham och hans familj

Abraham bodde hos sin far Tera i staden Ur när han fick sin kallelse och sina löften från Gud: Herren sade till Abram: ”*Gå ut* ur ditt land och din släkt och din fars hus och *bege dig till* det land som jag ska visa dig. Där ska jag göra dig till ett stort folk. (1 Mos 12:1-2) Denna flytt skedde i två steg. Först flyttade Abraham tillsammans med sin far Tera och sin brorson Lot till Haran där Tera dog. Sedan flyttade Abraham vidare tillsammans med Lot till Kanaans land. Efter en visit i Egypten på grund av hungersnöd i Kanaan kom han tillbaka till Kanaan. Vid denna tid hade han hunnit bli en mycket välbärgad man rik på både boskap och ädla metaller. Även Lot, som fortfarande följde med Abraham, hade boskap och tillsammans var deras hjordar så stora att landet där de bodde fick svårt att hysa dem båda. Därför skiljdes de åt och Abraham som var en ädel man lät Lot välja land först: Vill du åt vänster så går jag åt höger, och vill du åt höger så går jag åt vänster. (1 Mos 13:9) Lot valde Jordanslätten och flyttade själv till staden Sodom. Området var vid denna tid mycket bördigt, ett förhållande som snart skulle komma att förändras då Gud på grund av synd förgjorde trakten med eld och svavel:[242]

Sodom och Gomorra

Vid ett tillfälle när Abraham bodde vid Mamres terebintlund fick han ett celebert besök av tre män. Den ene var Herren själv och de andra två var änglar.[243] När de såg ner mot Sodom berättade Herren för Abraham att ropet över Sodom och Gomorra är starkt och deras synd är mycket svår (1 Mos 18:20) och lät honom förstå att de skulle dömas för detta. Då inledde Abraham modigt en konversation med Gud och frågade om han verkligen ville förgöra den rättfärdige tillsammans med den ogudaktige? Kanske finns det femtio rättfärdiga i staden (1 Mos 18:23-24). Gud svarade att femtio rättfärdiga skulle vara tillräckligt för att skona hela staden. Abraham gav sig dock inte utan ställde samma fråga med 45, 40, 30, 20 och till sist 10 rättfärdiga. Varje gång svarade Gud att det angivna antalet skulle räcka för att spara staden undan förstörelse. Det kan kanske upplevas lite irriterande att Abraham inte fullföljde det spår han var inne på och frågade om det hade räckt med *en enda* rättfärdig. Frågan hade dock varit hypotetisk för strax betonar Bibeln att allt folket *utan undantag* (1 Mos 19:4) var inblandat i de synder som försiggick i staden. Budskapet till Abraham var att Gud inte drar människor över en kam utan bryr sig om de sina även i ogudaktiga miljöer.

De två änglarna vandrade vidare till Sodom och blev bjudna på middag av Lot i hans hus. Då händer det ofattbara: Innan de hade lagt sig omringades huset av männen i staden… De ropade på Lot och sade till honom: ”Var är männen som kom till dig i natt? Skicka ut dem till oss så att vi får ligga med dem.” (1 Mos 19:4-5) Sodoms synd kan därför ha varit antingen sex med änglar, påtvingad sex eller homosexuell sex, tillsammans eller var för sig.

Lot får panik och erbjuder sina två döttrar till mobben utanför sitt hus. Detta respektlösa beteende mot sina egna barn fick senare till följd att döttrarna söp sin far full, låg med honom och fick barn med honom. De påtänkta svärsönerna hade inte lyssnat till Lots varningar utan gått under tillsammans med staden. Lots döttrars pojkar blev sedermera stamfäder för moabiterna och ammoniterna (figur 87, sidan 167) som slog sig ner öster om Döda havet respektive öster om Jordanfloden.[244]

Efter att Lot med sin närmaste familj fick chansen att lämna Sodom kom Guds dom över staden: Då lät Herren svavel och eld regna ner från himlen, från Herren, över Sodom och Gomorra. (1 Mos 19:24) Figur 89 ger en konstnärs syn på händelsen. Den används genom hela Bibeln som en varning för att ta lättvindigt på synd, till exempel i 2 Pet 2:6: Städerna Sodom och Gomorra dömde han till undergång och lade dem i aska och gav så ett *exempel på vad som väntar de gudlösa*. Eld är en symbol för Guds vrede, och i Jud 1:7 är Sodoms eld dessutom *evig*: Sodom och Gomorra… får sitt straff i *evig eld*. Eftersom elden inte brinner idag *är det syndens konsekvens som är evig*, ett faktum vi ska titta närmare på senare i samband med en diskussion om helvetet. Den framtida domen kommer dock inte att begränsas till några få städer utan den kommer att bli global: Då ska himlarna försvinna med våldsamt dån och himlakroppar upplösas av hetta och jorden och dess verk inte mer finnas till. (2 Pet 3:10) Det är fruktansvärt att falla i den levande Gudens händer. (Hebr 10:31)

Låt oss dock avsluta i hoppets tecken: Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. *Han drabbas inte av domen* utan har gått över från döden till livet. (Joh 5:24)

Figur 89. Sodom och Gomorras förstörelse. Lot och hans två döttrar flyr för sina liv. Personen på efterkälken som verkar träffad av en blixt är Lots hustru som såg sig tillbaka och förvandlades till en saltstod.[245] (John Martin, 1852.)

Fram till ganska nyligen var det en gåta var städerna Sodom och Gomorra var belägna, men nu verkar de ha blivit identifierade. De tillhörde en skara av fem städer: Sodom, Gomorra, Adma, Sebojim och Soar. (1 Mos 14:2) Dessa städer måste ha legat på Jordanslätten som överallt var rik på vatten (1 Mos 13:10) eftersom det var detta område som Lot bestämde sig för när Abraham gav honom valmöjligheten. Ytterligare specificerat blir området när kungarna för de fem städerna för krig på Siddimsdalen *där Döda havet nu ligger* (1 Mos 14:3). Att det rör sig om Döda havets sänka kan man också förstå av att när Abraham *från sin plats i Hebron* (se karta i figur 137 på sidan 247) såg ner över Sodom och Gomorra och hela slättlandet (1 Mos 19:28), blev han ögonvittne till förödelsen efter eldregnet. Eftersom bergen på både östra och västra sidan av Döda havet kommer nära strandlinjen måste städerna ha legat antingen på norra eller södra sidan. Bibeln ger dock den ytterligare ledtråden att Siddimsdalen var full av jordbecksgropar (1 Mos 14:10) vilket bara gäller det södra alternativet. Detta är gulmarkerat i figur 90. Det har tidvis varit täckt av Döda havet men har på senare år till stor del blivit torrlagt på grund av en sänkning av vattenytan. Också vid tiden för de fem städernas blomstring var Döda havets nivå låg, och Siddimsdalen kunde därför användas för odling.

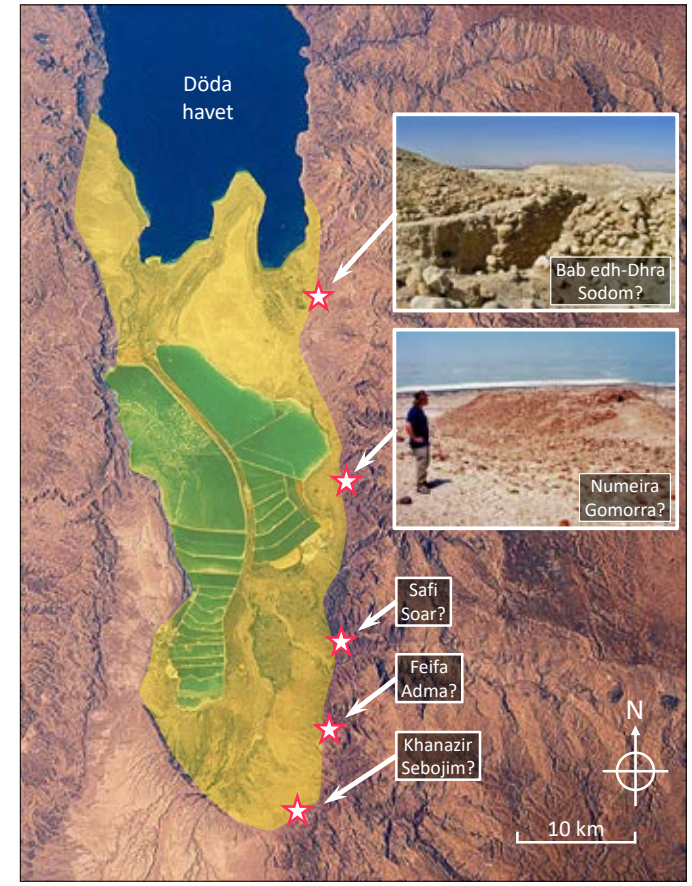

Figur 90. Städerna vid Siddimsdalen (gulmarkerad).

Figur 90 visar också fem arkeologiska platser på östra sidan av Siddimsdalen som mycket väl kan vara den grupp städer som Sodom och Gomorra tillhörde. För de tre södra är bevisen inte särskilt övertygande, men för de två norra är evidensen desto starkare. Dessa är just Sodom och Gomorra, de två mest framträdande städerna i Bibelns skildring av händelserna. Vilken arkeologisk plats som motsvarar vilken biblisk stad kan man sluta sig till genom olika faktorer som städernas inbördes betydelser, lingvistiska hänsyn, hur Lot flyttade och från det faktum att fyra av städerna alltid omnämns parvis. I den infällda bilden från Bab edh-Dhra (Sodom) kan man ana bergen i bakgrunden dit änglarna uppmanade Lot att fly till bergen så att du inte går under (1 Mos 19:17).

Utgrävningar av de två norra orterna, Bab edh-Dhra och Numeira, har gett några tunga argument för att det är just Sodom respektive Gomorra som återfunnits:

- Båda orterna har evidens för *två* förstörelser med tämligen kort tid emellan. Den första var under det krig som utkämpades mellan kungarna i de fem städerna och fyra andra kungar,[246] och den andra var den slutgiltiga förstörelsen i svavel och eld.
- Båda städerna visar omfattande förstörelse av eld: metertjocka asklager och tegel som blivit rött av hetta. I Bab edh-Dhra (Sodom) fanns en gravplats med många bårhus som *allihop* uppenbarligen började brinna i taket som sedan rasade in och tände eld på den övriga byggnaden. Om elden startades av en angripande fiende kan man undra varför denne gjorde sig besvär med att tända på oviktiga bårhus en bit utanför staden.
- Båda städerna var kraftfullt befästa vilket stämmer med att Lot satt i Sodoms port (1 Mos 19:1) när änglarna kom på besök.
- Alla fem städerna förstördes eller övergavs vid ungefär samma tid.

Hur förstördes då Sodom och Gomorra? Det kan naturligtvis ha varit genom ett mirakulöst ingripande av Gud, men det finns några indikationer på att han i detta fall använde sig av naturliga medel. Området har rikliga depositioner med petroleumprodukter som olja och naturgas, och Bibeln talar om jordbecksgropar (1 Mos 14:10) det vill säga hål med asfalt. Dessutom finns underliga saltformationer och en lätt svavellukt. Jordbävningar är vanliga och de fem städerna ligger dessutom utmed en förkastningsspricka i berget. Vad som kan ha hänt är att en jordbävning samt trycket underifrån spydde ut brännbara oljeprodukter som antändes av till exempel åska och regnade ner som eld och svavel över de stackars städer som nu uppfyllt sina synders fulla mått. Abraham som stod på avstånd och tittade på såg rök stiga upp från landet, *som röken från en smältugn* (1 Mos 19:28).[247] {Nästa Arkeologi sida 181.}

Löftet om sonen

Abraham hade fått löftet av Gud att hans avkomma skulle bli stor och välsignad. Både han och hans hustru började dock bli gamla och de hade ännu inget barn som kunde föra släkten vidare. Sara hade inte längre det som kvinnor brukar ha (1 Mos 18:11), och därför började Abraham misströsta om Gud verkligen kunde infria sitt löfte och frågade honom vad ska du ge mig? Jag går ju bort barnlös (1 Mos 15:2). Som alltid har Gud koll på läget och betygar för Abraham att en som kommer från din egen kropp ska bli din arvinge (1 Mos 15:4). Abrahams respons på detta Guds löfte har blivit det som *definierar* ett Guds barn genom alla tider: Abram trodde på Herren, och han räknade honom det till rättfärdighet. (1 Mos 15:6) Märk nogsamt att det inte är vilken religiös tro som helst som ger rättfärdighet utan en tro på Bibelns Gud och hans löften.

Sara var dock inte lika entusiastisk över Guds förmåga och gav istället Abraham ett förslag som skulle hjälpa Gud på traven: Herren har gjort mig ofruktsam. Gå in till min slavinna. Kanske kan jag få barn genom henne. (1 Mos 16:2) Det var så pass viktigt för kvinnor på denna tid att få barn att en ofruktsam hustru till och med kunde erbjuda någon från sitt tjänstefolk som surrogatmamma. Det var denna lösning Sara nu erbjöd Abraham. Hans tro betraktas ofta som en förebild i Bibeln, men trots detta var den uppenbarligen inte hundraprocentig och han gick in till Hagar och hon blev havande (1 Mos 16:4). Abraham tvivlade tydligen på att Gud även rådde över biologiska processers ”nödvändighet”, och resultatet blev en omedelbar konflikt. När [Hagar] märkte att hon var havande, började hon förakta sin husmor (1 Mos 16:4) vilket gjorde att Sara blev förorättad och tvingade Hagar att fly undan.

När Hagar sedermera födde sin son fick han namnet **Ismael**, och från honom kommer många arabfolk (figurer 86-87, sidor 166-167). Redan innan Ismael var född kom Herrens ängel till Hagar och förutsa att det skulle uppstå många tvister runt honom och hans avkomma: Han ska vara som en *vildåsna*. Hans hand ska vara *mot alla* och allas hand *mot honom*. (1 Mos 16:12) Denna osämja kickstartade genom att Ismael och hans mor blev utdrivna i öknen när Isak var född och avvand,[248] och *den pågår ännu idag* som konflikten mellan Abrahams barn med Sara (**judarna**) och hans barn med Hagar (**araberna**). Konflikten är alltså i grund och botten *ett resultat av Abrahams otro* över att Gud är mäktig att uppfylla sina löften på ett övernaturligt sätt. Profetian om motsättningarna uttalades 2000 år innan islam trädde in på scenen! {Nästa Profetia sida 177.}

Gud är barmhärtig också mot dem som inte är hans direkta egendomsfolk. Det visade han redan när Kain fick ett *tecken* för att bevaras från att bli dödad, trots att han själv slagit ihjäl sin bror Abel.[249] Nu lyssnar Gud på Hagars besvärliga situation i öknen och lovar henne att hennes efterkommande ska bli så talrika att man inte kan räkna dem (1 Mos 16:10). Senare får även Abraham ett motsvarande löfte: Även slavinnans son ska jag göra till ett folk, eftersom han är din avkomling (1 Mos 21:13). Gud är trofast mot Abraham och välsignar också den son som han och Sara själva tänkt ut. Emellertid är Gud hela tiden mycket tydlig på vilken av sönerna som kommer att bli stamfader för hans egendomsfolk: Men *mitt förbund ska jag upprätta med Isak*, honom som *Sara ska föda* åt dig. (1 Mos 17:21)

Då Sara fick sin utlovade son hade hon hunnit bli nittio år gammal. Märk hur Bibeln betonar att Gud är mäktig att uppfylla sina löften: Herren såg till Sara så *som han hade lovat*, och Herren gjorde med Sara *som han hade sagt*. Sara blev havande och födde en son åt Abraham på hans ålderdom, just vid den tid *som Gud hade sagt* honom. Abraham gav namnet **Isak** åt sin son. (1 Mos 21:1-3) Isaks namn betyder ”le”, och orsaken är att båda föräldrarna hade lett skeptiskt vid olika tillfällen över att få höra att de skulle bli föräldrar vid hög ålder.[250]

船

Egyptierna har också bevarat berättelsen om Abraham, Sara och Isak i sina gudar **Osiris**, **Isis** respektive **Horus** (figur 91). Likheterna är många. Isis var fruktbarhetens gudinna, och Abraham skulle få sin talrika avkomma genom Sara. Avkomman skulle vara talrik som stjärnorna på himlen, och egyptierna föreställde sig att Isis spred sädeskorn representerande fruktbarhet över himlen, och de blev till Vintergatans otaliga stjärnor. (Symboliken används fortfarande när vi kastar risgryn på ett brudpar.) Isis var både hustru och syster till Osiris på samma sätt som Sara var till Abraham. Och hon blev mor till Horus på ett övernaturligt sätt. Parallellerna är så många att de svårligen låter sig förklaras som ett verk av slumpen. Abraham måste ha gjort ett så stort intryck på egyptierna att han och hans närmaste familj blev ytterligare ett exempel på vanliga människor som förgudades. {Nästa UBK sida 192.}

Figur 91. Egyptiska Osiris, Horus och Isis (från vänster) som sannolikt var Abraham, Isak och Sara. Från Louvren i Paris.

Hela historien om Abraham och Isak är ett illustrativt exempel på *vetekornets lag*: Om vetekornet inte faller i jorden och dör, förblir det ett ensamt korn. Men om det dör bär det rik frukt. (Joh 12:24) Abraham fick en vision om att han skulle bli stamfar för ett stort folk. Han och hans hustru blev dock för gamla för att få barn och visionen dog. I det läget försökte han hjälpa Gud på traven genom att ordna en egen son ihop med Hagar, men resultatet blev snarare att visionen dog ytterligare. Då trädde Gud in på scenen och uppfyllde visionen *övernaturligt* och den bar en rik frukt. Visionen blev välsignad *just därför* att Abraham förnekades uppfylla den i egen kraft och istället tvingades förlita sig på Gud. Gud jobbar ofta på detta sätt, och ett annat uppenbart exempel är när lärjungarnas vision om en frälsare burdust krossades när Jesus korsfästes. Men visionen uppstod igen på ett övernaturligt sätt. Så gjorde Frälsaren!

Jungfrun

Mazzaroten börjar med stjärnbilden *Jungfrun* (figur 92) där solen befinner sig vid det judiska nyåret, och judarnas historia börjar med att Gud väljer ut Abraham och sluter ett förbund med honom. Jungfrun representerar därför i första hand **Sara**, den hustru till Abraham genom vilken förbundet kom att verkställas. Sara var visserligen inte en jungfru men den ursprungliga betydelsen av ordet var *fruktbar* snarare än *oskuld*. Vetekärven i Jungfruns vänstra hand symboliserar denna fertilitet. Abraham var ju utlovad en avkomma så *talrik som stjärnorna på himlen*.[251] (Jämför Saras motsvarighet i den egyptiska mytologin, Isis, som på analogt sätt spred sädeskorn över himlen som bildade Vintergatan.) I sin högra hand har Jungfrun en palmkvist som symboliserar den ”telning” eller det rotskott som också kommer från Abraham och som är Jesus själv: *Ett skott* ska skjuta upp ur Ishais [kung Davids fars] avhuggna stam, *en telning* från hans rötter ska bära frukt. (Jes 11:1) Jämför gärna med det tidigare resonemanget om Abrahams avkomling*ar* (kärven) och Avkomling*en* (palmkvisten).

Figur 92. Stjärnbilden Jungfrun.

En fruktbar kvinna trogen sin make har överförda betydelser i Bibeln. Hon symboliserar *staden Jerusalem* vilket blir tydligt när en ängel i Uppenbarelseboken uppmanar Johannes kom, jag ska visa dig *bruden*, Lammets *hustru*, och sedan tar honom upp på ett högt berg och visar honom den heliga staden *Jerusalem* (Upp 21:9-10). Men Lammets brud är naturligtvis inte bara byggnader och gator utan framförallt de människor som befolkar staden. Dessa är i första hand judar som ju är Jungfruns (Saras) primära avkomma men också hednatroende: Därför ska ni veta att de som har tron, de är Abrahams barn. (Gal 3:7) *Jungfrun är därför i första hand **Sara**, i andra hand bruden **Jerusalem** med sina **judiska invånare** och i tredje hand alla **kristna**.*

Jerusalem kan också föda barn vilket förstärker symboliken som kvinna: Innan **Sion** [som är Jerusalem[252]] har känt någon födslovånda, föder hon barnet. Innan kval kommer över henne, har hon fött ett *gossebarn*. (Jes 66:7) Samma kvinna möter vi i Uppenbarelseboken där hon födde ett barn, en *Son* som ska styra alla folk med *järnspira* (Upp 12:5). Ett gossebarn, en son som ska styra med järnspira är naturligtvis Jesus: Du är *[Herrens] Son*… Du ska krossa dem med *järnspira*. (Ps 2:7-9) Kvinnan (Sara/Jerusalem/den judiska nationen) föder alltså Jesus, och från Uppenbarelsebokens tolfte kapitel kan vi förstå att hon representeras av stjärnbilden Jungfrun. Stället ger också värdefull information om tidpunkten för Jesu födelse:

- Ett stort *tecken* visade sig *i himlen*: en *kvinna*…
  Ett ”tecken” på himlen är ett stjärntecken och Jungfrun är den enda kvinnan i mazzaroten.
- … klädd i solen…
  Inledningsvis såg vi att solen i sin årliga bana över himlen ”pekar ut” olika stjärnbilder under olika delar av året. Att Jungfrun på detta sätt är ”klädd i solen” ger oss därför information om att solen stod i denna stjärnbild när Jesus föddes, vilket den gjorde under september månad vid århundradena runt födelsen. (Det gäller inte längre på grund av jordaxelns tidigare beskrivna precession, sid 54.) Jesus föddes alltså i september. Att vi idag firar den 25:e december som hans födelsedag är ett arv från 300-talet då man övertog en befintlig högtid för soldyrkan vid midvintersolståndet i ett försök att assimilera hedningar till kyrkan.
- … och med månen under sina fötter…
  På grund av månens rotation runt jorden rör den sig mycket fortare över stjärnhimlen än vad solen gör. Att den ska vara under Jungfruns fötter smalnar därför ner det möjliga tidsfönstret för Jesu födelse till en enda dag under september månad. Låt oss nu växla till den judiska tideräkningen som delvis är månbaserad. Månaden när solen står i Jungfrun heter *tishri* och det är den första månaden i den civila kalendern. (Det finns också en högtidskalender som börjar på våren.) Även månen står alltså i samma stjärnbild vilket innebär att de båda himlakropparna befinner sig i ungefär samma riktning på himlen. Då lyser solen på månens baksida (sett från jorden), och månens framsida blir mörk. Det kallas **nymåne** eller **ny måne** som för judarna *definierade* starten av en **ny månad**. (Månaden startade den kväll man *observerade* den första månskäran så riktningarna till sol och måne avviker några grader.) Jesus föddes därför på den första dagen i den första månaden vilket är det judiska/bibliska nyåret, som i sin tur är årsdagen av skapelsen. *Jesus är därför född på årsdagen av sin egen skapelse.* (Om nyåret istället motsvarar människans skapelse på dag sex i skapelseveckan så har den förste och den siste Adam samma födelsedag.)
- … och en krona av tolv stjärnor på sitt huvud. (Upp 12:1)
  Strax över Jungfruns huvud ligger *Berenikes hår*, en liten stjärnbild på dussintalet stjärnor. Den ljusstarkaste heter *Diadem* som är en slags krona.
- Draken [djävulen] stod framför kvinnan som skulle föda, för att sluka hennes barn så snart hon hade fött det. Och hon födde ett barn, en Son som ska styra alla folk med järnspira [Jesus]. (Upp 12:4-5)
- Men kvinnan fick den stora örnens båda *vingar*…
  Jungfrun avbildades ofta med vingar, se figur 92.
- … för att flyga ut till sin plats i öknen, där hon skyddad från ormen får sitt uppehälle under en tid, tider och en halv tid. (Upp 12:14)
  Detta är händelser under den sista tidens vedermöda som vi får anledning att återkomma till.
- I sitt raseri mot kvinnan gick draken bort för att strida mot *hennes övriga barn*, dem som lyder Guds bud och håller fast vid Jesu vittnesbörd. (Upp 12:17)
  Dessa ”övriga barn” är sannolikt de hednakristna. Det visar att Jungfrun på himlen inte kan vara jungfru Maria, eftersom hednakristna inte härstammar från henne. Däremot härstammar de i överförd bemärkelse från Sara eftersom de är Abrahams barn genom tro på Kristus.

Jesus föddes alltså på nyåret men vilket år? Denna fråga låter sig inte besvaras med absolut säkerhet, men det går att få viss vägledning från solens och månens lite mer exakta positioner runt den aktuella tidpunkten. Figur 93 visar hur stjärnhimlen såg ut *över Jerusalem* vid solnedgång den 11:e september år 3 före Kristus. Den blå linjen är horisonten, och marken är borttagen för att även Lejonet under horisonten ska synas. Bilden visar att Jungfrun är klädd i solen och med månen under sina fötter (Upp 12:1). Solen och månen befinner sig inte i exakt samma siktlinje vilket innebär att nymånens första skära blivit synlig, och det är enligt ovan just detta som definierar starten av en

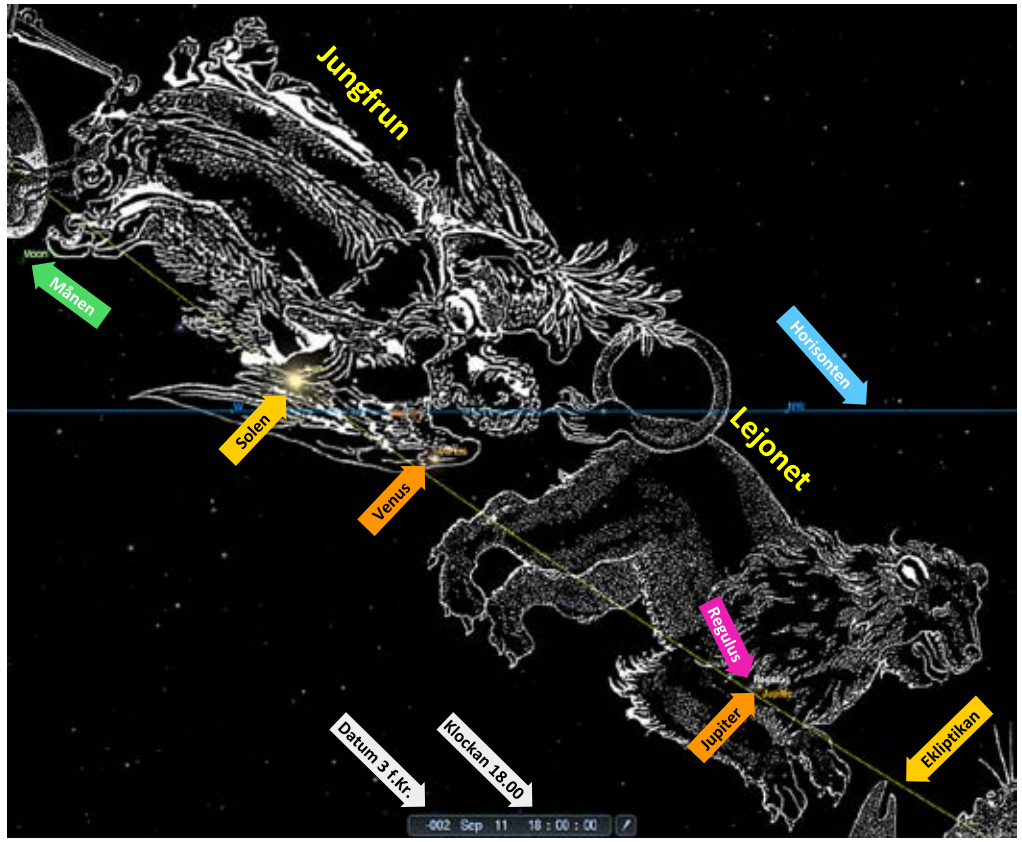

Figur 93. Stjärnhimlen sedd västerut från Jerusalem strax före solnedgång klockan 18.00 den 11:e september år 3 före Kristus. Blå linje är horisonten så Lejonet till höger har gått ner medan Jungfrun till vänster håller på att gå ner. Gul linje är ekliptikan.

judisk månad. Det kanske till och med går att precisera tidpunkten för Kristi födelse ytterligare. Eftersom Johannes säger att ett stort tecken *visade* sig i himlen (Upp 12:1) kan inte födelsen ha skett på dagen, för då var det för ljust för att se, eller på natten, för då låg solen och därmed Jungfrun under horisonten. Enda möjligheten att *se* tecknet var därför från solnedgång till månnedgång vilket aktuellt datum varade en dryg halvtimme med start cirka 18.15.

Kan inte Jesu födelse ha skett på något av de angränsande åren? Troligen inte. Ett år tidigare, 4 före Kristus, stod månen under Jungfruns fötter cirka den 21:a september och ett år senare, 2 före Kristus, skedde det cirka 28:e september. På båda dessa datum stod dock solen så pass långt från Jungfruns mitt att hon inte längre kan betraktas som ”klädd i” den. MDV använder därför hypotesen att Jesus föddes på det judiska/bibliska nyåret mellan klockan 18.00 och 19.00 den 11:e september år 3 före Kristus.[253] Samma datum steg också *morgonstjärnan* **Venus** upp över horisonten placerad vid Jungfruns huvud (se figuren), vilket skulle kunna vara en indikation på födelsen av Honom som kallar sig själv för just den klara morgonstjärnan (Upp 22:16). (Venus hade denna placering under de angränsande dagarna men inte under de angränsande åren.) Figuren visar också att planeten **Jupiter** stod mycket nära stjärnan **Regulus** i Lejonets stjärnbild, vilket måste ha betraktats som mycket anmärkningsvärt av dåtidens stjärntydare eftersom Regulus var känd som kungsstjärnan, Jupiter som kungsplaneten och Lejonet som kungsstjärnbilden.

Ett förtydligande kan nog vara på plats. I figur 93 kan himlakropparna tyckas ”missa” de lägen som anges i texten med ganska mycket. Då ska man beakta att sättet att rita grafiken är ganska godtyckligt och har varierat under historien. Dessutom är det egentligen bara av betydelse att himlakropparna ligger på rätt ställe utmed *ekliptikan* som är det gula strecket i figuren. Det beror på att alla planeter inklusive jorden rör sig i ungefär samma plan – ekliptikan – och därför blir planetbanorna sedda från jorden mer eller mindre ett enda streck över himlen. Planeterna *kan* alltså inte avvika nämnvärt från det gula strecket och därför blir deras placering *utmed* strecket det enda avgörande. Och här stämmer deras positioner mycket väl med den modell som just presenterats.

För den som själv vill kontrollera de astronomiska uppgifter som anges i MDV finns det mjukvarumässiga *planetarier* att ladda hem från internet där man kan kontrollera himlakropparnas lägen vid olika datum. Tänk bara på att i dessa motsvaras år 3 före Kristus av år ”-2” beroende på att år 0 inte finns i vår historiska tideräkning men däremot i planetarierna. {Nästa SB sida 216.}

Eldprovet

När löftets son Isak äntligen var kommen till världen fick Abraham en underlig uppmaning av Gud: Ta din son Isak, *din ende son* som du älskar, och **gå** *till Moria land* och offra honom där som brännoffer på ett *berg* som jag ska visa dig. (1 Mos 22:2) Strax innan förses bibelläsaren med information om att det hela var för att sätta Abraham på prov (1 Mos 22:1), men för Abraham som inte visste detta måste det ha förefallit som en ohygglig och fasansfull order. Barnoffer var avskyvärt i Israel och i detta fall var det dessutom inte vilket barn som helst utan Abrahams egen son, han som skulle uppfylla de löften Gud gett honom. Samtidigt kände han igen befallningen från just det tillfälle när han fick dessa löften. Då hade Gud inlett med att säga **gå** ut från ditt land (1 Mos 12:1) med samma hebreiska konstruktion av imperativet ”gå”. Det måste ha ringt en klocka hos Abraham, och trots att den senare befallningen verkade kontraproduktiv mot den förra, kopplade han säkert ihop dem. Han lydde omedelbart: *Tidigt nästa morgon* sadlade Abraham sin åsna och… *gav sig i väg* mot platsen dit Gud hade sagt åt honom att gå. (1 Mos 22:3) Abraham är den kristnes förebild i tro, och från denna händelse finns mycket att lära. Abrahams tro bestod inte av en rusig salighetskänsla utan den innebar ett *gensvar* på det han visste var Guds vilja. Han *gick* iväg, inte för att han kände för det eller för att han trodde sig få ut några fördelar av det utan helt enkelt därför att Gud hade sagt så. Att Abraham säkert inte förstod poängen med Guds befallning men likväl följde den, gör honom till en utmärkt illustratör av uppmaningen: Förtrösta på Herren av hela ditt hjärta, *förlita dig inte på ditt förstånd.* (Ords 3:5)

Nedan ska vi se att Gud inte tillät Abraham att fullfölja offrandet av Isak. Det var heller aldrig syftet. Gud ville testa Abrahams tro, och den bestod provet. Guds respons överflödar av tillit till Abraham: Jag *svär vid mig själv*, säger Herren: Eftersom du har gjort detta och inte undanhållit mig din ende son, ska jag välsigna dig rikligt och göra dina efterkommande talrika… (1 Mos 22:16-17) Att på detta sätt svära ”vid sig själv” innebär att de löften som ges är ovillkorliga. Vilket förtroende Abraham här får av Gud! Han kommer att välsignas av Gud även om han själv klantar till det och faller i synd. Aha! säger kritikern, Abraham fick en licens att synda ohämmat. Inte alls! säger den som vandrar med Gud, Guds förtroende är det kraftfullaste vapnet att *kunna* stå emot synden.

Abraham skulle alltså offra Isak på ett ”berg i Moria land”. Genom lite detektivarbete kan man spåra att området på eller runt detta **Moria berg** (figur 94) har flera olika namn i Bibeln som **Sion**, **Salem**, **Ornans tröskplats**, **Davids stad** och **Jerusalem**.[254] Det är en mycket central plats i världshistorien och kommer så att vara även i framtiden. Eftersom flera epokgörande händelser både har och kommer att utspela sig här blir den geografiska platsen i sig en sorts realprofetia:[255]

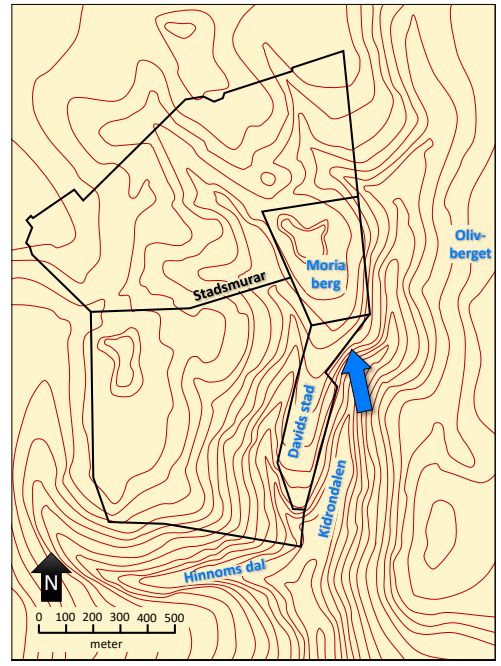

Figur 94. Topografisk karta över det som idag är Jerusalem. Svart är ungefärligt läge för stadsmurar från olika historiska skeden. Blå pil visar vyn i figur 95. Ekvidistans (höjdskillnad mellan två närliggande kurvor) är tio meter.

- Melkisedek, en förebild för Kristus både som kung och som överstepräst, kom från Salem. (Enligt en gammal judisk tradition var Melkisedek densamme som Noas son Sem som på Guds befallning utvandrade till Kanaan och grundade Salem.[256])
- Abraham gick till Moria berg för att offra Isak.
- Kung David intog Sions borg från jebusiterna, och den fick heta Davids stad efter att han bosatt sig där. Runt omkring byggdes Jerusalem.
- Kung David köpte Ornans tröskplats som låg på Moria berg. Han gjorde det för att kunna offra till Gud efter sin synd med att beordra en folkräkning.
- Kung Salomo byggde det första templet på Moria berg som efter den babyloniska fångenskapen ersattes av det andra templet.
- Platsen är idag ett nav i världen både politiskt och religiöst. Mitt på Moria berg ligger muslimernas tredje heligaste plats Klippmoskén (figur 95) efter Kaba i Mekka och Muhammeds grav i Medina.
- Under det framtida fridsriket kommer Gud själv att bo i **Nya Jerusalem** som kommer att ligga på denna plats.

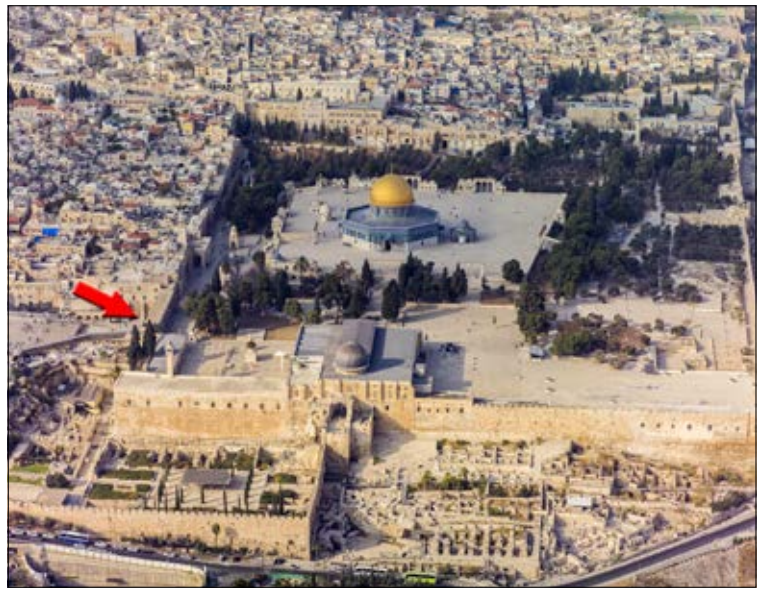

Figur 95. Moria berg, Tempelberget idag, sett från söder. Den stora byggnaden är Klippmoskén. Den röda pilen märker ut den välkända Västra muren eller Klagomuren.

Det är dock inte bara den geografiska platsen som är en realprofetia utan hela berättelsen om Abraham och Isak pekar framåt mot Kristus och Hans frälsningsverk:

- HERREN sade till Abraham: ”Varför log Sara och tänkte: Ska jag föda barn, jag som är så gammal? Skulle något vara omöjligt för HERREN? Vid den bestämda tiden nästa år kommer jag tillbaka till dig, och då ska Sara ha en son.” (1 Mos 18:13-14) På samma sätt som Isaks födelse var ett mirakel eftersom hans mor var gammal, så var Jesu födelse ett mirakel eftersom hans mor var oskuld. Båda var uppfyllelsen av ett löfte från Gud.
- Ta din son Isak, *din ende son* som du *älskar*… (1 Mos 22:2) Isak kallas Abrahams ende son precis som Jesus är Guds ende son. Att Bibeln betonar att Fadern älskar sonen är ytterligare en förstärkning. Detta ställe är dessutom den allra första gången som Bibeln använder ordet ”älskar” vilket säkert är signifikativt.
- *Tidigt nästa morgon* sadlade Abraham sin åsna och tog med sig *två av sina tjänare* och sin son Isak. (1 Mos 22:3) Jesus korsfästes tidigt *på morgonen* tillsammans med *två* män.[257]
- På *tredje dagen* lyfte Abraham blicken och fick se platsen på avstånd. (1 Mos 22:4) Jesus var död men uppstod på tredje dagen,[258] och på samma sätt föreföll Isak – ur Abrahams perspektiv – vara död till dess ängeln stoppade honom på tredje dagen.
- Abraham tog *veden* till brännoffret och *lade den på sin son* Isak. (1 Mos 22:6) Jesus fick bära sitt kors av trä.[259]
- *Gud kommer att utse åt sig lammet* till brännoffret… Abraham såg sig omkring och fick då syn på en bagge bakom sig… tog baggen och offrade den som brännoffer *i stället för sin son*. (1 Mos 22:8-13) Här ser vi både att det är *Gud som förser* med offerlammet och att det är som *ställföreträdare* för någon annan. Märk att subjektet ibland tillåts ändra betydelse i en realprofetia. För Abraham *ersatte* ställföreträdaren sonen medan Guds Son *är* ställföreträdaren.
- Sedan vände *Abraham* tillbaka till sina tjänare. (1 Mos 22:19) Vart tog Isak vägen? Han försvinner ur berättelsen och dyker inte upp igen förrän han får sin brud Rebecka.[260] Jesus har också försvunnit ur världshistorien men kommer att komma tillbaka för att möta sin brud, den troende församlingen.
- Då sade Abraham till den *äldste tjänaren* i sitt hus: Lova mig… att du går till mitt land och min släkt och där *tar en hustru* åt min son Isak. (1 Mos 24:2-4) På samma sätt figurerar en ”tjänare” när Boas, som representerar Kristus, fick sin brud Rut, som symboliserar församlingen: Boas frågade *den tjänare* som var förman för skördemännen: ”Vem tillhör den där unga kvinnan?” (Rut 2:5) I båda fallen är alltså *en inte namngiven person* engagerad i att finna en hustru, och en sådan representerar ofta den helige Ande som inte ska tala av sig själv utan bara tala det han hör (Joh 16:13). Parallellen är naturligtvis att Gud genom den helige Ande kallar en brud – församlingen – åt sin son Jesus Kristus. Tolkningen förstärks av att tjänaren i Abrahams fall med stor sannolikhet är den till Abraham närstående Elieser,[261] ett namn som betyder *hjälpare* vilket är den benämning Jesus gav den helige Ande.[262]

Jakob

Isak gifte sig med Rebecka och efter tjugo år av barnlöshet fick hon tvillingar.[263] Redan innan de föddes avslöjade Gud för henne: Två folk finns i ditt moderliv, två folkstammar ska gå skilda vägar ur ditt sköte. Det ena folket ska bli starkare än det andra, och *den äldre ska tjäna den yngre*. (1 Mos 25:23) Den som föddes först var **Esau** strax följd av **Jakob**. Esaus efterkommande var *edomiterna* och Jakobs var *israeliterna* (figur 87, sidan 167), och profetian uppfylls i 2 Sam 8:14: [David] satte trupper i hela Edom och alla edomiter blev underordnade David.

På denna tid hade den förstfödde sonen avsevärda arvsprivilegier före sina yngre syskon. Trots det var det via den yngre sonen Isak som Gud uppfyllde sitt löfte till Abraham. I nästa led skedde samma sak: Esau var äldst men Jakob förde löftet vidare. Det är anmärkningsvärt att Bibelns **Jesuslinje**, genealogin från Adam till Jesus, ofta avviker från förstfödslorätten. Det finns bara ett dokumenterat exempel på när den går via den förstfödde,[264] medan avvikelserna är många enligt figur 96. (Det ska tilläggas att ”förstfödd” ibland blir en titel som *tillskrivs* en person snarare än en identifiering av en födelseordning. Israel, Efraim och David kallas alla förstfödda trots att de hade äldre bröder.[265])

Far	Äldre son (ofta förstfödd) utanför Jesuslinjen	Yngre son i Jesuslinjen	Kommentar	Bibelreferens
Adam	Kain	Set	Set ersatte Abel.	1 Mos 4:1 & 4:25
Noa	Jafet	Sem	1 Mos 5:32 listar inte i födelseordning.	1 Mos 10:21 (KJV)
Tera	Nahor eller Haran	Abraham	1 Mos 11:26 listar inte i födelseordning.	1 Mos 11:26, 32, 12:4 & Apg 7:4
Abraham	Ismael	Isak	Isak är löftets son.	1 Mos 17:21
Isak	Esau	Jakob (Israel)	Esau sålde arvsrätten i utbyte mot soppa. (1 Mos 25:27-34)	1 Mos 25:23
Jakob	Ruben	Juda	Josefs söner fick förstfödslorätten. (1 Krön 5:1-2)	1 Mos 49:3-4 & 49:10
Juda	Er	Peres	Dessutom kom Peres tvilling Seras hand ut först.	1 Mos 38:6 & 38:27-30
Ishai	Eliab	David		1 Sam 16:6 & 16:11-12
David	Amnon	Salomo & Natan	Josef kommer från Salomon och Maria från Natan.	1 Krön 3:1 & 3:5

Figur 96. Genealogin från Adam till Jesus följer inte förstfödslorätten.

Att Jesuslinjen så ofta avviker från förstfödslorätten kan vara en realprofetia för att även hedningarna genom en tro på Kristus kan ta del av Guds löften till judarna. Judarna är ju ”förstfödda” som Guds egendomsfolk och deras löften förverkligas genom Jesuslinjen. {Nästa Profetia sida 182.}

Nästa händelseförlopp i Bibeln är en mörk förevisning i svek och bedrägeri.[266] När Rebecka får höra att Isak planerar välsigna Esau uppmanar hon Jakob att förställa sig och låtsas vara sin bror inför deras far. På detta sätt skulle de lura den nu synsvage Isak att ge Jakob den välsignelse han avsåg åt Esau. Jakob spelar med, låter sin mor klä ut honom till Esau och ljuger för sin far om vem han är. Han till och med upprepar lögnen då fadern är misstänksam om det verkligen är rätt son han har framför sig. Isak är dock inte Guds bästa barn han heller, eftersom han avsåg välsigna Esau trots att Gud redan förutsagt att det var Jakob som skulle bli den starkare av bröderna.[267] Isak ville alltså använda Guds egen kraft (i välsignelsen) till att överspela Guds eget ord (i förutsägelsen), ett projekt dömt att misslyckas. När Esau senare kommer inför sin far och inser att han blivit dragen vid näsan blir han naturligtvis sur och börjar hata sin bror. Han planerar till och med att döda honom, och därför tvingas Jakob fly till sin morbror Laban i Haran.

Väl framme i Haran blir Jakob väl bemött av Laban som säger till honom: Du är verkligen av samma kött och blod som jag! (1 Mos 29:14) Detta gäller naturligtvis rent biologiskt men uttalandet har också en överförd mening. Jakob skulle snart bittert få erfara att Laban var en lika stor lurendrejare som han själv.[268] Jakob gjorde nämligen en uppgörelse med honom om att arbeta i sju år och sedan få Labans vackra dotter Rakel. När tiden löpt ut och äktenskapet skulle fullbordas på bröllopsnatten bytte dock Laban ut Rakel mot hennes äldre syster Lea. Labans motiv var att det var brukligt att den äldre dottern gifte sig före den yngre. Åtagandet han gjort mot Jakob var tydligen av underordnad betydelse, och nu fick Jakob själv erfara den typ av bedrägeri som han utsatt sin far för. Jakob fick emellertid även sin älskade Rakel till hustru, men han tvingades arbeta ytterligare sju år för henne.

Jakobs familj växte då han tjänade hos Laban, och i Haran fick han elva av de tolv söner som kom att bli anfäder för Israels tolv stammar. Han längtade dock hem till sitt eget land och började diskutera sin återfärd med Laban. När lönen kom på tal begärde Jakob att han skulle få alla spräckliga och brokiga djur samt de mörka bland lammen. Dessa egenskaper var troligen ganska ovanliga vilket gjorde att Laban lätt accepterade Jakobs äskande. Dessutom skiljde Laban ut djur med denna karaktäristika och gav dem i sina söners vård. På detta sätt trodde han säkert att Jakobs lön skulle bli lika med noll och visade därför än en gång prov på att inte vara någon idealisk svärfar.[269]

Jakob hade dock under alla sina år som herde skaffat sig en väsentlig kunskap om djuravel som han nu skulle få utväxling på. Trots att han alltså var lämnad med en hjord enfärgade djur förstod han att det fortfarande fanns kvar **recessiva anlag** för brokighet hos dessa **heterozygota** djur. Naturligtvis kände han inte till betydelsen av sådana moderna facktermer, och han förstod inte heller de bakomliggande genetiska processerna, men han förstod att en egenskap som brokighet kan ligga latent hos ett djur som inte självt har egenskapen.

Exakt *hur* Jakob gjorde sin djurförädling så att enfärgade djur fick en flerfärgad avkomma är inte helt uppenbart i Bibeln. Orden som används är ibland tvetydiga, inte minst de många adjektiv som finns i texten för att beskriva färgerna och teckningarna på djuren. För läsaren är det inte alltid självklart *vilken* hjord djur som diskuteras, Jakobs, Labans eller båda. Detta gör att en försiktighet är påkallad vid tolkningen. Jakob tog färska käppar av poppel, mandelträd och lönn och gjorde *vita ränder* på dem genom att skala av barken så att *det vita* på käpparna syntes… När djuren parade sig vid käpparna blev djurens avkomma strimmig, spräcklig och brokig. (1 Mos 30:37-39) Detta ställe tolkas ibland som att Jakob använde sig av någon slags fertilitetsmagi. ”Ränderna” på käpparna skulle då motsvara avkommans strimmiga, spräckliga och brokiga utseende, och idén är att föräldrarnas synintryck vid parningen påverkar avkommans utseende. Om denna förklaring är riktig borde dock Bibeln använda samma ord för utseendet på käpparna som på avkomman, vilket inte är fallet. Dessutom bar Jakobs ansträngningar frukt vilket inte magi brukar göra. En mer trolig förklaring är att ”det vita” som blev synligt på käpparna var en mjölk- och gummiliknande substans som fungerade som **afrodisiakum**, det vill säga ett preparat som ökar lusten till fortplantning och kanske också förmågan att bli dräktig. Det var alltså inte utseendet hos käpparna som gjorde avkomman spräcklig utan det var Jakobs *selektiva applicerande* av afrodisiakumet som styrde aveln mot sådana djur som kom att tillhöra honom. {Nästa NV sida 201.}

Jakob lyckades med sin djuravel och förståeligt nog blev både Laban och hans söner upprörda över att så stora rikedomar på detta sätt flyttades bort från Laban. Därför flydde Jakob och tog med sig sin familj. Inför flykten stal Rakel sin fars husgudar och tog med dem på resan. Laban förföljde de flyende och när han hann upp dem gjorde han en stor sak av att gudarna försvunnit.[270] Men varför var detta så viktigt för honom? Arkeologiska fynd från denna tid har visat att innehavaren av sådana husgudar betraktades som den legitima arvtagaren av familjens egendomar. Rakel som tillsammans med Lea just hade ifrågasatt om de hade kvar någon lott eller arvedel i [deras] fars egendom (1 Mos 31:14) stal därför husgudarna för att försäkra sig ett sådant arv. Det förklarar också varför Laban slutade leta efter gudarna när han och Jakob hade försonats och reglerat uppdelningen av landet mellan sig, vilket de gjorde genom att bygga ett stenröse i Mispa som en gräns mellan de bådas territorier.[271] {Nästa Arkeologi sida 189.}

Då Jakob var på väg hem från sin tid i Haran var han utmattad av den långa kamp med Laban som låg bakom men också orolig för den hotande kamp med Esau som låg framför.[272] Han hade ju tidigare lurat denne och därför behövt fly från honom. Han orkade inte kämpa med människor längre, och istället mötte han Gud i en våldsam uppgörelse vid **Jabboks vadställe**: Då brottades en man med honom ända tills gryningen kom. När han såg att han inte kunde övervinna Jakob, slog han honom på höftleden så att *höften gick ur led*… Och han sade: ”Släpp mig, för gryningen är här.” Men Jakob svarade: ”*Jag släpper dig inte förrän du välsignar mig.*” (1 Mos 32:24-26) Kampen är en symbol för Jakobs hela liv, och den hade inte alltid varit en rättfärdig kamp mot orättvisor utan ofta en bedräglig

kamp för egen vinning. Nu gick Jakob en rond med sin skapare och fick efteråt det både skrämmande och uppmuntrande beskedet: Du har kämpat *med Gud* och med människor *och segrat*. (1 Mos 32:28)

Jakob vann över Gud! Men han fick betala ett högt pris genom att hans höft gick ur led. Det hela visar än en gång att en människa inte är en viljelös marionett, förprogrammerad till ett visst beteende. Hon är utrustad med ett intellekt och hon har en fri vilja att bruka det på det sätt hon finner lämpligt. Gud har en sådan respekt för människans fria vilja att han till och med låter henne vinna strider mot honom själv, *men ofta med negativa konsekvenser för människan*. Jakob visade en rätt grundinställning genom att han inte ville släppa Gud förrän han blivit välsignad, en önskan han fick beviljad[273] men till ett högt pris. Resultatet blev att Jakob bytte namn från ”han som håller i hälen” till ”han som kämpar med Gud”: Du ska inte längre heta **Jakob** utan **Israel** (1 Mos 32:28). Då Jakob senare mötte Esau försonades de båda bröderna.[274]

De tolv stammarna

Jakob, som fick namnet Israel av Gud, fick tolv söner som med viss modifiering skulle komma att bli *Israels tolv stammar*. Han fick elva av sönerna under sin tid hos Laban i Haran och en tid senare den tolfte. Mammorna var Rakel och Lea men också deras tjänstekvinnor Bilha respektive Silpa. Orsaken till att Israels hustrur gav sina tjänstekvinnor till Jakob var, liksom för Abraham och Sara, att de periodvis själva inte kunde få barn.[275] Sönerna var **Ruben**, **Simeon**, **Levi**, **Juda**, **Dan**, **Naftali**, **Gad**, **Aser**, **Isaskar**, **Sebulon**, **Josef** och **Benjamin**. Figur 87 (sidan 167) visar dem tillsammans med sina respektive mödrar och figur 97 visar deras symboler (som dock finns med variationer).

Figur 97. Jakobs tolv söner. Mosaik på vägg i Givat Mordechais synagoga i Jerusalem.

Strax före sin död välsignar Jakob sina tolv söner med orden: Kom hit till mig, så ska jag tala om *vad som ska hända er* i kommande dagar. (1 Mos 49:1) Välsignelser kan alltså också fungera som profetior. Det är den allra första profetia som uttalas *av en människa* i Bibeln. Dessförinnan gavs de direkt av Gud utan mänsklig mellanhand. Jakobs söner växer sedermera till fullvärdiga stammar, och dessa välsignas en gång till, denna gång av Mose strax före intåget i Kanaans land. Figur 98 listar Jakobs välsignelser och deras profetiska uppfyllande och jämför dem med Moses välsignelser.

Son/ Stam	Jakobs välsignelse av söner (1 Mos 49)	Uppfyllelse	Moses välsignelse av stammar (5 Mos 33)
Ruben	**Ruben**… ska inte bli den främste.	Ruben förlorade sin förstfödslorätt. (1 Krön 5:1) Ingen profet, domare eller kung kom från honom.	[Rubens] män blir en liten skara.
Simeon & Levi	1. **Simeon** och **Levi** är bröder. 2. Våldet är deras vapen… Förbannad är deras vrede. 3. Jag ska dela upp dem i Jakob och skingra dem i Israel.	1. De hade samma mor, Lea. 2. De slog ihjäl alla manliga invånare i Shekem. (1 Mos 34:25) 3. Levi fick ingen egen arvedel i landet. (Jos 13:33) Simeon fick sin arvedel inom Juda. (Jos 19:1)	1. Simeon nämns inte i Moses välsignelse. 2. - 3. Levi stam kunde utföra sin prästliga gärning genom att vara utspridd: De ska lära Jakob dina förordningar och Israel din lag.
Juda	1. **Juda**, dig ska dina bröder prisa… din fars söner ska buga sig för dig. 2. Ett ungt *lejon* är Juda… Spiran ska inte vika från Juda… 3. … inte härskarstaven från hans fötter förrän han som den tillhör kommer.	1. Juda fick ledarskapet i Israel. (1 Krön 5:2) Kungarna i Sydriket kom därifrån. 2. Jesus kommer från Juda. Se, *lejonet* av Juda stam. (Upp 5:5) 3. Kung David kom 600 år senare och Jesus kom 1600 år senare.	1. - 2. Hör, o HERRE, Juda röst, låt honom komma till sitt folk. 3. Med sina händer strider han för [sitt folk].
Sebulon	**Sebulon** ska bo vid *havets* strand och bli en hamn för skepp.	Sebulon låg mellan Medelhavet och Genesarets sjö och kunde dra nytta av handel i båda.	Gläd dig, Sebulon… för de suger till sig *havens* rikedom.
Isaskar	1. **Isaskar** är en stark åsna. 2. Då böjde han sin rygg under bördor och blev en arbetspliktig slav.	1. Isaskar var bland de största stammarna. (4 Mos 26:5-51) 2. Kan betyda att Isaskar blev jordbrukare, jordens ”tjänare” eller "slav".	1. - 2. -
Dan	1. **Dan** ska skaffa rätt åt [eller *döma*] sitt folk. 2. Dan ska vara en *orm* på vägen.	1. En av de mer prominenta domarna, Simson, kom från Dan. (Dom 13:2 & 24) 2. Dan var en upprorisk stam. (Dom 18: 30) Från *Dan* hörs hans hästar frusta… Se, jag sänder *ormar* bland er. (Jer 8:16-17)	1. - 2. Dan är ett ungt lejon, som rusar ner från Bashan.
Gad	1. **Gad** ska trängas av skaror… 2. … och själv tränga dem in på hälarna.	1. Främmande arméer förtryckte ibland Gad. (Jer 49:1) 2. Gad försåg kung David med goda stridsmän. (1 Krön 12:14)	1. - 2. Han bor som en lejonhona, och krossar både arm och hjässa.
Aser	Från **Aser** kommer utsökta rätter… Han ska bjuda på kungliga läckerheter.	Troligen var Asers land bra nog för att förse hovet med mat.	Må han… doppa sin fot i olja.
Naftali	**Naftali**… talar vackra ord.	Jesus utförde en stor del av sin undervisning i Naftali: [Jesus]… bosatte sig i Kapernaum, som ligger vid sjön på Sebulons och *Naftalis område*. (Matt 4:13)	Naftali har fått *riklig nåd* och *full välsignelse* av HERREN.
Josef	1. Den Allsmäktige… ska välsigna [**Josef**]. 2. [Välsignelserna] ska vara över… *hjässan på fursten bland sina bröder*.	1. Beskriver Josefs liv. Han blev den folkrikaste stammen. (4 Mos 26:28-37) 2. Josef tog över förstfödslorätten från Ruben (1 Krön 5:1) och fick därför *dubbel arvedel* i Israel genom sina två söner Efraim och Manasse.	1. Må hans land bli välsignat av HERREN. 2. Låt detta komma över… *hjässan på fursten bland bröder*… Sådana är Efraims tiotusenden, sådana Manasses tusenden.
Benjamin	**Benjamin** är en glupsk varg. På morgonen äter han sitt rov, på kvällen fördelar han bytet.	Benjamins stam var våldsam (Dom 20:21,25). Våldsamma män kom från Benjamin: Ehud (Dom 3:15-23), Saul (1 Sam 9:1), Paulus (Rom 11:1).	Guds nåd bevisas trots att Benjamin är våldsam: HERRENS älskade ska bo i trygghet hos honom som alltid skyddar honom.

Figur 98. Jakobs välsignelser av sina söner är också profetior om deras framtid. När sönerna vuxit till stammar välsignas de igen, denna gång av Mose.

De tolv stammarna är egentligen tretton eftersom den åldrige Jakob delade in Josefs arvedel i två, en till var och en av hans söner: **Efraim** och **Manasse** ska vara mina… De ska bära sina bröders namn i deras arvedel… De ska uppkallas efter mitt namn och mina fäder Abrahams och Isaks namn. (1 Mos 48:5-16) Manasse stam fick dessutom två geografiska områden när man intagit Kanaans land, en öster om Jordanfloden och en väster om den.[276] Trots att Josefs arvedel på detta sätt delades på två räknar Bibeln oftast upp tolv stammar. Det beror på att Levis söner hade en specialställning och därför ofta utelämnas. De var präster, de var inte krigförande och de erhöll tionde istället för en sammanhållen del av landet.[277]

Totalt sett listas Jakobs söner eller Israels stammar hela tjugofem gånger i Bibeln, bland andra när de föddes, när de välsignades (av Jakob och Mose), när de kom till Egypten, när de folkräknades, när de fick lägerplatser runt tabernaklet, när de tilldelades marschordning, när Löfteslandet utskiftades och – vilket är enda gången i Nya testamentet – då de kommer att få ett skyddande sigill under den stundande vedermödan.[278] Trots att uppräkningarna är många är ingen lista den andra lik. Det är olika *personer* (som Levi/Josef eller Efraim/Manasse), olika *namn* (som Jakob/Israel) eller olika *sorteringsordning* (efter lägerplats/marschordning och så vidare). Ibland *utelämnas* också något namn som till exempel Dan i listan på de 144 000 skyddade under vedermödan.[279] {Nästa Profetia sida 184.}

Egypten och Uttåg

Nästa steg i judarnas historia är en tid i Egypten följt av ett storslaget uttåg som brukar kallas **Exodus**. Bibeln skildrar tämligen detaljerat hur gudsfolket kom till och från Egypten, medan den drygt 200 år långa vistelsen i landet beskrivs mindre utförligt.

Till Egypten

Josef var den första av Jakobs söner att komma till Egypten, och där fick han en framträdande ställning i faraos hov. Hur han kom dit och vad han gjorde där beskrivs i Bibeln som en rafflande händelseutveckling bräddfull av Mästerdirigentens fingeravtryck. Resultatet blev att hela Israels folk kom till Egypten vilket är en viktig komponent i Guds frälsningsplan. *Händelserna är ett omfattande och tydligt profetiskt mönster för Jesu eget liv.* Både denna realprofetia och dess uppfyllande beskrivs här med citat ur Bibeln, där rött är profetian och blått är uppfyllandet. Josef motsvarar Jesus, och märk den detaljerade överensstämmelsen:

Josefs drömmar

- När Josef var sjutton år vallade han fåren. (**1 Mos 37**:2)
  [Jesus] är den gode herden. (Joh 10:11)
- Israel älskade Josef…
  Fadern älskar Sonen. (Joh 3:35)
- … eftersom han hade fått honom på sin *ålderdom*. (v.3)
  [Ordet] var *i begynnelsen* hos Gud. (Joh 1:2)
- [Jakob] lät göra en hellång dräkt åt [Josef]. När *hans bröder* såg att deras far älskade honom mer än alla hans bröder, *hatade de honom*. (v.3-4)
  Han kom till det som var *hans eget*, och hans egna *tog inte emot* honom. (Joh 1:11)
- [Josef] sade till [bröderna]: ”Hör vilken dröm jag har haft. Vi var och band kärvar på åkern. Då reste sig min kärve upp och blev stående, och era kärvar ställde sig runt omkring och *bugade sig* för min kärve.” (v.6-7)
  Därför har Gud också upphöjt [Jesus]… för att i Jesu namn *alla knän ska böjas*. (Fil 2:9-10)
- Bröderna blev *avundsjuka* på [Josef]. (v.11)
  [Pilatus] visste nämligen att det var *av avund* som de hade utlämnat [Jesus]. (Matt 27:18)

Josef blir såld till Egypten

- Då sade Israel till Josef: ”Se, dina bröder vallar fåren i Shekem. Jag vill *sända dig* till dem.” (v.13)
  Han har älskat oss och *sänt sin Son* till försoning för våra synder. (1 Joh 4:10)
- [Josef] svarade: ”Jag är redo.” (v.13)
  Jesus var också redo: Men ske inte min vilja utan din. (Luk 22:42)
- Israel sade till [Josef]: ”Gå och se efter om allt är väl med *dina bröder* och med *fåren*.” (v.14)
  [Jesus] svarade: ”Jag är inte sänd till andra än de förlorade *fåren av Israels hus*.” (Matt 15:24)
- När [bröderna] såg [Josef] på avstånd… *började de prata om att döda honom*. (v.18)
  Då gick fariseerna ut och *gjorde upp planer för att döda [Jesus]*. (Matt 12:14)
- När Josef kom fram till sina bröder, *slet de av honom den hellånga dräkten*. (v.23)
  [Vaktstyrkan] *drog av [Jesus] kläderna*. (Matt 27:28)
- [Bröderna] tog [Josef] och kastade honom *i brunnen*. (v.24)
  [Kristus] blev *begravd*. (1 Kor 15:4)
- [*Brunnen*] var tom, det fanns *inget vatten* i den. (v.24)
  För dig [Jerusalems dotter] ska jag… befria dina fångar från den *vattenlösa hålan*. (Sak 9:11)
- Då fick [bröderna] se en karavan med ismaeliter… Då sade *Juda* till sina bröder: ”… Kom, vi säljer honom till ismaeliterna!” (v.25-27)
  Från den stunden sökte [*Judas*] efter ett lämpligt tillfälle att förråda Jesus. (Matt 26:16) Den grekiska formen av *Juda* är just *Judas*.
- När de midjanitiska köpmännen kom förbi, *drog de upp* Josef ur brunnen. (v.28)
  [Jesus] *uppstod* på tredje dagen. (1 Kor 15:4)
- [Bröderna] sålde [Josef] för tjugo siklar *silver* till ismaeliterna…
  Då gick… Judas Iskariot bort till överstepräster na och sade: ”Vad vill ni ge mig om jag utlämnar [Jesus] åt er?” Då vägde de upp trettio *silvermynt* åt honom. (Matt 26:14-15)
- … som förde Josef *till Egypten*. (v.28)
  Josef [Marias make] steg då upp och tog samma natt med sig barnet och dess mor och gav sig av *till Egypten*. (Matt 2:14)
- Men [bröderna] slaktade en bock…
  Lammet som är slaktat. (Upp 13:8)
- … och tog Josefs *dräkt*…
  När soldaterna hade korsfäst Jesus tog de hans kläder och delade upp dem i fyra delar… Men *livklädnaden* var utan sömmar. (Joh 19:23)
- … och doppade den i *blodet*. Sedan skickade de hem den hellånga dräkten *till sin far*. (v.31-32)
  Blodet presenteras för fadern: [Jesus] gick *in i det allra heligaste* en gång för alla, inte med bockars och kalvars blod utan med *sitt eget blod*, och vann en evig återlösning. (Hebr 9:12)

Josef hos Potifar

- Potifar, som var hovman hos farao… köpte [Josef] av ismaeliterna som hade fört honom dit… Josef fann nåd för Potifars ögon och *fick betjäna* honom. (**1 Mos 39**:1-4)
  [Jesus] var till i Guds gestalt… utgav sig själv och *tog en tjänares gestalt*. (Fil 2:6-7)
- Potifar satte [Josef] över *hela* sitt hus. (v.4)
  Allt lade [Gud] under [Jesu] fötter. (Hebr 2:8)
- Från den stund [Potifar] satte [Josef] över sitt hus… *välsignade* HERREN *egyptierns hus för Josefs skull*. (v.5)
  I [Abrahams] avkomma ska *jordens alla folk* bli *välsignade*. (1 Mos 22:18) Josef motsvarar Jesus som är ”Abrahams avkomma”. ”Egyptierns hus” motsvarar ”jordens alla folk”.
- Efter en tid hände det att hans herres hustru kastade sina blickar på honom och sade: ”Ligg med mig!”… Fast hon talade så till Josef dag efter dag, lyssnade han inte på henne. (v.7-10)
  Också Jesus frestades upprepade gånger av djävulen men syndade inte.[280]

- [Hustrun] sade: ”Den hebreiske tjänaren… kom in till mig för att roa sig med mig.” (v.17)
  Många vittnade falskt mot [Jesus]. (Mark 14:56)
- När Josefs herre hörde sin hustru berätta… blev han rasande och satte Josef i fängelset…
  Inte heller Jesus försvarade sig: Han ödmjukade sig och öppnade inte sin mun. (Jes 53:7)
- … platsen där kungens fångar hölls fängslade. (v.19-20)
  Också Jesus led under hedningarna: Jordens kungar reser sig… mot Herren och hans Smorde. (Apg 4:26)
- Men Herren var med Josef… och lät honom bli vänligt bemött av *föreståndaren* för fängelset. (v.21)
  Också Jesus fick respekt av myndigheter vid korset: När *officeren* såg vad som hände, ärade han Gud och sade: ”Den mannen var verkligen rättfärdig.” (Luk 23:47)

Hovmästarens och bagarens drömmar

- En tid därefter hände det att den egyptiske kungens *munskänk* och hans *bagare* förbröt sig mot sin herre, kungen av Egypten. (**1 Mos 40**:1)
  Tillsammans med [Jesus] korsfästes *två rövare*. (Matt 27:38)
- Farao blev arg på sina båda hovmän… och satte dem i förvar… i fängelset där Josef satt fången. (v.2-3)
  [Jesus] blev räknad bland förbrytare. (Jes 53:12)
- [Faraos hovmän] svarade [Josef]: ”Vi har haft en dröm och det finns ingen som kan tyda den.”
  Josef sade till dem: ”Att ge tydningen är *Guds sak*. Berätta för mig.” (v.8)
  Också Jesus hade en kunskap om framtiden *given av Gud*: Detta är Jesu Kristi uppenbarelse, *som Gud gav* honom för att visa sina tjänare vad som snart måste ske. (Upp 1:1)
- Munskänken berättade sin dröm, Josef tydde den och avslutade: *Tänk på mig* när det går bra för dig… och påminn farao om mig. (v.14)
  Vid nattvardens instiftande säger Jesus: Gör detta *för att minnas mig*. (Luk 22:19)
- [Farao] lät överste munskänken få tillbaka sin tjänst… men förste bagaren lät han hänga…
  Av de två rövarna som korsfästes tillsammans med Jesus fick bara den ene evigt liv.[281]
- … så som Josef hade uttytt för dem. (v.21-22)
  Det är Jesus som avgör vem som får leva: Människosonen har makt på jorden att förlåta synder. (Matt 9:6)

Josef upphöjs

Sedan följer en beskrivning av hur Josef fick tolka även faraos drömmar.[282] Denne såg sju feta kor stiga upp ur Nilen följda av sju magra, vilket Josef uttydde som att Egypten skulle gå igenom sju goda år med stort överflöd följda av sju nödår med svår hungersnöd. Josef rådde därför farao att utse tillsyningsmän som skulle samla in och magasinera säd under de goda åren för att använda den under de magra åren och på så sätt mildra hungersnöden. Chefen för dessa tillsyningsmän blev ingen mindre än Josef själv:

- Josef gav Farao rådet: Därför bör farao utse en *förståndig och vis* man och sätta honom över Egyptens land. (**1 Mos 41**:33)
  I [Jesus] är *vishetens och kunskapens* alla skatter gömda. (Kol 2:3)
- Farao sade till Josef: ”Eftersom Gud har uppenbarat allt detta för dig, så finns det ingen som är så förståndig och vis som du.” (v.39)
  Människorna [var] överväldigade av [Jesu] undervisning, för han undervisade dem med auktoritet. (Matt 7:28-29)

- Farao sade till Josef: ”Se, jag *sätter dig över* hela Egyptens land.” (v.41)
  [Jesus] som har stigit upp till himlen och sitter på Guds högra sida sedan änglar, furstar och makter blivit *underställda* honom. (1 Pet 3:22)
- Farao tog av ringen från sin hand och satte den på Josefs hand, och han klädde honom i kläder av fint linne och hängde en kedja av guld runt hans hals. Han lät honom åka i vagnen närmast efter sin egen och man ropade ”Abrek!” [Troligen: *böj knä!*] framför honom. (v.42-43)
  Därför har Gud också *upphöjt [Jesus]* över allting… för att i Jesu namn *alla knän ska böjas*. (Fil 2:9-10)
- Farao *gav Josef namnet* Safenat-Panéa…
  Därför har Gud också upphöjt [Jesus] över allting och *gett honom namnet* över alla namn. (Fil 2:9) Betydelsen av Safenat-Panéa är oviss, men SFB föreslår i sina kommentarer ”Gud har talat, han ska leva” eller ”den som känner hemligheter”, båda mycket träffande namn på Jesus.
- … och gav honom till *hustru* Asenat, dotter till Poti-Fera, prästen i On. (v.45)
  Också Jesu brud kommer till stor del från hednanationerna: För Lammets bröllop har kommit och hans *brud* har gjort sig redo. (Upp 19:7)

Josefs uppdrag

- Josef var *trettio år* när han stod inför farao. (v.46)
  Jesus var omkring *trettio år* när han började sin gärning. (Luk 3:23)
- På så sätt samlade Josef så mycket *säd* som det finns sand i havet. Till sist slutade han att hålla räkning på den, för *den kunde inte räknas*. (v.49)
  Han har uppväckt oss med [Jesus]… för att i kommande tider visa sin *överväldigande rika nåd* genom godhet mot oss i Kristus Jesus. (Ef 2:6-7)
- Men de sju överflödsåren i Egypten tog slut… När svälten hade brett ut sig över hela landet, öppnade Josef alla förrådshus och *sålde säd* till egyptierna. (v.53-56)
  Jesus svarade: ”Jag är *livets bröd*. Den som *kommer till mig* ska aldrig hungra.” (Joh 6:35)
- Man kom *från hela världen* till Josef i Egypten för att köpa säd. (v.57)
  Men genom [Israels] fall har frälsningen *kommit till hedningarna*. (Rom 11:11) Även Josefs bröder fick sitt bröd av Josef, men de visste inte från början att det var han. På samma sätt får judarna del av brödet från Jesus trots att de som inte tror på honom ännu inte vet om det.

Brödernas första resa till Egypten

- När Jakob fick veta att det fanns säd i Egypten, sade han till sina söner: ”Res dit…” Då reste tio av Josefs bröder ner för att *köpa säd* i Egypten. (**1 Mos 42**:1-3)
  Människan försöker *köpa* rättfärdighet genom goda gärningar: Men vi vet att människan inte förklaras rättfärdig genom laggärningar utan genom tro på Jesus Kristus. (Gal 2:16)
- Då kom Josefs bröder [inför Josef] och *bugade sig för honom* med ansiktena mot jorden. (v.6)
  Josefs dröm från 1 Mos 37:7 uppfylls: [Brödernas] kärvar ställde sig runt omkring och *bugade sig* för [Josefs] kärve.
- Trots att Josef kände igen sina bröder kände de inte igen honom. (v.8)
  Gud känner sitt folk: Jag känner Efraim och Israel är inte dold för mig. (Hos 5:3)
  Men judarna kände inte igen Jesus: Förhärdelse har drabbat en del av Israel. (Rom 11:25)
- Josef sa: Låt *en av* era bröder stanna som fånge i huset där ni satt fängslade. Men *ni andra* får resa i väg och ta hem säden. (v.18-19)
  Principen är alltså ett ställföreträdande straff: Straffet var lagt på *honom* för att *vi* skulle få frid. (Jes 53:5)
- [Josef] vände sig bort från [bröderna] och *grät*. (v.24)
  Jesus *grät*. (Joh 11:35)

- Josef befallde att man skulle fylla deras säckar med säd och *lägga tillbaka vars och ens pengar* i hans säck och ge dem mat för resan. (v.25)
  Frälsningen är gratis: *Av nåden* är ni frälsta genom tron, *inte av er själva*. (Ef 2:8)

Brödernas andra resa till Egypten

Så återvände de nio bröderna till sin far Jakob i Kanaans land. De tre som fattades var Josef som bodde i Egypten, Simeon som var den som fick stanna som gisslanfånge och Benjamin som aldrig följt med på resan.[283] Jakob hade hindrat Benjamin att följa med, men när hungersnöden blev allt värre fick han motvilligt acceptera att hans yngste son följde med på en andra resa. Den mäktige mannen i Egypten hade velat ha det så. Vi återkommer till berättelsen när bröderna på sin andra egyptenresa står inför Josef:

- Josef sade till sina bröder: ”*Jag är Josef*.” (**1 Mos 45**:3)
  Josef dolde sig för sina bröder vid deras första resa till Egypten men identifierade sig vid deras andra resa. På motsvarande sätt kände inte judarna igen Jesus vid hans första ankomst till jorden men kommer att göra det vid hans andra ankomst: På den dagen… över Davids hus och över Jerusalems invånare ska jag utgjuta nådens och bönens Ande, så att *de ser upp till mig som de har genomborrat*. (Sak 12:9-10) *Egyptierna däremot, hedningarna, visste vem Josef var redan vid första resan.*
- Då sade Josef till [bröderna]: ”*Kom hit till mig*.” (v.4)
  Kom till mig, alla ni som arbetar och är tyngda av bördor. (Matt 11:28)
- Var inte ledsna och sörj inte över att ni sålde mig hit. (v.5)
  Guds nåd!
- Det var för att *rädda liv* som Gud sände mig hit före er. (v.5)
  Syftet med Jesu uppdrag är också att rädda liv: Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan *ha evigt liv*. (Joh 3:16)
- Gud sände mig hit före er, för att låta *er bli kvar* på jorden och hålla er vid liv, till *räddning för många*. (v.7)
  Israels räddning: Och det är så hela *Israel* ska bli frälst. (Rom 11:26)
  Hedningarnas räddning: Men genom [Israels] fall har frälsningen kommit till *hedningarna*. (Rom 11:11)
- [Gud] har gjort mig [Josef] till en fader åt farao och till herre över *hela* hans hus och till härskare över *hela* Egyptens land. (v.8)
  Allt lade [Gud] under [Jesu] fötter. (Hebr 2:8)
- Det är fem hungerår kvar, men *jag ska sörja för dig*. (v.11)
  Så ska min Gud efter sin rikedom på ett härligt sätt i Kristus Jesus *ge er allt* ni behöver. (Fil 4:19)
- Därefter samtalade [Josefs] bröder med honom. (v.15)
  Den kristnes bön.
- Sedan lät [Josef] sina bröder resa… och sade till dem: ”*Gräla inte* på vägen hem!” (v.24)
  Men avvisa dumma och meningslösa dispyter. (2 Tim 2:23)
- [Bröderna] drog upp från Egypten och kom till sin far Jakob i Kanaans land. De berättade för honom: ”Josef lever än och han är härskare över hela Egyptens land!” (v.25-26)
  Ur Jakobs (Faderns) perspektiv hade Josef (Jesus) varit död men uppstått, och nu var han härskare i hela Egypten (världen).

Sedan kan vi läsa om hur Jakob flyttade till Egypten med resten av sin familj och de personer av Jakobs hus som kom till Egypten var sammanlagt sjuttio (1 Mos 46:27). Denna begränsade skara israeliter växte sedan under sin vistelse i landet och var vid uttåget drygt 200 år senare över en miljon människor.[284] {Nästa Profetia sida 193.}

I Egypten

Josef blev alltså en betydande person i Egypten. Han sattes över hela landet, blev klädd i kungliga attiraljer och fick storslagna hedersbetygelser. Man skulle kunna säga att han var faraos nationelle kansler eller premiärminister. En så mäktig man borde ha lämnat spår efter sig även i den världsliga historien. Under den tredje dynastin fanns också en farao Djoser med en högt uppsatt politisk rådgivare vid namn **Imhotep** (figur 99) som på många sätt liknar Josef. Enligt egyptologer levde visserligen Imhotep några hundratal år före Josef, men med tanke på de många osäkerhetsfaktorerna i historiska dateringar är detta inte av avgörande betydelse.

Figur 99. Bronsstatyett av Imhotep från Louvren i Paris.

I den följande beskrivningen används *hypotesen* att den sekulära historiens Imhotep är densamme som Bibelns Josef.

Josef ställning

Imhotep var den regerande faraons närmaste man precis som Bibelns Josef. Han betraktas som ett universalgeni som efter sin död fick gudsstatus. Han brukar anses som den förste arkitekten som finns belagd i skriftliga källor. Han ledde arbetet av Egyptens första pyramid som var farao Djosers **trappstegspyramid i Sakkara** ett tjugotal kilometer söder om Kairo. I denna pyramid finns Djoser och Imhotep nämnda tillsammans på fundamentet av en staty, och den senare beskrivs som ”kansler till kungen av nedre Egypten, huvudman under kungen, förvaltare av det stora palatset… byggare, skulptör och tillverkare av stenvaser”.[285] Ursprunget till sådana trappstegspyramider eller **ziggurater** finns i Mesopotamien och det var just från denna del av världen som Josefs släkt kom. Hans farfars far Abraham hade ju utvandrat därifrån till Kanaans land.[286] Abraham själv hade varit i Egypten[287] och säkert tagit med sig både tradition och kunskap om hur man uppför ziggurater, men byggnadskonsten fick full utväxling först genom Josef som ju stod ledningen nära. Likheten mellan Mesopotamiens och Egyptens stegpyramider kan ses genom att jämföra figur 80 (sidan 156) med figur 101 (sidan 191).

Imhotep betraktas också som historiens första läkare känd vid namn, och han gjorde anatomiska observationer och var delaktig i behandling av till exempel benbrott. Det rimmar väl med Bibelns beskrivning av att Josef hade läkare i sin tjänst.[288] Josefs begåvning slutade dock inte här utan han var också filosof, poet, astronom och präst.[289] Inte undra på att farao utbrast: Eftersom Gud har uppenbarat allt detta för dig, så finns det ingen som är så förståndig och vis som du. (1 Mos 41:39)

Josef och hungersnöden

På en ö i Nilen i närheten av staden Assuan åttioåtta mil söder om Kairo finns en minnessten som beskriver hur farao Djoser konsulterade den vise Imhotep under en sjuårig svält som drabbade

Egypten. Stenen som kallas **Hungerstenen** (figur 100) kom till långt senare än händelserna utspelade sig, men den säger sig vara en kopia av ett dokument skrivet av farao Djoser själv. Hungerstenen länkar ihop Imhotep med Josef på ett påtagligt sätt:[290]

Figur 100. Hungerstenen.

- Stenen berättar hur farao Djoser oroade sig för en kommande hungersnöd och därför konsulterade den vise Imhotep som i sin tur uppgav att han måste konsultera sin Gud. Det överensstämmer med 1 Mos 41:16: Josef sade till farao: ”Inte jag, men Gud kan ge farao ett gynnsamt svar.”
- Nilens gud uppenbarade sig dock för Djoser i en dröm och lovade att Nilen snart skulle ge sitt vatten igen. Efter sju hungerår skulle därför sju goda år följa. Detta är som i Bibeln fast i omvänd ordning. Att det är samma händelse stärks också av att det endast finns en period i Egyptens historia med sju nödår i rad.
- Djoser lovade nilguden att alla utom prästerna skulle betala en skatt på tio procent. Detta är troligen en lätt förvanskad version av Bibelns beskrivning av att farao tog en femtedel av skörden under överflödsåren och av att Josef köpte alla egyptiers jord under hungeråren, *utom prästernas*.[291]
- Imhotep kallas son till guden Ptah som betraktades som skaparguden som *talade* och världen blev till. Detta är förståeligt eftersom Josef till skillnad mot egyptierna bekände sig till endast en Gud som dessutom hade skapat världen genom sitt *ord*.
- Hungerstenen kallas *Josefs sten* av lokala muslimer.

Josef i Sakkara

Under de sju goda åren samlade Josef ihop säd från hela Egypten som skulle användas under de sju svåra åren. Detta var ett mastodontprojekt som krävde en rejäl infrastruktur för att lyckas. Josef måste ha byggt lagringsplatser för säden som skulle räcka under många år, och han måste ha ett administrativt centrum där han kunde distribuera ut säden till alla hungrande. Dessa var inte bara egyptier, utan också andra nationer kom för att köpa säd eftersom hungersnöden var spridd över hela Medelhavsområdet. Också Josefs bröder kom från Kanaan för att stilla sin hunger. Detta kan förklara att Egypten blev en stormakt under Djosers tid.

Runt stegpyramiden som Imhotep byggde i Sakkara finns byggnationer som sannolikt utgjorde Josefs lagrings- och handelsplats för brödsäden (figur 101). Flera faktorer talar för att så är fallet:[292]

- Runt hela komplexet gick en hög mur med endast en ingång vilket inte var vanligt för pyramiderna i området. Orsaken var säkert att skydda det guld som kom till platsen från den omfattande sädeshandeln.
- Runt pyramiden finns stora schakt nedgrävda under jord (figur 102, vänster). Den traditionella förklaringen är att de är begravningskammare, men de ser inte ut som sådana. Dels är de alldeles

Figur 101. Handelsplatsen i Sakkara. Stegpyramiden är densamma som på figur 15.

för stora och dels har de en stor öppning upptill utan varje försök att gömma dem för gravplundrare. En bättre förklaring är att de är underjordiska silor som Josef använde för sädesförvaring. En av dem mäter tjugoåtta meter på djupet, och där nere måste det ha varit svalt även på dagarna i ökenklimatet runt Sakkara. Man har också funnit sädeskorn i dessa schakt vilket överensstämmer med 1 Mos 41:36: Det ska finnas förråd av livsmedel för landet under de sju hungerår som ska drabba Egypten.

- Schakten är förenade under jord med tunnlar, och ett av dem har trappor ända ner i botten (figur 102, höger). Det måste varit här man gick ner och fyllde sina sädessäckar från botten av silorna.
- En inskription nära trappstegspyramiden namnger byggaren till *Sanakt* som är tämligen likt det första ledet av Josefs egyptiska namn: Farao gav Josef namnet Safenat-Panéa (1 Mos 41:45).[293]

Figur 102. System för sädesförvaring vid Djosers pyramid i Sakkara. Vänster bild visar en silo under markytan med måtten sju gånger sju meter och tjugoåtta meter djup. Höger bild visar en trappa som leder ner till ett system av gångar som sammanbinder silornas nedre delar.

Josefs död

Före sin död tog Josef en ed av sina bröder att de skulle ta med hans ben tillbaka till det land som Gud hade lovat hans fäder Abraham, Isak och Jakob. Vid sin död vid 110 års ålder balsamerade man honom och lade honom i en kista. När israels folk senare lämnade Egypten fullgjorde Mose eden genom att ta med sig benen.[294] De kan därför inte finnas kvar i den kista i vilken man ursprungligen lade kroppen. Detta stämmer bra med det faktum att man aldrig hittat Imhoteps kvarlevor. Däremot har man hittat en tom gravkammare som troligen är hans. Följande fakta talar för detta:[295]

- Graven är i Sakkara där Josef borde ha begravts.
- Den är gjord för en hög dignitär med bland annat Djosers sigill i ett angränsande rum.
- Stora mängder balsamerade ibisfåglar har hittats i samband med graven vilket överensstämmer med Imhoteps titel *ibisfåglars högste ledare*.
- Kistan saknade ben trots att graven inte var plundrad.

Tänkvärt är att om Josef inte hade gjort det han gjorde i Egypten så hade hela medelhavsregionen gått under i hungersnöden. {Nästa Arkeologi sida 194.}

Folket blir slavar

Glanstiden för hebreerna under Josefs dagar tog dock slut. Egyptierna blev rädda för att de skulle bli för starka militärt och gjorde dem till slavar i det land dit de kommit som gäster. Vi låter Bibeln själv få berätta: Det kom en ny kung i Egypten, en som inte kände till Josef. Han sade till sitt folk: ”Se, Israels barns folk har blivit för stort och mäktigt för oss. Nu ska vi gå klokt till väga med dem. Annars kanske de förökar sig ännu mer, och om det blir krig kan de gå samman med våra fiender och föra krig mot oss och sedan ge sig av från landet.” Därför satte man arbetsledare över dem och plågade dem med tvångsarbete… Men ju mer man plågade dem, desto mer förökade de sig och desto mer spred de ut sig, så att man kände fruktan för Israels barn. Egyptierna tvingade israeliterna att arbeta som slavar. (2 Mos 1:8-13)

Gud glömde dock aldrig sitt folk. Snart skulle räddningen komma.

船

Det finns historiska uppteckningar av ett främmande folk som bodde i östra Nildeltat vid tiden för hebreernas vistelse där. Den egyptiska historikern Manetho (200-talet fvtk) kallade dem **hyksosfolket** som kan översätts med herdekungar eller utländska kungar. Dessa kan mycket väl ha varit israeliterna, kanske uppblandade med andra asiatiska folkslag som bodde i det bördiga Nildeltat. Josefus var av den uppfattningen och också många av kyrkofäderna.[296] {Nästa UBK sida 194.}

Från Egypten

Mose

Faraos rädsla för den växande israeliska folkgruppen i Egypten gick så långt att han beordrade att alla gossebarn som var födda av hebreiska mammor skulle dödas: Alla nyfödda pojkar ska ni kasta i Nilen, men alla flickor ska ni låta leva. (2 Mos 1:22) Gud hade dock planer på att rädda sitt folk från slaveriet till det land han cirka 400 år tidigare hade lovat Abraham. Den utvalde ledaren för detta uppdrag var Mose. För att denne skulle slippa faraos dödsdom lade hans mamma honom i en papyruskorg som hon satte i vassen i Nilen. Faraos dotter hittade Mose och genom omständigheter värdiga en mästerdirigent blev det till slut hans egen mamma som fick ta hand om honom och dessutom mot betalning. När han vuxit upp fick han komma tillbaka till faraos dotter och blev på så sätt del av det egyptiska hovet.[297]

Vi ett tillfälle var Mose bland sina landsmän och fick bevittna hur svårt deras slavarbete var. I vredesmod dödade han då en egyptier som slagit en hebré. Detta kom ut och Mose tvingades fly ur landet. Han kom till Midjans land där han fick prästen Jetros dotter Sippora till hustru. Vid berget Horeb, som också kallas Guds berg, fick Mose sin kallelse att föra gudsfolket ur fångenskapen i Egypten. Det skedde genom att Herrens ängel uppenbarade sig för honom i en eldslåga som slog upp ur en buske (2 Mos 3:2) utan att busken för den skull brann upp. Mose försökte dock på alla sätt slippa undan uppdraget. Han började med att ifrågasätta om hans ringa ställning skulle räcka till inför farao, fortsatte med att betvivla att israeliterna skulle acceptera hans mandat och avslutade med att betona hur dålig talare han var. Gud blev förklarligt nog arg på Moses tröghet men löste hans tre invändningar genom att försäkra att Gud skulle vara med honom, att han skulle få makt att göra underverk respektive att brodern Aron skulle bli hans språkrör. Därefter återvände Mose till Egypten för att påbörja sitt viktiga uppdrag.[298]

Tämligen snart skulle Mose återvända till Horebs berg: När du har fört folket ut ur Egypten, ska ni hålla gudstjänst *på detta berg*. (2 Mos 3:12) Det var alltså hit Mose skulle föra folket när de lämnat Egypten, och det var här som Mose skulle få motta lagens stentavlor. Platsen ligger öster om Akabaviken och vi ska lokalisera den närmare när vi tittar på *var* lagen gavs.

Mose var en profet som förutsa den kommande Messias: En profet *lik mig [Mose]* ska Herren din Gud låta uppstå åt dig [Israel] bland ditt folk, från dina bröder. Honom ska ni lyssna till. (5 Mos 18:15) Denna likhet mellan Mose och Jesus är mångfasetterad:[299]

- Båda **föddes under en tid av förtryck**. På Moses tid förtrycktes israeliterna av egyptierna och på Jesu tid av romarna.
- Båda **räddades undan ett dödshot** som barn. Mose räddades från faraos dödsorder genom en korg i vassen, medan Jesus räddades undan Herodes dödsorder genom att fly till Egypten.
- Båda är **adopterade**, Mose av faraos dotter och Jesus av Josef.
- Båda **lämnade ”kungens palats”** för att rädda sitt folk. Mose lämnade faraos palats, och Jesus lämnade sin plats bredvid Fadern i himlen.
- Båda bodde en del av sin tid i **Egypten**.
- Båda levde många **år i stillhet** innan de började sitt uppdrag.
- Båda fick auktoritet från Gud att göra **mirakler**.
- Båda är **medlare** av ett förbund mellan Gud och människor, Mose det gamla och Jesus det nya.
- Båda **samtalade med Gud** ansikte mot ansikte
- Bådas **ansikten strålade**.
- Båda bad en **förbön** för folket.
- Båda **fastade** i fyrtio dagar.
- Båda **mötte Gud på sjunde dagen på ett berg**, Mose på Sinai berg och Jesus på förklaringsberget.
- Mose **fick en lag** på Sinai berg. Jesus **gav en ”lag”** på bergspredikans berg. {Nästa Profetia sida 196.}

Egyptiska plågor

Ve oss! Vem kan rädda oss från den mäktige Gudens hand? Det var den Guden som slog egyptierna med alla slags plågor i öknen. (1 Sam 4:8)

Nu följer ett av de tillfällen i historien när Gud tar i med hårdhandskarna för att genomföra sin frälsningsplan. Farao tänkte minsann inte frivilligt låta de värdefulla hebreerna lämna Egypten. Därför tvingades Gud bearbeta honom så att han till slut gav med sig och lät folket gå. Gud gjorde det genom att sända tio plågor med eskalerande effekt över landet.

Figur 103 visar de tio plågorna. *Var och en av dem motsvarar en egyptisk gud*, och vitsen var att Gud genom plågorna näpste dessa avgudar och visade var skåpet skulle stå. Han markerade för egyptierna vem som var den högste Guden. Det fanns hundratals olika gudar i Egypten så sättet att para ihop dem med plågorna är inte entydigt. Figuren ger ett förslag och motiverar det i kolumnen ”Hur egyptierna tolkade plågan”. Farao vägrade att uppfylla Moses krav på att få gå tre dagsresor in i öknen och offra åt Herren (2 Mos 3:18) men försökte få honom att acceptera fyra olika kompromisser:[300]

- Israeliterna skulle få offra till sin Gud, men inte i öknen utan inom landets gränser.
- De skulle få offra till sin Gud i öknen, men inte gå så långt bort.
- Bara männen skulle få gå och hålla gudstjänst åt Gud.
- Folket skulle få gå och offra till sin Gud, men får och nötboskap skulle lämnas kvar i Egypten.

I takt med faraos trixande intensifierades plågorna vilket den näst sista kolumnen i figur 103 visar. Allra längst till höger finns en parallell till de Guds domar och plågor som kommer att komma under vedermödan. {Nästa Arkeologi sida 201.}

Bibeln säger upprepade gånger att Herren gjorde faraos hjärta hårt (exemplet från 2 Mos 10:20) så att han inte lät israeliterna lämna landet. Hur kan Gud döma farao när det är han själv som styr dennes inställning? Svaret ligger i att farao förhärdade *sitt eget* hjärta *innan* Gud gjorde det. Farao var alltså en hård man redan från början och Guds handlande var bara en fortsättning av den väg farao själv valt att slå in på. Bibeln beskriver att Gud och farao förhärdade faraos hjärta tio gånger vardera, och det var först efter faraos sjunde förhärdande som Gud gjorde sitt första.[301]

船

Även Egyptens egna skrifter dokumenterar en traumatisk tid i landet. **Ipuwer-papyrusen** från tiden strax efter att israeliterna lämnat området beskriver ett land i socialt kaos drabbat av naturkatastrofer, krig, svält och död. Texten är skriven ungefär som en krigskorrespondent i våra dagar brukar skriva. Papyrusen innehåller många likheter med Bibelns dokumentation av de tio plågorna vilket gör det högst sannolikt att de beskriver samma historiska händelser. Nedan jämförs citat ur dem båda:[302]

- ”Det finns främlingar överallt.”
  Folket förökades och blev mycket talrikt. (2 Mos 1:20)
- ”Fattiga människor har blivit rika.”
  Herren hade gjort egyptierna vänligt sinnade mot israeliterna så att de gav dem vad de begärde. Så tog de byte från egyptierna. (2 Mos 12:36)
- ”Guld, blåsten, silver… sätts på kvinnliga slavars halsar.”
  Varje kvinna ska be sin grannfru… om föremål av silver och guld och även kläder, som ni ska sätta på era söner och döttrar. Så ska ni ta byte från egyptierna.”. (2 Mos 3:22)
- ”Floden är blod.”
  Då förvandlades allt vatten i floden till blod. (2 Mos 7:20)
- ”Det saknas mat”, ”Stor hunger och stort lidande”, ”Överallt är säd förstörd”.
  [Haglet] slog också ner markens alla växter och bröt sönder markens alla träd. (2 Mos 9:25)
  [Gräshopporna] åt upp landets alla växter, all frukt på träden och allt som haglet lämnat kvar. (2 Mos 10:15)
- ”Landet ligger i mörker.”
  Ett tjockt mörker kom över hela Egyptens land i tre dagar. (2 Mos 10:22)
- ”Den som begraver sin bror finns överallt.”
  Vid midnatt slog Herren allt förstfött i Egyptens land… och det hördes ett högt sorgerop i Egypten, för det fanns inte ett hem där det inte låg någon död. (2 Mos 12:29-30)
- ”Eld stiger upp högt och går före landets fiender.”
  Herren gick framför dem… om natten i en eldpelare för att ge dem ljus. (2 Mos 13:21)

Egyptiska Plågor	Bild	Gud / Gudinna	Gudens huvud / Guden styr över	Hur egyptierna tolkade plågan	Bild	Plågornas intensifiering	Motsvarande dom i Uppenbarelseboken
1. Nilen blir blod (2 Mos 7:14-25)		Khnum	Bagge Vatten, Nilens källa	Guden för Nilens källa förmådde inte bevara vattnet rent.		Egyptens spåmän gjorde likadant.	Den tredje [ängeln] tömde sin skål över floderna och vattenkällorna, och de förvandlades till blod. (Upp 16:4)
2. Paddor (2 Mos 8:1-15)		Heget	Padda Fruktbarhet, Förnyelse	Paddgudinnan hade flippat ur.		Egyptens spåmän gjorde likadant. Bara Mose kunde få grodorna att försvinna.	Och jag såg att det ur drakens mun och ur vilddjurets mun och ur den falske profetens mun kom tre orena andar som liknade paddor. (Upp 16:13)
3. Myggor (eller löss) (2 Mos 8:16-19)		Geb	Människa Jorden	Jorden och dess gud spydde fram myggor.		Egyptens spåmän kunde inte göra detsamma.	Inget uttryckligen.
4. Flugor (2 Mos 8:20-32)		Khepri	Skalbagge (en insekt) Skapelse, Återfödelse	Guden med insektshuvud hade blivit tokig.		Bringade förstörelse, inte bara obehag. En differentiering: israeliterna drabbades inte. Farao började förhandla.	Inget uttryckligen.
5. Boskapen dör (2 Mos 9:1-7)		Hathor	Kohorn (med solskiva) Moderskap, Skydd	Skyddsgudinnan med horn från kor förmådde inte skydda samma kor.		Varningen blir tidsbestämd på ett tydligare sätt.	Inget uttryckligen.
6. Bölder & Blåsor (2 Mos 9:8-12)		Sekhmet	Lejon (med solskiva) Helande	Helandets gud var maktlös.		Drabbade människor direkt. Spåmännen fick inte längre stå inför farao.	Onda och svåra bölder slog upp på de människor som hade vilddjurets märke och som tillbad dess bild. (Upp 16:2)
7. Hagel (2 Mos 9:13-35)		Set	Ospecificerat djur Storm, Kaos, Våld	Stormens gud var ursinnig på egyptierna.		Varningen kunde tillämpas individuellt. Farao bekände synd (men ändrade sig). Huvudfödan, vete, bevarades.	Då kom hagel och eld, blandat med blod, och kastades ner på jorden. (Upp 8:7)
8. Gräshoppor (2 Mos 10:1-20)		Osiris	Grön människa Liv, vegetation, fertilitet	Vegetationsguden misslyckades fullständigt.		All växtlighet förstördes. Farao erbjöd en kompromiss.	Ur röken kom gräshoppor ut över jorden, och de fick samma makt som skorpionerna på jorden. (Upp 9:3)
9. Mörker (2 Mos 10:21-29)		Solguden Ra	Falk (med solskiva) Solen	Vart tog solguden vägen?		Solen var källan till allt liv medan mörkret signalerade död, dom och hopplöshet. Farao förbjöd Mose att komma tillbaka.	Den femte [ängeln] tömde sin skål över vilddjurets tron, och dess rike lades i mörker. (Upp 16:10)
10. Förstfödde dör (2 Mos 12:29-36)		Farao	Man Inkarnationen av Ra	Faraos förstfödde skulle ha tagit över, men nu var han död.		Farao kallade själv på Mose. Farao gick med på alla Moses krav. Folket drev på Israel att lämna landet.	Slutdomen

Figur 103. Egyptiska plågor.

Ett annat citat ur Ipuwer-papyrusen säger att ”om jag visste var gud fanns så skulle jag tjäna honom”. Det visar att egyptiernas gudar nu var pulvriserade. Gud hade visat att han är starkare än allihop tillsammans och att han är den enda källan för sann räddning. {Nästa UBK sida 201.}

Att Egypten var en krossad nation framgår också av att det försvinner från Bibelns historiebeskrivning under en lång tid efter judarnas uttåg. Under en period av flera hundra år berättas om Israels konflikter med arameer, moabiter, midjaniter, ammoniter, filisteer och amalekiter, men inte ett ord om egyptiska militära aktioner förrän kung Salomo sitter på tronen i Israel. (Detta undantar en enskild egyptisk man med spjut som dödades av en av Davids män.[303]) Uppenbart behövde egyptierna en lång tid för att återhämta sig efter allt som drabbat dem.[304]

Den första påsken

På grund av faraos omedgörliga inställning hade krisen ökat undan för undan i Egypten. Gud gav sig dock inte eftersom hebreernas uttåg ur landet ingick i hans orubbliga frälsningsplan. Därför sände Gud den tionde och sista plågan som fick farao att ge med sig: Vid midnatt ska [Herren] gå fram genom Egypten. Då ska allt förstfött i Egyptens land dö, från den förstfödde hos farao som sitter på tronen ända till den förstfödde hos slavinnan vid handkvarnen, och även allt förstfött bland boskapen. (2 Mos 11:4-5) Naturligtvis fick inte Guds egendomsfolk drabbas av denna syndens och rebelliskhetens konsekvens, och därför gav han dem instruktioner för hur de skulle göra för att räddas undan. Inför uttåget skulle folket slakta ett offerlamm vars blod skulle skydda dem från den död som drabbade egyptierna. Händelserna blev förebilden för judarnas påskfirande och offerlammet motsvarar Jesus själv: Vårt påskalamm Kristus har blivit slaktat. (1 Kor 5:7) Bibeln beskriver många detaljer i Guds instruktioner till Israels folk som direkt förebådar korsfästelsen:

- **Tajmingen**
  Denna månad ska vara den främsta hos er. Den ska hos er vara den *första av årets månader… På tionde dagen* i denna månad ska varje familjefar ta sig ett lamm, så att varje hushåll får ett lamm… Ni ska *förvara det till den fjortonde dagen* i denna månad. Då ska hela Israels församlade menighet slakta det i skymningen. (2 Mos 12:2-6) Lammet skulle alltså väljas ut fyra dagar före slakt, en tid som användes till inspektion av att det uppfyllde alla krav som ställdes. Det var också på *tionde dagen* i årets första månad (på våren enligt högtidskalendern) som Jesus red in i Jerusalem på ett åsneföl. Den *fjortonde dagen* i samma månad korsfästes han. Tiden däremellan granskades han noggrant av den religiösa överheten i landet, se figur 128 på sidan 231.
- **Lammets egenskaper**
  Ett *felfritt*, *årsgammalt* lamm av *hankön* ska ni välja ut och ta det antingen från fåren eller getterna. (2 Mos 12:5) Också Jesus var *felfri*, det vill säga utan synd,[305] han var i sina bästa år på samma sätt som man ansåg *årsgamla* lamm vara och han var *man*.
- **Blodets skydd**
  Man ska ta av *blodet* och stryka det på båda dörrposterna och på övre dörrträet i husen där man äter det. Köttet ska *ätas* samma natt… När jag ser blodet ska jag *gå förbi er*. Ingen straffdom ska drabba er med fördärv när jag slår Egyptens land. (2 Mos 12:7-13) Figur 104 visar hur det kan ha gått till. På engelska kallas påsken *passover*, det vill säga *passera förbi*, vilket var det Herren gjorde när han såg det skyddande blodet. Idag skyddar Jesu blod mot Guds vredesdomar över orättfärdigheten. Märk likheten med nattvardens instiftande: Medan de åt tog Jesus ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: ”Tag och *ät*. Detta är min kropp.” Och han tog en bägare, tackade Gud och gav åt dem och sade: ”Drick av den alla. Detta är *mitt blod*, *förbundsblodet*, som blir utgjutet för många till syndernas förlåtelse. (Matt 26:26-28)
- **Osyrat bröd**
  Från kvällen den fjortonde dagen i första månaden ska ni äta osyrat bröd ända till kvällen den tjugoförsta dagen i månaden. Under sju dagar får ingen surdeg finnas i era hus. (2 Mos 12:18-19) Anledningen för israeliterna att fira en högtid med osyrat bröd var både bakåt- och framåtblickande. Dels skulle det hjälpa folket att komma ihåg att uttåget ur Egypten skedde med så stor brådska att inget bröd hann bli syrat,[306] och dels skulle det peka framåt mot Kristus. Surdegen representerar synden i en människas liv som Jesus skulle komma för att ta bort: Rensa bort den gamla surdegen så att ni blir en ny deg, för *ni är osyrade*. Vårt *påskalamm* Kristus har blivit slaktat. (1 Kor 5:7)
- **Inget krossat ben**
  Ni får inte krossa något ben på [påskalammet]. (2 Mos 12:46) Inget ben krossades heller på Jesus under korsfästelsen: Men när [soldaterna] kom till Jesus och såg att han redan var död, krossade de inte hans ben. (Joh 19:33) Eftersom soldaterna inte kan ha känt till realprofetian om påskalammets okrossade ben, blir deras handling ett övernaturligt uppfyllande. Bibeln säger också att det hände för att Skriften skulle uppfyllas. (Joh 19:36) {Nästa Profetia sida 214.}

Figur 104. Blodet på dörrkarmen. Av James Tissot (1836-1902).

Uttåget

Efter den tionde plågan var folket i Egypten desperata. Farao kallade till sig Mose och Aron på natten och villkorslöst bad dem lämna landet. Egyptierna till och med skyndade på folket för att snabbt få bort dem. Då gav de sig iväg, omkring 600 000 man till fots förutom barn tillsammans med en stor blandad folkhop (2 Mos 12:31-38). Många estimat ger en total på cirka två miljoner människor som lämnade Egypten,[307] en ansenlig skara. Figur 105 ger en konstnärlig version av hur det kan ha sett ut.

Figur 105. Uttåget ur Egypten. Vid horisonten syns den molnpelare som ledde folket under dagen.[308] (James Tissot: The Exodus, cirka 1900.)

Figur 106. Modern (2009) tolkning av hur Israel gick genom Röda havet. Märk hur de förföljs av den egyptiska armén.

Röda havet

När farao hade släppt folket förde Gud dem inte *genom filisteernas land*, fast det var den närmaste vägen. Gud tänkte nämligen att folket kunde ångra sig och vända tillbaka till Egypten när de fick se krig hota. Därför lät han folket ta en *omväg genom öknen mot Röda havet*. (2 Mos 13:17-18) Kortaste, bekvämaste och vanligaste vägen för israeliterna hade varit ”genom filisteernas land” viket är kustvägen från Egypten till Kanaan, en sträcka på ett trettiotal mil. Här fanns dock egyptiska militära utposter, och Gud förutsåg att folket då kunde få kalla fötter och vända tillbaka till Egypten. Dessutom hade Gud tidigare sagt till Mose att han skulle återvända till Horebs berg,[309] och därför fick de välja en sydligare rutt. De gick en ”omväg genom öknen mot Röda havet”, en resa på ungefär dubbla distansen som normalt hade tagit några veckor i anspråk. På grund av folkets motvilja mot Gud kom det dock att stanna i öknen under hela fyrtio år.

Farao ångrade snart sitt beslut att låta israeliterna lämna Egypten och bestämde sig för att förfölja dem med hela sin armé. Han hann upp dem vid Röda havet så att de blev trängda mellan egyptierna och vattnet vilket skakade om dem rejält, och de började klaga på Mose. På Guds befallning lyfte denne dock sin stav över havet som då klövs mitt itu så att hela gudsfolket kunde vandra över torrskott (figur 106). Egyptierna följde efter men när alla israeliter hunnit över lyfte Mose sin hand över vattnet igen som då uppslukade hela den egyptiska krigsmaskinen.[310]

Vilket hav var det som korsades av den talrika folkmassan? Ordet **Röda havet** finns inte i den ursprungliga hebreiska Bibeln utan är en översättning som först dyker upp i den grekiska översättningen Septuaginta på 200-talet fvtk. På hebreiska heter havet **Jam Suf** som ungefär betyder vasshavet, och från 1 Kung 9:26 kan man sluta sig till att det är dagens **Akabaviken**: Kung Salomo

byggde också en flotta i Esjon-Geber, som ligger vid *Elot* [nuvarande Eilat vid norra Akabaviken], *på stranden av Röda havet [Jam Suf]*, i *Edoms land* [runt norra och nordöstra delen av Akabaviken]. Flera andra förhållanden talar också för att Jam Suf är Akabaviken:

- En vandring från Egypten till Kanaan via Akabaviken är en omväg genom öknen (2 Mos 13:18).
- Havet är stort nog för att döda den egyptiska armen.
- Efter korsandet kom Israel till Midjans land som ligger öster om Akabaviken.[311]
- Sinaihalvön var egyptiskt territorium på den tiden, och Gud hade uttryckligen gett Mose uppdraget att rädda folket *från* Egypten.[312]
- Många arkeologiska och andra fynd som snart kommer att presenteras bekräftar också slutsatsen.

På satellitbilden i figur 107 visas Israels troliga och ungefärliga vandringsväg från Gosen i östra Nildeltat, där de bodde under sin tid i Egypten,[313] till korsningsstället över Akabaviken. Att de inte gick rakt på beror på att Gud sa till Mose att säga till Israels barn att de *vänder* och slår läger… *vid havet* med syfte att farao skulle tro att Israels barn har gått vilse i landet, *instängda av öknen*. I förlängningen var Guds syfte: Jag ska förhärliga mig på farao och hela hans här, så att egyptierna förstår att jag är Herren. (2 Mos 14:2-4)

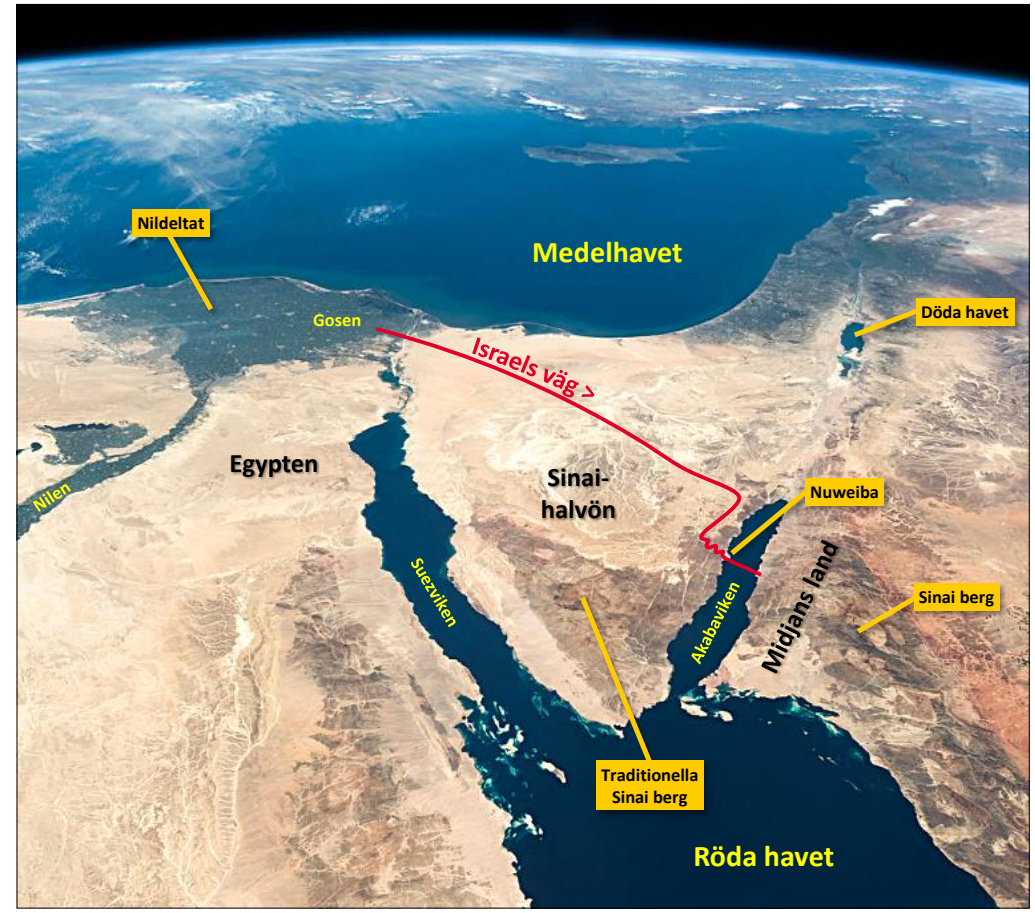

Figur 107. Israeliternas väg genom öknen.

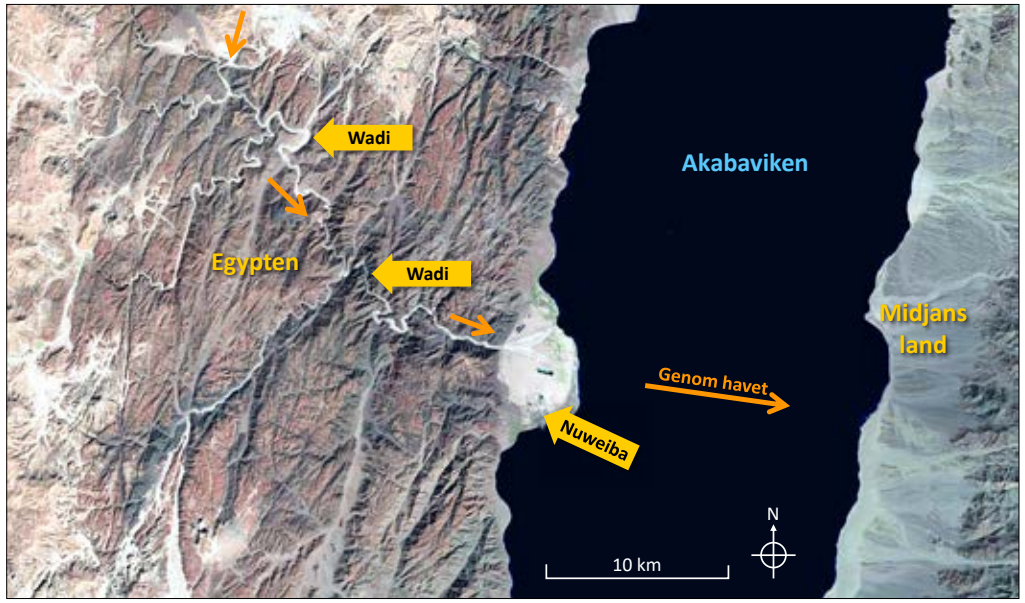

Figur 108. Israeliternas väg. Orangea pilar visar passagen genom wadin, över halvön vid Nuweiba och sedan genom Röda havet. Vid det smalaste stället är wadin knappt tjugo meter bred.

Figur 107 visar också att israeliterna med stor sannolikhet korsade Akabaviken vid **Nuweiba**. Staden ligger på en halvö som sticker ut cirka fyra kilometer i vattnet, stor nog att rymma både det israeliska folket och deras egyptiska förföljare. Vid detta ställe är det ungefär femton kilometer över till andra sidan viken. På båda sidor om den plana halvön stupar bergen brant ner i vattnet vilket förklarar att israeliterna blev ”instängda i öknen” i deras ”läger vid havet” enligt ovan. För att komma till Nuweiba måste man passera en lång och smal *wadi*, det vill säga en uttorkad flodfåra som bara periodvis vattenfylls efter ihållande regn. Satellitfotot i figur 108 åskådliggör hur wadin slingrar sig ner mot Nuweiba, och markfotot i figur 109 visar den sista delen av dess lopp före den mynnar ut i Akabaviken. Det var alltså här som det judiska folket strömmade fram innan det tog stopp vid havet. Man kan verkligen förstå deras desperation när de lyfte… blicken och fick se egyptierna som kom tågande efter dem (2 Mos 14:10) och deras förtvivlade klagan: Det hade varit bättre för oss att tjäna egyptierna än att dö här i öknen. (2 Mos 14:12)

Figur 109. Sista biten av wadin som mynnar ut vid Nuweiba. Bergen bortom Akabaviken hör till Midjans land i nuvarande Saudiarabien.

Den svenske professorn och amatörarkeologen Lennart Möller har i sin bok *The Exodus Case*[314] redovisat ytterligare omständigheter som skulle tala för att halvön vid Nuweiba är det ställe där israeliterna korsade Akabaviken:

- Vid kraftigt regnande forsar vatten fram genom wadin och för med sig mycket eroderad sand och grus. Det är sådant material som har avsatts utanför utloppet på wadin och byggt upp den halvö som ligger här. Sedimenten avslutas naturligtvis inte abrupt utan fortsätter en bra bit ut i havet. Det finns motsvarande avsättningar från wadis på andra sidan Akabaviken (figur 108), och därför är det inte omöjligt att sedimenten möts på mitten och bildar en ås på botten av den annars bråddjupa viken på vilken folket lätt kunde promenera över. Beroende på att Akabaviken är långt djupare än vad sjöfarten kräver finns inga noggranna mätningar gjorda av djupet i mitten, men om man extrapolerar bottens lutning vid Nuweiba, och på motsvarande sätt från andra hållet, fås ett största djup på 240 meter. Det skulle ge en behaglig lutning hela vägen.
- Båda sidorna av övergången är mycket jämna. Havsbotten är tämligen plan utan branta sluttningar, den har inga stora stenar eller berg och den saknar hindrande vegetation och korall. Ingen har som sagt undersökt botten vid mitten av havet, men under förutsättning att den ser likadan ut som de båda sidorna finns en ”röjd väg” tvärs över Akabaviken med en bredd på minst två kilometer. Dessutom är botten av sand och grus – inte lera – vilket säkerligen är orsaken till att folket kunde ta sig över torrskodda: Israels barn gick rakt igenom havet *på torr mark*, medan vattnet stod som en mur till höger och vänster om dem. (2 Mos 14:22) {Nästa NV sida 226.}
- Man har hittat två cirka fem meter höga pelare – en på vardera stranden för övergången – som kan vara minnesmärken över korsandet av Röda havet. Pelarna är gjorda av röd granit, ett material som inte finns i området, och de ser heller inte i övrigt ut som lokala motsvarigheter. Däremot är de mycket lika pelare som återfunnits i israeliska Ashkelon vad gäller material, form, dimensioner och dekorationer. Det troliga är att de är ditforslade med båt av någon senare israelit som velat högtidlighålla denna för nationen avgörande händelse. Kung Salomo är en het kandidat som ville ära Gud, som definitivt var tillräckligt rik och inflytelserik och som dessutom hade en flotta i Röda havet.[315]
- Det finns också många fynd från havsbotten som tyder på att detta var den geografiska platsen för israeliternas övergång. Ibland är fynden svåridentifierade eftersom de är täckta av korall. (Själva botten saknar korall enligt tidigare, men djurkolonierna finns på ställen där de kan ”få fäste”.) I några fall går det dock att urskilja vagnshjul lika dem som användes av den egyptiska armén, vilket stämmer med Bibelns uppgift om att hjulen föll av egyptiernas vagnar.[316] Det finns också skelettdelar från människor och djur. I några fall ligger skelettdelar och vagnsdelar huller om buller i högar vilket illustrerar 2 Mos 14:27-28: Mot morgonen återvände vattnet till sin vanliga plats. Egyptierna flydde men möttes av det, och Herren *strödde ut dem mitt i havet*. Vattnet vände tillbaka och *täckte vagnarna och ryttarna* och hela faraos här som hade kommit efter dem ut i havet. Inte en enda av dem kom undan. {Nästa Arkeologi sida 203.}

船

Vilken av Egyptens faraoner var det som förföljde Israel och som gick under i Röda havet tillsammans med hela sin armé? Mycket talar för att det var **Amenhotep III** under Egyptens artonde dynasti.[317] Hans äldste son var sannolikt **Tutankhamon** som i så fall dog i samband med den tionde plågan över Egypten, vilket skulle förklara egyptologernas mysterium angående Tutankhamons alltför tidiga död vid nitton års ålder. Bland de så kallade **Amarnabreven** finns upphittat en skrivelse från Amenhoteps änka där hon ber den hettitiske kungen att sända sin son i syfte att bli hennes make. De orsaker hon anger i brevet är att hon inte har någon man (han dog ju i Röda havet), att hon inte har någon son (han dog ju bland de förstfödda) och att det bara finns tjänare kvar i Egypten (officerare, men också präster och andra ledare, dog ju i Röda havet). Denna hypotes skulle också förklara varför Tutankhamon trots sin ringa ålder hade en så rikt utsmyckad gravkammare. Han fick helt enkelt ta över den grav som var avsedd för hans far eftersom denne var försvunnen och inte

längre i behov av någon annan sista vila än den på Röda havets botten. Fynd visar också att Tutankhamon är begravd i en kammare som inte tillhörde honom själv. Dessutom kan man visa att han begravdes under den tid på året då uttåget och den första påsken inföll. Växter i graven är nämligen böjda på ett sätt som bara låter sig göras med färska exemplar, och genom att artbestämma växterna och jämföra med blomningstider kan man sluta sig till att begravningen skedde någon gång från mitten av mars till slutet av april. {Nästa UBK sida 235.}

Många betraktar händelsen när Röda havet korsades som den israeliska nationens födelse. Folket steg ner i havet som jagade slavar och steg upp på andra sidan som en fri nation. Händelsen var del av en intensiv sjuveckorsperiod som började med uttåget ur Egypten och avslutades med Moselagens givande på Sinai berg.[318] Enligt tidigare skedde allt detta för nationen så avgörande på det 2500:e året efter skapelsen, inte bara ett jubelår utan det femtionde jubelåret – jubelårens jubelår! Mästerdirigentens taktslag är mycket distinkta. {Nästa Kronologi sida 230.}

Lagar och Regler

Även om Israels folk vägleddes av en molnpelare på dagen och en eldpelare på natten[319] så visste Mose hela tiden vart han var på väg. Gud hade instruerat honom att återvända till **Horebs berg** där han tidigare fått kallelsen vid den brinnande busken: En gång drev [Mose] fåren till andra sidan öknen och kom till *Guds berg Horeb*. Där uppenbarade sig HERRENS ängel för honom i en eldslåga som slog upp ur en buske… Och här är ditt tecken på att det är jag som har sänt dig: *När du har fört folket ut ur Egypten*, ska ni hålla gudstjänst *på detta berg*. (2 Mos 3:1-12) Berget ligger i **Midjans land**, området öster om Akabaviken dit israeliterna landsteg efter att ha vandrat genom vattnet. Landet har fått sitt namn från en av Abrahams söner, *Midjan*, som han fick tillsammans med Ketura, en hustru han tog sig sent i livet.[320] (Jämför med figur 87 på sidan 167.)

Resan från Akabaviken till Horebs berg hade ett antal anhalter:

- **Öknen Shur**. Här vandrade folket under tre dagar… utan att finna vatten (2 Mos 15:22) tills de kom till…
- … **Mara**. Här var dock vattnet bittert och odrickbart så folket gnällde på Mose. Då grep Gud in och visade Mose ett visst slags trä (2 Mos 15:25) som han kastade i vattnet som på så sätt blev sött.
- **Elim**, där det fanns tolv vattenkällor och sjuttio palmer (2 Mos 15:27).
- **Öknen Sin**. Här längtade folket tillbaka till Egyptens köttgrytor och anklagade Mose och Aron: Ni har fört oss hit ut i öknen för att låta hela församlingen dö av svält. (2 Mos 16:3) Gud svarade genom att sända vaktlar, en typ av fasanfågel, och manna, ett slags bröd. Den senare kosten skulle bli israeliternas huvudsakliga föda under de närmaste fyrtio åren, det vill säga under hela ökenvandringen.
- **Refidim**. Här hände mycket spännande. Gud försåg folket med vatten ur en klippa, en händelse så dramatisk att den strax får en egen rubrik. Israeliterna stred för första gången mot **amalekiterna**, ett ökenfolk som till viss del livnärde sig på överfall och rån. (*Amalek* var en sonson till Jakobs bror Esau som bodde i det angränsande landet Edom, och fiendskapen mellan hans folk och Guds folk kom att bli både lång och intensiv.[321]) Vid Refidim kom också Moses svärfar Jetro på besök, och Mose tillsatte domare över folket för att inte alla juridiska bagatellärenden skulle behöva komma upp på hans eget bord.[322]
- **Öknen Sinai**. Här slog de läger mitt emot berget (2 Mos 19:2) som var det berg där Mose skulle få ta emot lagen ur Guds egen hand.

Innan vi tittar närmare på innehållet i Moses lag ska vi lokalisera platsen för dess mottagande.

Guds berg

Israeliterna slog alltså läger i öknen Sinai ”mitt emot berget” som alternativt kallas **Horebs berg** och **Sinai berg** i Bibeln. Här stannade de under cirka ett år, och under denna tid fick Mose ta emot lagen direkt från Gud uppe på berget. Bibelkritiker ifrågasätter ibland historiciteten för denna händelse eftersom man inte hittat några arkeologiska lämningar runt ”Sinai berg”. Ett så stort folk som bor på samma ställe under så lång tid borde naturligtvis ha lämnat en hel del spår efter sig. Men tänk om man letat på fel ställe? Det traditionella Sinai berg ligger på Sinaihalvön (figur 107, sidan 199). Berget fick sitt namn på 300-talet efter Kristus då det namngavs av den romerske kejsaren Konstantins mor, sankta Helena. Den arkeologiskt intresserade kvinnan sökte under pilgrimsresor till Jerusalem efter heliga platser, hon uppförde kyrkor och hon sägs på övernaturlig väg fått kunskap om var Sinai berg är beläget. Hon namngav det och skapade troligen på detta sätt en av historiens största skrönor.

Av flera orsaker är det osannolikt att bergstoppen på Sinaihalvön är Bibelns Sinai berg: Om det var här som Israels folk kamperat hade det omedelbart blivit upptäckt av den egyptiska armén som kontrollerade området. Dessutom placerar Bibeln själv berget utanför Sinaihalvön: Ordet Hagar står för Sinai berg *i Arabien*. (Gal 4:25) Och det *finns* ett berg på den arabiska halvön som i många avseenden ser ut som det borde för att vara det genuina Sinai berg. Berget heter **Jabal al-Lawz**, är 2500 meter högt och ligger ungefär femtio kilometer öster om Akabaviken. MDV gör antagandet att det var här som Mose mottog lagen och prövar hur pass väl detta stämmer med verkligheten. (Berget går under tre namn i Bibeln: *Guds berg*, *Sinai berg* och *Horebs berg*.[323] Några menar att Horeb är en systertopp till Sinai på sju kilometers avstånd i samma bergsrygg,[324] men MDV väljer att inte skilja mellan dessa båda toppar.)

Vatten ur klippan

När Israels folk närmade sig Guds berg gjorde de som sagt en sista anhalt vid *Refidim*. Folket var i förtvivlat behov av vatten och Gud instruerade Moses: Se, jag ska stå där framför dig på *Horebs klippa*, och du ska *slå på klippan*. Då ska *vatten komma ut ur den* så att folket får dricka. (2 Mos 17:6) Samma händelse refereras till i Ps 78:15-16: Han *klöv klippor* i öknen och lät dem dricka som ur väldiga hav, han lät bäckar rinna fram ur klippan och vatten skölja ner som strömmar.

Figur 110. Horebs klippa. Mansfiguren är ditredigerad för att ge skalan. Högra bilden är en detalj som visar vattnets slipning av stenen. (Foton: © Jim & Penny Caldwell. Publicerade med tillstånd.)

Horebs klippa är inte detsamma som *Horebs berg*, men eftersom förnamnen är lika så borde de ligga i samma område. Och cirka en mil nordväst om Jabal al-Lawz ligger en säregen formation som uppfyller alla

krav på att vara Horebs klippa. Den är mycket olik alla de andra geologiska formationerna i området. Det är ett gigantiskt stenblock, cirka tjugo meter högt, placerat uppe på en liten höjd och *kluvet* (!) uppifrån och ner som om en jätteyxa hade drämt till blocket och med enorm kraft splittrat det i två delar. Vänstra fotot i figur 110 visar klippan i helfigur medan högra fotot zoomar in basen av själva sprickan. Här syns tydligt spåren av vatten som eroderat stenen. Det syns inte på bilden, men kanalen fortsätter nedför den lilla kulle som klippan står på och avslutas med en skålad yta av solid granit som måste ha varit idealisk för att samla upp vattnet. Runt denna nu uttorkade pool samlade sig säkert det mångtaliga folket för att hämta sitt dricksvatten. *Uppenbarligen har det forsat stora mängder vatten ur en hög klippa på en höjd mitt ute i öknen!*[325]

Horebs klippa kan tydligt ses i Google Earth eller liknande verktyg. Den finns på koordinaterna 28°43'35,9"N och 35°14'10,4"Ö. {Nästa Arkeologi sida 204.}

Sinai berg

Efter händelserna vid Refidim nådde gudsfolket till slut den plats där de skulle få motta Guds lag. Här skulle de stanna nästan ett år,[326] och här skulle de få erfara händelser som kom att sätta oförglömliga spår i den israeliska nationen för all framtid.

Folket slog läger i **Sinai öken**… mitt emot berget (2 Mos 19:2). Figur 111 visar ett satellitfoto över det område som är en mycket god kandidat till att vara just den plats där dessa historiska händelser utspelade sig. Till vänster reser sig det mäktiga *Jabal al-Lawz* – Sinai berg – och till höger finns ett mer låglänt och plant område – folkets lägerplats. Många faktorer talar för att det var just här som det historiska dramat utspelade sig:[327]

- Flera av **namnen** i området speglar bibliska händelser. *Jabal al-Lawz* betyder mandelberget på arabiska eftersom det finns gott om mandelträd här vilket är ovanligt i den omkringliggande vildmarken. Det kan kopplas till Arons stav som var av mandel och till delar av den sjuarmade ljusstaken som hade formen av mandelblommor.[328] Lokala beduiner kallar berget för *Musa-berget* som betyder Moses berg. Dessutom finns en wadi i närheten som tidigare kallades *Hurab* vilket är snarlikt Horeb.
- Öster om Jabal al-Lawz, på fem kilometers avstånd och med en höjdskillnad av 1000 meter, ligger en slätt stor nog för att vara **lägerplats** för två miljoner människor. Den kan ses i högra delen av figur 111 och finns uppförstorad i figur 134 på sidan 240.
- Som figur 111 visar har berget **kolsvarta toppar** medan övriga delar är ljusare. Gränsen mellan de två bergarterna är knivskarp. Ingen vet med säkerhet hur detta har bildats men kanske 2 Mos 19:18 ger förklaringen? Hela Sinai berg täcktes av rök, för HERREN hade stigit ner på berget *i eld*. Rök steg upp därifrån som röken från en *smältugn* och hela berget skakade våldsamt.
- Bibeln talar om en **vattenström** som kom från Sinai berg: [Mose] kastade [stoftet från guldkalven] i *bäcken som rann från berget*. (5 Mos 9:21) Denna bäckfåra kan tydligt ses i figur 111 även om den var torr vid tiden för fotot. I dess nedre del vidgar den sig till något som under regntider måste vara en pool av vatten. Här kunde folket hämta vatten åt sig själv och sin boskap.
- Vid foten av berget ligger en mänsklig konstruktion som troligen är det **altare** som Gud befallde Mose att bygga: Men om du vill göra ett *altare av stenar* åt mig, ska du *inte bygga det av huggen sten*. För om du rör vid den med din mejsel vanhelgar du stenen. Du får *inte heller stiga upp till mitt altare på trappor*, så att din nakenhet blottas vid mitt altare. (2 Mos 20:25-26) Det var hit som Mose sände israeliternas unga män att offra tjurar som brännoffer och gemenskapsoffer åt HERREN. (2 Mos 24:5) Figur 112 visar altaret. Fram till själva altaret leder två L-formade "korridorer" som troligen var fällor använda till att leda fram offerdjuren. Alltsammans är byggt i obehandlad sten enligt Guds instruktioner. Det är också lågt vilket innebar att prästerna inte be-

Figur 111. Satellitfoto över Sinai berg och Israeliternas lägerplats. Inzoomningarna förklaras i texten. Koordinatangivelsen är för att kunna lokalisera bilden i Google Earth eller liknande verktyg.

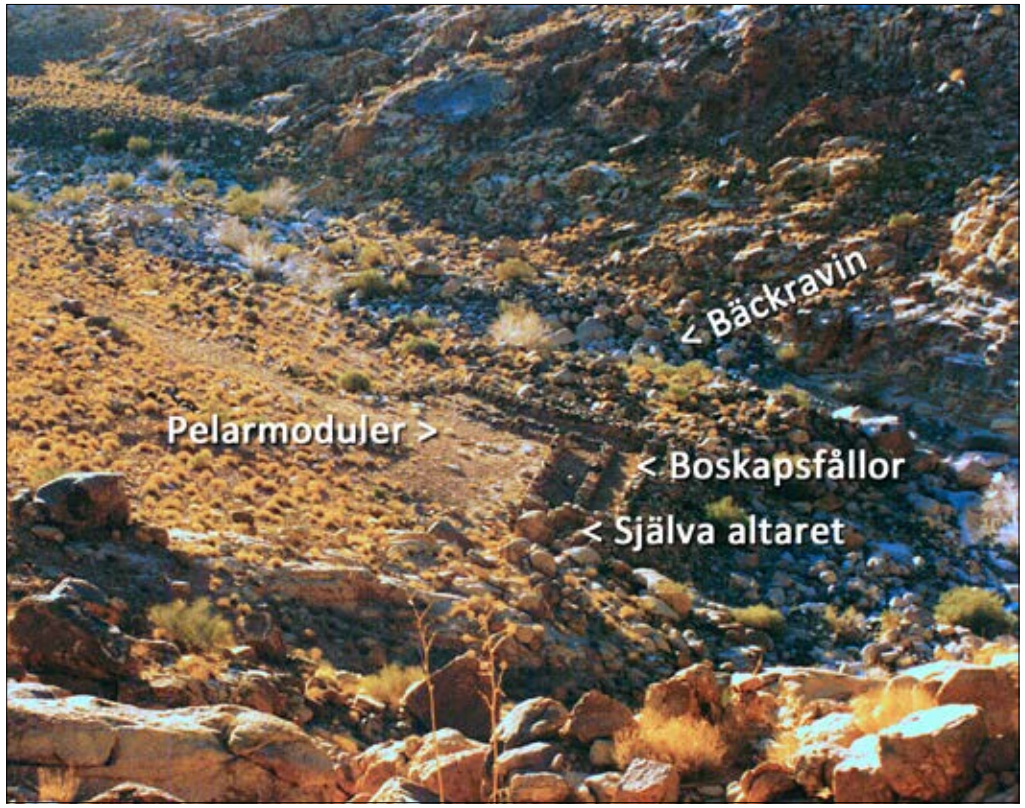

Figur 112. Moses offeraltare. (Foto: © Jim & Penny Caldwell. Publicerat med tillstånd.)

hövde stiga upp på trappor och därmed riskera att ”blotta sin nakenhet”. De bar ju mantlar som ingen skulle kunna se in under. Arabiska myndigheter som har gjort begränsade utgrävningar runt altaret rapporterar att man funnit djurrester, aska, ben och annat organiskt material.

Figur 112 visar också att det vid altaret ligger runda cylindrar av marmor som troligen är segment av de **pelare** som Mose reste i anslutning till offerplatsen: [Mose]… byggde ett altare nedanför berget och reste där *tolv stoder* för Israels tolv stammar. (2 Mos 24:4) Cylindrarna kan också anas vid inzoomningen av offeraltaret i figur 111. Troligen bestod varje ”stod” av ett antal sådana cylindrar placerade ovanpå varandra, men senare jordbävningar – och kanske mänsklig åverkan – har vält omkull dem. I anslutning till upprättandet av pelarna berättar Bibeln att Mose tog blodet och stänkte på folket (2 Mos 24:8). Eftersom det är svårt att träffa två miljoner människor samtidigt är det troligt att han stänkte blodet på de tolv pelarna som fick representera de tolv stammarna.

Då Mose blev kvar på berget i fyrtio dagar och fyrtio nätter (2 Mos 24:18) blev folket otåligt och konspirerade mot honom genom att vända sig till Aron och bönfalla honom: Kom och *gör oss en gud*, som ska gå framför oss. För vad som har hänt den där Mose… det vet vi inte. (2 Mos 32:1) Aron föll för grupptrycket och tillmötesgick folkets önskan genom att samla in guldringar och gjorde av [guldet] en gjuten kalv (2 Mos 32:4). Denna **guldkalv** finns inte kvar idag eftersom Mose pulvriserade den i sitt vredesmod,[329] men däremot bör det fundament på vilket den stod finnas kvar. Figur 113 visar ett stort stenröse nära centrum av lägerplatsen (figur 111) som är en mycket god kandidat för detta fundament. På stenröset finns gott om tjurinskriptioner, och det är det enda kända stället i hela Saudiarabien där sådana förekommer. Däremot är de mycket vanliga i Egypten vilket visar att israeliterna bar denna tradition vidare från den kultur de just lämnat.

Figur 113. Fundamentet för guldkalven? Pilen visar en tjurinskription och det överlagda fotot visar en annan. (Foton: © Jim & Penny Caldwell. Publicerade med tillstånd.)

- En bit utanför lägret finns en **begravningsplats** med flera tusen gravar vilket kan kopplas till den händelse då många människor dog som en följd av dyrkan av guldkalven: På den dagen föll omkring *tretusen män* av folket. (2 Mos 32:28) En så pass stor samling gravar i ett öde område tyder på att det någon gång tidigare måste ha funnits mycket folk här.
- Nedanför berget finns rikligt med **inskriptioner av skor** på stenar. De kan ses mot bakgrund av Guds ord till Mose: Du ska märka ut en gräns för folket runt omkring berget och säga: Akta er för att stiga upp på berget eller komma nära dess fot. Var och en som kommer nära berget ska straffas med döden. (2 Mos 19:12) Motsvarande tecken fanns i Egypten där det markerade heliga platser, och också i Bibeln finns tanken på att ta av sig skorna på helig mark.[330] Kanske användes dessa inskriptioner vid bergets fot för att signalera *hit men inte längre*.
- Det finns rikligt med **rundlar av stenar** utplacerade i området. De har några meter i omkrets och användes kanske till att fästa tältdukar vid. Det stora antalet vittnar om att en mycket stor skara människor någon gång dragit genom trakten.
- Att området har stor betydelse är uppenbart av att de saudiarabiska myndigheterna har en stark **bevakning** av det. Fundamentet för guldkalven är omringat av ett taggtrådsförsett staket, tydligt både i figur 113 och i den nedre inzoomningen i figur 111. I den övre högra inzoomningen i samma figur syns ett annat staket som spärrar vägen från lägerplatsen upp till berget, och här finns också ett vakthus för de beväpnade vakter som patrullerar området. Även begravningsplatsen är inhägnad (som dock inte finns på bild). Varför skyddar den arabiska makten denna *gudsförgätna* del av världen? Kanske därför att den i själva verket är raka motsatsen!

Figur 114 ger en översikt av området. Den är tagen från en platå (utmärkt i figur 111) som är stor nog att rymma de sjuttiofyra personer som följde med Mose halvvägs upp på berget när han skulle ta emot stentavlorna med lagen och budorden (2 Mos 24:12): Mose och Aron, Nadab och Abihu och sjuttio av de äldste i Israel gick dit upp. (2 Mos 24:9) Det var ungefär denna vy Mose måste ha haft när han var på väg nedför berget igen och kom närmare lägret och fick se kalven och dansen och i vredesmod kastade ifrån sig tavlorna och slog sönder dem (2 Mos 32:19). På bilden finns flera av de tidigare nämnda objekten utmärkta. {Nästa Arkeologi sida 213.}

Figur 114. Vy över lägerplatsen fotad från en bit upp på berget. (Foto: © Jim & Penny Caldwell. Publicerat med tillstånd.)

Lagens roll

Den mosaiska lagen upptar det mesta av texten från Andra Mosebokens tjugonde kapitel till Fjärde Mosebokens tionde kapitel, och den upprepas med lite variationer i Femte Moseboken. Denna repetition kallas ibland för **den andra lagen**, och den presenterades av Mose strax innan folket skulle inta Löfteslandet.[331] Den andra lagen var avsedd för en ny generation israeliter eftersom alla vuxna som varit med vid Sinai berg med ytterst få undantag nu var döda.[332]

Moselagen kan vara svår att förstå med västerländska glasögon. Det beror på att den är en *nationell* samling föreskrifter för en **teokrati**, vilket betyder att det var Gud som ytterst bestämde vad som var rätt och fel och inte människor som i en diktatur (en bestämmer) eller i en demokrati (majoriteten bestämmer). Lagen beskriver *helheten* för hur man skulle leva, det vill säga relationerna till Gud, till andra människor och till omgivningen (figur 115). **Landet** var en gåva från **Gud** och mottagaren var **gudsfolket**: För landet är mitt. Ni är främlingar och gäster hos mig. (3 Mos 25:23) Därför var det Gud som stipulerade hur man skulle förhålla sig teologiskt till honom, ekonomiskt till landet och socialt till varandra. Allt hängde samman. Till exempel var stöld inte bara ett ekonomiskt brott utan också ett brott mot Gud själv som gett Israel ett land och definierat regler för dess fördelning. Teokratin var ett privilegium förknippat med ett stort ansvar.

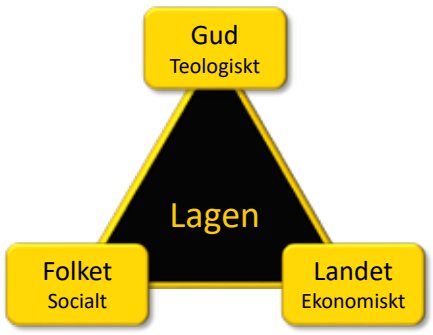

Figur 115. Lagens universella omfattning.

Det sociala mönstret i Israel var ickehierarkiskt. Hushållen stod i centrum, och fram till tiden för kung Salomo ägde dessa marken och hade mycket stor frihet att styra över sina egendomar. Denna rätt till privat

egendom upprätthölls av lagen. Marken skulle också stanna inom familjen och skulle därför, om den sålts, återgå till sin rätta ägare på jubelåret: Ni ska helga det femtionde året och utropa frihet i landet för alla dess invånare. Det ska vara ett jubelår för er. *Var och en av er ska då återvända till sin arvedel* och var och en av er ska återvända till sin släkt. (3 Mos 25:10) Sedan reglerades priset på marken så att det minskade ju närmare jubelåret överlåtelsen skedde.[333]

Allt skulle gå schysst till: Ni ska inte göra varandra orätt, du ska frukta din Gud. (3 Mos 25:17) Inte heller främlingen eller den fattige fick förtryckas.[334] Vid **friåret** som inträffade vart sjunde år skulle varje långivare som lånat ut något åt sin nästa efterskänka sin fordran, men man fick inte vara ”taktisk” och avstå från att ge lån då friåret närmade sig för då kunde den fattige brodern ropa till Herren mot dig, och synd kommer att vila på dig (5 Mos 15:2,9). Hela samhället skulle bygga på omtanke, pålitlighet och gudsfruktan. Därför står lagen på en klangbotten av nåd, och dess uppfyllande bygger på en grundläggande *attityd* av välvilja och tacksamhet. Som grund för denna uppskattning påminde Gud gång på gång om att han fört folket ut ur träldomshuset Egypten.

Israeliterna hade också en skyldighet att vara ett gott vittnesbörd för andra nationer.[335] Och Gud ville bli lovprisad för det han gjort: Du ska äta och bli mätt, och *du ska prisa Herren* din Gud, för det goda land han har gett dig. (5 Mos 8:10) Är det då inte lite fåfängt av Gud att vilja bli hyllad i alla lägen? Nej faktiskt inte, inte om man lägger rätt betydelse i ordet *prisa*. Det betyder inte att sprida komplimanger över Gud eller att berömma honom inför honom själv och andra. Att prisa Gud är ett uttryck för den attityd av tacksamhet och glädje som Gud ville att hans barn skulle ha inför lagen. På samma sätt som en naturälskare kan prisa landskapet så skulle Israels folk låta sin överflödande glädje spontant övergå i lovprisning inför dess källa. När Gud vredgades över att folket inte uppfyllde lagen så kom det därför inte från en sårad stolthet utan från kärlek och omtanke.

Förutom att den mosaiska lagen skulle styra upp folkets relationer till Gud, landet och varandra så hade den ett mer övergripande syfte. Den pekade på Guds helighet och avslöjade människans totala oförmåga att för egen maskin leva upp till hans krav. Denna insikt skulle i sin tur leda till att människan sökte Gud och bad honom om nåd. Det är detta Paulus menar med att lagen [har] blivit vår *uppfostrare till Kristus*, för att vi ska bli rättfärdiga av tro (Gal 3:24, 1917 års översättning). Den fullständiga och slutgiltiga lösningen på syndens problem heter alltså Jesus Kristus, men människans inneboende och naturliga benägenhet att vilja köpa Guds acceptans genom olika ”fromma” gärningar kvarstår. *När* (inte *om*) vi misslyckas kan vi antingen förtvivla över vår oförmåga eller kasta oss på Jesu kors och ta emot hans nåd. Det sistnämnda rekommenderas.

Det mosaiska förbundet

Lagen var alltså en samling regler som föreskrev hur Israels folk skulle leva under en speciell period av historien. Den gäller inte för alla folk under alla tider. Gud kräver inte samma saker av alla människor utan hans handlande är olika i olika faser av frälsningsplanen. Han reglerar sitt handlande genom olika *förbund* med människor och nationer, och den mosaiska lagen var ett sådant förbund med nationen Israel: Skriv upp dessa ord åt dig [Mose], för i enlighet med dessa ord har jag *slutit ett förbund* med dig och med Israel. (2 Mos 34:27) Förbundet var dock inte artskilt från de tidigare eller de kommande förbunden. Många av den mosaiska lagens föreskrifter hade tillämpats redan innan den gavs, vilket gäller offer, altare, präster, tionde, äktenskap och omskärelse.[336] Efter den mosaiska lagen kommer **det nya förbundet** som är huvudtemat för Nya testamentet. Här byts många av den mosaiska lagens detaljerade *handlingsregler* ut mot *en hjärtats inställning* som spontant leder till rätta handlingar. Principerna för rätt och fel är dock desamma. Det är detta nya förbund som är det *kontrakt* som idag gäller mellan Gud och kristna oavsett om dessa är judar eller hedningar. *Moses lag har inte längre något mandat att döma och fördöma kristna eftersom Jesus både har uppfyllt den i vårt ställe och betalat priset för vårt misslyckande att göra detsamma.*

Ett förbund innebär ett *åtagande* mellan parter. I Abrahams förbund var det bara den ena parten, Gud, som gjorde ett förpliktigande vilket Gud uttrycker som att jag svär *vid mig själv* (1 Mos 22:16). Ett sådant förbund kallas *ovillkorligt*. Moses förbund var dock *villkorligt* vilket betyder att det bara gäller om *båda* parterna, Gud och folket, uppfyller sina respektive åtaganden: *Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund*, ska ni av alla folk vara min dyrbara egendom, för hela jorden är min. Ni ska för mig vara ett rike av präster och ett heligt folk. (2 Mos 19:5-6) Guds åtagande var alltså att han skulle vara det israeliska folkets egen Gud och att de skulle vara hans eget folk. Folkets åtagande var att de skulle följa buden vilket de bekräftade med att allt som HERREN har sagt vill vi göra och lyda (2 Mos 24:7). Att folket skulle vara ”ett heligt folk” betyder att de skulle vara *ett avskilt folk*. De skulle inte befatta sig med den avgudadyrkan som fanns i de omgivande nationerna, och då skulle de få åtnjuta en speciell omtanke från universums skapare.

Att förbundet hade två parter med var sitt åtagande betyder inte att det var förhandlingsbart. Det är hela tiden Gud som sätter villkoren. Men lagen kunde ha ”bilagor” som var ditlagda på grund av människors önskningar. Vi ska senare se att detta gällde när Selofhads döttrar ville ha arvedelar eftersom deras far inte hade någon son.[337]

Att det mosaiska förbundet var villkorat folkets lydnad betyder på intet sätt att det underminerade det *ovillkorliga* löfte som Gud tidigare gett Abraham. Detta kommer att obetingat uppfyllas på *den fysiska nationen Israel* oavsett vad de enskilda individerna gör. *Deltagandet* i löftet är dock frivilligt för den enskilde. Mose refererade till och med till Abrahams ovillkorliga löfte när han appellerade till Gud för folket på Sinai berg: Kom ihåg Abraham, Isak och Israel, dina tjänare, som du *med ed vid dig själv har lovat*. (2 Mos 32:13) Och Paulus klargör det hela ytterligare: Ett testamente som Gud själv i förväg gjort giltigt [genom löftena till Abraham] *kan inte upphävas av lagen*… så att löftet skulle bli ogiltigt. (Gal 3:17)

De tio budorden

De tio budorden utgör ett fundament för och en sammanfattning av den mosaiska lagen. De särskiljer sig i flera avseenden från den övriga lagen vilket figur 116 sammanfattar.

	Tio Guds bud	Övriga lagen
Syfte	**Grundlag**	**Tillämpade lagar och regler**
Mottagare	**Hela folket** Dessa ord talade HERREN med hög röst *till hela er församling*… Och han skrev orden på två stentavlor. (5 Mos 5:22)	**Mose** HERREN sade *till Mose*: Så ska du säga till Israels barn… (2 Mos 20:22)
Nedtecknare	**Gud** När Gud hade talat färdigt med Mose… gav han honom vittnesbördets två tavlor, tavlor av sten, *skrivna med Guds finger*. (2 Mos 31:18) Detta gällde de första tavlorna som dock Mose slog sönder. Även den andra versionen var skriven av Gud, se raden under.	**Mose** Och *Mose skrev ner* alla HERRENS ord. (2 Mos 24:4)
Informations-medium	**Två stentavlor** HERREN sade till Mose: "Hugg ut *två stentavlor* åt dig, likadana som de förra…" Och *han [Gud] skrev* på tavlorna förbundets ord, de tio budorden. (2 Mos 34:1,28)	**En bok** Sedan Mose till alla delar hade skrivit ner orden i denna lag *i en bok*… (5 Mos 31:24)
Förvaring	**I förbundsarken** Du ska också göra dig en ark av trä… Och jag ska skriva på tavlorna… och *du ska lägga dem i arken*. (5 Mos 10:1-2)	**Vid sidan av förbundsarken** Ta denna lagbok och lägg den *vid sidan av HERREN er Guds förbundsark*. (5 Mos 31:26)

Figur 116. Skillnader mellan de tio budorden och den övriga lagen.

De tio budorden summeras i figur 117 tillsammans med hur det kan ha sett ut när Mose fick ta emot stentavlorna på Sinai berg. Buden finns i 2 Mos 20:3-17, och de är något förkortade i bilden. Den vänstra tavlan visar de fem första buden som handlar om människans förhållande till auktoriteter (vertikala relationer), medan den högra tavlan handlar om människans förhållande till medmänniskor (horisontella relationer). Om denna indelning är den ursprungliga är okänt. Några kommentarer:

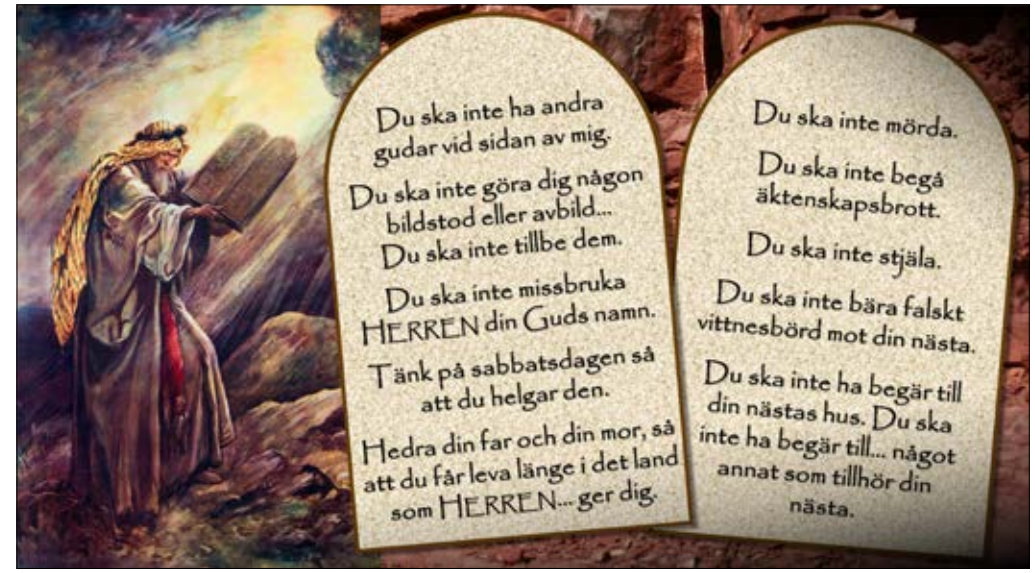

Figur 117. Mose och stentavlorna. Okänd konstnär.

- De lutherska och katolska traditionerna har en annan indelning av buden. De delar det sista budet i två och slår istället ihop det första och det andra budet.
- Förbudet mot att göra avbilder (det andra budet) är (huvud-?)orsaken till att det inte finns fler arkeologiska spår efter hebreernas gudstillbedjan.
- Budet att hedra sin far och mor (det femte) har en särställning i så motto att det finns ett direkt löfte knutet till det.

Buden

På 1100-talet räknade rabbinen Moses ben Maimon ut att det finns 613 bud i Moses lag varav 365 är förbud och 248 uppmaningar.[338] Buden delas ibland in i moraliska, civila, ceremoniella med flera, men en sådan indelning är svår att göra entydigt. Lagen är en enhet enligt figur 115 och den som håller hela lagen men bryter mot ett enda bud är skyldig till allt (Jak 2:10).

Problem i lagen?

Någon har sagt att den som gifter sig med tidsandan snabbt blir änka. Därför är det meningslöst att försöka finna en idag politiskt korrekt tolkning av buden i Moses lag. Den var visserligen skriven i en historisk situation som i stort delar värderingar och moraliska *principer* med vår egen, men *tillämpningarna* av dessa principer skiljde sig ibland i så hög grad att vi idag kan uppfatta dem som egendomliga. Vi ska betrakta några av dessa idag svårbegripliga områden.[339]

- **Slaveri**
  Det finns många bud som handlar om ”slavar”, men den hebreiska term som används, *ebed*, kan också översättas med ”tjänare”. Slavar i dagens betydelse var förbjudet: Om din broder råkar i fattigdom hos dig och säljer sig åt dig, *ska du inte låta honom utföra slavarbete*. Som en daglönare och en inneboende ska han vara hos dig. (3 Mos 25:39-40) Dessa tjänare var personer som kommit på ekonomiskt obestånd och därför *frivilligt* kontrakterade sig själva eller någon i sitt hushåll för att förhindra fattigdom och svält. Största skillnaden mot en vanlig anställning idag är nog den längre uppsägningstiden. När skulden var återbetald skulle tjänaren bli fri igen för att återgå till sin tidigare sociala ställning, och det fanns också en maxtid för engagemanget: Om någon av ditt folk… har sålt sig till dig och tjänat dig i sex år, *ska du det sjunde året frige honom*. Och när du friger honom, ska du inte låta honom gå med tomma händer. (5 Mos 15:12-13) Märk den påkallade frikostigheten vid frigivandet. Direktivet var alltid att du inte ska härska över [brodern som sålt sig åt dig] med hårdhet (3 Mos 25:43).

  Det fanns också ett system för återlösning av tjänare som råkat i fattigdom och sålt sig till en främling i landet.[340] Slavhandel förekom inte annat än i en form som kan liknas vid fotbollsklubbars köp av spelare från varandra. Den typ av slaveri som förekom i Nya världen under 1800-talet var uttryckligen förbjuden eftersom den var ett resultat av kidnappning som var förenat med dödsstraff.[341] Och det fanns över huvud taget inget nedlåtande i att vara en *ebed*.

  Något andra regler gällde för icke-israeliska tjänare, och detta av två orsaker: dels kunde de inte äga den jord som tillhörde Gud[342] och dels kunde de ha andra värderingar och levnadssätt än dem som det judiska samhället var uppbyggt på. De som ville bo i Israel men inte var bemedlade fick därför fungera som tjänare. De kunde dock komma till välstånd och till och med anlita egna tjänare.[343] Om de lånade pengar fick de inte skulden efterskänkt vid friåret vart sjunde år, vilket israeliterna fick.[344] Också främlingen skulle behandlas med omtanke och respekt som baserade sig på att israeliterna suttit i samma båt: Ni ska *älska främlingen* för ni har själva varit främlingar i Egyptens land. (5 Mos 10:19) I slutänden talar Skriften om en inkorporering av främlingar i gudsfolket: De främlingar som sluter sig till Herren och vill tjäna honom och älska Herrens namn… dem ska jag föra till mitt heliga berg och ge dem glädje i mitt bönehus. (Jes 56:6-7)

- **Kvinnans ställning**
  Det var mannen som hade ansvaret över familjen, var dess språkrör och skötte om arvet och lantegendomen, utan att kvinnan för den skull såg sig som förtryckt eller förnedrad. Lagen gav en omtanke om och ett skydd för kvinnan, speciellt när hon var i ett utsatt läge till exempel som änka eller frånskild. Den gav också uttryckliga varningar till dem som ignorerade detta: *Änkor och faderlösa* ska ni inte behandla illa. Om ni behandlar dem illa, ska jag sannerligen höra deras rop när de ropar till mig. (2 Mos 22:22-23) Det fanns *situationsanpassade lagar* som skyddade kvinnan vid till exempel en skilsmässa.[345] Det betyder att även om skilsmässor inte var sanktionerade så skulle kvinnans ställning värnas *om de ändå förekom*. På motsvarande sätt fanns situationsanpassade lagar för behandling av kvinnor som tagits som krigsfångar. De fick absolut inte besudlas utan skulle hanteras med respekt med det yttersta målet att bli fullvärdiga hustrur och fullt integrerade i det judiska samhället.[346] En del av lagarna kan ses mot bakgrund av att kvinnan skulle fredas från den ohämmade och rituella tempelprostitution som förekom i Kanaan dit israeliterna var på väg.

  Det finns även situationsanpassade lagar vad gäller polygami: Om han tar sig *en hustru till*, får han inte inskränka på den förras mat, kläder eller äktenskapliga rätt. (2 Mos 21:10) Det betyder inte att månggifte var tillåtet, men det fanns anvisningar som värnade om kvinnan även *om och när* det förekom. Det finns ett förbud mot polygami i 3 Mos 18:18: Du ska inte ta till hustru *en kvinna som är syster till din hustru*, så att du väcker fiendskap mellan dem [rivaliserande hustrur] genom att du blottar också hennes nakenhet medan din hustru lever. SFB tolkar detta som

en incestlag som hör ihop med lagar i verserna före som handlar om relationer *inom* släkten, men meningsbyggnaden antyder att det istället hör ihop med verserna efter som handlar om relationer *utom* släkten. Den understrukna formuleringen är ordagrant *en kvinna till sin syster* vilket – tillsammans med parallelluttrycket *en man till sin broder* – används tjugo gånger i Gamla testamentet och innebär inte ett bokstavligt syskon utan ungefär ”en kvinna/man som tillägg till en annan”. *Versen säger helt enkelt att mannen inte ska ta ytterligare en hustru.*[347] Polygami är en del av den fallna skapelsen, och därför säger Gud redan till Adam att han ska hålla sig till sin hustru [singularis], och de ska bli ett kött (1 Mos 2:24). Visserligen hade många av de bibliska personerna flera hustrur som till exempel Abraham, Jakob, David och inte minst Salomo, men närhelst idealet överträddes stod disharmoni, fiendskap och strid på tröskeln. Man kan ana att månggiftet avtog med tiden och efter återkomsten från Babylonien nämns det inte alls längre.

- **Renhetslagar**
  Den mosaiska lagen tar upp olika typer av orenhet. Den *moraliska orenheten* var detsamma som synd, och här var de grövsta förseelserna brott mot Gud (exempelvis avgudadyrkan), avsiktligt dödande samt sexuella synder (exempelvis incest). Den *ceremoniella orenheten* var inte synd i sig själv, utan den definierade vad som förhindrade ett närmande till Gud. Den angick i första hand, men inte uteslutande, prästerna som hade sin arbetsplats i tabernaklet och senare i templet där Guds närvaro var påtaglig. Att komma inför hans ansikte var en mycket allvarlig sak som krävde självkritik och noggranna förberedelser. Renhetsritualerna var därför en form av andligt avklädande och ett inre prövande av var man stod i sin relation till Gud.

  Moses lag skiljer mellan rena och orena djur[348] för att definiera dels vad man fick äta och dels vad man skulle offra. Indelningen av djuren fanns redan på Noas tid men då verkar den enbart ha gällt vad man skulle offra:[349] *Allt som rör sig* och lever ska ni ha till föda. (1 Mos 9:3) Det finns flera uppfattningar av vad som var den rationella grunden för indelningen i rent och orent. Några menar att det låg hälsomässiga och hygieniska orsaker bakom, andra att djurens beteenden symboliserade hur Guds folk skulle leva (till exempel är många rovdjur och asätare orena) och ytterligare andra tror att de orena djuren användes i avgudadyrkan och därför var förbjudna.

- **Du ska inte koka en killing i mjölken från dess mor.** (2 Mos 23:19)
  Detta bud kan låta så absurt vid ett första påseende att kritiker ibland använder det som ett stöd för sitt avvisande av Bibeln. Upphittade stentavlor i Ras Shamra vid den nordsyriska kusten beskriver dock en liknande ritual som användes av hednafolken för att skaffa sig ynnest inför sina gudar. Därför finns sannolikt den mosaiska lagens förbud helt enkelt för att gudsfolket inte skulle anpassa sig till den avgudadyrkan som fanns på de platser dit de var på väg.[350] {Nästa Arkeologi sida 240.}

En gång ville några skriftlärda och fariseer pröva Jesus genom att föra fram en kvinna som gripits för äktenskapsbrott. De frågade: Mästare, den här kvinnan greps på bar gärning när hon begick äktenskapsbrott. *I lagen har Mose befallt* oss att stena sådana. Vad säger då du? Efter en konstpaus värdig en retorikmästare svarade Jesus: Den av er som är utan synd kan kasta första stenen på henne. Detta svar fick de närvarande att droppa av en efter en, de äldste och förståndigaste först eftersom de insåg att Jesu sätt att följa lagen var med hjärtat. Då endast kvinnan var kvar frågade Jesus: Har ingen dömt dig? Efter hennes nekande svar kom det slutgiltiga utlåtandet från *Högsta domstolen*: Inte heller jag [Jesus] dömer dig. Gå, och synda nu inte mer! (Joh 8:3-11) Här stödde sig Jesus på Moselagens regel att det krävs minst två eller tre vittnen för en fällande dom,[351] och just därför frågade han kvinnan om ingen av de lagkloka hade dömt henne. Lägg märke till att *kvinnan räddades av lagen*, inte det omvända.

Rut, en illustration

I Ruts bok i Bibeln finns ett praktiskt exempel på hur den mosaiska lagen kunde tillämpas. Det beskriver hur lagen skyddade de fattiga och svaga, främlingar och gamla. Exemplet är också en imponerande realprofetia över hur Gud återlöser sitt folk från syndens och djävulens makt. En sådan *återlösning* fanns i den mosaiska lagen och innebar att om någon på grund av fattigdom tvingats sälja sig själv eller sin jord så kunde en släkting till den fattige återlösa honom och hans mark tillbaka till sin *rätte* ägare.[352] Jordegendomarna skulle ju stanna inom släkten. Det är en sådan återlösning tillbaka till den rätte ägaren, Gud, som fullbordats av Jesus Kristus: Genom det större och fullkomligare tabernaklet… gick han in i det allra heligaste en gång för alla, inte med bockars och kalvars blod utan *med sitt eget blod, och vann en evig återlösning*. (Hebr 9:11-12)

Berättelsen handlar om hur kvinnan Noomi tvingades lämna Israel tillsammans med sin man Elimelek och sina två söner på grund av en hungersnöd i landet. De sålde säkert sin jord även om detta inte uttryckligen sägs. De begav sig till Moabs land där sönerna tog sig var sin hustru från hednanationen. Efter en tid dog Elimelek och sedermera även de båda sönerna. Kvar fanns tre kvinnor, Noomi och hennes två svärdöttrar varav den ena var huvudpersonen **Rut**. Eftersom förhållandena hade förbättrats i Israel vände Noomi och Rut tillbaka och kom dit som två utsatta och fattiga kvinnor. I avsaknad av manliga kvarlevande representerade dock Noomi sitt hushåll, men Rut kunde inte ärva jorden eftersom hon var en hedning. Det var i detta läge som en släkting till Elimelek trädde in och köpte – återlöste – landet av Noomi och Rut. Släktingen hette **Boas** och han gifte sig även med Rut så att deras barn skulle kunna föra den elimelekska släkten vidare.[353] Den förste sonen hette för övrigt Obed och han blev far till Ishai som blev far till kung David. Flera generationer senare i samma släktlinje föddes den fulländade återlösaren, Jesus Kristus (se översikt 8 på sidan 424).

Berättelsen är en realprofetia över hur hedningar ska inlemmas i Israel. Rut (en hedning) återlöses av Boas (Kristus) som också tog henne till sin brud (den återlösta församlingen). Flera detaljer i berättelsen gör parallellen tydlig:

- Rut var en hedning som *valde* sin gemenskap med gudsfolket: Ditt [Noomis] folk är mitt [Ruts] folk och *din Gud är min Gud*. (Rut 1:16)
- Noomis andra svärdotter *valde* att stanna i Moab, representerande oomvända hedningar: Se, [Ruts] svägerska har vänt tillbaka till sitt folk och *till sina gudar*. (Rut 1:15)
- Då Rut anlände till Löfteslandet gick hon i väg och kom till en åker och *plockade där ax efter skördemännen* (Rut 2:3, figur 118). Det symboliserar hedningar som skördar på Abrahams arvedel.
- Då Rut plockade ax kom Boas… dit *från Betlehem* (Rut 2:4). Återlösaren Kristus kommer från samma ställe.
- En *inte namngiven tjänare* som var förman för skördemännen (Rut 2:6) introducerar Rut för Boas. Vi har tidigare sett att sådana personer utan namn kan representera den helige Ande, och i detta fall presenterar han församlingen (Rut) för Återlösaren (Boas).
- Rut ber Boas: Bred ut *din mantelflik* över din tjänarinna, för du är min återlösare. (Rut 3:9) Gud använder samma uttryck om sin brud Jerusalem: Jag bredde *min mantel* över dig. (Hes 16:8)
- Att Guds frälsningsplan går från judarna till hedningarna och sedan *tillbaka till* judarna finns också representerat i berättelsen: Rut (hedningar) får lära sig om Löfteslandet av Noomi (judar), men Noomi får lära sig om Boas (Jesus) av Rut. När Rut kom till staden efter att ha plockat ax tog hon också fram [korn] och gav [Noomi] *det hon hade fått över efter att ha ätit sig mätt*. (Rut 2:18). Kornet är det hedningen Rut skördat på Abrahams arvedel!

Men deras *återlösare* är stark, HERREN Sebaot är hans namn. Han tar sig an deras sak, och skaffar ro åt jorden. (Jer 50:34) {Nästa Profetia sida 216.}

Figur 118. Rut plockar ax på Boas åker. (James Tissot, 1836-1902.)

Straffen

I jämförelse med dem som tillämpas i Västerlandet idag var straffen i den mosaiska lagen stränga, men i jämförelse med samtida mellanösternlagar var de mycket milda. Mose lag skiljde sig också i flera andra avseenden från motsvarande lagar i grannländerna på sätt som vi känner igen från våra egna rättssystem:

- Alla var **lika inför lagen** oavsett social status. Kungar och präster hade ingen särställning. Brotten var mot Gud själv och inte mot ”samhället” eller ”överheten”. Eftersom alla var lika inför honom var alla också lika inför lagen.
- Ett straff fick endast utdelas efter en **rättegång**, och **maxstraff** fanns stipulerade. Domaren skulle personligen övervaka verkställandet av domen med syfte att skydda brottslingen så att bestraffningen inte överdrevs.[354] Ingen ska dömas till döden efter endast ett vittnesmål. (5 Mos 17:6)
- **Straffet** skulle stå **i proportion till brottet**, vilket definierades av *öga för öga-principen*: Om det sker en olycka ska liv ges för liv, *öga för öga*, tand för tand, hand för hand, fot för fot, brännskada för brännskada, sår för sår och blåmärke för blåmärke. (2 Mos 21:23-25) Denna vers kan misstolkas som att Bibeln förespråkar kroppsstympning vilket alltså inte alls är budskapet. Det blir uppenbart genom att läsa den nästkommande versen: Om någon slår sin slav eller slavinna i ögat och fördärvar det, ska han *släppa den skadade fri som ersättning* för ögat. (2 Mos 21:26) Principen med en balanserad straffskala förhindrade blodshämnd och att tvister mellan släkter accelererade ohämmat.

Dödsstraff tillämpades för de grövsta brotten som mord, människorov, avgudadyrkan, trolldom, grovt trots mot föräldrar och äktenskapsbrott.[355] Överlagt mord var den värsta synden vilket definierades långt innan Moselagen: Den som spiller människoblod, hans blod ska utgjutas av människor, för Gud har gjort människan till sin avbild. (1 Mos 9:6) Det är också den enda synd som uttryckligen undantas från möjligheten att kunna omvandlas till andra straff: Ni ska inte friköpa en mördares

liv om han är skyldig till döden, utan han ska straffas med döden. (4 Mos 35:31) Att detta uttryckligen uttalas innebär att det är fullt möjligt att domarna inte behövde utdela dödsstraff för de andra allvarliga brotten utan kunde välja en lägre påföljd från straffskalan.

Vågen

Vågen (figur 119) är den andra stjärnbilden i mazzaroten, och den symboliserar den mosaiska lagen med dess bud: Ni ska inte göra orätt när ni dömer i fråga om längd, vikt eller rymd. *Rätt våg*, rätta vikter, rätt efa, rätt hinmått ska ni ha. (3 Mos 19:35-36) {Nästa SB sida 237.}

Figur 119. Stjärnbilden Vågen.

Tabernaklet

Gud gav instruktioner till Mose om hur han skulle bygga **tabernaklet**, en portabel helgedom som skulle fungera som platsen för offer och tillbedjan när israeliterna vandrade från plats till plats i öknen. 480 år senare när folket sedan länge varit bofasta i Löfteslandet, skulle kung Salomo börja bygga tabernaklets stationära ersättare som var **templet** i Jerusalem.[356]

Guds anvisningar om hur tabernaklet skulle utformas var minutiösa, och han betonade vikten av att Mose noga följde dem: Se till att du gör detta efter den mönsterbild som har visats för dig på berget. (2 Mos 25:40) Orsaken var att tabernaklets olika delar realprofeterade om förhållandena i det kommande Gudsriket, och dess layout och arkitektur illustrerade vägen dit. Tabernaklet var en helgedom som är en *kopia och skuggbild av den himmelska helgedomen* (Hebr 8:5). Gud använde tabernaklet för att visa sin helighet, men samtidigt ville han beskriva för folket hur de ändå kunde närma sig honom. Därför blir studiet av tabernaklet en fascinerande illustration av Guds frälsningsväg.

Varför har då Gud så rigida regler om hur man ska närma sig honom, och varför är han så noga med att folket i detalj måste följa dem för att inte förgås? Faktiskt av motsvarande anledning som att säkerhetsföreskrifterna i ett kärnkraftverk inte får nonchaleras. I båda fallen står man inför en enorm kraftkälla som kan, om man hanterar den på fel sätt, tillintetgöra på ett ögonblick. Det är alltså inte så att Gud inte vill ha en relation med en människa eller att han skulle vara för fin för det, utan det är för att hans outsägliga helighet ögonblickligen skulle ”zappa” henne till intet. Därför har Gud föreskrivit en *väg* på vilken han kan nalkas. Tabernaklet var en sådan väg som idag är ersatt av den slutgiltiga Vägen, Jesus Kristus: *Jag är vägen*, sanningen och livet. *Ingen kommer till Fadern utom genom mig.* (Joh 14:6)

För att förstå djupet i parallellen mellan tabernaklet och frälsningsvägen måste man skilja mellan tre betydelser av *frälsning*, ett ämne som kommer att utvecklas i avsnittet om Jesus. De är:

- **Rättfärdiggörelse**. Det är när en syndare blir ett Guds barn. För en kristen är det en frälsning som *har skett* och innebär frihet från syndens *straff*.
- **Helgelse**. Det är när ett Guds barn vandrar med sin skapare. Det är frälsning som *håller på att ske* och innebär en gradvis frihet från syndens *makt*.
- **Förhärligande**. Det är när ett Guds barn uppstår och får full gemenskap med sin skapare i Guds rike. Det är frälsning som *kommer att ske* och innebär en frihet från syndens *existens*.

Uppgifterna om tabernaklet är hämtade från Andra Moseboken. Guds instruktioner finns i kapitel 25-31, och sedan repeteras det mesta när tabernaklet byggs i kapitel 35-39. En sista snabbrepetition ges i kapitel 40 när tabernaklet reses.

Bygget

Figur 120 visar tabernaklet och nedan följer en beskrivning av vad de olika delarna symboliserar.[357]

Området i och runt tabernaklet delades upp i fyra delar som symboliserade de olika stegen när en människa närmar sig Gud:

- **Utanför staketet** (*omhängen* i figuren) fanns de **oomvända** syndarna som ännu inte hade börjat närma sig Gud. *I deras mitt* fanns tabernaklet där Gud bodde.[358] Förgården hade ett staket runt omkring som var ungefär tre meter högt så det var alltså inte möjligt att se in utifrån.
- **Förgården** till tabernaklet var för de **rättfärdiggjorda**. Här fanns *brännofferaltaret* där man kunde offra för sina synders förlåtelse. Alla som ångrade sina synder hade tillträde till förgården.
- **Det heliga** beskriver **helgelsen**, det vill säga vandringen med Gud. Hit hade bara prästerna tillträde, men eftersom alla kristna är präster i det nya förbundet[359] ska alla helgas i sin vandring med Gud.
- **Det allra heligaste** var platsen för Gud: Jag kommer att uppenbara mig *i molnet över nådastolen.* (3 Mos 16:2) Det var samma molnsky som ledde israeliterna på deras väg genom öknen, och den var synlig även på natten som eld: Så ofta molnskyn höjde sig från tabernaklet bröt Israels barn upp… HERRENS molnsky vilade över tabernaklet om dagen, och *eld var i den om natten.* (2 Mos 40:36-38) Till det allra heligaste hade bara översteprästen tillträde och dessutom endast en gång om året. Kristus är den nye översteprästen som på ett fullständigt sätt berett vägen till Gud. Det sker i **förhärligandet** vid uppståndelsen, den frälsning som ännu är framtida.

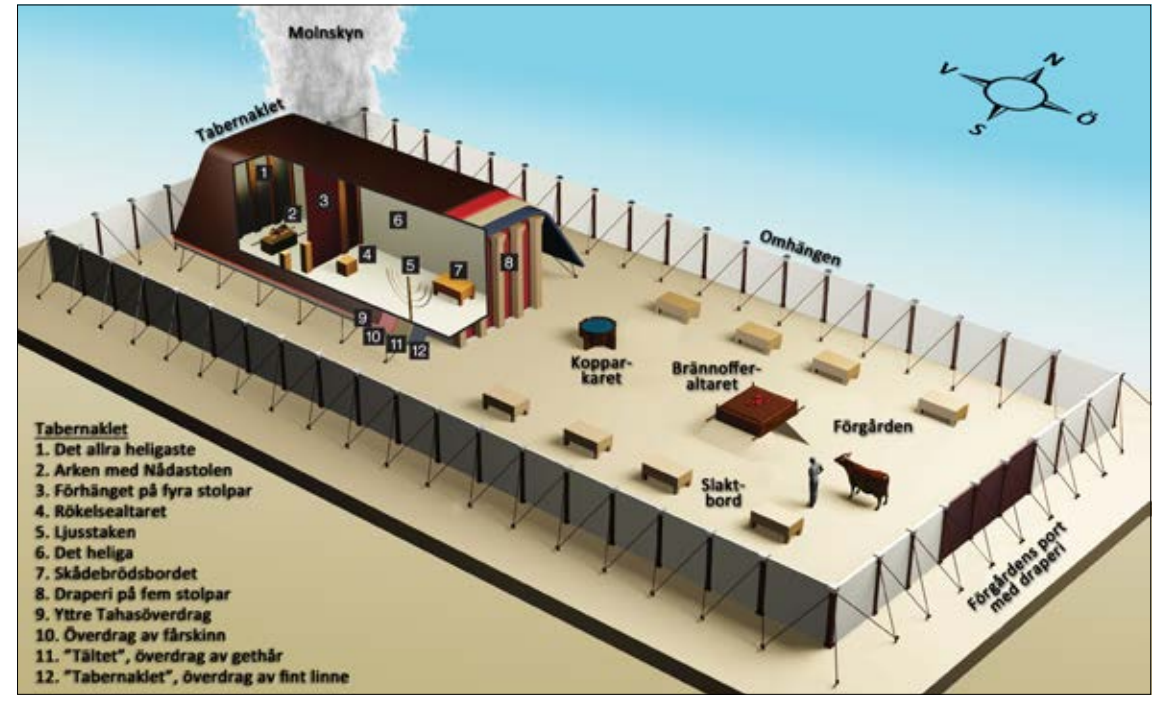

Figur 120. Tabernaklet.

För att komma utifrån in till det allra heligaste måste man passera tre ”portar” som symboliserar Jesus som vägen till Gud. Alla tre täcktes av draperier varav det innersta har ett speciellt namn översatt *förhänget* i SFB:

- **Förgårdens port** passerades när man gick in på tabernakelområdet.
- **Tabernaklets port** var vägen in till själva tabernaklet.
- **Entrén till det allra heligaste** fanns inne i tabernaklet och markerade gränsen mellan *det heliga* och *det allra heligaste*.

Draperierna till alla tre portarna hade samma fyra färger, mörkblått, purpurrött och karmosinrött garn och tvinnat fint lingarn (2 Mos 27:16, 26:36 och 26:31). De representerar olika aspekter av Vägen Kristus, och färgerna betecknar:

- **Blått** är trohetens färg och visar på Jesus som *profet*.
- **Purpur** är en kunglig färg och pekar på honom som *kung*.
- **Rött** är blodets färg och påminner om Jesu ställföreträdande död, en roll som *överstepräst*.
- Det **vita** lingarnet symboliserar helighet och pekar på Jesu förebedjande roll, också en roll som *överstepräst*.

Även de tre portarnas ytor var desamma, 100 kvadratalnar, vilket visar att Jesus alltid är densamme. Längden och bredden kunde dock skilja sig, av skäl som snart kommer att framgå.

Också antalsuppgifter och materialval för tabernaklets olika delar har bildliga betydelser. Översikt 5 (sidan 420) sammanfattar talens symboliska relevans, och nedan följer några av materialens betydelser:

- **Guld** symboliserar Jesu gudomlighet, härlighet och upphöjdhet.
- **Koppar** symboliserar Jesus i ringhet och förnedring samt det försoningsverk han utförde genom att låta sig dödas. (Materialet kan också ha varit brons eftersom hebreiskan använder samma ord för dessa material.)
- **Silver** är en sinnebild för den värdering människorna gjorde av Kristi försoning. För att samla in silvret till tabernaklet skulle var och en av de mönstrade israeliterna ge en halv sikel silver som en lösepenning för sitt liv (2 Mos 30:12).
- **Akaciaträ** betyder mänsklig natur, både vår egen och Jesu: Som en *späd planta* sköt han upp inför honom, som ett *rotskott* ur torr jord. (Jes 53:2)
- **Vitt linne** gjort på **lingarn** pekar på Kristi renhet, rättfärdighet och helighet.

Måtten anges i alnar, men ingen idag vet exakt hur lång den var. MDV använder konverteringen 1 aln = 0,6 meter.

Frälsningsprocessen

Vi ska nu vandra en människas väg från att vara förlorad och avskärmad från sin skapare till en intim gemenskap med honom:

- På håll verkade inte tabernaklet vara särskilt pampigt. Det var som att Gud inte ville imponera i yttre mening. Av samma anledning skriver han inte sitt namn över himlen för att locka till sig fler människor. En sådan uppenbarelse skulle övertyga om Guds existens men inte förändra hjärtan, och det är det Gud vill. Det skulle vara som att grädda bullar på för hög värme. De blir brända på ytan och degiga inuti. **Förgården** runt tabernaklet var 100 gånger 50 alnar, ungefär 60 gånger 30 meter. Omkretsen var således 300 alnar som är 3x10x10 alnar. Tre är Guds tal och tio är fulltalighetens tal. Trots ringheten på håll anade man att här bodde den gudomliga fullheten.

När man kom närmare slogs man av hur vitt och rent staketet eller **omhängena** runt tabernaklet var. Man förstod att det fanns något heligt innanför. Höjden på 3 meter gjorde att det inte gick att ta sig över för egen maskin utan man var tvungen att gå in genom **porten**. Den var dock förvånansvärt bred, 20 alnar eller omkring 12 meter. Det verkar som om Gud vill att alla människor ska bli frälsta och komma till insikt om sanningen (1 Tim 2:4). Man måste dock gå via Jesus som säger om sig själv: *Jag är porten.* Den som går in genom mig ska bli frälst. (Joh 10:9) Porten vette åt öster. För att gå in måste man därför vända ryggen mot den uppgående solen vilket uteslöt dyrkan av grannfolkens solgudar. Porten var 5 alnar hög och hade därför en yta av 100 kvadratalnar, och man kände åter igen fullheten. Och eftersom porten saknade lås var vägen till Gud alltid öppen.

Stolparna som höll upp omhängena runt förgården var 20 på långsidorna och 10 på kortsidorna. Det är dock inte entydigt i Bibeln om hörnstolparna ska räknas en eller två gånger vilket gör att totala antalet stolpar kan vara antingen 56 eller 60 stycken. Det är därför som figur 120 har det förra antalet medan figur 121 har det senare. MDV håller det för troligt att varje stolpe ska räknas endast en gång vilket ger 60 eller 6x10 stycken totalt. Eftersom sex är människans tal symboliserar stolparna *tillsammans* den mänskliga fullhet som finns när människor sluter sig samman i församlingar runt Kristus. Därför stod stolparna på **fotstycken** av koppar som symboliserar just Jesu försoningsverk. Stolparna var gjorda av akaciaträ som representerar en mänsklig natur, och de var överdragna med olika silverattiraljer vilket pekade på att de var köpta med Kristi försoning. De förenades av omhänget gjort av tvinnat fint lingarn – Jesu rättfärdighet.

- Det första man möttes av på förgården var **brännofferaltaret**. Här flyttade den ångerfulla människan över sina synder till ett oskyldigt djur genom att lägga sina händer på det, och sedan offrades djuret i syndarens ställe. Symboliken är uppenbar. Den människa som lägger sina synder på Kristus får *förlåtelse*, blir *försonad* med Gud och förklaras *rättfärdig* av honom.

  Altaret symboliserade Jesus som för fram offret till Gud. Dess fyra blodsbestänkta **horn** (se figur 121) pekade upp mot himlen och visade på kraften i försoningen. Materialet var akaciaträ överdraget med koppar, sinnebilder för Jesu mänskliga natur respektive hans självpåtagna ringhet i försoningsverket. Elden motsvarade Guds vrede över synden: Vår Gud är en förtärande *eld*. (Hebr 12:29) Altaret var byggt som en kvadrat med fyra sidor och hade **bärstänger** på sidorna för förflyttning mellan lägerplatserna. Fyra är världens tal och symboliken pekar på att evangeliet om syndernas förlåtelse ska bäras ut över hela jorden. Men Jesus var inte bara offeraltaret. Han var också både *offret* och *prästen* som utförde offrandet. 1 Pet 1:19 skriver att kristna blir friköpta som med blodet av ett *lamm* och Hebr 9:11 klargör att nu har Kristus kommit som *överstepräst*.
- Innan man kunde gå in i tabernaklet måste man passera **kopparkaret**. Det är här som prästerna tvättade både händer och fötter för att rena sig innan de gick in i själva tältet eller tabernaklet. Idag är alla troende präster inför Gud: Jesus… har… gjort oss… till *präster* åt sin Gud och Far. (Upp 1:5-6) Därför har vi tillgång till det heliga som motsvarar den kristnes vandring med Gud, efter en reningsprocess som har kopparkaret som symbol. Vid brännofferaltaret erfar syndaren en *sinnesförändring en gång för alla*, medan han vid kopparkaret genomgår en *daglig rening*. Vid altaret *blir* han ett Guds barn genom rättfärdiggörelsen, medan han vid karet *är* ett Guds barn som behöver löpande bekänna sina synder. Det förra förebådade det kristna *dopet* och det senare den kristna *nattvarden*. Dopet innebär en helkroppsrengöring medan nattvarden är att, liksom prästerna vid kopparkaret, tvätta händer och fötter.

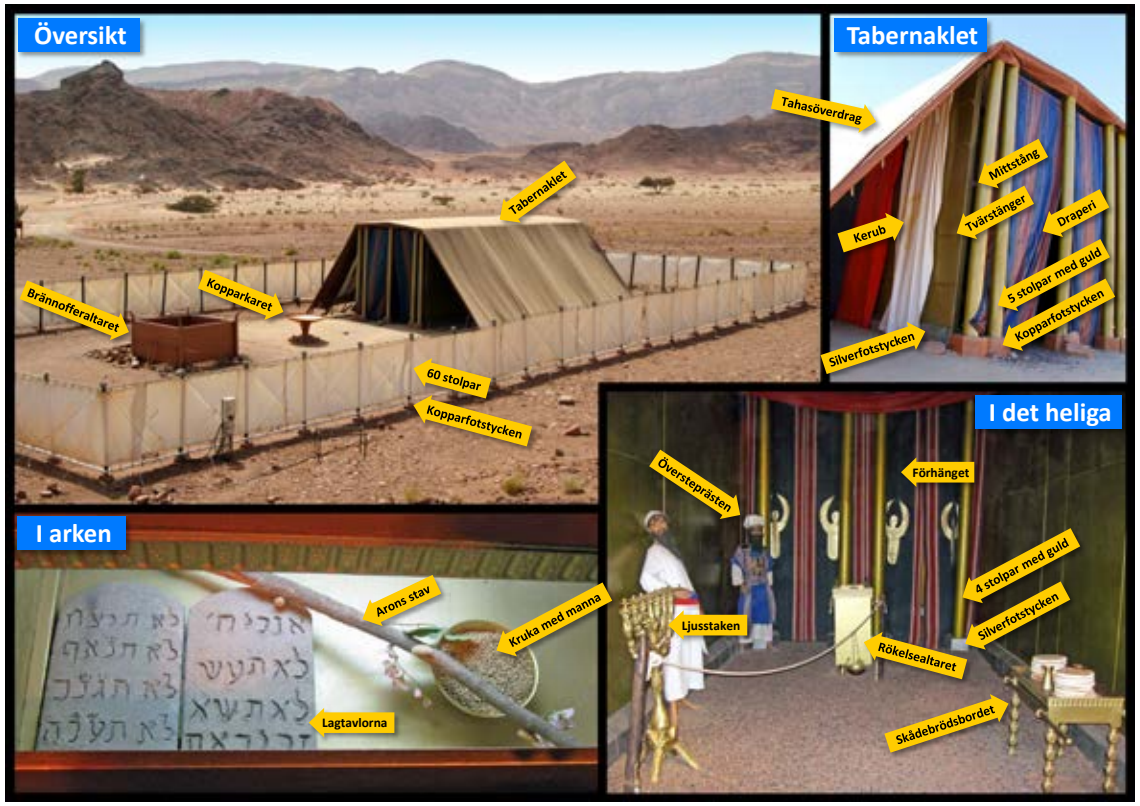

Figur 121. Modell av tabernaklet i Timna, Israel.

Vid brännofferaltaret utgöts **blod** för försoning medan kopparkaret innehöll **vatten** för rening: Han är den som kom *genom vatten och blod*, Jesus Kristus. (1 Joh 5:6) Reningen sker genom Guds ord: Ni är redan nu *rena i kraft av ordet* som jag har talat till er. (Joh 15:3) Därför kan kopparkaret också symbolisera Guds ord, och det går att spegla sig i Skriften på samma sätt som det gick att spegla sig i vattnet i karet. Men parallellen är ännu djupare än så, eftersom Mose till [karet av koppar] använde *speglar* som hade tillhört de kvinnor som gjorde tjänst vid ingången till uppenbarelsetältet (2 Mos 38:8). Vi denna tid använde man polerad koppar som reflekterande yta i speglar, och det var sådana som kvinnorna skänkt till byggandet av helgedomen. Materialet vittnade om Jesus i ringhet eftersom man ännu inte var inne i *det heliga*.

- Nu kom prästen in i **tabernaklet**, byggnaden eller tältet med två rum: **det heliga** och **det allra heligaste**. Inget av utrymmena hade några fönster för här gäller samma förhållanden som i det nya Jerusalem: Staden behöver inte sol eller måne för att få ljus, för *Guds härlighet lyser upp den och dess lampa är Lammet*. (Upp 21:23) Bibeln anger en del mått för tabernaklet, men eftersom det är oklart även här hur hörnstolparna ska räknas går det inte att veta dimensionerna med säkerhet. En vanlig uppgift är att tabernaklet var 10 alnar högt, 10 alnar brett och 30 alnar långt. Längden var delad på två: 20 alnar för det heliga och 10 alnar för det allra heligaste. Däremellan fanns *förhänget* upphängt på 4 stolpar. Dessa mått kommer att användas i fortsättningen även om de alltså inte är helt bevisade från Skriften.

  Tabernaklet bestod av 3 väggar, en på vardera långsidan och en på ena kortsidan. På den andra kortsidan fanns ingången åt öster där ett draperi hängde på 5 stolpar. Väggarna tillsammans bestod av 48 **brädor**, 10 alnar höga och 1,5 aln breda, som liksom förgårdens stolpar representerar

Gud folk. De var av samma material, akaciaträ, men i tabernaklet var de överdragna av guld vilket visar att de gått vidare i helgelse och iklätt sig Kristi härlighet. Paulus uppmanar alla kristna att göra detsamma: *Iklä* er Herren Jesus Kristus. (Rom 13:14) Brädorna stod tätt tillsammans och på fotstycken *av silver*, vilket innebär att de stod på grunden Jesu försoning: Ingen kan lägga en annan *grund* än den som är lagd, Jesus Kristus. (1 Kor 3:11) Antalet brädor var 4x12 stycken där fyra är världens tal och tolv är ett tal för gudomlig ordning: Gud vill föra *alla folk* till trons lydnad (Rom 16:26).

På var och en av tabernaklets tre sidor hölls brädorna ihop av 5 **tvärstänger** som sköts in i **guldringar** fästade i brädorna. Den mittersta stången gick troligen rakt genom brädorna (enligt övre högra fotografiet i figur 121). De fyra utanpåliggande stängerna representerar sannolikt de 4 aktiviteter som håller ihop församlingen: De höll troget fast vid apostlarnas *undervisning* och vid *gemenskapen*, *brödsbrytelsen* och *bönerna*. (Apg 2:42) Den 5:e stången som gick rakt genom ”hjärtat” på brädorna är den kristna kärleken.

Gud bodde i tabernaklet: Då täckte molnskyn uppenbarelsetältet, och HERRENS härlighet *uppfyllde tabernaklet*. (2 Mos 40:34) Idag bor han i *Guds hus*, som är den levande Gudens *församling* (1 Tim 3:15), och det är denna församling som var representerad av de 48 guldöverdragna brädorna. Paulus uttrycker samma faktum som att vi är den levande Gudens *tempel*, för Gud har sagt: *Jag ska bo hos dem* och vandra bland dem och vara deras Gud, och de ska vara mitt folk. (2 Kor 6:16) Det är också därför som Kristus gör en parallell mellan templet och sig själv när han säger riv ner det här templet, så ska jag resa upp det på tre dagar, och templet han talade om var hans kropp (Joh 2:19,21). Kristi kropp är ju församlingen[360] och båda kallas för tempel. Skriftens symbolik är konsekvent.

Innan prästerna kom in i det heliga måste de passera ett **draperi** som hängde vid tabernaklets ingång. Dess dimensioner var 10x10 alnar vilket betyder att det var smalare men högre än förgårdens port. Budskapet är nog att alla inte väljer att gå vidare från rättfärdiggörelsen vid brännofferaltaret till full gemenskap med Gud, men de som gör det passerar en högre, det vill säga ännu härligare, port. Draperiet hade fotstycken av koppar till skillnad mot tabernaklets brädor och förhängets stolpar som hade fotstycken av silver. På förgården fanns koppar för att erinra om Jesu ringhet, medan det i tabernaklet fanns guld och silver för att erinra om Jesu upphöjdhet. Draperiet låg mitt emellan och markerade det sista man såg av den förnedrade Frälsaren.

- Första delen av tabernaklet var **det heliga**. Här fanns 3 föremål. **Ljusstaken** (figur 122) kallas ibland sjuarmad vilket inte är helt korrekt. Den bestod av en central *stam* med *tre armar* som gick ut från vardera sidan.[361] Vi känner igen arrangemanget: Jag är vinstocken, ni är grenarna. (Joh 15:5) Ljusstaken symboliserar församlingen där Jesus är den centrala stammen eller stocken och grenarna är människorna. Ljusstaken hade ju totalt sex armar som motsvarar människans tal. Den var gjord i ett enda stycke vilket visar på den organiska enheten som de troende har med och i Kristus. Materialet var guld som symboliserar Jesu gudomlighet. Vid tillverkningen hamrades guldet vilket pekar mot prövningarna som både Kristus och hans egna har fått gå igenom. Ljuset kom från olja, en symbol för den helige Ande med vars hjälp både Jesus och hans

*Figur 122. Den **sex**armade ljusstaken med en stam i mitten gjord av The Temple Institute, Jerusalem.*

lärjungar är världens ljus (Joh 9:5 respektive Matt 5:14). Ljusstakens placering var på södersidan i tabernaklet vilket betyder att upplysningen från den helige Ande ersätter det naturliga ljuset från solen.

Mitt emot ljusstaken på tabernaklets norra sida stod **skådebrödsbordet** av akaciaträ överdraget med guld. På bordet låg tolv kakor av fint mjöl (3 Mos 24:5) som symboliserar det *levande brödet* som har kommit ner från himlen (Joh 6:51), honom som är mild och ödmjuk i hjärtat (Matt 11:29). Att kakorna kallas skådebröd (2 Mos 25:30) betyder att man äter i andligt avseende genom att *se* på det, på samma sätt som de ormbitna i öknen *fäste… blicken* på kopparormen och fick leva (4 Mos 21:9). (Märk att även här är koppar symbolen för Kristus på korset.) Låt oss *ha blicken fäst på* Jesus. (Hebr 12:2) Att antalet kakor var 12, talet för Guds ordning, beror på att Kristus är slutlösningen både för gamla förbundets 12 stammar och för nya förbundets 12 apostlar.

Framför *förhänget* i tabernaklet stod **rökelsealtaret**. Det var också av akaciaträ överdraget med guld vilket symboliserar Kristus och de med honom förenade. **Rökelsen** som tändes på altaret är en förebild för de heligas böner inför *Guds tron*, representerad av *nådastolen* i det allra heligaste på andra sidan förhänget. Altarets horn symboliserar kraften i bönerna. På samma sätt som översteprästen Aron skötte handhavandet av rökelsen och för*medlade* den sköna aromen inför nådastolen så har den kristne en överstepräst och *medlare* som bär fram hennes böner inför Guds tron. Ibland kan Jesus delegera detta uppdrag: [En ängel] fick mycket *rökelse* att lägga tillsammans med alla *de heligas böner* på *guldaltaret framför tronen*. (Upp 8:3)

- Längst in i tabernaklet låg **det allra heligaste** där förbundsarken var placerad. Här fanns Gud och härifrån kommunicerade han med Mose: Från nådastolen… ska jag tala med dig. (2 Mos 25:22) Rummet hade måtten 10x10x10 alnar, det vill säga fullkomlighet i kubik, vilket visar att det är en förebild för det nya Jerusalem som också är en kub där Gud kommer att bo.[362] **Förbundsarken** var av akaciaträ överdraget med guld som representerar Kristus. I hjärtat av arken (eller Kristus) fanns tre föremål (figur 121):[363] **Lagtavlorna** som visar att Kristus hade lagen i sitt hjärta. En guldkruka med **manna** som visar Jesus som livets bröd. Och **Arons stav** som blomstrade och visar Jesus som uppstånden. Vi ser den *helige* Guden, den *utrustande* Guden respektive den *livgivande* Guden. Som lock över arken fanns **nådastolen** med två guldkeruber som bredde ut sina vingar och blickade ner över den (figur 209, sidan 365). Det var Guds tron. Där skulle domen ske på basis av den lag som förvarades därunder, men där skedde istället försoningen på basis av det blod översteprästen (Jesus) stänkte på den. *Domstolen har blivit en nådastol.*

Förhänget var det draperi som skiljde det allra heligaste från det heliga. Förutom de fyra färgerna hade det keruber som skulle skydda den bakomliggande förbundsarken. En människa som obehörigt passerade förhänget gick en säker död till mötes. Där inne fanns den rättfärdige Guden vars helighet fullständigt skulle tillintetgöra en oförsonad syndare på ett ögonblick. Översteprästen fick gå in, men bara en gång om året på försoningsdagen och först efter ett nogsamt renande. Han uppgift var att stänka offerblod för sina och folkets synder.[364] Jesus, vår fullkomlige överstepräst, gick däremot in i det allra heligaste *en gång för alla*, inte med bockars och kalvars blod utan *med sitt eget blod*, och vann en evig återlösning (Hebr 9:12). Därför hände det fantastiska när Jesus dog på korset: Då *brast förhänget* i templet i två delar, *uppifrån och ända ner*. (Mark 15:38) Vägen till Gud är nu öppen och vi kan *i kraft av Jesu blod*… därför frimodigt gå *in i det allra heligaste* på den nya och levande väg som han öppnat för oss *genom förhänget*, det vill säga sin kropp. (Hebr 10:19-20) Märk riktningen på förhängets sprickande: uppifrån och ner. Initiativet kommer uppifrån! Den fulla tillgången till Guds närhet hör dock till den kristnes *framtida* frälsning, till det nya Jerusalem då Gud ska bo mitt ibland sitt folk och inte bakom ett förhänge i ett tälttempel: Något tempel såg jag inte i staden, för Herren Gud den Allsmäktige och Lammet är dess tempel. (Upp 21:22)

- Som tak hade tabernaklet 4 **överdrag** ovanför varandra, kanske kopplade till de olika aspekterna av Kristi verk som finns i 1 Kor 1:30: För oss har han blivit *vishet* från Gud, *rättfärdighet*, *helgelse* och *återlösning*. Om visheten motsvarar det första mötet med Gud kan aspekterna också ses som de olika stadierna av frälsningsvägen.

  Ytterst fanns ett överdrag av **tahasskinn** som kom från ett djur som vi idag inte kan identifiera med säkerhet. Det var detta överdrag som var synligt utåt, och det kan symbolisera ett **första möte** med Gud. Det var starkt men tämligen intetsägande precis som Kristus kan verka *utåt sett*: Han hade varken skönhet eller majestät när vi såg honom, inget utseende som vi drogs till. (Jes 53:2)

  Nästa skikt var av **rödfärgade fårskinn**. Vi känner igen fåret som offerdjur och kulören som blodets färg. Överdraget visar oss på Jesu försoningsverk och vår **rättfärdiggörelse**.

  Det tredje överdraget uppifrån kallades **tältet** och bestod av tygvåder av *gethår*. På försoningsdagen använde israeliterna en gethanne som ibland kallas syndabock för att frigöra sig från synden: Sedan ska [bocken] sändas i väg ut i öknen för att ta bort synden. (3 Mos 16:10) Därför symboliserar gethårstäcket **helgelsen** där den rättfärdiggjorda människan mer och mer befrias från syndens makt. Geten behövde inte dödas för att ta dess hår till takbeklädnad liksom Jesus inte behöver korsfästas på nytt. Tältet bestod av 11 tygvåder sammanfogade 5 plus 6 i 2 större tygstycken som i sin tur var hopsatta med 50 *hakar av koppar* som häktade i öglor i tygkanterna. Den extra, sjätte, våden i det större tygstycket skulle Mose lägga dubbel på framsidan av tältet (2 Mos 26:9). Kanske kan de tio första våderna ses som de tio budorden fördelade på två tavlor och den elfte dubbelvikta som det dubbla kärleksbudet på vilka hela lagen och profeterna hänger (Matt 22:40). Med den indelning av buden som angetts tidigare grupperas de ju fem och fem i två sektioner som styr relationerna till överheten respektive grannen.

  Det understa och innersta överdraget kallades detsamma som hela byggnaden, **tabernaklet**. Det hade samma sammansättning och fyra färger som de tre draperierna, och liksom det innersta, förhänget, var det utsmyckat med keruber. Det var bara tabernaklet som var synligt inifrån och signalerade att den Helige bor här. Liksom tältet bestod tabernaklet av två tygstycken sammanfogade med hakar, men några signifikativa skillnader fanns också: Båda styckena hade 5 tygvåder vilket är nådens tal, och tillsammans fanns det alltså 10 våder som är fullhetens tal. Hakarnas antal var detsamma som för tabernaklet, 50 stycken, men denna gång var de av guld och visade Jesus i sin gudomliga position. Bredden på tabernaklet var 28 alnar vilket innebär att tyget inte släpade i marken när det lades över byggnaden som tak. Tältets bredd var dock 30 alnar vilket betyder att det sträckte sig förbi tabernaklet med en aln på varje sida och gick ända ner till marken som skydd. För de två översta takskikten finns inga mått angivna och det är troligt att de spändes ut från väggarna som figur 121 visar.

Sammanfattningsvis ser vi att *allting* i tabernaklet pekar mot Kristus och hans verk för oss: Kristus gick inte in i en helgedom som är *gjord av människohand* och som bara är *en bild av den verkliga helgedomen*. Han gick in i själva himlen för att nu träda fram inför Guds ansikte för vår skull. (Hebr 9:24) {Nästa Profetia sida 224.}

Vi har sett att mått- och antalsuppgifter för de olika delarna av tabernaklet har en symbolisk innebörd, men vi har i stort sett utelämnat *nådens tal 5*. Det beror på att talet är så rikt förekommande att det förtjänar ett eget stycke. Tabernaklet var den plats där Gud mötte människan och detta möte genomsyrades av Guds nåd. Därför förekommer talet 5, eller multipler av 5, nästan överallt i sammanhanget. Sammanställningen i figur 123 visar några ställen. {Nästa Koder sida 226.}

Nådens tal i tabernaklet	
Förgården	Längd: 100 (**5**x**5**x4). Bredd: 50 (**5**x**5**x2). Höjd: **5**. Antal stolpar: 200 (**5**x**5**x8). Avstånd mellan stolpar = **5**.
Tabernaklet	Längd: 30 (**5**x6). Bredd: 10 (**5**x2). Höjd: 10 (**5**x2). Det allra heligaste: 10x10x10 ((**5**x2)^3).
Draperier	Till förgården: **20**x**5** på **5** stolpar. Till det heliga: **10**x**10** på **5** stolpar. Till det allra heligaste: **10**x**10** på 4(!) stolpar.
Brädor	Höjd: 10 (**5**x2). Hölls samman av **5** horisontella stänger.
Taken	"Tabernaklet": 2 tygstycken med **5** delar hophållna av 50 (**5**x**5**x2) hakar. "Tältet": Pss, men ena halvan hade 6 delar.
Smörjelseoljan	**5** ingredienser med vikterna (i siklar): 500 (**5**x**5**x**5**x4), 500 (**5**x**5**x**5**x4), 250 (**5**x**5**x**5**x2), 250 (**5**x**5**x**5**x2) och 1(!) *hin* olivolja.
Rökelsen	**5** ingredienser (kryddor, stakte, sjönagel, galbanum, rökelseharts).
Kopparaltaret	Längd: **5**. Bredd: **5**. Höjd: 3(!).

Figur 123. Nådens tal 5 i tabernaklet. Måtten är i alnar (där inte annat anges).

Prästtjänsten

Den förstfödde av dina söner ska du ge åt mig. (2 Mos 22:29) Detta bud gällde för hela det israeliska folket, men det fanns ett substitut: *Ta ut leviterna i stället* för allt förstfött bland Israels barn. (4 Mos 3:45) Den tredje av Jakobs söner, **Levi**, fick därmed ett specialuppdrag: Hans stam skulle vara präster och sköta om tabernaklet i öknen och sedermera templet i Jerusalem. Gud själv skulle vara deras arvedel, och därför fick de inte något eget landområde när Löfteslandet fördelades. Istället tilldelades de ett antal städer att bo i spridda bland de övriga stammarna, och de livnärde sig på de offer som det övriga folket bar fram till Gud. Gud var mycket noggrann med *storleken* av substitutet för de förstfödda sönerna. Under ledning av Mose räknade folket antalet förstfödda och kom till summan 22 273, medan antalet leviter bara var 22 000 stycken. De 273 personerna som fattades fick inte

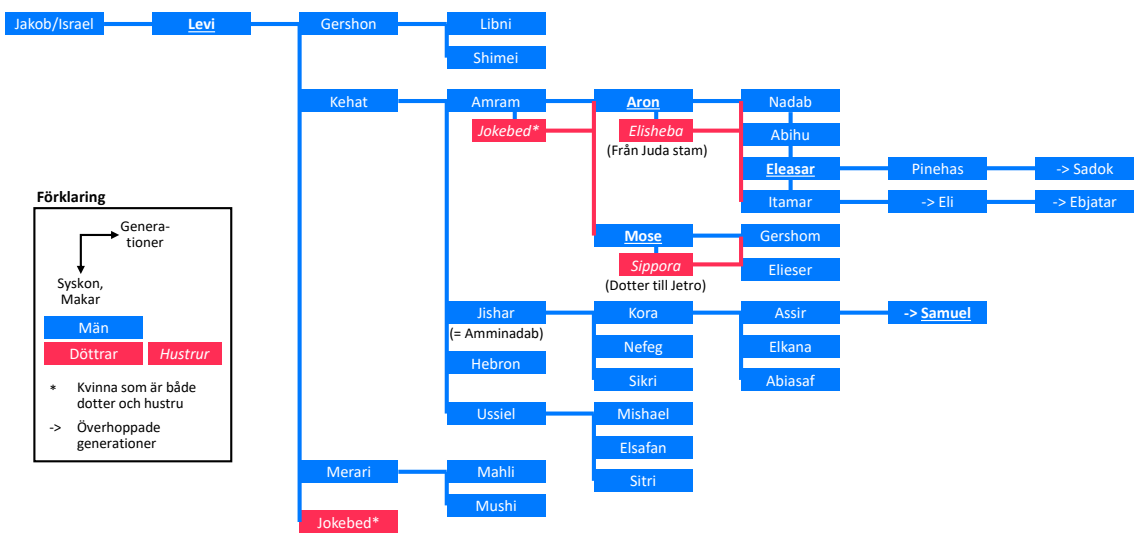

Figur 124. Levi släkt från bland annat 2 Mos 6:16-25 och 18:2-4.

glömmas bort utan de skulle *lösas* med silver istället, och pengarna skulle ges till prästerna.[365] Var det verkligen så noga? Skulle inte en allsmäktig Gud kunna lämna en rabatt på någon futtig procent? Orsaken är att också Människosonen kommit för att… ge sitt liv *till lösen* för många (Matt 20:28) och inte *en enda människa* får förloras på felaktiga grunder.

Figur 124 visar Levis släktträd där de båda bröderna Mose och Aron återfinns. Det var bara Arons söner som var *smorda präster* medan övriga leviter hade roller i skötseln och förflyttningen av tabernaklet och de heliga föremålen.[366] Översteprästen kom därför alltid från Arons släkt. Prästerskapet är en förebild på den nytestamentliga församlingen som kallats ut ur mänskligheten på samma sätt som prästerna kallades ut ur Israels krets. Jesus är den nye och fullkomlige översteprästen.[367]

Översteprästens kläder finns illustrerade i figur 125. **Efoden** hade samma färger och material som draperierna i tabernaklet och symboliserar därför Kristus. I efoden fanns dessutom guldtrådar för att ytterligare *väva in* den gudomliga förebilden.[368] På axlarna bar översteprästen två stenar med sex av Israels söners namn ingraverade på varje, medan han på en **bröstsköld** bar tolv stenar med ett namn på varje. Symboliken är att han bar Israel *som nation* på sina axlar medan Israel *som individer* fanns på hans hjärta. Vår nye överstepräst Jesus bär på samma sätt församlingen på sina axlar och varje troende finns i hans hjärta. I efodkåpans nedre fåll fanns guldbjällror och granatäpplen fastsydda växelvis. Ljud och frukt var därför i balans precis som hos Jesus som var mäktig i *ord och gärning* (Luk 24:19). Bröstskölden kallades också domsskölden beroende på att där förvarades **urim och tummim** som kunde användas för att ta reda på Guds vilja i vissa situationer. {Nästa Profetia sida 227.}

Figur 125. Översteprästens kläder från 2 Mos 28.
(Grafik: © Mark Barry, visualunit.me. Publicerad med tillstånd.)

Vi har tidigare talat om att män har en Y-kromosom som kan användas som en genetisk markör för att spåra deras härkomst, och att detta visar att alla idag levande män härstammar från en enda person (som ur det bibliska perspektivet är Noa). Samma teknik går att använda på män som menar sig härstamma från Aron, och som därför gör anspråk på att tillhöra den judiska prästlinjen. Inom denna grupp fanns strikta regler om att inte blanda sig med andra vilket gjort att gruppen i stort sett hållits intakt även under de senaste 2000 åren av spridning över jorden. Ett tydligt samband har visat sig. Representanter för prästlinjen från olika kontinenter är nära relaterade med varandra men olika andra judiska grupper. Analyser av de små mutationsskillnader som finns visar också att spridningen började vid den tid då Aron levde.[369] {Nästa NV sida 248.}

På översteprästens bröstsköld fanns tolv stenar där varje sten ska bära namnet på en av de tolv *stammarna*, ingraverat som på ett sigill (2 Mos 28:21). Israels *stammar* var inte identiska med Israels *söner*. Levi fick ju ingen arvslott när det heliga landet skulle fördelas, men istället fick Josef en dubbel lott eftersom hans båda söner Manasse och Efraim fick var sin. Det beror på att det ingick i förstfödslorätten att få dubbel lott, och Josef övertog denna rätt från den i realiteten förstfödde, Ruben, efter att denne begått en svår synd.[370] Bröstskölden skulle ha fyra rader av stenar (figur 125), och vi gör här antagandet att stammarna listades i födelseordning uppifrån och *från höger*. (Hebreiska skrivs ju från höger till vänster.) Figur 126 visar denna ordning tillsammans med talvärdena för stammarnas namn. (Sebulons namn kan stavas olika men 44 av 45 förekomster har talvärdet 95.) Återigen framträder ett fascinerande mönster baserat på talet 37 som visar att Bibeln är designad för att framföra ett budskap om gudomlig inspiration:[371]

- Delfigur **a** visar stammarnas sammanlagda talvärde, 3700, en jämn multipel av 37.
- Delfigur **b** visar att udda och jämna stenar delar talsumman i två exakt lika stora delar, 1850, också delbart med 37.
- Delfigur **c** delar in bröstskölden i 6 grupper, där talsumman för varje grupp är delbar med 37.
- Delfigur **d** visar att Jesus finns närvarande på skölden. Talvärdena för ”Jesus” (888) och ”Kristus” (1480), båda delbara med både 37 och 296, finns med som kombinationer av stamnamn på skölden. Kvarvarande del blir ”Alfa” och ”Ω”, se nedan.

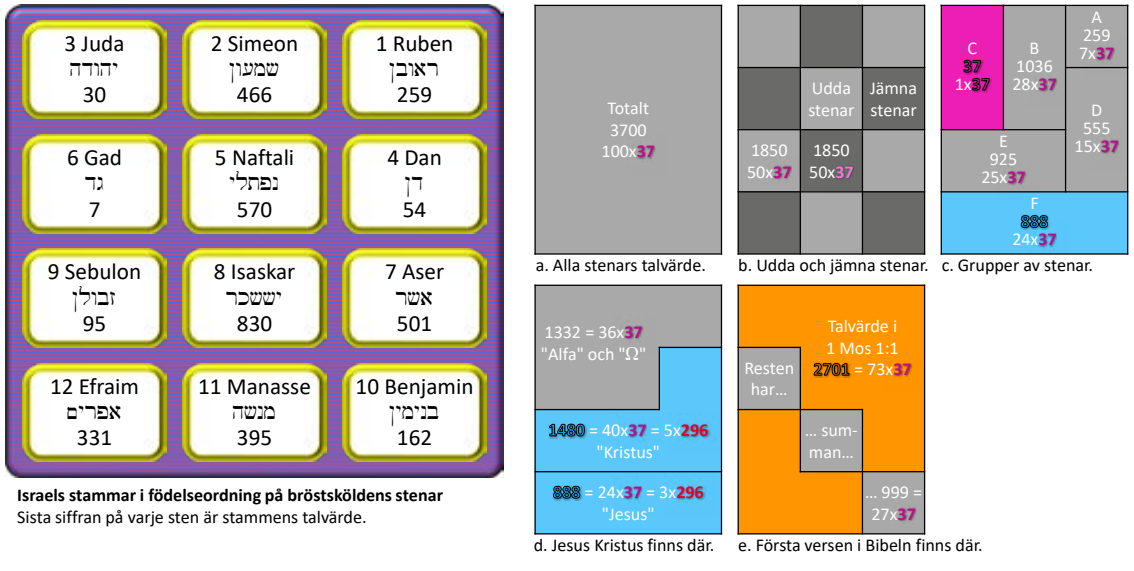

Figur 126. Översteprästens bröstsköld med olika kombinationer av stammarnas talvärden. (Färgmärkningen för talen är som i övriga MDV.)

- Delfigur **e** visar att Första Moseboken 1:1 med talvärdet 2701, delbart med 37, också finns med på översteprästens bröstsköld. Det finns ett fascinerande samband mellan denna Bibelns första vers och skölden. Talvärdet för den förra är 3x999-296 (= 2701) och för den senare 4x999-296 (= 3700), där talet 296 är en faktor i både ”Jesus” och ”Kristus” (rödmärkt i delfigur d samt i figur 29 på sidan 74).

Alla de 9 första multiplerna av detta intressanta tal, 296, dyker för övrigt upp som olika kombinationer av grupperna i delfigur c:

- A+C = 296 = 1x296
- C+D = 592 = 2x296
- F = 888 = 3x296 (”Jesus”)
- A+E = 1184 = 4x296
- D+E = 1480 = 5x296 (”Kristus”)
- A+C+D+E = 1776 = 6x296
- A+E+F = 2072 = 7x296
- D+E+F = 2368 = 8x296
- A+C+D+E+F = 2664 = 9x296
- Den 10:e multipeln av 296, 2960, finns visserligen inte på skölden men det är talvärdet för ”Människoson” enligt figur 20 på sidan 58.

Det kommer mera. Det grå området som ackompanjerar ”Jesus Kristus” i delfigur d har talvärdet 1332 (som måste vara delbart med 37 eftersom både ”Jesus Kristus” och totalen är delbara med 37). Jesus kallas för **Alfa och Omega** i Bibeln - eller A och O (Upp 1:8, 21:6 och 22:13) översatt - och dessa bokstäver har tillsammans ett talvärde av 1332, men bara om alfa skrivs som ett ord och omega som en bokstav, det vill säga Αλφα (med talvärdet 532) och Ω (med talvärdet 800). *Och det är precis så det skrivs i de tidiga handskrifterna av Uppenbarelseboken.* Jesus är alltså ”Alfa och Ω”, ett synnerligen inkonsekvent sätt att formulera det om det inte var för att göra oss uppmärksamma på en djupt liggande sanning. Bibelns uttryckssätt bekräftar i själva verket legitimiteten av att betrakta Bibeln ur ett matematiskt kodperspektiv. På detta sätt passar ”Alfa och Ω” ihop med ”Jesus” och ”Kristus” på översteprästens bröstsköld. Alla de tre uttrycken för Frälsaren är delbara med 37, ett tal som envist dyker upp på andra ställen i Bibeln. Och i den genetiska koden! {Nästa Koder sida 237.}

Offertjänsten

Redan i Edens lustgård berättade Gud för Adam att död är en ofrånkomlig konsekvens av synd,[372] och det gäller fortfarande. Vi har tidigare sett att Bibeln kan använda ordet *själ* (*nefesh*) i en abstrakt betydelse för *liv*, och att det finns en nära relation mellan denna själ/liv och blod: För kroppens liv är i blodet, och *jag har gett er det för altaret*, för att bringa försoning för era själar. *Det är blodet som bringar försoning genom själen som är i det.* (3 Mos 17:11) När offerdjurens blod utgöts fick de därför ge sina *själar* – eller sina *liv* – i utbyte mot den offrandes. Analogt utgjuter Jesus vid korsfästelsen sitt blod vilket är detsamma som att han ger sin *själ* – eller sitt *liv* – *som substitut* för syndarens. I Jes 53:10-12 är det därför Jesu *själ* som är objektet för Guds vrede och det är den som offras för synden: När du gör hans *liv [nefesh]* till ett skuldoffer… Genom den möda hans *själ [nefesh]* har utstått… Därför ska jag ge honom de många som hans del… eftersom han utgav sitt *liv [nefesh]* i döden… *han som bar de mångas synd och gick in i överträdarnas ställe.* Jesu offer är det enda som *slutgiltigt* kan ta bort synden. Gamla testamentets offertjänst kunde bara *skyla över* synderna i väntan på det fullkomliga offret. Offren…

- visade på Guds helighet,
- påminde om syndens allvar och
- pekade framåt mot den slutgiltiga lösningen.

Synd leder alltså *alltid* till död enligt Guds egna ord. När Gud sluter ett förbund med *syndiga* människor måste det därför innehålla ett dödande eller alternativt uttryckt, ett utgjutande av blod. Utan att blod utgjuts ges ingen förlåtelse. (Hebr 9:22) Man skulle kunna säga att Guds förbund *stadfästes* genom blodsspillan. Det gäller förbundet med Abraham, och han fick instruktioner att stycka en kviga, en get och en bagge. Det gäller det mosaiska förbundet, och därför gavs detaljerade instruktioner om hur de levitiska prästerna skulle offra djur.[373] Och det gäller det nya förbundet, och här är offerlammet Jesus själv: Om nu redan blodet av bockar och tjurar… kan… helga till yttre renhet, hur mycket mer ska då inte *Kristi blod* rena våra samveten från döda gärningar… Han har genom den evige Ande *framburit sig själv som ett felfritt offer* åt Gud. (Hebr 9:13-14) Nyckeln till förståelse ligger i att blodsutgjutelse – givande av själ/liv – är en nödvändig konsekvens av människans synd, men att ett ställföreträdande offer är tillräckligt för Gud *så länge detta uppfyller hans krav på helighet*. Det är därför offerdjuren skulle vara felfria, och det är därför Jesus måste vara syndfri.[374]

I den mosaiska lagen finns fem olika typer av offer, några av dem med variationer. På liknande sätt som för tabernaklet representerar de olika skeden i frälsningsvägen även om gränserna inte alltid är knivskarpa:[375]

- Vid **syndoffret** lade den felande parten sin hand på offerdjuret när det slaktades – ett uttryck för att hans synder fördes över på djuret – och sedan stänktes, ströks eller hälldes blodet på olika ställen i tabernaklet. Det visar på **rättfärdiggörelsen** i Jesu blod: [Jesus] som inte visste av synd, honom *gjorde Gud till synd i vårt ställe*, för att vi i honom skulle bli *rättfärdiga* inför Gud. (2 Kor 5:21) Vid val av offerdjur togs hänsyn till syndarens ekonomiska förmåga och om han representerade sig själv eller flera. För prästen, ledaren, lekmannen, den fattige och den fattigaste användes respektive en ungtjur, en gethanne, ett hondjur från småboskapen, en duva och fint mjöl.
- **Skuldoffret** liknade syndoffret, men offerdjuret var alltid en felfri bagge. Dessutom gällde skuldoffret för begångna fel där återbetalning av skadan var möjlig, och därför skulle en femtedel av dess värde läggas till vid återgäldandet. Om syndoffret visar på att synden *tas bort* så visar skuldoffret på en **återupprättelse** av syndaren. [Jesus] har förlåtit oss alla överträdelser och *utplånat skuldebrevet* som vittnade mot oss med sina krav. Det tog han bort genom att *spika fast det på korset*. (Kol 2:13-14)
- **Brännoffret** kunde bestå av en felfri tjur, en felfri hanget, ett felfritt hanfår eller en duva. Nu skulle även inälvorna brännas på altaret, till skillnad mot de två tidigare offren där de skulle föras utanför lägret, vilket kanske antyder att brännoffret ligger närmare den kristna vandringen med fokus på tillbedjan och **överlåtelse**. I likhet med de två nästkommande offren finns också en betoning på att brännoffret är en ljuvlig doft för Herren (3 Mos 1:9) som markerar hans välbehag inför människans handlingar. Lev i kärlek, så som Kristus har älskat oss och utgett sig själv för oss som en offergåva, ett *välluktande offer* åt Gud. (Ef 5:2)
- **Matoffret** var inte animaliskt utan bestod av ax, fint mjöl eller osyrade kakor från den första skörden. Nu är människan rättfärdiggjord och vandrar vidare i **helgelse** och gemenskap med Gud. Olja, som symboliserar den helige Ande, skulle hällas på matoffret och det skulle ibland utföras tillsammans med användning av rökelse som symboliserar bön. Detta ska jämföras med det mjöl som fattiga använde som syndoffer, där det uttryckligen sägs att syndaren *inte* skulle hälla någon *olja* på mjölet eller lägga någon *rökelse* på det, *eftersom det är ett syndoffer* (3 Mos 5:11). Den bästa nytestamentliga parallellen finner vi i Jesu bevingade ord: Jag är livets bröd. (Joh 6:48)
- **Gemenskapsoffret** bestod av ett felfritt djur från antingen nöt- eller småboskapen, och denna gång gick både han- och hondjur bra. Som namnet indikerar pekar offret mot en nära samhörighet med Gud som djupast sett kommer att förverkligas i den ännu framtida **uppståndelsen**. När vi nu har förklarats rättfärdiga av tro, *har vi frid* med Gud genom vår Herre Jesus Kristus. (Rom 5:1)

	Vårhögtider i 1:a månaden (Nisan) (Uppfylls vid Jesu 1:a ankomst)				3:e månaden (Sivan)		Höshögtider i 7:e månaden (Tishri) (Uppfylls vid Jesu 2:a ankomst)			
Högtid *Hebreiska* Infaller	**1. Påsk** *Pesach* 14:e nisan	**2. Det osyrade brödet** *Chag HaMatzot* 15:e-21:e nisan	**3. Förstlingsfrukten** *Yom HaBikkurim* 16:e nisan	Sju veckor	**4. Veckohögtiden, Pingst** *Shavuot* 6:e sivan	Sommarmånader	**5. Basunhögtiden (Nyår)** *Yom Teruah* 1:a tishri 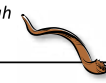	Nio dagar (Dagar av bävan)	**6. Försoningsdagen** *Yom kippur* 10:e tishri	**7. Lövhyddohögtiden** *Sukkot* 15:e-22:e tishri 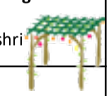
Nutids-betydelse	Firandet av den första **korn**skörden				Firandet av den första **vete**skörden		Firandet av den första **frukt**skörden			
Historisk betydelse	Blodet på dörrposterna vid uttåget	Ökenvandringen	Första kornskörden i det förlovade landet		Lagen gavs Gamla förbundet		Skapelsen (& Återskapelsen efter floden)		Syndafallet	Den "nya" jorden efter syndafloden?
Profetisk betydelse	Jesu sista måltid (kvällen) Jesu korsfästelse (dagen)	Jesu tid i graven?	Jesu uppståndelse		Anden gavs Nya förbundet		Jesu födelse		Jesu återkomst	Det nya Jerusalem
Firande & Symbolik	Påskalammet slaktades och åts: • Blodets skydd. • Felfritt lamm av hankön => Jesus syndfri. • Inget ben fick krossas => Jesus på korset.	Ätande av osyrat bröd: • Osyrat => Jesus utan synd. • Mannat under ökenvandringen var osyrat.	Första (korn-)kärven viftades inför Gud: • Nationen Israel föddes vid Röda havet. • Förstlingsfrukt => Jesu uppståndelse.		1:a vetekakorna viftades inför Gud: • 2 vetekakor=> Judar och hedningar. • Sinai berg i rök/eld, Anden, tungor av eld. • Lagen på stentavlor, Lagen i hjärtat.		Stötande i basuner: • Basun => Uppvaknande och en sista varning inför återkomsten.		Översteprästen stänkte blod i det allra heligaste: • Försoning för folket. • Syndabocken sändes ut i öknen => Adam och Eva drevs ut från lustgården. • Salomos tempel invigdes under lövhyddohögtiden.	Folket bodde i lövhyddor. Viftade med palmkvistar: • Glädje under festen => Glädje i Guds rike. • Salomos tempel invigdes under lövhyddohögtiden.
Referenser	Vårt *påskalamm* Kristus har blivit slaktat. (1 Kor 5:7) Se Guds *Lamm* som tar bort världens synd! (Joh 1:29)	Rensa bort den gamla *surdegen* så att ni blir en ny deg, för ni är osyrade. (1 Kor 5:7) Jag är det levande *brödet* som har kommit ner från himlen. (Joh 6:51)	När ni kommer in i det land som jag ger er… ska ni ta den kärve som är det *första av er skörd* och bära den till prästen. (3 Mos 23:10) Nu har Kristus verkligen uppstått… som *förstlingen* av de insomnade. (1 Kor 15:20)		När pingstdagen kom var de alla samlade… Tungor som av eld visade sig för dem… Alla uppfylldes av den helige Ande. (Apg 2:1-4)		Det ska ske på den dagen att man *blåser i en stor basun*, och de som var försvunna… ska då komma och tillbe HERREN på det heliga berget i Jerusalem. (Jes 27:13)		Vi ska alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick, vid *den sista basunens* ljud. (1 Kor 15:51-52) Jubeláret blåstes in på försoningsdagen, 9 dagar senare än nyåret.	Var och en som är kvar av alla de hednafolk som kom emot Jerusalem ska dra dit upp, år efter år, för att tillbe Kungen… och fira *lövhyddohögtiden*. (Sak 14:16)

Figur 127. Herrens högtider med omedelbara, historiska och profetiska betydelser.[376]

Guds högtider

Guds högtider innehåller värdefull profetisk information. Året inleds med **basunhögtiden** på hösten, och den utgör också det judiska nyåret, **rosh hashana**. Den har ”alltid” infallit på hösten och gör den fortfarande. Men i samband med påskens institfande vid uttåget ur Egypten gav Gud ytterligare instruktioner till sitt folk gällande deras kalender: *Denna månad* ska vara den främsta hos er. Den ska hos er vara den första av årets månader. (2 Mos 12:2) Uttåget var på våren så ”denna månad” var en vårmånad, och den skulle från och med då vara ”den första av årets månader”. Man kan säga att det från denna stund finns två olika kalendrar som är förskjutna i förhållande till varandra med exakt sex månader: en **civil** som börjar den sjunde månaden på hösten och en **högtidskalender** som börjar den första månaden på våren.

Sju veckor efter uttåget ur Egypten fick israeliterna motta Moselagen på Sinai berg där de årliga högtiderna finns definierade med början i 3 Mos 23:4: Detta är **Herrens högtider**, de heliga sammankomster som ni ska utlysa *på bestämda tider*. Eftersom högtiderna är en del av Moselagen som ger en skuggbild av det goda *som kommer* (Hebr 10:1) så realprofeterar de om Guds frälsningsplan. Förutom denna **profetiska** innebörd (något som ska hända *i framtiden*) så har högtiderna också en **historisk** innebörd (något som hänt *tidigare*). De har även en betydelse i **samtiden**, och den följer jordbruksårets olika skördetider (något som händer *nu*).

Figur 127 sammanfattar högtiderna. De är sju till antalet och uppträder i tre grupper under året:

- **Vårhögtiderna** innebär olika faser av påsken. *Historiskt* handlar de om uttåget ur Egypten och intagandet av Löfteslandet. *Profetiskt* handlar de om händelserna vid Jesu första ankomst, det vill säga hans död och uppståndelse. (Dessa händelser var framtida när lagen gavs.)
- **Pingsten** handlar *historiskt* om Moselagens givande på Sinai berg, vilket sjösatte det gamla förbundet. *Profetiskt* handlar den om Andens givande i Jerusalem (Apg 2), vilket sjösatte det nya förbundet. (Också denna händelse var framtida när lagen gavs.) Parallellen kan ses i Hes 36:26-27: Jag ska ta bort *stenhjärtat* ur er kropp och ge er ett *hjärta av kött*. Jag ska *låta min Ande komma in i er* och göra så att ni vandrar efter mina stadgar och *håller mina lagar* och följer dem.
- **Hösthögtiderna** inleds med *basunhögtiden* (=civila nyåret) som *historiskt* är årsdagen av skapelsen (alternativt Adams skapelse). Det är också på denna dag som jorden *återskapades* efter syndafloden.[377] *Profetiskt* är det är Jesu födelsedag (enligt sidan 175). Nio dagar senare kommer *försoningsdagen* som *historiskt* handlar om syndafallet och *profetiskt* om Jesu återkomst. Sedan följer *lövbyddshögtiden* som symboliserar Guds rike. {Nästa Profetia sida 232.}

Att högtiderna firas på samma datum som de historiska händelserna är självklart, men det intressanta i sammanhanget är att också de profetiska förutsägelserna (i de fall de redan inträffat) visat sig överensstämma med högtidernas datum. Flera av händelserna vid Jesu korsfästelse under påskveckan skedde på exakt samma dagar som motsvarande högtidsdagar. Och Guds Ande gavs på pingstdagen sju veckor efter Jesu uppståndelse *just därför* att lagen gavs sju veckor efter uttåget ur Egypten (och därför går det sju veckor mellan påsk och pingst).[378] Så även om den profetiska dimensionen av höshögtiderna inte infallit ännu, så kan vi på goda grunder anta att *händelserna kring Jesu återkomst kommer att inträffa på högtidernas motsvarande datum*. Och då kommer Jesus tillbaka på försoningsdagen eftersom dess symbolik speglar återkomsten. Som namnet antyder var det en dag för förlikning med Gud. Det var den enda dag under året som översteprästen fick gå in i det allra heligaste i templet och bringa försoning för sitt folk. Och eftersom Bibeln profeterar om en kollektiv omvändelse av det judiska folket i samband med Jesu återkomst så är det naturligt att också denna kommer att ske på försoningsdagen. Försoningsdagen infaller den 10:e tishri någon gång i september eller oktober, och året återkommer vi till.

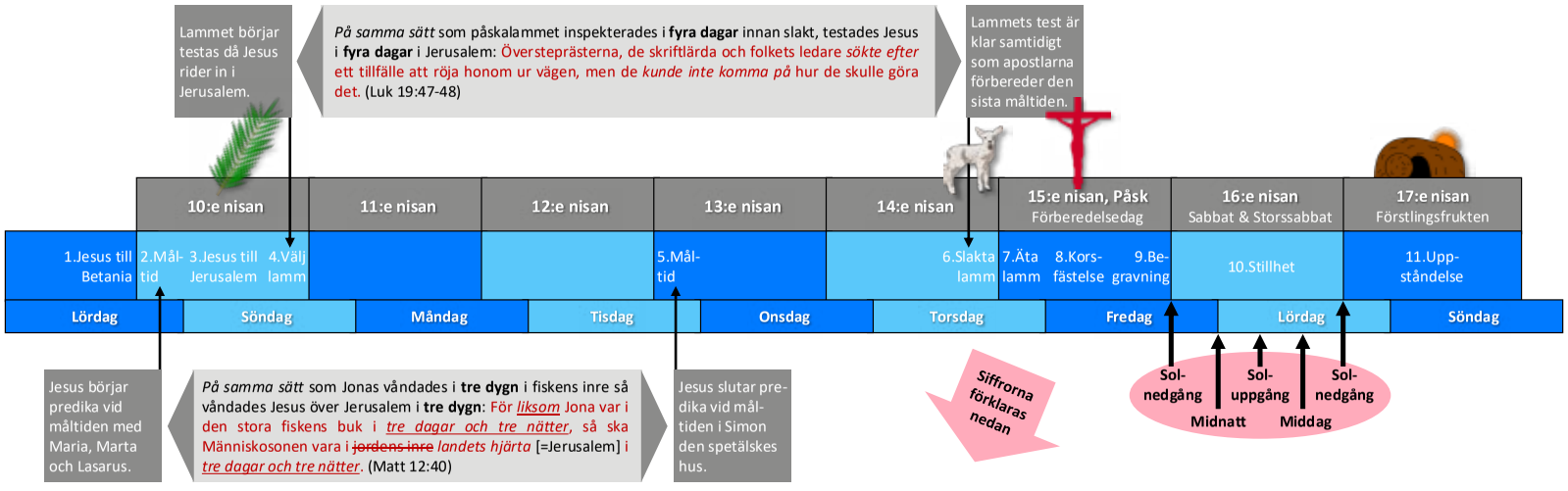

1. Jesus kommer till Betania: *Sex dagar före påsk* [det vill säga från lördag till fredag] kom Jesus till Betania. (Joh 12:1)
2. Jesus äter en måltid hos Maria, Marta och Lasarus: Där ordnade de en festmåltid för honom. (Joh 12:2) Kvällsmåltiderna hölls efter solnedgång, och därför hade det hunnit bli 10:e nisan.
3. Jesus rider in i Jerusalem: *Nästa dag* [söndag] fick [folket] höra att Jesus var på väg in i Jerusalem, [då] tog de palmblad och gick ut för att möta honom. (Joh 12:12-13)
4. Påskalammet väljs ut: På *tionde dagen* i denna månad [nisan] ska varje familjefar ta sig ett lamm. (2 Mos 12:3)
5. Jesus äter en måltid i Simon den spetälskes hus. Samma dag säger han: Ni vet att *om två dagar* är det påsk. Då ska Människosonen utlämnas [vilket skedde på torsdagskvällen] för att bli korsfäst. (Matt 26:2)
6. Påskalammet slaktas och apostlarna förbereder måltiden. Ni ska förvara [lammet] till den *fjortonde dagen* i denna månad. Då ska hela Israels församlade menighet slakta det *i skymningen* [före solnedgång]. (2 Mos 12:6)
7. Jesus äter påskalammet: *På kvällen* [efter solnedgång då det hunnit bli 15:e nisan] låg Jesus till bords med de tolv. (Matt 26:20)
8. Jesus korsfästes: Där korsfäste de honom… Det var *förberedelsedag* [före sabbaten den 16:e nisan], och judarna ville inte att kropparna skulle hänga kvar… eftersom det var en *stor sabbatsdag*. (Joh 19:18-31)
9. Jesus begravs: [Josef] tog ner [kroppen], svepte den i linnetyg och lade den i en uthuggen klippgrav… Det var *förberedelsedag, och sabbaten skulle just börja*. (Luk 23:53-54)
10. Alla är i stillhet: Kvinnorna… återvände hem och gjorde i ordning väldoftande kryddor och oljor. Och *under sabbaten* var de i stillhet efter lagens bud. (Luk 23:55-56)
11. Jesus uppstår: *Efter sabbaten*, i gryningen *den första veckodagen* [söndag] säger ängeln [Jesus] har uppstått! (Matt 28:1-6) Det motsvarar i GT: Dagen efter sabbaten ska prästen lyfta [den första kärven]. (3 Mos 23:11)

Figur 128. Påskveckan. Det judiska dygnet börjar vid solnedgång och är därför fasförskjutet ungefär sex timmar i förhållande till vårt sätt att räkna. Den övre pilen visar hur Jesus testades lika länge som påskalammet (4 dygn), och den undre visar Jonas tecken (3 dygn).

Figur 128 visar händelserna under påskveckan. Studera den med följande förtydliganden:

- Det judiska dygnet började vid solnedgången. ”Fredagen” den 15:e nisan när Jesus korsfästes, börjar alltså redan på ”torsdagskvällen” när Jesus åt den sista måltiden med sina lärjungar.
- Förutom den veckovisa sabbaten talar Bibeln om en stor sabbatsdag (Joh 19:31) som är en helig sammankomst (3 Mos 23:7) som inleder det osyrade brödets högtid. Den kan infalla på olika veckodagar olika år, och under korsfästelseveckan inföll den *samtidigt* med veckosabbaten på lördagen.
- Två olika lamm offrades. Det första var för hemmen (ett per hushåll), och det slaktades på sena eftermiddagen den 14:e nisan (torsdag) och åts efter solnedgång då det hade hunnit bli den 15:e nisan. Det andra var ett dagoffer i templet den 15:e nisan (fredag) före den stora sabbatsdagen som inledde det osyrade brödets högtid. Jesus åt det första lammet med sina lärjungar på kvällen och korsfästes följande dag samtidigt som det andra lammet offrades i templet.
- Mark 14:12 säger något som kan tyckas motsäga bilden: På första dagen i det osyrade brödets högtid, när man slaktade påskalammet… Den synbara diskrepansen beror på att på Jesu tid hade *det osyrade brödet* och *påsken* blivit synonymer. Det framgår av Luk 22:1: Det osyrade brödets högtid, *som kallas påsk*, var nu nära.

Jesus dog vid nionde timmen (Matt 27:46), det vill säga vid femtontiden på långfredagen, och var uppstånden när kvinnorna kom till graven i gryningen den första veckodagen (Matt 28:1), det vill säga på söndagen. Han var därför död i ungefär 36 timmar eller ett och ett halvt dygn. Detta stämmer med Jesu ord om att [Människosonen] måste bli dödad, och *på tredje dagen* uppväckt igen (Luk 9:22) eftersom judarna använder *inkluderande räkning* vilket betyder att de räknar den innevarande dagen som den första. Fredagen blir då dag ett, lördagen dag två och söndagen, uppståndelsedagen, blir den *tredje dagen* helt enligt Jesu ord. Men när Jesus talar om *Jonas tecken* uttrycker han sig annorlunda och säger att Människosonen ska vara i jordens inre i tre dagar och tre nätter (Matt 12:40). En sådan formulering specificerar *tre dygn* och kan omöjligen förlikas med att gälla från fredag till söndag. Många teologer menar därför att Jesus inte alls korsfästes på fredagen i påskveckan utan på torsdagen eller kanske till och med på onsdagen. Men talar Jonas tecken verkligen om Jesu tid i graven? {Nästa Kronologi sida 234.}

Jonas tecken

Ett *ont och trolöst släkte*… ska inte få något annat tecken än profeten Jonas tecken. För liksom Jona var i den stora fiskens buk i *tre dagar och tre nätter*, så ska Människosonen vara *i landets hjärta* i tre dagar och tre nätter. (Matt 12:39-40, där SFB har “jordens inre” istället för “landets hjärta”.) Bibelstället tolkas ofta som att det handlar om Jesu tid i graven mellan hans död och uppståndelse, men det medför minst tre problem:

- Jesus var inte död under sjuttiotvå timmar (tre dygn) utan under ungefär trettiosex timmar enligt ovan.
- Jonas tecken (som Jesus använde det) var för ”ett ont och trolöst släkte” medan uppståndelsen var ett tecken för apostlarna och de troende: Ännu en kort tid, och *världen ser mig inte* längre. Men *ni [apostlarna] ska se mig*, för jag lever och ni ska leva. (Joh 14:19) Också andra ställen i Bibeln visar att det bara var troende som fick se Jesus som uppstånden.[379]
- Jona var ett tecken *för folket i Nineve* (Luk 11:30). De kände dock inte till någonting om en stor fisk, och eftersom hela syftet med ett *tecken* är att betyda något för adressaterna måste Jonas tecken vara någonting annat. Vad?

Eftersom Jonas tecken var ”för folket i Nineve” så måste det handla om hans budskap *till dem*. Och budskapet var att *om 40 dagar* ska Nineve förstöras (Jona 3:4). Det gällde alltså 1) en stads 2) förstörelse 3) efter fyrtio dagar. När Jesus säger att Jona tecken också ska gälla hans samtid blir de tre komponenterna 1) staden tillhörande det ”onda och trolösa släkte” han talade till, dvs Jerusalem, som ska 2) förstöras 3) efter fyrtio år. Här motsvaras en dag av ett profetiskt år (och inte ett millennium) vilket också är vanligt i Skriften, till exempel i 4 Mos 14:34 och Hes 4:5. *Jesus säger alltså att Jerusalem kommer att förstöras om 40 år*, och Jonas tecken har blivit en varning för en annalkande dom över staden. Med facit i hand vet vi också att varningen besannades 40 år senare när romarna intog Jerusalem och förstörde templet.

Figur 129. Jona och den stora fisken.

Vad är då parallellen mellan Jonas tre dagar och tre nätter i fiskens buk (figur 129) och Jesu lika långa tid “i landets hjärta”? (Här är översättningen “i jordens inre” olycklig eftersom den felaktigt för tankarna till Jesu tid i graven.) *Landets hjärta är Jerusalem* och det var här som Jesus *under tre dygn* predikade domen över staden. Figur 128 visar överensstämmelsen. Perioden började på lördagskvällen när Maria under en festmåltid hällde en flaska dyrbar olja över Jesu fötter.[381] Dagen efter, på palmsöndagen, började han predika domen över Jerusalem: När Jesus kom närmare och såg staden, grät han över den och sade: ”Dina fiender… ska… inte lämna sten på sten i dig.” (Luk 19:41-44) Sedan undervisade han i templet *varje dag* (Luk 19:47), och budskapet handlade hela tiden om dom till exempel Guds rike ska tas ifrån er (Matt 21:43) och detta som ni ser… ska rivas ner (Luk 21:6). Perioden måste ha avslutats efter exakt tre dygn när Jesus på nytt blir smord av en kvinna vid en måltid, denna gång i Simon den spetälskes hus (Mark 14:3). Det var vid detta tillfälle som Judas Iskariot gick bort till översteprästerna för att utlämna Jesus åt dem (Mark 14:10), vilket säkerligen var den direkta orsaken till att Jesus inte längre öppet kunde predika domen över Jerusalem.

Det finns också andra detaljer i Bibelns framställning av Jonas tecken som hjälper oss tolka den rätt. Jona 3:3 säger att Nineve var en stor stad inför Gud, *tre dagsresor* lång, vilket är samma varaktighet som Jesu förkunnelse i Jerusalem under korsfästelseveckan. Märk också formuleringen i citatet ovan att *liksom* Jona var… *så* ska Människosonen vara… Parallellen kan avse den vånda och förtvivlan de båda männen måste ha känt i sina respektive situationer. Men Jona var inte död under de tre dagarna så det kan inte heller Jesus ha varit. {Nästa Profetia sida 236.}

Uppgifterna i berättelsen om Jona är också relevanta i samband med bibelkronologin:

- Om *fyrtio dagar* ska Nineve förstöras. (Jona 3:4) Denna tid motsvaras alltså av de fyrtio åren som gick mellan Jesu hänvisning till Jonas tecken och templets förstörelse. Men den motsvaras *också* av den nådatid på 40 *jubelår*, eller 2000 vanliga år, som kommer att passera mellan Jesu första och andra ankomster.
- Gud kämpar med Nineves befolkning som till och med finns räknad: Skulle då inte jag bry mig om Nineve… där det finns mer än *120 000 människor* som inte kan skilja mellan höger och vänster. (Jona 4:11) Varför just den siffran? Jo, Gud kämpar med hela mänskligheten under de *120 jubelåren*, eller 6000 vanliga åren, som kommer att passera mellan syndafallet och Tusenårsriket.[382] {Nästa Kronologi sida 234.}

Övriga högtider

Förutom de sju Herrens högtider (3 Mos 23:4) som finns i figur 127 så firar judarna ytterligare två:

- **Chanukka** kallas också **tempelinvigningens högtid** (Joh 10:22) eftersom den högtidlighåller minnet av en återinvigning av Jerusalems tempel på hundratalet fvtk. Invigningen skedde sedan *mackabeeruppproret* hade renat templet från den vanhelgelse det utsattes för när den seleukidiska kungen Antiochos Epifanes lät bygga ett hedniskt altare där grisar offrades på det riktiga altarets plats.
- **Purim** är en högtid som firas till minne av händelser som beskrivs i Esters bok i Bibeln. Judar som bodde i perserkungen Ahasveros rike blev räddade undan döden genom ett rådigt ingripande av Ester och hennes fosterfar Mordokaj. Högtiden institutionaliserades av Mordokaj själv: Dessa dagar skulle kommas ihåg och firas i varje generation, i varje familj, i varje provins och i varje stad. (Est 9:28)

Kalendersynkronisering

I bibelkronologin har vi hittills hunnit fram till Exodus, uttåget ut Egypten, och vi kommer att fortsätta därifrån senare. Men innan dess går jag händelserna lite grand i förväg för att visa att historiens jubelårspuls pågått allt sedan skapelsen.

För detta ändamål börjar vi i Apg 13:17-20: Israels Gud *utvalde våra fäder*. Han gjorde sitt folk stort när de bodde som främlingar i Egypten. Med upplyft arm förde han dem ut därifrån, och under *fyrtio år* bar han dem i öknen. Han *utrotade sju folk* i Kanaans land och *gav deras land* i arv åt sitt folk. Allt detta tog omkring *fyrahundrafemtio år*. (Ordet ”omkring” tillåter en variation på maximalt några veckor. Samma grekiska ord, *hos*, används också om tiden i öknen, en uppgift som vi snart ska se var tämligen exakt.) Denna 450-åriga period börjar när Gud ”utvalde våra fäder” vilket innebär Isaks födelse. De utvalda i Paulus terminologi inkluderar aldrig Abraham själv, eftersom han hade andra söner än de utvalda: Alla Abrahams avkomlingar är inte hans barn. Nej, det är *genom Isak* din avkomma ska räknas. (Rom 9:7) Perioden slutar när Gud ”utrotat sju folk i Kanaans land” och ”givit landet i arv åt sitt folk”, det vill säga när landet var färdigintaget och folket kunde börja bruka

jorden. Detta är inte samma händelse som när man påbörjade intagandet av landet genom att korsa floden Jordan och inta staden Jeriko. Det tar naturligtvis en tid att inta ett land vilket också 2 Mos 23:29-30 förmedlar: Jag [Gud] ska inte driva undan dem [kananeerna] för dig [israeliterna] på ett enda år… *Steg för steg* ska jag driva bort dem för dig, tills du har förökat dig så att du kan ta landet till din arvedel.

Hur lång tid tog det att erövra Kanaans land? Det går att räkna ut från de tidsuppgifter vi har så här långt, se figur 130. Vi har två händelsekedjor som båda börjar med Isaks födelse. Den ena anger att det tar 400 år mellan födelsen och uttåget (1 Mos 15:13, sidan 168) och den andra att det tar 450 år mellan födelsen och erövringens fullbordan (Apg 13:20, förra sidan). Skillnaden på 50 år har två komponenter: tiden för ökenvandringen och tiden för erövringen av landet. Vandringen tog 40 år (Apg 13:18, förra sidan), och därför måste erövringen tagit 10 år. Eftersom Isak föddes på det 2100:e året AM (42:a jubeláret) så var erövringen fullbordad på det 2550:e året AM (år 2549 AM), och vi har ytterligare en viktig händelse som inträffar på ett jubelår, denna gång det 51:a.

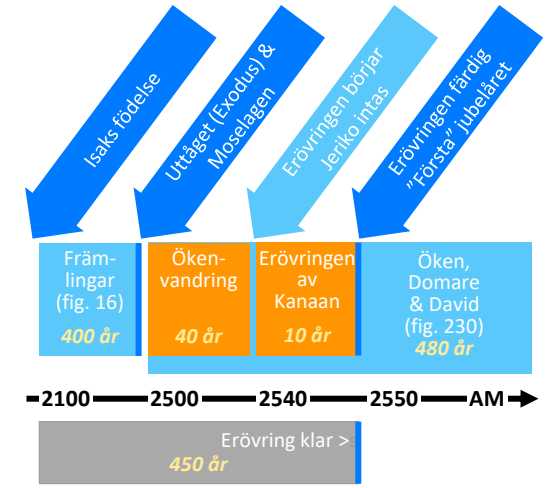

Figur 130. Också erövringen av Kanaan blev färdig på ett jubelår. (Figuren har figur 230 på sidan 411 ”i bakgrunden” för att underlätta orienteringen.)

Det var dock först i samband med Moselagens givande på Sinai berg som hebreerna fick instruktioner om att börja fira jubelår, och då hade det redan gått 2500 år sedan skapelsen: *När ni kommer in i det land* som jag ger er… *Då* ska du i sjunde månaden på tionde dagen i månaden låta basunen ljuda med kraftig ton… Ni ska helga det femtionde året och utropa frihet i landet för alla dess invånare. Det ska vara ett *jubelår* för er. (3 Mos 25:2-10) Det första jubeláret som högtidlighölls av folket var alltså det 51:a sedan skapelsen, och hur kan man då tala om jubelår innan jubelårskalendern ens var definierad? Svaret är att ovanstående beräkning visar att detta första firade jubelår faller in i den historiska sviten av årtal jämnt delbara med 50, vilket i sin tur visar att Gud dirigerat historien i jubelårstakt redan innan han avslöjade det för sitt egendomsfolk! {Nästa Kronologi sida 244.}

船 Den utombibliska källan **Jubileerboken** bekräftar att Gud redan från skapelsen delade in tiden i jubelårsperioder.[383] {Nästa UBK sida 239.}

Öken och Erövring

Guds mål med israeliterna var att de skulle bosätta sig i Löfteslandet, och därför kunde de inte stanna vid Sinai berg för alltid. Därför: *Andra året, i andra månaden, på tjugonde dagen*, höjde sig molnskyn från vittnesbördets tabernakel. Då bröt Israels barn upp från Sinai öken och gick från plats till plats. (4 Mos 10:11-12) Eftersom uttåget inträffade i mitten av den första månaden det första året[384] gick det drygt tretton månader mellan de två uppbrotten. Israel uppehöll sig därför vid berget Sinai under ungefär ett år. Sedan följde många års vistelse i öknen innan folket kunde inta Löfteslandet.

Vandringen

Varför så länge?

Då Mose talade till folket inför intagandet av Löfteslandet sammanfattade han sin gärning med att jag ledde er i öknen i *fyrtio år* (5 Mos 29:5). Denna tidsuppgift är exakt eftersom *intåget* i Kanaans land är tajmat med *uttåget* ur Egyptens land. Påskalammet skulle väljas ut *den tionde i första månaden* och slaktas den *fjortonde* i samma månad,[385] och på motsvarande sätt var det *på tionde dagen i första månaden* som folket steg upp ur Jordan (Jos 4:19) och på kvällen *den fjortonde dagen i månaden*… firade de påskhögtid på Jerikos hedmarker. (Jos 5:10) Resan från Sinai berg till Löfteslandet tog normalt ett par veckor,[386] men ändå gick det alltså fyrtio år innan israeliterna intog landet. Varför tog det så lång tid? Varför gick de inte raka vägen när de hade ett så tydligt mål? Gick de vilse till dess Moses hustru tröttande och frågade efter vägen?

Som ofta annars var det synd som hindrade ett snabbt och okonstlat sätt att nå målet. När folket första gången kom till gränsen mot Kanaans land (ett par veckor efter att de lämnat Sinai berg) sände Mose ut en man från varje stam som skulle spana i landet och komma tillbaka med en rapport om hur man bäst intar det. Tio av dessa tolv spejare berättade dock modstulet om hur landet var fullt av starka och storvuxna män som nog inte lät sig besegras.[387] Det spred missmod och fruktan i lägret och alla Israels barn klagade på Mose och Aron, och hela församlingen sade till dem: ”… *Om vi ändå hade fått dö här i öknen*! ” (4 Mos 14:2) Folket hade glömt alla de tillfällen under det senaste året när Gud visat sig stark och räddat dem ur trängda situationer, vilket naturligtvis var ett uttryck för otro. Varför skulle inte Gud göra på samma sätt denna gång bara de litade på honom?

Guds reaktion blev den retoriska frågan hur länge ska de vägra tro på mig *trots alla de tecken jag har gjort ibland dem*? och hans dom blev: Jag ska göra med er så *som ni själva har sagt inför mig*. Här i öknen ska era döda kroppar falla, alla ni som har blivit mönstrade och *är tjugo år eller äldre*… Ingen av er ska komma in i landet… utom *Kaleb*, Jefunnes son, och *Josua*, Nuns son. Men era barn… ska jag föra in där… Och era barn ska vara herdar i öknen i *fyrtio år*. (4 Mos 14:11,28-33) De som tågade in i Löfteslandet var alltså max nitton år (judarna räknar inkluderande) ett år efter uttåget samt deras barn. Vid erövringen trettionio år senare bör därför maxåldern ha varit femtioåtta år. De två undantagen, **Kaleb** och **Josua**, var de två spejare som inte lämnade en räddhågsen rapport om möjligheterna att inta landet utan litade på Gud.[388] Josua tog senare över ledarskapet efter Mose, och han skrev också den sjätte gammaltestamentliga boken som fått hans namn.

Detta Guds löfte till Kaleb och Josua och denna Guds dom över de övriga uppfylls i 4 Mos 26:65: *Ingen* fanns kvar av dem *förutom* Kaleb, Jefunnes son, och Josua, Nuns son. {Nästa Profetia sida 241.}

Folket gnällde alltså på Mose och i förlängningen på Gud, men det var inte första gången de på detta sätt visat sin otro. Bibeln ger faktiskt det exakta antalet överträdelser när Gud säger att folket *tio gånger har frestat mig* och inte lyssnat till min röst (4 Mos 14:22). Dessa tio gånger går att identifiera utan större svårigheter (och då räknas inte Mirjams och Arons ”personliga” uppror mot Mose[389]):

- Första gången folket visade en bristande tilltro till Gud var när egyptierna hann ikapp dem vid Röda havet: *Det hade varit bättre* för oss att tjäna egyptierna än att dö här i öknen. (2 Mos 14:12)
- Andra gången var gnölet över det bittra vattnet i Mara: Då *klagade* folket mot Mose och sade: ”Vad ska vi dricka?” (2 Mos 15:24)
- Sedan fortsatte folket sin lamentation i öknen Sin: *Om vi ändå hade fått* dö för Herrens hand i Egypten! Där satt vi vid köttgrytorna och åt oss mätta. (2 Mos 16:3)
- En del sparade manna till dagen efter trots Guds uttryckliga förbud: Men de *lydde inte* Mose, utan vissa sparade något av [brödet från Herren] till nästa morgon. (2 Mos 16:20)

- Andra brydde sig inte om att de inte fick samla manna på sabbatsdagen: *Ändå gick några ut* på sjunde dagen för att samla in, men de fann ingenting. (2 Mos 16:27)
- I Refidim *grälade* folket på Mose och sade: ”Ge oss vatten att dricka… Varför har du fört oss ut ur Egypten, så att vi och våra barn och vår boskap måste dö av törst?” (2 Mos 17:2-3)
- Den allra värsta gången måste ha varit när folket gjorde guldkalven och sa: *Här är din gud*, Israel, som har fört dig upp ur Egyptens land. (2 Mos 32:4)
- I Tabeera började folket *klaga högljutt* inför Herren hur illa de hade det. (4 Mos 11:1)
- Sedan tog det inte lång tid innan Israels barn började *gråta igen* och sade: ”Vem kan ge oss kött att äta?” De hade tröttnat på brödet från himlen ”för här finns inget att se utom detta manna” (4 Mos 11:4-6).
- Den tionde och sista gången var alltså när spejarna vänt tillbaka med sin dåliga rapport: *Vore det inte bättre* för oss att vända tillbaka till Egypten? (4 Mos 14:3)

Det är signifikativt att det just är efter den tionde överträdelsen som Gud sätter ner foten. Också plågorna över Egypten var tio till antalet. Tio är talet för fulltalighet, och händelseförloppet innehåller därför en varning till alla människor: *Det finns en gräns för Guds tålmodighet*. Det finns tillfällen när han säger *stopp, det är nog*. Före syndafloden stängde Gud igen dörren till räddningsbåten, och sedan gick den inte att öppna igen.[390] I öknen förbjöd Gud folket att komma in i Löfteslandet, och efter de tio överträdelserna var beslutet inte längre förhandlingsbart. Och vid två tillfällen har Gud tillåtit en förstörelse av Jerusalems tempel och låtit folket gå i exil. Därför är det ett misstag att mena sig vara immun mot Guds oåterkalleliga domar. Snart kommer han att sätta ett definitivt stopp för ondskan, och då ligger den enda räddningsmöjligheten i Jesus blod.

Att straffet blev just 40 års vandring i öknen är också av betydelse eftersom talet 40 symboliserar dom, prövning och straff. Därför regnade det under 40 dagar vid Noas flod, därför led Israel under filisteerna i 40 år och därför fastade Jesus i 40 dagar innan han frestades av djävulen.[391] Översikt 5 (sidan 420) ger fler exempel. De 40 åren i öknen speglar också de 40 dagarna som de 12 spanarna tillbringade i Löfteslandet: Så som ni under fyrtio dagar har spejat i landet ska ni under fyrtio år – *ett år för varje dag* – bära på era synder. (4 Mos 14:34) {Nästa Koder sida 258.}

Skorpionen

Det var [Herren] som ledde dig genom den stora och fruktansvärda öknen, bland giftiga *ormar* och *skorpioner*. (5 Mos 8:15) *Skorpionen* (figur 131) är den tredje stjärnbilden i mazzaroten och den representerar döden som följde på Guds förkastande av israeliterna i öknen: *Dödens udd* [som en skorpion] är synden, och *syndens makt kommer av lagen*. (1 Kor 15:56) De tre understrukna orden är centrala begrepp i Romarbrevet (figur 191, sidan 331), och de finns också på himlen (figur 132) som **Vågen** (lagen), **Skorpionen** (döden) och ormen i **Ormbäraren** (synden). Ormbäraren som brottas med ormen motsvarar Mose som efter att folket hade syndat i öknen satte upp en kopparorm på en påle för att människorna inte skulle behöva dö: Mose gjorde då en *kopparorm* och satte upp den på en *påle*. Om någon blev biten av en orm, *fäste han blicken på kopparormen* och fick leva. (4 Mos 21:8) Vi känner igen koppar från tabernaklet som en sinnebild för Jesus i ringhet och förnedring, och kopparormen på pålen föreställer

Figur 131.
Stjärnbilden Skorpionen.

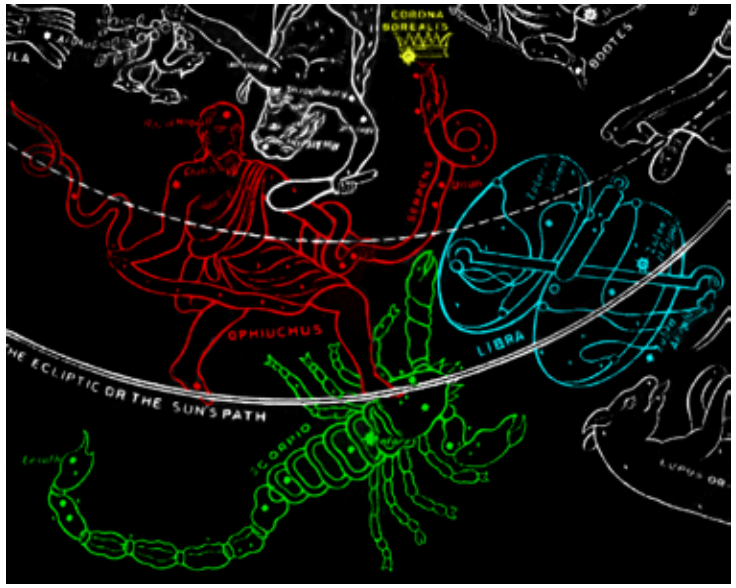

Figur 132. Vågen (blå), Skorpionen (grön), Ormbäraren (röd) och Norra kronan (gul). Endast de två första tillhör mazzaroten.

därför Jesus på korset. Ormen kan alltså symbolisera både synden och Jesus. Så fullständigt har Jesus *identifierat sig* med vår synd att de två kan ses som samma sak: Han som inte visste av synd, honom *gjorde Gud till synd* i vårt ställe. (2 Kor 5:21) Lösningen är att ”fästa blicken på kopparormen” vilket vi gör genom att tro på Kristus: Så som Mose *upphöjde* ormen i öknen måste Människosonen bli *upphöjd*, för att *var och en som tror på honom* ska ha evigt liv. (Joh 3:14-15) Men Ormbäraren Mose är själv en förebild på Jesus, och märk hur denne stampar Skorpionen rätt i hjärtat. Döden har blivit besegrad! Märk också hur ormen girigt sträcker sig efter **Norra kronan** symboliserande kunglig makt. Nu har synden blivit personifierad som djävulen själv. {Nästa SB sida 245.}

Sträckningen

Det är svårt att veta den exakta rutten för den långa resan från Sinai berg till Jordanfloden där israeliterna gick över för att inta Löfteslandet. Det beror dels på att händelserna inte nödvändigtvis är beskrivna i kronologisk ordning och dels på att Bibelns lista på lägerplatser[392] innehåller många okända orter. Figur 133 ger ett förslag. Från Sinai berg vandrade folket till Kadesh (pil 1 och 2 i figuren) där de sände ut de tolv spejarna och där de fick domen om det långvariga flackandet i öknen.[393] Därför fick de nya marschorder: Vänd er i morgon åt ett annat håll och *dra ut i öknen mot Röda havet*. (4 Mos 14:25) Pil 3 och 4 visar en trolig rutt (som fortsätter utanför kartan) och pil 5 och 6 återkomsten cirka trettioåtta år senare. Rutten gick via Esjon-Geber tillbaka till Kadesh.[394] Slutligen vandrade gudsfolket åt nordost för att inta Kanaans land från öster (pil 7).

Figuren visar att **Kadesh** hade en central plats för Israels vistelse i öknen, men dess geografiska placering är inte helt fastställd. I 4 Mos 20:1 sägs dessutom att Israels barn… kom in i öknen Zin *i den första månaden*, och folket stannade i *Kadesh*, men utan att ange vilket år det gällde. Dessa osäkerheter gör några olika scenarier möjliga (figuren beskriver det tredje):

- Israels folk lämnade aldrig Kadesh utan var där hela tiden från det man kom från Sinai berg till dess man lämnade för Kanaans land.
- Tabernaklet stod kvar i Kadesh hela tiden och folket vandrade runt i smågrupper i öknen.
- Israeliterna lämnade Kadesh och vandrade ner på den Arabiska halvön, och de *kom tillbaka* till samma Kadesh cirka trettioåtta år senare.
- Det fanns två olika Kadesh, ett med tillägget Barnea.[395]

船

Många auktoriteter placerar ökenvandringen i trakterna runt Kadesh (alternativ 1 och 2 ovan) medan figur 133 förlägger den till Arabiska halvön. Det finns några starka indicier på att israeliterna faktiskt varit där. Deras fotspår finns fortfarande kvar i den arabiska sanden:[396]

- Många av de **lägerplatser** som listas i Bibeln[397] har namn som mycket väl överensstämmer med ortsnamn som finns på *gamla* kartor över den Arabiska halvön. Att överensstämmelsen är sämre på moderna kartor beror på att de statsbildningar som skett sedan början av 1900-talet ändrat många namn.
- På samma kartor går också att återfinna namn på **personer** tillhörande det israeliska folket. Eftersom området var öde då hebreerna kom dit var de först på plats och kunde namnge orterna efter sina egna ledare. Många av namnen finns i sydvästra delen av Arabiska halvön där *Jemen* nu ligger. Landsnamnet kan komma från Simeons son Jamin och orten *Josuf* från Josef. En udde utanför Jemen hette *Kap Israel*. Flera ortsnamn pekade mot Mose som *Mousa*, *Mosa* och *Mosek* och hans pappa *Amram* finns fortfarande kvar (som namn alltså) i västra Jemen.[398]

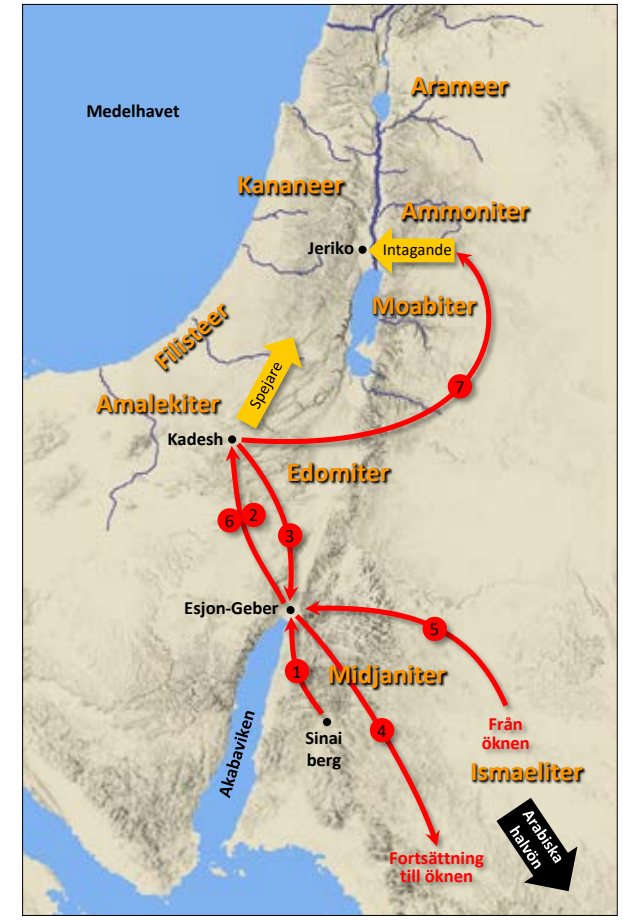

Figur 133. Föreslagen rutt för israeliterna. Folkslag i området finns utmärkta.

- Det finns många rapporter om **hebreiska ättlingar** på den Arabiska halvön. Detsamma gäller för Sudan och Etiopien tvärs över Röda havet där många personer antas härstamma från hebreer sedan 3500 år, det vill säga från tiden för Israels vandring i öknen.
- I Mellanöstern finns fortfarande en allmänt **spridd uppfattning** om att Mose och israeliterna var på den Arabiska halvön.[399] {Nästa UBK sida 250.}

I figur 133 finns också ett antal folkslag utritade som israeliterna hade olika interaktioner med under sin ökentid, både fredliga och fientliga:

- **Ammoniter**, **moabiter**, **edomiter**, **midjaniter**, **ismaeliter** och **amalekiter** var alla ättlingar till Abraham. Figur 87 (sidan 167) visar på vilket sätt. Amalekiterna var troligen nomadiska och flyttade runt. De stred mot Israel bland annat vid Refidim där vattnet kom ur klippan.[400]
- **Filisteer** och **kananeer** härstammade från Noas son Ham och var därför släkt med israeliterna på mycket längre håll. Genealogin i översikt 8 (sidan 424) visar hur. Många kananeer bodde väster om Jordanfloden och är orsaken till benämningen *Kanaans land*.
- **Arameer** kommer troligen från Sems son och Noas sonson Aram, även om det också finns andra möjligheter. Området översätts ofta *Syrien*.

Ytterligare ett folk, **amoreerna**, levde på olika ställen inom Kanaans land och öster om Jordanfloden. De led ett stort nederlag mot israeliterna vilket gjorde att Moab gruvade sig för Israels barn (4 Mos 22:3). Därför anlitade moabiternas kung Balak profeten Bileam, Beors son, för att förbanna gudsfolket åt sig. När denne var på väg till kungen ställde sig dock Herrens ängel i vägen vilket Bileams åsna såg men inte profeten själv. Åsnan ville inte passera vilket gjorde att Bileam upprepade gånger slog den, och då lät Gud åsnan tala: Vad har jag gjort mot dig, eftersom du tre gånger har slagit mig? (4 Mos 22:28) Då fick också Bileam själv se ängeln och vägrade sedan att uttala någon förbannelse som stod emot Guds vilja. Istället välsignade han Israel tre gånger till Balaks stora förtret. Denne Bileam finns sedan 1967 arkeologiskt identifierad genom en vägginskription i den jordanska staden Deir Alla, där han till och med sägs vara son till Beor.[401] {Nästa Arkeologi sida 245.}

Lägrens placering

Tabernaklet byggdes under året då Israels folk vistades vid Guds berg. Det blev färdigt och restes den första dagen i den första månaden det andra året efter uttåget. Ett par veckor senare, på fjortonde dagen, skulle folket fira den andra påsken i historien. Ytterligare ett par veckor senare, på första dagen i andra månaden, påbörjades en folkräkning som låg till grund för hur stammarna skulle placera ut sig runt tabernaklet, en ordning som skulle fortsätta att användas på alla de olika lägerplatserna på väg mot Kanaan. Uppbrottet från Sinai kom endast tjugo dagar efter att folkräkningen påbörjades, det vill säga den tjugonde i andra månaden, och då hade stammarna redan hunnit placera ut sig som Gud befallt. Det kan vi veta eftersom redan detta första uppbrott skedde i den ordning som han hade specificerat.[402]

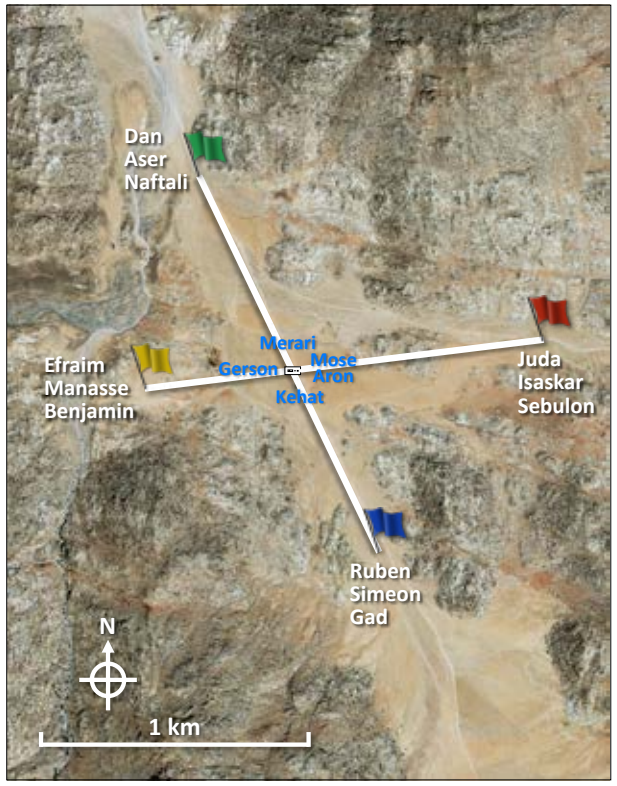

Figur 134. Lägerplatsen med tabernaklet i mitten. (Satellitbilden är en detalj från figur 111 på sidan 205.)

Gud inleder sina instruktioner om hur stammarnas lägerplatser ska organiseras med orden: Israels barn ska slå *läger*, var och en under sitt *baner*, vid de fälttecken som hör till deras särskilda familjer. *Runt omkring uppenbarelsetältet* ska de slå läger, en bit bort. (4 Mos 2:2) Sedan följer en specifikation på hur de tolv stammarna skulle sorteras i fyra ”läger” med tre stammar i varje, och hur dessa fyra läger skulle ligga utplacerade efter de fyra väderstrecken ”runt uppenbarelsetältet” som är detsamma som tabernaklet. I figur 134 finns detta arrangemang utritat på ett satellitfoto över den första lägerplatsen, den öster om Sinai berg. I mitten ligger tabernaklet som är ritat i rätt skala i figuren, åtminstone ungefär eftersom man inte vet exakt hur lång Bibelns aln var. Varje läger skulle förläggas ”under sitt baner” som representeras av de olikfärgade flaggorna i figuren. I folkräkningen fick Mose instruktioner av Gud att räkna antalet vapenföra män, och i figuren har längden mellan tabernaklet och flaggorna gjorts proportionellt mot antalet män i respektive läger. Blå text i figuren är Levis söner (figur 124, sidan 224) som hade sina lägerplatser närmast tabernaklet, vilket var praktiskt eftersom de tjänstgjorde i detsamma.[403]

Några menar att mönstret medvetet bildar ett symboliskt kors. Två förhållanden talar för detta. Det ena är att om man är på väg in i tabernaklet så har man näsan åt väster och då är korset rättvänt, och det andra är att det kortaste segmentet av korset – det som representerar minst antal vapenföra män – pekar åt väster där det också finns minst plats. Korset är dock inte perfekt vilket skulle tala emot tolkningen: Det ligger inte exakt i öst-västlig riktning, det har inte rät vinkel mellan de två balkarna och tvärbalken sitter inte exakt symmetriskt (Dans läger är fyra procent folkrikare än Rubens). Å andra sidan kom tabernaklet att byggas upp på många ställen under den fyrtioåriga ökenvandringen som följde,[404] och eftersom både den geografiska omgivningen och antalet människor då varierade kunde korsets former komma att förändras mot en mer exakt form. Om detta kan vi bara spekulera.

Evangelium i öknen

Flera av de händelser som Guds folk fick erfara under sin vandring i öknen är realprofetior om Kristus och evangeliet. Vi har redan sett hur Mose löste problemet med giftiga ormar genom att sätta upp en kopparorm på en påle, vilket symboliserar Jesus på korset. Vid ett annat tillfälle var folket utan vatten och för att råda bot på detta gav Gud följande instruktion till Mose: Ta staven och kalla samman församlingen… och *tala till klippan* inför deras ögon, och den ska ge vatten. (4 Mos 20:8) Mose kom dock ihåg förra gången Gud hade frambringat vatten ur en klippa och då hade instruktionen varit annorlunda: Du ska *slå på klippan*. (2 Mos 17:6) Därför gjorde inte Mose som Gud anvisat utan han gjorde som han var van och *slog* med sin stav två gånger på klippan (4 Mos 20:11). Guds dom blev obeveklig: Eftersom ni [Moses och Aron] inte litade på mig och inte höll mig helig inför Israels barns ögon, ska ni inte få föra in denna församling i det land som jag gett dem. (4 Mos 20:12)

Tidigare hade Israels folk förnekats inträde i Löfteslandet eftersom de fegat ur när tio av de tolv spejarna gav sin missmodiga rapport om möjligheterna att inta landet.[405] Denna dom kan dock inte ha gällt Mose och Aron eftersom de inte delade folkets motvilja.[406] Att de inte fick komma in i landet hade en helt annan orsak, nämligen att Mose *slog på* klippan istället för att *tala till* den enligt ovan. Varför var det så noga? Orsaken är att klippan symboliserar Jesus och att slå på den pekar på korsfästelsen. Och *Jesus behöver bara korsfästas en enda gång*: Men nu har han trätt fram *en gång för alla* vid tidernas slut för att genom sitt offer utplåna synden. (Hebr 9:26) Budskapet är att Jesu verk är fullbordat. Den gammaltestamentliga offertjänsten kunde inte utplåna synden och därför måste den upprepas gång på gång, men Jesus är det fullkomliga offret som försonar dåtida, nutida och framtida synder. Att slå på klippan en andra gång motsvarar därför att korsfästa Kristus en andra gång vilket är ett uttryck för misstro mot Jesu förmåga att *fullständigt och slutgiltigt* utplåna synden. Därför dömde Gud så hårt. Andra gången skulle Mose *tala till* klippan, en yttring för den rättfärdiggjorda människans bön till Kristus. Av precis samma orsak är dopet en engångshändelse medan nattvarden är återkommande. I dopet korsfästs vi med Kristus vilket bara kan ske en gång. I nattvarden har vi gemenskap med honom vilket bör ske på kontinuerlig basis. Eller som Jesus själv uttrycker det: Den som har badat behöver sedan bara tvätta fötterna. (Joh 13:10)

Mose fick alltså inte komma in i Löfteslandet, men däremot fick han blicka in i det: Mose gick från Moabs hedar upp på berget Nebo, på toppen av Pisga mitt emot Jeriko. *Där lät Herren honom se hela landet.* (5 Mos 34:1) Figur 135 visar den vy Mose måste ha haft från berget även om landet säkerligen var mycket lummigare på den tiden. Kartan i figur 137 på sidan 247 visar Nebos geografiska placering inom Rubens område.

Figur 135. Löfteslandet sett från berget Nebo riktning västerut. Döda havet syns till vänster.

Profetiska varningar

Före sin död lämnar Mose över ledarskapet till Josua, men dessförinnan ger han gudsfolket en sträng förmaning: Jag har förelagt dig *liv och död, välsignelse och förbannelse. Välj då livet*, så att du och dina efterkommande får leva, genom att du *älskar* HERREN *din Gud och lyssnar till hans röst och håller dig till honom*. (5 Mos 30:19-20) Israels fortsatta historia är ett tragiskt vittnesbörd om att de ofta tagit alltför lätt på denna varning trots att Gud hela tiden varit så tydlig med spelreglerna. Nedan följer några profetiska varningar från 3 Mos 26 och 5 Mos 28 tillsammans med hur de besannades när folket inte hörsammade dem. Uppfyllelserna skedde i huvudsak när assyrierna intog Nordriket, när babylonierna erövrade Sydriket och när romarna förstörde Jerusalem. Profetiorna är med rött och uppfyllelserna med blått:

- **Ett främmande folk ska inta landet**
  HERREN ska sända över dig ett folk… *från jordens ände, likt örnen* i sin flykt… ett folk med *bister uppsyn*. (5 Mos 28:49-50)
  Assyrierna: Han reser ett baner för hednafolken i fjärran och lockar på dem *från jordens ände*. Och se, de kommer *snabbt och med hast*. (Jes 5:26)
  Babylonierna: Se, jag ska uppväcka kaldeerna, det *vilda och snabba folket* som drar ut över *jordens vidder* för att ta i besittning boplatser som inte är deras. (Hab 1:6)
  Romarna: Romarna intog Jerusalem efter att Gamla testamentet var färdigskrivet och händelsen finns därför inte med.
- **Det kommer att bli stor ödeläggelse**
  Jag ska sända över er vilddjur… och få er att minska i antal så att era *vägar blir öde*… Så ska ert land bli en *ödemark* och era städer ruiner. (3 Mos 26:22,33)
  Vägarna är öde, ingen går mer på stigarna… Landet sörjer och försmäktar… Saron har blivit lik en *ödemark*. (Jes 33:8-9)
- **Folket kommer att bli slagna**
  Jag ska vända mitt ansikte mot er, och *ni ska bli slagna* av era fiender. (3 Mos 26:17)
  Alla hus i Jerusalem, alla de förnämas hus *brände [Nebusaradan] i eld*. Murarna runt Jerusalem *bröts ner* av hela den här av kaldeer som översten för livvakterna hade med sig. (2 Kung 25:9-10)
- **Folket kommer att bli utspridda och fångna**
  Söner och döttrar ska du föda, men du ska inte få behålla dem, *för de måste gå i fångenskap*… Ni ska *ryckas bort* ur det land som ni är på väg till för att ta i besittning. HERREN ska *sprida ut dig bland alla folk*. (5 Mos 28:41-64)
  Resten av folket… förde Nebusaradan… bort i fångenskap. (2 Kung 25:11)

- **Ett fåtal ska bli kvar i landet**
  Av er ska det *bli kvar ett fåtal*, ni som tidigare var talrika som stjärnorna på himlen. (5 Mos 28:62)
  Men av de fattigaste i landet *lämnade* översten för livvakterna *kvar några* att sköta vingårdarna och åkrarna. (2 Kung 25:12)
- **Förskräckelse ska drabba folket**
  Åt dem som blir kvar av er, ska jag ge *försagda hjärtan där de är i sina fienders länder*. (3 Mos 26:36)
  HERREN ska [bland de folken] ge dig ett *bävande hjärta* och *förtvinande ögon* och en *ångestfylld själ*. (5 Mos 28:65)
  Vid Babels floder, där satt vi och *grät* när vi tänkte på Sion. (Ps 137:1)
- **Säden ska bli förstörd av fiender**
  Det [fjärran] folket ska… *inte lämna kvar åt dig vare sig säd, vin eller olja*. (5 Mos 28:51)
  Närhelst israeliterna hade sått, drog midjaniterna, amalekiterna och österlänningarna upp mot dem. De belägrade dem, överföll dem och *fördärvade landets gröda* ända till Gaza. (Dom 6:3-4)
- **Det ska bli missväxt**
  Er jord ska *inte ge sin gröda* och träden i landet ska *inte bära frukt*. (3 Mos 26:20) Himlen över ditt huvud ska vara som koppar, och *jorden under dig ska vara som järn*. *Damm och stoft* ska vara det regn HERREN ger åt ditt land. (5 Mos 28:23-24)
  Jag slog er med *sot och rost* och alla era händers verk med hagel. (Hagg 2:18)
- **Gräshoppor ska äta upp skörden**
  Alla dina träd och all din marks frukt ska *angripas av gräshoppor*. (5 Mos 28:42)
  Era många trädgårdar, vingårdar, fikonträd och olivträd *åt gräshopporna upp*. (Amos 4:9)
- **Belägringen ska bli så svår att man tvingas äta barn**
  I sådan nöd och sådant trångmål ska din fiende försätta dig att du ska *äta din egen livsfrukt, köttet av dina söner och döttrar*. (5 Mos 28:53)
  Med egna händer har ömsinta mödrar kokat sina *barn för att ha dem till föda* när dottern mitt folk gick under. (Klag 4:10) {Nästa Profetia sida 244.}

Erövringen

Ledare för operationen att inta Löfteslandet var Moses efterträdare Josua.

Josua

Då Josua fick sin kommendering av Gud att inta landet fick han samtidigt en mäktig uppmuntran: Låt inte denna lagbok vara skild från din mun. Tänk på den både dag och natt, så att du håller fast vid och följer allt som är skrivet i den. *Då ska du lyckas på **din** väg och då ska du ha framgång*… Var inte rädd eller förfärad, för HERREN *din Gud är med dig vart än **du** går*. (Jos 1:8-9) Josua behövde alltså inte fråga Gud inför varje beslut utan hade förtroendet att själv bestämma, men villkoret var att han studerade Guds principer i ”lagboken”, det vill säga Skriften så långt den var klar på den tiden. *Under dessa förutsättningar* var omfånget av Guds löfte obegränsat: ”vart än *du* går”. Josua hade stått i lång träning under Mose och var nu redo att själv ta över ansvaret för Guds folk. Därför fick han en förmaning – att fortsätta studera och följa Guds principer – och ett löfte – att Gud alltid skulle stå bakom hans rygg och stötta honom i *allt han* företog sig. Vilket ansvar, vilket förtroende, vilken uppmuntran!

Det hela kan liknas vid barnuppfostran och i överförd bemärkelse även vid det kristna livet. En nyfödd människa (fysiskt eller andligt) behöver hjälp i allt. Föräldrarna väljer kläder, aktiviteter och mattider. Lite senare kan de styra barnet genom att tala om vad det ska eller bör göra, men de låter barnet fatta sina egna beslut. Ännu längre upp i åldrarna kan ”barnet” fatta sina beslut grundade på det egna omdömet, och föräldrarnas roll har blivit rådgivande och understödjande. I det läget är det naturligtvis oerhört viktigt att den unga människan fått en *moralisk grund* på vilken hon kan fatta visa beslut. Föräldrarna till en tjugoårig son eller dotter blir naturligtvis oroliga om vederbörande ringer varje morgon och frågar vilka strumpor som ska användas. Nu förväntar sig föräldrarna att deras son eller dotter fattar sina egna beslut, och kanske är det på samma sätt med vår himmelske Fader? Han finns där hela tiden och stöder oss, men precis som för Josua förväntar han sig att vi fattar egna beslut. Han står gärna bakom vår rygg och säger att *jag är med dig vart än du går*, men villkoret är naturligtvis också detsamma som för Josua, nämligen att vi studerar Guds ord och blir uppfyllda av hans normer och principer. Kort sagt, att vi har börjat tänka som Gud vilket är det som Bibeln kallar för *vishet*.

Josua hade ett överordnat uppdrag att inta Löfteslandet, och den kristnes överordnade uppdrag är missionsbefallningen.[407] *Hur* vi sedan löser detta är upp till Josua respektive oss. Gud har utrustat oss med ett förnuft som han vill att vi ska använda. I allt detta ska vi vara medvetna om att Guds vilja med vårt liv är, åtminstone generellt sett, mer fokuserad på *vilka vi blir* än *vad vi gör*. Han vill utveckla ödmjukhet, barmhärtighet och kärlek i oss, kort sagt *kristuslikhet*. Med Guds ord som grund och med vederbörligt bistånd från vårt förstånd kan vi sedan fatta *visa* beslut själva. Gud vill *samarbeta* med den moget kristne hellre än att styra henne som en marionett. Därför, på samma sätt som för Josua: Vilket ansvar, vilket förtroende, vilken uppmuntran!

Josua hette från början någonting annat: Mose gav *Hosea*, Nuns son, namnet *Josua*. (4 Mos 13:17) Hans tidigare namn betyder *han frälsar* och det senare *Jahve frälsar*. Det hebreiska **Josua** är samma namn som det grekiska **Jesus**, och den förre är därför en förebild på den senare. Båda leder gudsfolket in i Löfteslandet. Långt senare när israeliterna hade kommit från den babyloniska fångenskapen fanns en överstepräst som också hette Josua[408] och även han är en tydlig förebild på Jesus: Du [Sakarja] ska… göra kronor som du ska sätta på *översteprästen Josuas*, Josadaks sons, huvud. Och du ska säga till honom: ”Se, en man vars namn är *Telningen*… Han ska *bygga HERRENS tempel*… *En präst ska han vara på sin tron*, och frid ska råda mellan båda.” (Sak 6:11-13) Denne Josua hade alltså en dubbelroll som överstepräst och kung precis som Jesus. {Nästa Profetia sida 245.}

Moses ålder när han lämnade över stafettpinnen till Josua finns entydigt angiven i Bibeln: Jag är i dag *hundratjugo år*. Jag kan inte längre vara ledare och anförare… *Josua* ska anföra dig. (5 Mos 31:2-3) Moses liv avspeglar hela historien från skapelsen till Tusenårsriket som ju är 120 *jubel*år (figur 10, sidan 39), och det är indelat i tre perioder om vardera 40 år[409], också med sina motsvarigheter i bibelkronologin:

- Mose lämnade sitt fosterland, Egypten, vid 40 års ålder på samma sätt som Abraham lämnade sitt, Kaldeen, efter ungefär 40 jubelår (2000 år) efter skapelsen.
- När Mose var 80 år gammal offrade han det allra första påskalammet och ledde sitt folk ur träldomslandet. På motsvarande sätt dog det fullkomliga påskalammet, Jesus, efter ungefär 80 jubelår (4000 år) efter skapelsen och räddar sitt folk ur syndens fångenskap.
- När Mose var 120 år gammal tar alltså Josua, som vi just sett är en förebild på Jesus, över ledarskapet och för folket in i det heliga landet. På motsvarande sätt kommer Jesus att efter 120 jubelår (6000 år) efter skapelsen föra sitt folk in i Nya Jerusalem. {Nästa Kronologi sida 288.}

Josua och intagandet av Kanaans land symboliseras av stjärnbilden **Skytten** i mazzaroten (figur 136). När Josua står inför sitt stora uppdrag får han de styrkande orden från Gud själv: Bryt nu upp och gå över Jordan, du och hela folket, in i det land som jag ska ge åt Israels barn… *Ingen ska kunna stå emot dig* under alla dina livsdagar… *Var stark och frimodig.* (Jos 1:2-6) Josua härstammar från Josef (se översikt 8 på sidan 424) som får en profetia uttalad över sig när han välsignas av sin far Jakob: Men [Josefs] *båge* förblir fast och hans händer och armar spänstiga. (1 Mos 49:23-24)

Figur 136. Stjärnbilden Skytten.

Varför ritas då Skytten ofta som en kentaur, det vill säga en människa med hästkropp? Troligen därför att bågskyttar från början sköt stående, men när krigskonsten utvecklades så började de skjuta från hästryggen istället. Kentauren är helt enkelt en senare sammanblandning av de två formerna. {Nästa SB sida 260.}

Löfteslandet

Då Abraham kom tillbaka till Kanaans land efter sin avstickare till Egypten sa Gud till honom att lyfta blicken och se sig omkring: Hela det land som du ser ska jag ge åt dig och dina efterkommande för evig tid. (1 Mos 13:15) Det var detta land som Josua nu stod i begrepp att inta. Eftersom det långt tidigare *utlovats* av Gud till Abraham kallas det för *det Utlovade landet* eller kort och gott **Löfteslandet**. Ibland får det benämningen **det heliga landet**. Eftersom invånarna härstammade från Hams son Kanaan[410] var det politiska namnet **Kanaans land**. Efter hebreernas erövring fick landet namnet **Israel** medan romarna valde namnet **Palestina**. Kärt barn har många namn. Gränserna för landet har inte alltid varit exakt desamma.

Löfteslandet var mycket bördigt och sägs upprepade gånger flöda av mjölk och honung (i 2 Mos 33:3 till exempel). När de tolv spejarna utforskade landet ”plockade” de en druvklase som det krävdes två män med en stång för att bära.[411] Idag ser vi dock ett annat land som till stora delar består av öken, jämför figur 135. Forskning tyder på att denna del av jorden hade en större nederbörd vid tiden för Josua och var därför bördigare.[412] När judarna lämnade landet en tid efter att Jerusalem förstörts av romarna övergavs det dock till vanskötsel och blev snabbt obrukbart. Kanske också en utebliven välsignelse från Gud bidrog? När judarna idag har börjat återvända till Löfteslandet har det på nytt börjat blomstra. Den israeliska kon ger mer mjölk än sina kusiner i något annat land och honungsproduktionen ökar år för år.[413] Ökenarealen minskar, och det beror inte minst på ett trädplanteringsprojekt som under de senaste drygt 100 åren planterat 230 miljoner (!) träd i Israel.[414] Landet är inte längre öde utan står i full blom precis som Hesekiel profeterade: Det ödelagda landet ska åter bli brukat i stället för att ligga som en ödemark inför alla som går förbi. (Hes 36:34) {Nästa Profetia sida 248.}

Det finns även vetenskaplig evidens för en 3000 år gammal honungsproduktion i Israel. I norra delen av landet har arkeologer hittat trettiotalet bikupor i en odling som de beskriver som mycket välorganiserad.[415] {Nästa Arkeologi sida 249.}

Löfteslandet skulle fördelas mellan Israels stammar: Ni ska utskifta landet åt er som arvedel genom lottkastning efter era släkter. Åt en större stam ska ni ge en större arvedel och åt en mindre stam en mindre arvedel. (4 Mos 33:54) Det gällde dock inte alla stammar eftersom Rubens, Gads och halva Manasse stam ville ha området öster om Jordan som erövrats från folken där. Landets fördelning definieras i Bibeln både genom stammarnas gränser och genom de städer som ingick i respektive tilldelning. Figur 137 visar ungefär hur det såg ut, men bilden kan inte göras exakt eftersom en del städer inte har kunnat lokaliseras med säkerhet. Dessutom stämmer inte den utlottade tilldelningen exakt med hur det blev i praktiken beroende på att folket inte helhjärtat följde anvisningarna om att inta *hela* landet. Till exempel var Juda stam tänkt att gå ut till Medelhavet men däremellan fanns filisteerna som under lång tid vägrade låta sig visas på dörren. Och Dans stam drevs undan av amoreerna och finns därför på två ställen på kartan. Simeons stam är lite speciell för den fick sin lott *inom* Judas område, och dess arvedel beskrivs med endast en lista av städer. Präststammen leviterna fick inget eget område utan tilldelades istället fyrtioåtta städer spridda bland de övriga stammarna. Sex städer, tre på var sin sida av Jordan, gjordes till **fristäder** avsedda för att skydda en dråpare som av misstag dödat någon.[416]

Intagandet

Vid tiden för intagandet var Kanaans land ingen enhetlig nation med en central styrning utan bestod av flera *stadsstater* var och en med sin egen kung. Därför blev erövringen en ganska utdragen process där man gick från den ena staden till den andra och tog den i besittning: Jag ska inte driva undan [dina fiender] för dig på ett enda år… *Steg för steg* ska jag driva bort dem för dig, tills du har förökat dig så att du kan ta landet till din arvedel. (2 Mos 23:29-30) Trots det successiva intagandet var slutmålet hela tiden tydligt: När ni har gått över Jordan in i Kanaans land, ska ni *driva bort landets alla invånare* för er och *förstöra alla deras bildstoder*… Ni ska *erövra landet* och *bosätta er* där. (4 Mos 33:51-53) Det handlade alltså inte bara om att inta ett geografiskt område utan också om att rena det från den avgudadyrkan som funnits där sedan länge. Märk att det inte är de tidigare invånarna som ska ”förstöras” (eller dödas) utan deras religion. De själva ska ”drivas bort”.

Landet intogs österifrån och städerna Jeriko och Ai angreps först (figur 133 på sidan 239 och figur 137). Folket i Gibeon iscensatte en listig plan så att de fick ett fredsförbund med Josua där de blev israeliternas tjänare istället för bortdrivna. Efter dessa inledande städer gjorde hebreerna en militär kampanj söderut och till sist fälttågade de norrut i landet.[417] Så intog Josua hela landet, så som Herren hade lovat Mose. Och Josua gav det till arvedel åt Israel, efter deras avdelningar och stammar. Landet hade nu ro från krig. (Jos 11:23) Totalt besegrade Josua och hans här trettioen kungar på den västra sidan av Jordan förutom två stycken som Mose slagit på den östra sidan. Han lyckades dock inte inta hela Löfteslandet utan kringspridda städer såväl som hela områden blev kvar i kananeiska händer.[418] Själva Jerusalem är ett sådant exempel: Men *jebusiterna* som bodde i Jerusalem kunde Juda barn inte driva bort. Därför bodde också jebusiterna kvar bland Juda barn i Jerusalem, så som de gör än i dag. (Jos 15:63) ”Än i dag” betyder inte ”än i dag” *i dag* utan då Josuas bok skrevs. Staden förblev i hednahänder ända till kung David satte punkt för det: Kungen [David] och hans män tågade nu mot Jerusalem och jebusiterna som bodde där i landet… David intog Sions borg, det vill säga Davids stad. (2 Sam 5:6-7)

Medan Mose ännu var i livet fick israeliterna ett uppdrag som skulle utföras då det heliga landet var intaget: Se, jag förelägger er i dag välsignelse och förbannelse: *Välsignelse*, om ni lyssnar till Herren er Guds bud som jag i dag ger er, och *förbannelse* om ni inte lyssnar till Herren er Guds bud… Och *när Herren din Gud har låtit dig komma in i det land* dit du går för att ta det i besittning, ska du utdela *välsignelsen på berget* **Gerissim** och *förbannelsen på berget* **Ebal**. (5 Mos 11:26-29) Dessa två berg kan ses i figur 138. Mellan dem ligger staden Nablus som tidigare hette *Shekem*, en

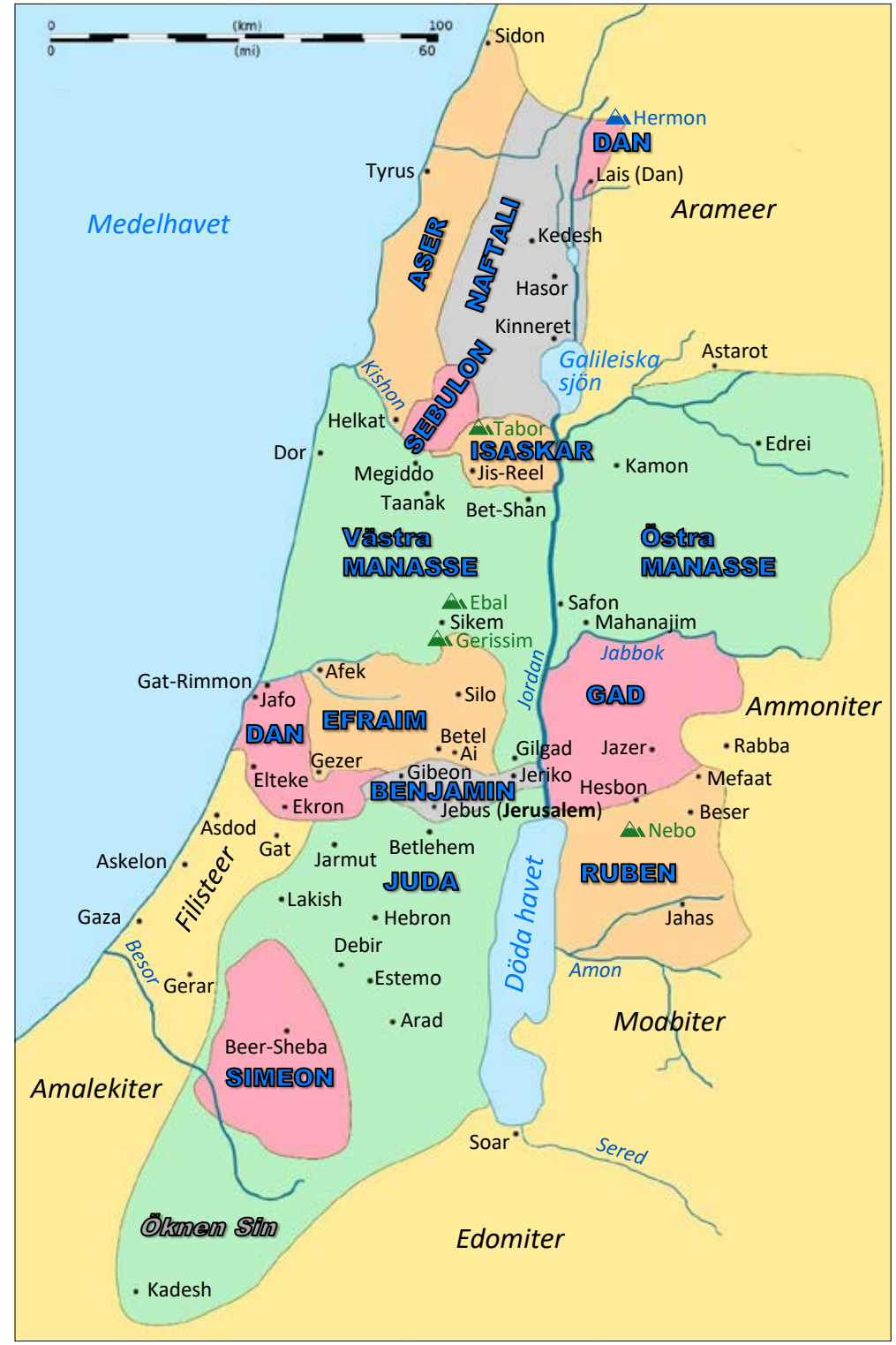

Figur 137. Fördelningen av Löfteslandet cirka 1200 fvtk.

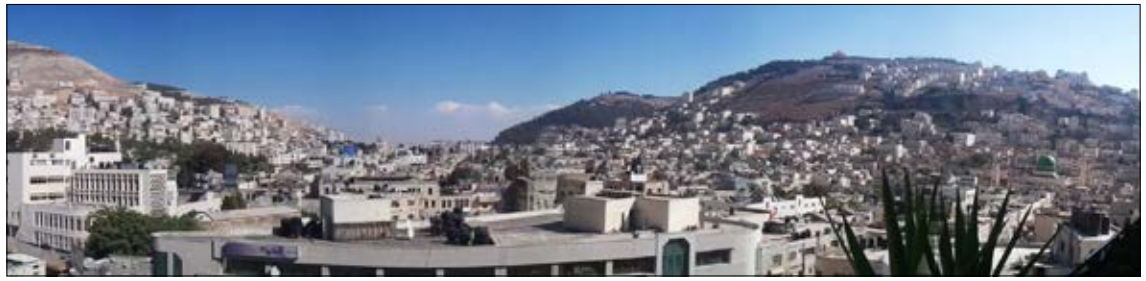

Figur 138. Staden Nablus på Västbanken, platsen för det bibliska Shekem. Södra berget (högra) är Gerissim och norra berget är Ebal.

mycket central plats i hebreernas historia. Det var här som Gud uppenbarade sig för Abraham för första gången efter att denne kommit in i Kanaans land. Det var här som Jakob köpte ett jordstycke på vilket Josefs ben begravdes när israeliterna burit med sig dem från Egypten. Och det var här som Josua höll sitt sista tal till folket. Senare blev Shekem den första huvudstaden i *Nordriket* efter att Israel delats i två monarkier.[419] Det var alltså på Shekems två omgivande berg **Gerissim** och **Ebal** som välsignelserna och förbannelserna skulle uttalas som en påminnelse till gudsfolket om att de själva kunde välja hur de ville ha det. Befallningen utfördes av Josua: Vid den tiden byggde Josua ett altare åt HERREN… Den ena hälften av folket… stod vänd mot berget *Gerissim* och den andra hälften mot berget *Ebal*, i enlighet med vad HERRENS tjänare Mose tidigare hade befallt. (Jos 8:30-33)

Innan Josua anföll Jeriko som första stad vid intagandet av Kanaan sände han två spejare till landet för militär spaning.[420] Väl inne i Jeriko fick dessa hjälp att hålla sig gömda av **Rahab**, en sköka som troligen drev någon form av gästgiveri. Rahab var en hedning men till skillnad mot de flesta av sina landsmän var hon troende, vilket hon avslöjade med orden: För HERREN er Gud är Gud uppe i himlen och nere på jorden. (Jos 2:11) Efter att hon lurat iväg de män som förföljde spejarna, firade hon ner de två israeliska männen från stadsmuren med ett rep så att de kunde fly tillbaka till Josua och avlägga rapport om tillståndet i landet. Innan Rahab skiljde sig från spejarna bad hon dem om beskydd när israeliterna senare skulle återkomma för att inta och förstöra staden. Skyddet beviljades och som vägledning för den annalkande israeliska stormstyrkan skulle Rahab knyta ett *rött* snöre i fönstret på sin bostad. I Egypten skulle israeliterna stryka blod på sina dörrposter för att när [HERREN] ser blodet… ska han gå förbi dörren och inte låta fördärvaren komma in i era hem och slå er (2 Mos 12:23). Att färgen på Rahabs snöre skulle vara just röd beror på att det var samma blod som skyddade henne och hennes familj undan Guds vrede. {Nästa Profetia sida 250.}

Då det israeliska folket skulle gå över Jordanfloden för att börja sin erövring av Kanaans land, då stannade vattnet som kom uppifrån och blev *stående som en mur* långt borta, uppe vid Adam, staden som ligger bredvid Saretan (Jos 3:16, figur 139). Detta är en av tre eller fyra gånger som Bibeln berättar om vatten som stannar upp eller delar sig för att fullfölja Guds planer:

- Då hebreerna vandrade genom Röda havet efter sitt uttåg ur Egypten.
- Det just nämnda tillfället när folket var på väg att inta det heliga landet.
- Jordan delade sig också för Elia när han slog på vattnet med sin mantel och strax därefter för Elisha när denne gjorde likadant.[421]

Utgör dessa händelser underverk eller är de uttryck för naturliga fenomen som ”råkar” inträffa vid rätt tillfällen? I inledningen till KUNSKAP-området Naturvetenskap (sidan 45) har vi sett att skillnaden mellan dessa är hårfin. Båda är *mirakulösa* uttryck för Guds handlande, och skillnaden är

egentligen bara att vi hunnit vänja oss vid Guds agerande via naturlagar. Vid de tillfällen då Jordanfloden delade sig är det ganska lätt att tänka sig en naturlig orsak bakom. När Josua gick över säger texten uttryckligen att vattenväggen inte var vid korsningsstället utan ”långt borta, uppe vid Adam”. Platsen ligger drygt tjugo kilometer uppströms, och här har ras vid åtminstone två kända historiska tillfällen, 1267 och 1927, stoppat Jordan i dess lopp under flera timmar.[422] Ps 114:3-4 talar om en jordbävning i samband med korsandet – Jordan vände tillbaka. Bergen hoppade som baggar, höjderna som lamm – och det var sannolikt denna som täppte till Jordan i höjd med Adam. Den torra bottenbädden blev då också bred nog för det talrika folket att passera. Oavsett orsak till proppen är *tajmingen* för händelsen så exakt att den skulle kunna betraktas som ett underverk i sig. {Nästa NV sida 250.}

Figur 139. Förbundsarken bärs över Jordanfloden i konstnärens James Tissots version. Från cirka 1896-1902.

Tre av städerna som israeliterna erövrade brändes: **Jeriko** och **Ai** i söder samt **Hasor** i norr.[423] I de övriga skulle befolkningen drivas bort, men städerna skulle inte förstöras. Och det är just i de tre tillspillogivna städerna som arkeologer har hittat spår av stor förstörelse. I Hasor finns ett tjockt asklager som avslöjar en stor ödeläggelse via eld. För Ai är evidensen inte helt entydig eftersom det inte är alltigenom klarlagt vilken av dagens utgrävningsplatser som är Ai. För Jeriko är överensstämmelsen mycket stor mellan utgrävningar och Bibelns redogörelse för händelserna när israeliterna förstörde staden:[424]

- Bibeln beskriver att Jeriko var starkt befäst, vilket utgrävningarna också visar.
- Arkeologin avslöjar också att stadsmuren kollapsade *utåt* vilket är att förvänta eftersom den inte stormades utan rasade genom basunstötar.
- Ett asklager och spruckna stenar visar att staden förstördes av eld, vilket också Bibeln beskriver.
- Stora depåer av säd finns upphittade vilket stämmer med den bibliska beskrivningen i flera avseenden: 1) Belägringen skedde på våren eller vid påskhögtiden enligt Bibeln.[425] 2) Belägringen var så pass kort att folket aldrig hann använda sig av förråden. 3) Staden plundrades aldrig vilket stämmer med det gudomliga föreläggandet: Ni ska hålla er borta från det som är vigt åt förintelse. (Jos 6:18)
- Efter förstörelsen låg Jeriko övergiven under en tid vilket sannolikt berodde på att Josua varnade för att bygga upp staden på nytt (se nedan).
- Den delen av stadsmuren som undgick den värsta förstörelsen, den norra, hade hus uppbyggda mot sig.[426] Det måste varit här Rahab bodde eftersom hennes hus var en del av stadsmuren, så att hon bodde i själva muren (Jos 2:15).
- Jeriko förstördes runt 1400 fvtk vilket stämmer utmärkt med den bibliska tidsskalan. {Nästa Arkeologi sida 257.}

Josua utfärdade en profetisk varning till dem som eventuellt funderade på att bygga upp Jeriko på nytt: Förbannad inför HERREN är den man som tar sig för att bygga upp denna stad, Jeriko, på nytt. När han lägger dess grund ska det kosta honom *hans förstfödde son*, och när han sätter upp dess portar ska det kosta honom *hans yngste son*. (Jos 6:26) Det blev en man vid namn Hiel som denna gång skulle få smaka på bedrövelsen att inte hörsamma: Under [Ahabs] tid byggde Hiel från Betel åter upp Jeriko. När han lade grunden till staden kostade det honom *hans äldste son Abiram*, och när han satte upp dess portar kostade det honom *hans yngste son Segub*. (1 Kung 16:34) {Nästa Profetia sida 257.}

船

Vi har tidigare träffat på **Amarnabreven**, en samling lertavlor med diplomatisk korrespondens mellan faraoner i Egypten och deras vasallkungar i palestinska och syriska städer vid tiden för israeliternas intagande av Kanaan. I flera av breven ber kananeiska kungar egyptiska faraoner om militär hjälp mot ett angripande folk som de kallar **hapiru** som kan ha varit hebreerna under Josua. Breven uppvisar en tämligen stor överensstämmelse med Bibelns beskrivning av händelserna:[427]

- Ett av breven berättar om hur två kananeiska kungar kapitulerat och lämnat sitt land till angriparna: *”Betrakta handlingarna av Milkilu, kungen av Gezer, och Labayus söner, kungarna av Shekem, som har lämnat över landet till hapiru.”* Dessa orter, Gezer och Shekem, sparades av Josua vid erövringen och blev båda levitiska städer:[428] Men de fördrev inte kananeerna som bodde i *Gezer*. Därför bodde också kananeerna kvar bland Efraims barn. (Jos 16:10)
- Också ett annat brev beskriver Gezers kapitulation, denna gång tillsammans med Gat: *”Hör vad Milkilu [Gezers kung] och Shuwardata [Gats kung] gjorde med faraos land! De skickade Gezers och Gats trupper och intog Rubutus land och så övergick faraos land till hapiru.”* Också Gat nämns särskilt som förskonat av Josua: Inga anakiter lämnades kvar i Israels barns land. Det var bara i Gaza, *Gat* och Ashdod som några blev kvar. (Jos 11:22)
- Jerusalems kung Abdi-Hiba skriver i ett annat brev: *”Alla furstar har förlorats. Farao, min herre, har inte en enda regent kvar. Farao, min herre, måtte sända trupper av bågskyttar annars kommer farao snart att inte ha något land kvar. Hela faraos land plundras av hapiru.”* Detta beskriver sannolikt läget efter att en koalition av fem kungar (Jerusalems, Hebrons, Jarmuts, Lakish och Eglons kungar) hade blivit nergjord av Josua.[429] {Nästa UBK sida 284.}

Då Gud gav amoreerna i israeliternas händer påverkade han händelserna på ett förunderligt sätt: *Solen blev stående* mitt på himlen och gjorde sig ingen brådska att gå ner för att fullborda dagen. (Jos 10:13) Att detta var en verklig händelse förstår vi av att motsvarande berättelse finns i många andra kulturer världen över. Eller för att vara exakt, på andra sidan jorden från Israel räknat talar man inte om en lång dag utan om en lång *natt*. Det gäller indianstammar i Nord-, Mellan- och Sydamerika lika väl som maorier i Nya Zeeland. Solen stod alltså stilla oavsett den syntes eller inte. Med dagens kunskap förstår vi att fenomenet måste ha förorsakats av att något hände med jordrotationen. Det kan tyckas märkligt, men glöm inte att Gud har skapat jorden, solen och cirka tio tusen triljoner (10^{22}) andra stjärnor, så att joxa lite med jordaxeln borde vara en baggis för honom.

Det finns emellertid en hypotes som skulle kunna förklara även **Josuas långa dag** på ett naturligt sätt och utan att blanda in mirakler.[430] Ingen kan med säkerhet veta om det var på detta sätt det gick till, men möjligheten har tillräckligt många förtjänster för att den ska vara värd att ta upp här. Hypotesen innebär att jordens och Mars banor tidigare var *i resonans* vilket betyder att dragningskraften mellan planeterna påverkade dem så att deras omloppstider blev multipler av varandra: Jorden gick runt solen på 360 dagar och Mars på exakt dubbla tiden, 720 dagar. (Orsaken är att de periodiskt närmade sig och fjärmade sig varandra vilket gav en pulserande gravitationell påverkan.) Fenomenet är inte ovanligt och finns till exempel fortfarande mellan Pluto och Neptunus. En datoranalys har visat att jorden och Mars skulle befinna sig speciellt nära varandra vart 54:e år, och att detta skulle

ske antingen den 25:e mars eller den 25:e oktober. (Planeterna var alltså inte bara kopplade i banorna runt solen utan också i rotationen runt de egna axlarna.) Vad som enligt hypotesen hände på Josuas långa dag var att jorden och Mars kom så nära att de överförde rörelsemängdsmoment mellan varandra. Jordens rotation hickade till vilket på jorden sågs som att solen stannade på himlen, och den gjorde det tillräckligt länge för att ge Josua tid till att fullfölja sitt uppdrag.

Också andra historiska händelser och katastrofer skulle kunna knytas till en jordnära passage av planeten Mars. År 701 fvtk, alltså ungefär 700 år efter att Josuas sol stod stilla, lät Gud skuggan gå tillbaka de tio steg som den redan hade gått (2 Kung 20:11). De båda händelserna skulle kunna ha samma orsak, det vill säga en störning av jordbanan orsakad av gravitationell påverkan från Mars. Den senare händelsen verkar dock ha varit mycket mer dramatisk eftersom den skedde i samband med att kung Hiskia bad Gud om hjälp mot den övermodiga assyriska armén, och då gick HERRENS ängel ut och slog 185 000 i assyriernas läger (2 Kung 19:35). Detta skulle kunna vara beskrivningen av ett förödande elektromagnetiskt ljusfenomen som ibland uppstår mellan närliggande himlakroppar (även om benämningen ”HERRENS ängel” i så fall är lite svårt att förklara). Hypotesen innebär att jorden och Mars år 701 fvtk kom närmare varandra än någonsin tidigare, och interaktionen mellan dem blev därför så stor att planeterna slungades ut ur sina dåvarande banor. De nya banorna blev desamma som idag, och de saknar den tidigare banresonansen. Jordbanans nuvarande jämviktsläge har en längre omloppstid än tidigare, och därför är året inte längre 360 dygn utan 365,25 dygn. Hypotesen har några uppenbara meriter på sitt CV:

- Antika kulturer var ofta livrädda för Mars, och man dyrkade planeten som en himmelsk krigare med spjut och kosmiska blixtar. Idag har vi ärvt våldsassociationerna i ord som till exempel *martial arts*, kampsport. På grekiska heter Mars *Ares* ett ord som finns i *armé*, *artilleri* och *arsenal*. Varför denna respekt för en ynka liten prick på stjärnhimlen? Kanske för att vid det tidigare jämviktsläget skulle Mars vara femtio gånger större *än månen* vid en tät jordpassage och orsaka dramatisk förödelse genom blixtar, jordbävningar samt land- och tidvattenvågor.
- De flesta tidiga almanackor var anpassade till ett år på 360 dagar. Det gäller arabiska, assyriska, kaldeiska, egyptiska, etiopiska, persiska, grekiska, romerska, feniciska, kinesiska, japanska, maya (Mexiko), pre-inkas (Peru), indiska med flera almanackor. Typiskt var de indelade i tolv månader med trettio dagar i varje, vilket också gällde den hebreiska almanackan. Också 360-graderscirkeln är ett arv från denna tid.
- Även Bibeln innehåller indikationer på att månaden tidigare var exakt trettio dagar lång. Vid syndafloden började det regna på 17:e dagen i 2:a månaden, och arken strandade på Araratbergen fem månader senare, den 17:e dagen i den 7:e månaden.[431] Vi får också veta att vattnet stod högt över jorden i *hundrafemtio dagar* (1 Mos 7:24, se också 8:3) vilket ger trettio dagar per månad.
- Åren kring 701 fvtk – då de dramatiska händelserna runt kung Hiskia skedde – ändrades i princip alla jordens almanackor och blev cirka fem dagar längre. Romarna lade till fem dagar om året medan hebreerna lade till en skottmånad med jämna mellanrum. Kineserna ändrade till och med sin cirkel till 366 grader. Något extraordinärt måste ha hänt.
- Många av de tidiga almanackorna organiserades kring mars eller oktober, det vill säga runt de datum då de nära marspassagerna skulle ha inträffat. Judarnas almanacka gör det fortfarande.
- Jordens och Mars banparametrar liknar varandra i hög grad, vilket kan vara en kvarlämning från den forna starkare interaktionen mellan planeterna. Deras spinnhastigheter skiljer sig med mindre än tre procent och deras axellutningar är nästan desamma.
- Jonathan Swift skrev Gullivers resor år 1726. I denna roman träffar Gulliver astronomer som hade en detaljerad kunskap om Mars. Förutom att planeten har två månar kände de till deras avstånd från moderplaneten (uttryckt som marsdiametrar), deras omloppstider och till och med att den ena av dem går så sakta att den från Mars yta ser ut att gå upp i väster och ner i öster.

Månarna var dock inte ens upptäckta när Swift författade sin bok. På grund av deras ringa storlek upptäcktes de inte förrän år 1877, det vill säga 151 år senare, och de uppvisade en frapperande överensstämmelse med Swifts data. Hur kunde han veta så mycket om dessa månar så långt innan de ens upptäcktes? Troligen från idag försvunna beskrivningar av tidiga astronomer som haft chansen att studera Mars på nära håll utan assistans från ett teleskop. Månarna har fått namnen Phobos och Deimos från den grekiska mytologin, vilket betyder fruktan och terror! (Phobos med ”f” delar ordstam med till exempel *fobi* och Deimos med *demon*.) {Nästa NV sida 313.}

Den krigiske guden?

I samband med Josuas erövrande av Kanaans land är det på sin plats att ta upp frågan om inte Bibelns Gud är överdrivet våldsam och krigsbenägen. Han beordrar ju ut Israels folk i dödliga strider mot landets tidigare invånare. Detta är en ganska vanlig stötesten för många kristna som vill ta *hela* Bibelns ord på allvar men har svårt när de kommer till Gamla testamentets brutaliteter sanktionerade och till och med beordrade av Gud själv. Det håller inte att förklara det med att det är en annan och kärleksfullare gud som visar sig i Nya testamentet eftersom Jesus Kristus är *densamme* i går och i dag och i evighet (Hebr 13:8). Uppfattningarna om Gamla testamentets våldsamheter är dock ofta överdrivna. Det betyder inte att det inte finns ett problem, men det betyder att problemet ibland görs större än det är. Vi ska därför först se på problemets storlek och därefter söka efter dess lösning.

Problemets storlek

Läser man Jos 10:40 med västerländska glasögon verkar det som israeliterna for obefogat våldsamt fram när de intog Kanaan: Så erövrade Josua *hela* landet… och slog *alla* kungar där, *ingen* lät han komma undan. *Han vigde allt som andades åt förintelse*, så som Herren, Israels Gud, hade befallt. Denna och liknande bibelpassager måste dock läsas mot bakgrund av den retorik som användes av krigförande nationer i den kultursfär som Josua befann sig i. När en sportreporter idag säger att ”laget blev pulvriserat” så menar han det naturligtvis inte i bokstavlig mening. Ändå kan ingen säga att han ljuger eftersom han använder ett uttrycksätt som han förstår kommer att uppfattas på ett korrekt sätt. På samma sätt var det med Josua. Även om det tekniskt sett var en lögn att skiva att han ”vigde allt som andades åt förintelse” så var det en tillåten överdrift eftersom ingen ändå skulle tolka honom bokstavligt. Senare information i Josuas bok visar också att formuleringen ”hela landet” inte betyder att ingenting är uteslutet. Herren säger till exempel till Josua att det finns *mycket kvar* av landet att inta (Jos 13:1).

Som vi redan sett var det i första hand den avgudadyrkan som förekom i Kanaans land som skulle utrotas medan befolkningen skulle avvisas: Ni ska *driva bort landets alla invånare* för er och *förstöra alla deras bildstoder*. (4 Mos 33:52) Det var alltså endast tre städer som förstördes, Jeriko, Ai och Hasor, medan resten blev kvar och deras invånare kördes iväg eller assimilerades. De kunde också göras arbetspliktiga.[432] Det finns många belägg för att det långt senare fortfarande fanns kvar kananeer i landet. Till exempel talade David med gibeoniter och Jesus språkade med en kananeisk kvinna.[433]

Det förekom dödande, men det var i första hand politiska ledare och deras arméer som var måltavlor, *inte civilbefolkningen*. I Jeriko, som ju totalförstördes, finns inga tecken på en civilbefolkning utan ”staden” hade sannolikt mer karaktären av ett militärt fort som måste intas och förstöras om Josuas kampanj i landet skulle lyckas.[434] Figur 140 visar Tell es-Sultan, ruinkullen för det Jeriko som fanns på Josuas tid, och bilden gör det uppenbart att fästet inte var speciellt stort. Det hade kanske plats för ett hundratal soldater, och det borde inte ha förorsakat Josua några större problem att tåga runt kullen sju gånger på en dag innan dess murar föll.[435] Rahab var naturligtvis inte soldat, men

Figur 140. Tell es-Sultan i staden Jeriko.

hon drev nog ett värdshus för karavaner och kungliga budbärare som ofta brukade övernatta på denna typ av installationer. Nu säger visserligen Bibeln gällande Jeriko: Med svärd vigde de *allt* som fanns i staden åt förintelse, *män och kvinnor*, *unga och gamla*, oxar, får och åsnor. (Jos 6:21) Dessa uttryck verkar dock vara stereotyper för ”alla” snarare än att betyda att båda könen och alla åldrar fanns närvarande. De används på motsvarande sätt på flera andra ställen i Gamla testamentet.[436]

Övriga personer i Kanaans land, icke-soldaterna, skulle alltså köras iväg och inte dödas: Jag ska driva alla dina fiender *på flykten* för dig… De ska *inte bo kvar* i ditt land. (2 Mos 23:27-33) I vissa fall används ett uttryck som kan tyckas antyda motsatsen – du ska *viga dem åt förintelse* – men läser vi lite till förstår vi att det inte handlar om dödande – du ska inte sluta förbund med dem… du ska inte ingå släktskap med dem (5 Mos 7:2-3). Det finns naturligtvis ingen anledning att förbjuda förbund och äktenskap med någon som inte längre existerar. Det fanns visserligen en ”vigning åt förintelse” som skulle utföras med svärd, men den gällde människor som begått grova brott, och den fick inte utföras schablonmässigt: Om du får höra om… *onda män*, som förför invånarna i sin stad genom att säga: ”Låt oss gå bort och *tjäna andra gudar*”… då ska du *noga undersöka, rannsaka och utforska*. Om det då visar sig vara sant och *kan bekräftas* att något så *avskyvärt* har ägt rum hos dig, ska du slå den stadens invånare *med svärd*. Du ska *viga den åt förintelse* med allt som är i den. (5 Mos 13:12-15) Gud kommenderar alltså vigning åt förintelse genom svärd endast om det moraliska förfallet *bevisligen* har urartat.

De av Gud sanktionerade krigen hade ett bestämt syfte och var därför begränsade till en viss tid, ett visst område och vissa människor. Han förbjuder uttryckligen Israel att försöka inta andra länder.[437]

Problemets lösning

Gud ville inte utrota några *människor*. Däremot var han mycket angelägen om att utrota deras *falska religion*. Han visste att den som söker frälsning på en annan väg än den han själv stakat ut kommer att gå evigt förlorad, och han visste att denna fördärvliga väg smittar av sig. Gud ville inte utsätta

sitt egendomsfolk för risken att bli infekterat. Därför är hans instruktioner tydliga: Ni ska bryta ner deras *altaren*, slå sönder deras *stoder*, hugga ned deras *asherapålar* [avbildningar av en fruktbarhetsgudinna] och bränna upp deras *avgudabilder* i eld, *för du är ett heligt folk* inför HERREN din Gud. (5 Mos 7:5-6) *Orsaken till Israels krig är alltså inte etniskt betingad.* Nej, de syftade till att behålla ett obefläckat förhållande mellan Gud och hans folk. Gud hade ingenting emot dem som inte tillhörde hans egendomsfolk, men han hade problem med deras vidriga avgudadyrkan. I själva verket är han opartisk och låter folken själva välja vilken relation de vill ha med honom, och han definierar den i sin enkla och entydiga utrikespolitik: Jag ska välsigna dem som välsignar dig [Abraham och hans avkomlingar] och förbanna den som förbannar dig (1 Mos 12:3). Orsaken till att han stötte bort vissa människor var helt enkelt att de betedde sig illa: Ingen ammonit eller moabit ska komma in i HERRENS församling… *eftersom* de inte mötte er med mat och dryck på vägen när ni drog ut ur Egypten. (5 Mos 23:3-4) Folk som visat förbarmande skonades däremot: [Saul] sade till keniterna: ”Skilj er från amalekiterna och dra bort *så att jag inte utrotar er* tillsammans med dem. *Ni visade ju barmhärtighet* mot alla Israels barn när de drog ut ur Egypten.” (1 Sam 15:6) Vi ska också komma ihåg att senare i historien var rollerna ombytta då Gud straffade sitt eget folk genom att använda en babylonisk kung, Nebukadressar.[438]

Förhållandena i Kanaan måste ses i ett historiskt ljus. De moraliska omständigheterna var vämjeliga. Man dyrkade avgudar med riter som inbegrep både manlig och kvinnlig tempelprostitution, man utövade incest och tidelag och man till och med offrade barn till sina gudar.[439] Du ska inte offra något av dina barn åt Molok… Du ska inte ligga med en man som en man ligger med en kvinna. Det är avskyvärt. Du ska inte ligga med något djur… Ni ska inte orena er med något av detta… Genom detta har landet blivit orenat, och *jag har straffat det för dess missgärning så att landet har spytt ut sina invånare*. (3 Mos 18:21-25) Det var alltså inga dunungar som israeliterna hade att handskas med. Kananeerna kunde heller inte skylla på okunskap eftersom de kände till vad Gud hade gjort tidigare och förstod att han är den högste guden.[440] De var därför utan ursäkt. Deras problem var att de inte *ville* ha med Israels Gud att göra. Rahab är en illustration på motsatsen: Hon *ville* och hon *blev* accepterad av både israeliterna och av deras Gud.[441]

Syftet med Guds befallning att driva iväg Kanaans invånare var därför att skydda Israel mot de vedervärdigheter som förekom i landet, och därför fick egendomsfolket stränga order om att smula sönder allt som hade med kananeernas religion att göra. Gud visste att om de underlät att göra detta så skulle de själva smittas av de hedniska riterna. Det var också orsaken till att israeliterna inte fick ingå äktenskap med landets invånare för de kommer då att leda dina söner bort från mig *till att tjäna andra gudar* (5 Mos 7:4). Den efterföljande historien vittnar om att judarna föll i olika former av avgudadyrkan *just därför* att de inte hörsammade Guds bud om att driva iväg kananeerna, slå sönder deras religionsobjekt och avstå äktenskap med dem. Figur 240 (sidan 426) visar hur gudsfolket på grund av detta upprepade gånger drabbats av Guds domar.

Guds önskan var dock hela tiden att folken i Kanaan skulle omvända sig så att han inte skulle behöva köra iväg dem från landet: Om den ogudaktige vänder om från alla de synder som han har begått och håller alla mina stadgar och gör det som är rätt och rättfärdigt, då ska han förvisso leva och inte dö… *Skulle jag finna någon glädje i den ogudaktiges död?* säger Herren GUD. Nej, *jag vill att han* vänder om från sin väg och *får leva*. (Hes 18:21-23) Men det kommer en punkt då Gud inte längre tolererar ondskan utan rensar bort den: Det är nämligen *ogudaktigheten* hos dessa folk som gör att HERREN driver bort dem för dig. (5 Mos 9:4) Ibland ger Gud helt enkelt upp nationer, städer och individer när de passerat en ”punkt utan återvändo”, och då är domen ofrånkomlig. *Men det är ondskan som är problemet, inte Gud.* I vår egen kultur där moralen är relativ och toleransen högsta mode kan det vara svårt att förstå detta. Det finns en formulering av Gud i 1 Mos 15:16 som borde

skapa eftertanke: I fjärde släktledet ska [Abrahams efterkommande] återvända [till Kanaans land], för amoreerna har ännu inte *fyllt sina synders mått*. Finns det en kvot för hur mycket Gud kan acceptera? Om så, hur nära står vi själva denna gräns? Den amerikanske predikanten Billy Graham lär ha sagt insiktsfullt att ”om Gud inte dömer Amerika så borde han be Sodom och Gomorra om ursäkt”.

Guds egenskaper **kärlek** och **helighet** är mycket framträdande i Skriften. Den förra är lätt att ta till sig, och den har skapat en bild av Gud som välvillig och moderlig. Och visst har han dessa egenskaper men inte *enbart* dessa egenskaper. Gud är också *helig*, och han vill att även vi ska vara *avskilda* vilket är ordets betydelse. På samma sätt som Gud befallde sitt folk att inte beblanda sig med avgudareligionerna i Kanaan så befaller han oss att *avskilja oss* från en syndig kultur och ett syndigt leverne. Gud är heligt vred på synden, och syndaren måste dömas och straffas. (Glöm dock aldrig att det finns ett substitut, Jesus Kristus, som blivit straffad i syndarens ställe.)

Egentligen är detta ganska lätt att förstå. Vem skulle inte bli upprörd över den pedofil som tillåts gå fri efter att först ha våldfört sig på ett barn och sedan dödat dess familj för att röja alla spår? En gud som inte reagerar mot synden skulle vara som en far som med ett överseende leende ser på medan barnen spottar och biter varandra och kladdar med tuschpennor på möblerna. De flesta människor skulle inte betrakta en sådan far som en kärleksfull förälder utan som en usel förälder. Att avhålla sig från att straffa ondskan i detta läge skulle inte vara ett uttryck för kärlek och omtanke utan för raka motsatsen: kallsinnighet och arrogans. *På motsvarande sätt står inte Guds vrede i motsats till hans kärlek utan som ett uttryck för densamma.* Jag är *mycket vred* på hednafolken som sitter så säkra, för när jag bara var *lite vred* förvärrade de olyckan. (Sak 1:15)

Genom hela Bibeln finns det också en längtan hos Guds folk att han ska utföra sina domar. Till exempel ropar martyrerna i Uppenbarelseboken och frågar Gud hur länge det ska dröja innan [han] dömer jordens invånare och straffar dem för [deras] blod (Upp 6:10). Första gången i både Gamla och Nya testamentet som ordet halleluja förekommer är faktiskt i samband med Guds domar.[442] Det beror på att ondskan blir så påtaglig för dem som vänder sig till Herren att de *ser fram emot* den dag när han kommer att döma synden och de människor som är dess utövare. Det hände till exempel vid befrielsen från slaveriet i Egypten och det hände för Sodom och Gomorra. Det är dock endast vid två tillfällen som Guds domar är globala och gäller för hela mänskligheten samtidigt: vid syndafloden och vid Jesu återkomst. Då dömer Gud ondskan och de människor som varit ovilliga att omvända sig från den. I allt detta är Gud inte elak utan rättvis.

Guds primära mål är inte *enhet* utan *rättfärdighet*. Han ser hellre splittring mellan människor och nationer än sammanhållning i upproret mot Gud. Han vill inte ha fred till varje pris utan *rättfärdighet till varje pris*, och ibland är detta pris oerhört högt. Bibeln blir i detta perspektiv i mångt och mycket ett vittnesbörd om Guds nåd och barmhärtighet mot en bakgrund av ondska och nöd. I denna tillvaro borde människans högsta önskan inte vara hälsa, lycka och välstånd utan renhet, rättfärdighet och kristuslikhet. Men även om någon skulle lyckas uppnå allt detta finns det inga garantier för vederbörande att slippa lidande eftersom frånvaro av synd inte är detsamma som frånvaro av lidande. Det främsta uttrycket för detta är naturligtvis att Guds syndfria Son själv led och dog.

Visst kan det vara svårt att förstå att Gud kommenderade ut israeliterna till att döda sina fiender. Vi får dock inte glömma att det allra största problemet inte är *hur* vi dör utan *att* vi dör. Gud har sagt vad som gäller: Den dag du äter av [trädet med kunskap om gott och ont] *ska du döden dö*. (1 Mos 2:17) Som ett resultat av att människan inte hörsammade denna varning har *dödens problem* alltsedan dess funnits i världen. Och det är ett problem oavsett om en människa dör ung i ett krig eller gammal i en sjuksäng. Orsaken till att vi inte betraktar åldringens död som ett lika stort problem är nog mest att vi hunnit vänja oss vid det. Det är dödens *faktum* som är problemet, inte dess förlopp.

Gud ensam äger liv[443] och har därför en suverän rätt att diktera dess villkor. Det står honom fritt att när som helst ta det tillbaka, och han väljer också till vilka han kommer att återlämna det vid uppståndelsen. Guds oinskränkta makt gällande livet skulle ha varit ett jättedilemma för människan om han hade varit otydlig med villkoren. *Men det är han inte.* Vi har inte en nyckfull Gud som räddar människor på lösa boliner, utan hans ord tydliggör vad som gäller. Det bästa av allt är att villkoren inte bara är tydliga utan också genomsyrade av nåd och kärlek. I all vår rika glädje över vår kärleksfulle Fader får vi dock aldrig glömma att han också är helig!

Domare och Kungar

Nu var Löfteslandet intaget, men som vi sett kvarstod en hel del av dess ursprungsbefolkning. Det ledde till att hebreerna efter Josuas generation avföll från den Sanne Guden och började dyrka kananeernas gudar istället: Så övergav de HERREN och tjänade Baal [den främste fruktbarhetsguden] och astarterna [bilder av fruktbarhetsgudinnan]. (Dom 2:13) Resultatet blev en lång och svår tid där israeliternas umbäranden stod i nästan direkt proportion till deras avfällighet. Under de första cirka 400 åren efter intagandet sände Gud **domare** som hjälp till folket och sedan, på folkets egen begäran, **kungar** under ytterligare ungefär 400 år.

Domartiden

Under den fyrahundraåriga domartiden genomgår Israel sju (fulländningens tal) historiska cykler, där varje period börjar med att folket **syndar**, vilket leder till att de besegras och **förtrycks** av fiender, vilket får till resultat att de **åkallar** Gud och ber om hjälp, vilket gör att Gud sänder **domare** till folkets räddning, vilket leder till cykelns avslutning i en period av **fred**. Figur 141 visar de sju cyklerna, och lägg märke till följande:

- I några fall kan en cykel bestå av fler än en domare.
- Domarna var mycket jämnt utspridda över hela landet.
- Många av domarna hade ett speciellt kännetecken som innebar svaghet. Orsaken var att ingen skulle missa det faktum att domarna bara var verktyg, medan segern kom från den Högste själv.

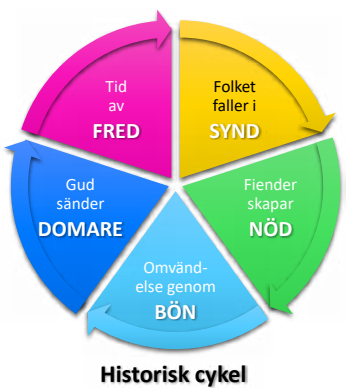

Cykel nummer	Referens i Domarboken	Fiende Domare	År av förtryck År av fred	Domarens hemvist Svaga ting använda av Gud
1	3:7-11	Arameer Otniel	8 40	Juda
2	3:12-31	Moabiter Ehud ⇨ Shamgar	18 80 (tillsammans)	Benjamin (Ehud) Vänsterhänt & Oxpik
3	4:1-5:31	Kananeer Debora med Barak	20 40	Naftali (Barak) En kvinna (Debora)
4	6:1-8:32	Midjaniter Gideon	7 40	Manasse Endast 300 man med horn och krukor
5	8:33-10:5	Inbördeskrig (Abimelek) Tola ⇨ Jair	3 45 (23+22)	Isaskar & Gileadit Kvinna med kvarnsten dödade Abimelek
6	10:6-12:15	Ammoniter Jefta ⇨ Ibsan ⇨ Elon ⇨ Abdon	18 31 (6+7+10+8)	Gileadit & Juda & Sebulon & Efraim Son till sköka, bortdriven (Jefta)
7	13:1-16:31	Filisteer Simson	40 20 (under de 40 åren)	Dan Styrkan i håret, åsnekäke

Figur 141. Sju historiska cykler i Domarboken.

De fem faserna är mycket tydliga i den första cykeln, här numrerade: 1) Israel gjorde det som var ont i HERRENS ögon… 2) Då upptändes HERRENS vrede mot Israel, och han sålde dem i Kushan-Rishatajims hand… Och Israels barn tjänade Kushan-Rishatajim i åtta år. 3) Men Israels barn ropade till HERREN, 4) och HERREN lät *en frälsare* uppstå… Otniel… HERRENS Ande kom över honom, och han blev domare i Israel. Han drog ut i strid, och HERREN gav Arams kung Kushan-Rishatajim i hans hand… 5) Sedan hade landet ro i fyrtio år. (Dom 3:7-11) Domarna kallas alltså även för ”frälsare” eftersom de vid sidan av sin hantering av tvister och rättsfrågor[444] även var militära ledare.

Att Israel fanns i Kanaans land under domartiden finns arkeologiskt bekräftat. På **Merneptahstelen** från Thebe i Egypten, daterad till början av 1200-talet fvtk, berättas att den egyptiske faraon med samma namn som stelen gjorde militära operationer i Kanaans land. Stelen omtalar specifikt ”Israel” och är till dags dato det tidigaste fyndet utanför Bibeln som nämner detta namn.[445] {Nästa Arkeologi sida 261.}

Gideon var den domare som fick uppdraget att frälsa Israel ur midjaniternas våld.[446] För att vara säker på att han inte missuppfattat uppgiften bad han Gud om ett tecken: Han lade ut ull på en tröskplats och begärde att den tidigt nästa morgon skulle vara våt av dagg medan marken omkring skulle förbli torr. Gud uppfyllde denna önskan. Gideon ville dock inte lämna kvar något som helst tvivel och bad därför Gud om det omvända tecknet: Denna gång skulle marken bli daggbelagd medan ullen skulle förbli torr. Gud uppfyllde igen, och Gideon antog uppdraget i förvissning om att Gud skulle stå honom bi. Gud ville dock inte att Israel skulle tro att det var deras egen styrka som räddade dem, och därför decimerade han Gideons armé genom en stegvis urvalsprocess tills den var nere i 300 man. Denna lilla styrka räckte dock till för att besegra midjaniterna eftersom Gud förvillade dessa vid anfallet så att de började slåss mot varandra. Det hela är en uppfyllelse av en profetia som gavs redan vid Sinai berg: Ni ska jaga era fiender framför er, och de ska falla för era svärd. *Fem av er ska jaga hundra framför sig, och hundra av er ska jaga tiotusen*, och era fiender ska falla för era svärd. (3 Mos 26:7-8)

En snarlik profetia handlar om att Gud ska sända förvirring bland Israels fiender: Dessutom ska HERREN din Gud *sända panik* bland [alla de folk Israel är rädd för], tills de som är kvar och håller sig gömda… blir utrotade. (5 Mos 7:20) Detta löfte har uppfyllts åtskilliga gånger:

- Då **Josua** strax innan sin död rekapitulerar Guds handlande med Israel nämner han speciellt infriandet av profetian: Jag *sände panik* framför er, och det jagade bort amoreernas båda kungar framför er. Det var inte genom ditt svärd eller din båge. (Jos 24:12)
- Under **Deboras** domartid var motståndaren kananén Sisera: HERREN *sände förvirring* över Sisera och alla hans vagnar och hela hans här. (Dom 4:15)
- På **Samuels** tid var det filisteerna som tryckte på: Men HERREN lät ett starkt åskväder dundra över filisteerna på den dagen och *förvirrade* dem, och de blev slagna av Israel. (1 Sam 7:10)
- Och när **Jonatan** skingrade en filisteisk här beskrivs händelseförloppet som att marken skakade och det spreds en *skräck* från Gud… mängden skingrades och man *irrade* hit och dit… Och se, den ene hade lyft sitt svärd mot den andre. *Förvirringen* var mycket stor. (1 Sam 14:15-20) {Nästa Profetia sida 259.}

Efter de sju cyklerna blev Eli domare och efter honom leviten **Samuel** (figur 124, sidan 224) som var den sista riktiga domaren i Israel. Sedan försökte Samuel sätta sina söner till domare men då gick allting snett, och det gjorde att folket ville ha en kung istället.[447] Om vi bortser från Mose ett ögonblick så brukar Samuel också räknas som den förste profeten,[448] och som sådan är det han som smörjer den förste kungen, Saul. Samuel blir på så sätt en brygga mellan domartiden och kungatiden. Den siste **domaren** blir den förste **profeten** som smörjer den förste **kungen**.

Enade riket

Domarna var Guds metod för att råda bot på de problem som fanns i Israel.[449] Folket var dock inte nöjda med denna lösning utan ville ha en kung över sig istället: Nej, vi måste ha en kung över oss. Vi vill också bli som alla andra folk. Vår kung ska *döma* oss. Han ska dra ut framför oss och *föra våra krig*. (1 Sam 8:19-20) Kungen skulle alltså ha samma två huvuduppgifter som domarna hade haft, en juridisk och en militär. Samuel tyckte dock det var ett dåligt förslag och gick till Gud som svarade honom att det är *mig de har förkastat som kung över dem*… Men lyssna nu till deras ord. Du ska *varna dem allvarligt* och förklara för dem vilka rättigheter kungen får som kommer att regera över dem. (1 Sam 8:7-9) Orsaken till att både Gud och Samuel ogillade gudsfolkets önskan var alltså att det inte nöjde sig med Gud som högste ledare. Samuel gjorde som Gud sagt och varnade för vad det skulle innebära att ha en kung över sig, och han illustrerade riskerna med att folket skulle behöva betala skatt, göra krigstjänst och bli fråntaget land.[450] Den hebreiska allmänheten stod dock på sig och fick som de ville. Som Israels förste kung utsåg Gud benjaminiten **Saul**.[451]

Senare när Samuel blivit gammal utmanade han israeliterna med den dumhet de gjort när de ville ha en kung över sig, och de svarade med att visa tecken på genuin omvändelse: Be till Herren din Gud för dina tjänare så att vi inte dör, eftersom vi till alla våra andra synder lagt *det onda att vi begärde en kung*. (1 Sam 12:19) Samuels svar visar att Gud inte förorättat och långsint hänger kvar vid folkets tidigare oförstånd utan fokuserar på det väsentliga: Var inte rädda. Ni har gjort allt detta onda, men *vik bara inte av från Herren* utan tjäna Herren av hela ert hjärta… För sitt stora namns skull ska Herren inte förskjuta sitt folk… Men om ni gör det som är ont *ska både ni och er kung förgås*. (1 Sam 12:20-25) *Guds lösning på en nations problem är inte stark ledarmakt utan kollektiv omvändelse till Gud*, och det fungerar oavsett vilket världsligt styre nationen står under. Problemet med Israels önskan om en kung var att de ville behålla **ordningen** i sitt land utan att behöva omvända sig till Gud, och de fick som de ville men på bekostnad av sin personliga **frihet**. Dessa två – ordning och frihet – kan fungera *sida vid sida* bara i den nation som står under Gud. Ett folk som går sin egen väg förlorar förr eller senare antingen det ena eller det andra. Eller båda. Totalitära stater, oavsett makten är religiös eller världslig, prioriterar ordning på bekostnad av frihet. Demokratiska stater utan Gud gör det omvända.[452]

Regeringstiderna för Israels tre första kungar – Saul, David och Salomo – var 40 år vardera.[453] Talet 40 symboliserar prövning, dom och straff och pekar därför på de svårigheter folket fick genomlida eftersom de insisterat på att få en kung över sig trots Samuels tydliga varning. {Nästa Koder sida 263.}

Saul

Israels förste kung var Saul. Han började bra men avföll mer och mer från att följa Gud och tvingades till slut avgå och överlämna kungakronan till David. En av Sauls värsta synder var att han vid ett tillfälle när han besegrat amalekiterna behöll får och nötboskap trots Samuels uttryckliga order om motsatsen.[454] Eftersom Samuel var profet hade han Guds mandat att tala, och då Saul bröt mot Samuel bröt han därför också mot Gud. Saul försökte skylla ifrån sig. Dels var det ju andra som tagit bytet från amalekiterna och dels hade ju syftet minsann varit gott: Men *folket tog av bytet* får och kor… *för att offra det åt Herren* din Gud. Samuels svar dundrar med gudomlig vrede: Behagar det Herren med brännoffer och slaktoffer lika mycket som att man lyssnar till Herrens röst? Se, *lydnad är bättre än offer*… för upproriskhet är trolldomssynd och trots är synd och avguderi… *Herren har i dag ryckt Israels kungarike från dig* och gett det till en annan som är bättre än du. Som resultat försökte Saul omvända sig men avslöjade samtidigt sina innersta självliska motiv: Jag har syndat. *Visa mig nu ändå den äran inför de äldste i mitt folk och inför Israel* att du går tillbaka tillsammans med mig. (1 Sam 15:21,22-28,30) Saul var inte besjälad av att gå Guds väg som en god kung, utan han drevs av att få behålla sin egen höga status inför människorna.

Det hela gick så långt så att Herrens Ande vek från Saul, och han plågades av en *ond ande från Herren* (1 Sam 16:14). ”Ond” kan också översättas med ”obehaglig”, och den motbjudande skepnaden kom sannolikt från Guds himmelska härskara. Situationen liknar den när Gud lät Bibelns Job prövas under förutsättning att hans liv sparades: Herren sade till Åklagaren: ”Nåväl, [Job] är i din hand. Men du måste skona hans liv.” (Job 2:6) Gud kan tillåta att människor blir attackerade och pressade av andeväsen, till straff som för Saul eller till prövning som för Job. Men Gud har hela tiden den yttersta kontrollen, och därför begränsade han ”åklagarens” makt över Job. Intressant är också att Saul verkar ha förlorat Guds Ande *samtidigt* som Anden kom över kung David. Dessa två händelser står i två på varandra följande verser i Bibeln[455] vilket visar att uppdraget att som kung leda Guds folk hade gått från den ene till den andre.

Saul lade sig dock inte platt för detta. Han såg David som sin fiende och försökte med allehanda medel röja honom ur vägen.[456] Detta är ganska typiskt för dem som lämnat en tidigare tro på Gud. Det finns många exempel på att de blir hatiska mot Gud och hans barn.

David

Saul efterträddes av David. Han är den ende i Bibeln som kallas en man efter [Guds] hjärta (Apg 13:22), och han kan inte ha fått detta epitet på grund av syndfrihet för någon sådan existerade inte. Han beskrivs med laster som lust, otrohet, stolthet, fruktan och familjefejder. Till och med mord ingick i hans repertoar. En av hans värsta illgärningar var att han begick äktenskapsbrott med Bat-Seba, lät döda hennes man och sedan tog henne till hustru. Nej, David hade Guds ynnest av andra skäl. Han visade barmhärtighet genom att benåda många människor, inte minst Saul som försökte döda honom. Han tog på sig lidande i andras ställe. När han red in i Jerusalem med arken tog han av sig kungaattiraljerna och hoppade och dansade och visade på så sätt ödmjukhet, spontanitet och entusiasm. De många Psaltarpsalmerna som David har skrivit visar på syndaånger, förtröstan och lovprisning. Hans största förtjänst i Guds ögon var nog att han *ville* samarbeta med Herren. Trots alla sina brister hade David samma agenda som Gud: att han skulle utvecklas mot *kristuslikhet*.[457]

Kung David är också i många andra avseenden en profetisk förebild för Jesus Kristus:[458]

- Han blev kung vid trettio års ålder, samma ålder som Jesus började predika.
- Båda var från Betlehem.
- När David blivit kritiserad för sin lössläppthet när han red in i Jerusalem replikerade han: Jag ska bli ännu *ringare* än detta och *förnedrad* i egna ögon. Men *med tjänstekvinnorna… ska jag bli ärad*. (2 Sam 6:22) Också Jesus blev förnedrad av judarna, men många hedningar (motsvarar tjänstekvinnorna) tog emot honom.
- Vid ett tillfälle tog David (Jesus) av skådebröden (livets bröd) och gav åt sina följeslagare (troende) på sabbaten (Guds rike).
- Gud slöt ett förbund med David som kommer att fullbordas av Jesus Kristus (se nästa stycke).

Guds förbund med David finns i 2 Sam 7:10-16 och innehåller flera delar:

- Jag ska *bereda en plats* åt mitt folk Israel och plantera det så att det får bo kvar och inte oroas mer… Jag ska låta dig få ro från alla dina fiender. Här upprepar Gud sitt löfte till Abraham om en evig och trygg boning för Israels folk, ett löfte som ytterst uppfylls genom det kommande tusenåriga Gudsriket.

- När din tid är slut och du vilar hos dina fäder ska jag efter dig *upphöja din avkomling* som ska *utgå ur ditt liv*, och jag ska *befästa* hans kungadöme. Han ska bygga ett hus åt mitt namn. David utlovas en son som ska ta över kungatronen och bygga ett hus, ett tempel, åt Gud. Uppfyllandet av löftet kom genom Davids son Salomo.
- Jag ska befästa hans kungatron *för evigt*. *Jag ska vara hans far och han ska vara min son*… Ditt hus och ditt kungadöme ska bestå inför mig till evig tid. Din tron ska vara befäst för evig tid. Nu glider löftet över till att gälla den eviga komponenten i förbundet. Det kungadöme som här utlovas är det rike där Kristus själv är kung. {Nästa Profetia sida 262.}

Förbundet med David är ovillkorligt vilket betyder att Gud kommer att uppfylla det oavsett vad David och hans efterkommande hittar på. Ändå visar historien att Davids kungadöme gick under. Gud lovar dock aldrig att det ska vara *kontinuerligt*, bara att det ska finnas i evigheten. Ett parallellställe i 2 Krön 6:16 visar tydligt att kontinuiteten är villkorad folkets leverne: Det ska *aldrig saknas* en avkomling av dig inför mig på Israels tron, *om* dina barn ger akt på sin väg och vandrar efter min lag. I den ovillkorliga delen av löftet ingår att den evige kungen ska vara Davids "avkomling", och därför är löftets uppfyllande avhängigt av att kung Jesus verkligen kommer från kung David. Det var bland annat därför som judarna höll så noggrann kontroll på släkttavlorna, och dessa visar mycket riktigt att Jesus tillhör Davids efterkommande *både* via Josef som var Jesu juridiske förälder och Maria som var hans biologiska. (Det blir mer om detta senare.)

David och hans förbund finns i stjärnbilden **Stenbocken** på himlen. David var ju en *herde*-kung, men symboliken går mycket djupare än så. Konstellationen ritas ofta med en bocks framkropp och en fisks bakkropp (figur 142) vilket motsvarar avstampet respektive fullbordandet av Guds förbund:

Figur 142. Stjärnbilden Stenbocken.

- **Bocken** symboliserar *början* av förbundet med David. Efter att David blivit smord till kung av profeten Samuel[459] blev Saul avundsjuk på David och gjorde det till ett huvudnummer att jaga rätt på honom och döda honom. Klimax i denna jakt var vid **En-Gedi** (figur 224, sidan 393) som betyder just **Stenbocksklipporna**: David drog upp därifrån och höll till bland *En-Gedis bergfästen*… Då tog Saul tretusen män, utvalda ur hela Israel, och gav sig av för att söka efter David och hans män på *Stenbocksklipporna*. (1 Sam 24:1-3) I många av de stjärnhimlar som finns i en del synagogor kallas Stenbocken också för just En-Gedi.[460]
- **Fisken** indikerar *fullbordandet* av Guds förbund med David i det nya Jerusalem där vattnet som bröt fram rinner till [Döda] havet… och *fiskarna blir där mycket talrika*, för när detta vatten kommer dit blir vattnet *sunt*, och allt får *liv* där strömmen rinner fram. Fiskare ska stå utmed den *från En-Gedi* ända till En-Eglajim. (Hes 47:8-10) Förbundet fullbordas alltså på samma ställe som det började, vid Stenbocksklipporna eller En-Gedi. Livgivaren är naturligtvis Jesus Kristus, och han är av Davids släkt.

Så ska herradömet bli stort och friden utan slut *över Davids tron* och hans rike. Det ska befästas och stödjas med rätt och rättfärdighet från nu och *till evig tid*. (Jes 9:7) {Nästa SB sida 283.}

Figur 143. Modell av Davids stad från cirka 1000 fvtk. Templet på Moria berg var ännu inte byggt. (Från museet i Davids torn i Jerusalem. Foto: © Jordan Karasek. Publicerat med tillstånd.)

David var inte kung över hela Israel från början. Först regerade han bara över Juda under dryga sju år, och under denna tid var det staden Hebron som var kungens säte. Sedan blev han kung över hela landet i ytterligare trettiotre år.[461] Han inledde denna period med att inta Jerusalem från jebusiterna och göra staden till ny huvudstad: Men David intog *Sions borg*, det vill säga Davids stad. (2 Sam 5:7, figur 143) Från den dagen och ända fram till idag har Jerusalem varit en oerhört viktig metropol trots att dess läge var, och i allt väsentligt fortfarande är, allt annat än strategiskt. Staden har inga vattenvägar och ingen hamn, den är ingen ekonomisk eller agrikulturell resurs och den låg inte vid några betydande handelsrutter. Ändå har världshändelserna roterat runt staden ända sedan David grundlade den, och våra dagar är inget undantag. Orsaken är naturligtvis att staden är utvald av Gud, och han kommer själv att ta sin boning i dess framtida utformning, det nya Jerusalem.[462]

David förde förbundsarken till Jerusalem under stort jubel och ställde den i ett tält som han rest i detta syfte. Arken hade varit med om en hel del sedan israeliterna under Josuas ledning intagit Löfteslandet. Efter erövringen placerades både tabernaklet och arken i Shilo där de förblev ända till Samuels tid. Därifrån flyttades uppenbarelsetältet till Gibeon medan arken erövrades av filisteerna, men den kom efter många förvecklingar tillbaka till Israel, närmare bestämt till Kirjat-Jearim. Det var därifrån David hämtade den långt senare och förde den till Jerusalem. Under transporten till den nya huvudstaden slarvade man med Guds instruktioner och satte arken på en oxkärra istället för att bära den som Gud förordnat. Det fick den ohyggliga konsekvensen att när oxarna en gång snavade tog en man vid namn Ussa tag i arken för att resa upp den, och följden blev att han dog. Det illustrerar än en gång vikten av att vara lyhörd för Guds instruktioner. David ville bygga ett tempel för Guds ark så att den inte skulle behöva förbli i ett tält, men den uppgiften sparade Gud åt Davids son Salomo.[463]

Då filisteerna hade tagit förbundsarken från Shilo ställde de den i sin gud Dagons tempel. När de kom dit dagen efter fick de se *Dagon* ligga framstupa på marken framför Herrens ark (1 Sam 5:3). De reste upp stoden igen men samma sak hände även påföljande natt, men nu var det ännu värre: Dagons huvud och händer var avbrutna och låg en bit bort. Eftersom dessa symboliserar styrka

respektive handling var budskapet till de förskräckta tempeltjänarna tydligt: Både makten och utövandet av densamma tillhör ingen annan är Israels Gud. Även andra olyckor drabbade filisteerna på grund av Guds ark, och därför vågade de inte behålla den utan sände den tillbaka till Israel. Guden Dagon är arkeologiskt identifierad på flera sätt. Han har ett tempel i Ugarit (idag Ras Shamra), han har stelar uppresta till sig och han nämns i andra inskriptioner.[464] {Nästa Arkeologi sida 263.}

Då Ruts make Boas kungör sitt äktenskap anger han en orsak till varför han tagit henne till hustru: Jag har också fått moabitiskan Rut, Mahlons hustru, till min hustru, för att uppväcka den dödes [Mahlons] namn över hans arvslott. (Rut 4:10) Folket och de äldste svarade med en lyckönskan som skulle visa sig profetisk: Må ditt hus *bli som* **Peres** hus, honom som **Tamar** födde åt Juda, *genom de barn som* HERREN *ska ge dig med denna unga kvinna*. (Rut 4:12) Vem var denne Peres?

Jakobs son Juda tog en hustru *Tamar* åt sin förstfödde son Er som dock hann dö innan de fick några barn. Inte heller ville eller kunde hans bröder uppfylla sin lagliga plikt[465] att skaffa avkomma åt sin bror genom att ta Tamar till hustru. Barnlösheten var en katastrof för Tamar, och därför klädde hon ut sig till en sköka och förledde svärfar Juda så att han gick in till henne (1 Mos 38:18) som det så taktfullt benämns. Resultatet blev att Tamar födde tvillingar varav den ene var *Peres*. Han var naturligtvis född i äktenskapsbrott och för sådant fanns det en lag: Ingen som är född i äktenskapsbrott eller blodskam ska komma in i HERRENS församling. Inte ens efterkommande i [*till* i KJV] tionde led ska komma in i HERRENS församling. (5 Mos 23:2) Och vem hittar vi i tionde ledet från Peres om inte kung David själv! Rut 4:18-22 gör en poäng av detta genom att presentera hela sviten: Peres(1) blev far till Hesron(2), Hesron till Ram(3), Ram till Amminadab(4), Amminadab till Nahshon(5), Nahshon till Salmon(6), Salmon till Boas(7), Boas till Obed(8), Obed till Ishai(9) och Ishai till David(10).

När man tillönskade Boas att hans släkt skulle bli som ”Peres hus” önskade man honom därför inget mindre än att bli stamfar åt David och därmed också åt Jesus. Så blev det också! {Nästa Profetia sida 265.}

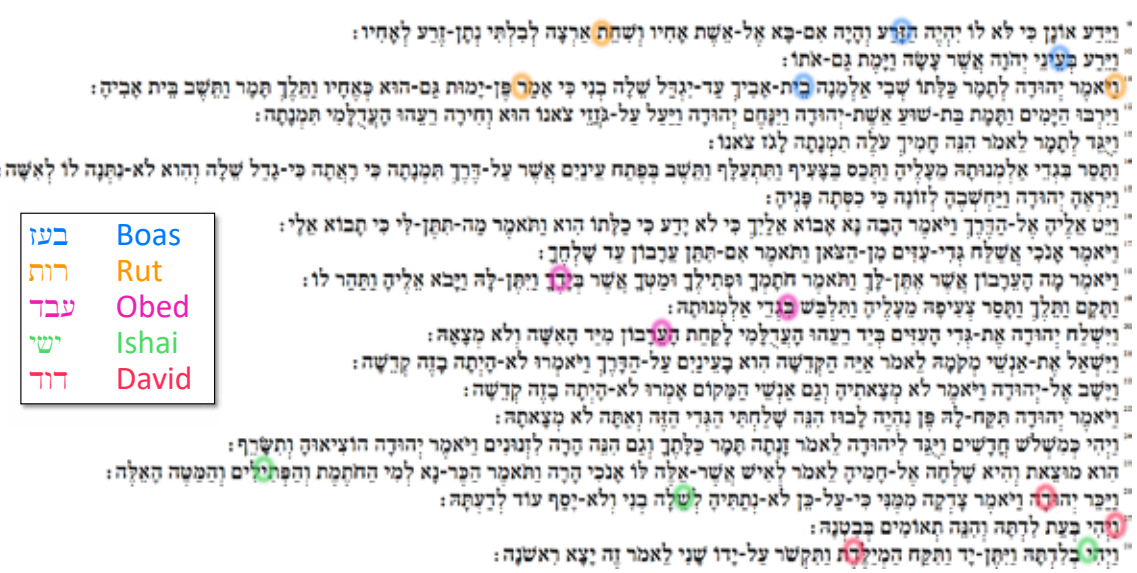

Figur 144. Ekvidistant bokstavskod från 1 Mos 38. De fem färgerna motsvarar de fem namnen. Hoppet är -49. (Hebreiskan läses från höger till vänster.)

De fyra sista namnen i genealogin i Rut 4:18-22 samt Rut själv finns kodade som en ekvidistant bokstavskod (ELS) i 1 Mos 38 (figur 144). Detta är den enda ELS som presenteras i MDV beroende på att det är en av de (få?) gånger som det är svårt att hänföra fenomenet till rena tillfälligheter. Det beror på att:

- Koden finns i 1 Mos 38 som är precis det ställe som talar om den utomäktenskaplige Peres, honom som Ruts bok knyter till Davids genealogi.
- De fem namnen står i kronologisk ordning. Den enda kvinnan, Rut, står ihop med sin make Boas.
- För alla namn är hoppet mellan bokstäverna (-)49 som är 7x7, det vill säga fulländningars fulländning. {Nästa Koder sida 266.}

Att David är en verklig historisk kung finns arkeologiskt bekräftat sedan 1993 då **Tel Dan-stelen** upptäcktes i norra Galileen (figur 145). Den är daterad till ungefär 150 år efter Davids tid, och i dess inskription finns ”Davids hus” nämnt (vitmärkt i figuren). Stelen är ofullständig men en rekonstruktion visar att en del av texten lyder: ”Jag dödade *Joram*, son till *Ahab* kung i Israel, och jag dödade *Ahasja*, son till *Joram* kungen av *Davids hus*.”[466] Alla dessa namn (förutom Davids) finns i 2 Kung 8:25: I *Jorams*, *Ahabs* sons, Israels kungs, tolfte regeringsår blev *Ahasja*, *Jorams* son, kung i Juda. (2 Kung 8:25, två olika personer heter Joram) Författaren (”jag”) till Tel Dan-stelen är troligen den arameiske kungen Hasael som ofta krigade med Israel och som också finns omnämnd i Bibeln.[467] {Nästa Arkeologi sida 264.}

Figur 145. Tel Dan-stelen. Vitmärkt är ”Davids hus”.

Salomo

Davids son Salomo efterträdde sin far på kungatronen. Han är nog allra mest känd för sin vishet. På Guds direkta fråga ”be mig om det du vill att jag ska ge dig” svarade Salomo ”ge din tjänare ett *lyhört hjärta*, så att han kan… *skilja mellan gott och ont*” (1 Kung 3:5-9). Det behagade Gud att han inte bad om rikedom, ett långt liv eller fiendernas olycka så Gud beviljade Salomos önskan: Därför vill jag göra som du önskar och ge dig ett så *vist och förståndigt hjärta* att ingen som du har funnits före dig och inte heller ska komma efter dig. (1 Kung 3:12) *Dessutom* fick han det han inte bad om, nämligen rikedom och ära. Villkoret var dock som det brukar vara: *Om* du går på mina vägar och håller fast vid mina stadgar och bud… då ska jag ge dig ett långt liv. (1 Kung 3:14) Salomos stora vishet bevisades ganska snart när två kvinnor kom inför kungen och sa sig båda vara mor till ett och samma barn. Salomo löste tvisten genom att beordra att barnet skulle huggas i två bitar så att kvinnorna kunde få var sin halva. Den sanna modern motsatte sig naturligtvis detta och tyckte det var bättre att den falska modern fick barnet. Reaktionen gjorde att Salomo förstod att barnet tillhörde henne och beordrade att det skulle ges till sin riktiga mamma. När hela Israel fick höra talas om domen som kungen hade fällt häpnade de över kungen, för de såg att *Guds vishet* fanns i honom så att *han kunde skipa rätt*. (1 Kung 3:28) Kung Salomos vishet visar sig också i att han är författare till de allra flesta aforismerna (korta och kärnfulla uttryck) i Ordspråksboken.

Ryktet om Salomos vishet gick ut över världen och när det nådde *drottningen av Saba* kom hon till Jerusalem med ett stort följe för att sätta honom på prov med svåra frågor och tala med honom om allt som låg på hennes hjärta. Salomo kunde svara på alla hennes frågor och ingenting var dolt för kungen (1 Kung 10:1-3). Jesus kallar henne för söderns drottning (Matt 12:42) och gör hennes sökande efter vishet till en förebild för kommande släkters fokus på Kristus som är visheten personifierad: Men för de kallade… predikar vi Kristus som Guds kraft och *Guds vishet*. (1 Kor 1:24)

Figur 146. Salomos tempel. (Målning: © Nils Ibstedt. Publicerad med tillstånd.)

Salomo var också den som byggde det första templet i Jerusalem, Figur 146. David hade tänkt göra det själv men Gud förbjöd honom eftersom han utgjutit för mycket blod under sin regeringstid. Men David valde ut platsen för bygget och gjorde också en hel del andra förberedelser innan han på Guds befallning satte sin son Salomo att fullborda verket. Tempelbygget var kolossalt. Bibeln nämner drygt 150 000 arbetare förutom dem som Salomo skickade till Libanon för att hämta ceder- och cypressträ i samarbete med den arbetskraft som Hiram, kungen i Tyrus, tillhandahöll.[468] När templet var färdigt bad Salomo en bön vid dess invigning och när Salomo hade slutat sin bön *kom eld ner från himlen* och förtärde brännoffret och slaktoffren, och HERRENS härlighet uppfyllde huset (2 Krön 7:1). Gud har uppenbarat sig genom eld också vid andra tillfällen som när han mötte Mose vid den brinnande busken, när tabernaklet invigdes och när Elia täppte till munnen på baalsprofeterna på berget Karmel.[469] I förlängningen är Andens givande på den första pingstdagen ett uttryck för samma gudsnärvaro då *tungor som av eld* visade sig (Apg 2:3) på de församlade.

Salomo med sin stora vishet inledde sin regeringstid på ett för Gud välbehagligt sätt. Han började dock ganska snart slarva med Guds anvisningar till Israels kungar: Men 1) [kungen] får *inte skaffa sig många hästar och inte sända sitt folk tillbaka till Egypten* för att skaffa många hästar… 2) Han får *inte heller skaffa sig många hustrur*, för att hans hjärta inte ska avfalla, och 3) han ska *inte skaffa sig mycket silver och guld*. (5 Mos 17:16-17) Salomo bröt mot samtliga dessa tre bud vilket gjorde att hans liv började spiralisera nedåt, och i slutändan klövs den judiska nationen i två delar:

- **Hästarna** fick inte vara många och de fick inte komma från Egypten, men Salomo ignorerade båda sidor av detta förbud: Salomo samlade också vagnar och ridhästar, så att han hade 1 400 vagnar

Figur 147. Tel Megiddos hästfarm. Infällda bilder: Modell över stallarna samt en vattenho för hästar.

och *12 000 ridhästar*… Hästarna som Salomo skaffade kom *från Egypten*. (1 Kung 10:26-28) Utgrävningar av staden Megiddo har blottlagt en hästfarm från Salomos tid med stallbyggnader som tillsammans rymde omkring 450 hästar (figur 147).[470] {Nästa Arkeologi sida 268.}

- **Hustrurna** fick inte vara många för det skulle få kungen att avfalla, ett bud Salomo bröt *grovt* mot när han skaffade sig ett ansenligt harem: Kung Salomo hade vid sidan om faraos dotter många andra utländska kvinnor: moabitiskor, ammonitiskor, edomitiskor, sidoniskor och hetitiskor… Han hade *sjuhundra hustrur* av furstlig rang och *trehundra bihustrur, och dessa kvinnor förledde hans hjärta*. (1 Kung 11:1-3) Den skada dessa kvinnor med en annan religion gjorde på Salomo var oerhörd: När Salomo blev gammal, förledde kvinnorna honom att följa andra gudar… Salomo följde Astarte… och Milkom… Salomo byggde en offerhöjd åt Kemosh, *moabiternas vidrighet*… och likaså en åt Molok, *ammoniternas styggelse*. (1 Kung 11:4-7)
- **Rikedomen** fick inte vara för stor, en föreskrift som Salomo också bröt mot med råge. Det guld som *årligen* kom in till Salomo vägde *sexhundrasextiosex talenter* (2 Krön 9:13) vilket motsvarar ungefär 23 000 kilogram eller sju miljarder kronor med ett grampris av 300 kronor. Årligen! Rikedomen i sig var nog ingen synd men han blev förblindad av den och lät den ta överhanden. När Salomo skrev boken Predikaren i Bibeln visade han att han kommit till en djup insikt över rikedomens bedräglighet: Förgängligt, förgängligt! säger Predikaren. Allt är förgängligt! (Pred 12:8) Jesus säger det ännu tydligare: För vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen men förlorar sin själ? (Mark 8:36)

Aron och hans söner hade en exklusiv rätt till prästtjänsten. Hans två söner Nadab och Abihu bröt dock mot Guds instruktioner om hur elden vid offertjänsten skulle hanteras vilket gjorde att de dog, och i stället fick deras bröder **Itamar** och **Eleasar** föra uppgiften vidare. (Figur 124 på sidan 224 visar hur det hela hänger ihop.) Översteprästerskapet hamnade av orsaker Bibeln inte nämner i Itamars familj genom prästen **Eli**. Under Salomos tid var därför **Ebjatar** (som kom från Itamar) präst,

men han avsattes av kungen och i hans ställe kom **Sadok** (som kom från Eleasar). Överstepräster-skapet gick alltså från Itamars hus till Eleasars hus.[471]

Denna flytt av översteprästerskap fanns profeterat: Se, dagar ska komma då jag hugger av din [Elis] arm och din fars [Itamars] hus arm… Men *jag ska låta en trogen präst träda fram åt mig.* (1 Sam 2:31-35) Den nye ”trogne” översteprästen var Sadok i omedelbar betydelse, och är naturligtvis Jesus i förlängningen. Sadok kom från Eleasar, och en grekisk form av det namnet är **Lasarus**. *Det är därför Jesus väljer detta namn symboliserande sig själv i liknelsen om Lasarus och den rike mannen.*[472] Han är den nye översteprästen som tar över rollen från den rike mannen som symboliserar det otrogna prästerskapet. {Nästa Profetia sida 268.}

Värdet av pi

Tidigare har vi sett att Första Moseboken 1:1 innehåller numeriska värden som gör det möjligt att räkna ut den matematiska konstanten pi (π) med stor noggrannhet. Det finns andra ställen i Skriften som förser oss med samma möjlighet, och här följer ett från kungatiden:

Som en del av templet lät Salomo tillverka ett kopparhav som stod på tolv oxar vända tre och tre i de fyra väderstrecken (i mitten av figur 146): [Havet] var *tio* alnar från ena kanten till den andra, helt runt och fem alnar högt. Ett ***snöre*** som var *trettio* alnar långt mätte omkretsen. (1 Kung 7:23) Eftersom π är förhållandet mellan en cirkels omkrets och diameter så får konstanten det ungefärliga värdet 30/10 = 3 om vi använder uppgifterna för kopparhavet. *Se där*, säger många kristna, Bibeln kände till denna viktiga konstant redan när Kungaböckerna skrevs. *Oerhört inexakt*, säger kritiker, det visar hur primitiv Bibeln är. De senare har faktiskt en poäng eftersom vi alltsedan högstadiet känt till att 3,14 är ett gott närmevärde för π. Som en förklaring på diskrepansen kan man ibland höra att snöret runt kopparhavet mätte dess *yttre* omkrets medan diametern gällde det *inre* måttet. Vid närmare eftertanke inser man dock att denna förklaring slår åt fel håll: Värdet på π blir mindre och ännu längre från sitt rätta värde. Men det finns en annan förklaring som ger en frapperande noggrannhet på π:

Figur 148 visar bibelversen i en interlinjär översättning. Det engelska ordet *tape* (i den röda markeringen) motsvarar det *snöre* som mäter omkretsen i den svenska översättningen. Ordet står två gånger märkta med bokstäverna K respektive Q. K betyder *ketiv* som markerar det ursprungliga *skrivna* ordet. När judiska skriftlärda senare kopierade texten upptäckte de att ordet uttalades annorlunda och lade därför till Q-varianten, *qere*, som blev det *lästa* ordet. De ville dock inte ta bort det skrivna ordet eftersom det kanske förmedlade en djupt liggande sanning. Istället lade de till det talade ordet i marginalen och märkte de två formerna med ketiv respektive qere. Talvärdena för ordet *snöre* är 111 i ketiv-formen och 106 i qere-formen, och då har vi tagit bort den inledande (läs baklänges) konjunktionen ו som betyder ”och”. Det skrivna ordets talvärde är alltså 111/106 gånger ”för stort” jämfört med det lästa ordets talvärde, och då kan vi tänka oss att texten menar att även längden på

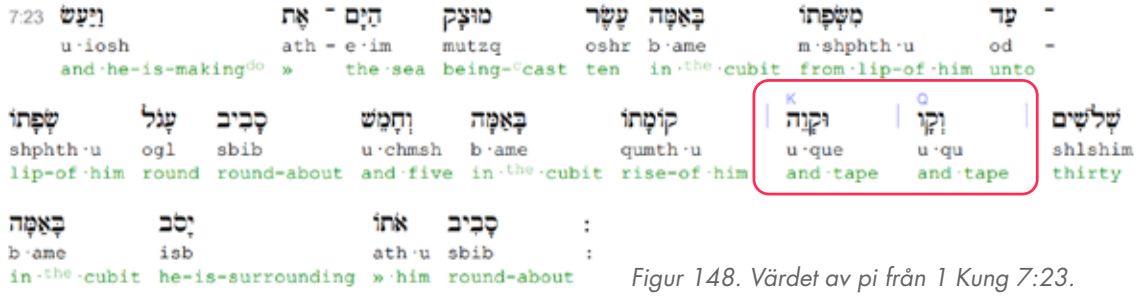

Figur 148. Värdet av pi från 1 Kung 7:23.

snöret (omkretsen) ska ökas lika mycket. Om vi gör det (3 x 111/106) så får vi ett värde på π lika med 3,14151…, ett tal som skiljer sig från det exakta värdet först i femte decimalen!

Om Bibeln är Guds ord, varför är då inte värdet på π exakt angivet? Det beror på att det är omöjligt. π är ett så kallat irrationellt tal vilket betyder att det inte kan skrivas som bråk- eller decimaltal utan att använda ett oändligt antal siffror. Och så många siffror får inte plats i Bibeln. Däremot är noggrannheten remarkabel. Om vi omvandlar den till längd så måste man ha mätt den cirka 15 meter långa omkretsen på kopparhavet exaktare än en halv millimeter för att kunna räkna ut π med den uppnådda noggrannheten. Dessutom måste formen varit helt rund och inte tillplattad eller oval. Allt detta var naturligtvis omöjligt.

Denna möjlighet till justering dyker upp på *det enda ställe* i Bibeln (förutom ett parallellställe[473]) där det går att räkna ut π genom att dela en omkrets med en diameter. Dessutom är det talvärdet för *just omkretsen*, eller det snöre som mäter densamma, som behöver justeras för att få ett noggrant värde på π. Tillfällighet? Döm själv. {Nästa Koder sida 299.}

Delade riket

Under domartiden och de tre första kungarna – Saul, David och Salomo – var Israel ett enat folk bestående av de tolv geografiska stammarna plus präststammen leviterna. Efter Salomos död delades emellertid riket i två delar. (Se figur 149 och jämför med kartan i figur 137 på sidan 247):

- De tio stammarna i norr bildade **Nordriket** som efter ett tag fick **Samaria** till huvudstad. Det benämns också **Israel** även om dess invånare inte var mer släkt med Jakob (Israel) än befolkningen i Sydriket. Riket kallas också ibland för **Efraims hus** eftersom denne tog över förstfödslorätten från Ruben och kom på så sätt att representera alla de nordliga stammarna.[474]
- De två södra stammarna, Juda och Benjamin, utgjorde **Sydriket** eller **Juda rike** med **Jerusalem** som huvudstad. Det kallas ibland för **Davids hus** eftersom denne kom från Juda och regerade i Jerusalem. Simeons stam som tidigare fanns integrerad i Judas område måste ha vandrat norrut och kom att tillhöra Nordriket.[475]
- De flesta **leviter** som saknade ett eget geografiskt område slöt sig till Juda rike.[476]

Figur 149. Det delade riket.

Brytningen

Det var Salomos avfall från Gud som var den omedelbara orsaken till rikets delning. Gud sa att eftersom du inte har hållit mitt förbund… ska jag rycka riket ifrån dig… Först *ur din sons hand* ska jag rycka det. Men jag ska inte rycka hela riket ifrån honom, utan *en stam ska jag ge åt din son* (1 Kung 11:11-13). Detta var exakt vad som sedermera hände. Salomos son **Rehabeam** fick ta över Juda rike (inklusive Benjamin) medan resten av det tidigare enade riket gick till **Jerobeam**. Också för denne var framtiden förutsagd och denna gång var det profeten Ahia som illustrerade det hela på ett effektfullt sätt när han tog den nya manteln som han hade på sig och slet sönder den i tolv delar. Och han sade till Jerobeam: ”Ta här *tio delar för dig själv*” (1 Kung 11:30-31). {Nästa Profetia sida 269.}

Nordriket föll i avgudadyrkan snabbare än Sydriket, beroende på att dess första kung, Jerobeam, ville skapa ett alternativ till offertjänsten i Jerusalems tempel, som tillhörde Sydriket, för att inte riskera att hans folk fortsatte att vallfärda till Jerusalem för offrande och så kanske ansluta sig till Sydrikets förste kung, Rehabeam.[477] Jerobeam bröt mot Guds bud i minst fyra avseenden (1 Kung 12:28-33):

- Han införde en förbjuden **bilddyrkan**.
  [Jerobeam] lät göra *två kalvar av guld* och sade till folket: ”Nu får det vara nog med era färder upp till Jerusalem. Se, här är din Gud.” Han ställde upp den ena i *Betel* och den andra i *Dan*.
- Han skapade självvalda **offerplatser**.
  Han byggde också upp offerhöjdshus…
- Han valde ut ett eget **prästerskap**.
  … och gjorde alla slags män ur folket till präster, sådana som inte var leviter.
- Han instiftade en alternativ **högtid**.
  Jerobeam anordnade en högtid på *femtonde dagen i åttonde månaden*… och gick då upp till altaret… det var den månad som han själv hade valt.

Gud hade instruerat sitt folk att fira lövhyddohögtiden på den femtonde dagen i *sjunde månaden*,[478] medan Jerobeams högtid inföll en månade senare, på femtonde dagen i *åttonde månaden*. Vid båda dessa tillfällen var det fullmåne eftersom de judiska månaderna startade vid nymåne. En teori säger att det var Jerobeams falska kopia av lövhyddohögtiden som fördes vidare av hedniska präster, druider, till Irland och nordvästra Europa och blev **halloween**. Här samlar dödens herre, Samhain, ihop själarna av dem som dött under året och renar dem från deras synder så de kan träda in i druidhimlen. Denna hedniska högtid hänger också löst ihop med **alla helgons dag** eftersom kyrkan på 700-talet försökte ”kristna” den genom att hålla en mässa för helgonen. Kvällen före *alla helgons dag* är *alla helgons kväll* eller ”*all hallow's eve*” på engelska, som sedan blev *halloween*. Liksom Jerobeams högtid infaller de moderna varianterna i mitten av hösten men är inte längre knutna till fullmånen.[479]

Jerobeams två offerplatser var alltså i Betel och i Dan som låg i Nordrikets södra respektive norra del. I Dan har arkeologer hittat en kultplats med inskriptionen ”Till guden som finns i Dan”. Figur 150 visar att den består av en kvadratisk plattform med cirka tjugo meters sida på vilket guldkalven (från 1 Kung 12:28 ovan) troligen placerades. Själva kalven har inte återfunnits. På grund av dess värde är det sannolikt att den blivit bortförd som krigsbyte. Framför plattformen fanns ett altare för brännoffer som har återskapats med metallkonstruktionen i mitten av bilden. Dess fyra horn symboliserar makt, och det var på det sättet som även originalaltaret i Jerusalem var byggt. Vid fyndplatsen i Dan har man också funnit en del föremål använda vid kultiska offerritualer.[480] {Nästa Arkeologi sida 272.}

Figur 150. Jerobeams kultplats i Dan. Här började troligen halloweenfirandet!

Kungar och profeter

Nordriket ”Israel” avsade sig delaktigheten i Davids kungahus: ”Vad har vi för del i David? Vi har ingen arvslott i Ishais son. Gå hem till dina tält, Israel! Se nu efter ditt hus själv, David.” Därefter gick Israel hem igen. (1 Kung 12:16) Eftersom Gud hade slutit sitt förbund med David så utestängde de tio norra stammarna sig själva från Guds löften. De drabbades av interna stridigheter som gjorde att kungahusen avlöste varandra. Deras avfällighet gjorde att de erövrades av assyrierna efter bara cirka 200 år. Sydriket bestod i ytterligare drygt 100 år innan det intogs av babylonierna. Trots skillnaden i varaktighet hade båda rikena lika många kungar, tjugo vardera. Nordrikets regenter kom från sju olika kungahus medan Sydrikets kom från en enda ätt – Davids.

Figur 151 visar kungalängder först för de tre monarkerna i det enade riket – Saul, David och Salomo – och sedan för Syd- och Nordriket var för sig. Staplarna visar att regenterna i vissa fall gick om lott med varandra, och en liten smiley för varje kung markerar hur rättfärdig denne var. Nordrikets alla kungar var onda, medan Sydriket hade några goda representanter i början som gjorde att det bestod längre än Nordriket. Även Sydrikets kungar avföll dock grovt mot slutet vilket föranledde att riket blev bortfört i sin exil till Babylonien. Deportationen skedde i tre vågor illustrerade med tre högerpilar i figuren. Även återkomsten till Löfteslandet skedde i tre steg, motsvarande tre vänsterpilar. Också de profeter som verkade under olika skeden finns utmärkta i figuren.

Som figur 151 visar var **Josia** den siste rättfärdige kungen i Juda rike. Han rensade bort mycket av den avgudadyrkan som fanns i landet, och detta saneringsarbete fanns profeterat långt tidigare: På Herrens befallning kom en gudsman från Juda till *Betel* [en av offerplatserna i Nordriket], just när *Jerobeam* stod vid altaret för att tända offereld… och sade: ”Altare! Altare! Så säger Herren: Se, åt Davids hus ska det födas en son *vid namn Josia*. På dig ska han slakta offerhöjdsprästerna som tänder offereld på dig.” (1 Kung 13:1-2) Nämnde Jerobeam var den förste kungen i Nordriket vilket innebär att profetian uppfylldes först 300 år (!) senare: [Josia] bröt också ner *altaret i Betel* med dess offerhöjd. Det var den offerhöjd som *Jerobeam*, Nebats son, hade byggt upp. (2 Kung 23:15) *Josia är alltså till och med namngiven i profetian.* Detta är det ena av två tillfällen i Bibeln där en person namnges långt innan han ens är född. Den andre är Koresh som vi återkommer till. {Nästa Profetia sida 277.}

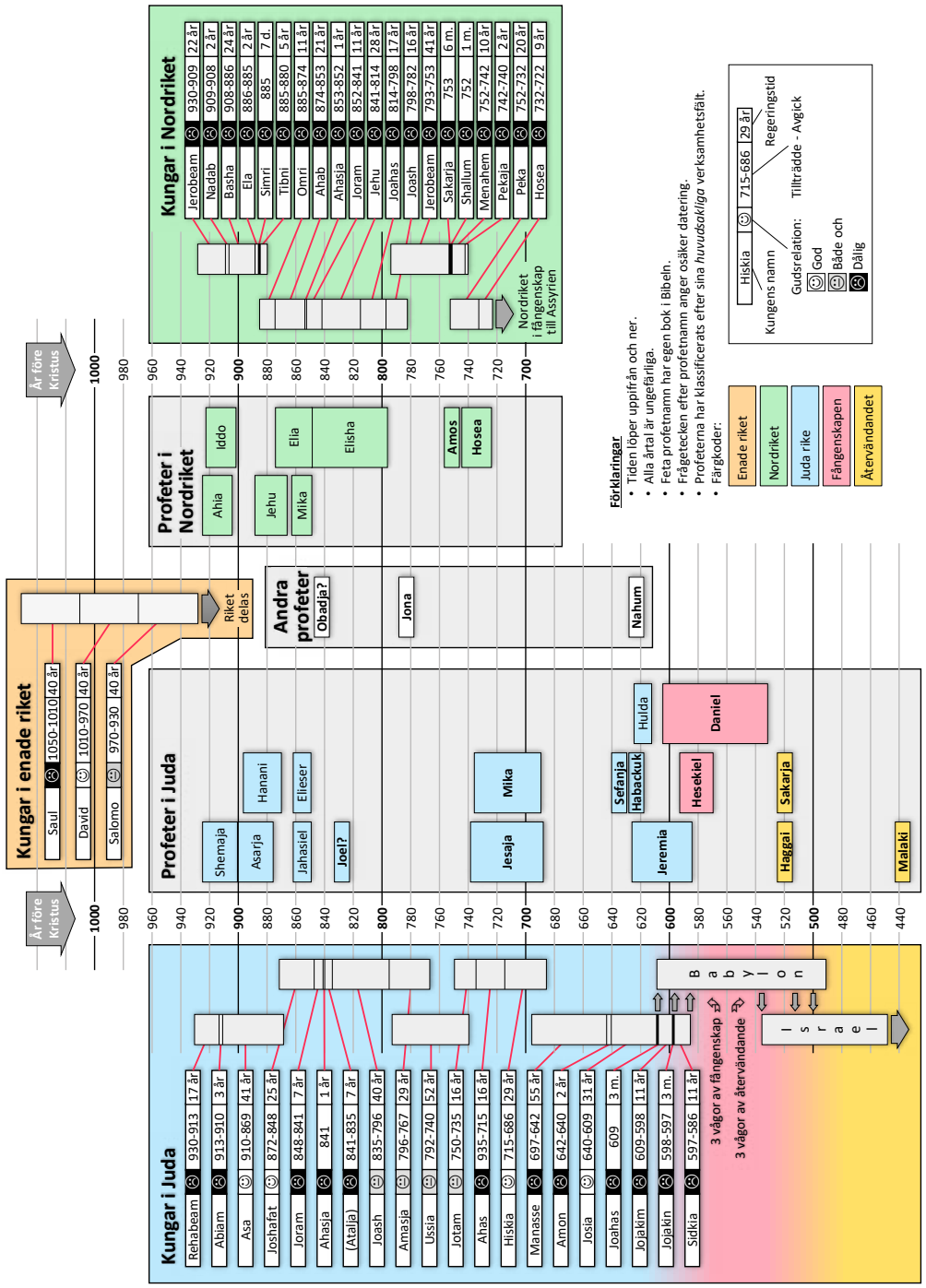

Figur 151. Tidslinje för kungar och profeter. Årtalen är konsensus och avviker från den kronologi som presenteras i MDV. (Atalja inom parentes var inte kung utan Ahasjas mor. Hon hade regeringsmakten under sju år innan den riktige kungen, Ahasjas son Joash, blev kung.[481])

Profeterna brukar ibland delas in i fem grupper beroende på deras verksamhetsfält:

- i Sydriket Juda,
- i Nordriket Israel,
- bland andra nationer,
- under den babyloniska fångenskapen (inga är kända från den assyriska fångenskapen) och
- efter fångenskapen.

Sexton av profeterna (fetmarkerade i figur 151) har egna böcker i Bibeln, och de beskrivs mer ingående i figur 152.

Profet	Verksamhetsår (fvtk)	Profeterade till	Huvudbudskap
Jesaja	739-685	Juda (& Israel)	Kom, låt oss gå till rätta med varandra, säger HERREN. Om än era synder är blodröda, ska de bli snövita. (Jes 1:18)
Jeremia	627-586	Juda	Se, dagar ska komma, säger HERREN, då jag sluter ett nytt förbund med Israels hus och med Juda hus. (Jer 31:31)
Hesekiel	593-570	De fångna i Babylonien	Fastän jag förde dem långt bort bland hednafolken och spred ut dem i främmande länder, blev jag en tid en helgedom för dem i de länder dit de hade kommit. (Hes 11:16)
Daniel	605-530	Babyloniska kungar	Den Högste råder över människors riken och ger dem åt vem han vill. (Dan 4:22)
Hosea	750-725	Israel	Hur ska jag kunna överge dig, Efraim? Ska jag lämna dig, Israel?... Mitt hjärta vänder sig i mig, all min barmhärtighet vaknar. (Hos 11:8)
Joel	800-talet (omdiskuterat)	Juda (& Israel)	För HERRENS dag är stor och mycket skrämmande. Vem kan uthärda den? (Joel 2:11)
Amos	750-talet	Israel	Bered dig att möta din Gud, Israel. (Amos 4:12)
Obadja	840-talet (omdiskuterat)	Edom	Den dag... utlänningar... kastade lott om Jerusalem, då var du också som en av dem. (Ob 1:11)
Jona	780-talet	Nineve	Om fyrtio dagar ska Nineve förstöras. (Jona 3:4)
Mika	737-690	Juda (& Israel)	Han har sagt dig, du människa, vad som är gott. Vad begär HERREN av dig annat än att du gör det rätta, älskar barmhärtighet och vandrar i ödmjukhet med din Gud? (Mika 6:8)
Nahum	Före Nineves fall 612	Nineve	HERREN är en nitisk Gud och en hämnare... HERREN är sen till vrede men stor i kraft, han låter ingen gå ostraffad. (Nah 1:2-3)
Habackuk	Första halvan av 600-talet	Juda	Se, hans själ är uppblåst och oärlig i honom. Men den rättfärdige ska leva genom sin tro. (Hab 2:4)
Sefanja	Första halvan av 600-talet	Juda	Sök rättfärdighet, sök ödmjukhet! Kanske blir ni beskyddade på HERRENS vredes dag. (Sef 2:3)
Haggai	520	De hemkomna	Är det då tid för er att själva bo i panelklädda hus, medan detta hus ligger i ruiner? (Hagg 1:4)
Sakarja	520	De hemkomna	Vänd om till mig, säger HERREN Sebaot, så ska jag vända om till er, säger HERREN Sebaot. (Sak 1:3)
Malaki	Mitten av 400-talet	Israel	Får en människa stjäla från Gud? Ändå stjäl ni från mig. (Mal 3:8)

Figur 152. Profeter med egna böcker i Bibeln. Årtalen (fvtk) är konsensus och avviker från den kronologi som presenteras i MDV.

Två av de viktigaste profeterna i Israels historia är Elia och hans lärling Elisha vilka dock inte har egna böcker i Bibeln. De verkade i Nordriket på 800-talet fvtk. Elia lämnade över stafettpinnen till Elisha i samband med sin spektakulära himmelsfärd när en vagn av eld med hästar av eld (2 Kung 2:11) kom och tog honom till skyarna i en stormvind. Eftersom Elia var förberedd på att han skulle överlämna profetansvaret hade han strax innan erbjudit Elisha: Be mig om vad du vill att jag ska göra för dig, innan jag tas ifrån dig. Elisha svarade med en önskan: Låt mig få en *dubbel arvslott av din ande*. (2 Kung 2:9) Denna begäran var inte så underlig mot bakgrund av att man vid den här tiden brukade ge den äldste sonen, med huvudansvaret att föra familjen vidare, en dubbel arvslott.[482] Elishas önskan beviljades på så sätt att han fick göra sexton underverk i jämförelse med Elias åtta, figur 153.

Elias mirakel	Referens		Elishas mirakel	Referens
Befallde torka	1 Kung 17:1,7	1	Gjorde så att Jordan delade sig	2 Kung 2:14
Gjorde så att mjöl och olja inte tog slut	1 Kung 17:14,16	2	Gjorde vatten hälsosamt	2 Kung 2:20-22
Uppväckte en änkas son	1 Kung 17:21-22	3	Vållade att en björn rev ihjäl 42 pojkar	2 Kung 2:24
Förorsakade eld från himlen	1 Kung 18:37-38	4	Befallde att en dal skulle bli vattenfylld	2 Kung 3:17,20
Framkallade regn	1 Kung 18:41-45	5	Gjorde så att olja flödade	2 Kung 4:3-6
Var orsak till att eld förtärde 50 män, 1:a gången	2 Kung 1:10	6	Orsakade att en ofruktsam kvinna mirakulöst fick en son	2 Kung 4:16-17
Var orsak till att eld förtärde 50 män, 2:a gången	2 Kung 1:12	7	Uppväckte samma son	2 Kung 4:34-35
Gjorde så att Jordan delade sig	2 Kung 2:8	8	Sanerar "döden i grytan"	2 Kung 4:40-41
		9	Gjorde matunder	2 Kung 4:42-44
		10	Helade Naaman från spetälska	2 Kung 5:10,14
		11	Vållade Gehasis spetälska	2 Kung 5:27
		12	Gjorde så att en yxa flöt	2 Kung 6:6
		13	Helade en tjänares syn	2 Kung 6:17
		14	Förorsakade arameernas blindhet	2 Kung 6:18
		15	Förorsakade att arameerna fick tillbaka synen	2 Kung 6:20
		16	Elishas ben (efter hans död) väckte en man till liv	2 Kung 13:21

Figur 153. Elias åtta mirakel och Elishas dubbla portion.

Det underverk som skulle ha blivit Elishas sextonde och sista gick åt skogen. Israels kung Joash sökte stöd hos profeten i sin kamp mot arameerna, och han fick då uppmaningen att slå med sina pilar på jorden. Joash gjorde så men inte tillräckligt många gånger för att det skulle räcka till en fullständig seger över fienderna.[483] Strax därefter dog Elisha utan att ha fått fullborda sitt sextonde mirakel. Men Bibeln är alltid exakt i sina förutsägelser, så därför händer något mycket dråpligt. Ett begravningsföljе i närheten blev överraskat av några fientliga strövskaror och kastade därför liket i panik i Elishas ännu öppna grav. När mannen kom i beröring med Elishas ben, fick han liv igen och reste sig upp på sina fötter. (2 Kung 13:21) Elisha gjorde alltså sitt sista underverk *efter sin död*, och för dem som söker efter humor i Bibeln bör denna händelse vara en utmärkt kandidat.

Ibland kan man läsa att Elia gjorde fjorton underverk och Elisha tjugoåtta, dubbelt så många. Den omedelbara reaktionen att om Elia kan göra antingen åtta eller fjorton mirakel, och Elisha antingen sexton eller tjugoåtta, så beror det hela på hur man räknar, och poängen att den enes andliga portion är dubbelt så stor som den andres går fullständigt förlorad. En noggrann analys visar dock annorlunda. Elia gjorde åtta *aktiva mirakel* men var själv föremål för ytterligare sex *gudomliga ingripanden* som att han matades av korpar, mottog profetior och blev tagen till skyarna. Elisha gjorde å sin sida sexton aktiva mirakel och erfor ytterligare tolv övernaturliga händelser.[484] I *båda fallen* är det alltså en fördubbling av Elias erfarenheter. Det som kan tyckas som en försvagning av poängen förstärker i realiteten densamma.

Bibelns uppgifter om kungatiden finns rikligt verifierade arkeologiskt:

- Strax efter att riket hade delats drog kung *Shishak* av Egypten upp mot Jerusalem. Han tog skatterna i Herrens hus och skatterna i kungapalatset (1 Kung 14:25-26). Detta fälttåg finns bekräftat genom en **vägginskription i Karnaktemplet** i Egypten (figur 154) där farao Sheshonks (Bibelns Shishak) gud Amon leder bort rader av fångar på vilka kananeiska ortnamn finns uppskrivna.[485]
- **Meshastelen** (figur 154) från mitten av 800-talet fvtk restes av den moabitiske kungen Mesha till minne av ett uppror mot Israels kung allt enligt 2 Kung 3:4-5: *Mesha*, kungen i Moab… hade betalat skatt till Israels kung… Men när Ahab var död gjorde Moabs kung uppror mot Israels kung. Stelen innehåller de båda kunganamnen **Ahab** och **Omri** vilket gör den till en av de tidigaste utombibliska källorna med bibliska personnamn. Även kung Davids namn kan finnas med, men den raden är skadad och tolkningen omtvistad. I vilket fall utgör stelen en betydelsefull sammanlänkning av biblisk och världslig historia.[486]

- Enligt Bibeln byggde samme Ahab ett **elfenbenshus**. Vid utgrävningar av Nordrikets huvudstad Samaria (som grundlades av Ahabs far Omri) har man troligen råkat på detta palats. Många dekorationspaneler av elfenben hittades, och den drygt 100 meter långa grunden gjord av högkvalitativ vit kalksten måste ha sett ut som elfenben.[487]
- **Den svarta obelisken** är en tre meter hög stenpelare som hittats i den assyriska staden Nimrud. Figur 154 visar en detalj där den bibliske kungen i Nordriket, **Jehu**, underkastar sig assyrienkungen Shalmaneser III som regerade i början av 800-talet fvtk.[488]
- Bibeln berättar också om en del andra kungar än dem i Juda och Israel, bland andra den arameiske regenten Ben-Hadad och hans efterträdare Hasael som inte hade kunglig börd. En **inskription av Shalmaneser III** bekräftar detta och har med både rätt namn och Hasaels icke-kungliga blod: ”Hasael, *son till ingen*, tog hand om tronen”.[489]
- Vi har tidigare stött på Josia, den siste rättfärdige kungen i Juda, som ville återställa den korrekta offertjänsten genom att slå sönder och bryta ner allt som hade med avgudadyrkan att göra. I ökenregionen Arabah söder om Döda havet har arkeologer grävt upp ett **edomitiskt tempel** från denna tid med tydliga spår från Josias kampanj. Man hittade medvetet krossade lerkrukor och kultobjekt som låg bredvid de stenar som använts till att demolera dem. Det fanns sönderslagna altaren, statyer, kalkar och rökelsekar.[490]
- Många av Bibelns personer finns också med på upphittade **sigill och signetringar**. Exempel är den siste kungen i Nordriket, Hosea, samt Jehukal och Gedalja, hovfunktionärer runt den siste kungen i Juda, Sidkia.[491]
- Bibeln talar ofta om en stad vid namn Ekron (strax norr om filisteernas område i figur 137 på sidan 247). Vid utgrävningsplatsen **Tel Miqne** finns en inskription från andra halvan av 600-talet fvtk upphittad, och den namnger platsen som just Ekron. Orten från Bibeln finns därför entydigt identifierad av sekulär arkeologi.[492]

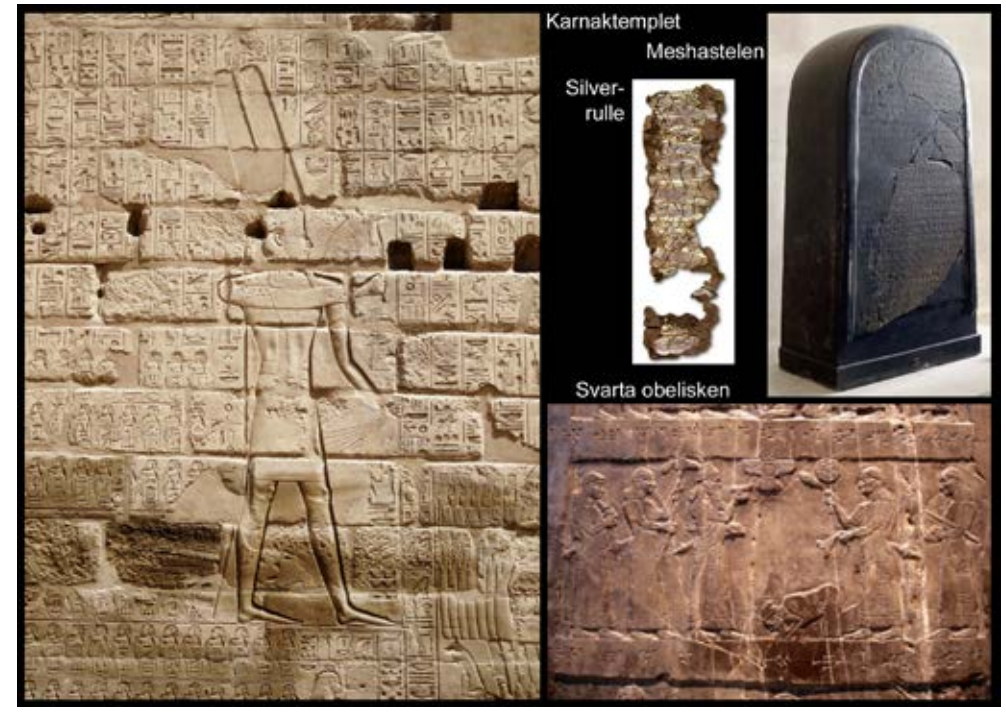

Figur 154. Arkeologiska fynd från kungatiden. Se texten för förklaring.

- Ett ytterligare fynd från kungatiden, från 600-talet fvtk närmare bestämt, är två små **rullar av silver** på vilka delar av den så kallade prästerliga välsignelsen finns uppskrivna: HERREN välsigne dig och bevare dig. HERREN låte sitt ansikte lysa över dig och vare dig nådig. HERREN vände sitt ansikte till dig och give dig frid. (4 Mos 6:24-26) Fyndet (figur 154) är den tidigast kända kopian av en biblisk text, och det bevisar det ibland ifrågasatta faktumet att Moseböckerna skrevs före den babyloniska fångenskapen.[493] {Nästa Arkeologi sida 275.}

Fångenskap och Återvändande

De flesta av Israels profeter verkade under tiden för det delade riket från tidigt 900-tal till sent 500-tal fvtk (figur 151, sidan 270). Denna tid utmärktes av stor politisk oro i Mellanöstern. Både Sydriket Juda och Nordriket Israel utsattes för många angrepp från fiendenationer, och i detta läge var en av profeternas viktigaste uppgifter att varna folket för att om det inte omvände sig så skulle rikena kollapsa fullständigt. Så skedde också, Israel först som blev fångar i Assyrien och Juda därefter som drevs i exil till Babylonien. Gud övergav dock inte sitt folk, utan som alltid grep han in och räddade en kvarleva. Gudsfolket fick komma tillbaka och återuppbygga både Löfteslandet och Jerusalem med sitt tempel.

Riken faller

Då Gud dömer sitt egendomsfolk använder han sig ofta av andra nationer: Därför brinner HERRENS vrede *mot hans folk*, och han räcker ut sin hand mot det och slår det… Han reser ett baner *för hednafolken* i fjärran och *lockar på dem från jordens ände*. Och se, de kommer snabbt och med hast… Deras pilar är skarpa, alla deras bågar är spända. (Jes 5:25-28) Assyrien var en av dessa nationer som fick vara ett verktyg i Guds hand, men det innebär inte att riket självt var immunt mot Guds domar för när HERREN har fullbordat allt sitt verk på Sions berg och i Jerusalem, ska [han] *ställa Assurs kung till svars* för frukten av hans hjärtas övermod och hans stolta ögons högmod (Jes 10:12). Denna dom över Assyrien verkställdes genom att stormakten blev slagen och intagen av babylonierna, vilket förorsakade den maktväxling i Mellanöstern som var orsaken till att Nord- och Sydriket fick tillbringa sina respektive fångenskaper på olika ställen: Nordriket gick i landsflykt till Assyrien medan den makten ännu satt i förarsätet, medan Sydriket drygt 100 år senare fick sin exil i Babylonien. Vi ska nu titta i någorlunda kronologisk ordning på dessa nationers fall. (En påminnelse: ”fvtk” betyder ”före vår tideräkning enligt historikernas konsensus”, en tidsangivelse som kan avvika från den bibliska kronologin med flera tiotals år.)

Nordrikets fall

Eftersom Nordriket var mer framskridet i sitt gudsavfall än Sydriket blev det först med att falla i fiendehand. Efter en mindre assyrisk invasion under den näst siste israelkungen Pekas regering,[494] kom en treårig belägring av landets huvudstad Samaria och ett bortförande av folket i fångenskap till Assyrien: I Hoseas [siste kungen i Nordriket] nionde regeringsår intog Assyriens kung *Samaria* och *förde bort Israel till Assyrien*. Detta hände *därför att Israels barn hade syndat* mot HERREN sin Gud… De hade tjänat eländiga avgudar… *HERREN hade varnat* både Israel och Juda genom alla sina profeter… Men de lyssnade inte… De lät sina söner och döttrar gå genom eld och utövade spådom och trolldom… Därför blev också HERREN mycket vred på Israel och försköt dem från sitt ansikte, så att *endast Juda stam blev kvar*. (2 Kung 17:6-18) Enligt historikernas kalender inträffade denna händelse år 722 fvtk.

Många israeliter blev dödade, andra flydde och många, troligen mest från de härskande klasserna, deporterades till en slavtillvaro i Assyrien. För att inte städer skulle förfalla efter ett så stort folktapp hade assyrierna en policy att låta invandrare ersätta ursprungsbefolkningen,[495] och så skedde även för Nordriket. De nya invånarna kallades **samarier** och de var inte väl sedda av judarna. Attityden fortsatte under många århundraden, och det är orsaken till att det var så chockerande för judarna att hjälten i Jesu liknelse om den barmhärtige samariern hade just denna etnicitet.[496]

Jerusalems belägring

Assyriens aggressioner mot hebreerna fortsatte och år 701 fvtk angrep dess kung Sanherib Juda rike. Han belägrade och intog många städer, men genom ett gudomligt ingripande misslyckades han med den avgörande attacken mot huvudstaden Jerusalem. Juda styrdes nämligen av den rättfärdige kungen Hiskia och denne lät sig inte skrämmas när Sanherib via budbärare kaxade sig mot himmelens Gud: Låt inte din Gud som du förtröstar på bedra dig så att du tänker: Jerusalem ska inte falla i den assyriske kungens hand. Du har ju hört vad Assyriens kungar har gjort med alla länder och förintat dem fullständigt. *Och du skulle bli räddad!* Har folken som mina fäder fördärvade… blivit räddade av sina gudar? Hiskia blev ett pyramidalt föredöme för alla gudfruktiga människor när han tog budbärarnas brev, gick upp till templet, bredde ut det inför Guds ansikte och bad: *Endast du är Gud över alla riken på jorden*… Hör Sanheribs ord som han talat för att håna den levande Guden. Det är sant, HERRE, att Assyriens kungar har ödelagt hednafolken och deras länder… Men nu, HERRE vår Gud, rädda oss ur hans hand. En sådan bön hör Gud, och han lät meddela via profeten Jesaja att [Assyriens kung] ska inte komma in i denna stad eller skjuta någon pil ditin… Han ska vända tillbaka samma väg han kom… för jag ska skydda och rädda denna stad. Detta är en av de gånger som Gud tar i med hårdhandskarna för att straffa ondskan och föra frälsningsplanen i hamn, och resultatet blev det avsedda: Samma natt gick HERRENS ängel ut och slog 185 000 i assyriernas läger. När man steg upp tidigt nästa morgon, då låg där fullt av döda kroppar. *Då bröt Assyriens kung Sanherib upp och vände tillbaka.* (2 Kung 19:10-36 för hela stycket.)

Bibeln beskriver en del detaljer från dessa händelser som finns bekräftade arkeologiskt:

- En av de städer som besegrades av assyrienkungen Sanherib var Lakish. Denna händelse fanns dokumenterad över en hel vägg i kungapalatset i den assyriska huvudstaden Nineve. Den så kallade **Lakishreliefen** (figur 155), nu i British Museum i London, visar det våldsamma slaget mellan assyrier och folket i Lakish samt hur fångar förs bort och presenteras för Sanherib.[497]

Figur 155. Arkeologisk konfirmation av Sanheribs belägring av Judiska städer.

- Innan Hiskia bar hotet från Sanherib inför Gud i templet försökte han blidka assyrienkungen genom att betala honom trehundra talenter silver och trettio talenter guld (2 Kung 18:14). Det finns en **inskription av Sanherib** som anger precis samma guldmängd. Kvantiteten silver avviker emellertid vilket kan förklaras av att Sanherib konverterade värdet av annat byte till valutan silvertalenter.[498]
- Hiskia hann förbereda Sanheribs belägring av Jerusalem på flera sätt. Han bättrade på stadens befästningar genom att både reparera befintliga **murar** och bygga nya, och han tillverkade stora mängder vapen och sköldar. En av dessa murar kallas *Breda muren*, och en del av denna som grävts fram visade sig ha en aktningsvärd tjocklek av sju meter (figur 156). Hiskia tänkte också på att stadens vattenförsörjning måste tryggas under långa tider av belägring och byggde därför en över 500 meter lång **vattentunnel** från källan Gihon nordöst om Davids stad till dammen Siloam som låg innanför stadsmurarna. (På kartan i figur 156 ligger dammen utanför den tidigaste muren, men den ligger innanför en senare mur utanför kartan.) En ristning i sten, **Siloaminskriptionen**, finns upphittad i tunneln, och den beskriver hur de två arbetslagen som grävde från var sitt håll möttes inne i tunneln.[499]

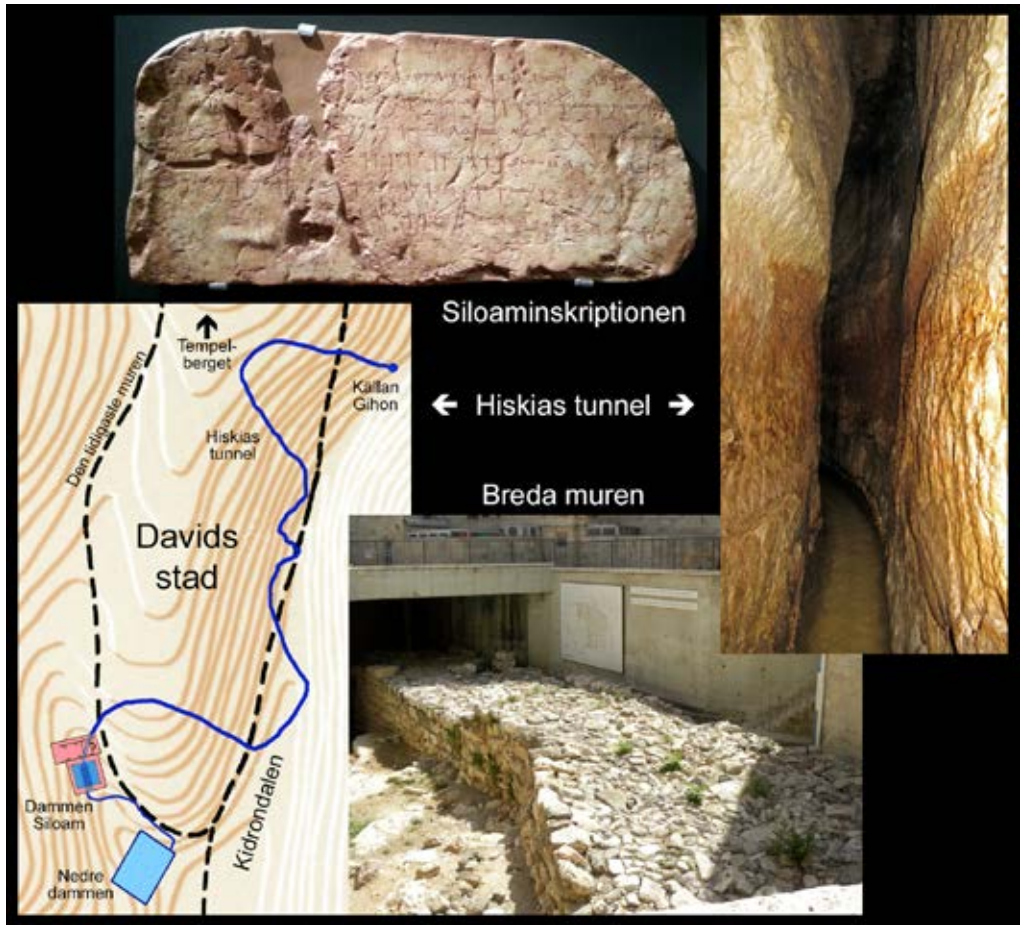

Figur 156. Arkeologiska lämningar från kung Hiskias åtgärder inför belägringen av Jerusalem.

- I Sanheribs palats i den assyriska huvudstaden Nineve har arkeologer hittat en sexkantig pelare i bränd lera på vilken regenten låtit rista in skildringar av sina fälttåg. På detta **Sanheribs prisma** (figur 155) skryter kungen över hur han intagit fyrtiosex befästa städer i Juda och bortfört över 200 000 människor. Men när han kommer till Jerusalem blir tonen en annan. Här talar han om hur han stängt in Hiskia ”som en fågel i en bur” och bekräftar därmed belägringen. Han nämner dock ingenting om att han erövrat staden. Eftersom detta skulle ha varit den största hattfjädern av dem alla så talar tystnaden sitt tydliga språk: Sanherib intog aldrig Jerusalem, helt enligt den bibliska berättelsen.[500]
- Bibeln berättar också att Sanherib dödades av sina egna söner vilket bekräftas på en **inskription** av hans son och tronföljare Esarhaddon.[501] {Nästa Arkeologi sida 282.}

Assyriens fall

Även den mäktiga stormakten Assyrien hamnade dock på tillbakagång, och dess slutliga undergång kom när en koalition av babylonier, meder och skyter förstörde huvudstaden Nineve efter tre månaders belägring. Det skedde år 612 fvtk. Två av Bibelns profeter ägnar hela sina böcker åt Assyrien och dess fall. **Jona** var först, och han reste till Nineve och varnade befolkningen för den kommande domen vilket ledde till att folket faktiskt omvände sig. Seriositeten var dock inte överväldigande utan snart började förfallet igen, och denna gång var det **Nahums** tur att profetera om stadens undergång. Han åkte dock inte personligen till Nineve för att varna eftersom dekadensen nu hade gått alldeles för långt. Guds dom var oåterkalleligen beslutad och omvändelse inte längre möjlig.

Så som Jona var *ett tecken för folket i Nineve*, så ska Människosonen vara det för det här släktet. (Luk 11:30) Som vi tidigare sett kan detta tecken inte handla om Jonas tid i fiskens mage eftersom människorna i Nineve inte kände till någonting om denna, och då hade tecknet varit irrelevant för dem. Men även om inte *själva tecknet* handlar om Jona och fisken så har händelseutvecklingen ändå mycket spännande att berätta. Den är i själva verket ett profetiskt mönster för korsfästelsen:

- Det blev en *våldsam storm* så att skeppet var nära att krossas. (Jona 1:4) Jona var i en träbåt, Jesus hängde på ett träkors och då kom *ett mörker* över hela landet (Mark 15:33).
- [Sjömännen] sade till varandra: ”Kom, *vi kastar lott* så att vi får veta vem som har dragit den här olyckan över oss.” (Jona 1:7) [Soldaterna vid korset] delade hans kläder mellan sig och *kastade lott* om dem. (Luk 23:34)
- Både Jona och Jesus erbjöd sig frivilligt att offras: Ta och *kasta mig* i havet, så blir havet lugnt. (Jona 1:12) Genom att *han gav sitt liv* för oss har vi lärt känna kärleken. (1 Joh 3:16)
- Båtens besättning bad Gud om nåd: Herre, låt oss inte gå under. (Jona 1:14) Rövaren på korset gjorde detsamma: Jesus, tänk på mig när du kommer till ditt rike. (Luk 23:42)
- Sedan tog de Jona och kastade honom i havet. Då *lade sig havets raseri*. (Jona 1:15) På samma sätt lägger sig Guds vrede när Jesus bär människans synd: *När* vi nu har förklarats rättfärdiga genom hans blod, hur mycket mer ska vi då inte genom honom bli *frälsta från vredesdomen*? (Rom 5:9)

Drygt hundra år efter Jonas varning till Nineves folk framträdde Nahum som alltså uttalade en denna gång oåterkallelig domsprofetia över staden. Hur stadens verkliga undergång gick till kan vi veta från historiska krönikor och andra arkeologiska fynd, och än en gång visar sig Bibelns profetiska förutsägelser vara påfallande exakta:

- Förödelsen ska vara total: Herren ska… komma med fullständig *ödeläggelse*. (Nah 1:9) Även Sef 2:15 talar om denna händelse: Vilken *ödemark* [Nineve] har blivit, ett *tillhåll för vilda djur*! Utgrävningar av det forna Nineve har funnit att allt som tillhörde Sanheribs mäktiga palats antingen bränts, plundrats eller förintats. Den övriga staden var fullständigt övergiven så när som på gaseller, sjakaler och hyenor.[502]

- Nahum förutsäger att Nineve ska förintas av vatten: Med en *störtflod* förintar han platsen där Nineve står… *Flodernas* portar öppnas, och palatset faller ihop. (Nah 1:8; 2:6) När angriparna kom för att inta staden hade tunga regn fallit. De stängde av de kanaler som skulle föra bort floden Tigris högvatten vilket gjorde att vattnet istället bröt igenom Nineves vallar och murar, allt enligt profetian. Ditt lands portar står vidöppna för dina fiender. (Nah 3:13)
- Babyloniska krönikor berättar att den assyriska armén övergav kungen, allt enligt Nah 3:17: Dina furstar är som gräshoppor… När solen kommer fram *flyr de bort*, och sedan vet ingen var de är.
- I Nineves ruiner har man hittat avgudabilder av gudinnan Istar med huvudet avlägsnat: Men om dig, Nineve, har HERREN befallt: ”Ur dina gudars hus ska jag *utrota alla bilder*, både snidade och gjutna.” (Nah 1:14)
- Nineve blev aldrig uppbyggt igen efter den stora förödelsen vilket Nahum också visste att berätta i förväg: Nöden ska inte komma två gånger… Inga efterkommande ska bära vidare ditt namn. (Nah 1:9,14) Av andra stormakter som försvunnit från världsscenen – som Egypten, Grekland och Rom – finns rester kvar idag, men Assyrien med sin huvudstad försvann fullständigt och permanent från kartan.

Det finns en annan mycket träffsäker profetia över en stad som vid denna tid tillhörde det assyriska territoriet. **Tyrus** vid Medelhavets östkust i nuvarande Libanon var ett centrum för rituella barnoffer till eldsguden Molok. Det som gör profetian speciellt intressant är att dess uppfyllelse inte sker vid ett enskilt tillfälle utan är utspridd över flera skeden av historien. Avgörande för en rätt förståelse är att Tyrus bestod av två delar, det gamla Tyrus på fastlandet och det nya Tyrus på en ö ungefär 800 meter ut i Medelhavet, figur 157.

Figur 157. Tyrus belägring under Alexander den store. Infällda bilder: Dagens Tyrus och flygfoto från 1934. Ön har vuxit ihop med fastlandet.

Den stegvisa profetian över Tyrus finns i Hes 26:[503]

- Se, jag är emot dig, Tyrus. Jag ska få *många hednafolk* att resa sig mot dig… Hon ska bli ett *byte för hednafolken*. (vers 3-5) Här definieras att Tyrus *upprepade gånger* kommer att bli förstörd av hednafolk, vilket också har skett, men staden har återuppbyggts.

- Se, jag ska låta *Nebukadressar*, Babels kung… norrifrån komma över Tyrus… Dina döttrar *på fastlandet* ska han dräpa med svärd. ***Han*** ska bygga en *belägringsmur* mot dig. (vers 7-8) Här är det babyloniske Nebukadressar – ett alternativt namn på Nebukadnessar – som ska inta ”staden *på fastlandet*”, vilket skedde cirka år 573 fvtk efter sju års *belägring*. Före stadens fall hade dock många av invånarna flytt från fastlandet och flyttat ut till *staden på ön*. Där kunde de fortleva även efter att den babyloniske kungen lagt det gamla Tyrus i ruiner.
- ***De*** ska riva dina murar, och dina vackra hus ska de bryta ner. *Stenarna, trävirket och gruset ska kastas i havet*… Ja, jag ska göra dig till en *kal klippa, en torkplats för fisknät ska du bli*. (vers 12-14, där SFB har ”man” i stället för ”de”.) Nu har subjektet gått från att vara en ”han” (Nebukadnessar) till att vara flera ”de”, vilket säkert betyder att det är andra hednanationer som åsyftas. Profetian uppfylldes *i detalj* när den grekiske härföraren Alexander den store ungefär 250 år efter Nebukadnessar gjorde ett nytt försök att inta Tyrus. Denna gång var staden alltså belägen på ön utanför det gamla centrum, och för att komma åt den beordrade Alexander att spillrorna – ”*stenarna, trävirket och gruset*” – från den gamla staden skulle ”*kastas i havet*” och på så sätt bygga en broväg ut till den nya staden på ön (se figur 157). Vad blev då kvar av det ursprungliga Tyrus? Jo, en ”*kal klippa*” på vilken ortens fiskare idag ”*torkar sina nät*”! (Det gäller det antika Tyrus som ligger cirka tre kilometer söder om det nuvarande Tyrus.)
- Aldrig mer ska du byggas upp igen… Man ska söka dig men aldrig någonsin finna dig. (vers 14, 21) Profetians slutliga uppfyllande kom inte förrän cirka 1291 efter Kristus då Tyrus blev jämnad med marken av muslimer, och sedan dess har staden aldrig återuppbyggts. Förödelsen är nu så fullständig att knappt en enda sten finns kvar på sin ursprungliga plats.

Jerusalems och Sydrikets fall

Efter att den assyriska huvudstaden Nineve hade fallit var det babylonierna (figur 158) som tog över huvudrollen på världsscenen. Därför var det Babylonien under Nebukadnessar som verkställde Guds dom över det södra riket, Juda. Det hela finns förutsagt och tydligt varnat för i Skriften. Profeten Habackuk är lite speciell i detta avseende eftersom han inte vänder sig till människor utan ropar direkt till Gud när han får bevittna ondskan i sitt

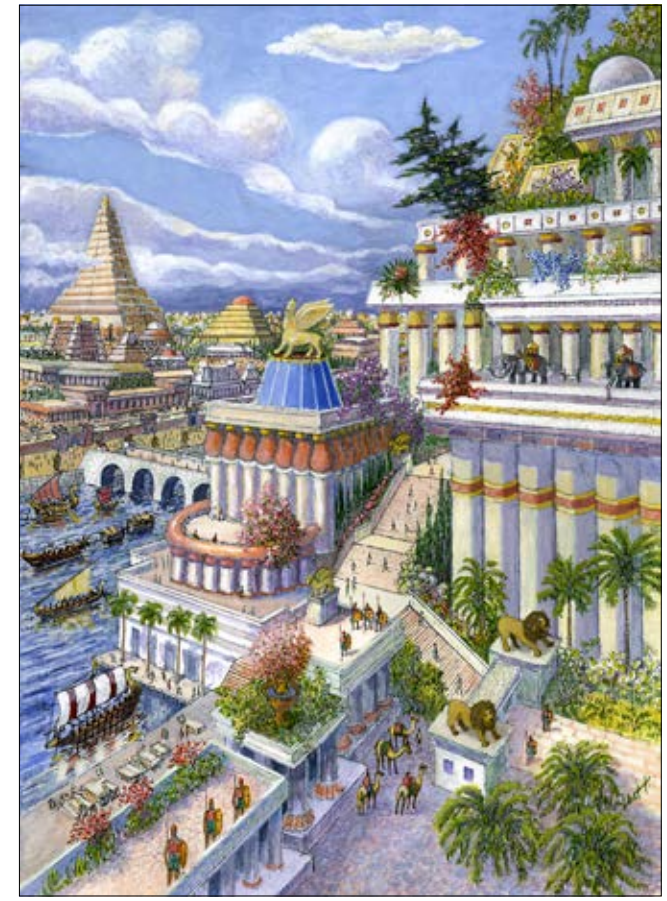

Figur 158. Babyloniens huvudstad Babylon under dess storhetstid. (Målning: © Nils Ibstedt. Publicerad med tillstånd.)

land: Herre, hur länge ska jag ropa på hjälp… Varför låter du mig se ondska, och hur kan du själv se på sådant elände? Gud tröstar profeten med att han snart kommer att ingripa: Jag ska uppväcka kaldeerna, det vilda och snabba folket som drar ut över jordens vidder för att ta i besittning boplatser som inte är deras. (Hab 1:2-3,6) {Nästa Profetia sida 281.}

Babyloniernas angrepp på Sydriket skedde under en period av några decennier, och Juda folk deporterades till Babylonien vid i huvudsak tre tillfällen (vilket motsvarar de tre högerpilarna nere till vänster i figur 151 på sidan 270):

- Den **första landsförvisningen** ägde rum år 605 fvtk och omfattade några högt uppsatta familjer däribland profeten **Daniel** med egen bok i Bibeln. Han beskriver händelsen: I Juda kung *Jojakims* tredje regeringsår kom Babels kung Nebukadnessar mot Jerusalem… Kungen befallde… att hämta några av Israels barn *från kungaätten eller av förnäm börd*… De skulle kunna tillägna sig all slags lärdom, vara kloka… De skulle få undervisning i kaldeernas litteratur och språk… *Bland dem var Daniel*… (Dan 1:1-6) Jojakim som var Judas dåvarande kung blev dock inte omedelbart bortförd till Babel utan fortsatte regera ett tag i Jerusalem som lydkonung under Nebukadnessar.[504]
- Den **andra deportationen** skedde år 597 fvtk då befälhavare, stridsmän, hantverkare och smeder fördes bort i fångenskap, medan landets fattigaste lämnades kvar. Också kungen, som vid denna tid var Jojakims son Jojakin, togs i exil tillsammans med sin familj och sitt hov, och Nebukadnessar utsåg hans farbror Sidkia som regent i hans ställe. Profeten **Hesekiel** som skulle komma att bli en stor tröst för gudsfolket i främmande land, fördes sannolikt också iväg i denna deportationsvåg.[505]
- Den **tredje deportationen** år 587 fvtk var slutgiltig. Kungen Sidkia bröt en uppgörelse han hade med Nebukadnessar och skickade sändebud till Egypten och bad om hjälp, vilket föranledde den store babyloniske regenten att efter en flerårig belägring av Jerusalem förstöra templet, bränna staden och föra bort återstoden av folket i fångenskap, figur 159. Endast de fattigaste lämnades kvar för att sköta vingårdar och åkrar. Profeten **Jeremia** fanns med i denna tredje deportation. Händelsen innebar en fundamental katastrof i det judiska folkets historia, dock inte den enda. Den kan jämställas med vad som hände drygt 600 år senare då Jerusalem och det *andra* templet förstördes, denna gång av romarna.[506]

Figur 159. Judarnas landsförvisning till Babylonien. Målning av Joseph Tissot, cirka 1900.

Inför den slutliga förstörelsen av Jerusalem fick profeten Hesekiel ett besynnerligt besked av Gud vilket senare visade sig vara en profetia med obehaglig uppfyllelse: Jag ska föra [Sidkia] till Babel i kaldeernas land, *som han dock inte ska se*, och där ska han dö. (Hes 12:13) Hur kan Sidkia komma till Babel utan att se det? Jeremia förser oss med svaret när han berättar att på Sidkia själv lät [Nebukadnessar] sticka ut ögonen och sedan lät han binda honom med kopparkedjor för att föras till Babel (Jer 39:7).

Guds härlighet lämnade templet innan det förstördes, och det skedde i ett antal steg. Med Hesekiels profetiska syn såg han hur *Herrens härlighet* höjde sig från keruben och flyttade sig till *husets tröskel*… Herrens härlighet flyttade sig bort från husets tröskel och stannade över… *ingången till östra porten* av Herrens hus… Herrens härlighet höjde sig och lämnade staden och stannade *på berget öster om staden* (Hes 10:4,18-19; 11:23). Sedan Gud lämnat området var vägen tillbaka blockerad: Därefter förde han mig tillbaka mot helgedomens yttre port, *den som vette åt öster*. *Den var nu stängd.* (Hes 44:1) Bibeln nämner alltså flera gånger att Gud lämnar templet *österut*, och när Bibeln upprepar någonting brukar det vara viktigt. Templet motsvarar *Guds rike* på jorden, och Skriften är förunderligt konsekvent i att när Gud eller människan lämnar detta så sker det österut. På motsvarande sätt sker tillträdet till riket alltid från öster mot väster:

- Gud stängde vägen tillbaka till Edens lustgård österifrån: Han drev ut människan, och *öster om* Edens lustgård satte han keruberna… för att bevaka vägen till livets träd. (1 Mos 3:24) På samma sätt som keruberna på förhänget i templet hindrade människan tillträde till Guds närhet i det allra heligaste *österifrån*, hindrade Edens keruber tillträde till Guds närhet i lustgården *österifrån*.
- När tabernaklet sattes upp på olika platser under ökenvandringen skulle öppningen alltid vara åt öster. Man gick alltså in västerut och ut österut.
- När israeliterna vandrade över Jordanfloden in i Löfteslandet gjorde man det från öster till väster (figur 133, sidan 239).
- När Jesus red in i Jerusalem på ett åsneföl den sista påsken kom han från Betfage vid Olivberget som ligger öster om Jerusalem.[507]
- När Jesus lämnade jorden vid sin himmelsfärd skedde det från Olivberget, och vid sin återkomst kommer han att sätta ner sina fötter på samma berg. Därför kommer han att gå in i templet genom *östra* porten.[508]
- Därför är det inte förvånande att när Gud kommer åter till det nya paradiset, det nya templet och det nya Jerusalem så kommer härligheten från Israels Gud *från öster*. Hesekiel såg hur Herrens härlighet kom in i templet *genom den port som låg mot öster* (Hes 43:2,4).
- Kanske platsen för korsfästelsen, Golgata, också låg på Olivberget öster om Jerusalem (figur 200, sidan 348)? Här menar traditionen annorlunda, men några faktorer gör Olivberget till en möjlig och kanske till och med trolig kandidat: När Jesus dog brast förhänget i templet i två delar, och när officeren vid korset *såg*… det som hände bekände han Jesus som Guds Son (Matt 27:51-54). Templets enda öppning var österut, och den enda plats från vilken man kunde se in var därför Olivberget. En annan orsak som talar för Olivberget är att Jesus begravdes i närheten av korset i Josef från Arimateas grav, och eftersom denne var rik hade han säkert valt sin gravplats på Olivberget i likhet med andra förmögna män.[509] Men det finns ett ännu tyngre argument för att Jesus korsfästes på Olivberget:

Moselagen stipulerar offrandet av en **röd kviga**: Säg till Israels barn att de skaffar fram åt dig en *röd kviga* som är *felfri*… Man ska *föra den utanför lägret* och *slakta den*… Och prästen Eleasar ska ta något av blodet från kvigan på sitt finger och stänka det sju gånger *mot framsidan av uppenbarelsetältet*. (4 Mos 19:2-4) Prästen skulle alltså stå ”utanför lägret” och stänka blod mot ”framsidan av uppenbarelsetältet” vilket bara är möjligt om offrandet skedde *öster om* lägret (jämför figur 120 på sidan 217). Seden fortsatte när uppenbarelsetältet ersattes av templet och *utanför lägret* ersattes av *utanför stadsmuren*. Altaret för den röda kvigan måste därför ha legat utanför murarna öster om Jerusalem, och just där ligger Olivberget. Att det var hit den röda kvigan fördes bekräftas också av den judiska skriftsamlingen Talmud.[510] Den ”felfria” röda kvigan förebildar Frälsaren och därför har också *Jesus lidit utanför stadsporten* (Hebr 13:12). {Nästa Profetia sida 283.}

Varför pekar då många av våra kyrkor idag åt diametralt motsatt håll med ingången i väster och altaret åt öster? Idén är att vända sig mot Kristus, att Kristus är ljus och att ljuset kommer från öster med den uppgående solen. Logiken är alltså den omvända mot tabernaklets orientering där man i syfte att omöjliggöra soldyrkan vände sig *bort från* solen när man närmade sig Gud.

Arkeologin bekräftar Bibelns beskrivningar av hur det gick till när Juda rike föll i babyloniernas händer. Överensstämmelserna är så rikliga att vi här bara kan ge några exempel:

- **Babyloniska krönikor** på kilskriftstavlor berättar om den andra deportationen av judarna: Den babyloniske kungen (Nebukadnessar) mönstrade sin arme, intog ”Juda stad” (Jerusalem), tillfångatog dess kung (Jojakin) och förde fångarna till Babylonien. Krönikorna skildrar också hur Nebukadnessar i Jojakins ställe ”utsåg en kung efter eget val”, som alltså var Sidkia.[511]
- Bibeln berättar att när kung Jojakin suttit i fängelse en tid i Babylon benådades han av den nyinsatte härskaren Evil-Merodak och fick kungliga privilegier även i sitt nya land. Denna aspekt bevisas av en **babylonisk lertavla** som listar matransoner till fångar och nämner *Yokin kungen i Juda* (det vill säga Jojakin) som en mottagare av dessa tilldelningar. Samma namn finns också upphittat vid en utgrävning av den judiska stad som idag är Tell Beit Mirsim.[512]
- I Jerusalem har **sigill av lera** med inristade namn upphittats. I motsats till papyrusdokument som förstördes av elden vid stadens förstörelse, har dessa bränts hårda av samma eld. Bland bibliska namn som återfunnits på sådana sigill finns *Gemarja, son till Shafan* och *Baruk*. På Baruks sigill finns till och med ett inbränt fingeravtryck bevarat som sannolikt tillhörde Baruk själv.[513]
- Bibeln redogör för hur Jeremia talade med den siste kungen Sidkia medan den babyloniske kungens här belägrade Jerusalem och de städer som ännu var kvar i Juda – *Lakish* och *Aseka*… var de enda av Juda städer som fortfarande fanns kvar och var befästa (Jer 34:6-7). Att de två städerna förutom Jerusalem återstod mot slutet av Nebukadnessars aggressioner mot Sydriket finns bekräftat i de så kallade **Lakishbreven** nedtecknade på skärvor av lerkrukor. Ett av dem är skrivet från en utpost utanför *Lakish* till ett överordnat befäl i staden med uppgift om att ljusen från grannstaden *Aseka* nu hade försvunnit som ett resultat av den framrusande babyloniska krigsmaskinen. Förutom att visa på sambandet mellan städerna pekar brevets formella men desperata ton på allvaret i situationen. Lakishbreven innehåller också en del bibliska namn.[514] {Nästa Arkeologi sida 285.}

Figur 160. Stjärnbilden Vattumannen.

På himlen representeras Nebukadnessar av **Vattumannen** (figur 160). Fisken som kan anas vid hans vänstra fot symboliserar Juda rike som besegrades, eller trampades, av den babyloniske härskaren. Det uthällda vattnet är Guds vrede som öses över det avfälliga folket: Jag ser en *kokande gryta i norr som lutar hitåt*… *Från norr ska olyckan välla in* över alla som bor i landet… (Jer 1:13-14) Anledningen till att den kokande vredesgrytan sägs komma från norr är att det var babyloniernas anfallsväg. Också assyriernas anfall av Nordriket jämförs med vatten i Bibeln: Därför ska HERREN låta flodens väldiga *vattenmassor* komma över dem, nämligen Assyriens kung. (Jes 8:7)) {Nästa SB sida 286.}

Babyloniens fall

Ingen världslig nation kan bestå för evigt så även det mäktiga Babylonien erövrades till slut. År 539 fvtk belägrades huvudstaden Babel eller Babylon av meder och perser, men de hånades av babylonierna som hade reservproviant för många år upplagrad i staden. Vatten var heller inga problem eftersom Eufrat flöt rätt genom världsmetropolen (figur 80, sidan 156). Slutet kom dock både snabbt och överraskande:[515]

Den dåvarande kungen **Belshassar** höll en jättefest med tusen av sina stormän där de arrogant drack ur de guldkärl Nebukadnessar hade fört med sig från Jerusalems tempel. Då visade sig fingrar som av en människohand som skrev ett kodat budskap på en vitkalkad vägg i kungens palats, figur 161. Belshassar blev naturligtvis skraj och beordrade dit alla visa män för att tyda budskapet, men ingen lyckades. På tips av sin mor kallade kungen då till sig Daniel som funnits i kungapalatset sedan 70 år och som modern beskrev som en man med klokhet, förstånd och skicklighet att tyda drömmar och lösa gåtor och reda ut problem. Väl på plats inför kungen förklarade Daniel att skriften på väggen

Figur 161. Belshassars fest. (Målning av Rembrandt från cirka 1636.)

förkunnade en dom över Belshassar som berodde på att han upphöjde sig mot himlens Herre när han använde tempelkärlen och samtidigt prisade sina egna gudar av silver och guld, koppar, järn, trä och sten. Texten skulle läsas mene mene tekel u-farsin som betydde att nationens dagar var räknade, att dess kung inte höll måttet och att riket var delat och gett åt meder och perser. Daniels profetia infriades tämligen omgående eftersom samma natt dödades Belshassar, kaldeernas kung. Och *medern Darejavesh* tog emot riket. (Citaten i stycket är från Dan 5.) Denne **Darejavesh** från Medien arbetade på uppdrag av perserkungen **Koresh**, och vår berättelse fortsätter med den senare.

De grekiska historikerna Xenofon och Herodotos beskriver anfallet mot Babylon som snabbt och oväntat. Det gick till så att Koresh trupper avledde Eufrats vatten så att flodbädden *under* stadsmurarna blev tillräckligt torr för soldaterna att komma in i staden den vägen. Det kanske är detta Jesaja tänker på när han profeterar om att HERREN ska *öppna dörrar* för [Koresh] så att *inga portar mer är stängda* (Jes 45:1). Händelsen är sannolikt också en realprofetia om vad som kommer att ske när Gud utgjuter sina vredesskålar över jorden: Den sjätte [ängeln] tömde sin skål över den stora *floden Eufrat, och dess vatten torkade ut så att vägen öppnades* för kungarna från Östern. (Upp 16:12)

Jesajas profetia innehåller också orden: Så säger HERREN till sin *smorde*, till Koresh. (Jes 45:1) Varför kallas Koresh för Guds smorde, samma benämning som Bibeln ger Kristus?[516] Jo, parallellen mellan de båda är fundamental:

- Babylon är genom hela Bibeln en symbol för synd och falsk religion, och att utplåna Babylon innebär därför realprofetiskt att utplåna det onda i den nuvarande tidsåldern. Koresh gjorde det förra och Kristus kommer att göra det senare. Jesaja säger att *mannen som HERREN älskar* ska utföra hans vilja mot Babel (Jes 48:14), och här är ”mannen” både Koresh – som krossade det världsliga Babylon – och Jesus – som ska krossa det andliga.
- [HERREN] är den som säger *om Koresh*: ”Han är min *herde*, han ska *fullborda allt* jag vill. (Jes 44:28) En herde som fullbordar allt som Gud vill är naturligtvis en utmärkt beskrivning också på Kristus.
- [Koresh] *ska säga* om Jerusalem: Det ska byggas upp, och till templet: Din grund ska bli lagd på nytt. (Jes 44:28) Denna profetia uppfylldes när Koresh strax efter att ha intagit Babylon utfärdade ett **påbud** som gav judarna rätt att återvända till sitt hemland och bygga upp templet: Den persiske kungen Koresh… lät kungöra: *”HERREN… har befallt mig* att *bygga ett hus* åt honom i Jerusalem i Juda. Den bland er som tillhör hans folk ska *bege sig upp till Jerusalem* i Juda för att *bygga upp HERRENS, Israels Guds hus*.” (Esra 1:1-3) Profetian har också en andra uppfyllelse: På samma sätt som Koresh kommer Jesus att se till att judarna återsamlas i Jerusalem för att återuppbygga templet. Att Koresh *ska säga* att templets grund ska läggas på nytt är en parallell till Kristus *ord* om att riv ner det här templet, så ska jag resa upp det på tre dagar (Joh 2:19).

Så säger HERREN… till Koresh… Jag ska ge dig skatter… för att du ska inse att jag är HERREN som *kallar dig vid ditt namn*. (Jes 45:1,3) Gud kallar till och med Koresh ”vid sitt namn”, och då ska man betänka att denna Jesajas profetia uttalades mer än 100 år innan perserkungen ens var född! {Nästa Profetia sida 284.}

船

I Esras första kapitel ovan säger alltså Koresh att ”HERREN befallt” honom att befria folket ur fångenskapen, men hur kunde han veta det? Enligt den judiska historieskrivaren Josefus var det *just genom att* läsa profetian om sig själv i Jesajas bokrulle enligt ovan.[517] Det var säkerligen Daniel som introducerat den för Koresh. Man kan tänka sig kungens förvåning när han hör Jesajas förutsägelse och konstaterar att ”det är ju *jag* som ska uppfylla denna profetia!”. {Nästa UBK sida 297.}

Både templet och kungapalatset i Jerusalem hade väldiga skatter av silver och guld som fördes bort tillsammans med folket till Babylonien, men de bars också tillbaka som ett resultat av Koresh påbud. Både avlägsnandet och återställandet finns profeterade i Skriften.[518] {Nästa Profetia sida 289.}

Kungar brukar vilja sätta sina fotavtryck i historien, och regenterna på denna tid var inga undantag. De skrev ner episoder ur sina liv med kilskrift på cylinderformade objekt av lera. När arkeologer 2500 år senare gräver fram sådana **lercylindrar** kan värdefull information uppenbaras, och åtminstone två av dem verifierar den bibliska historien (figur 162):

- **Koresh cylinder** berättar att perserkungen får uppdraget att låta folket i exil återvända hem och samtidigt ta med sig tempelkärlen. Det är visserligen inte Bibelns Gud som utfärdar ordern utan Persiens hedniska gudar, men det får hänföras till den religion som fanns i regionen.
- **Nabonidus cylinder** innehåller en uppgift om att Belshassar, den babyloniske kung som ordnade det ödesdigra gästabudet, var förstfödd till cylinderns upphovsman Nabonidus. Dessa två, far och son, samregerade i Babylonien vilket förklarar att Daniel – om han lyckades tyda texten på väggen – skulle få styra som den *tredje* i [Belshassars] rike (Dan 5:16). Om Belshassar hade varit den ende kungen skulle han säkert ha erbjudit Daniel andraplatsen istället. {Nästa Arkeologi sida 287.}

Figur 162. Lercylindrar med kilskrift. Övre: Koresh cylinder. Undre: Nabonidus cylinder. Båda finns idag på British Museum i London.

Återvändande

Dagar ska komma, säger HERREN, då jag gör slut på fångenskapen för mitt folk *Israel och Juda*, säger HERREN. Jag ska låta dem komma tillbaka till det land som jag gav deras fäder. (Jer 30:3) Märk att det är både Israel och Juda som ska återvända. Ibland kallas de tio norra stammarna för ”förlorade” eftersom en del teologer menar att de efter sin assyriska fångenskap försvann ur historien för att återsamlas först i det *nya* Jerusalem. De södra stammarna kom dock till Babylonien *efter* att detta rike erövrat Assyrien, och när Persien sedermera erövrade Babylonien ärvde man därför *alla* fångar, både dem från Nordriket och dem från Sydriket. Därför bör återvändandet ha gällt alla tolv stammarna, och därför offrade man senare vid templets invigning *tolv* bockar, efter antalet av Israels stammar (Esra 6:17). Och Nya testamentet antyder att det i Israel på Jesu tid fanns representanter från alla tolv stammarna som till exempel när Paulus talar om Guds löfte till fäderna som våra *tolv stammar* hoppas få se uppfyllt medan de ivrigt tjänar Gud natt och dag (Apg 26:7).

De som valde att återvända måste ha utgjort en liten skärva av israeliterna som hunnit föröka sig under alla år i främmande land. Återtåget skedde i huvudsak i tre omgångar (motsvarande de tre vänsterpilarna i figur 151 på sidan 270) som var och en medförde en nyckelperson i den bibliska historien:[519]

- Det klart största återvändandet skedde i samband med Koresh påbud ungefär 538 fvtk då cirka 50 000 judar tågade hemåt, återupprättade offrandet och påbörjade firandet av lövhyddohögtiden. Bland de tillbakavändande fanns **Serubbabel** som blev ledare för återuppbyggnaden av *det andra* templet som därför också fick hans namn. (Enligt den historiska kalendern varade alltså babyloniska fångenskapen från Jerusalems förstörelse år 587 fvtk till Koresh påbud 538 fvtk, alltså i bara 49 år. Det ger en uppfattning om felmarginalerna i de historiska tidsbestämningarna.)
- Den andra vågen var klart mindre, omkring 2000 personer. Ledare var prästen och den skriftlärde **Esra** som vi tidigare sett hade en huvudroll i sammanställningen av Gamla testamentets kanon. Esra fokuserade också på reformer i Israel vilket ledde till syndanöd, andligt uppvaknande och ett återupprättande av gudstjänsten.
- Den tredje vågen var också liten och leddes av ämbetsmannen **Nehemja** vars huvudfokus blev att bygga upp muren runt Jerusalem. Då den var färdig visste alla att Gud inte lämnat sitt folk: När alla våra fiender hörde [att muren var färdig]… sjönk de djupt i sina egna ögon. De förstod att detta arbete var vår Guds verk. (Neh 6:16)

Figur 163. Stjärnbilden Fiskarna.

Återvändandet från fångenskapen finns på himlen som **Fiskarna** sammanbundna med ett band som drar dem tillbaka till Löfteslandet (figur 163): För jag ska *föra dem tillbaka* till deras land som jag gav deras fäder. Se, jag ska sända bud efter många fiskare, säger HERREN, och *de ska fiska upp dem*. (Jer 16:15-16) Om man lägger de två fiskarna på en karta kan man nästan ana att den ena fisken ligger i Assyrien, den andra i Babylonien och snörenas ”dragpunkt” i Jerusalem. Båda fiskarna vänder sig bort från Jerusalem vilket nog antyder det judiska folkets motvilja att låta sig ledas av HERREN. Jämför också med fisken (Juda) som Vattumannen (Nebukadnessar) trampar på i figur 160 (sidan 282). {Nästa SB sida 309.}

Templen

Templet i Jerusalem är ett viktigt nav i judendomen där både Guds välsignelser och Guds domar varit centrerade. Välsignelserna har kommit genom Guds närvaro i templet och domarna genom att templet förstörts och offertjänsten tvingats upphöra. Innan templet byggdes för första gången tjänstgjorde tabernaklet som en ambulerande helgedom. Därefter har det funnits två tempel och ett tredje är på väg (jämför figur 24 på sidan 65):

- **Salomos tempel** (det första templet).
  Det byggdes som namnet låter antyda av kung Salomo och förstördes när babylonierna intog Jerusalem år 587 fvtk (figur 146, sidan 264).
- **Serubbabels/Herodes tempel** (det andra templet).
  Templet byggdes upp på nytt under ledning av Serubbabel när första vågen av återvändande hebreer kom från fångenskapen. Det uppfördes på samma plats som tidigare och byggarna återanvände till och med en del stenar. Templet var sannolikt enklare än det tidigare eftersom många som hade sett det förra huset, grät högt när de såg grunden läggas till detta hus (Esra 3:12), men det förändrades rejält när Israels romerske landsfurste Herodes lät utöka och försköna helgedomen. Det var hans byggnadsverk som stod i Jerusalem på Jesu tid (figur 52, sidan 107), och restaureringen hade då pågått i fyrtiosex år.[520] Eftersom offrandet aldrig upphörde mellan Serubbabels och Herodes tempel brukar man räkna dessa som ett och samma. (Senare ska vi se att det var ett kort uppehåll under Antiochos Epifanes tid.) Herodes tempel förstördes av romarna cirka år 70 efter Kristus, och det enda som återstår idag är västra muren kallad Klagomuren (figur 95, sidan 178).
- **Hesekiels tempel** (det tredje templet).
  Det verkar som att Israels offertjänst kommer att återupptas under den sjuåriga vedermöda som föregår Jesu andra ankomst, och för detta ändamål kommer altaret och templet att återuppbyggas på platsen för de två första helgedomarna. Detta tredje tempel kommer sannolikt att stå kvar under hela Guds rike, men mycket mer om allt detta senare. Det kallas ibland för Hesekiels tempel eftersom denne profet beskriver det i detalj.[521] (Att vedermödans tempel och Hesekiels tempel är ett och detsamma kan man sluta sig till av att Johannes i en av sina syner gällande vedermödan får i uppdrag att mäta templet medan Hesekiel i en av sina syner ser en man som mäter templet.[522] Hesekiel får i sin syn se Johannes i sin syn så att säga.) Idag finns långt framstigna planer på en nykonstruktion av templet. *The Temple Institute* skriver på sin webbsajt att dess ”ultimata mål är att få se Israel återuppbygga det heliga templet på berget Moria i Jerusalem i överensstämmelse med de bibliska buden”.[523]

Tempelberget är arkeologiskt undersökt endast i ringa grad eftersom det råder en stor religiös och politisk spänning i området. Utgrävningar är idag uttryckligen förbjudna av både muslimer och religiösa judar, och därför grundar sig det mesta vi vet från tidigare expeditioner. Templets exakta placering är omdiskuterad men många håller före att det låg där den muslimska Klippmoskén nu ligger (figur 95, sidan 178). Inne i denna moské finns en flack klippa som utgör en god kandidat till att vara grunden för *det allra heligaste* i både det första och det andra templet (figur 164).[524]

Enligt historikern Josefus vilade förbundsarken på en avsats i berget som kallades **Grundstenen** och som, om teorin är korrekt, utgörs av klippan i figuren. Arkens placering syns som en rektangulär utmejsling gjord för att den ska stå stadigt. Det allra heligaste hade en kvadratisk bottenyta, och tre av dess väggar finns tydligt markerade i klippan även om korsfarare och andra mejslat i stenen sedan templet raserades. På den fjärde sidan, den östra, var förhänget upphängt och det har naturligtvis inte gjort något avtryck i berget. Den så bildade kvadraten stämmer väl med det allra heligastes *inre* dimensioner från Bibeln, och den omgavs av drygt tre meter tjocka väggar. Siktlinjen åt öster pekar mot Olivbergets högsta punkt dit Gud förflyttade sig när han lämnade templet och dit Jesus kommer att återvända.[525] {Nästa Arkeologi sida 320.}

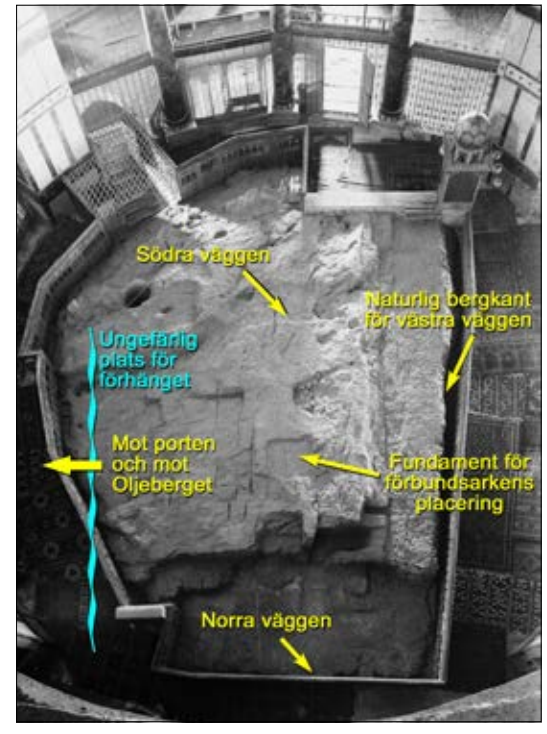

Figur 164. Grundstenen, idag inne i Klippmoskén. ”Väggen” avser respektive vägg i det allra heligaste.

Kronologin från uttåget ur Egypten till uttåget ur Babylonien

Jerusalems tempel är också viktiga som milstolpar i den bibliska kronologin (figur 165):

- Det går **480 år** mellan uttåget ur Egypten och byggstarten av Salomos tempel: I det *fyrahundraåttionde året* efter det att Israels barn drog ut ur Egypten… började [Salomo] bygga HERRENS hus. (1 Kung 6:1)
- Det tog ytterligare **20 år** att bygga färdigt templet samt kungens eget hus: Salomo byggde alltså på [HERRENS] hus i *sju år*. Det tog *tretton år* innan Salomo fick sitt eget hus färdigt. (1 Kung 6:38-7:1) Tidsuppgifterna bekräftas i 1 Kung 9:10: Sedan Salomo i *tjugo år* hade byggt på *de två husen*, HERRENS hus och kungapalatset…

Nästa klocka i den profetiska kalendern startar när Salomos båda hus var färdigbyggda och templet invigdes: *Sedan* Salomo hade byggt färdigt HERRENS hus och även kungapalatset… visade sig HERREN för Salomo… HERREN sade till honom:… Detta hus som du har byggt har jag helgat för att där fästa mitt namn för evig tid. (1 Kung 9:1-3) Men Gud utfärdade också en allvarlig varning om vad som skulle hända med templet och folket om det inte aktade på hans befallningar: Men om ni och era barn vänder er bort från mig och överger mig och inte håller de bud och stadgar jag har förelagt er… då ska jag *1) utrota Israel ur det land* som jag har gett dem. Det hus som jag har helgat åt mitt namn *2) ska jag då förkasta* från mitt ansikte. (1 Kung 9:6-7) Eftersom israeliterna inte hörsammade denna stränga tillsägelse under seklerna som följde så verkställde Gud båda sina varningar genom att låta den babyloniske kejsaren Nebukadnessar *1) föra bort folket i exil* sedan han *2) ödelagt Jerusalem med dess tempel.*

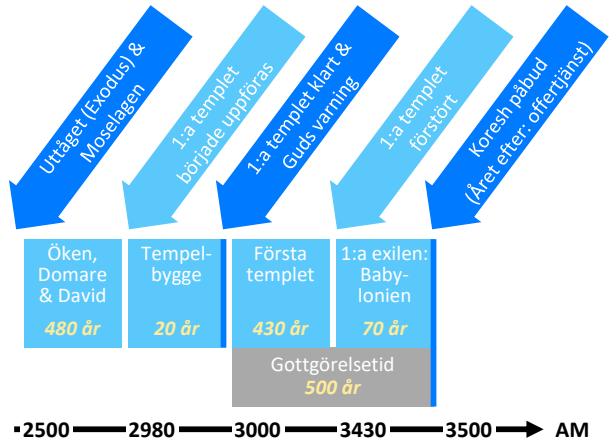

Figur 165. Öken, domare och kungar. (Detalj från figur 230 på sidan 411.)

Tiden från Guds varning (vid templets invigning) till dess verkställande (vid babyloniernas skövling) var 430 år, och sedan varade den babyloniska fångenskapen under ytterligare 70 år. Följande bibelställen visar detta:

- I Hesekiels bok kallas tiden från utfärdandet av Guds varning (vid templets invigning) till verkställandet av Guds varning (vid templets förstörelse) för **missgärningsår**. Årens antal kan räknas ut från Hes 4:3-7 (blandat): Detta ska vara ett *tecken* för Israels hus… Jag ska lägga deras *missgärningsår* på dig [Hesekiel]… *Mot det belägrade Jerusalem* ska du vända ditt ansikte… och *du ska profetera* mot det… Jag har tilldelat dig *en dag för varje år*… Du ska lägga dig på *vänstra* sidan och lägga *Israels* folks missgärning på dig… [Missgärnings*åren*] *ska motsvaras av samma antal dagar*, *trehundranittio dagar*… När du har fullgjort dem ska du lägga dig en gång till, nu på *högra sidan*. Du ska bära *Juda* folks missgärning under *fyrtio dagar*, *en dag för varje år*. Hesekiel skulle alltså bära både Nordrikets (Israels) och Sydrikets (Judas) missgärningar genom att ligga 390 dagar på den vänstra sidan respektive 40 dagar på högra, och Hesekiel får också veta att en dag motsvarar ett år. (Uppdelningen i 390 + 40 kan bero på att Judas specielle profet Jeremia profeterade under 40 år.) Det sammanlagda antalet missgärningsår blir alltså 430 år, och detta blir därför tiden mellan templets invigning och dess förstörelse.

- Längden på fångenskapen i Babylonien framgår av bland annat Jer 25:11: Hela detta land ska *ödeläggas och förstöras*, och dessa länder ska tjäna Babels kung i *sjuttio år*. Tiden ska räknas från Jerusalems och templets förstörelse vilket framgår av Dan 9:2: I [Darejaveshs] första regeringsår… kom jag, Daniel, att i skrifterna lägga märke till det antal år som… skulle fullbordas *för Jerusalems ödeläggelse*, nämligen sjuttio år. Tiden avslutas med det tidigare nämnda (sidan 284) påbudet av perserkungen Koresh om att hebreerna skulle få återvända hem till Israel.

Den totala tiden från templets invigning till hemvändandet från Babylonien blir alltså 500 år (grått i figur 165), en uppgift som bekräftas på ett genialiskt sätt av 2 Krön 36:20-21: Dem som hade undkommit svärdet förde han bort i fångenskap till Babel… [så] att landet skulle få *gottgörelse för sina sabbater* - så länge det låg öde hade det sabbat - *till dess att sjuttio år hade gått*. Fångenskapens syfte var alltså för att landet skulle få ”gottgörelse för sina sabbater”, men vad betyder det? Vid Sinai berg hade israeliterna fått instruktioner om att jordbruksmarken skulle få sabbatsvila vart sjunde år,[526] och i 3 Mos 26:32-35 varnade Gud för vad som skulle hända om denna instruktion inte åtlyddes: Jag ska själv ödelägga landet… Då ska landet få *gottgörelse för sina sabbater* under hela den tid som det ligger öde och ni är i era fienders land… Hela den tid det ligger öde ska det hålla sabbat och *få den vila det inte fick på era sabbater*, då ni bodde där. Gudsfolket följde inte budet att låta landet vila var sjunde år, och därför verkställde Gud sin varning genom att skicka folket i exil så landet kunde ”gottgöras”. De sjuttio åren i Babylonien var alltså en *kompensation till landet* för de uteblivna sabbatsåren. Låt oss nu räkna på det hela: De 500 åren mellan tempelinvigningen och hemkomsten från exilen innehåller 10 jubelårsperioder (på 50 år vardera), och varje jubelårsperiod har 7 sabbatsår, vilket ger totalt 70 sabbatsår som behöver gottgöras. Det är den exakta längden på den babyloniska fångenskapen då landet verkligen fick vila! Gud är exakt igen.

Det går alltså 500 år från Exodus till första templets invigning och sedan ytterligare 500 år till återkomsten från Babylonien. Eftersom Exodus ligger på ett jubelår så hamnar även de två andra för judarna extremt viktiga händelserna på jubelår. För återvändandet finns det ytterligare en utsökt finess. Figur 165 visar att det skedde på det 3500:e året AM, vilket är det 70:e jubeläret (3500/50 = 70). I Jer 29:10 lovar Gud sitt folk att *när 70 år har gått* för Babel ska jag ta mig an er och *uppfylla mitt löfte* att föra er tillbaka till denna plats, en utfästelse han uppfyller *i dubbel bemärkelse*. Gudsfolket fick komma hem dels när 70 kalenderår hade gått (sedan exilens början) och dels när 70 jubelår hade gått (sedan skapelsen). Snacka om Guds järnkoll! {Nästa Kronologi sida 292.}

Världsrikena

I Bibelns allra sista bok får aposteln Johannes uppenbarelser om händelseutvecklingen i den sista tiden. En av profetiorna talar om ett stort och fruktansvärt vilddjur: Jag såg en kvinna som satt på ett scharlakansrött *vilddjur*, fullt av hädiska namn och med *sju huvuden* och tio horn… De sju huvudena är… *sju kungar*. *Fem har fallit, en är, och en har inte kommit än.* (Upp 17:3-10) De sju huvudena är djävulens maktapparat som enligt citatet utgörs av sju kungar eller kungadömen. Det sjätte av dessa *är*, det vill säga *var* när Johannes fick sin uppenbarelse. Det imperium som på denna tid dominerade den kända världen var Romarriket som därför motsvarar vilddjurets sjätte huvud enligt många uttolkare. Det sjunde var framtida på Johannes tid och är det fortfarande, och därför kan vi inte veta exakt hur det kommer att gestalta sig. Däremot finns tillräckligt med information i Bibeln för att vi med någorlunda säkerhet ska kunna sluta oss till vad de sex första huvudena representerar. Det mesta av denna kunskap kommer från drömmar och uppenbarelser som profeten Daniel hade och som han skrev ner i den bibelbok som bär hans namn. Likheterna mellan denna och Uppenbarelseboken i Nya testamentet är så stora att man ibland kallar Daniels bok för Gamla testamentets uppenbarelsebok.

Det finns sex imperier som mer än andra har utmärkt sig genom att våldföra sig på den judiska nationen: Egypten, Assyrien, Babylonien, Medien- Persien, Grekland och Romarriket. (Övriga nationer som förtryckt judarna har gjort det under tider då Israel inte existerat som stat.) Dessa sex världsvälden bör därför motsvara de sex första huvudena på vilddjuret i Uppenbarelseboken. Daniel skrev sin bok under fångenskapen i Babylonien, och därför var de två första huvudena/imperierna historiska redan på hans tid. De fyra följande finns profeterade på två olika sätt i Daniels bok:

- Nebukadnessar hade en dröm som Daniel fick uttyda åt kungen, och den handlade om en mäktig staty (figur 166): Huvudet på statyn var av fint *guld*, bröstet och armarna av *silver*, buken och höfterna av *koppar*. Benen var av *järn*, och fötterna delvis av järn och *delvis av lera*. (Dan 2:32-33) Dessa fyra metaller motsvarar de fyra världsrikena. När Daniel tolkade drömmen åt Nebukadnessar radade han upp dem: *Du* [Nebukadnessar, det vill säga **Babylonien**] är det gyllene huvudet. Men efter dig ska det uppstå ett annat rike, svagare än ditt [**Medien-Persien**] och därefter ett tredje rike av koppar som ska härska över hela jorden [**Grekiska imperiet**]. Det fjärde riket ska vara starkt som järn, för järn krossar och slår sönder allt [**Romarriket**]. (Dan 2:38-40) Statyns fötter var av järn uppblandat med lera och motsvarar sannolikt det framtida **antikristliga riket**: Att du såg fötterna och tårna vara delvis av krukmakarlera och delvis av järn, det betyder att det ska vara ett *splittrat rike*. Men det ska ha något av *järnets fasthet*… riket ska vara *delvis starkt och delvis svagt*. (Dan 2:41-42) Drömmens mäktiga staty gjord av olika ädla metaller representerar riken och regeringar sedda ur ett **mänskligt perspektiv**, medan nästa profetia visar samma saker med ett helt annat synsätt.

Figur 166. Statyn i Nebukadnessars dröm. (Illustration: Anders Bergström.)

- Daniel hade själv en dröm där han såg samma fyra världsriken ur **Guds perspektiv**. Nu handlade det inte längre om ädla metaller utan om odjur: *Fyra stora djur* steg upp ur havet [representerar länder och folk[527]]… Det första liknade ett **lejon** [Babylonien] men hade vingar som en örn… Det andra i ordningen liknade en **björn** [Medo-Persien]… och det hade tre revben i gapet mellan tänderna… Därefter fick jag se ännu ett djur. Det liknade en **leopard** [Grekland] men hade fyra fågelvingar på sidorna. Djuret hade fyra huvuden… Sedan fick jag… se ett **fjärde djur** [Rom], som var skrämmande, fruktansvärt och mycket starkt. (Dan 7:3-7) Detta fjärde djur hade tio horn plus ett elfte som sköt upp mellan dem (Dan 7:8), och vad dessa motsvarar återkommer vi till vid studiet av den sista tiden. Tolkningen av vilket djur som motsvarar vilket världsrike delades av de tidiga reformatorerna, vilket är uppenbart från rådhusportarna i Nürnberg (ett protestantiskt fäste) där de lät hugga in de fyra djuren tillsammans med respektive regent (figur 167).

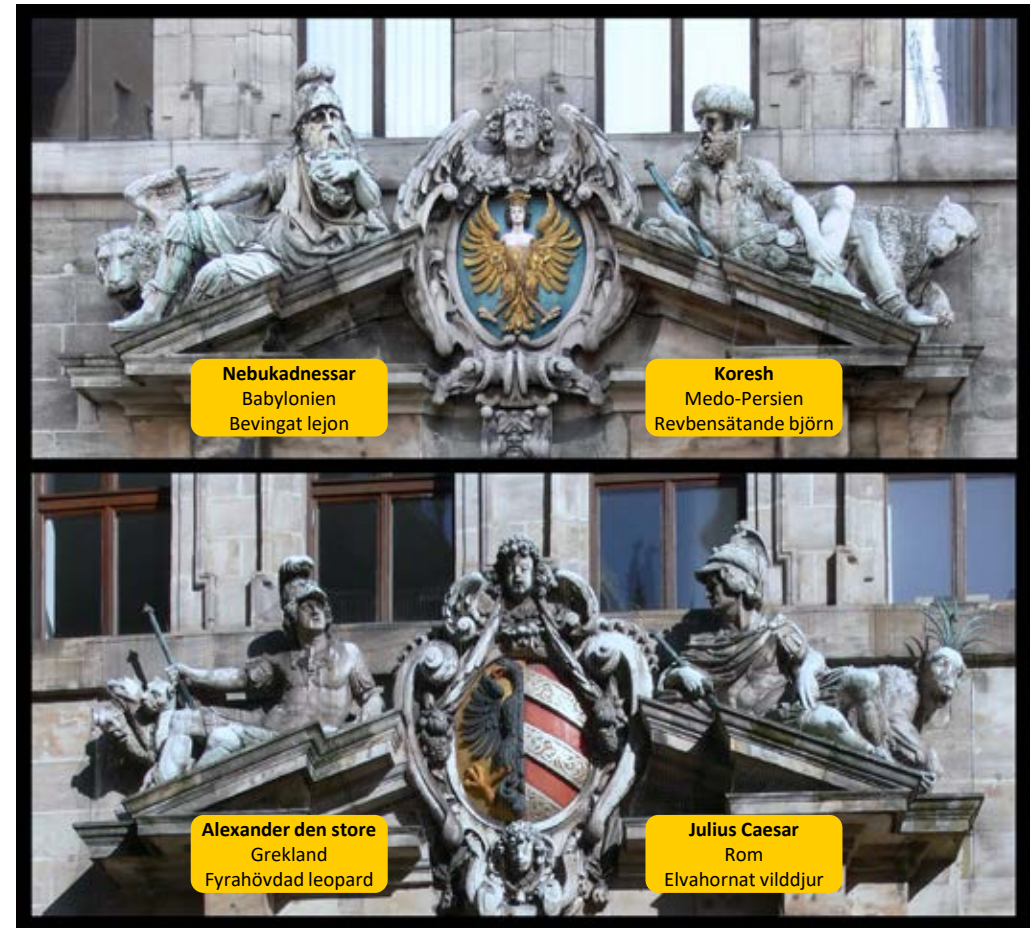

Figur 167. Statyer över två av portarna till Nürnbergs rådhus.

Nebukadnessars och Daniels drömmar finns sammanfattade i figur 168 som också tar med ytterligare en uppenbarelse av Daniel där han ser en bagge med två horn som blir besegrad av en mäktig bock.[528] Dessa djur representerar Medo-Persien respektive Grekland och är alltså inga nya riken i ekvationen utan alternativa figurer för björnen och leoparden. Tabellens högerkolumn innehåller några detaljer ur profetiorna som visar deras makalösa träffsäkerhet. Mycket av uttydningen finns i bibeltexten medan annat är härlett ur historiska data. Även i figur 171 (sidan 296) finns information om världsrikena och deras inflytande på Israel.

Daniels djur återkommer i Johannes syner i Uppenbarelseboken där det fjärde djuret – odjuret – är *summan* av de övriga tre: *Vilddjuret* som jag såg liknade en *leopard*, och det hade fötter som en *björn* och ett gap som ett *lejon*. (Upp 13:2) Vilddjuret är Antikrist som besjälas av Satan själv, och han beskrivs i Daniels bok som *ett* djur (det fjärde) medan han i Uppenbarelseboken är en *union* av alla djuren. Daniel fick det fjärde djuret förklarat för sig som att ett *fjärde rike* ska uppstå på jorden… *Det ska sluka hela jorden och trampa ner och krossa den*… Men dom ska hållas, och [han som talar mot den Högste]:s välde ska tas ifrån honom och han ska fördärvas och förgöras för alltid (Dan 7:23-26). Då är vi inne i ändens tid, och om denna säger Daniel i sin första profetia: Medan [Nebukadnessar] såg på [statyn] *revs en sten loss*, men inte av människohänder, och den *träffade statyns*

	Sju huvuden (Upp 12, 13, 17)	Nebukadnessars staty (Dan 2)		De fyra djuren (Dan 7) Baggen/Bocken (Dan 8)		Detaljer
1	**Egyptiska väldet**					Kallas drake (Jes 51:9) & monster (Hes 29:3).
2	**Assyriska väldet**					
3	**Babyloniska imperiet**		**Huvud** av guld	**Lejon** med örnvingar		• Lejon → En mäktig kung. • Örnvingar → Snabba erövringar. • Vingarna rycktes av → Nebukadnessar blev vansinnig (Dan 4:30). • Djuret fick mänskligt hjärta → Nebukadnessar fick tillbaka förståndet (Dan 4:31).
4	**Medo-Persiska imperiet**		**Bröst/ Armar** av silver	**Björn** **Bagge** (Dan 8)		• Statyns 2 armar → Ditt rike är delat och gett åt meder och perser (Dan 5:28). • Björnen hade 3 revben i munnen och baggen stångades i 3 väderstreck → Intagande i tre väderstreck, Babylonien i väster, Lydien i norr och Egypten i söder. • Björnen reste sig på ena sidan → Persien var mäktigare än Medien. • Baggens ena horn var högre → Persien var mäktigare än Medien.
5	**Grekiska imperiet**		**Buk/ Höfter** av koppar	**Leopard** med 4 huvuden & 4 vingar **Bock** (Dan 8)		• Leopard & 4 vingar → Snabbhet. (Snabbare än Babylon med 2 vingar.) • Bocken rörde inte vid marken → Extrem snabbhet. • Bocken kom från väster → Grekland ligger västerut. • Bocken besegrade baggen → Grekland under Alexander d. store slog Persien. • När bocken var starkast bröts dess väldiga horn → Alexander den store dog 33 år gammal. • Leoparden hade 4 huvuden och 4 horn → Riket delades efter Alexanders död i 4 delar (Dan 11:4), Grekland, Mindre Asien, Syrien och Egypten.
6	**Romar-riket**		**Ben** av järn	**Odjur**, fruktans-värt och starkt		• 2 ben → Uppdelning år 395 i Östrom och Västrom. • Odjuret hade tänder av järn, det uppslukade och krossade → Roms styrka och grymhet. • Odjuret hade 10 horn på samma sätt som Uppenbarelsebokens vilddjur.
7	**Framtida fortsättning** av förra riket		**Fötter** av lera & järn	Förläng-ning av det förra djuret		• Statyns 10 tår motsvarar odjurets 10 horn. • De tio hornen… är tio kungar som ännu inte har fått något rike (Upp 17:12). • Järn → Starkt. Lera → Svagt sammansatt, splittring i etnicitet, religion och politik. • Riket blir i förlängningen Antikrists välde (Upp 17:11-13).
8	**Guds rike**		**Sten** som krossar statyn	Odjuret dödas		• Stenen krossar → Kung Jesus vinner den avgörande segern (Upp 19:11-21). • Djuret kastas i den brinnande elden → Domen över djävulen och Antikrist (Upp 19:20). • Stenen blir ett stort berg som uppfyllde hela jorden → Guds rike blir globalt. • Väldet över världen tillhör nu vår Herre… och han ska vara kung i evigheters evighet (Upp 11:15).

Figur 168. De sju världsrikena och det åttonde – Guds rike.
(Illustrationer av odjur: Jeremy Centracchio. Publicerade med tillstånd.)

fötter av järn och lera och krossade dem… Men stenen som hade träffat statyn blev ett *stort berg som uppfyllde hela jorden*. (Dan 2:34-35) I uttydningen förklaras att stenen är Guds rike som ska komma: Men i de kungarnas dagar ska himlens Gud upprätta *ett rike som aldrig i evighet ska gå under*… Det ska krossa och göra slut på alla de andra rikena, men självt ska det bestå för evigt. (Dan 2:44) Det blir det åttonde världsriket vilket är naturligt eftersom talet åtta representerar en *ny början*. Om vi nu harmoniserar Daniels båda profetior så motsvaras lejonet av statyns huvud, björnen av bröstet och leoparden av höfterna. Daniels fjärde djur, odjuret, bör motsvaras av *både* benen och fötterna, en tolkning som förstärks av att det fjärde djuret hade tio horn på samma sätt som fötter har tio tår. Eftersom fötter är en förlängning av ben och eftersom *båda* motsvaras av *ett* djur i Daniels dröm, är sannolikt det sjunde kungadömet – det som inte kommit än (Upp 17:10) – en förlängning av det sjätte, Romarriket. Många menar därför att det framtida riket är Rom återuppståndet. Vi får anledning att återkomma till hur detta kan se ut när vi studerar den sista tiden. {Nästa Profetia sida 295.}

Daniels årsveckor

Profetiorna i Daniels bok innehåller också vital information gällande den bibliska kronologin. Utan synerna som Gud förmedlade till profeten hade den bibliska ekvation som ger 6000 år mellan skapelse och evighet saknat avgörande parametrar. Med Daniels uppenbarelser blir kronologin däremot utan luckor, och vi behöver inte gissa på ett enda ställe. Gud avslöjade det som behövdes för sin tjänare som skrev ner det för eftervärldens, det vill säga vår, upplysning och välsignelse.

Daniel deporterades till Babylonien som en ung man, och han tillbringade hela den 70-åriga fångenskapsperioden i det babyloniska hovet. Han studerade Skrifterna med stor iver, och mot slutet av perioden kom han att lägga märke till det antal år som enligt HERRENS ord till profeten Jeremia skulle fullbordas för Jerusalems ödeläggelse, nämligen *sjuttio år* (Dan 9:2, och ordet till Jeremia är från Jer 25:11 och 29:10). Daniel hade hållit reda på tiden i Babylonien och förstod därför att stunden för frigivningen nu var nära förestående. Han beskriver sin bön till Gud: Jag fortsatte… bekänna min synd och mitt folk Israels synd [bekännelse av både egna och folkets synder var ett villkor för att Gud skulle föra tillbaka sitt fok[529]]… *Medan jag ännu talade* i min bön kom Gabriel till mig *i flygande hast*… och sade till mig:… *Redan när du började be* gick *ordet* ut. (Dan 9:20-23) Tajmingen är uppenbarligen viktig här, eftersom Gabriel kom ”i flygande hast” för att berätta om ett ”ord” som hade gått ut ”redan när [Daniel] började be”. Ordet var det tidigare nämnda påbudet som Koresh utfärdade (sidan 284) om att israeliterna skulle få återvända till Jerusalem. *Gud uppfyllde alltså sitt löfte samtidigt som Daniel bad.* Man kan tänka sig att Gabriel klappade Daniel på axeln och sa till honom att han kunde sluta be nu för det han bad om hade redan gått i uppfyllelse. Budskapet som Daniel sedan fick av Gabriel är *mycket* centralt för bibelkronologin, och därför återger vi det här i detalj (Dan 9:23-27): Så ge akt på ordet och förstå synen…

- *Sjuttio veckor är bestämda*… (se figur 169)
  En ”vecka” består av sju solår, och den definieras av Moselagens jordbrukscykel (se figur 10 sidan 39). Varje sådan **årsvecka** började på det judiska nyåret (basunhögtiden) och omfattade sex års jordbruk följda av ett sabbatsår då landet skulle vila. Efter sju sådana årsveckor (det vill säga efter 49 år) skulle ett jubelår utropas som alltså blir det 50:e året.[530] *På motsvarande sätt måste ett jubelår läggas till efter var 7:e av Daniels årsveckor.* Inom 70-veckorsperioden ryms 10 sådana mellanliggande jubelår, och hela perioden består därför av 500 år (70x7 år + 10 jubelår). Bara med dessa adderade jubelår kommer kronologiekvationen att stämma.
- … över *ditt folk* och över *din heliga stad*…
  Profetian handlar bara om Israel, israeliterna och Jerusalem.
- … för att göra slut på överträdelse, försegla synder, försona skuld, föra fram en evig rättfärdighet, fullborda syn och profetia och smörja *den Allraheligaste* [alternativ: *det allra heligaste* = templet].
  Daniels årsveckor täcker en period som innehåller alla dessa händelser, och eftersom några av dem ännu är framtida så kan inte veckorna vara konsekutiva utan det måste finnas en tidslucka någonstans. (Luckan kommer att identifieras tydligare längre fram i boken.)
- ***Från det*** att *ordet gått ut* om att Jerusalem ska återställas och byggas upp…
  Här definieras starten av 70-veckorsperioden. Den börjar när ”ordet” om Jerusalems återuppbyggnad gått ut vilket alltså är Koresh påbud. Vi har redan sett att han utfärdade detta påbud under det 70:e jubelåret (3499 AM, figur 165 på sidan 288), men eftersom

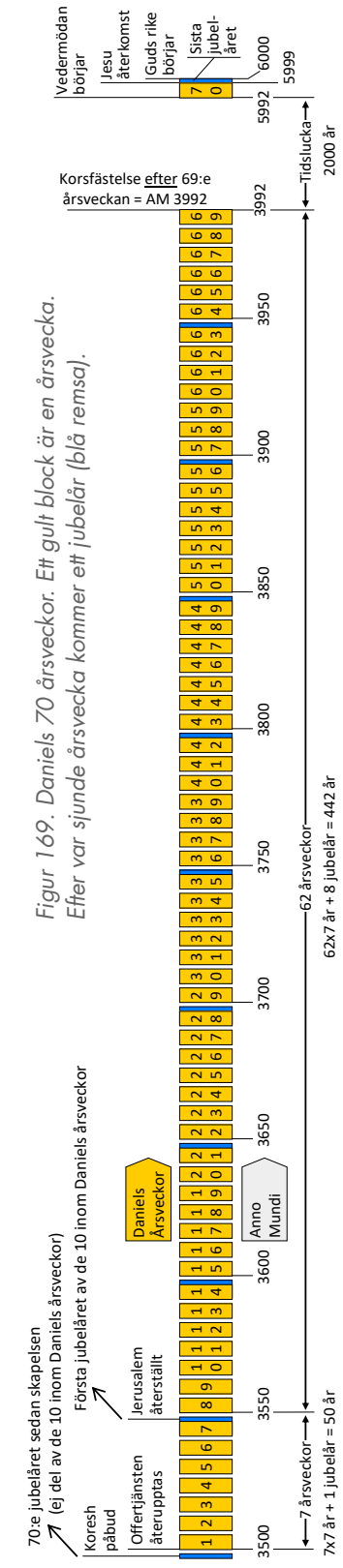

Figur 169. Daniels 70 årsveckor. Ett gult block är en årsvecka. Efter var sjunde årsvecka kommer ett jubelår (blå remsa).

jordbrukscyklernas årsveckor aldrig började på jubelår utan alltid i början av vanliga år (figur 10, sidan 39), så startar den första av Daniels årsveckor först när judarna hunnit återvända till Jerusalem och återupptagit offertjänsten. Därför är Esra 3:6 noga med att betona att denna händelse skedde på det bibliska nyåret (basunhögtiden): Den *första dagen i sjunde månaden* började de offra brännoffer åt HERREN. Året är 3500 efter skapelsen, figur 169.

- … ***till dess*** att den *Smorde Fursten kommer*, ska det gå *sju veckor* och *sextiotvå veckor*. *Gator och vallgravar ska byggas upp igen*, trots svåra tider.
  Här beskrivs två tidsperioder och två händelser. Den grammatiska strukturen visar att ”den Smorde Fursten” (ordagrant *Messias*) kommer vid summan av perioderna vilket innebär att Jesu första ankomst sker i den 69:e veckan. Den andra händelsen är återuppbyggnaden av Jerusalem (efter babyloniernas förstöring) som därför bör ske efter de första 7 veckorna. Det motsvarar 49 år, men *här måste det första jubelåret under Daniels årsveckor läggas till*. Det innebär att återuppbyggnaden är klar 50 år efter Koresh påbud om densamma, och eftersom den första händelsen inträffade ett jubelår så gör även den andra det. Vi har alltså ytterligare en viktig händelse som inträffar på ett jubelår, denna gång det 71:a. (De svårigheter som nämns i bibelversen bestod i att landets befintliga befolkning lejde män som motarbetade byggena.[531])
- Men ***efter*** de sextiotvå veckorna…
  Tillsammans med de 7 första veckorna blir detta alltså efter den 69:e veckan. Märk att det som händer i nästa punkt sker *efter* den 69:e veckan vilket också figur 169 betonar.
- … ska *den Smorde förgöras*, helt utblottad.
  Detta är naturligtvis Jesu korsfästelse som alltså inträffar *efter* 69 årsveckor, det vill säga efter 69 gånger 7 år *plus 9 mellanliggande jubelår*, eller efter totalt 492 år (se figur 169). Vi kommer senare att se att ”efter” betyder ”ett halvår därefter”, och eftersom Daniels första årsvecka startar på det bibliska nyåret år 3500 AM så sker alltså korsfästelsen ett halvår in på år 3992 AM. Eftersom nyåret är på hösten så sker korsfästelsen på våren, närmare bestämt under påsk. Det är därför som händelsepilen för korsfästelsen i figur 170 pekar en bit in i perioden som börjar 3992 AM.
- *Staden och helgedomen ska förstöras* av folket till en furste som kommer.
  Detta sker efter korsfästelsen och talar om *andra* templets förstörelse som inträffade cirka år 70 efter Kristus. Folket som ska förstöra helgedomen är romarna och ”fursten” är deras befälhavare Titus. Daniel får alltså denna förvarning om templets förstörelse *samtidigt* som han får ta del av Koresh påbud om att bygga upp det. (Jämför första templet där Salomo fick en varning om dess förstörelse samtidigt som han invigde det.[532])
- Men slutet kommer som en *störtflod*. Ända till slutet ska det råda *krig*. *Förödelse* är fast besluten. Han ska stadfästa ett förbund med de många *under en vecka*.
  Profetian har nu kommit fram till den 70:e och **sista årsveckan**. Den följer alltså inte omedelbart på den 69:e årsveckan, och eftersom den ännu är framtida kommer vi att titta närmare på den senare i MDV. Den kommer att kännetecknas av stor förödelse och kallas därför också för **vedermödan**.[533]

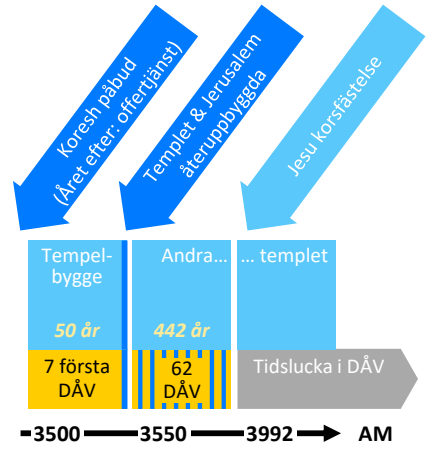

Figur 170.
Daniels 69 första årsveckor (DÅV).
(Detalj från figur 230 på sidan 411.)

Figur 170 illustrerar det hela. {Nästa Kronologi sida 308.}

Mellantestamentlig tid

Efter Nehemja och den siste gammaltestamentlige profeten Malaki tystnar de profetiska rösterna i Israel för att inte återupptas förrän Johannes Döparen och Nya testamentet tar vid. Denna period mellan Bibelns två testamenten brukar kallas **de 400 tysta åren**. Då fanns det ingen kung eller domare i Israel, utan landet styrdes av översteprästen som var både politisk och religiös ledare. Lagen förelästes offentligt, en sed som införts under Esra och Nehemja: När sjunde månaden kom och Israels barn bodde i sina städer, samlades folket *som en enda man* på torget framför Vattenporten… Då kom prästen Esra med lagen till församlingen… Han läste ur den… från tidig morgon till middagen inför män och kvinnor och alla som kunde förstå. Och *hela folket lyssnade* till lagboken. (Neh 8:1-3).

Figur 171 visar de sju världsrikena och deras inflytande över Israel under den mellantestamentliga tiden (och perioderna före och efter denna). Under de tysta åren styrdes Israel av Persien, Grekland och Rom, men landet var också självständigt under den så kallade mackabeertiden. Figuren visar också några historiskt viktiga händelser de sju världsrikena sinsemellan.

När Jesus mötte den samariska kvinnan vid brunnen i Sykar förekom han henne med att avslöja att *fem* män har du *haft*, och den du har *nu* är inte din man (Joh 4:18). Kvinnan bekräftade att påståendet var bokstavligen sant, men Jesus kan också ha syftat på de fem imperier som hade våldfört sig på Israel (egyptiska, assyriska, babyloniska, persiska och grekiska) samt på det som för stunden höll på att göra det (romerska).

Antikrist dubbelgångare

Efter att Daniel fått sin uppenbarelse om de sjuttio årsveckorna följde en märklig syn vid floden Tigris.[534] Den mixar och växlar mellan profetior som uppfylldes i Daniels närtid och sådana som ännu idag återstår att infrias. Synen innehåller en parallell mellan en historisk person som levde på hundratalet före Kristus och den Antikrist som kommer att visa sig när den innevarande tidsåldern går mot sitt slut. Men först lite bakgrund:

Perserrikets dominans upphörde genom Alexander den stores fälttåg. När denne hastigt avled vid trettiotre års ålder delades hans grekiska imperium upp mellan hans generaler i fyra stater:

- **Seleukidriket** var störst men reducerades sedermera till Syrien. Det kallas **Nordlandet** i Daniels profetia.
- **Egypten** under den ptolemeiska dynastin. Landet kallas **Sydlandet** i Daniels syn.
- **Makedonien** på Balkanhalvön.
- **Mindre Asien**.

Det hela finns med i Daniels uppenbarelse: Tre kungar ska uppstå i *Persien* [Kambyses, Smerdes, Darejavesh-Hystaspes], och den fjärde [Xerxes] ska bli rikare än någon av de andra, och… han ska sätta in all sin makt mot *Greklands* rike. Sedan ska *en väldig kung* [Alexander den store] uppstå och han ska härska med stor makt… Men när han har kommit, ska hans rike falla sönder och *delas efter himlens fyra* väderstreck. (Dan 11:2-4). Profetian uttalades i medern Darejavesh första regeringsår (Dan 11:1), det vill säga på 500-talet fvtk och i god tid före de beskrivna händelserna, men den är i historiskt ljus en nästan exakt kopia av vad som sedermera hände. I Daniels syn följer sedan en beskrivning av en lång och krigisk maktkamp mellan Syd- och Nordlandets kungar. Väderstrecken är naturligtvis angivna ur Israels perspektiv, och detta land låg inklämt mellan de stridande parterna och var kraftigt påverkat av dessa.

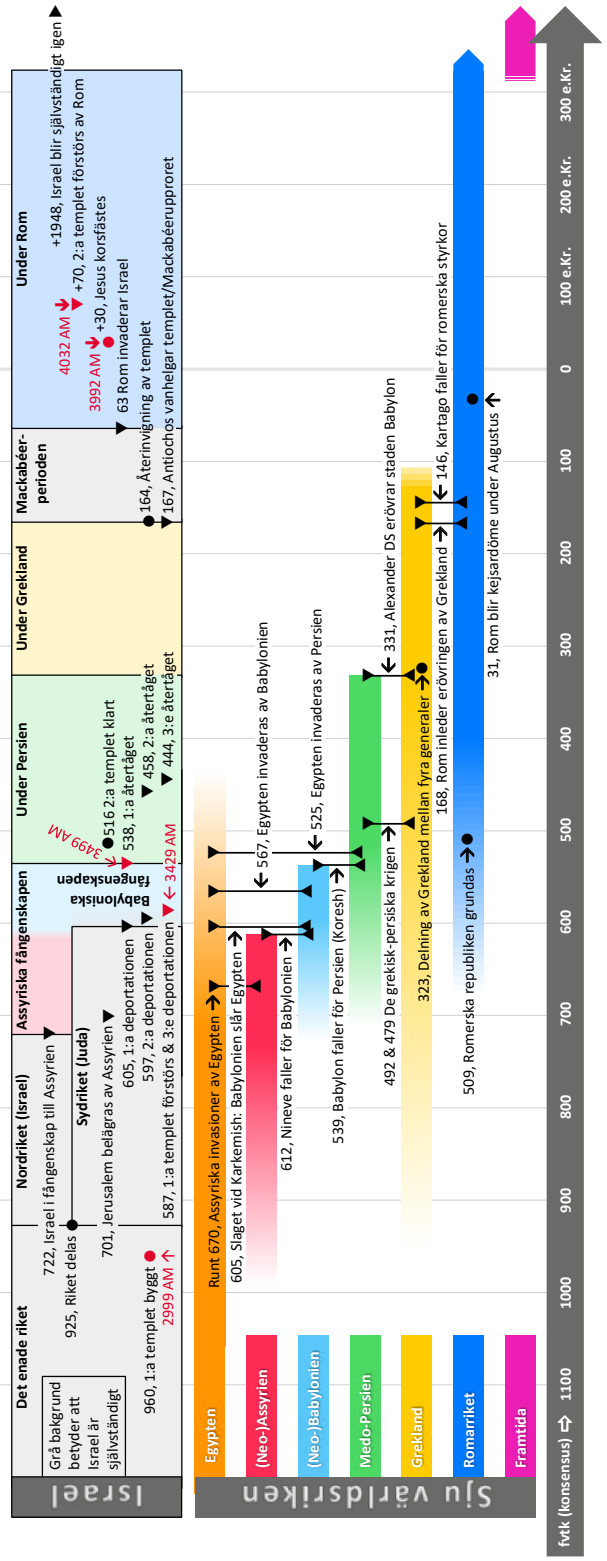

Figur 171. Israels relation till de sju världsrikena. Skuggningens intensitet anger politisk makt och är ungefärlig. Svarta årtal är historisk konsensus och röda årtal är från bibelkronologin. (AM betyder år efter skapelsen.)

Profetian kulminerar när en föraktlig man kommer från Nordlandet vars hjärta kommer att vara emot det heliga förbundet (Dan 11:21,28). Härar från honom ska komma, och de ska orena helgedomen… avskaffa det dagliga offret och ställa upp *förödelsens styggelse*… Kungen ska… upphöja sig och *förhäva sig över varje gud*. Ja, mot gudarnas Gud ska han tala fruktansvärda ting. (Dan 11:31-36) Profetian uppfylldes i detalj på 100-talet fvtk av **Antiochos IV Epifanes**, kung i Seleukidriket (Nordlandet). I ett försök att införa hellenism i Juda rike förvägrade han israeliterna att praktisera sin religion, och han inskärpte förbudet genom att utfärda dödsstraff för överträdelser. Han vanhelgade templet genom att skala av dess fasad och föra bort de heliga föremålen. Han byggde avgudaaltare och beordrade judarna att utföra för dem vidriga offer av grisar. Och han byggde en ”förödelsens styggelse” på brännofferaltaret som sannolikt var en staty av Zeus.[535]

Jesus refererar till denna förödelsens styggelse: När ni ser ”*förödelsens styggelse*”, *som profeten Daniel talar om*, stå på helig plats… (Matt 24:15) Och Paulus talar om samma uppblåsta person som Daniel: Först måste… *laglöshetens människa* träda fram, *fördärvets son*, *motståndaren* som *förhäver sig över allt som kallas gud*. (2 Tess 2:3-4) Eftersom både Jesus och Paulus gör sina förutsägelser *långt efter* det att Antiochos redan uppfyllt Daniels profetia så måste denna ha (minst) en dubbel uppfyllelse. Profetian handlar primärt om Antiochos, men denne har en dubbelgångare i en annan despot som ska komma som den framtida **Antikrist**. Antiochos var *en* historisk antikrist, medan den kommande är Antikrist med versalt A. I diskussionen gällande den sista tiden ska vi se att det till och med kan vara samma person. {Nästa Profetia sida 297.}

Mackabeeruppror

Judarna revolterade mot Antiochos försök att påtvinga dem sin hedniska religion. Cirka år 164 fvtk lyckades upprorsledarna – dock efter mycken blodsutgjutelse – inta Jerusalem och sanera templet från alla avgudar. Templet återinvigdes till den Sanne Guden, och det är till minne av denna händelse som judarna fortfarande firar tempelinvigningens högtid, chanukka. Sedan följde en tid av självständighet som varade under drygt 100 år. Den kallas för **mackabeertiden** (ibland **hasmoneiska tiden**) efter namnen på upprorsmakarna alternativt frihetskämparna, och den varade till 63 fvtk då Israel blev ett lydrike under Rom. Det var i denna miljö Jesus föddes.

Antiochos vanhelgande och mackabeernas återinvigande av templet samt den första tiden i frihet finns dokumenterat i de apokryfiska skrifterna Första och Andra **Mackabeerboken**. För den sista tiden fram mot Nya testamentets början är historikerna i första hand hänvisade till Josefus. {Nästa UBK sida 299.}

När Rebecka skulle föda sina tvillingar Esau och Jakob, frågade hon Gud om varför de *bråkade* mycket med varandra i hennes moderliv och fick då svaret: *Två folk* finns i ditt moderliv, två folkstammar ska gå skilda vägar ur ditt sköte. Det ena folket ska bli starkare än det andra, och *den äldre ska tjäna den yngre*. (1 Mos 25:22-23) Esaus släktingar blev edomiterna som ofta har ”bråkat” med Jakobs släktingar, israeliterna. När gudsfolket vid intagandet av Kanaans land önskade gå genom edomiternas område blev de nekade. Under domar- och kungatiden låg de två nationerna ofta i strid med varandra. Och Edom deltog på babyloniernas sida vid angreppet mot Jerusalem.[536] På 300-talet fvtk drev ökenstammar ut edomiterna ur deras land, och de bosatte sig i Judeen där de fick namnet **idumeer**. Detta territorium övertogs sedermera av mackabeerna som tvingade Esaus släktingar att bli judar,[537] och ”den äldre” fick på detta sätt ”tjäna den yngre”. Samtidigt upphörde idumeerna som ett självständigt folk och uppfyllde på så sätt en annan profetia, denna gång i Hes 25:12-14: *Eftersom* Edom har handlat så hämndgirigt mot Juda hus… ska jag räcka ut min hand mot Edom och utrota både människor och djur. Jag ska ödelägga det… Jag ska hämnas på Edom genom mitt folk Israel. Guds rättvisa kompromissar man inte med. {Nästa Profetia sida 298.}

Det drar ihop sig

Den mellantestamentliga tiden avslutades genom ett distinkt ingripande av Gud när han sände sin Son till denna världen. Idag lever vi i en annan mellantid, och den kommer strax att avslutas på ett ännu mer dramatiskt sätt när Jesus återkommer som Kungarnas kung!

Jesus och Frälsning

Fokalpunkten i Guds frälsningsplan är naturligtvis Jesus Kristus. Redan i Bibelns tredje kapitel introduceras han som [kvinnans] avkomma som ska krossa [ormens] huvud (1 Mos 3:15), och därefter genomsyras Skriften av Kristus som den slutgiltiga lösningen på syndens problem ända till dess aposteln Johannes i slutverserna utbrister kom Herre Jesus! (Upp 22:20). Att Johannes ber om detta *efter* att Jesus lämnat honom vid sin himmelsfärd visar att Jesus ska komma tillbaka till jorden. Jesus gav själv en ganska dråplig bekräftelse på att han ska komma två gånger när han en gång läste ur profeten Jesajas bokrulle i Nasarets synagoga. Originaltexten lyder: Herren Guds Ande är över mig, för Herren har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka. Han har sänt mig… att utropa frihet för de fångna… att förkunna ett *nådens år* från Herren / och en *hämndens dag* från vår Gud. (Jes 61:1-2) Jesus citerar detta stycke tämligen ordagrant *men avslutar vid snedstrecket i texten* varpå han sätter sig och fortsätter med att *i dag* har det här stället i Skriften gått i uppfyllelse (Luk 4:18-21). Jesaja profeterar om Jesu båda ankomster, men Jesus utelämnar ”en hämndens dag” som ju handlar om hans andra. Han talar bara om vad som uppfyllts ”i dag” och avbryter därför Jesajas profetia vid ett komma i texten, ett komma som snart varat i 2000 år!

Den siste profeten i Gamla testamentet, Malaki, berättar att Jesu ankomst kommer att förberedas av en kurir: Se, jag ska sända min *budbärare* och *han ska bereda vägen för mig*. Och Herren som ni söker ska plötsligt komma till sitt tempel. (Mal 3:1) Jesus citerar själv denna profetia när han talar om **Johannes Döparen** vilket visar att det var han som var sändebudet inför första ankomsten.[538] Johannes identifierar Jesus när han får se honom och utbrister se Guds Lamm som tar bort världens synd! (Joh 1:29, figur 172). Malakis profetia hör dock till dem som uppfylls flera gånger och därför kommer det att finnas en kurir som varslar även om andra ankomsten, och denna gång blir det en central gestalt ur Gamla testamentet som återkommer: Se, jag ska sända er *profeten Elia* innan Herrens dag kommer, den stora och fruktansvärda. (Mal 4:5) Jesus går så långt att han till och med kallar Johannes Döparen för Elia,[539] men det betyder inte att det är samma person utan att de kommer med samma uppgift att förbereda för Kristi ankomst. {Nästa Profetia sida 309.}

Figur 172. Se Guds Lamm! (James Tissot, cirka 1890.)

Johannes Döparen finns också omnämnd i den judiske historikern Flavius Josefus verk. Han skriver: *Johannes som kallades Döparen… var en god man som uppmanade judarna att leva dygdigt… och att låta sig döpas. Många människor samlades kring honom… På grund av Herodes misstänksamma natur sändes Johannes som fånge till slottet Machaerus… där han dödades.*[540] Här får vi bekräftat inte bara att Johannes var en historisk person utan också att många människor kom till honom för att döpas och att han dödades av Herodes.[541] {Nästa UBK sida 319.}

Figur 20 (sidan 58) visar att talvärdena för orden *Jesus* och *Kristus* är 888 respektive 1480. Delar vi det första talet med det andra får vi 0,6 eller 3/5. Jesus Kristus har alltså *förhållandet* 3 till 5 vilket avslöjar ytterligare elegans i Skriften. Paulus jämför nämligen Jesus Kristus med locket över arken där lagtavlorna förvarades, den så kallade nådastolen, och den hade måtten 1,5 x 2,5 alnar.[542] Förhållandet mellan dessa sidor är också 3 till 5. Måtten på Gamla testamentets nådastol har därför *samma förhållande* som Nya testamentets nådastol Jesus Kristus. Också Noas ark symboliserar Kristus som räddar människorna undan domens vågor, och den var 30 alnar hög och 50 alnar bred vilket ger förhållandet, ja gissa, 3 till 5.[543] Märk hur Gamla och Nya testamentet är en enhet och inte som en del kritiker hävdar, ett godtyckligt hopplock av skrifter. {Nästa Koder sida 321.}

Vem var han?

Jesus är nog den mest antireligiösa människa som vandrat på jorden. Hans liv gick inte ut på att uppfylla vissa ceremonier och ritualer utan han hade sitt fokus på Gud, människor och gemenskapen dem emellan. För honom var relationen viktigare än religionen. Det skulle kosta honom livet.

Jesu ämbete

Jesus har i huvudsak tre särskiljbara uppgifter som brukar kallas hans tre ämbeten. De finns sammanfattade i Hebr 1:2-3: I den sista tiden har [Gud] *talat* till oss [som **profet**] genom sin Son… Och sedan han fullbordat en *rening* från synderna [som **överstepräst**] sitter han nu på *Majestätets högra sida* [som **kung**] i höjden. Jesu titlar **Messias** (hebreiska) och **Kristus** (grekiska) betyder båda *den smorde*, vilket är en lämplig benämning eftersom man på denna tid smorde med olja vid tillsättandet av samtliga dessa tre ämbeten. Till exempel blev Elisha smord till profet av Elia, Aron smord till präst av Mose och David smord till kung av Samuel.[544]

- **Profet**
  En profets uppgift var att förmedla Guds budskap till människorna. Gud hade avslöjat sin frälsningsplan progressivt för Gamla testamentets profeter, och i och med Jesus tog denna uppenbarelse ett jättekliv framåt. Förutom att kunna se framtida skeenden var profetens uppgift att utifrån denna kunskap varna, vägleda och trösta. Allt detta gjorde Jesus, och han är i många stycken lik den näst störste profeten Mose, som själv betonar att en profet *lik mig* ska Herren din Gud låta uppstå åt dig… Honom ska ni lyssna till (5 Mos 18:15).

- **Överstepräst**
  Medan profeten representerar Gud inför folket så representerar översteprästen folket inför Gud. På motsvarande sätt som översteprästerna i det mosaiska förbundet på försoningsdagen en gång om året gick in i det allra heligaste och stänkte blod på nådastolen,[545] gick [Kristus] in i det allra heligaste *en gång för alla*, inte med bockars och kalvars blod utan *med sitt eget blod*, och vann en *evig återlösning* (Hebr 9:12). Jesus är den fulländade översteprästen med andra ord, och han är alltså *både* offret och den offrande prästen.
- **Kung**
  Jesus uppfyller Guds löfte till David: Ditt hus och ditt kungadöme ska bestå inför mig till evig tid. Din tron ska vara befäst för evig tid. (2 Sam 7:16) Jesus är kung! Han avslöjade emellertid inte detta vid sin första ankomst då han kom som ett enkelt lamm som skulle offras. Vid hans andra ankomst kommer det att bli helt annorlunda. Då kommer han som den upphöjde Kungen.

Är Jesus Gud?

Bibeln är tydlig med att Jesus är Gud. Johannes kungör att Ordet [Jesus] var *Gud* (Joh 1:1), Paulus tillkännager att Kristus… är över allting, *Gud*, välsignad i evighet (Rom 9:5) och Petrus talar om rättfärdigheten från vår *Gud* och Frälsare Jesus Kristus (2 Pet 1:1). Men vad betyder det? Också andra andevarelser kan vara gudar i Bibeln. I 2 Mos 12:12 berättar Bibelns Gud att han ska hålla dom över *Egyptens alla gudar*, i 2 Kor 4:4 kallas djävulen för den här världens *gud* och i Ps 82:1,6 adresseras medlemmarna i gudaförsamlingen med att jag har sagt att ni är *gudar*. När Jesus citerar detta stycke använder han begreppet *gud* till och med på de *människor* som fått Guds ord: Står det inte skrivet i er lag: Jag har sagt att ni är *gudar*? Om han nu kallar *dem som fick Guds ord* för *gudar*… (Joh 10:34-35) (De understrukna orden för ”gud” är *elohim* på hebreiska och *theos* på grekiska. Skillnaden mellan versal och gemen begynnelsebokstav finns inte i grundtexterna.) På andra ställen i Skriften presenteras bara Fadern som Gud medan Sonen som kontrast får andra benämningar. I 1 Kor 8:6 förklarar Paulus att vi bara har *en Gud, Fadern* från vilken allting är… och *en Herre, Jesus Kristus* genom vilken allting är, och i 1 Tim 2:5 definierar han: *Gud är en*, och *en är medlare* mellan Gud och människor: människan Kristus Jesus. Också Johannes skiljer mellan Fader och Son: Detta är det eviga livet: att de känner dig, *den ende sanne Guden*, och *den som du har sänt, Jesus Kristus*. (Joh 17:3).

För att kunna svara på rubrikens fråga är det viktigt att förstå hur Bibeln använder begreppet *gud* (hebreiska: *elohim*; grekiska: *theos*). Ofta använder vi det i en **ontologisk** betydelse vilket innebär att vi med ordet menar Guds innersta *väsen*, men med den innebörden blir bibelcitaten i förra stycket motsägelsefulla. Om vi däremot tolkar begreppet i en **relationell** betydelse så faller det mesta på plats. Det betyder att ”gud” beskriver en *roll* som både andeväsen och människor kan ha. (Exempel på roller är *chef* som innebär en viss *relation* till sina anställda, och *tjänare* som innebär en viss *relation* till sin herre.) Rollen *gud* innebär att ha auktoritet att styra över ett visst område eller vissa personer, vilket betyder att en viss persons gud inte behöver vara en annan persons gud. Det är därför Bibeln ofta definierar *vems* gud det handlar om som till exempel jag stiger upp till… *min* Gud och *er* Gud (Joh 20:17) och jag är… *Abrahams* Gud, *Isaks* Gud och *Jakobs* Gud (2 Mos 3:6). Detta uttryckssätt skulle vara märkligt om ”gud” användes om Guds väsen. Däremot är Guds egennamn Jahve (*JHVH*) (se sidan 66) ett uttryck för hans väsen, och därför talar Bibeln aldrig om ”någons Jahve”. HERREN [*JHVH*] är hans *namn*. (2 Mos 15:3) (En analogi är min egen roll som far som bara gäller *i relation* till mina barn. Därför är jag ”mina barns *pappa*”, men att säga att jag är ”mina barns *Anders*” blir helt fel eftersom ”Anders” är något jag är *i mig själv*.) Och precis som en chef kan ha en högre chef så kan en gud ha en gud: Därför, *Gud*, har *din Gud* smort dig med glädjens olja. (Ps 45:8/Hebr 1:9) Denna hierarki av gudar blir fullständigt obegriplig om vi tolkar ”Gud” som ett ontologiskt begrepp. Skillnaden mellan gud (elohim) och Gud (Jahve) blir mycket tydlig i till exempel 2 Mos 18:11: Nu vet jag att *HERREN [JHVH]* är större än alla *gudarna [elohim]*.

Bibelns Gud är *den Högste* som råder över människors riken (Dan 4:14), och han har makt över precis allting: Vi är tjänare till *himlens och jordens* Gud. (Esra 5:11) Han kan delegera mandat eller auktoritet till andra gudar, HERREN din Gud *har gett* [himlens hela härskara] åt alla folk under hela himlen som deras del (5 Mos 4:19), men han behåller hela tiden *fullständig* kontroll över dem: Min hand har drabbat andra gudars riken. (Jes 10:10) Den Högste Guden vill ha exklusivitet över sitt folk: Du ska inte ha *andra gudar* vid sidan av mig. (2 Mos 20:3) Sådana ”andra gudar” blir **avgudar** men inte nödvändigtvis **icke-gudar**. Satan och hans demoner kan än så länge ha en begränsad auktoritet över vissa områden, men som kristna ska vi inte ha något med dem att göra: Ni ska inte vända er till avgudar… Jag är HERREN *er* Gud. (3 Mos 19:4)

För att identifiera Jesus kan vi använda oss av Johannesprologen i Joh 1 verser 1 och 14:

- I begynnelsen var *Ordet*…
  Ordet är Jesu egennamn som bär hans **identitet**. Det beskriver **vem Jesus är**. Identiteten förändras aldrig. Andra identitetsbärande benämningar är *Jesus* och *Guds Son*.
- och Ordet var *Gud*…
  Gud beskriver alltså en **roll** (eller titel) i Bibeln. Det beskriver **vad Jesus är**. Rollen kan förändras. Andra rollbeskrivningar på Jesus är *Messias* eller *Kristus* som betyder *den Smorde* på hebreiska respektive grekiska. (Det är *endast* Jesus som har rollen Messias/Kristus i Bibeln.)
- och Ordet blev *kött*.
  Att Jesus blev kött innebär att han fick en mänsklig **natur**. Det beskriver **vad Jesus har**. När han föddes av Gud Fadern fick han en *gudomlig natur* och när han föddes av Maria fick han en *mänsklig natur*: Han hade *Guds natur* men… tömde sig själv på sitt eget… när han… delade den *mänskliga naturen*. (Fil 2:6-7, Svenska Kärnbibeln)

Jesus säger att han utgått från Fadern (Joh 16:28), och därför kallas han för **Guds Son** genom hela Nya testamentet, men också på fyra ställen i Gamla.[546] Det innebär att han är **född** och inte **skapad** av Fadern. Skillnaden är bland annat att vid *födelse* ärver man sin natur från föräldrarna (och därför föds Jesus med en gudomlig natur), medan Gud kan *skapa* nya ”naturer” som andeväsen, människor och olika djurslag. Paulus skriver: [Sonen] är den osynlige Gudens avbild, *förstfödd före allt skapat.* (Kol 1:15) Sonen existerade alltså redan innan Gud började skapa, och därför kan han inte vara en del av skapelsen. Jesus existerade ***i*** begynnelsen (Joh 1:1), ***från*** begynnelsen (1 Joh 2:13) och ***vid*** begynnelsen (Ords 8:22), men inte ***före*** begynnelsen. Jesu föddes av Gud *före skapelsen* men inte *före tiden*. Det är till och med omöjligt eftersom verbet ”föda” förutsätter tid. (Därför är SFB:s översättning av Mika 5:2 olycklig: Hans ursprung är *före tiden.*) Ordningsföljden blir alltså 1) tidens start = begynnelsen (av skapelsedag ett), 2) Jesus föds, 3) Gud börjar skapa. När Gud i Ps 2:7 utbrister du är min Son, jag har fött dig *i dag* så syftar han därför sannolikt på den första skapelsedagen. I det som brukar kallas den översteprästerliga förbönen tydliggör Jesus själv att han fanns med redan när Gud började skapa: Far, förhärliga nu mig med den härlighet som jag hade hos dig *innan världen var till*… Du har älskat mig *före världens skapelse*. (Joh 17:5,24) Det gör också att Sonen kunde vara Faderns **medskapare** eller Faderns agent för att skapa: *I* [Guds Son] skapades allt i himlen och på jorden… allt är skapat *genom* honom och *till* honom. (Kol 1:16) Det förklarar också vem Fadern samtalade med när han sa låt *oss* göra människor till *vår* avbild (1 Mos 1:26). Jesus är *upphovet* till Guds skapelse (Upp 3:14).

Jesus har alltså en **preexistens** (före sin fysiska födelse) vilket förklarar varför Bibeln säger att han fanns till före den några månader äldre Johannes Döparen och till och med före den sedan länge döda Abraham.[547] Han interagerade med olika personer i Gamla testamentet, ibland som **Herrens ängel** (som egentligen borde översättas ”Herrens budbärare”) och ibland på andra sätt (se kapitel *Herrens ängel* på sidan 116). I dessa situationer agerade Sonen med Faderns auktoritet så intimt att

han till och med fick använda Faderns egennamn JHVH. Därför säger Gud till Mose att jag sänder en ängel [*min ängel* i LXX] framför dig… för *mitt namn är i honom* (2 Mos 23:20-21). På flera ställen i Gamla testamentet får därför ”Herrens ängel/budbärare” samma benämning som Fadern. Han kallas vid Gudsnamnet vid till exempel den brinnande busken[548] och i 1 Mos 22:15-16: *Herrens ängel* ropade igen till Abraham från himlen: Jag svär *vid mig själv*, *säger Herren [JHVH]*… Detta betyder emellertid inte att Fadern och Sonen är samma person. Det är som när en mäklare säljer ett hus *i någons namn* och både mäklaren och ägaren kan sägas ha sålt huset. Jesus säger heller aldrig att han är densamme som Fadern eller ens jämlik med honom. Han är tydlig med att Fadern är större än jag (Joh 14:28).

Jesu mänskliga natur

Ordet *blev kött* och bodde bland oss. (Joh 1:14) Detta betyder att när Jesus föddes av Maria så blev han människa *fullt ut*. Syftet är att han i allt måste dela de mänskliga villkoren för att kunna frälsa människor: När nu barnen hade fått del av kött och blod *tog han själv på liknande sätt del av detta*, för att genom sin död *göra den maktlös* som hade makt över döden, alltså djävulen, och *befria* alla dem som av rädsla för döden levt i slaveri hela sitt liv… Därför måste han *bli lik sina bröder i allt*, för att bli en barmhärtig och trogen *överstepräst* inför Gud och *sona folkets synder*. (Hebr 2:14-17) Som människa kunde Jesus bli frestad, han grät, han hade ångest och han behövde lära sig lydnad.[549] Han dog som människor och han uppstod på samma sätt som troende människor kommer att göra. Jesus bekräftar själv att han är en människa även efter sin uppståndelse: Se på mina händer och mina fötter att det verkligen är jag. Rör vid mig och se! *En ande har inte kött och ben* som ni ser att jag har. (Luk 24:39-43) Sedan åt han en stekt fisk! Och Jesus kommer att fortsätta vara människa när han kommer tillbaka för att upprätta Guds rike. De två änglarna vid himmelsfärden sa till lärjungarna att han ska komma tillbaka *på samma sätt* som [de] såg honom stiga upp till himlen (Apg 1:11), det vill säga som människa. Det är *människan* Kristus Jesus som är medlare mellan Gud och människor (1 Tim 2:5), så den Jesus som kommer att sitta på tronen i Nya Jerusalem är *människan* Jesus.

Också Jesu uttryck om att jag och Fadern *är ett* (Joh 10:30) och att Fadern *bor i mig* (Joh 14:10) gör honom inte till någonting annat än en människa eftersom dessa uttryck går att använda även för människor. Jesus ber själv att Gud ska bevara [de troende]… så att *de är ett* liksom vi [Fadern och Sonen] är ett (Joh 17:11), och Paulus förklarar att Gud kan bo i en människa genom sin helige Ande: Er kropp är ett tempel för den helige Ande som *bor i er*. (1 Kor 6:19) Både att vara ett med Gud och att ha honom inneboende är därför *mänskliga* möjligheter. En skillnad är dock att i [Kristus] bor gudomens *hela fullhet* i kroppslig gestalt (Kol 2:9), medan andra människor bara har en begränsad del: *Av hans fullhet* har vi alla fått. (Joh 1:16) Målet är dock att alla, liksom Kristus, ska bli helt uppfyllda: Då ska ni… lära känna Kristi kärlek… Så ska ni bli *helt uppfyllda av all Guds fullhet*. (Ef 3:18-19)

Har Jesus gudomliga egenskaper? För att svara måste vi dela upp Guds egenskaper i två grupper. De **personliga** egenskaperna kan alla människor ha, och Jesus kom för att visa oss dem *fullt ut*. Han är god, kärleksfull, rättvis, barmhärtig, tålmodig, osjälvisk, pålitlig, och han värderar ödmjukhet och hatar högmod. Däremot har inte Jesus Guds **icke-personliga** egenskaper:

- Han är inte **evig**. Vi har sett att han föddes den första skapelsedagen: Du är min Son jag har fött dig *idag*. (Ps 2:7)
- Han är inte **odödlig**: [Gud] *ensam* är odödlig. (1 Tim 6:16)
- Han är inte **självexisterande**. Han behöver alltså externa resurser: Sonen kan inte göra något *av sig själv*… Gärningarna är *[Faderns] verk*. (Joh 14:10)
- Han är inte **oföränderlig**: Han var till i Guds gestalt men… *blev* människan lik. (Fil 2:6-7)

- Han är inte **allsmäktig**. Jesus säger själv att Fadern bor i mig och *gärningarna är hans verk* (Joh 14:10). Han hade ingen *inneboende* makt att göra underverk men däremot ett *mandat* eller en *tilldelad myndighet* från Fadern: Sonen kan inte göra något *av sig själv*, utan bara det han ser Fadern göra. (Joh 5:19) Den yttersta makten kommer alltid från Gud, och han kan delegera till människor (eller andevarelser) efter sitt beslut. Därför säger Jesus att åt mig *har getts* all makt [eller *mandat*] i himlen och på jorden (Matt 28:18).
- Han är inte **allvetande**. Han förklarar sin begränsade kunskap i Matt 24:36: Den dagen eller stunden känner ingen…*inte ens Sonen*, ingen *utom Fadern*.
- Han är inte **allestädes närvarande**. Han var inte överallt i Israel samtidigt, och vid sin himmelsfärd lovade han att det skulle komma en ersättare för honom: *Jag går bort*… och [Fadern] ska ge er *en annan* Hjälpare. (Joh 14:2,16)

Jesus som Guds visdom

Paulus identifierar Jesus med *Guds vishet*: För de kallade… predikar vi Kristus som Guds kraft och *Guds vishet*. (1 Kor 1:24) I Ordspråksboken personifieras visheten på många ställen, och likheterna med Kristus är iögonfallande. Byt gärna ut ”visheten” mot ”Kristus” i följande citat och frapperas över överensstämmelserna! (”jag”, ”min” och ”mitt” syftar på visheten): Herren hade mig *vid begynnelsen* av sin väg, *före sina gärningar* i urtiden… *Innan* djupen blev till *föddes jag*… *Innan* bergen grundades, *innan* höjderna fanns *föddes jag*… *När han lade jordens grund var jag verksam vid hans sida. Jag var hans glädje* dag efter dag. (Ords 8:22-30) Genom visheten har Herren *lagt jordens grund*. (Ords 3:19) Den som finner mig finner *livet*. (Ords 8:35)

Jesu jungfrufödelse

Frågan om Jesus föddes av en jungfru eller inte kan kanske tyckas vara ett akademiskt hårklyveri, men i själva verket är den helt avgörande för att Bibeln ska vara konsekvent i sin *grundläggande* teologi. Om inte Jesu mor Maria hade varit oskuld vid konceptionen av sin betydelsefulle son så hade Guds frälsningsplan kollapsat som en damcykel under en trampande flodhäst. Här förklaras varför:

- Eva syndade först, men ändå är det Adam som Paulus syftar på när han i Rom 5:12 säger att genom *en enda människa* kom synden in i världen, och genom synden döden. Varför? Svaret finns redan i nästa vers: Synd fanns i världen redan före lagen, men *synd tillräknas inte där ingen lag finns*. Och det var Adam som fick lagen och som var ansvarig inför Gud för dess uppfyllande. Det var han som fick befallningen av Gud att inte äta av kunskapens träd. Jesus säger detsamma om judarna: Hade jag inte kommit och talat till dem, skulle de vara utan synd. Men nu har de ingen ursäkt för sin synd. (Joh 15:22)
- Det var också Adam som fick den fysiska dödsdomen: Jord är du, och jord ska du åter bli. (1 Mos 3:19) Eva fick däremot aldrig någon dödsdom även om hennes straff var tufft nog när hon med smärta skulle föda sina barn.[550]
- Judarna betraktar det som att en mans alla efterkommande finns i hans kropp (”länder” eller ”sköte” på gammalsvenska) redan när han lever. Avkomman existerar redan potentiellt i stamfadern så att säga. Därför fanns hela mänskligheten i Adams kropp när han fick ta emot domen, och det är därför som *dödsdomen gäller alla människor.* Detta är betydelsen av att genom en enda människa kom synden in i världen, och genom synden döden. *På så sätt nådde döden alla människor* (Rom 5:12). Eva skulle kunna vara ett undantag från dödsdomen eftersom hon inte är född av Adam men – och detta är ytterligare en detalj som visar sig ha oerhörd betydelse – *Eva togs ur Adams kropp* när Gud formade henne från Adams revben.[551] Därför lever hon inte idag.
- Mänskligheten ärver på detta sätt Adams *dödsdom* vilket inte får blandas ihop med att ärva Adams *syndanatur*, ett ämne tidigare behandlat i MDV. Det är en juridisk process där vi *förklaras*

syndare och *tillskrivs* en dödsdom. På motsvarande sätt kan vi *förklaras* rättfärdiga i Kristus och *tillskrivas* evigt liv. Romarbrevet beskriver detta i detalj: När vi nu *har förklarats rättfärdiga* av tro, har vi frid med Gud… *Domen kom genom en enda* och ledde till fördömelse… Liksom *en endas fall* ledde till *fördömelse för alla* människor, så har *en endas rättfärdighet* lett till ett frikännande, till *liv för alla* människor. (Rom 5:1,16-18)

- För att Jesus ska kunna ta på sig dödsdomen *i andras ställe* krävs att han själv inte står under domen. Adams dödsdom ärvs på fädernesidan, och *endast genom att ha en himmelsk far undslipper Jesus att ärva den*. Jesus är den enda av mänsklighetens alla miljardtals individer som inte fanns ”i Adams kropp”, och han är därför, och endast därför, den enda människa som inte ärvt Adams dödsdom. Till skillnad mot alla andra blev Jesus inte dödad på grund av en dödsdom utan på grund av att han *frivilligt* valde att lägga ner sitt liv. Just därför kan han vara ett substitut för andra. På motsvarande sätt som den kristna människan varit en del av Adams kropp är hon nu en del av Kristi kropp: Så finns nu ingen fördömelse för dem som är ***i Kristus*** Jesus. (Rom 8:1)
- Även omskärelsen ska ses i detta ljus. Den tar från männen bort en del av köttet som används för reproduktionen och signalerar på så sätt att dödsdomen som ärvs från far till barn är bruten. Därför var det viktigt att Abraham omskars *innan* han fick Isak så att detta förbundstecken kunde föras vidare till arvingarna. Därefter skulle alla pojkar omskäras vid åtta dagars ålder,[552] i god tid innan de själva kunde få barn.

Lika viktigt som att Jesus *inte hade* en jordisk far är att han *hade* en jordisk mor. Det är nödvändigt eftersom hans uppdrag att dö ställföreträdande för människan kräver att han själv är människa. Därför kallas han för den andra människan och den siste Adam (1 Kor 15:47 respektive 45). Vid inkarnationen gick Jesus in i Adams släktled *via Maria* och blev på så sätt människa fullt ut utan att för den skull ärva den dödsdom som förmedlades via fadern. I Moselagen beskrivs att en person som på grund av fattigdom sålt sig som tjänare till en främling kan återlösas av en nära släkting.[553] Vid syndafallet sålde sig människan till en främling, en orm. Om vi ska kunna återlösas måste Återlösaren var en nära släkting. Därför blev Jesus människa.

Så Jesus undgick att ärva *Adams förbannelse* på grund av att han inte hade någon jordisk far, men hur gick det då med den *Abrahams välsignelse* som han *skulle* ärva?[554] Moselagen stadgade ju att arvet skulle gå via sönerna så hur kan Jesus ärva Abraham via sin mor? Bibeln har ett svar på det också. När Kanaans land skulle intas och fördelas mellan Israels stammar fanns det en man vid namn *Selofhad* som dog utan att efterlämna någon son. Däremot hade han fem döttrar som gick till Mose och ifrågasatte det riktiga i att hans far jordmässigt skulle avlägsnas ur sin släkt bara därför att han inte hade någon son. Mose gick till Gud som *lyssnade till invändningen* och sa att Selofhads döttrar har rätt… Om en man dör och han inte efterlämnar någon son, ska ni låta hans arvedel gå över till hans dotter (4 Mos 27:7-8). Detta är alltså ett slags supplement till Moselagen som är av kritisk betydelse för att Jesus ska kunna ärva Abrahams välsignelse. Det fanns två krav för att en dotter skulle kunna ärva: Dels fick inte fadern ha någon son och dels måste dottern gifta sig inom sin stam (för att inte blanda landägande mellan stammarna). Maria uppfyllde båda kraven: Hennes far Eli hade såvitt vi kan veta inte några söner, och hon gifte sig med Josef som ju också var av Juda stam.[555] *Ingenting är lämnat åt slumpen i Guds frälsningsplan.*

Jesu släktlinje

Jesu härkomst är oerhört viktig av åtminstone tre orsaker:

- Han måste komma från **Adam** för att vara en människa och en överstepräst som kan försona synden. Därför måste han *bli lik sina bröder* i allt, för att bli en barmhärtig och trogen överstepräst inför Gud och sona folkets synder. (Hebr 2:17)

- Han måste komma från **Abraham** för att kunna uppfylla Guds löfte till denne: *I dig* ska jordens alla släkten bli välsignade. (1 Mos 12:3)
- Han måste komma från **David** för att kunna ta emot den utlovade kungatronen. *Ditt hus* och ditt kungadöme ska bestå inför mig till evig tid. Din tron ska vara befäst för evig tid. (2 Sam 7:16)

Därför är Bibeln utomordentligt noggrann med att bevisa att Jesus kommer från samtliga dessa tre personer. Hans släktlinje, **genealogi**, är obruten hela vägen från Adam, och den finns dokumenterad på flera parallella ställen i Skriften, figur 173. Över huvud taget sökte judarna att omsorgsfullt bevara sin härstamning, och det berodde på att Moselagen stipulerade många arvsmässiga rättigheter och skyldigheter.[556] Genealogierna förvarades i Jerusalems tempel och förstördes därför med detta när romarna demolerade helgedomen runt år 70 efter Kristus. Det var naturligtvis ett stort nationellt trauma, men hade varit ett globalt sådant om också Jesu härkomst försvunnit i rasmassorna. Men då hade både Matteus och Lukas *just* nedtecknat sina respektive evangelier, och endast därför är det fortfarande möjligt att bevisa att Jesus kommer från Adam, Abraham och David. Mästerdirigentens planering igen!

Evangelierna beskriver Jesus på lite olika sätt, och analogt med sitt syfte har de också olika sätt att närma sig frågan om hans härkomst:

- **Matteus** beskriver Jesus som **kung** och därför innehåller hans genealogi *kungalinjen* från Abraham via David till Jesus. Se, dagar ska komma, säger Herren, då jag låter en rättfärdig telning växa upp *åt David*. Han ska regera som kung och handla med vishet, han ska utöva rätt och rättfärdighet i landet. (Jer 23:5) Kungalinjen går från David via hans son Salomo[557] och Jesu far Josef. Den måste gå över Josef eftersom tronen var en lagstadgad rättighet och sådana ärvdes via fädernet. Släktlinjen är *fallande* (börjar med Abraham och slutar med Jesus) som den brukade vara för kungar. Den är uppdelad i tre avdelningar där den första börjar med Abraham (ett förbund) och slutar med David (ett annat förbund), den andra börjar med Salomo (templet byggs) och slutar med kung Jekonja (templet förstörs) och den tredje börjar med Jekonja (Guds dom) och slutar med Jesus (Guds frälsning). Varje avdelning innehåller fjorton generationer, en siffra som Matteus också uppger. Summerar man hela genealogin blir dock resultatet fyrtioett vilket beror på att Jekonja räknas två gånger, både som sista namn i avdelning två och första i avdelning tre.
- **Markus** beskriver Jesus som **tjänare**. För en sådan var härstamningen oviktig och därför innehåller inte evangeliet någon släkttavla.
- **Lukas** beskriver Jesus som **människa** och därför anger han Jesu biologiska ursprung allt från den första människan Adam. På grund av jungfrufödelsen hade inte Jesus något blodsband med sin far Josef och därför går den biologiska linjen via modern Maria. Hon är också en ättling till kung David men inte via Salomo utan via en annan av Davids söner, Natan. Linjen är här *stigande* (börjar med Jesus och slutar med Adam) vilket ju är vanligt när man anger sitt fysiska ursprung.
- **Johannes** beskriver Jesus som **Guds Son** och betonar därför hans gudomliga ursprung: I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. (Joh 1:1)

Som figur 173 visar härstammar alltså Jesus från David *via två olika vägar*, vilket inte heller är en tillfällighet utan helt nödvändigt för att Gud fullständigt ska uppfylla sitt löfte i Ps 132:11: Herren har gett David sin *ed*: En av dina ättlingar [ordagrant: *livsfrukt*] ska jag sätta på din *tron*:

- För att Jesus ska kunna ärva Davids ”tron” måste han härstamma **legalt** från David, och detta släktled går via Davids son Salomo och Jesu adoptivfar Josef. Genealogin för detta **kungliga arv** finns alltså beskriven i Matteus evangelium.
- För att Jesus ska kunna vara Davids ”livsfrukt” måste han härstamma **biologiskt** från David, och detta släktled går via Davids son Natan och Jesu mor Maria. Genealogin för detta **fysiska arv** finns alltså beskriven i Lukas evangelium.

Luk 3:23-38	Matt 1:1-17	1 Krön 1-3	Övriga referenser		Kommentarer
Gud					
Adam		**Adam**	**Adam**		
Set		**Set**	**Set**		
Enos		Enosh	Enosh		
Kenan		Kenan	Kenan		
Mahalalel		Mahalalel	Mahalalel		
Jared		Jered	Jered	1 Mos 5:3-32	
Hanok		Henok	Henok		
Metushela		Metushela	Metushela		
Lemek		Lemek	Lemek		
Noa		**Noa**	**Noa**		
Sem		**Sem**	**Sem**		
Arpakshad		Arpakshad	Arpakshad		
Kenan		-	-		Trolig felskrivning i Lukas. Samma namn finns med tidigare.
Shela		Shela	Shela		
Eber		Eber	Eber		
Peleg		Peleg	Peleg	1 Mos 11:10-26	
Regu		Regu	Regu		
Serug		Serug	Serug		
Nahor		Nahor	Nahor		
Tera		Tera	Tera		
Abraham	**Abraham**	**Abram**	**Abram**		Avdelning 1 i Matteus börjar.
Isak	**Isak**	**Isak**	**Isak**	1 Mos 21:2-3	
Jakob	**Jakob**	**Israel**	**Jakob**	1 Mos 25:26	
Juda	**Juda**	**Juda**	**Juda**	1 Mos 29:35	
Peres	Peres	Peres	Peres	1 Mos 38:27-29	
Hesron	Hesron	Hesron	Hesron	1 Mos 46:12	
Arni	Ram	Ram	Ram	Rut 4:19	
Admin	-	-	-		Admin i Lukas finns ej med i alla handskrifter.
Amminadab	Amminadab	Amminadab	Amminadab		
Nahshon	Nahshon	Nahshon	Nahson		
Salma	Salmon	Salma	Salmon		
Boas	Boas	Boas	Boas	Rut 4:19-22	
Obed	Obed	Obed	Obed		
Ishai	Ishai	Ishai	Ishai		
David	**David**	**David**	**David**		Avdelning 1 i Matteus slutar.
Natan	**Salomo**	**Salomo**	**Salomo**	2 Sam 5:14	Avdelning 2 i Matteus börjar.
Mattata	Rehabeam	Rehabeam	Rehabeam	1 Kung 11:43	
Menna	Abia	Abia	Abiam	1 Kung 14:31	
Melea	Asa	Asa	Asa	1 Kung 15:8	
Eljakim	Joshafat	Joshafat	Joshafat	1 Kung 15:24	
Jonam	Joram	Joram	Joram	1 Kung 22:51	
Josef	-	Ahasja	Ahasja	2 Kung 8:24	Saknas i Matteus.
Juda	-	Joash	Joash	2 Kung 11:1-12	Saknas i Matteus.
Simeon	-	Amasja	Amasja	2 Kung 12:21	Saknas i Matteus.
Levi	Ussia	Asarja	Asarja	2 Kung 14:21	
Mattat	Jotam	Jotam	Jotam	2 Kung 15:7	
Jorim	Ahas	Ahas	Ahas	2 Kung 15:38	
Elieser	Hiskia	Hiskia	Hiskia	2 Kung 16:20	
Josua	Manasse	Mansse	Manasse	2 Kung 20:21	
Er	Amon	Amon	Amon	2 Kung 21:18	
Elmadam	Josia	Josia	Josia	2 Kung 21:24	Son Joahas kung kort tid men utan kungl. släkt (2 Kung 23:30-31).
Kosam	-	Jojakim	Eljakim = Jojakim	2 Kung 23:34	Son till Josia. Saknas i Matteus.
Addi	Jekonja	Jekonja	Jojakin = Konja	2 Kung 24:6	Avdelning 2 i Matteus slutar och avdelning 3 börjar. Till Babylon. Farbror Sidkia kung (2 Kung 24:17) till Jerusalems fall.
Melki	Shealtiel	*? oklart*	Shealtiel	Esra 3:8	
Neri	Serubbabel	*? oklart*	Serubbabel		
Shealtiel	Abihud				Shealtiel i Lukas troligen ej samma som i Matteus.
Serubbabel	Eljakim				Serubbabel i Lukas troligen ej samma som i Matteus.
Resa	Asur				
Johanan	Sadok				
Juda	Jakim				
Josek	Elihud				
Shimei	Eleasar				
Mattatias	Mattan				
Mahat	Jakob				
Naggai					
Hesli					
Nahum					
Amos					
Mattatias					
Josef					
Jannai					
Melki					
Levi					
Mattat					
Eli					
Maria	**Josef**				Josef var av Davids släkt (Luk 1:27) och (svär-)son till Eli (Luk 3:23).
Jesus	**Jesus**				Avdelning 3 i Matt slutar.

Kristi förfäder
Av Toros Roslin
Från 1262
Finns på Walters Art Museum, USA

Figur 173. Jesuslinjen från fyra olika ställen i Bibeln. Fetstil är kändisar. Grå bakgrund markerar den biologiska linjen via Maria som är skild från den kungliga linjen.

Några detaljer ur dessa båda genealogier visar hur minutiöst noggrann Bibeln är:

- Då Gud senare upprepar Davids löfte till sonen Salomo utelämnar han den biologiska kopplingen: Jag ska befästa [Salomos] *kungatron* över Israel för evig tid. (1 Krön 22:10) David fick ju också ett löfte om att hans ”livsfrukt” skulle få ärva, men denna del av löftet stadfästes alltså aldrig för Salomo. Om den hade gjort det så hade Gud varit en lögnare eftersom Jesus inte härstammar fysiskt från Salomo.

  Ett annat sätt att se det är att löftet till David var ovillkorligt medan löftet till Salomo var villkorat hans lydnad. Till David säger han: Jag ska inte bryta mitt förbund, det mina läppar har sagt ska jag inte ändra. *En gång för alla* har jag *svurit vid min helighet*, jag sviker inte David. (Ps 89:35-36) När Gud ”svär vid sin egen helighet” kan absolut ingenting rubba det han sagt. När Salomo önskar få detta löfte konfirmerat[558] får han dock ett betydligt försiktigare svar: *Om* du vandrar inför mig så som din far David vandrade… *då* ska jag låta din kungatron över Israel bestå för evigt. (1 Kung 9:4-5) Som vi tidigare sett föll Salomo i grov synd mot slutet av sitt liv vilket fick till följd att riket delades och Salomos efterkommande bara fick behålla Juda stam (och Benjamins).[559]
- Med några få undantag (se smileys i figur 151 på sidan 270) fortsatte kungarna i Salomos släkt i avfall från Gud, och strax innan Juda rike fördes i fångenskap till Babylonien bröts kungalinjen helt. När den gudsfrånvände kungen Jojakim brände upp en bokrulle med profetiska varningar från profeten Jeremia, dundrade Guds dom: *Ingen arvinge* till honom ska sitta på Davids tron. (Jer 36:30) Hans son Jojakin hann visserligen krönas till kung men redan efter tre månaders regenttid blev han bortförd som fånge varefter Nebukadnessar satte hans *farbror* Sidkia till kung.[560] Guds dom repeterades över Jojakin: Ingen av hans avkomlingar [ordagrant: *säd*] ska lyckas sitta på Davids tron. (Jer 22:30) Efter att Sidkia regerat i elva år föll Juda rike till babylonierna,[561] och efter denna händelse har inte Israel haft någon (jordisk) kung. Det är därför det blir så oerhört dramatiskt när Davids son 600 år senare rider in i Jerusalem som [Sions] kung (Matt 21:9,5). Men diskvalificerades då inte alla ättlingar från tronen när Jojakim och Jojakin klantade till det? Jo, men glöm inte att förbannelsen vilar över alla av Jojakins ”*säd*”, och på grund av jungfruföddelsen tillhör inte Jesus denna. *Han ärver tronen men inte förbannelsen!*
- Lukas version av genealogin går alltså över Maria till Jesus även om den inte nämner hennes namn. Istället står att [Jesus] var, *menade man*, son till Josef, son till Eli… (Luk 3:23). Detta uttryckssätt är förståeligt med tanke på att den legala aspekten i släktlinjerna gick via männen. Lukas är dock noggrann med de faktiska förhållandena genom formuleringen ”menade man”. Vad han säger är att Jesus är Josefs son om man uttrycker sig som brukligt var på denna tid vilket var att använda de juridiska släktförhållandena. I nästa led sägs att Josef är ”son till Eli” (Marias far) vilket lika gärna kan betyda *svär*son till Eli. I grundtexten finns inte ordet ”son” med alls utan bara en enkel lista Josef, Eli, Mattat…
- Två likadana namn efter varandra dyker upp en bit ner i både Matteus och Lukas släktlinjer: Shealtiel och Serubbabel. Det skulle kunna vara samma personer om den äldstes förälder anges med fadern i ena listan och modern i andra, men troligare är att det är olika personer som levde ungefär samtidigt. De i Matteus var ju kungaättlingar, och därför är det inte särskilt långsökt att anta att deras namn fick vara förebilder för andra och detta också i två generationer i rad.
- Då Matteus dokumenterar Jesu genealogi inkluderar han fem kvinnor vilket inte var speciellt vanligt på denna tid. (Följ gärna med i figur 239 på sidor 424-425.) Man skulle kunna förvänta sig att dessa mödrar till judarnas kung beskrivits som goda judiska hustrur vilket inte är fallet. Alla utom Maria var hedningar, och alla var förknippade med sexuella skandaler (som inte alla var självförvållade): **Tamar** var en kananeiska som klädde ut sig till prostituerad och fick tvillingar med sin svärfar Juda där den ena, Peres, finns i Jesuslinjen. **Rahab** var den kananeiska skökan i Jeriko som räddade sig och sin familj genom att hjälpa de två israeliska spejarna. Hon blev mamma till Boas som gifte sig med Rut. **Rut** var moabitiska, ett folkslag fött i incest genom att dess

stamfar Moab hade Lot med dotter som föräldrar. Dessutom gick Rut obemärkt till Boas när denne druckit sig berusad och lyfte upp manteln vid hans fötter och lade sig där (Rut 3:7), en handling som kanske skulle ifrågasättas även i vår egen moralbefriade kultur. Rut och Boas blev föräldrar till Davids farfar Obed. **Bat-Seba** var troligen en hettit som blev havande utanför sitt äktenskap med Uria. Pappan var David som för att dölja sitt predikament såg till att Bat-Sebas make blev dödad i strid. Den så födde sonen dog, men senare föddes Salomo av Bat-Seba. Och **Maria** betraktades trots sin oskuld som en äktenskapsbryterska.[562] Varför väljer inte Matteus att istället inkludera mänskliga ideal i Jesuslinjen som till exempel Sara och fru Noa? Svaret är nog att dessa kvinnor – liksom för övrigt också männen i linjen – föreskuggar den typ av människor som Jesus kom för att frälsa. De var inga praktexempel på elyseisk fromhet utan jordnära syndare. Att många dessutom var hedningar visar att Jesu verk även gäller för dessa.

Som figur 173 visar är inte genealogierna identiska med varandra utan ibland finns enstaka luckor. Det är ingen belastning för Bibelns trovärdighet eftersom sättet att skriva på denna tid tillåter att en ”son” i verkligheten är en ”sonson” och att en ”far” är en ”farfar”. I Lukas version av släktlinjen finns det en person mellan Adam och Abraham vid namn *Kenan* som inte finns i de andra versionerna. Detta skulle kunna påverka den bibliska kronologin som ju summerar förflodspatriarkernas åldrar vid födelsen av deras söner, och fattas en person så blir det naturligtvis fel. Men allt talar för att Kenan aldrig funnits utan har slunkit in av misstag i Lukas genealogi. De tidigaste versionerna av Lukas evangelium verkar sakna honom vilket talar för att han är ett resultat av ett senare avskrivningsfel. Exakt samma namn finns nio generationer tidigare i samtliga genealogier, och eftersom grekiskan i Nya testamentet skrevs utan punkter och ordmellanrum är det troligt att en tidig kopierare helt enkelt läste ”Kenan” från en tidigare rad och skrev in det på en senare.[563]

Bibeln anger också regenttiderna för kungarna i figur 173, och därför går det att arbeta sig igenom dessa och på så sätt få ytterligare stöd för den bibliska kronologin. Processen är dock behäftad med stora osäkerheter eftersom det fanns olika sätt att räkna då regenttider överlappade varandra eller innehöll luckor. Men om man utgår från de uppgifter som finns i Andra Krönikeboken gällande det antal år som kungarna i Juda rike regerade (från Rehabeam till dess Jerusalem föll under babylonierna), och gör antagandet att de bara anges i hela kalenderår, så ackumuleras hela regentlängden till

Figur 174. Guds Lamm.
Målning av Francisco de Zurbarán från cirka 1635

413 år[564]. Det stämmer med kronologin i denna bok, åtminstone på ett ungefär. Att överensstämmelsen inte är hundraprocentig spelar mindre roll eftersom beräkningen inte ligger på den ”kritiska linjen”, vilket innebär att den inte behövs för att få fram de totalt 6000 år som förflyter mellan skapelsen och Tusenårsriket. {Nästa Kronologi sida 317.}

Ref.	Vilket lamm	Progressiv betoning	Progressiv lära	Progressiv utvidgning
1 Mos 4:3-16	Abel bär fram en gåva från sin hjord.	**Nödvändigheten** av Lammet. Genom tron bar Abel fram ett *bättre offer* (Hebr 11:4)	Gud **blidkas** genom Lammet.	Offrad för **synd.** … då lurar *synden* vid dörren (v.7)
1 Mos 22:1-18	Abraham offrar en bagge i Isaks ställe.	**Gud förser** oss med Lammet. Abraham kallade platsen "*HERREN förser*" (v.14)	Lammet är ett **substitut** för den syndiga människan.	Offrad för ***en* person**. Abraham… offrade [baggen] i stället för *sin son* (v.13)
2 Mos 12:1-13	Påskalammet slaktas och blod stryks på dörrposterna.	Lammet ska **slaktas.** När jag ser *bladet* ska jag gå förbi er (v.13)	Lammets blod ger **skydd.**	Offrad för **en familj.** … så att *varje hushåll* får ett lamm (v.3)
3 Mos 4:1-35	Moselagens syndoffer.	Lammets **egenskaper.** … ett *felfritt* djur av *hankön* (4:23)	Människan **frikänns** genom Lammet.	Offrad för **en nation.** Samla sedan *hela församlingen* (8:3)
Jes 53	Det lidande lammet.	Lammet är **en person.** *Han* blev genomborrad för våra brott (v.5)	Lammet **pliktar** med sitt eget liv.	Offrad för **alla troende.** Därför ska jag ge honom *de många* som hans del (v.12)
Joh 1:29-36	Guds Lamm presenteras av Johannes Döparen.	Lammet är **en identifierad person.** Se *Guds Lamm*… han är *Guds Son* (v.29,34)	Lammet **avlägsnar** den skuld synden ger.	Offrad för **hela världen.** Se Guds Lamm som tar bort *världens* synd! (v.29)
Apg 8:26-39	Etiopiske hovmannen läser om Lammet i Jes 53.	Lammet är den **utlovade Kristus.** Då började Filippus… förklara *evangeliet om Jesus* (v.35)	Lammet ger personlig **frälsning.**	Offrad för **envar.** Filippus döpte [den etiopiske *hovmannen*] (v.38)
1 Pet 1:18-21	Det förhärligade Lammet.	Lammet har **uppstått.** Gud, som har *uppväckt* honom från de döda (v.21)	Människan **försonas** med Gud genom Lammet.	Offrad för **hela historien.** Han var utsedd redan *före världens skapelse* (v.20)
Upp 5:6-14	Lammet inför tronen.	Lammet ska bli **upphöjt.** … *föll*… de tjugofyra äldste *ner* inför Lammet. (v.8)	Lammet ska **regera.**	Offrad för **hela skapelsen.** *Allt skapat*… hörde jag säga: "… Lammet tillhör lovsången" (v.13)
Upp 21:1-22:5	Lammet regerar i Nya Jerusalem.	Lammet ska vara **kung för evigt.** Guds och Lammets *tron* ska stå i staden (22:3)	Lammet ger **evigt liv.**	Offrad **för evigheten.** De ska regera som kungar i *evigheters evighet* (22:5)

Figur 175. Progressiv uppenbarelse av Guds Lamm.

Jesus som Lammet

Vi har tidigare sett att det finns en progressivitet genom hela frälsningshistorien där Gud inte avslöjade allt på en gång. Han målade med grova penseldrag i början och inkluderade sedan successivt fler och fler detaljer ju längre historien rullade på. Det gäller speciellt den obestridliga medelpunkten i frälsningsplanen, Jesus Kristus, och hans uppdrag som *Guds offerlamm* (figur 174). Lammets rätta identitet och uppdrag avslöjas med allt större precision genom hela Skriften, och det utgör ett mäktigt vittnesbörd om vem Frälsaren är och vad hans mission består av. Figur 175 visar hur.[565] {Nästa Profetia sida 310.}

Lammet finns också på himlen som stjärnbilden **Väduren** (figur 176). En vädur är ett får av hankön helt analogt med Guds instruktioner för påsken: Ett felfritt, årsgammalt lamm *av hankön* ska ni välja ut och ta antingen *från fåren* eller getterna. (2 Mos 12:5) I Jes 53:7 beskrivs detta lamm: Han blev misshandlad, men han ödmjukade sig och öppnade inte sin mun. *Som ett lamm* som förs bort för att slaktas, *som ett får* som är tyst inför dem som klipper det, så öppnade han inte sin mun. Det är samma lamm som Johannes Döparen identifierar med Jesus Kristus: Se *Guds Lamm* som tar bort världens synd! (Joh 1:29) {Nästa SB sida 311.}

Figur 176. Stjärnbilden Väduren.

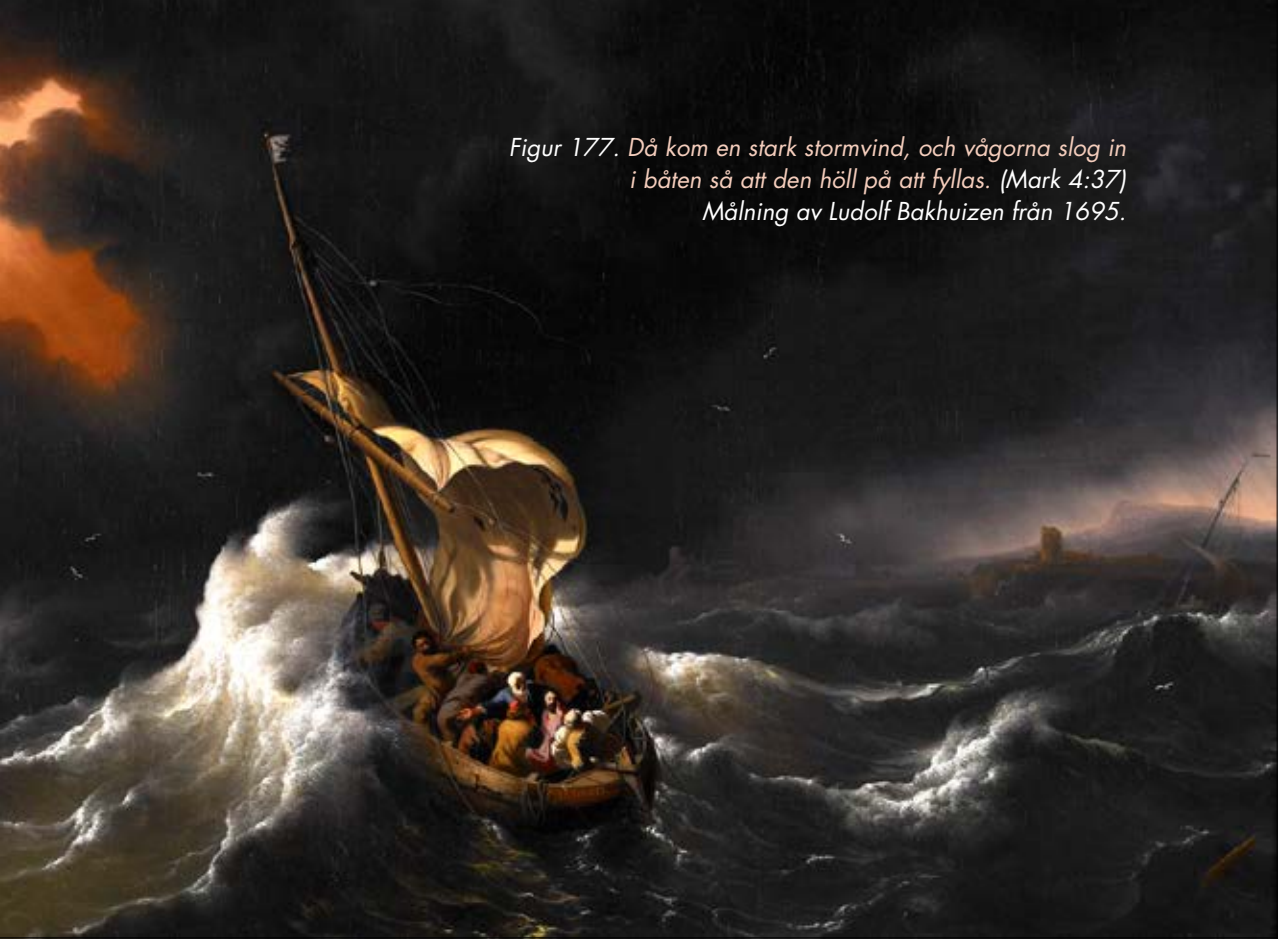

Figur 177. Då kom en stark stormvind, och vågorna slog in i båten så att den höll på att fyllas. (Mark 4:37) Målning av Ludolf Bakhuizen från 1695.

Tre avgörande händelser

Tre viktiga händelser under Jesu liv behandlas nedan: födelsen, korsfästelsen och uppståndelsen. En fjärde finns i figur 177, mest av den anledningen att jag som författare tycker att målningen är både vacker och dramatisk. Stormen på Galileiska sjön illustrerar det kristna livet, inte minst när tiden närmar sig Jesu återkomst.

Jesu Födelse

Jesu tid på jorden måste infallit inom ett smalt tidsfönster för att profetiorna om honom skulle uppfyllas:

- Då Jakob välsignade sina söner fick Juda denna profetia uttalad över sig: *Spiran* ska inte vika från *Juda*, inte *härskarstaven* från hans fötter, förrän *han som den tillhör* kommer. (1 Mos 49:10) ”Spiran” tillhör Jesus som alltså skulle komma innan den försvann från Juda, men vad innebär ”spiran”? Judarna kopplade den till sin rätt att döma sina egna medborgare efter Moselagen, och denna befogenhet fick man behålla även under de perioder man var i främmande makts händer. Den upphörde dock under det första årtiondet efter Kristus då romarna kraftigt inskränkte Stora rådets auktoritet att döma, vilket föranledde dess medlemmar att strö aska på sina huvuden och utropa: *Ve oss, för spiran har vikit av från Juda och Messias har ännu inte kommit.*[566] (Fast det hade han ju!) För att Jakobs profetiska välsignelse skulle uppfyllas måste alltså Jesus **födas före** inskränkningen av domsrätten.
- Å andra sidan måste Jesus **dö efter** samma inskränkning. Då fick nämligen Stora rådet inte längre utdöma dödsstraff, och det är därför medlemmarna svarar Pilatus när denne ber dem döma Jesus efter sin egen lag: Vi har inte rätt att avrätta någon. (Joh 18:31) *Om* judarna själva hade dömt

Jesus så hade han avrättats genom stening, medan romarna använde korsfästelse. Men om Jesus hade stenats så hade han inte uppfyllt Ps 22:17 som förutsäger att de ondas hop… har *genomborrat* [Jesu] händer och fötter. Därför måste Jesus dö genom korsfästelse, det vill säga *efter* att rådet berövats rätten att utdöma dödsstraff.

- Det finns också andra tydliga fingervisningar om *när* Jesus skulle födas. Mal 3:1 försäkrar att Herren som ni söker ska *plötsligt komma till sitt tempel* och eftersom detta förstördes ungefär år 70 så måste Jesus födas innan dess. Daniels profetiska veckor antyder dessutom att han skulle dö en kort tid före förstörelsen.[567] Släktregistren gick under samtidigt med templet vilket är ytterligare en anledning till att Jesus måste leva före förstörelsen. Annars hade ju ingen kunnat bevisa att han var av Davids släkt och den utlovade Messias.
- Den allra tydligaste profetian om tidpunkten för Jesu första ankomst är den som Daniel fick motta vid hovet i Babylon: Från det att ordet gått ut [Koresh påbud] om att Jerusalem ska återställas… till dess att den Smorde Fursten kommer, ska det gå sju veckor och sextiotvå veckor. (Dan 9:25, figur 169 på sidan 293) Och sedan *när tiden var inne* sände Gud sin Son (Gal 4:4).

Den sista punkten innebär att *kunskapen om när Messias skulle födas fanns i det babyloniska hovet*. Bibeln låter berätta att kung Nebukadnessar, satte [Daniel] främst bland spåmännen, besvärjarna, kaldeerna och stjärntydarna (Dan 5:11). Nästan 500 år senare studerades Daniels profetior av professionella österländska stjärntydare, och genom att lita på matematiken visste de när det var dags för kungen att födas. Det var därför som när Jesus var född i Betlehem… på kung Herodes tid, det kom *vise män* [stjärntydarna] från Östern till Jerusalem och frågade: “Var är judarnas nyfödde kung?” (Matt 2:1-2) Man brukar tala om ”tre vise män”, men det var gåvorna de bar fram till Jesus som var tre – guld, rökelse och myrra (Matt 2:11) – inte nödvändigtvis antalet män. Sannolikt var de många fler än så. När männen anlände till Jerusalem frågade de efter den nyfödde kungen eftersom de hade sett hans stjärna gå upp (Matt 2:2). Det var säkert Daniel som 500 år tidigare hade berättat för deras företrädare att födelsen skulle åtföljas av tecken på himlen utifrån till exempel 4 Mos 24:17: *En stjärna träder fram* ur Jakob, en *spira* höjer sig ur Israel. {Nästa Profetia sida 317.}

Efter att de vise männen varit hos kung Herodes i Jerusalem gick de vidare till Betlehem i sitt sökande efter den nyfödde judiske kungen. De var fortsatt vägledda av samma stjärna: Stjärnan som de hade sett gå upp gick nu före dem, tills den stannade över platsen där barnet var. (Matt 2:9) Man har spekulerat i om denna **betlehemsstjärna** var en komet eller en supernova, men inga sådana himlafenomen var synliga under det möjliga tidsintervallet runt Jesu födelse. Det skulle naturligtvis också kunnat vara ett övernaturligt ljus satt på himlen av Gud för att peka ut hans sons födelse, men det finns en annan möjlig *naturlig* förklaring som bygger på att tiden från Jesu födelse till de vise männens ankomst var mycket speciell astronomiskt sett.[568] Den var full av så kallade *konjunktioner* vilket betyder att himlakroppar som planeter, stjärnor och månen står mycket nära varandra på himlen sett från jorden. Figur 178 visar ett exempel, men konjunktionerna runt Jesu födelse var mycket tätare än så. För de människor som levde i Mellanöstern vid denna tid måste tecknen ha varit tillräckligt tydliga för att de skulle ana att något stort var i görningen. För de vise männen var de så mäktiga att de beslöt att starta sin resa mot det heliga landet för att hylla den nye kungen:

- Den 19:e maj år 3 före Kristus stod Merkurius och Saturnus i konjunktion, och den 12:e juni hände detsamma med Venus och Saturnus. Och den 12:e augusti var det Venus och Jupiter som stod så nära varandra (0,07 grader sett från jorden) att bara ett skarpt öga kunde skilja dem åt.
- Den 11:e september år 3 före Kristus föddes Jesus strax efter solnedgången enligt den hypotes som tidigare beskrivits (sidor 175-177).
- Strax efter födelsen den 14:e september hände något spektakulärt på himlen. Jupiter stod i 0,33-gradig konjunktion med Regulus, den ljusstarkaste stjärnan i Lejonets stjärnbild. (Figur 93

Figur 178. Konjunktion mellan månen, Jupiter och Venus sedd från teleskopet i Paranal i Chile.

på sidan 176 visar närheten vid Kristi födelse.) Detta måste ha varit mycket uppseendeväckande för dåtidens stjärntydare eftersom Jupiter betraktades som kungsplaneten, Regulus som kungsstjärnan och Lejonet som kungsstjärnbilden.

- När Jupiter hade passerat Regulus vände den på himlen (i förhållande till bakgrundsstjärnorna) för att bilda en ny konjunktion med Regulus den 17:e februari år 2 före Kristus. Sedan vände den igen och stod i ytterligare en konjunktion den 8:e maj. Kungsplaneten gjorde en loop över Regulus och ”krönte” på detta sätt kungsstjärnan. En sådan **retrograd** planetrörelse är i sig inget ovanligt, men med tanke på tidpunkten och de inblandade himlakropparna verkar det hela designat. Den retrograda rörelsen beror på att jorden roterar runt solen snabbare än en yttre planet, och när jorden ”kör om” den ”på insidan” vänder siktlinjen från jorden över planeten tillfälligt på himlen, illustrerat i figur 179.
- Den 17:e juni år 2 före Kristus skedde ytterligare en märklig astronomisk händelse. Efter att en tid ha varit på kollisionskurs med varandra tycktes himlens två ljusstarkaste planeter, Jupiter och Venus, sammansmälta med varandra i en mycket intim konjunktion. De låg

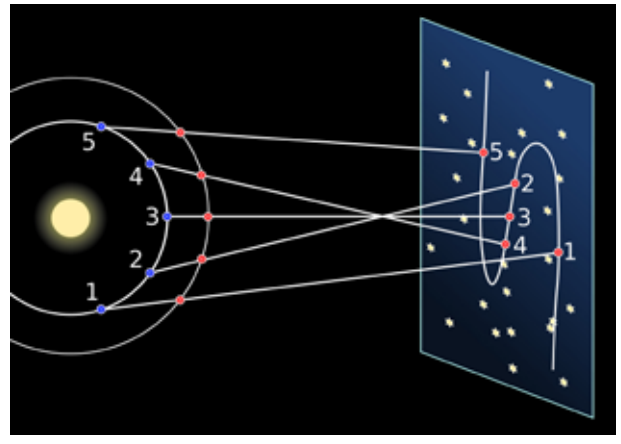

Figur 179. Retrograd planetrörelse. När jorden (blå) ”kör om” en yttre planet (röd) gör siktlinjen en loop över den bakomliggande stjärnhimlen.

sex gånger tätare än det mänskliga ögat kan upplösa.[569] **Himlens kung** mötte **himlens drottning** och det skedde i stjärnbilden **Lejonet**. Sett från Österlandet där de vise männen befann sig blev detta synligt strax efter solnedgången, och då stod planeterna över horisonten i väster. Färdvägen mot Juda land pekades alltså ut och detta kan männen från öst mycket väl ha betraktat som sin marschorder.

- Det var sannolikt Jupiter som de vise männen följde i sin vandring västerut mot Jerusalem: Stjärnan som de hade sett *gå upp gick nu före* dem. (Matt 2:9) Alla planeter går upp i öster och rör sig mot väster i sin dagliga vandring över himlavalvet, och att männen rimligen valde just Jupiter som sin vägledare beror dels på att den var kungsplaneten och dels på att den enligt ovan varit inblandad i flera spektakulära himlafenomen det föregående året. Och det finns ytterligare en anledning till att Jupiter är den bästa kandidaten till Betlehemsstjärnan:
- De vise följde stjärnan tills *den stannade* över *platsen* där barnet var (Matt 2:9). En planet kan sägas ”stanna” när den vänder från sin normala riktning till en retrograd rörelse. Den står då still under någon dag i förhållande till bakgrundsstjärnorna. (Den rör sig naturligtvis fortfarande från öster till väster på grund av jordens axelrotation.) Detta hände med Jupiter den *25:e december* år 2 före Kristus när de vise männen kommit till Jerusalem, och därför kan den sägas ha ”stannat” som Matteus uttryckte saken. Astronomer brukade göra sina observationer strax före gryningen och då syntes Jupiter 68 grader över horisonten *söderut*, och vad ligger söder om Jerusalem? Jo, Betlehem! På så sätt leddes de vise männen vidare från Jerusalem till Betlehem.

Ibland hör man berättat att stjärnan stannade över stallet där Jesus föddes, men ingenstans i Bibeln sägs att den hovrade över ett visst hus. Ordagrant säger citatet från Matteus ovan att stjärnan stod över där det unga barnet var. Dessutom kan inte födelsestallet ha varit platsen för mötet mellan de vise männen och Jesus. Jesus föddes ju i september år 3 före Kristus och de vise besökte honom i december år 2 före Kristus då *Frälsaren hade hunnit bli 15 månader gammal*. Eftersom Josef och Maria återvände till Nasaret efter att Jesus framburits i templet,[570] så måste de av någon inte angiven anledning ha återvänt till Betlehem efter ett tag. Att Jesus inte längre var någon baby då han uppvaktades av de vise männen förstår vi också av Herodes order om att döda alla pojkar som var *två år* eller yngre, *detta enligt tiden som han noga tagit reda på* av de vise männen (Matt 2:16). Herodes räknade ut att den unge kungen hunnit bli 15 månader, lade på 9 månader för Marias havandeskapstid (man visste inte om de profetiska tiderna räknades från födelse eller konception) och kom fram till sina 2 år.

Under tiden då de vise männen anlände till Jerusalem firade judarna sin högtid *chanukka*. Då brukade fäderna ge sina barn gåvor vilket gör det naturligt att också männen från öst överlämnade gåvor. Västerlänningar firar idag jul under samma tidsperiod och har övertagit seden att ge varandra presenter. Ursprungligen har alltså julen ingenting att göra med födelsen av världens frälsare. {Nästa SB sida 315.}

Jesu Korsfästelse

Då Jesus var i Getsemane på kvällen innan korsfästelsen kom han i svår ångest, och hans svett blev som *blodsdroppar* som föll ner på jorden (Luk 22:44). Det är bara Lukas bland evangelisterna som beskriver denna händelse, och kanske beror det på att han var läkare. Fenomenet kallas **hematidros** och är mycket ovanligt men väl dokumenterat. Det innebär att små kapillärer i svettkörtlarna brister så att blod blandas med svett, och det uppkommer vid extrem känslomässig anspänning.[571] Trots den ohyggliga ångest som Mästaren genomlevde bad han ske inte min vilja, utan din (Luk 22:42). Han var helt fokuserad på sitt uppdrag att bära mänsklighetens syndaskuld. {Nästa NV sida 314.}

Korsfästelse praktiserades av romarna, och det innebar ett både intensivt och långvarigt lidande. De ord som Jesus uttalade under sin dödsprocess måste därför ha kommit från hjärtat, eftersom det är

omöjligt att fejka fromma formuleringar under den svåra ångest och kompakta smärta han kände. Därför kan vi använda Jesu sju uttalanden på korset för att förstå hans innersta natur:

- Far, förlåt dem, för de vet inte vad de gör. (Luk 23:34)
  Detta uttalande bevisar en genuin kärlek för människorna. Jesus tänker i förlåtelsetermer trots att romarna just drivit in sjutumsspikar genom hans hand- och fotleder.
- Jag säger dig sanningen idag: Du ska vara med mig i paradiset. (Luk 23:43, med flyttat kolon)
  Inte ens i sin dödsångest missar Jesus att frälsa den människa som ber honom om det.
- Kvinna, där är din son… Där är din mor. (Joh 19:26-27)
  Här visar Jesus hur viktigt relationer är för honom. Eftersom han inte längre skulle bli kvar på jorden anförtror han sin mor till den lärjunge som han älskade.
- Min Gud, min Gud, varför har du övergett mig? (Matt 27:46)
  Detta är det första uttalande på korset som har någonting med Jesu eget lidande att göra, och det innehåller inte klagomål över hans fysiska plågor utan en sorg över att Gud lämnat honom. Att Gud på detta sätt överger sin egen Son visar på syndens fruktansvärda konsekvenser. Den skiljer inte bara människa från människa och människa från Gud, utan också Sonen från Fadern! Jesus till och med *blir en förbannelse* för vår skull: Förbannad är var och en som är upphängd på trä. (Gal 3:13) Figur 180 visar hur det kan ha sett ut när Jesus uttalade dessa ord.

Figur 180. Min Gud, min Gud, varför har du övergett mig? (James Tissot, cirka 1890.)

- Jag törstar. (Joh 19:28)
  Förlusten av vävnadsvätska hade nu sannolikt börjat nå en kritisk nivå, och hjärtsäcken hade börjat fyllas med blodvätska och dra åt sig kring hjärtat. Det är därför som det kom ut blod och vatten då en av de romerska soldaterna stack upp Jesu sida efter hans död.[572] Själva dödsorsaken var sannolikt att hjärtat stannade på grund av den extrema känslomässiga chocken, ett tillstånd som på vetenskapsspråk kallas stressrelaterad kardiomyopati, eller *brustet hjärta*. Jesu hjärta brast bokstavligen för oss! {Nästa NV sida 413.}
- Det är fullbordat. (Joh 19:30)
  Försoningsverket är slutfört. Vi kan inte lägga till någonting i form av religionsutövning eller goda gärningar. Bara säga ”ja tack” till det Jesus gjorde i vårt ställe.
- Far, i dina händer överlämnar jag min ande. (Luk 23:46)
  Jesus lämnar tillbaka livsanden till Gud vid dödsögonblicket som figur 50 (sidan 101) illustrerar.

Det finns ytterligare ett par omständigheter som visar att varje detalj runt korsfästelsen är i enlighet med Guds frälsningsplan:

- Det vanliga sättet att avsluta en korsfästelse var att bryta benen på offret som då inte längre kunde häva sig uppåt för att få luft. Då hamnade hela kroppsvikten på armarna och muskelspänningen i bröstet gjorde att personen snabbt kvävdes. Av denna orsak bröt soldaterna benen på de två rövare som var korsfästa på ömse sidor av Jesus, men när de kom till Jesus och såg att han redan var död, *krossade de inte hans ben* (Joh 19:33). *Jesus dog alltså inte av kvävning* vilket var oerhört viktigt för att han skulle kunna vara ett rätt offerlamm enligt Moselagen. Sådana fick nämligen inte kvävas beroende på att de då inte kunde tömmas tillräckligt effektivt på blod för att uppfylla lagens förbud mot att äta sådant.[573]
- När Jesus överlämnade sin ande i Faderns händer ropade han med hög röst (Luk 23:46), vilket antyder att han i dödsögonblicket måste ha pressat sig upp med stöd av spiken genom fötterna och tagit ett tillräckligt djupt andetag för att kunna höja rösten på detta sätt. Det verkar alltså som att han vägrade dö via kvävning, men händelseutvecklingen indikerar också ytterligare en viktig sak: *Jesus valde själv när han skulle dö* vilket rimmar väl med hans ord i Joh 10:18: Ingen tar [livet] ifrån mig, utan *jag ger det av fri vilja*. På grund av jungfrufödelsen ärvde inte Jesus den dödsdom som uttalades över Adam, och endast genom att han *själv* valde döden kunde han bli ett substitut för alla människor som står under domen.

Vid sjätte timmen kom ett *mörker* över hela landet som varade fram till nionde timmen. (Matt 27:45) Det har spekulerats i om detta mörker kan ha varit en solförmörkelse, men det är omöjligt. Korsfästelsen skedde under den judiska påsken som inträffar *i mitten* av månaden nisan, och eftersom en judisk månad alltid startar med en nymåne så måste det ha varit fullmåne under korsfästelsen. Och vid fullmånar kan inga solförmörkelser inträffa eftersom jorden då befinner sig mellan solen och månen. Mörkret vid Jesu död måste därför ha varit antingen ett mirakel eller en naturlig engångshändelse. {Nästa SB sida 336.}

Figur 181 visar hur Jesus själv kan ha upplevt korsfästelsen vilket är ett inte alltför vanligt perspektiv.

Figur 181. Korsfästelsen som den Korsfäste kan ha sett den. (James Tissot, cirka 1890.)

Jesu Uppståndelse

När kvinnorna kom till Jesu grav på söndagsmorgonen var den tom. Kristus hade uppstått från de döda, och det var den allra första gången i världshistorien som något sådant hade skett: Han är begynnelsen, den *förstfödde från de döda*. (Kol 1:18) Innan dess hade flera människor blivit uppväckta som till exempel Lasarus, Jairus dotter och änkans son i Nain. Därför finns det en skillnad mellan att som Jesus **uppstå** och att som de andra levandegjorda **uppväckas** från de döda. Termen *uppståndelsen* (grekiska *anastasis*) i bestämd form används endast för Jesus och för de troende som kommer att uppstå vid hans återkomst. Dessa människor får ”uppståndelsekroppar” som kommer att leva i evighet, medan övriga uppväckanden i Bibeln istället handlar om att få tillbaka livet i den

befintliga dödliga kroppen.[574] När Jesus dog öppnades gravarna och många avlidna heliga fick liv i sina kroppar (Matt 27:52), och eftersom Jesus är den först uppståndne måste dessa människor ha uppväckts, inte uppstått.

Skillnaden mellan kroppen före och efter uppståndelsen finns beskriven i 1 Kor 15:42-44: Så är det också med de dödas uppståndelse. Det som blir sått *förgängligt* uppstår *oförgängligt*. Det som blir sått i *ringhet* uppstår i *härlighet*. Det som blir sått i *svaghet* uppstår i *kraft*. Det sås en *jordisk kropp*, det uppstår en *andlig kropp*. (En ”andlig kropp” är inte motsatsen till en *fysisk kropp* utan motsatsen till en *köttslig kropp*. Människan har alltså fått andliga prioriteringar snarare än köttsliga.) Hur lika är då den uppståndna kroppen jämfört med den jordiska? De måste vara snarlika eftersom de som mötte Jesus efter uppståndelsen inte lade märke till något speciellt. Det gäller Maria Magdalena som strax utanför graven trodde att Jesus var trädgårdsmästaren, och det gäller lärjungarna som vid Tiberiassjön såg en *man* stå på stranden vid en koleld (figur 182). Vid båda dessa tillfällen kände ögonvittnena *initialt* inte igen Jesus, så antingen hade han ett förändrat utseende eller så var ljuset dåligt eller avståndet långt. När Jesus vandrade med två lärjungar på vägen till Emmaus säger Bibeln uttryckligen att orsaken till att de inte kunde identifiera honom direkt var att deras *ögon var slutna* så att de inte kände igen honom (Luk 24:16). Det var alltså inte en egenskap hos Jesus som försvårade igenkännandet i detta fall utan ett tillstånd hos betraktarna. Oavsett hur stor likheten var så hade Jesus en *fysisk* kropp även efter uppståndelsen. Många människor *såg* honom, han *åt* och han hade kvar *spikhålen* från korsfästelsen. Dessutom säger Jesus uttryckligen att en ande inte har *kött och ben* som ni ser att jag har (Luk 24:39).[575]

Figur 182. Jesus efter sin uppståndelse vid Tiberiassjön. (James Tissot, cirka 1890.)

Efter att Jesus uppstått visade han sig för många människor men inte för hela folket utan för de vittnen som Gud i förväg hade utvalt (Apg 10:41). Det var bara *Jesu efterföljare* som fick bevittna den Uppståndne, och vilka de var finns definierat i 1 Kor 15:5-8: Han visade sig för *Kefas* och sedan

för *de tolv*. Därefter visade han sig för mer än *femhundra bröder* på samma gång… Sedan visade han sig för *Jakob* och därefter för *alla apostlarna*. Allra sist visade han sig också för [*Paulus*]. Inte ens de romerska vakterna kan ha sett Jesus när han lämnade graven eftersom de först *senare* skakade av skräck… och blev som döda (Matt 28:4) när de såg ängeln som kom ner från himlen. Det var naturligtvis ingen slump att det bara var troende som fick se Jesus som uppstånden. Han hade till och med berättat om det i förväg: Ännu en kort tid, och *världen* ser mig inte längre. Men *ni [apostlarna]* ska se mig. (Joh 14:19) De *allra första* som såg Jesus efter uppståndelsen finns dock inte med på Paulus lista. Det var Maria Magdalena och den andra Maria (Matt 28:1) som mötte Jesus när de sprang från graven för att berätta ängelns budskap om att Jesus hade uppstått. Att de inte finns med beror på att listan på ögonvittnen ska stärka trovärdigheten av att Jesus verkligen uppstått, och kvinnor ansågs på denna tid som sämre vittnen. Det bryter dock inte principen att det bara var troende som såg den uppståndne Frälsaren.

Det är helt klart att uppståndelsen är *livsnödvändig* (i ordets allra bokstavligaste betydelse) för en kristen. Utan den är allt det hon sätter sin tro till noll värt: Men om Kristus inte har uppstått, då är vår *predikan meningslös* och även er *tro meningslös*… Om det bara är för detta livet vi har vårt hopp till Kristus, då är vi de *ömkligaste av alla människor*. Men *nu har Kristus verkligen uppstått* från de döda. (1 Kor 15:14-20)

KUNSKAP om Jesus

Kronologi

I den bibliska kronologin inträffar de avgörande händelserna värda att fira på jubelår. Ur ett kristet perspektiv är Jesu uppståndelse definitivt en sådan avgörande händelse som det finns all anledning att fira. Ändå inträffar den inte på ett jubelår. Varför? Orsaken är att bibelkronologin är gjord i ett judiskt perspektiv, och *som nation* har detta Guds utvalda folk ännu inte godtagit att Jesus är den utlovade Messias. (Det finns naturligtvis många judar som *personligen* sagt ja till Kristus.) För det judiska folket är därför inte uppståndelsen viktig, eller rättare sagt, det har ännu inte insett och accepterat att den är viktig. Idag har evangeliet gått ut till hedningarna medan den profetiska klockan står stilla för Israel. Den kommer att börja ticka igen då det drar ihop sig inför Jesu återkomst, och då ska en rest bli frälst (Rom 9:27). Då kommer det att finnas en desto större anledning att fira jubelår, och det blir det 120:e jubelåret efter världens skapelse. {Nästa Kronologi sida 323.}

Profetior

Hela Gamla testamentet är knökfullt med profetior om den kommande Messias. Det exakta antalet beror lite på hur man räknar, men de är gott och väl 300 stycken. Av dessa är ungefär en tredjedel redan uppfyllda vid Jesu första ankomst, medan resten återstår att uppfyllas vid hans återkomst. Dessa siffror anger antalet unika profetior, men om man istället ser till antalet omnämnanden så finns den andra ankomsten med över 1500 gånger i Gamla och över 300 gånger i Nya testamentet. Totalt berättas det om den andra ankomsten åtta gånger oftare än den första.[576] Jesus uttrycker det som att det är just [Skrifterna] som vittnar om mig (Joh 5:39). Figur 183 visar en långt ifrån uttömmande lista på gammaltestamentliga profetior om Jesu första ankomst och hur de träffsäkert har fullbordats i Nya testamentet.

Vid sidan av dessa uttalade profetior om Jesus så innehåller Gamla testamentet gott om realprofetior, det vill säga personer, objekt eller händelser som bildar olika mönster som Jesus uppfyllde. Mannat i öknen motsvarar livets bröd, kopparormen på träpålen är Jesus på korset och offertjänsten förebildar

	Profetia	Förutsägelse	Uppfyllelse
Jesu härkomst	1. En kvinnas avkomma	1. Jag ska sätta fiendskap mellan… [ormens] avkomma och *[kvinnans] avkomma*. (1 Mos 3:15)	1. Men när tiden var inne sände Gud sin Son, *född av kvinna*. (Gal 4:4)
	2. Från Abraham	2. *I [Abraham]* ska jordens alla släkten bli välsignade. (1 Mos 12:3)	2. Detta är berättelsen om Jesus Kristus , Davids son, *Abrahams son*. (Matt 1:1)
	3. Från Juda	3. Spiran ska inte vika från *Juda*. (1 Mos 49:10)	3. Se, Lejonet av *Juda* stam… har segrat. (Upp 5:5)
	4. Från David & tronarvinge	4. Jag låter en rättfärdig *telning* växa upp *åt David*. (Jer 23:5)	4. Herren Gud ska ge honom hans *fader Davids* tron. (Luk 1:32)
Jesu födelse	1. En budbärare	1. En *röst* ropar i öknen: "Bana väg för Herren." (Jes 40:3)	1. Vid den tiden trädde *Johannes Döparen* fram. (Matt 3:1)
	2. Platsen är Betlehem	2. Men du, *Betlehem*… från dig ska det åt mig komma en som ska härska över Israel. (Mik 5:2)	2. När Jesus var född i *Betlehem* i Judeen. (Matt 2:1)
	3. Mamman oskuld	3. Se, *jungfrun* ska bli havande och föda en son. (Jes 7:14)	3. *Innan de hade varit tillsammans* visade det sig att hon var havande. (Matt 1:18)
	4. Flykten till Egypten	4. Ut ur *Egypten* kallade jag min son. (Hos 11:1)	4. Josef steg då upp och tog… med sig barnet och dess mor och gav sig av till *Egypten*. (Matt 2:14)
Jesu mission	1. Fylld med Guds Ande	1. Över honom ska *HERRENS Ande* vila. (Jes 11:2)	1. Den *helige Ande* sänkte sig över honom i fysisk gestalt som en duva. (Luk 3:22)
	2. Profet	2. En *profet* lik [Mose] ska Herren… låta uppstå åt dig… från dina bröder. (5 Mos 18:15)	2. Han måste vara *Profeten* som ska komma. (Joh 6:14)
	3. Överstepräst	3. Du är *präst* för evigt, på samma sätt som Melkisedek. (Ps 110:4)	3. Han tog sig inte värdigheten som *överstepräst*, utan fick den. (Heb 5:5)
	4. Guds Son	4. Du är *min Son*, jag har fött dig i dag. (Ps 2:7)	4. Därför ska barnet som föds kallas… *Guds Son*. (Luk 1:35)
	5. Dog ställföre-trädande	5. Han var genomborrad *för våra brott*. (Jes 53:5)	5. Han som inte skonade sin egen Son utan utlämnade honom *för oss alla*. (Rom 8:32)
	6. Globalt inflytande	6. Jag ska sätta dig till ett ljus… för att du ska bli min frälsning… till *jordens yttersta gräns*. (Jes 49:6)	6. Gå därför ut och gör *alla folk* till lärjungar! (Matt 28:19)
	7. Ska utföra mirakler	7. Då ska de blindas *ögon öppnas* och de dövas öron upplåtas. (Jes 35:5)	7. Då gick han dit och tvättade sig, och när han kom tillbaka *kunde han se*. (Joh 9:7)
Före korsfästelsen	1. Intåget på en åsna	1. Se, din kung kommer till dig… ridande på en *åsna*, på en åsninnas *föl*. (Sak 9:9)	1. De hämtade *åsnan* och *fölet* och lade sina mantlar på dem, och han satt upp. (Matt 21:7)
	2. Förrådd av en vän	2. Även min *vän* som jag litade på, han som åt mitt bröd, lyfter sin häl mot mig. (Ps 41:10)	2. Men *Judas Iskariot*… gick bort till överstepräster na för att utlämna Jesus åt dem. (Mark 14:10)
	3. Förkastad av judarna	3. Jag har blivit en främling för mina *bröder*. (Ps 69:9)	3. Han kom till det som var hans eget, och *hans egna* tog inte emot honom. (Joh 1:11)
	4. Övergiven av lärjungarna	4. Slå herden så att *fåren skingras*. (Sak 13:7)	4. Då övergav alla *lärjungarna* honom och *flydde*. (Matt 26:56)
	5. Falska vittnen anklagar	5. *Falska vittnen* stiger fram mot mig och andas våld. (Ps 27:12)	5. Men de fann inget, trots att många *falska vittnen* trädde fram. (Matt 26:60)
	6. Tyst inför sina anklagare	6. Han blev misshandlad, men han ödmjukade sig och *öppnade inte sin mun*. (Jes 53:7)	6. Översteprästen: "Svarar du inte på vad de vittnar mot dig?" Men Jesus *var tyst*. (Matt 26:62-63)
	7. Hånad, bespottad	7. Jag dolde inte mitt ansikte för hån och *spott*. (Jes 50:6)	7. Några började *spotta* på honom. (Mark 14:65)
Under korsfästelsen	1. Skulle avrättas	1. Men efter de sextiotvå veckorna ska den Smorde *förgöras*. (Dan 9:26)	1. Där *korsfäste* de honom. (Joh 19:18)
	2. Led bland brottslingar	2. Han utgav sitt liv i döden och räknades bland *förbrytare*. (Jes 53:12)	2. Tillsammans med honom korsfästes två *rövare*. (Matt 27:38)
	3. Skulle korsfästas	3. De har *genomborrat* mina händer och fötter. (Ps 22:17)	3. Korsfästelse var inte ens införd när Ps 22 skrevs.
	4. Smädad och förolämpad	4. Men jag är en mask… *hånad* av människor och föraktad av folket. (Ps 22:7)	4. De som gick förbi *hånade* honom och skakade på huvudet. (Matt 27:39)
	5. Fick galla och vinäger	5. De gav mig *galla* att äta och ättika att dricka i min törst. (Ps 69:22)	5. När de kom till… Golgata… gav de honom vin blandat med *galla* att dricka. (Matt 27:34)
	6. Inget ben brutet	6. Han bevarar alla hans ben, *inte ett enda* av dem *ska krossas*. (Ps 34:21)	6. Men när de kom till Jesus och såg att han redan var död, *krossade de inte* hans ben. (Joh 19:33)
	7. Kläderna fördelas	7. De *delar* mina kläder mellan sig och *kastar lott* om min klädnad. (Ps 22:19)	7. Och de *delade* hans kläder mellan sig och *kastade lott* om dem. (Luk 23:34)
	8. Fadern överger Sonen	8. Min Gud, min Gud, varför har du *övergett mig*? (Ps 22:2)	8. Min Gud, min Gud, varför har du *övergett mig*? (Matt 27:46)
Efter korsfäst.	1. Uppstår på tredje dagen	1. Efter två dagar gör han oss levande igen, *på tredje dagen* låter han oss uppstå. (Hos 6:2)	1. *Efter sabbaten*… den första veckodagen, gick Maria Magdalena… för att se på graven. (Matt 28:1)
	2. Uppstiger till himlen	2. Du steg upp *i höjden*. (Ps 68:19)	2. Och medan han välsignade dem, lämnade han dem och lyftes upp *till himlen*. (Luk 24:51)
	3. Sitter på Faderns högra sida	3. Sätt dig på min *högra sida*. (Ps 110:1)	3. Han har sedan satt sig på Guds *högra sida*. (Heb 10:12)

Figur 183. Profetior om Jesus som uppfyllts vid hans första ankomst.

försoningsverket.[577] Exemplen skulle kunna fylla flera sidor. Många av de personer som möter oss i Gamla testamentet är också förebilder på den kommande Messias, och figur 184 visar några.

GT-personer som real-profeterar om Messias			
	Adam	Människa	Och Adam är en förebild till den som skulle komma. (Rom 5:14)
	Abel	Lider som rättfärdig	Ni har kommit till… Jesus, och det renande blodet som talar starkare än Abels blod. (Heb 12:24)
	Set	Kvinnans avkomma	[Kvinnans avkomma] ska krossa [ormens huvud] och [ormen] ska hugga honom i hälen. (1 Mos 3:15)
	Noa	Räddar liv	I [arken] blev några få, åtta själar, frälsta genom vattnet. (1 Pet 3:20)
	Melkisedek	Överstepräst	[Jesus] blev överstepräst för evigt, på samma sätt som Melkisedek. (Hebr 6:20)
	Abraham	Bringar välsignelse över jorden	I dig ska jordens alla släkter bli välsignade. (1 Mos 12:3)
	Isak	Abrahams utlovade säd	Nu gavs löftena till Abraham och hans avkomma. Det står… din avkomma, som är Kristus. (Gal 3:16)
	Josef	Orättvist straffad av bröder	[Jesus] kom till det som var hans eget, och hans egna tog inte emot honom. (Joh 1:11)
	Moses	Medlare mellan Gud och människor	Därför är Kristus medlare för ett nytt förbund. (Hebr 9:15)
	Josua	Frälsar till det förlovade landet	"Jesus" är en grekisk form av "Josua".
	Boas	Återlösare	Den mannen är vår nära släkting. Han är en av våra återlösare. (Rut 2:20)
	David	Herden som blev Israels kung	Jag är den gode herden. (Joh 10:11) Se, Lejonet av Juda stam. (Upp 5:5)

*Figur 184. Realprofetior **om** Jesus.*

Det finns alltså många profetior *om* Jesus i Bibeln men också en hel del uttalade *av* honom. Figur 185 visar några. {Nästa Profetia sida 325.}

Profetia	Förutsägelse uttalad av Jesus	Uppfyllelse
Templet kommer att förstöras.	Angående tempelbyggnaderna: Här ska inte lämnas sten på sten. Allt ska rivas ner. (Matt 24:2)	Templet förstördes cirka år 70 av romarna under Titus.
Judarna kommer att tvingas i landsflykt.	Om judarna: De ska falla för svärdsegg och föras bort som fångar till alla hednafolk. (Luk 21:24)	Judarna tvingades i exil vid templets förstörelse år 70 och vid Bar Kokhba-revolten år 135.
Jesus ska bli förrådd.	Vid sista måltiden: En av er kommer att förråda mig. (Matt 26:21)	Judas: Den jag kysser är det. Grip honom. (Matt 26:47-49)
Jesus ska bli övergiven.	Under kvällen före korsfästelsen: I natt kommer ni alla att överge mig. (Matt 26:31)	Då Jesus fängslas: Då övergav alla lärjungarna honom och flydde. (Matt 26:56)
Petrus kommer att förneka Jesus.	Om och till Petrus: I natt, innan tuppen gal, kommer du att förneka mig tre gånger. (Matt 26:34)	På översteprästens gård: Då började [Petrus] förbanna och svära: "Jag känner inte den mannen!" Och strax gol tuppen. (Matt 26:74)
Lärjungarna kommer att bli förföljda och dödade.	Om och till apostlarna: Har de förföljt mig, ska de också förfölja er… det kommer en tid när den som dödar er ska tro att han tjänar Gud. (Joh 15:20 & 16:2)	Traditionen säger att alla apostlar utom Johannes led martyrdöden.
Jesus ska dö.	Till lärjungarna: [Överstepräs terna och de skriftlärda] ska döma [Människosonen] till döden och utlämna honom åt hedningarna till att hånas och gisslas och korsfästas. (Matt 20:18-19)	Jesu korsfästelse finns grundligt dokumenterad i alla fyra evangelierna.
Jesus ska uppstå.	Om sig själv: Och på tredje dagen ska han uppstå. (Matt 20:19)	Också uppståndelsen finns rikligen dokumenterad i alla fyra evangelier.
Jesu Ord kommer att bestå.	Till folket: Himmel och jord ska förgå, men mina ord ska aldrig förgå. (Luk 21:33)	Bibeln är alla tiders bestseller.

*Figur 185. Profetior gjorda **av** Jesus.*

船

Utombibliska källor

Jesu person och verk finns rikligen dokumenterade även i källor utanför Bibeln. Någon har räknat ut att det finns fler än trettio olika skrivna rapporter om honom inom en tidsperiod av 150 år från hans liv, och då är inte Bibeln medräknad. De innehåller både detaljer som bekräftar Bibeln och sådana som ger ytterligare kunskap om Frälsaren och hans liv:[578]

- **Josefus** skriver om drygt dussintalet bibliska individer som till exempel Herodes, Kaifas, Pontius Pilatus, Johannes Döparen och Jakob som sägs vara ”bror till Jesus som kallas Kristus”. Så här skriver han på ett ställe om Jesus: *Nu fanns vid den här tiden en vis man som kallades Jesus, om det nu är tillämpbart att kalla honom ”man” eftersom han gjorde så underbara gärningar… Han fick över både många judar och många hedningar på sin sida. Han var Kristus. Och när Pilatus efter ett förslag från våra högsta ledare hade dömt honom till korset övergavs han inte av dem som älskade honom. Han visade sig levande igen på den tredje dagen så som Guds profeter hade förutsagt… Och de som kallas ”kristna” har fått sitt namn av honom, och de finns med oss ännu idag.*[579]
- **Talmud** är en mycket omfattande judisk skriftsamling som skriver angående korsfästelsen: *På påskkvällen hängdes Yeshua [hebreiska för ”Jesus”] upp. Fyrtio dagar innan avrättningen framträdde en budbärare som ropade att han skulle bli stenad eftersom han praktiserat trolldom och lockat Israel till avgudadyrkan.*[580] Här nämns alltså både på vilket sätt Jesus dog och när det skedde. Att budbäraren från början talade om stening beror på att det var det judiska sättet att avrätta.
- **Andra källor** som nämner Jesu död är den romerske historikern *Cornelius Tacitus* (cirka 55-120) som beskriver hur de kristna fått sitt namn efter en person som hette ”Kristus” och som avrättades under prokonsuln Pontius Pilatus. Senatorn *Plinius den yngre* (cirka 63-113) skrev till en kejsare och bad om råd om hur han skulle behandla kristna som ansågs vara en illegal sekt. Och den assyriska skriftställaren *Lukianos från Samosata* (cirka 120-180) författade en satir om kristna där han skrev att Kristus korsfästes i Palestina för att ha startat kulten kristendom.[581]
- Flera utombibliska källor tar upp det tre timmar långa mörkret som kom över landet när Jesus dog.[582] Några av dem försöker refusera apostlarnas påstående om ett gudomligt ingripande genom att anta att det var en solförmörkelse. Som vi redan sett är emellertid en sådan omöjlig vid tiden för påsk av astronomiska orsaker. {Nästa UBK sida 340.}

Arkeologi

Av naturliga skäl kan man inte förvänta sig att hitta några arkeologiska lämningar av Jesus. Han hade ingen hög titel och betraktades inte som en framstående person av sin samtid. Tvärtom blev han avrättad under de mest förnedrande former. Det finns dock en hel del andra fynd som bekräftar den historiska tillförlitligheten hos Nya testamentet, och här kommer några exempel:

- Det hände vid den tiden att från kejsar Augustus utgick ett påbud att hela världen skulle skattskrivas. (Luk 2:1) Denna typ av skattskrivningar finns dokumenterade i flera papyrusmanuskript till exempel **Oxyrhynchus papyri** från 48 efter Kristus som beordrar ett återvändande till sin födelsestad för registrering av myndigheterna.[583]
- Detta var den första skattskrivningen, och den hölls när Quirinius styrde i Syrien. (Luk 2:2) Denne Quirinius är återfunnen på ett mynt och han var prokonsul i Syrien och Kilikien vid tiden för Jesu födelse.[584]
- I kejsar Tiberius femtonde regeringsår, när Pontius Pilatus var ståthållare i Judeen… (Luk 3:1) Det var denne Pilatus som fick ställa den bevingade frågan vad är sanning (Joh 18:38) till Jesus själv. Hans existens och titel finns bekräftad på den så kallade **Pilatusstenen** upphittad i Caesarea Maritima vid medelhavskusten med inskriptionen ”… Pontius Pilatus, Prefekt i Juda…”, figur 186.[585]
- En annan av de män som rannsakade Jesus under hans sista natt i livet var överstepräst Kaifas. Det var han som fällde de profetiska orden: Inser ni inte att det är bättre för er att en man dör för folket än att hela folket går under? (Joh 11:50) När man 1990 grävde söder om tempelberget i Jerusalem rasade taket på en gravkammare ner och blottade tolv stycken så kallade benskrin i vilka man brukade förvara resterna av avlidna människor. Ett av skrinen hade namnet Kaifas inristat (figur 186), vilket sannolikt är samme man som prövade Jesus.[586] {Nästa Arkeologi sida 342.}

Figur 186. Kaifas benskrin (med namnet på gaveln) och Pilatusstenen.

Koder

Nya testamentet har sin egen skapelsevers i Joh 1:1: *I begynnelsen* var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Det är en av två verser i hela Bibeln som inleds med ”I begynnelsen”. Den andra är förstås 1 Mos 1:1: *I begynnelsen* skapade Gud himmel och jord. I figur 29 (sidan 74) har vi sett att Gamla testamentets skapelsevers är genomsyrad av en djupt liggande matematisk struktur, men hur är det med Nya testamentets? Är den också matematiskt designad? Med all sannolikhet, ja! Figur 187 visar att hela versens talvärde är 3627, och då får man inte glömma att ta med ett så kallat *jota subscriptum* som finns i ordet ”begynnelsen” (vid röda pilen i figuren). Det är en riktig bokstav som påverkar ordets betydelse, men den glöms ibland bort beroende på dess ringa storlek. Jesus säger dock att innan himmel och jord förgår ska inte en *bokstav [jota]*, *inte en prick* i lagen förgå (Matt 5:18).

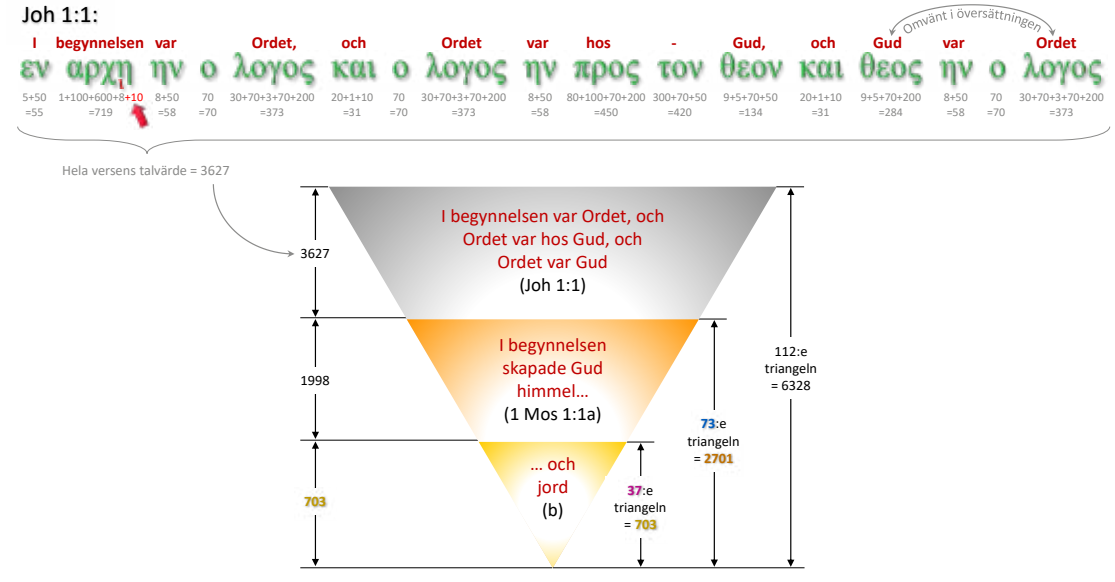

Figur 187. Nya och Gamla testamentenas skapelseverser bildar ett triangeltal tillsammans.

Till skillnad mot 1 Mos 1:1 är talvärdet för Joh 1:1 (= 3627) *inte* ett triangeltal. Däremot bildar talet en matematisk form som kallas *likbent parallelltrapets*, och denna utgör ett triangeltal (det 112:e = 6328) *tillsammans med* 1 Mos 1:1 (figur 187). Den senare versen går dessutom att dela upp i två delar där de två sista orden, ”och jord”, bildar sitt eget lilla triangeltal på 703. De två skapelseverserna – och därmed också de båda testamentena – knyts ihop till en enhet som avslöjar deras gemensamme arkitekt.

En ytterligare finess är att talvärdet för Joh 1:1 (= 3627) är imponerande spegelsymmetriskt. Det är lika med 39x93 som om det bryts ner i sina primtalskomponenter är lika med 3x13x31x3. Jämför gärna med talvärdet för 1 Mos 1:1 som är 2701 eller 37x73. {Nästa Koder sida 337.}

Evangelium

Evangeliet i bestämd form är detsamma som Bibelns frälsningslära. Paulus definierar dess kärna på följande sätt: Bröder, jag vill påminna er om **evangeliet** som jag predikade för er… Genom evangeliet *blir ni frälsta*… Jag förde vidare till er *det allra viktigaste*: att *Kristus dog för våra synder*… att han blev *begravd*, att han *uppstod* på tredje dagen enligt Skrifterna och att han *visade sig* för Kefas och sedan för de tolv. (1 Kor 15:1-5) Evangeliet är dock inte begränsat till Jesu död och uppståndelse. Kristus berättade om det för sina lärjungar och sände ut dem att predika redan *innan* han avslöjade att han skulle dö.[587] Mark 1:14-15 beskriver en händelse tidigt under Jesu mission då han förkunnade Guds *evangelium* och sa: Tiden är inne och *Guds rike är nära*. Omvänd er och tro på *evangeliet*! Här innebär alltså evangeliet *slutlösningen*, det vill säga det kommande Gudsriket. I detta perspektiv blir Jesu uppståndelse en prototyp för dem som följer hans uppmaning att omvända sig och tro på evangeliet.

Evangeliet i ett nötskal

En strukturerad förberedelse inför ett större förändringsarbete (inom till exempel företagsvärlden) innehåller ofta fyra komponenter: bakgrund, problembeskrivning, lösningsförslag och konsekvensanalys. Låt oss göra detsamma för att få en enkel och tydlig beskrivning av evangeliet:

- **Bakgrund**
  Men av trädet med kunskap om gott och ont ska du inte äta, för den dag du äter av det ska du *döden dö*. (1 Mos 2:17)
- **Problem**
  Alla har syndat och saknar härligheten från Gud… (Rom 3:23) *Ingen* rättfärdig finns, inte en enda. Ingen finns som förstår, ingen som söker Gud. Alla har avfallit, alla är fördärvade. Ingen finns som gör det goda, *inte en enda*. (Rom 3:10-12)
- **Lösning**
  Men Gud bevisar sin kärlek till oss genom att *Kristus dog för oss* medan vi ännu var syndare. (Rom 5:8)
  Men nu har det uppenbarats en rättfärdighet från Gud… genom *tro på Jesus* Kristus. (Rom 3:21-22)
- **Konsekvens**
  Så finns nu *ingen fördömelse* för dem som är i Kristus Jesus. (Rom 8:1)

Liknelsen om **den barmhärtige samariern** i Luk 10:30-35 är en uppmaning att visa barmhärtighet mot en medmänniska i nöd, men den går mycket djupare än så. Jesus väljer omsorgsfullt utformningen av berättelsen så att den blir en metaforisk beskrivning av hela Guds frälsningsplan. Liknelsen är evangeliet i ett nötskal. Se hur väl varenda detalj stämmer:

- En man…
  Adam eller en person i allmänhet.

- var på väg från *Jerusalem*…
  Från Guds boning i templet och från en relation med Gud.
- ner till…
  Utförsbacke betyder att mannen föll i synd.
- Jeriko…
  En präststad. Mannen gick alltså från *relation* i Jerusalem till *religion* i Jeriko.
- och råkade ut för rövare.
  Satan och demoner.
- De slet av honom kläderna…
  Adam blev avklädd sin oskuldsfulla renhet i Eden, och detsamma gäller alla människor.
- och misshandlade honom…
  Skuld, skam, rädsla och samvetskval.
- och sedan försvann de och lämnade honom där *halvdöd*.
  Adams relation med Gud bröts omedelbart, medan den fysiska döden kom först 930 år senare.
- En *präst* råkade komma ner samma väg, och när han fick se mannen gick han förbi.
  Religion hjälper inte.
- På samma sätt var det med en *levit*. Han kom till platsen, såg mannen och gick förbi.
  Religiösa människor hjälper inte heller.
- Men en samarier…
  Samariern är Jesus. Båda ogillades av judarna.
- som var på resa…
  Jesus lämnade himlen för att bo hos människorna.
- kom också dit och när han såg mannen *förbarmade* han sig över honom.
  Jesu barmhärtighet!
- Han gick fram…
  Gud kommer till människan.
- och hällde olja…
  En symbol för den helige Ande.
- och vin…
  En symbol för blodet.
- i hans sår och förband dem.
  Jesus helar.
- Sedan lyfte han upp honom på sin *åsna*…
  Symboliserar fredstid till skillnad mot en häst som symboliserar krigstid.
- tog honom till ett *värdshus*…
  Den kristna församlingen.
- och skötte om honom.
  Den kristna omsorgen.
- Nästa dag tog han fram *två denarer*…
  I liknelsen om vingårdsarbetarnas lön motsvarar två denarer två dagslöner.[588] Eftersom en dag är som tusen år (2 Pet 3:8) ska pengarna alltså räcka i 2000 år som är tiden mellan Jesu första och andra ankomster. {Nästa Kronologi sida 339.}
- och gav till värdshusvärden…
  Pastorn i den lokala församlingen.
- och sade: Sköt om honom.
  Uppdraget till de ansvariga i församlingen.

- Och kostar det mer ska jag betala…
  Guds nåd är gränslös.
- när jag kommer tillbaka.
  Jesu återkomst.

Trots envisa rykten om motsatsen är **nästan** i berättelsen inte den som behöver vår hjälp utan den som *ger oss* hjälpen. Jesus frågar vem av dessa tre tycker du var *en nästa* för mannen som råkade ut för rövare? och får svaret den som visade barmhärtighet mot honom (Luk 10:36,37). Det är Jesus som är vår nästa!

Helighet och kärlek

Gud är **helig** vilket betyder att han är avskild från det syndiga och orena. Hans heliga natur älskar sanning och rättvisa men hatar ondska och synd. Därför är det omöjligt för Gud att ha gemenskap med en syndig människa, vilket inte beror på att han – Gud – inte *vill* utan på att hon – människan – inte *kan*. Om en syndare skulle komma i närheten av den helige Guden skulle hon pulvriseras som en insekt i en elektrisk flugfångare. Därför leder synden obönhörligen (!) till död. Gud förklarade detta redan för Adam i lustgården,[589] och det gäller i precis lika hög grad idag som det gjorde för snart 6000 år sedan. Samtidigt är Gud **kärleksfull** och älskar passionerat sina skapade avbilder. Han vill inte se en enda av dem gå under i sin synd.

Vilket dilemma! Å ena sidan kräver Guds helighet att alla dör, men å andra sidan längtar Guds kärlek efter att alla ska leva tillsammans med honom för alltid. Lösningen på detta problem är fullständigt genial, och *han* heter Jesus Kristus (figur 188). *Gud själv dör i syndarens ställe.* På korset, *och endast på korset*, kan Gud samtidigt vara etthundra procent helig och etthundra procent kärleksfull. Synden leder till död på det sätt Gud avslöjade för Adam, och samtidigt erbjuds evigt liv till dem som tar emot Guds Lösning. Guds helighet och Guds kärlek smälter samman på korset och denna syntes kallas *Guds nåd*.

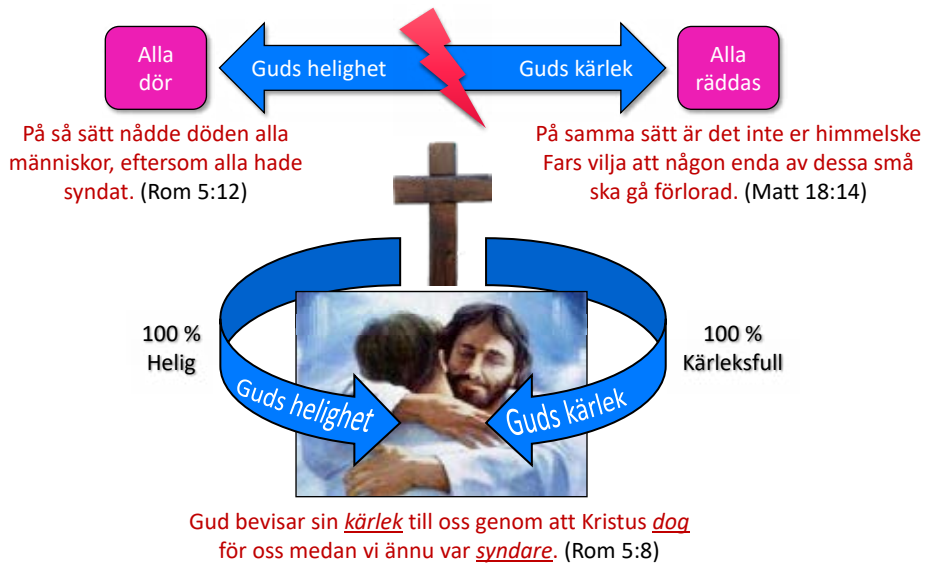

Figur 188. Korset är ett nödvändigt och tillräckligt villkor för att Guds helighet och kärlek ska kunna mötas.

Närliggande Guds helighet är hans **rättfärdighet**. Människan kan få ta del av denna rättfärdighet, vilket betyder att hon får en *rätt position* inför Gud, men det handlar inte om någonting som hon har i sig själv. Den människa som genom tro tar emot Guds korslösning blir *tillerkänd* en rättfärdighet från Gud: Abraham trodde Gud, och det *tillräknades honom* som rättfärdighet. (Jak 2:23) Rättfärdigheten är alltså inte en *egenskap* hos Abraham (eller en troende i allmänhet), utan han har blivit *förklarad* rättfärdig av en extern part, Gud. Jesaja säger: Den som *förklarar mig rättfärdig* är nära. Vem vill då gå till rätta med mig? (Jes 50:8) Hade han baserat sig på sin *egen* rättfärdighet hade det säkert varit många som kunnat ”gå till rätta” med honom, men nu stöder han sig på *Guds* tillräknade rättfärdighet och då göre sig ingen besvär. Vem kan ifrågasätta vad Gud gjort? Gud sätter naturligtvis själv villkoren för vilka han förklarar rättfärdiga, och hans villkor ligger i öppen dager för alla som vill veta. De finns väl dokumenterade och vidimerade i Bibeln.

Synd definieras av Guds absoluta norm för helighet och inte av människans relativa uppfattning av godhet. Gud *kräver* rättfärdighet av oss enligt denna skarpa och icke-förhandlingsbara norm vilket skulle vara fullständigt förödande om han inte samtidigt *ger* oss den rättfärdighet han själv kräver. Och det gör han, *men bara i och genom Jesus Kristus.* Guds primära mål med oss människor är helighet och inte – som vi så gärna vill tro – lycka, hälsa och välmående. Med denna insikt är det svårt att förminska allvaret i synd. Gud straffar den med döden, men när han gör det så lider han själv. Insikten om Guds helighet gör att människan bävar, men insikten om hans kärlek gör att all rädsla försvinner utom rädslan att bedröva en sådan Gud. En fars vrede är mycket värre än en domares.

Frälsning

Frälsning betyder räddning och har två sidor: räddad *till* evigt liv och räddad *från* evig död. I båda betydelserna sker räddningen successivt, och därför används ordet frälsning i tre olika tidsperspektiv i Bibeln:

- Den **initiala** frälsningen är detsamma som **rättfärdiggörelsen** då människan blir räddad från syndens **straff**. Det sker när människan omvänder sig och ger sitt liv till Jesus Kristus. Av nåd *är ni frälsta*! (Ef 2:5)
- Den **pågående** frälsningen är detsamma som **helgelsen** då människan blir räddad från syndens **makt** över henne. Det är den livslånga process där människan lär sig hata synden och leva för Gud. Genom evangeliet *blir ni frälsta*. (1 Kor 15:2)
- Den **framtida** frälsningen är detsamma som **uppståndelsen** då människan blir räddad från syndens **existens** i hennes liv. Det sker vid Jesu återkomst när människans fysiska kropp får liv igen. Men den som håller ut till slutet *ska bli frälst*. (Mark 13:13)

Det innebär att den kristna människan *blev frälst*, *håller på att frälsas* och *kommer att frälsas*. Paulus undervisning i Rom 10:10-13 innehåller alla tre aspekter: Med hjärtat *tror* man och blir rättfärdig [*initial* frälsning], med munnen *bekänner* man och blir frälst [*pågående* frälsning]… Var och en som *åkallar* Herrens namn ska bli frälst [*framtida* frälsning]. Att inte skilja mellan dessa tre tidsperspektiv skapar förvirring om frälsningen är av tro eller gärningar. Den troende människan är frälst även om hon inte bekänner och åkallar men bara i ordets initiala betydelse. Hon har slagit in på en väg som leder till den slutliga frälsningen vid kroppens uppståndelse. Till dess gäller Paulus uppmaning att arbeta med fruktan och bävan på er *frälsning* (Fil 2:12).

Figur 189 visar ett annat sätt att illustrera frälsningens stegvisa natur. Den visar en av de mäktigaste realprofetiorna i hela Bibeln där nationen Israels befrielse från slaveriet i Egypten till självständigheten i Löfteslandet utgör ett mönster för den kristnes vandring från fångenskap till frihet. Märk att Israel vandrade i öknen under större delen av denna tid (motsvarar den kristna helgelsen) och där var det definitivt inte glamour, överflöd och sötebrödsdagar som gällde. Nej det var tuffa tider

för gudsfolket. Orsaken var att allt som stod Gud emot måste dö innan folket kunde komma in i Löfteslandet. Gud tog inte bort synden genom ett gudomligt diktat, utan han lät den härja fritt tills folket självt insåg dess gräslighet och bad om att bli kvitt den. Om han hade opererat bort synden från människan så hade han fått ett *imponerat* egendomsfolk, men det var aldrig hans syfte. Nu lät han istället synden gå så långt att folket ropade till Gud om befrielse, och då han ingrep fick han ett *tacksamt* folk med hjärtat vänt till sin skapare. *Detta* var hans syfte. Den kristna helgelsen fungerar i mångt och mycket på motsvarande sätt. {Nästa Profetia sida 341.}

Israels frälsning	**Fångenskapen** i Egypten	**Uttåget** ur Egypten	**Korsandet** av Röda havet	**Lagen** gavs på Sinai berg	**Ökenvandringen** under 40 år	**Intåget** i det Heliga landet
Den kristnes frälsning	**Det gamla livet** som syndens slav	**Omvändelsen** Förklarad rättfärdig	**Dopet** i vatten	**Anden** ges	**Helgelsen** under hela livet	**Uppståndelsen** till Nya Jerusalem

Figur 189. En jämförelse mellan nationen Israels frälsning och den kristnes frälsning.

Fel väg: Religion

Att vara bibeltroende kristen innebär inte i första hand att tillhöra en **religion** utan att äga en **relation** med universums skapare. Religionens väg går ut på att man på olika sätt försöker köpa sig en position inför Gud och blidka honom genom att utföra goda gärningar eller avstå från onda. Eller så tror man att man blir kristen av att gå till kyrkan vilket är ungefär som att tro att man blir en bil av att stå i ett garage. Många av dessa handlingar är definitivt viktiga och naturliga *följder* av en kristen tro, men de räcker inte på långa vägar till för att reparera en brusten relation med vår skapare. Grundproblemet är nämligen vårt hjärtas inställning. Den oomvända människan inser inte detta djupa förfall av sitt eget *jag* utan försöker gömma sin synd och förneka sin skuld på samma sätt som Adam och Eva försökte skyla sig med fikonlöv.[590] Hon hittar på olika tricks för att framstå som rättfärdig som till exempel att förneka att det finns en absolut moral eller att beskriva sig själv som ”inte sämre än andra”. Hon *kan* inte ens vara objektiv i fråga om Guds normer i Bibeln eftersom de ifrågasätter hennes eget sätt att leva. Den oomvända människan hatar ljuset eftersom det exponerar otillräckligheten av hennes egen *själv*rättfärdighet. Paulus skriver om detta tillstånd när han beskriver israeliter som själva försöker lappa ihop sin relation med Gud: De har en *iver för Gud*, men de saknar den rätta insikten. De känner inte *rättfärdigheten från Gud* utan försöker upprätta sin *egen rättfärdighet*. (Rom 10:2-3)

Alla försök till köpslående med Gud där religionsutövning är betalvalutan är dömda att misslyckas. Det är att förkasta hans gåva eftersom Jesus *redan* utfört allting som krävs för en återupprättad relation. Hur ska man då se på gärningar? De kan definitivt inte vara oviktiga eftersom Bibeln är full av uppmaningar att utföra dem. Gärningarna är i Bibeln en *följd av* att tillhöra Kristus men aldrig en *grund för* det. Aposteln Jakob säger om den som bagatelliserar vikten av gärningar: Visa mig din tro *utan gärningar*, så ska jag visa dig min tro *genom mina gärningar*. (Jak 2:18) Martin Luther är en av dem som genom kyrkohistorien tydligast visat på en rättfärdiggörelse utan gärningar, och han säger insiktsfullt att goda gärningar inte är vägen till Kristus, men Kristus är vägen till goda gärningar. Av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva. Guds gåva är det, *inte på grund av gärningar* för att ingen ska berömma sig. Hans verk är vi, *skapade* i Kristus Jesus *till goda gärningar*. (Ef 2:8-10) Den människa som försöker blidka Gud med sin egen fromhet drabbas lätt av kramp på grund av rädsla att inte räcka till. Den människa som istället åberopar de gärningar Jesus redan gjort i hennes ställe *befrias* till att göra gott från djupet av sitt hjärta.

Kan då en genuint omvänd och rättfärdiggjord människa synda? Ja, men synden är inte längre en livsstil utan mer ett olycksfall i arbetet. Johannes är realist när han säger att om vi säger att vi inte har synd, bedrar vi oss själva (1 Joh 1:8). Samtidigt säger han att den som är född av Gud… inte kan synda (1 Joh 3:9), men detta ska läsas mot bakgrunden av att han konfronterade en omgivning som fortfor i vanesyndande och som argumenterade mot att ett kristenliv behövde leda till en förändring av livsstilen. Johannes talade för en helomvändning i livet men förstod samtidigt att människan inte är perfekt. Därför slutar vi detta stycke med hans trösterika ord från 1 Joh 1:9: Om vi bekänner våra synder, är han trofast och rättfärdig så att han *förlåter oss* våra synder och *renar oss* från all orättfärdighet.

Rätt väg: Omvändelse och tro

Jesus definierar själv vad som leder till en genuin frälsning: *Omvänd er* och *tro* på evangeliet! (Mark 1:15) Den bästa förklaringen på vad **omvändelse** är för någonting är nog att människan börjar *samarbeta med Gud*, vilket inte betyder att hon omedelbart upphör med sina överträdelser utan att hon omvärderar sig själv och sina motiv och ber Gud om att han ska omvandla henne så att hon mer och mer blir lik sin förebild Jesus Kristus. Omvändelsen är att ta ställning *för Gud* och *mot sig själv*. Människan accepterar Guds värdering av henne som en förlorad syndare, och hon försöker inte längre reparera det genom att visa upp sina egna meriter, utan hon böjer sig under korset och ber om Guds nåd. I denna ödmjukande erfarenhet säger den Korsfäste till henne: Den som kommer till mig ska jag *aldrig* visa bort. (Joh 6:37) Den nyomvända människan börjar se sig själv i relation till Guds helighet och påbörjar den långa och ibland smärtsamma helgelseprocessen.

Det är också först nu som människan kan börja läsa Bibeln objektivt. Före omvändelsen är hennes sinne förmörkat av självrättfärdighet, och hon försöker på olika sinnrika sätt läsa in i Guds ord hur hennes fromma ansträngningar ska föra henne till Gud. Efter omvändelsen öppnar den helige Ande Skriften för henne så att hon förstår att det är hennes hjärta det är fel på och att hennes egna bemödanden därför aldrig kan räcka till inför Gud. Med sprudlande entusiasm och överväldigande glädje förstår hon också att de egna förtjänsterna inte heller *behöver* räcka till eftersom Jesus redan fullbordat allt i hennes ställe. Märk turordningen för en rätt förståelse av Bibeln: Om någon *vill* göra hans vilja ska han *förstå* om min lära är från Gud. (Joh 7:17) Det är viljan som leder till förståelse, *inte tvärtom*. Gudsförnekare klagar ofta på bristen på bevis och hävdar att bara det fanns några så skulle de tro på Gud. Bibeln säger precis tvärtom och pekar på att om man inte *vill* tro så kan inga bevis övertyga. Ateisten tror att hans intellekt styr hans hjärta men Bibeln näpser honom med motsatsen. En nyckelvers i detta sammanhang – och i de flesta andra sammanhang också för den delen – är Jak 4:6: Gud står emot de högmodiga men ger nåd åt de ödmjuka. Det är ödmjukhet som är basen för en rätt förståelse av Bibeln, inte intelligens.

Tro är den andra beståndsdelen i en genuin frälsning, och först en beskrivning av vad tro *inte* är för någonting:

- Tro är inte motsatsen till vetande eller intellektuell kunskap.
- Tro är inte att blint framhålla någonting trots motsägande bevis.
- Tro är inte avsaknad av tvivel.
- Tro är inte (att kunna uppbåda) en viss känsla eller upplevelse.

Nej, tro är en *respons på Guds löften i Bibeln*, och man brukar tala om tre komponenter i den frälsande tron:

- **Försanthållande**
  Att tro på Guds existens är naturligtvis nödvändigt, men om det skulle vara en uttömmande beskrivning av den frälsande tron så skulle även många av Guds motståndare vara frälsta: Du tror att Gud är en. Det gör du rätt i. Även de onda andarna tror det, och bävar. (Jak 2:19)
- **Förtröstan**
  Att förtrösta på Gud är att lita på honom och hans trofasthet och att vara viss om att han både kan och kommer att fullborda de löften han gett. Det innebär att vila i Gud. De som förtröstar på Herren är som Sions berg. Det rubbas inte, det står fast för evigt. (Ps 125:1)
- **Lydnad**
  En sund tro får effekter i livet. Aposteln Jakob säger att en tro utan gärningar är död,[591] och i Hebreerbrevets elfte kapitel kan man läsa om många troshjältar som visar sin tro genom att *agera* på Guds kallelser: Noa byggde en ark, Mose lämnade Egypten och *i tron lydde* Abraham när han blev kallad att dra ut till ett land som han skulle få i arv, och han gav sig i väg utan att veta vart han skulle komma (Hebr 11:8). En annan viktig del i lydnaden är dopet: Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlåtna. (Apg 2:38)[592]

Steget att omvända sig och tro har lite olika benämningar i Bibeln:

- Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som *tror på honom* inte ska gå förlorad utan ha evigt liv. (Joh 3:16)
- Den som *hör mitt ord* och *tror på honom* som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet. (Joh 5:24)
- Men åt alla som *tog emot honom* gav han rätten att bli Guds barn, åt dem som *tror på hans namn*. (Joh 1:12)
- Den som *kommer till mig* ska jag aldrig visa bort. (Joh 6:37)
- Se, jag står vid dörren och knackar. Om någon hör min röst och *öppnar dörren*, ska jag gå in till honom och hålla måltid med honom och han med mig. (Upp 3:20) Figur 190 visar en illustration av denna vers där Jesus står vid hjärtats dörr och klappar på. Dörren saknar handtag, och när någon påpekade detta för konstnären lär han ha svarat att det inte var ett misstag. Dörren kan bara öppnas inifrån!

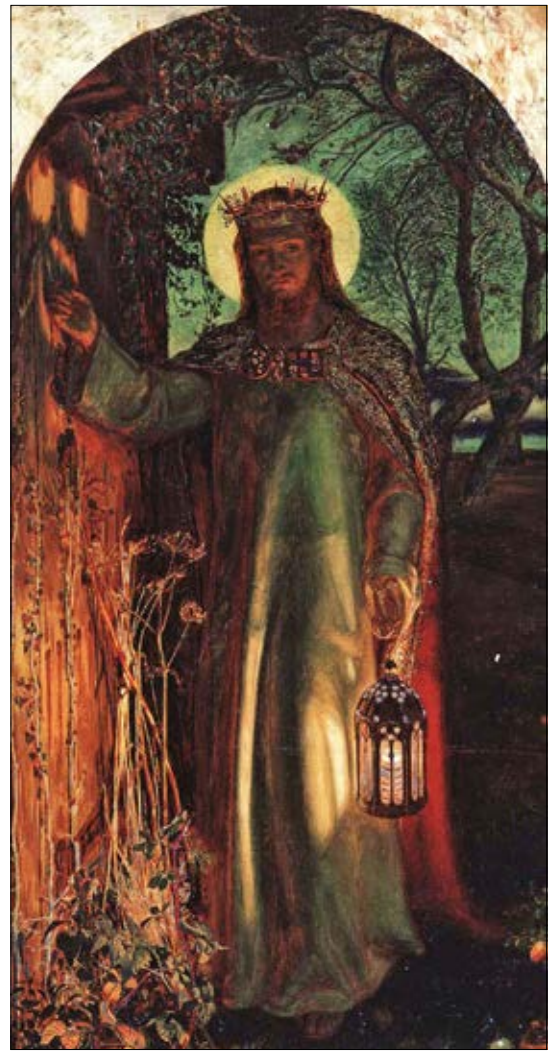

Figur 190. Holman Hunt: Världens ljus (Upp 3:20). Lägg märke till att dörren inte har något handtag på utsidan. (Manchester Art Gallery, 1851.)

Det viktigaste med den kristna tron är inte dess **styrka** utan dess **objekt**. Många säger att ”min tro har frälst mig”, men tron frälser ingen. Det är Honom vi *tror på* som frälser. De religioner som inte har Kristus har därför ingen frälsning *oavsett hur stark tro deras utövare har*. Att var och en blir salig på sin tro är en dödsbringande myt, bokstavligt talat. Hos *ingen annan* finns frälsningen, och under himlen finns *inget annat namn* som människor fått genom vilket vi blir frälsta. (Apg 4:12) Följande tankeexperiment illustrerar skillnaden mellan tron och objektet för densamma: Två människor dör och får vid domen frågan om varför de tror att de ska få komma in i Guds rike. Den ene svarar att ”jag har trott på Jesus” och den andre att ”Jesus har dött för mig”. Den förste stöder sig på något han själv har, medan den andre stöder sig på Någon utanför sig själv – Jesus Kristus. Att svara som den andra personen avslöjar naturligtvis också en tro, men tron är inte längre grunden utan ett sätt att tillägna sig grunden. Ingen kan lägga en annan grund än den som är lagd, Jesus Kristus. (1 Kor 3:11) (Märk att frågan till de två personerna bara är ett tankeexperiment. Ingenting i Bibeln antyder att någon sådan fråga kommer att ställas i verkligheten, och även om den gjorde det skulle naturligtvis inte personernas eviga väl avgöras av en teknikalitet i formuleringen av svaret.)

Den andra personen i tankeexperimentet har alltså *en tro på Kristus* medan den första har en *tro på sin tro på Kristus*. Skillnaden är sublim men milsvid och inte alltid lätt att förstå. Därför ger jag nu som författare mitt eget vittnesbörd om hur jag insåg den viktiga skillnaden. Erfarenheten gjorde ont, men det var det värt!

Personligt vittnesbörd

I ett studentrum på 1970-talet läste jag det lilla evangelisationshäftet ”Har du hört talas om de fyra andliga sanningarna?”. I häftet fanns ett citat från Joh 6:37: Alla som Fadern ger mig kommer till mig, och den som kommer till mig ska jag *aldrig visa bort*. I den stunden sa Jesus detta till mig personligen och inte bara till människor i allmänhet. Stödd på detta bibliska löfte knäppte jag mina händer, lade mitt liv i Jesu händer och på den vägen är det.

I början tyckte jag nog att jag var ett ganska idealiskt Guds barn. Jag hade inga allvarliga laster, jag var en ivrig läsare av Bibeln och jag brann för att berätta för andra om min upptäckt. Visserligen gjorde jag fel ibland, men det gör väl alla? Jag hade ju också fått lära mig att goda gärningar inte var en framkomlig väg till Gud. Skillnaden mellan mig och andra var nog att jag i alla fall *försökte* bli bättre och *ångrade* mina synder. Det måste väl göra mig till en god kristen?

Så började jag omedvetet bygga min frälsning på lite mer subtilt goda gärningar än de uppenbara som att hjälpa behövande, avstå droger och ha regelbundna andakter. Jag trodde ju på Gud. Jag syndade men ångrade efteråt, och jag ville bli bättre. Jag litade på Kristus och hade upplevt Hans kärlek många gånger. *Jag* trodde. *Jag* ångrade. *Jag* ville. *Jag* litade. *Jag* upplevde. Vilken hemsk insikt det var när jag förstod att min tro inte var speciellt stark, att min ånger inte var så allvarligt menad, att min vilja inte var överlåten, att min tillit var beroende på omständigheterna och att mina känslor och upplevelser åkte berg-och-dalbana. *Till och med mina motiv och min vilja var korrupta.* Jag arma människa! Vem ska rädda mig från denna dödens kropp? (Rom 7:24)

Så fort jag öppnade Bibeln verkade jag hamna på ställen som handlade om Guds dom och avvisande av syndiga människor. Jag såg nästan bokstavligt helvetets lågor och kände en panikartad skräck inför att hamna där. (Ja, på den tiden trodde jag på ett helvete.) Som tur var kom ingen välmenande människa till mig med rådet att inte hålla på med religiösa grubblerier. Nej, istället stod *det* där efter några månader – korset av skrovligt trä – så verkligt att hade jag varit där, och då, hade jag fått flisor i händerna. På korset satt Guds egen Son uppspikad. Han såg på mig med kärleksfulla ögon och sa något jag aldrig kommer att glömma: Det är fullbordat! (Joh 19:30) Första gången detta uttryck

används i Bibeln är när hela världen var färdigskapad,[593] men nu använde Jesus det för mig personligen. Om Gud själv har *fullbordat* min frälsning, vem är då jag som tror att jag kan lägga någonting därtill? Inför Honom kan jag inte peka på min stora tro, min allvarliga ånger, min fasta vilja, min varma tillit eller mina stormande upplevelser. Inför Honom kan jag inte komma dragande med någonting jag har i mig själv. Inte någonting alls. *Det är i sanning fullbordat.*

Jag slängde mig på korset och klamrade mig fast. Där ligger jag än idag. Jag är *gjord* rättfärdig av den Gud som inte *gör* några misstag. Även om jag själv många gånger är dubbelhågad så vet Gud vad han vill. Han vill min frälsning och har gått igenom döden för att möjliggöra den. Detta *faktum* bär mig hela vägen fram till Gud, inte min egen torftiga tro på detsamma.

Lagens roll i frälsningen

Lagen eller budordet har en nödvändig plats i Guds frälsningsplan, och den kan delas in i tre delar:

- Lagen **definierar vad som är Guds vilja** och vad som är synd.
  I denna roll skapar lagen ordning i mellanmänskliga relationer.
- Lagen **väcker synden till liv** hos oss.
  Denna roll hos lagen kan vara svår att förstå. Det är alltså inte bara så att lagen avslöjar vad som är synd utan den till och med boostar synden i oss. Det är ungefär som att palla äpplen, inte för att det är gott utan för att det är förbjudet. Det hela avslöjar människans djupa förfall där det inte bara är syndens (kortvariga) njutning som lockar, utan upproret mot Skaparen *i sig* ger en extra kick: Jag hade inte vetat vad begäret var *om inte lagen hade sagt*: Du ska inte ha begär. Men synden grep tillfället och *väckte genom budordet* alla slags begär i mig. Utan lag är synden död. (Rom 7:7-8) Denna trotsiga egenskap kan driva människan till nästa punkt.
- Lagen **gör oss medvetna om synden, pekar på nåden och verkar omvändelse**.
  Gud använder lagen till att få människan att förstå sin otillräcklighet inför hans stränga krav. I detta läge kan hon antingen försmäkta under oket eller, vilket naturligtvis är den avsedda vägen, ropa till Gud om nåd över sin oförmåga. En sådan sinnesändring har Gud både planerat och hoppats på, men han tvingar den inte på någon. Då/om den kommer tar Gud emot den förkrossade människan med öppna armar. Så har lagen blivit vår *uppfostrare* till Kristus. (Gal 3:24, 1917 års översättning) Vad som ges genom lagen är *insikt om synd*. (Rom 3:20) Men där synden blev större, där *överflödade nåden* ännu mer. (Rom 5:20) Någon har sagt insiktsfullt att det inte går att förstå den lösning Jesus erbjuder utan att först förstå det problem Mose beskriver.

Romarbrevet innehåller en genomgripande undervisning om lagens roll, sammanfattad i figur 191. Figuren beskriver två ömsesidigt uteslutande vägar (kallas dikotomi): lag-synd-död (röd i figuren) och nåd-rättfärdighet-liv (blå i figuren). Människan blir **befriad** från lag till nåd, hennes **tro** för henne från syndatillståndet till rättfärdiggörandet och **dopet** tar henne från död till liv. (Nedsänkningen i dopgraven är till och med en symbol för en begravning där den gamla människan försvinner och den pånyttfödda människan uppstår: Ni avkläddes er syndiga natur och *begravdes* med honom *i dopet*. I dopet blev ni också *uppväckta* med honom. Kol 2:11-12)

Under den pågående helgelsen flyttas aldrig en människa helt och hållet från den övre vägen i figuren till den nedre. Hon har två naturer och helgelsens syfte är att låta den *gamla människan* få mindre och mindre inflytande till förmån för den *nya pånyttfödda människan*. Paulus beskriver brottningskampen mellan de två naturerna på ett mycket målande sätt: Jag kan inte fatta att jag gör som jag gör. Det jag vill, det gör jag inte, men det jag hatar, det gör jag… I min inre människa gläder jag mig över Guds lag, men i mina lemmar ser jag en annan lag som *kämpar mot lagen i mitt sinne* och gör mig till fånge under syndens lag i min kropp. (Rom 7:15-23)

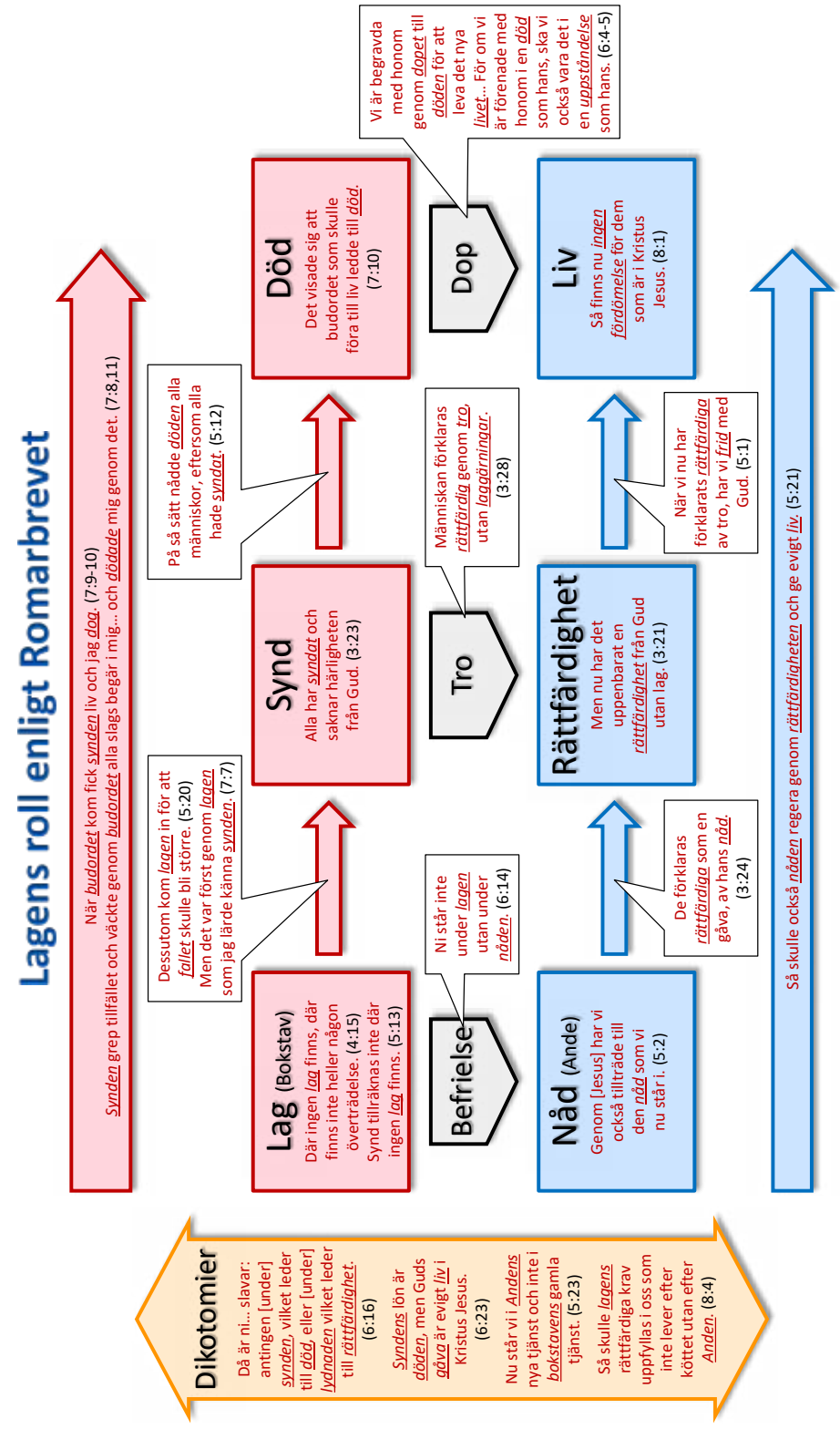

Figur 191. Lagens roll enligt Romarbrevet.

Det nya förbundet

Vilken är då den ”lag” vars roll beskrivits i förra avsnittet? Primärt syftar Paulus på Moselagen men resonemanget är nog långt ifrån begränsat till denna. Mose lag var ett nationellt juridiskt system som gällde för en viss nation under en viss historisk tid. Den var grunden för **det gamla förbundet**, medan **det nya förbundet** kan anpassas till alla nationer och alla tider. ”Lagen” kan betyda Moselagen men också människans allmänna benägenhet att med religionsutövning och goda gärningar försöka blidka Gud. Att vara rättfärdig innebär att ha en *rätt position* inför Gud. Det är denna status som den oomvända människan försöker ”köpa” genom sitt förment fromma leverne som blir hennes lag.

Gud menar alltid vad han säger och därför måste Moselagens krav uppfyllas. Det var orsaken till att Jesus blev människa och uppfyllde lagen i andra människors ställe: Jag har inte kommit för att upphäva [lagen och profeterna] utan för att *uppfylla*. (Matt 5:17) Det är därför av avgörande betydelse att Jesus aldrig bröt mot Moselagen, och på korset uppfyllde han också dess krav på blodsoffer för synd: Han har… framburit sig själv som ett felfritt offer åt Gud. (Hebr 9:14) Det är på detta sätt som Jesus friköpt oss från lagens förbannelse genom att bli en förbannelse i vårt ställe (Gal 3:13). Men vi är inte bara befriade från *följderna* av lagen utan även från lagen *i sig*: Han har… *utplånat skuldebrevet* som vittnade mot oss med sina krav. Det tog han bort genom att spika fast det på korset. (Kol 2:13-14) Som en konsekvens av detta säger Paulus: *Låt därför ingen döma er* för vad ni äter och dricker eller när det gäller högtid eller *nymånad* eller sabbat. (Kol 2:16) Den kristne är alltså fri från både lagen och lagens krav. Det fanns visserligen en diskussion bland de tidigaste kristna om hedningar som kommit till tro skulle åläggas att följa Moselagen, och konklusionen blev att de bara behövde hålla sig borta från sådant som blivit orent genom avgudadyrkan, från sexuell omoral, från kött av kvävda djur och från blod (Apg 15:20).

Även om den kristne inte stöder sig på Guds **förbund med Mose** så stöder hon sig på det tidigare **förbundet med Abraham**: Det var *inte genom lagen* som Abraham och hans avkomlingar fick löftet att ärva världen, utan *genom den rättfärdighet som kommer av tro*… och löftet står fast för alla hans avkomlingar, inte bara för dem som hör till lagens folk [judarna] utan också för dem som har Abrahams tro [alla kristna]. (Rom 4:13-16) I Gal 3:19 frågar Paulus varför lagen över huvud taget gavs när Gud *redan hade* gett Abraham ett löfte om ett arv, och han svarar själv att den blev *tillagd* på grund av överträdelserna för att gälla *tills* avkomlingen kom, han som löftet gällde. Syftet med denna period av lag är alltså att Skriften [har] inneslutit allt under synd, *för att det som var utlovat ska ges genom tron* på Jesus Kristus (Gal 3:22). Märk att hela idén med lagen är att peka mot den kommande Frälsaren.

Ska vi synda, eftersom vi inte står under lagen utan under nåden? *Verkligen inte!* (Rom 6:15) I det nya förbundet står kristna under en annan lag, Kristi lag, och Paulus presenterar sig som att han bytt från Moselagen till denna nya lag: Jag själv är inte under [Mose-]lagen… utan lyder under *Kristi lag*. (1 Kor 9:20-21) Under det gamla förbundet gällde alltså Moselagen och under det nya förbundet gäller Kristi lag. De har båda samma lagstiftare, Gud, och bygger på samma principer, men de har olika utformning. **Moselagen** är en **bokstavens lag** och innehåller många bud av karaktären ”du ska…” och ”du ska inte…” **Kristi lag** är en **andens lag** som talar till hjärtat: Jag ska ge er ett *nytt hjärta* och låta en *ny ande* komma in i er. Jag ska ta bort stenhjärtat ur er kropp och ge er ett hjärta av kött. (Hes 36:26) I det nya förbundet är det alltså hjärtats inställning som avgör. Det gamla förbundet skrevs av Guds finger på tavlor av sten till människohjärtan av sten, medan det nya förbundet skrivs av den helige Ande direkt på människohjärtan av kött. Det är därför som pingsten pekade historiskt på lagens givande och profetiskt mot Andens givande (figur 127, sidan 229). Det är därför som lagens givande ackompanjerades av eld på berget av sten medan Andens givande åtföljdes av tungor av eld på människor av kött.[594]

Vad är då **Kristi lag**? När Jesus får frågan om vilket som är det främsta budet svarar han: Du ska *älska Herren* din Gud av hela ditt hjärta, av hela din själ, av hela ditt förstånd och av hela din kraft… Du ska *älska din nästa* som dig själv. Inget annat bud är större än dessa. (Mark 12:30-31) Detta **dubbla kärleksbud** är därför den bästa sammanfattningen av Kristi lag. Märk att det inte består av en uppräkning gärningar som ska utföras eller undvikas, utan det uttrycker ett sinnelag eller en ambition. Paulus sammanfattar det med: Bär varandras bördor, så uppfyller ni *Kristi lag*. (Gal 6:2) Samme apostel säger också att alla bud sammanfattas i detta ord: Du ska älska din nästa som dig själv… Alltså är kärleken *lagens uppfyllelse* (Rom 13:9-10).

Nya testamentet innehåller också en lite mer handgriplig instruktion om vad Kristi lag innebär, och den finns dokumenterad i Jesu bergspredikan.[595] Jesus ersätter här det gamla förbundet med det nya genom att upprepade gånger betona att ni har hört att det är sagt… [men] *jag* säger er… (6 gånger i Matt 5:21-48). Det åhörarna ”hört att det är sagt” är citat ur Moselagen, och genom att byta ut dessa gudskommandon med något han själv säger så uttrycker Jesus en oerhörd auktoritet. Jesus substituerar Moselagens gärningar mot hjärtats inställning och skärper samtidigt till budordet för att avslöja åhörarnas fullständiga oförmåga att för egen maskin uppfylla Guds krav:

- Mord byts mot att inte bli vred eller kalla någon för idiot eller dåre.
- Äktenskapsbrott byts mot att se med begär på en kvinna.
- Att ge skilsmässobrev byts mot att inte skilja sig alls (av annat skäl än sexuell synd).
- Att inte svära falskt byts mot att inte svära alls och att låta ja vara ja och nej vara nej.
- ”Öga för öga och tand för tand” byts mot att inte stå emot den som är ond.
- Att älska sin nästa men hata sin fiende byts mot att älska alla människor.

Det finns också andra paralleller mellan Moselagen och bergspredikan. Båda gavs på ett berg, och båda innehåller tydligt uttalade välsignelser och förbannelser: Moselagens välsignad ska du vara och förbannad ska du vara (5 Mos 28:1-19) motsvaras av bergspredikans saliga är ni respektive ve er (Luk 6:20-26).

Det nya förbundet innebär alltså frihet från lagens krav. Det är grundat på inställningen hos det hjärta som sinnesförnyats vid omvändelsen. Det ger dock inte den kristne en licens att synda. *Kristen frihet är inte att få göra det man vill utan att kunna göra det man bör.* Nåden, inte lagen, ger denna möjlighet.

Övergångstid

Bytet från det gamla till det nya förbundet skedde inte momentant, utan det var en process som varade under fyrtio år då de två förbunden gällde sida vid sida. Den successiva övergången illustreras med snedstrecket i figur 2 på sidan 12:

- Under sin aktiva tid på (troligen) 3½ år förberedde Jesus sina apostlar på det nya förbundets ankomst genom att lära ut det ”privat” till dem. Det var ännu inte dags att realisera förbundet, och därför använde Jesus liknelser *med syfte att folket ännu inte skulle förstå*: Ni [apostlarna] har fått del i Guds rikes hemlighet. Men de som står utanför får allt i liknelser, *för att de ska se och se och ändå inte se*, och höra och höra och ändå inte förstå, *så att de inte vänder om* och får förlåtelse. (Mark 4:11-12) Judarnas tid hade ännu inte kommit och därför var det inte meningen att de *i detta skede av frälsningsplanen* skulle förstå liknelsernas innebörd eller det nya förbundet. Apostlarna däremot skulle förberedas för sitt missionsuppdrag och därför, när han var *ensam med sina lärjungar* förklarade han allt (Mark 4:34). Under hela denna tid gällde det gamla förbundet för judarna, och därför uppmanade Jesus dem att följa Moselagen och förebrådde dem när så inte skedde.[596] *Allt som Jesus lärde sina apostlar var därför avsett för kristna (judar och hedningar),*

medan hans publika undervisning var avsedd för judarna under det gamla förbundet. Detta är en nyckel för en rätt förståelse av Jesu undervisning. Märk till exempel att bergspredikan främst är riktad till apostlarna vilket både Matteus och Lukas poängterar: När Jesus såg folkskarorna gick han upp på berget. Han satte sig ner, och *hans lärjungar kom fram till honom*. *Då* började han tala och undervisa *dem*. (Matt 5:1-2) Jesus lyfte blicken, *såg på sina lärjungar och sade…* (Luk 6:20)

- Vid missionsbefallningen efter Jesu uppståndelse sjösätts det nya förbundet. Nu är lärjungarna tillräckligt tränade för uppgiften, och Jesus säger att de kommer att få ytterligare kunskap när den helige Ande kommer.[597] Marschordern lyder: Gå därför ut och *gör alla folk till lärjungar*! Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla *allt som jag befallt er*. (Matt 28:19-20) Det nya förbundet ska nu alltså föras vidare från ”er”, det vill säga apostlarna, till ”alla folk”, det vill säga både judar och hedningar. Tidigare var de tolv utsända till de förlorade fåren *av Israels hus* med stränga order att inte gå bort till hedningarnas område. Deras budskap var då inte heller ”allt” som Jesus befallt utan en betydligt enklare predikan om att himmelriket är nära (Matt 10:5-7).
- Sedan inhiberas det gamla förbundet successivt under fyrtioårsperioden från missionsbefallningen till Jerusalems förstörelse cirka år 70 efter Kristus. Efter detta datum fanns inte längre något tempel eller offeraltare vilket omöjliggjorde en fortsatt efterlevnad av Moselagen. Hebreerbrevets författare skrev *strax före* denna förödande händelse att när han talar om ett nytt förbund, har han därmed förklarat *det förra föråldrat*. Och det som blir gammalt och föråldrat är *på väg att försvinna* (Hebr 8:13). Eftersom templet ännu inte var ödelagt kunde offertjänsten fortsätta ännu en tid, men det var inte långt kvar till dess en definitiv punkt sattes.

Den mosaiska lagen har dock aldrig upphört att gälla för judarna **som nation**. **Individen** kan frälsas genom det nya förbundet eftersom Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse (Gal 3:13), men eftersom Israel inte accepterat denna utväg gäller förbannelsen fortfarande. Därför är de i exil. Nationen kommer att omvända sig genom att återuppta offertjänsten i ett återuppbyggt tempel innan Gud slutligen frälser den genom Kristi blod. Detta blir ett ämne längre fram i MDV.

Hedningar och Vedermöda

Efter Jesu död, uppståndelse och himmelsfärd följer en tid då evangeliet ska spridas över världen. Processen startade i Jerusalem, och glädjebudskapet fördes med apostlarna till övriga Medelhavsområdet och därifrån vidare till jordens alla nationer. Tidigt under perioden skingrades judarna ut över jorden, och den kristna församlingen övertog huvudansvaret för att sprida evangeliet om frälsningen i Kristus. Det är i detta skeende vi befinner oss idag, men det kommer snart att avlösas av nästa betydande period i Guds frälsningsplan, den sjuåriga vedermödan.

Andens utgjutande

Efter himmelsfärden var Jesus inte längre fysiskt närvarande hos dem som skulle utföra missionsuppdraget, men han hade ordnat så att de fick support i sin uppgift från annat håll. Innan han lämnade sina apostlar lovade han att [Fadern] ska ge er en annan *Hjälpare* som ska vara hos er för alltid: **sanningens Ande** (Joh 14:16). Andens uppdrag finns definierat i Joh 16:13-14: Sanningens Ande… ska… *leda er in i hela sanningen*… han ska *förkunna* för er vad som kommer att ske. Han ska *förhärliga mig*. Sanningens Ande är alltså en personlig närvaro av Gud bland de kristna även efter att Jesus lämnat jorden. Det är det sätt på vilket Fadern och Sonen kommunicerar med sin jordiska församling från den himmelska tronen.

Jesus uppmanade sina apostlar att inte lämna Jerusalem förrän de hade fått den utlovade Anden,[598] och när det sedermera skedde på pingstdagen tio dagar efter att Jesus lämnat dem vid sin himmelsfärd, så var det med dunder och brak: Då hördes plötsligt från himlen ett *dån* som när en *våldsam storm* drar fram, och det fyllde hela huset där de satt. *Tungor som av eld* visade sig för dem och fördelade sig och satte sig på var och en av dem. Alla uppfylldes av den helige Ande. (Apg 2:2-4) Anden var närvarande redan på Gamla testamentets tid, men då var det för särskilda människor och särskilda uppgifter.[599] Den första pingstdagen innebar en ny manifestation av gudomlig närvaro vilket skapade en fräsch *en-het* mellan Kristus och hans kropp – församlingen. Här finns en tajt koppling mellan den **livsande** som levandegjorde den *mänskliga kroppen* vid skapelsen[600] och den **helige Ande** som levandegör *Kristi kropp*: På samma sätt som livsanden förvandlar en död människas kropp till en levande varelse så förvandlar den helige Ande en död församling till en levande Kristi kropp. Den helige Ande är det sammanhållande kittet mellan (med-)lemmarna i den kristna församlingen: I en och *samme Ande* är vi alla döpta för att höra till en och *samma kropp*. (1 Kor 12:13) I [Kristus] blir också ni *sammanbyggda* till en boning åt Gud *genom Anden*. (Ef 2:22)

Det är därför som hädelse mot den helige Ande är den värsta synden: All synd och hädelse ska människorna få förlåtelse för, men hädelse mot Anden *kommer inte att förlåtas*. (Matt 12:31) Att förkasta Guds Ande är ju att förkasta det sätt på vilket Gud arbetar bland människor idag, och då återstår inget annat sätt på vilket han kan nå dem med sitt kärleksfulla budskap.

Tungotal

Andens utgjutelse på den första pingstdagen fick ett spektakulärt resultat: Alla uppfylldes av den helige Ande och började *tala främmande språk*, alltefter som Anden ingav dem att tala. (Apg 2:4) Det var omkring 120 lärjungar samlade,[601] och de började tala jordiska språk fullt begripliga för åhörarna som var fromma *judiska* män *från alla folk* under himlen (Apg 2:5). Det var alltså judar som bodde utspridda i Medelhavsområdet och som därför inte längre hade hebreiskan som sitt modersmål. Många av dem var säkert samlade i Jerusalem inför pingsten som lagen påbjöd,[602] och när de hörde sina egna hemspråk blev de mycket förundrade och utbrast: Vi [hör] dem tala *på våra egna språk* om Guds väldiga gärningar! (Apg 2:11)

För att förstå vad detta *tungomålstal* var för någonting går vi till Paulus beskrivning i 1 Kor 14:21-22: Det står *skrivet i lagen*: Genom *främmande språk* och främmande läppar ska jag tala till *detta folk [judar]*, och inte ens då ska de lyssna till mig, säger Herren. Alltså är **tungomålen** ett *tecken* inte för de troende utan *för de otroende* [fortfarande judar]. Lagcitatet som Paulus refererar till finns i Jesajas tjugoåttonde kapitel och av detta förstår vi vad tungomålstalet handlar om:

- Vem kan han lära förstånd? För vem förklarar han budskapet?… För det är bud på bud, bud på bud, ljud på ljud, ljud på ljud, lite här, lite där! (vers 9-10)
  Judarna (i gemen) förstod inte Jesu undervisning i liknelser och annat, och därför behövde de höra budskapet på ett annat sätt. Det är detta Paulus kallar *tecken* och det bestod av…
- Genom stammande läppar och *på främmande språk* ska han tala till *detta folk*… (vers 11)
  ”Detta folk” syftar som sagt på judarna, och de ”främmande språken” är det som hände på den första pingstdagen.
- … han som en gång sade till dem: “Här är viloplatsen, låt den trötte vila. Här finns ro.” (vers 12)
  Här definieras *budskapet* i tungomålstalet. Judarna fick alltså höra evangeliet på sina egna språk. (Denna del utelämnar Paulus i sitt citat.)
- Men de ville inte lyssna. (vers 12)
  Judarna (i gemen) tog inte emot evangeliet.

- Hör därför Herrens ord, ni hånare som *härskar* över folket här i Jerusalem. (vers 14)
  Budskapet är alltså till de judiska ledarna.
- Ert *förbund med döden* ska upplösas, er pakt med dödsriket ska inte bestå. (vers 18)
  ”Döden” refererar här till den romerska makten som de judiska ledarna ingick en allians med då de fick Jesus dödad.
- När *gisslet* far fram som en störtflod ska ni bli nertrampade av det. (vers 18)
  Detta skedde när templet förstördes runt år 70 efter Kristus.

Paulus fastställer alltså tungomålstalet som ett “tecken… för de otroende” och knyter sin definition till profetian i Jesajas tjugoåttonde kapitel där *tecknet är templets förstörelse och de icke-troende är de judiska ledarna*. Jesaja visar vidare att tungomålstalets innehåll var ”här är viloplatsen” syftande på evangeliet, och det bar med sig en varning för att inte hörsamma detta vilket skulle resultera i att det religiösa systemet (med dess ledare) skulle gå under. När detta sedermera skedde vid Jerusalems förstörelse hade tungomålstalet *i denna form* spelat ut sin roll vilket Paulus uttrycker som att tungomålen ska tystna (1 Kor 13:8). Det råder delade meningar om det finns andra former av tungomålstal.

Apostlarnas mission

På himlen representeras apostlarnas missionsuppdrag av stjärnbilden *Oxen* (figur 192). Paulus jämför sitt evangelieuppdrag med en oxes arbete och pekar på att båda har rätt att äta sig mätta: Är jag inte *apostel*… Har inte vi rätt till mat och dryck?… Det står skrivet i Mose lag: Du ska inte binda för munnen på *oxen* som tröskar. Är det oxarna Gud bekymrar sig om? Säger han det inte snarare *för vår skull*? (1 Kor 9:1-10)

Figur 192. Stjärnbilden Oxen.

På Oxens skuldra finns konstellationen **Plejaderna** som också kallas Sjustjärnorna eller *de sju duvorna*. Duvan symboliserar Guds Ande, och enligt Uppenbarelseboken har Gud just sju andar.[603] Det är Guds Ande som ger apostlarna kraft i deras mission.

Även i Salomos tempel fanns oxen som en symbol för att bära ut evangeliet. På gården utanför själva byggnaden fanns ett *kopparhav* (i centrum av figur 146 på sidan 264), ett stort kar som var avsett för olika reningshandlingar. Symboliken i 2 Krön 4:4-6 är påtaglig:

- Havet stod på *tolv oxar*. Motsvarar de tolv apostlarna.
- Tre var vända mot norr, tre mot väster, tre mot söder och tre mot öster. Evangeliet skulle bäras ut över jorden i alla väderstreck.
- Havet stod ovanpå oxarna, och deras bakdelar var alla vända inåt… Men havet var för prästerna att tvätta sig i. Oxarna stod redo att bära ut prästernas reningsvatten till alla folk. Idag kallas alla kristna för präster, och de har blivit renade i dopets vatten. Det är detta nya reningsvatten som apostlarna enligt missionsbefallningen ska bära ut över jorden.[604] {Nästa SB sida 347.}

Fullkomlig fullhet

Som vi flera gånger sett har talen i Bibeln ofta en symbolisk betydelse (översikt 5, sidan 420). Det finns åtminstone två ställen i den apostoliska undervisningen där talet för fulländning – sju – kombineras med talet för fulltalighet – tio – för att signalera en fulländad fulltalighet eller kanske en fulltalig fulländning. Vad är det då som förtjänar ett sådant kraftfullt epitet? Ena gången är för att betona den *trygghet* som den troende människan har i Kristus, och andra gången är för att beskriva hennes nya *relation* med sin Skapare:

Vem kan skilja oss från Kristi kärlek? 1) Nöd eller 2) ångest, 3) förföljelse eller 4) svält, 5) nakenhet, 6) fara eller 7) svärd?… För *jag är viss om* att varken 1) död eller 2) liv, varken 3) änglar eller 4) furstar, varken 5) något som nu är eller 6) något som ska komma, varken 7) makter, 8) höjd eller 9) djup eller 10) något annat skapat ska kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår Herre. (Rom 8:35-39)

Ni har *inte kommit till* 1) ett berg som man kan ta på, till 2) flammande eld och 3) töcken, 4) mörker och 5) storm, till 6) basunljud och 7) en röst som talade sådana ord att de som hörde den bad att få slippa höra mer… Nej, ni *har kommit till* 1) Sions berg och 2) den levande Gudens stad, 3) det himmelska Jerusalem, till 4) änglar i mångtusental, till 5) en festgemenskap och 6) församling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen, till 7) Gud som är allas domare och till 8) andarna av rättfärdiga som nått fullkomningen. Ni har kommit till 9) det nya förbundets medlare, Jesus, och 10) det renande blodet som talar starkare än Abels blod. (Hebr 12:18-24)

Tre exakta tal

När Paulus var på väg till Rom för att sprida evangeliet led han skeppsbrott och blev tillsammans med båtens passagerare räddad iland på ön Malta. Apostlagärningarna rapporterar om det *exakta* antalet passagerare på båten, och man kan undra varför. Det finns faktiskt bara tre tal i Nya testamentet som trots att de är någorlunda stora är exakt angivna:

- Vid skeppsbrottet var det allt som allt **276** personer ombord (Apg 27:37).
- Efter Jesu uppståndelse visade han sig för några av lärjungarna som var ute och fiskade och sa till dem att kasta ut nätet på höger sida om båten för att få god fångst (figur 182, sidan 316). De följde uppmaningen och då de drog upp nätet var det fullt av stora fiskar, **153** stycken (Joh 21:11).
- Vilddjurets tal… är **666**. (Upp 13:18)

Varför denna noggrannhet? Varför inte säga att det var nästan 300 personer ombord och cirka 150 fiskar? Bibeln brukar inte innehålla onödig information och säkert inte här heller. De tre talen hör faktiskt ihop på ett grundläggande sätt, och 666 är det centrala talet här liksom tidigare (figur 21, sidan 59). Jesu uppmaning kommer återigen i fokus: Här krävs vishet. Den som har förstånd ska räkna ut vilddjurets tal. (Upp 13:18)

Figur 193 visar några ”attribut” av talet 666: 1 siffra, 2 siffror, 3 siffror och multiplikation av 2 siffror. (Multiplikation av alla 3 siffrorna uppstår som ett resultat istället.) Alla är triangeltal, och om de får bilda hörn i en större triangel börjar intressanta saker hända:

- En siffra från 666 är 6 som är ett triangeltal. Om det får bilda hörnen i ett större triangeltal (se figuren) så skapas det 7:e triangeltalet som är lika med 28. Det finns 7 ord och 28 bokstäver i Första Moseboken 1:1.
- Två siffror från 666 är 66 som också är ett triangeltal. Som hörn bildas det 23:e triangeltalet som är 276. Där kom antalet människor på båten!

- Alla tre siffrorna 666 som hörn skapar det 73:e triangeltalet som vi kan kalla *skapelsetriangeln* eftersom den är lika med 2701, talvärdet för hela Första Moseboken 1:1 (figur 29, sidan 74).
- Om två siffror multipliceras (6x6) så fås 36. Detta tal som hörn bildar det 17:e triangeltalet som är 153. Fiskarna!
- Om alla tre siffror multipliceras (6x6x6) så fås 216 som inte är ett triangeltal. Däremot finns talet med som ett påtagligt resultat eftersom det är omkretsen på skapelsetriangeln.
- Skapelsetriangeln innehåller tre olika trianglar: 666, 703 och 2701 (hela triangeln). Dessa ”råkar” vara de tre första triangeltalen som är delbara med 37, talet som dyker upp överallt. Och ordningsnumret på 2701-triangeln är 73 som gånger 37 blir 2701. Något stort är i görningen.

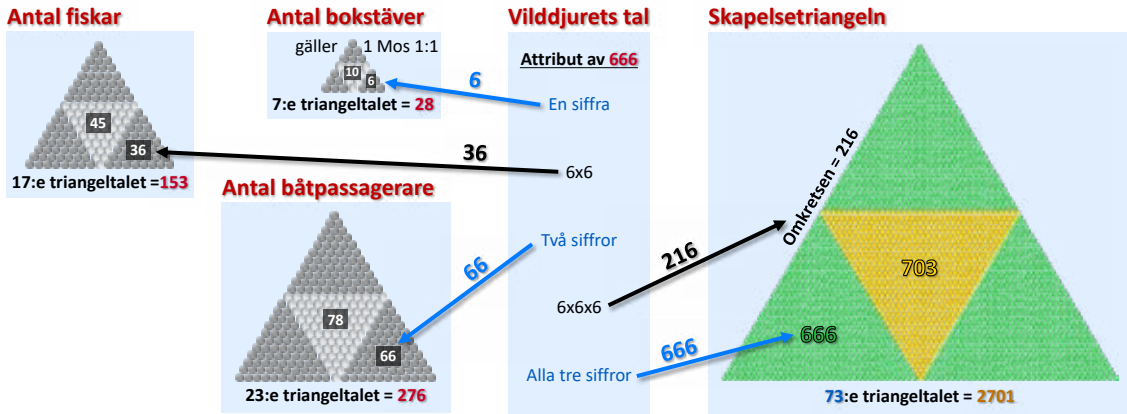

Figur 193. Samband mellan de tre talen 153, 276 och 666.

Det går alltså att argumentera för att Jesu gåta om vilddjurets tal – taget tillsammans med antal fiskar och antal personer på båten – lägger grunden för den numeriska strukturen i Bibelns första vers. *Varför* Bibeln väljer att göra kopplingen till fiskar och personer är okänt, åtminstone för mig. Kanske den ”vishet” som Jesus appellerar till ännu inte har infunnit sig? {Nästa Koder sida 407.}

Hedningarnas tider

När Jerusalems tempel förstördes av romarna cirka år 70 hade judarna inte längre något sanktionerat altare, och därför kunde de inte utföra offertjänsten enligt Moselagens krav. Judarna spreds över världen och samtidigt gick evangeliet ut till jordens hednanationer. Den tid som inleddes på detta sätt kallas därför för **hedningarnas tider**: Jerusalem ska trampas av hedningar tills *hedningarnas tider* är fullbordade. (Luk 21:24) Den avslutas när judarna återvänt till Israel, byggt upp offeraltaret i Jerusalem och återupptagit offertjänsten.

Hedningarnas tider kan sägas starta successivt tillsammans med det nya förbundet, det vill säga från Jesu uppståndelse till templets förstörelse. Perioden har alternativa namn (varianter förekommer):

- **Diasporan**, ett ord som i allmänhet betyder ”förskingring” men ofta används för just judarnas utspridning över jorden efter Jerusalems fall år 70.
- **Den andra exilen**, där den första exilen är den babyloniska fångenskapen efter det att Nebukadnessar intagit Jerusalem på 500-talet fvtk.
- **Nådens tid** som kontrast till lagens tid.
- **Den stora parentesen**, ett uttryck som kommer av att Guds frälsningsplan gör en paus *betraktat ur ett judiskt perspektiv*.

- **Kyrkans tid**, vilket är ett arv från den så kallade *pretribulationismen* som menar att kyrkan kommer att flyttas bort från jorden genom ett uppryckande före (*pre-*) vedermödan (*tribulation*). (Ett alternativt synsätt är *posttribulationism* där uppryckandet sker efter (*post-*) vedermödan.)
- **Gapet i Daniels årsveckor** som förklaras nu:

Tidsluckan i Daniels årsveckor

Daniels årsveckor handlar om judarna och Jerusalem: Sjuttio veckor är bestämda *över ditt folk* och *över din heliga stad*. (Dan 9:24) Under hedningarnas tider *står därför den profetiska klockan stilla*, och därför innehåller årsveckorna (figur 169, sidan 293) en tidslucka. Den började vid tiden runt Jesu korsfästelse och kommer att avslutas när judarna fullt ut har återvänt till Jerusalem och vedermödan startar. Snart kommer alltså klockan att börja ticka igen.

Luckan antyds redan av Dan 9:26-27: *Efter* de sextiotvå veckorna [plus de sju första] ska *(1) den Smorde förgöras*, helt utblottad. Och *(2) staden och helgedomen ska förstöras* av folket till en furste som kommer. Men slutet kommer som en störtflod… Han ska *(3) stadfästa ett förbund* med de många *under en vecka*. Här beskrivs en tidsföljd av tre händelser, och eftersom 1 (Jesu korsfästelse) sker *efter* den 69:e veckan och 3 (vedermödan) pågår under *hela* den 70:e veckan, så måste 2 (templets förstörelse under romarna cirka år 70 efter Kristus) ske *mellan* den 69:e och den 70:e veckan. Eftersom historien visat att det förflöt 40 år mellan korsfästelsen och templets förstörelse så måste tidsluckan vara av *minst* denna längd. I verkligheten är den mycket längre än så eftersom den 70:e veckan ännu inte börjat.

Årsveckorna löper alla med start på hösten vid det bibliska nyåret (basunhögtiden) och avslutas vid samma högtid sju år senare. (Den första årsveckan började på basunhögtiden när judarna återupptog offertjänsten efter den babyloniska fångenskapen.[605]) Jesus korsfästes vid påsk på våren, och eftersom detta var *efter* den 69:e årsveckan så måste denna ha löpt ut vid nyåret ett halvår dessförinnan. (Därför kan vi specificera ”efter” i Dan 9:26 till: *[Sex månader] efter* de sextiotvå veckorna ska den Smorde förgöras.) Tidsluckan i årsveckorna började vid denna basunhögtid omedelbart efter den 69:e veckan, och det var då som Jesus förklarade för sina lärjungar att *jag går bort* och ni ska söka efter mig… Dit jag går *kan ni inte komma [dvs himlen]* (Joh 8:21). Han citerade profeten Hosea som också definierar tidsluckans slut: Jag *går min väg*, jag återvänder till *min boning [dvs himlen] tills de erkänner sin skuld och söker mitt ansikte*. (Hos 5:15) Tidsluckan (grå i figur 194) börjar alltså när den 69:e veckan löpt ut ett halvår innan korsfästelsen och slutar när ”judarna erkänner sin skuld och söker Guds ansikte” (vilket de gör genom att återuppta offertjänsten vilket vi ska se senare). Då tar den 70:e och sista årsveckan vid, och den är identisk med vedermödan (vilket också kommer att visas senare).

Men Hoseas profetia förutsäger inte bara början och slutet av tidsluckan utan även dess längd: Kom, låt oss *vända om* till Herren!… *Efter två dagar* gör han oss levande igen, *på tredje dagen* låter han oss *uppstå*, så att vi får leva inför hans ansikte. (Hos 6:1-2) Eftersom en profetisk dag motsvarar tusen år så kommer tidsluckan att pågå un-

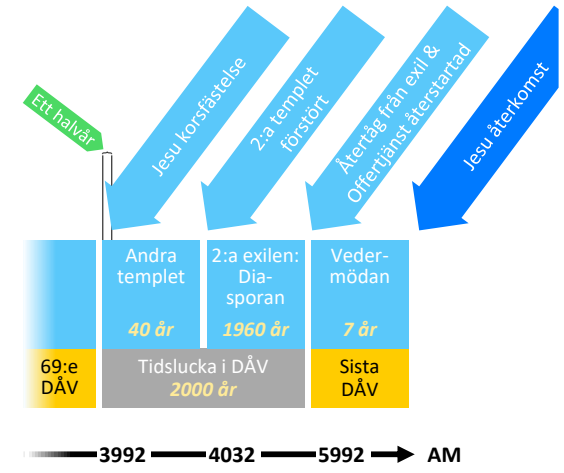

Figur 194. Tidsluckan i Daniels årsveckor (DÅV). (Jämför figur 230 på sidan 411.)

der 2000 år. Sedan sker ”omvändelsen” och ”uppståndelsen”, men inte exakt samtidigt. Omvändelsen sker genom det återupptagna offrandet vid vedermödans start, medan uppståndelsen sker vid Jesu återkomst sju år senare (efter vedermödan). När Hosea säger att uppståndelsen ska ske *”efter två dagar”* så menar han alltså sju år efter att de 2000 åren löpt ut. (Alternativt sju år in *”på den tredje dagen”*.) Vi har redan sett (sidan 38) att också Nya testamentet innehåller flera profetiska referenser till att återkomsten kommer att komma efter ett sådant tidsintervall.

Tidsluckan finns definierad på ett alternativt sätt i Bibeln. I detta fall är det en summa av två tidsperioder som tillsammans blir 2000 år (se figur 194):

- Den **första perioden** börjar när den 69:e årsveckan slutar (ett halvår innan korsfästelsen) och slutar vid det andra templets förstörelse. Periodens längd är **40 år** vilket vi kan veta från profeten *Jonas tecken*. Denne profeterade att om *fyrtio dagar* ska Nineve förstöras (Jona 3:4), och Jesus använde detta som en analogi: *Så som* Jona var ett tecken för folket i Nineve, *så ska* Människosonen vara det för det här släktet (Luk 11:30). Innebörden är att på motsvarande sätt som Nineve skulle förstöras om 40 dagar så kommer Jerusalem att förstöras om 40 år. *Se sidor 232-234 för detaljer.* De 40 åren förflyter mellan året då Jesus uttalade orden till året för templets förstörelse (cirka år 70 efter Kristus).
- Den **andra perioden** av tidsluckans 2000 år börjar när den första perioden slutar, det vill säga vid templets förstörelse, och slutar vid återkomsten från den andra exilen (diasporan) då den 70:e årsveckan börjar. För att beräkna dess längd kan vi använda det faktum att Bibeln talar om *två* återkomster från exil för det judiska folket: På den dagen ska HERREN *för andra gången* räcka ut handen för att friköpa en rest av sitt folk. (Jes 11:11) Den *första exilen* är den babyloniska fångenskapen och den *andra exilen* är den ännu pågående diasporan. Det finns i Bibeln många paralleller mellan dessa båda landsförvisningar, och en av dem gäller deras varaktighet: Jag ska vända mitt ansikte mot er, och ni ska bli slagna av era fiender [avser den 1:a exilen]… Om ni trots detta inte lyssnar till mig, ska jag tukta er *sjufalt värre* [avser den 2:a exilen] för era synders skull. (3 Mos 26:17-18) Den första exilen varade i 70 år[606] så ”sjufalt värre” blir 490 år. Varningen upprepas emellertid i verser 21, 24 och 28 vilket innebär att den förekommer totalt 4 gånger. Gud kommer därför att tukta judarna en gång, två gånger, tre gånger och fyra gånger, och varje gång motsvarar ”sjufalt värre” än den första exilen. Totala längden på den andra exilen blir därför 4 x 490 som är **1960 år**. {Nästa Kronologi sida 361.}

船

Också judarnas stora utombibliska skriftsamling Talmud beskriver en mycket speciell period som föregick förstörelsen av Jerusalems tempel.[607] Den varade under samma tidsperiod som Bibeln beskriver, fyrtio år, och startade sannolikt när Jesus profeterade om templets förstörelse. Under denna tid skedde fyra tecken eller omen i helgedomen som avslöjade Guds missnöje över Israel och förebådade templets förstörelse:

- På försoningsdagen varje år valdes två bockar ut. Den ena var *för Herren* och offrades på altaret medan den andra blev en *syndabock* som kördes ut i öknen symboliskt bärande folkets synder. För att veta vem av bockarna som skulle få vilken uppgift tillämpades lottdragning. En vit sten representerade Herrens bock och en svart sten syndabocken. Översteprästen drog en av de två stenarna för en av de två bockarna (som var utpekad i förväg). Om den vita stenen kom upp så blev bocken Herrens, och om den svarta stenen kom upp så blev bocken syndens. Under hela fyrtioårsperioden kom den svarta stenen upp *varje gång* vilket alltså pekade mot synd. Sannolikheten att detta ska ske av en slump är en på 2^{40} vilket är detsamma som en på 10^{12}.
- På syndabockens horn hängdes ett rött band som symboliserade folkets synder. Det klipptes senare i två delar, och den ena hängdes på tempeldörren. Där brukade den bli vit vilket man tolkade som att Gud nu förlåtit folkets synder enligt Jes 1:18: Om än era synder är *blodröda* ska de bli *snövita*. Fyrtio år före templets förstörelse upphörde emellertid bandet att bli vitt.

- Templets tunga bronsdörrar brukade stängas varje kväll för att hålla obehöriga borta. Under fyrtioårsperioden var de dock öppna igen varje morgon när prästerna anlände.
- Det var viktigt att den sjuarmade ljusstakens centrala lampa alltid skulle brinna, och därför hade prästerna ett extra lager av olivolja för alla eventualiteter. Trots detta slocknade lampan varje natt under hela fyrtioårsperioden.

Jerusalems förstörelse

Spänningen i Judeen växte efter Jesu död, och år 66 efter Kristus rådde öppet uppror mot den romerska ockupationsmakten anfört av i första hand proteströrelsen seloterna. Det inledde det fyra år långa **judiska kriget** som avslutades vid Jerusalems förstörelse. Tidigt under konflikten ryckte den syriske legaten Gallus fram mot staden och belägrade den under nio dagar men fullföljde underligt nog inte intagandet, utan drog sig tillbaka ”utan uppenbar orsak” som Josefus skriver. {Nästa UBK sida 355.}

Många kristna kom ihåg Jesu profetia och utrymde staden: När ni ser Jerusalem *omringas av armeer*, då vet ni att dess förstörelse är nära… De som är inne i staden måste *lämna den*… Det är straffets tid, då *allt som är skrivet ska gå i uppfyllelse*. (Luk 21:20-22) Vad var det då som ”var skrivet”. Jo, Gud hade många gånger varnat för att om judarna inte omvände sig så skulle Jerusalem förstöras, och det skedde med eftertryck under den romerske generalen och sedermera kejsaren Titus som belägrade, erövrade och skövlade staden cirka år 70 efter Kristus (figur 195). Josefus skriver att judarna under denna belägring var berövade allt hopp om räddning och att det liksom vid Nebukadnessars belägring 602 år tidigare (enligt bibelkronologin) blev en så fruktansvärd hungersnöd att invånarna till och med åt sina egna barn. Mose hade varnat för detta: Om du inte lyder HERREN din Guds röst… så ska alla dessa förbannelser komma över dig… I sådan nöd och sådant trångmål ska din fiende försätta dig att *du ska äta din egen livsfrukt, köttet av dina söner och döttrar*. (5 Mos 28:15,53) Josefus skriver vidare att över en miljon människor dog endast under belägringen och att staden sedermera

Figur 195. Romarnas förstörelse av Jerusalem cirka år 70 efter Kristus. (David Roberts, 1850.)

jämnades med marken så fullständigt att en senare besökare omöjligt skulle kunna tro att den någonsin varit bebodd. Se figur 240 på sidan 426 för den dramatiska befolkningsminskningen i samband med förstörelsen.

Figur 196. Stenar från det nedrivna templet vid tempelbergets sydvästra hörn.

Jesus hade också profeterat om templets förstörelse: När Jesus lämnade templet och var på väg ut, kom hans lärjungar fram för att visa honom på *tempelbyggnaderna*. Men han sade till dem: "*Här ska inte lämnas sten på sten*. Allt ska rivas ner." (Matt 24:1-2) Figur 196 visar uppfyllandet av denna profetia där byggnadernas stenar ligger nedvräkta utanför tempelmuren. En del av muren lämnades kvar, men märk att Jesus inte säger någonting om vad som ska hända med tempel*plattformen* utan bara vad som ska drabba *byggnaderna*. Förstörelsen var så total att man fortfarande inte kunnat identifiera templets exakta placering. Många tror att anledningen till att de romerska soldaterna var så helhjärtade i att smula sönder templet var att det fattade eld under striden vilket förorsakade att det guld som prydde väggarna smälte och rann ner i skarvarna mellan stenarna. För att kunna återvinna guldet beordrade därför Titus att templet skulle rivas *sten för sten*.[608] {Nästa Profetia sida 342.}

En triumfbåge som bär Titus namn på Forum Romanum i Rom vittnar än idag om generalens erövring av Jerusalem och hans plundring av templet. Den infällda bilden i figur 197 visar hur romarna triumfatoriskt bär ut **menoran**, den sjuarmade ljusstaken, ur judarnas helgedom. {Nästa Arkeologi sida 422.}

Då templet inte längre fanns kunde inte de levitiska prästerna offra på det sätt som Moselagen föreskrev, och judendomen blev istället baserad på rabbiner. Jerusalem fortsatte dock att vara ett centrum för den kristna tron under en lång tid, och där hölls det som har kallats **det första kyrkomötet** när Paulus och Barnabas reste till staden för att behandla frågan om hedningar skulle åläggas att hålla Moselagen eller inte.[609]

Diasporan

Efter katastrofen då Jerusalem förstördes skingrades judarna först över Medelhavsområdet och sedan vidare ut över världen. Det slutliga steget i denna spridning skedde vid **Bar Kokhba-revolten** år 132-135 när en falsk Messias ledde judarna i ett uppror mot den romerska ockupationsmakten, och varje jude som inte deltog betraktades som en förrädare. Försöket till resning slogs ner, den judiska befolkningen deporterades och landet ödelades. Samtidigt ändrade romarna namnet på Judeen till **Palestina**. Bar Kokhba-revolten blev också uppfyllelsen av Jesu profetia i Joh 16:2: De kommer att utesluta er ur synagogorna. De kristna kunde inte stödja revolutionen eftersom de visste att dess ledare var en falsk Messias, och därför uteslöts de ur synagogorna i stor mängd vilket blev den slutgiltiga separationen mellan synagoga och kyrka. Jesus fortsätter profetian med att det kommer en tid när den som dödar er ska tro att han tjänar Gud, vilket uppfyllts flera gånger under historien både genom muslimsk jihad och "kristna" korståg och inkvisition. Dessutom är det mycket som talar för att denna urspårade form av religionsutövning kommer att öka när vi närmar oss tiden för Jesu återkomst.

Figur 197. Titusbågen i Rom. Den uppförstorade bilden visar hur romerska soldater bär ut den sjuarmade ljusstaken från templet i Jerusalem.

Den landsförvisning eller diaspora som judarna utsattes för finns rikligt profeterad i Skriften: När Israels folk ännu bodde i sitt land orenade de det genom sitt levnadssätt och sina gärningar… Då öste jag min vrede över dem… Jag *spred ut dem bland hednafolken*, och *de skingrades i länderna*. (Hes 36:17-19) Sedan dess har judarna levt i exil som trots att de idag har börjat återvända kan sägas fortsätta tills det finns ett offeraltare på tempelberget i Jerusalem. Den första exilen i Babylonien slutade när offertjänsten återupptogs på detta berg,[610] och det kommer också den andra exilen att göra.

Idag har återvändandet till Löfteslandet Israel pågått i över 100 år. Det började redan i slutet av 1800-talet när många judar vände tillbaka som ett led i sioniströrelsen som strävade efter att åstadkomma en judisk stat i Palestina. Under mellankrigstiden låg landet under brittiskt mandat och då fortsatte det judiska samfundet att växa och utvecklas. Ett rejält kliv togs 1948 då staten Israel utropades som en självstyrande nation. Efter sexdagarskriget år 1967 återtog judarna kontrollen över hela Jerusalem för första gången sedan år 70, efter att staden tillhört romare, bysantiner, araber, korsfarare, turkar, britter och jordanier. År 1980 förklarade Israel Jerusalem som sin huvudstad. Nationen har hela tiden fortsatt växa trots många konflikter och krig med omgivande riken. Detta är helt unikt. Inget annat folkslag har återförenats på detta sätt efter nästan tjugo århundraden i exil och skapat en rekonstruerad stat med religion, kultur och språk tämligen intakta. *Detta återvändande till Löfteslandet är en profetia som idag uppfylls inför våra ögon*: Se, jag ska *hämta Israels barn* ut från de folk dit de kommit. Jag ska *samla dem* från alla håll och *föra dem in i deras land*. Jag ska *göra dem till ett enda folk* i landet, *på Israels berg*. (Hes 37:21-22) Återsamlandet finns profeterat redan när Mose sammanfattar lagens välsignelser och förbannelser: När allt detta kommer över dig, välsignelsen och förbannelsen som jag har förelagt dig, ska du ta det till ditt hjärta *bland alla de hednafolk dit* HERREN *din Gud har fördrivit dig*. Du ska då vända om till HERREN din Gud… HERREN din Gud ska då *åter samla dig från alla folk* dit han har skingrat dig. (5 Mos 30:1-3)

Figur 198. Jag ska hämta er från folken och samla er från alla länder och föra er till ert land. (Hes 36:24) Centrumbilden är från den då hemliga operationen "Magic carpet" (flygande mattan, 1949-1950) då 49 000 judar flögs från Jemen till Israel. Övriga bilder visar dagens Israel.

Figur 198 vill illustrera hur det judiska folket, från att ha kommit ur antisemitism och förföljelser, idag håller på att återuppbygga det land som Gud lovade deras landsfader Abraham.[613] Dagens skeenden uppfyller mångtusenåriga profetior i detalj:

- **Nationen föds**
  Vem har hört något sådant, vem har sett något liknande? *Kan ett land komma till liv på en enda dag*, eller ett folk födas på ett ögonblick? (Jes 66:8) Staten Israel bildades bokstavligen på en enda dag, den fjortonde maj 1948 då den förste premiärministern deklarerade staten självständig och suverän. Det skedde efter att Förenta nationerna antagit en plan för delningen av Palestina mellan judar och araber.
- **Jordbruk**
  Men ni, Israels berg, ska *åter grönska och bära frukt* åt mitt folk Israel, och de ska snart komma tillbaka. (Hes 36:8) De ska *plantera vingårdar* och få dricka vinet från dem, de ska *anlägga trädgårdar* och få äta deras frukt. (Amos 9:14) Det Osmanska riket dominerade Palestina från 1500-talet fram till första världskriget. Under denna tid befolkades landet sparsamt av olika nomadstammar, och området negligerades. Träden beskattades vilket ledde till att man högg ner dem vilket i sin tur lämnade ett landskap med eroderade kullar, öknar och träsk. När den judiska invandringen började möttes därför pionjärerna av ett kargt och öde land. Idag håller dock profetiorna om en frodig grönska på att uppfyllas. Israel har ett sofistikerat system för konstbevattning och vattenåtervinning, och ett omfattande skogsplanteringsprogram har placerat ut över 240 miljoner träd.[614] Systemet med kibbutzer har skapat en funktionell organisation runt jordbruket. Skördarna är både rikliga och frekventa, och fruktexporten går till hela världen vilket i sig är en uppfylld profetia: I kommande dagar ska… Israel grönska och blomstra. De ska *fylla hela världen med frukt.* (Jes 27:6)
- **Städer**
  Jag ska göra slut på mitt folk Israels fångenskap. De ska *bygga upp ödelagda städer* och få bo i dem. (Amos 9:14) Figur 198 illustrerar detta med staden Haifa vid Medelhavets strand.
- **Människor**
  Jag ska *föröka människorna* som en fårhjord. Som de heliga fåren, Jerusalems får vid högtiderna, så ska de hjordar av människor vara som ska fylla de ödelagda städerna. (Hes 36:37-38) Figur 240 på sidan 426 visar judarnas befolkningsutveckling under historien. År 2010 fanns det 13,4 miljoner judar varav 5,8 miljoner bodde i Israel. Före förintelsen under andra världskriget var judarna fler, 16,6 miljoner, men då bodde endast ett fåtal av dem inom landets gränser. Detta ska jämföras med de historiska storhetstiderna: Under kung Salomos regeringstid fanns ungefär fem miljoner judar som i stort sett alla bodde i Israel, och på Jesu tid var de drygt fyra miljoner varav hälften fanns inom landets gränser.
- **Enhet**
  Jag ska göra dem till *ett enda folk* i landet, på Israels berg, och de ska alla ha en och samma kung. De ska inte mer vara två folk och inte mer vara delade i två riken. (Hes 37:22) De två folken syftar på Sydriket (Juda) och Nordriket (Israel) före den babyloniska fångenskapen. På samma sätt som Gud då kallade hem de sina som ett enat folk håller han idag på att kalla hem dem från jordens alla hörn: På den dagen ska Herren *för andra gången* räcka ut handen för att friköpa en rest av sitt folk som är kvar från Assyrien, Egypten, Patros, Nubien, Elam, Shinar, Hamat och havsländerna. Han ska… samla de fördrivna *av Israel* och de kringspridda *av Juda* från jordens fyra hörn. (Jes 11:11-12)

Idag har Gud enligt sitt löfte påbörjat hopsamlandet av sitt egendomsfolk till det land han för nästan 4000 år sedan lovade Abraham och hans avkomma. Landet som dessa Abrahams barn byggt är modernt och demokratiskt och med väl fungerande system för utbildning, sjukvård, jordbruk och försvar. *Men den slutliga lösningen ligger ännu i framtiden.* Den kommer när gudsfolket ser upp till [honom] som de har genomborrat. (Sak 12:10) Och se, han kommer med molnen, och *varje öga ska se honom, även de som genomborrat honom.* (Upp 1:7) {Nästa Profetia sida 368.}

Kyrkan

Ordet kyrka eller församling används ofta för den nytestamentliga församlingen under judarnas diaspora, men det grekiska ordet, *ekklesia*, har i Bibeln en mycket bredare innebörd än så. Det används för *Guds folk* under alla tider, på alla platser och av alla etniciteter: Ni har kommit till… en… *församling [ekklesia]* av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen. (Hebr 12:22-23) Den tidiga grekiska översättningen av Gamla testamentet, Septuaginta, använder ordet många gånger i betydelsen gudsfolket under det gamla förbundet, det vill säga judarna.

Från början var de kristustroende en riktning inom judendomen, men som vi sett började kyrkan ganska snart separeras från synagogan bland annat beroende på att de kristna inte tog parti för judarna i revolten mot Rom. Det gav upphov till en ömsesidig missaktning mellan grupperna och stundtals till och med till förakt. De hednatroende ville inte identifiera sig med judar, och kristendomen började betraktas som judendomens motsats. Judarna å sin sida började utesluta dem som trodde på Jesus ur synagogorna. De hednatroende blev därför föraktade både av judar – för sin kristustro – och av icketroende hedningar – för att de var judiska i sina värderingar.

Nedan följer en kort historik över "kyrkan" i betydelsen den nytestamentliga församlingen:

- **Den apostoliska kyrkan**, cirka år 30-100.
  Det var denna församling som apostlarna på Jesu missionsuppdrag spred över jorden. Händelserna finns dokumenterade i Apostlagärningarna som bland annat beskriver hur Johannes bror Jakob fick lida martyrdöden. Traditionen säger att också de övriga apostlarna fick möta denna avslutning av sina liv. Ett undantag är Johannes som tillbringade den sista delen av sitt liv på den grekiska ön Patmos, troligen som fånge, där han skrev ner sina uppenbarelser under slutet av nollhundratalet i Bibelns sista bok, Uppenbarelseboken. Kyrkan trakasserades i perioder, och den första stora statsunderstödda förföljelsen kom under den romerske kejsaren Nero år 64.[615]

- **Den tidiga kyrkan**, cirka år 100-300.
  Under denna period hade alla som personligen träffat Jesus dött, och kyrkan fördes vidare av nästkommande generationers troende. Den var mycket expansiv trots att den ofta var impopulär, hatad och ibland olaglig. Kristna förföljdes i våg efter våg, och många blev martyrer för sin tro. Detta var säkerligen en av orsakerna till att kyrkofädernas skrifter mer och mer gick från att vara herdebrev under den apostoliska tiden till att bli apologetiska försvar av den kristna tron. Många element från den grekiska filosofin smög sig in, och i slutet av perioden hade inflytandet gått så långt att en del läror nästan kan ses som platonism med kristen jargong.
- **Den förstatligade kyrkan**, cirka år 300-500.
  Situationen för kyrkan förändrades genom *ediktet i Milano* år 313 som deklarerade att det romerska riket skulle förhålla sig neutralt i religiösa frågor, och senare under århundradet blev kristendomen en statsreligion. *Konstantin den store* som var romersk regent mellan 306 och 337 har kallats den förste kristne kejsaren, och han sammankallade det första världsomfattande kyrkomötet (förutom konciliet i Jerusalem[616]) som hölls i Nicaea år 325. Det efterföljdes av flera andra med syftet att skapa en gemensam troslära för den kyrka som vid denna tid drabbats av olika konflikter. Vid konciliet i Nicaea blev Roms biskop den främste, vilket fick stor betydelse för framväxten av påvedömet och den katolska kyrkan. Det statliga styret hade stort inflytande över kyrkan *och tvärtom*, och därför växte det fram en religiös-politisk maktapparat. Kristendomen blev statskontrollerad och fick därigenom svårt att förbli biblisk eftersom många makthavare kände sin ställning hotad av dem som bara erkänner en enda herre – Jesus Kristus.[617]
- **Den medeltida kyrkan**, cirka 500-1500.
  Denna kyrka kan sägas ha börjat i samband med att det västromerska riket upplöstes i slutet av 400-talet. Nu hade kyrkans makt blivit auktoritär och i många fall arrogant. Genom blodiga korståg försökte kyrkan ”kristna” hedningar med hjälp av metoder långt från dem Jesus avsåg när han uppmanade till evangelisation. I *den stora schismen* år 1054 separerades den östliga ortodoxin från den västliga katolicismen. Läromässigt gjordes många avsteg från och tillägg till den ursprungligen bibliska undervisningen.
- **Den reformerade kyrkan**, cirka 1500-1900.
  Den katolska kyrkans avvikelser från den bibliska läran fick en rekyl när flera reformatorer gjorde stora ansträngningar att gå tillbaka till originalet. Martin Luther var en av dem, och han presenterade sina nittiofem berömda teser år 1517 i vilka han protesterade mot avlatshandeln, ett sätt att via *avlatsbrev* köpa syndernas förlåtelse. Flera protestantiska samfund som lutheraner, anglikaner, kalvinister och anabaptister bröt sig ut med den gemensamma agendan att endast Bibelns läror är bindande för kyrkan.
- **Den moderna kyrkan**, cirka 1900-nu.
  Antalet samfund har exploderat under 1900-talet, och idag finns många olika typer av både kyrkor och läroinnehåll. På många håll *förföljs* kristna, men det finns också en utbredd *förförelse* där den troende erbjuds en bekväm och lättköpt kristendom som betonar Guds välsignelser men glömmer bort hans helighet och det levnadssätt detta påkallar.

Sann kristendom *definieras* av apostlarna ledda av den helige Ande. De handplockades av Jesus, de levde tillsammans med honom, de delade kultur och språk med honom och framförallt hade de ett *personligt* uppdrag från Gud att skriva Nya testamentet. Därför uppmanar Petrus till att tänka på budskapet från Herren… som ni har hört från era apostlar (2 Pet 3:2). Det är alltså Jesu förkunnelse som förmedlas via apostlarna. Det som avgjorde de första kristnas lära var därför apostlarnas undervisning förmedlad genom församlingsbesök, brev och evangelier. Dessa skrifter har genom Guds försorg blivit bevarade till eftervärlden och därför kan vi fortfarande veta vad *äkta* kristendom består av. Senare kyrkomöten, pålysningar och trosbekännelser har inget som helst mandat att lägga någonting till denna ursprungliga lära. I bästa fall kan de förklara och förtydliga densamma. Märk hur den nytestamentlige författaren Judas betonar att Guds uppenbarelse är fullkomnad och avslutad då han uppmanar till att fortsätta kämpa för den tro som *en gång för alla* har överlämnats åt de heliga (Jud 1:3). Från början fanns det inte heller någon kyrklig organisation över de lokala församlingarna, utan den universella kyrkan var summan av alla gräsrotskristna.

Religion

Kyrkan har dock genom århundradena lagt lager på lager av *religion* över den apostoliska grunden, och mycket av det som idag betraktas som kristendom kommer från sådana senare tillägg. Den katolska kyrkan har försökt legitimera en sådan utökning av sin lära genom att göra gällande:

- att det finns en obruten **apostolisk succession** från lärjungen Petrus till dagens påve…
- … vilket gör **traditionen** viktig som lärokälla vid sidan av Bibeln. Den katolska katekesen formulerar det som att ”*kyrkan… får inte sin kunskap om de uppenbarade sanningarna enbart från Den heliga skrift, [utan] både Skriften och Traditionen* [med versalt ”T”] *måste godtas och hedras med samma inställning av hängivenhet och vördnad*”.[618]
- att **påven är ofelbar** när han uttalar sig i kyrkliga lärofrågor. Denna doktrin har funnits länge, men den uttalades explicit först i samband med det första Vatikankonciliet år 1870.

Reformationen rensade bort många av de största avstegen från den apostoliska tron som till exempel:

- Läran om **skärselden**, där kristna i väntan på Himmelriket straffas och renas för sina så kallade förlåtliga synder.
- **Böner till helgon** och andra döda inklusive jungfru Maria.
- **Reliker** med undergörande krafter.
- **Avlatsbrev** och **botgöring** för syndernas förlåtelse.
- En **begränsning av bibelläsningen** till kyrkans män.

Huvudaktörerna i reformationen gjorde storverk genom att med fara för sina egna liv sanera kristendomen från dessa tillägg till den apostoliska grunden. MDV menar dock att det fortfarande finns kvar rester av grekisk filosofi även i många evangeliska kyrkor. Det tydligaste exemplet är läran om själens odödlighet, och utan den skulle flera av ovanstående punkter ”automatiskt” falla bort. Odödlighetsläran är alltså grundproblemet medan skärselden, helgonen och relikerna är konsekvenser av den.

Judar och hedningar

När Jesus hade utfört sitt frälsningsverk vidgades Guds frälsningsplan till att omfatta även hedningar: Så skulle välsignelsen som Abraham fått *komma till hedningarna i Jesus Kristus*. (Gal 3:14) Judar och hedningar är därmed bröder och till och med tvillingar i Kristus, vilket stjärnbilden **Tvillingarna** symboliserar (figur 199). Paulus förklarar för hednaförsamlingen i Efesos: Ni var födda som hedningar… På den tiden var ni… utestängda från medborgarskapet i Israel… [Kristus] är vår frid, han som har gjort *de*

Figur 199. Stjärnbilden Tvillingarna.

två [judar och hedningar] till ett… Så skulle han försona *de båda* med Gud i *en enda kropp* genom korset… Han har kommit och förkunnat frid för er som var långt borta [hedningar] och frid för dem som var nära [judar]. Därför är ni [efesierna, det vill säga hedningar] inte längre gäster och främlingar, utan medborgare med de heliga och medlemmar i Guds familj. (Ef 2:11-19)

Det finns en märklig uppgift i Apostlagärningarna som styrker tesen att stjärnbilden Tvillingarna symboliserar judar och hedningar som nu är ett i Kristus. När Paulus var på väg till Rom *för att sprida evangeliet till hedningarna* avslöjas en detalj gällande den båt han färdades med: [Skeppet] kom från Alexandria och hade *Tvillingarna som galjonsfigur*. (Apg 28:11) En sådan uppgift kan vid första anblicken verka oväsentlig, men satt i sitt sammanhang visar den på stringensen mellan Guds budskap i Bibeln och hans budskap i skyn.

Vi ska nu lyfta blicken i ytterligare ett avseende och studera solens placering under året för korsfästelsen i de tre senaste stjärnbilderna vi studerat: Väduren, Oxen och Tvillingarna. Vi har sett att korsfästelsen skedde på påsken den 15:e nisan, och om vi gör antagandet att det var år 30 när Jesus var 31½ år gammal (han föddes hösten 3 före Kristus och år 0 finns inte) så utspelade sig ett mäktigt astronomiskt skådespel vid hans död. Solen stod i hjärtat på Väduren, offerlammet som symboliserar Kristus. Vid middagstid över Jerusalem befann sig stjärnbilden som högst på himlen, men på grund av dagsljuset kunde man naturligtvis inte se den. Vid sjätte timmen (Luk 23:44), det vill säga runt klockan tolv, förmörkades dock solen vilket vi tidigare sett inte kan ha berott på en ordinär solförmörkelse. Då visade sig lammet plötsligt för de förundrade och säkert skräckslagna människorna. Och inte nog med det. Under de tre timmarna som förmörkelsen varade fram till Jesu död, sänkte sig Väduren med huvudet före sakta ner över korset bakom Frälsarens eget huvud (figur 200). Detta såg de människor som stod öster om korset och betraktade det västerut. Om Golgata låg på Olivberget hade dessa människor templet i bakgrunden där förhänget brast vid dödsögonblicket. Stjärnhimlen i figuren visar läget klockan 15.00 dagen för korsfästelsen. Strax över horisonten till höger om korset ligger Venus som denna dag gick ner ungefär klockan 15.20. Denna planet kallas också för Morgonstjärnan, och den symboliserar Jesus.[619] Det är mycket möjligt att den försvann bakom Jerusalems ”skyline” vid den exakta tidpunkten för Frälsarens död. Vilken mäktig uppvisning av Mästerdirigenten!

Figur 200. Synen från Olivberget när Jesus dör. Stjärnbilden Väduren sänker sig sakta ner över korset med den förmörkade solen i sitt hjärta. Morgonstjärnan Venus ska strax gå ner bakom horisonten. I bakgrunden brister förhänget i templet.

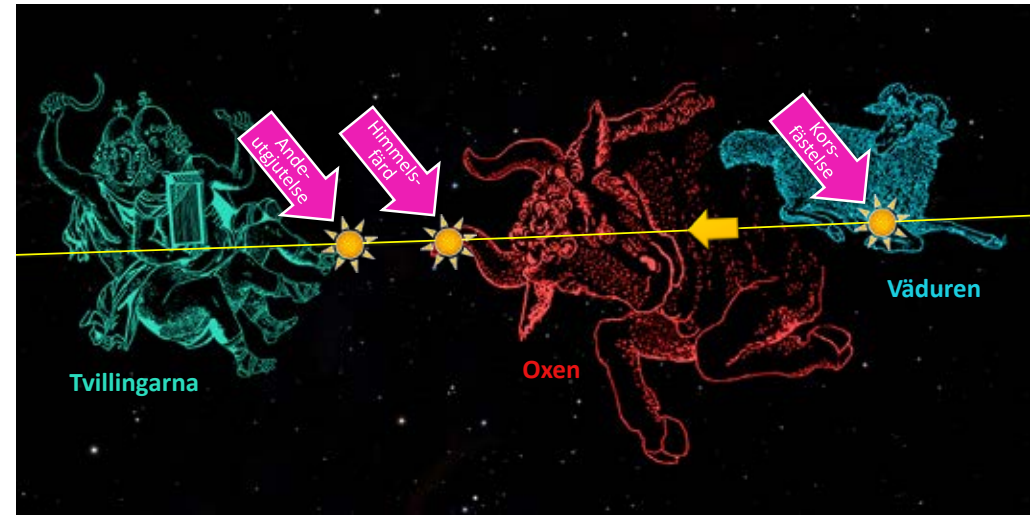

Figur 201. Solens vandring utefter ekliptikan (gul linje) år 30 efter Kristus.

Nu till de två andra stjärnbilderna inblandade i detta astronomiska drama. Jesus uppstod på söndagen i påskveckan och under de fyrtio dagar som följde innan himmelsfärden gav han sina lärjungar deras slutgiltiga träning inför aposteluppgiften. Under denna tid vandrade solen över Oxens stjärnbild, och denna symboliserar ju som vi sett apostlarnas mission. När Jesus lämnade dem vid himmelsfärden lämnade också solen spetsen på Oxens ena horn enligt figur 201. Sedan gick det ytterligare tio dagar i väntan på Andens utgjutande som skedde på pingst femtio dagar efter påsk. Då började evangeliet spridas även till hedningarna och då gick solen in i tåspetsen på den ena av Tvillingarna, stjärnbilden som symboliserar hedningar och judar tillsammans.

Den läsare som finner dessa uppgifter alltför fantastiska uppmuntras att själv kontrollera dem i ett mjukvaruplanetarium. De datum som gäller för korsfästelseåret 30 efter Kristus är: korsfästelsen 7:e april, uppståndelsen 9:e april, himmelsfärden 19:e maj och andeutgjutelsen 29:e maj.[620] {Nästa SB sida 362.}

Flödet i Guds frälsningsplan

Guds frälsningsplan gäller för både judar och hedningar. Detta var på intet sätt naturligt för judarna som alltsedan Abraham hade räknat sig som Guds exklusiva egendomsfolk. Men alla finns inkluderade i Guds plan, fast på lite olika sätt:

- **Gud väljer Israel som sitt egendomsfolk utan att hedningarna för den skull är förbisedda.** Paulus är tydlig med att judarna har privilegiet att vara Guds utvalda: De är *israeliter*, de har barnaskapet och härligheten, förbunden och lagen, tempelgudstjänsten och löftena. (Rom 9:4) Även det nya förbundet var primärt avsett för judarna: Se, dagar ska komma, säger Herren, då jag sluter ett *nytt förbund med Israels hus och med Juda hus*. (Jer 31:31) Men detta nya förbund är öppet även för hedningar, ett faktum som dock Gud valt att hålla dolt under långa tider: I forna generationer var [Kristi *hemlighet*] inte känd för människor så som den nu har uppenbarats: att *hedningarna har samma arv som vi [judarna]*. (Ef 3:5-6) Hedningarna är emellertid inte etniska judar och därför tar de inte del av ”arvet” genom att *fysisk födas* in i Guds egendomsfolk. Däremot kan de adopteras: Du som är en *vild olivkvist [en hedning]* har blivit *inympad* bland dem och fått del av det *äkta olivträdets [judarnas]* näringsrika rot. (Rom 11:17) Hedningen adopteras/inympas genom att tro på Jesus Kristus. Det kallas att *födas på nytt* (Joh 3:7).

- **Gud förhärdar judarna för evangeliets skull.**
  Förhärdelse har drabbat en del av Israel. (Rom 11:25) Den består i att trots ett ihärdigt studium av det mosaiska förbundet så förstår de inte att det pekar framåt mot frälsningen i Jesus Kristus: Men [Israels barns] sinnen blev *förhärdade*. Än i dag är samma slöja kvar när de läser det gamla förbundets skrifter, och den lyfts inte bort, *först i Kristus försvinner den*. Ja, än i dag ligger *en slöja över deras hjärtan* när de läser Mose. (2 Kor 3:14-15) Judarnas avvisande av Frälsaren är emellertid inte permanent, utan Gud kommer att åter förbarma sig över sitt egendomsfolk: Förhärdelse har drabbat en del av Israel, och så ska det förbli *till dess att hedningarna i fullt antal har kommit in.* (Rom 11:25) Guds syfte med denna förhärdelse (så länge den varar/varade) är dubbel: Dels *skulle de inte ha korsfäst* härlighetens Herre om de hade känt [Guds hemliga vishet] (1 Kor 2:8), och dels har *frälsningen kommit till hedningarna genom [judarnas] fall* (Rom 11:11). Det första syftet är uppenbart. Naturligtvis hade inte de judiska ledarna utelämnat Jesus till att bli dödad om de verkligen förstått att han var Guds äkta Son. Det andra syftet kommer i nästa punkt.
- **Evangeliet erbjuds hedningarna.**
  En gång berättade Jesus en liknelse om några odlare som anförtrotts en vingård men som inte förvaltade dess skörd på ett korrekt sätt. Konsekvensen blev att Guds rike ska *tas ifrån er* och *ges åt ett folk* som bär dess frukt (Matt 21:43), vilket syftar på att Guds rike ska tas från judarna och erbjudas hedningarna. Från 5 Mos 32:21 förstår vi orsaken: De [israeliterna] har provocerat mig med gudar som inte är gudar… Därför ska jag provocera dem med det som inte är ett folk, *med ett dåraktigt hednafolk ska jag väcka deras förtret*. Gud är helt enkelt arg på sitt folk, sprider ut dem över jorden och provocerar dem genom att vända sig till hednafolken som han erbjuder frälsning på helt andra grunder än att de är etniska judar: Skriften förutsåg att Gud skulle *förklara hedningarna rättfärdiga av tro* och gav i förväg detta glädjebud till Abraham: I dig ska *alla folk* bli välsignade. (Gal 3:8) Man behöver alltså inte längre tillhöra Abrahams biologiska *avkomlingar* för att få räkna sig som ett Guds barn, utan man blir det genom att tro på Abrahams *Avkomling*, Jesus Kristus (jämför sidor 163-164): Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse… Så skulle välsignelsen som Abraham fått *komma till hedningarna i Jesus Kristus*. (Gal 3:13-14)
- **Israel är kvar under det gamla förbundet.**
  Den allra sista uppmaningen i Gamla testamentet är kom ihåg min tjänare *Moses lag* (Mal 4:4). När Jesus kommer till jorden några århundraden senare bekräftar han att lagen fortfarande gäller: Tro *inte* att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla… *Innan himmel och jord förgår* ska *inte en bokstav, inte en prick i lagen förgå*. (Matt 5:17-18) Uttrycket ”himmel och jord förgår” syftar i Bibeln alltid på Jesu återkomst, och därför kommer lagen enligt Jesu egna ord att gälla till dess. Lagens syfte är ju att vara en uppfostrare till Kristus (Gal 3:24, 1917 års översättning), och så länge Israel *som nation* ännu inte tagit emot honom som Guds slutliga lösning på syndens problem så kommer lagen att fortsätta gälla. Lagen innehåller både välsignelser och förbannelser, och en iögonfallande effekt av att den fortfarande gäller är judarnas exil som är en följd av att de *inte* hållit lagen: Om ni trots detta inte lyssnar till mig… ska också jag i vrede stå er emot och tukta er… Jag ska själv ödelägga landet… Men er *ska jag sprida ut bland hednafolken*. (3 Mos 26:27-33) Uppfyllandet av dessa lagens domsord sker alltså för närvarande och inför våra ögon.

  Lagens fortsatta legitimitet förklarar också varför kristustroende judar fortsatte att offra. För det gjorde de. När Paulus står inför ståthållaren Felix förklarar han: Jag *enligt Vägen*… tjänar mina fäders Gud *på så sätt att jag tror på allt som står skrivet i lagen* och hos profeterna… Efter flera år kom jag tillbaka för att… *frambära offer*. Då fann de mig i templet när *jag hade renat mig*. (Apg 24:14-18) På ett annat ställe renade han sig och gick in i templet och meddelade när *offret* skulle bäras fram (Apg 21:26). Offrandet upphörde alltså inte när det nya förbundet började gälla, utan när templet förstördes och möjligheterna upphörde.

- **Jesus predikar lag för judarna.**
  Eftersom lagen fortsatte gälla på Jesu tid kan man i evangelierna uppfatta två spår i Jesu undervisning: Han predikade ***lag*** *för judarna* (som stod kvar under *det gamla förbundet*) och ***evangelium*** *för apostlarna* (som förbereddes på att gå ut med *det nya förbundet*). Därför svarar Jesus den rike mannen som frågar vad han ska göra för att få evigt liv: *Buden* kan du… Ett saknar du. Gå och sälj allt du äger och ge till de fattiga. (Mark 10:19-21) Och på ett ställe förklarar han tydligt och klart sitt syfte med att undervisa i liknelser: *Ni [apostlarna]* har fått del i Guds rikes hemlighet. Men *de som står utanför [judarna]* får allt i liknelser, för att de ska se och se och *ändå inte se*, och höra och höra och *ändå inte förstå*, så att de *inte vänder om* och får förlåtelse. (Mark 4:11-12) Till skillnad från judarna i allmänhet fick alltså apostlarna ta del av det nya förbundets hemligheter, och därför specialundervisades de om liknelsernas innebörd: När [Jesus] var *ensam med sina lärjungar* förklarade han *allt*. (Mark 4:34) Bergspredikan är ett av de ställen som tydligast förklarar innebörden av det nya förbundet, och även den var i första hand avsedd för apostlarna: När Jesus såg folkskarorna gick han upp på berget. Han satte sig ner, och *hans lärjungar kom fram till honom*. Då började han tala och undervisa *dem [lärjungarna]*. (Matt 5:1-2) Judarna fick dock veta att någonting stort var *på gång*: Gå… till de förlorade fåren av Israels hus. Där ni går fram ska ni predika: *Himmelriket är nära*. (Matt 10:6-7) Marschordern till apostlarna att full ut gå ut med det nya förbundet kom först vid missionsbefallningen.[621]
- **Israel blir frälst**.
  Paulus frågar har då Gud förkastat sitt folk? och svarar själv: Verkligen inte! Gud har inte förkastat sitt folk som han en gång har erkänt som sitt. (Rom 11:1-2) Bibeln är full av utfästelser om att Gud *aldrig* glömmer sitt ursprungliga egendomsfolk utan kommer att återsamla det och förbarma sig över det. Hes 36:24 är ett exempel bland många: För jag ska hämta er från folken och samla er från alla länder och föra er till ert land. Liksom för hedningarna är en tro på Messias *den slutliga* lösningen även för judarna: Över Davids hus och över Jerusalems invånare ska jag utgjuta nådens och bönens Ande, *så att de ser upp till mig [Jesus]* som de har genomborrat. (Sak 12:10) *Vägen (Joh 14:6) till frälsning är alltså exakt densamma för både judar och hedningar, och Han heter Jesus Kristus.* Däremot har Gud valt att uppenbara denna väg med olika tidsperspektiv för de båda grupperna, och allt hänger konsekvent samman i hans frälsningsplan. Det har ingen betydelse om man är omskuren eller oomskuren, det viktiga är att vara en ny skapelse. (Gal 6:15)

För att förstå flödet i Guds frälsningsplan är det viktigt att skilja mellan **nationen Israel** och **enskilda judar**. Det är *nationen* som fortfarande står under det gamla förbundet, medan *individer* genom det nya förbundet erbjuds befrielse från det gamla förbundets fördömelser: Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse genom att bli en förbannelse i vårt ställe. (Gal 3:13) De judar som inte tagit emot denna ”räddningsplanka” står därför fortfarande under lagen: Men de som håller sig till laggärningar är under förbannelse. (Gal 3:10) Spelreglerna är glasklara: Vi vet att *människan [inte nationen]* inte förklaras rättfärdig genom laggärningar utan genom tro på Jesus Kristus. (Gal 2:16) Paulus säger vidare: För *dem som är under lagen [kollektivet]* har jag blivit som de som är under lagen, fast *jag själv [individen]* inte är under lagen. (1 Kor 9:20) Däremot står han och andra kristna under en annan lag: Jag [Paulus] är själv inte under Guds lag utan lyder under *Kristi lag*. (1 Kor 9:21)

När Paulus säger att *hela Israel* ska bli frälst (Rom 11:26) så syftar han på nationen, men det är inte självklart att han för den skull inkluderar alla individer. Uttrycket ”hela Israel” kan också betyda *hela* det tidigare uppdelade riket (i Nord- och Sydriket). Jesaja talar om att *en rest* ska vända om (Jes 10:21), och så verkar Gud alltid arbeta: Han räddade en kvarleva undan syndafloden, han såg till att en kvarleva kom in i Löfteslandet efter ökenvandringen, han lät en kvarleva komma hem från Babylonien och han kommer att frälsa en kvarleva/rest i de sista tiderna.

Utkorelse?

Det finns en hel del ställen i Bibeln som beskriver hur Gud utvalt *Israel som nation* till att vara hans egendomsfolk, och det finns också några ställen som beskriver hur han utvalt *enskilda människor*. Den reformerta trosinriktningen *kalvinism* har skapat en systematisk teologi runt tanken att Gud använder sin suveränitet till att *utkora* vissa individer till evigt liv medan han *förhärdar* andra till evig död. Tolkningen har åtminstone två stora problem:

- För det första motsäger den en uppsjö bibelställen som visar att människan har en fri vilja. Bibeln appellerar ofta till visa *val*, till exempel Jes 1:19 som utlovar att om ni är *villiga* och lyssnar ska ni få äta landets goda och Upp 22:17 som talar om att *den som vill* ska fritt få ta emot livets vatten.
- För det andra är det svårt att betrakta Gud som rättvis om han egenmäktigt förhärdar vissa människor och sedan straffar dem för deras hårdhet. Speciellt besvärlig blir tanken på en evig plåga i ett helvete för de stackars själar som Gud väljer bort. Det har gjorts försök att lösa detta dilemma genom att skilja mellan Guds rättvisebegrepp och människans, men varför skulle Gud skapa människorna med en föreställning om rätt och fel, beordra dem att använda den i sina relationer sinsemellan men sedan använda helt andra spelregler för egen del?

Om vi emellertid ser Bibelns ”utkorelseverser” i ljuset av förra avsnittet så faller det mesta, eller kanske till och med allt, på plats. *Utkorelsen och förhärdandet gällde bara under en speciell fas av frälsningsplanen, och de var nödvändiga för dess genomförande.* Gud **förblindade** merparten av israeliterna under Jesu aktiva tid därför att om de hade förstått vem Jesus var så skulle han inte ha korsfästs, och då hade hela frälsningsplanen gått i stöpet. Samtidigt **utvalde** Gud några, främst apostlarna, till att bli ambassadörer för frälsningsplanen och till att bilda kärnan i den framväxande församlingen.

Ett av de ställen som tydligast undervisar om utkorelse finns i Efesierbrevets första kapitel. För en rätt förståelse måste vi ta hänsyn till att Paulus i detta stycke inte talar som en kristen i allmänhet, utan som en apostel utvald av Gud till att plantera församlingen i världen: [Fadern] har *utvalt* ***oss*** i [Kristus]… I honom har ***vi*** också fått vårt arv, *förutbestämda* till det… för att ***vi*** som *först har satt vårt hopp till Kristus* ska bli till hans ära. (Ef 1:4-12) Märk hur han talar i första person (”vi”, ”oss”) men hur han i nästkommande vers byter till andra person (”ni”): I honom har *också* ***ni***, när ***ni*** kom till tro, fått den utlovade helige Ande. Paulus talar alltså om två olika grupper kristna. Den första tillhör han själv, och den består av dem som ”först” satte sitt hopp till Kristus, det vill säga av de få judar som förutbestämdes till den *allra första* kristna missionen. Den andra är målgruppen för samma mission, och den har ”också” fått den utlovade Anden. *För denna grupp talas det aldrig om vare sig utväljande eller förblindande*. Också i Rom 9:18 använder Paulus Guds utväljande i kollektiv betydelse: [Gud är] barmhärtig mot *vem han vill* och förhärdar *vem han vill*. Sammanhanget handlar om hur Gud valde Jakob före Esau till att vara stamfader för den nation som primärt fick Guds löften, men att Gud nu bestämt att också hedningarna ska få del i löftena. Poängen är att på samma sätt som det stod Gud fritt att välja Jakob före Esau så står det honom fritt att nu välja hedningarna före judarna.

Men, var inte Gud orättvis mot de judar vars hjärtan han förhärdade? Nej, eftersom detta förblindande var tidsbegränsat till den korta period det behövde verka. Syftet var ju att judarna skulle verka för att få Jesus korsfäst, och när det hade skett behövde Gud inte längre förblinda dem. Jesus säger att när jag blivit upphöjd från jorden [dvs korsfäst], *ska jag dra alla till mig* (Joh 12:32). Det skedde femtio dagar efter korsfästelsen när den helige Ande utgöts på pingstdagen.[622] Då predikade Petrus *för judarna* och betonade att frälsningserbjudandet nu gällde dem alla: Därför kan ***hela Israels folk*** *veta säkert* att denne Jesus som ni korsfäste, honom har Gud gjort till både Herre och Messias. (Apg 2:36) Responsen blev oerhört stor och tretusen människor lät döpa sig.[623] De allra flesta var judar, och bland dessa fanns säkerligen många som några veckor tidigare hade fått sina hjärtan förhärdade av Gud. Idag förhärdar eller förblindar inte Gud någon människa. Det är var och ens ansvar att själv *välja* sin respons till det erbjudande om evigt liv som finns specificerat i Bibeln.

Det finns några andra bibelställen som ibland används som argument för en generell utkorelse:

- Många är kallade, men få är *utvalda*. (Matt 22:14) Det är Abraham som är *den utvalde*,[624] och ”de utvalda” blir i detta sammanhang ett kollektivt begrepp för alla dem som genom *en frivillig* tro tagit del av Guds löfte till Abraham: De som har tron, de är Abrahams barn. (Gal 3:7)
- Alla jordens invånare kommer att tillbe [vilddjuret], alla som inte *från världens skapelse* har sitt namn skrivet i livets bok. (Upp 13:8) Här verkar det som att människor varit bestämda för frälsning långt innan de kunde välja själva, men en mer ordagrann översättning visar att Gud sedan skapelsens början *har hållit på med att* registrera de människor som *av egen fri vilja* väljer honom.
- Vi *vet* att allt samverkar till det bästa för dem som älskar Gud… dem som han *i förväg har känt* som sina har han också *förutbestämt* till att formas efter hans Sons bild. (Rom 8:28-29) Även här är det översättningen som gör att verserna tycks peka mot en utkorelse. Följande lydelse ligger närmare originalet:[625] Vi *har observerat* att allt samverkar till det bästa för dem som älskar Gud… genom att dem som han *förut [= tidigare] kände* som sina har han också *förut bestämt* till att formas efter hans Sons bild. Paulus säger att de som genom en frivillig tro blivit kända av Gud är bestämda till kristuslikhet. Stället handlar alltså om *vad* Gud bestämt, inte *vilka* han förutbestämt.

Ersättningsteologi

Uppfattningen att kyrkan tagit judarnas plats som Guds egendomsfolk kallas *ersättningsteologi*. Kyrkan har blivit **det nya Israel**, och alla löften som Gud gett till Israel har övertagits av kyrkan. I en del uttrycksformer har också Rom ersatt Jerusalem som den heliga staden. Ersättningsteologin saknar stöd i Skriften. Jesus kom inte för att starta en ny ”kristen” religion, utan han är hörnstenen i den gemensamma *judisk-kristna* gudsuppenbarelsen. Hela frälsningsplanen, och hela världshistorien också för den delen, kretsar runt Israel, Jerusalem och de *etniska* judarna. Paulus bedyrar att Gud *inte har förkastat* sitt folk som han *en gång* har erkänt som sitt (Rom 11:2). Vidare betonar han att det är hans landsmän *efter köttet* som har förbunden och lagen, tempelgudstjänsten och löftena (Rom 9:3-5). Han säger att Israel är älskade för fädernas skull, för *Gud ångrar inte* sina gåvor och sin kallelse (Rom 11:28-29). Guds prioriteringar är glasklara: [Evangeliet] är en Guds kraft till frälsning för var och en som tror, *juden först* men också [hedningen]. (Rom 1:16)

Ersättningsteologin ifrågasätter om Gud är mäktig att uppfylla sitt löfte till judarna om ett land. Samma misstroende fanns redan på Hesekiels tid när hednafolken sa med en stor portion sarkasm att detta är Herrens folk, och ändå måste de lämna sitt land (Hes 36:20). Den gången svarade Gud med att [folken] ska inse att jag är Herren… när jag visar mig helig bland [Israels hus] inför deras ögon (Hes 36:23). Inom en snar framtid kommer Gud att bli lika tydlig igen.

Ändens tid

Idag är Guds övergripande agenda att proklamera sin nåd, men det kommer en tid då han i vrede kommer att döma den ondska och synd som finns i världen. Uttrycket **Herrens dag**, som inte nödvändigtvis betecknar en tjugofyratimmarsperiod, används i Bibeln för olika tillfällen alla förknippade med dom och straff, men den största vredesdagen är den i samband med Jesu återkomst: Hör, det är *Herrens dag*! Då ropar hjältarna i ångest. Den dagen är en vredens dag, en dag av ångest och nöd, en dag av ödeläggelse och förödelse, en dag av mörker och dimma… Då ska jag ge människorna sådan ångest att de går omkring som blinda, *därför att de har syndat mot Herren*. Deras blod ska spridas som stoft och deras inälvor som gödsel. (Sef 1:14-17) Det är alltså ett otäckt scenario som Bibeln målar upp för ändens tid. Därför är det viktigt att hålla i minnet att syftet är att rensa bort synden för att möjliggöra en återupprättelse av Guds skapelse så att rättfärdighet kan råda: Inga mer krig, ingen misshandel, ingen pedofili, inga aborter, ingen svält och inga sjukdomar.

Det är också viktigt att komma ihåg att lika tydlig som Bibeln är med att Gud kommer att näpsa ogudaktigheten, lika klar är den med att han kommer att skydda de sina under de svåra straffdomarna: Han ska också *styrka er ända till slutet*, så att ni inte kan anklagas på vår Herre Jesu Kristi dag. (1 Kor 1:8) Detta betyder inte att alla trogna fysiskt kommer att överleva fram till Herrens återkomst. Att ”inte kunna anklagas” innebär att hålla fast i tron på och bekännelsen av Jesus Kristus även om det medför att få sätta livet till i förföljelser mot Guds barn. Det kan till och med bli så tufft att döden blir en befrielse: Saliga är de döda som härefter *dör i Herren*… *De får vila* sig från sina mödor. (Upp 14:13) Genom allt detta åligger det den kristne att vara på sin vakt mot bedrägliga villolärare som förför och att inte slarva med relationen till Herren: Vi tillhör inte natten eller mörkret. Låt oss därför inte sova som de andra utan hålla oss vakna och nyktra. (1 Tess 5:5-6)

Figur 202. Medeltida (från 1581) världsuppfattning som åtminstone fattade poängen med Jerusalems centrala plats.

Jerusalem är det nav kring vilket händelserna i ändens tid kommer att snurra. Denna stad har allt sedan kung Davids tid varit i Guds fokus, men det har inte alltid varit lika tydligt. Idag ser vi att världshändelserna återigen koncentreras mot det heliga landet och det är också här som slutstriden kommer att stå. Figur 202 visar en medeltida syn på världen, och även om det finns mycket i övrigt att önska vad gäller kartans precision så har man åtminstone förstått Jerusalems centrala position. Det är genom att studera Jerusalem och Israel som vi kan få en uppfattning om var i Guds frälsningsplan vi befinner oss. Man brukar säga att *landet är visarna på Guds profetiska ur*.

När man försöker harmoniera nutida händelser med ännu inte uppfyllda profetior måste en extrem försiktighet tillämpas. Det är lätt att övertolka ”tidens tecken”, och Upp 22:18 varnar att om någon lägger något till dessa ord [i Uppenbarelseboken], ska Gud lägga på honom de plågor som beskrivs i denna bok. Lägg märke till att Jesus i detta bibelcitat inte gör några undantag för *oavsiktliga* tillägg till profetiorna. Som författare tar jag detta på största allvar, men för att inte tynga ner läsningen kommer jag inte att i varje stycke göra en ansvarsfriskrivning. Låt mig istället göra det generellt: *Jag som författare kan missta mig när jag tolkar hur framtida profetior kommer att utfalla.*

Vedermödan

De sju sista åren före Jesu återkomst kommer att bli en turbulent och brutal tid på jorden. Vi har tidigare stött på den under namnet **vedermödan**, men den har också andra benämningar i Bibeln som **den stora nöden**, **vredens tid** och **Jakobs nöd**.[626] Vedermödan är också identisk med Daniels **sjuttionde årsvecka**. Perioden är uppdelad i två halvor som, beroende på vem som kommer att dominera händelseutvecklingen, kallas för **de två vittnenas tid** respektive **Antikrists tid**.

船

Också annan judisk litteratur utanför Bibeln talar om att Messias ankomst kommer att föregås av en tid med stor nöd. Till exempel skriver den babyloniska Talmud: *Under sjuårsperioden som avslutas med att Davids son kommer… en stor hungersnöd under vilken män, kvinnor och barn, fromma män och helgon, kommer att dö… krig… och i slutet av sjuårsperioden kommer Davids son att anlända.*[627]
{Nästa UBK sida 358.}

Israels omvändelse

Som vi sett (sidan 350) står den judiska nationen fortfarande under lagen. Eftersom det inte finns något tempel idag kan de däremot inte offra, men Daniels bok profeterar om en förändring som kommer att ske under vedermödan: *Han* [Gud] *ska stadfästa* [något befintligt alltså] ett förbund med de många *under en vecka* [den 70:e årsveckan = vedermödan], och mitt i veckan ska *han* [Antikrist] avskaffa slaktoffer och matoffer (Dan 9:27). (Ordet *han* finns inte i grundtexten, så det behöver inte vara samma *han* som stadfäster och som avskaffar förbundet på det sätt som översättningen antyder.) Gud reaktiverar alltså det gamla förbundet med dess offertjänst och ger på så sätt Israel en chans till omvändelse, medan Antikrist kommer att göra vad han kan för att sabotera det hela ”mitt i veckan”.

För offertjänsten under vedermödan behövs ett återuppbyggt tempel i Jerusalem, och att ett sådant kommer att uppföras indikeras av många profetior i Skriften, till exempel i Upp 11:1-2 där Johannes i sin himmelska syn får uppdraget: Stå upp och mät *Guds tempel*… Men lämna *templets* yttergård… för den är given åt hedningarna och de ska trampa den heliga staden under sina fötter i 42 månader [andra halvan av vedermödan]. (Upp 11:1-2) Och Paulus förutsäger att Antikrist ska sätta sig *i Guds tempel* och säga sig vara Gud (2 Tess 2:4). Det är emellertid inte säkert att templet kommer att stå färdigt från dag ett i vedermödan. Detta eftersom händelserna vid återkomsten från diasporan har många paralleller med händelserna vid återkomsten från Babylonien, och efter denna byggde judarna ett separat offeraltare *innan* de uppförde templet.[628] Det är offertjänstens återupptagande som definierar starten på både Daniels första och sista årsvecka, inte templens färdigställande.

Den slutgiltiga omvändelsen för judarna sker vid Jesu återkomst när de ser upp till [Jesus] som de har genomborrat (Sak 12:10).

Aliens?

Bibeln dokumenterar flera fall av andebesättelse när Jesus vandrade på jorden,[629] och det finns anledning att befara att demonisk aktivitet kommer att intensifieras igen vid tiden för hans återkomst. Uppenbarelseboken berättar om djävulen som kastades ner på jorden och *hans änglar [som] kastades ner med honom* (Upp 12:9). Änglar liknas ibland vid stjärnor,[630] och därför kan det vara detta omstörtande skeende i andevärlden som Jesus talar om när han säger att i anslutning till återkomsten ska *stjärnorna* falla från himlen, och *himlens makter* ska skakas (Matt 24:29). Människorna som lever under detta dramatiska scenario påverkas naturligtvis, och de ska tappa andan av skräck… för *himlens makter* ska skakas (Luk 21:26).

En ganska otäck möjlighet är att delar av denna andeinvasion kommer att ske i form av så kallade *aliens* (figur 203) som inte är några riktiga utomjordingar från andra planeter utan de ”himlens makter” som Jesus talar om. Människor som blivit konfronterade av sådana andliga väsen har berättat att de utlovar en räddningsplan för världen om bara mänskligheten väljer att följa dem. De är alltså fallna andevarelser eller demoner *förklädda till* utomjordingar och med uppdrag att underminera budskapet om världens rätte frälsare Jesus Kristus. De själva och deras ufon manifesterar sig ofta i olika ljusskepnader vilket rimmar väl med att Satan själv förklär sig till en ljusets ängel (2 Kor 11:14). Det kan alltså vara denna form av ockult manifestation som Jesus varnar kommer att öka när vi närmar oss tiden för hans återkomst.[631]

Figur 203. Aliens i vulgärformat. Märk den religiösa karaktären på ufokulturen som uppmanar till tro ("believe"). (Souvenirbutik i Roswell, New Mexiko, USA.)

Rollista

Här följer en beskrivning av de huvudsakliga aktörerna under ändens tid. Den allra viktigaste är undantagen beroende på att han rikligen finns med på andra ställen: **Lammet** det vill säga Jesus Kristus. Inte heller änglar i olika roller finns med i förklaringarna här.

En falsk triad

I många religioner har gudomen uppträtt som en *gudomlig triad* bestående av tre personligheter: fader, moder och son. Till exempel hette triaden i **Babylon** (med ordningsföljden far-mor-son) Nimrod-Semiramis-Tammus, i **Grekland** Zeus-Athena-Apollon, i **Rom** Jupiter-Venus-Mars och i **Indien** Brahma-Shiva-Vishnu. (Varianter förekommer.) **Egypten** hade flera triader och den mest namnkunniga är nog Osiris-Isis-Horus som finns avbildad i figur 91 på sidan 173. Till och med **Norden** hade sin egen triad bestående av Oden-Freja-Tor. På samma sätt kommer Satan att i den sista tiden presentera sig i tre uppenbarelseformer: Jag såg att det ur *drakens* mun och ur *vilddjurets* mun och ur den *falske profetens* mun kom *tre orena andar*. (Upp 16:13):

- Draken är **djävulen** som är Guds huvudmotståndare: Den store *draken*, den *gamle ormen* som kallas *Djävul* och *Satan* och som förleder hela världen, kastades ner på jorden. (Upp 12:9) Han leder den falska triaden och ger Antikrist av sin makt. Han beskrivs som att han har sju huvuden, och de motsvarar sannolikt de sju världsriken som genom historiens gång försökt utrota Guds egendomsfolk (figur 168, sidan 292).[632]
- Vilddjuret är **Antikrist** som försöker ersätta den riktige Kristus. Han kommer att bli en så viktig spelare att han får en egen rubrik nedan.
- Den **falske profeten** kallas också för ett vilddjur, och han kommer att bli en mästare i bedrägeri: Jag såg *ett annat vilddjur* komma upp ur jorden. Det hade två horn som ett *lamm* men talade som en *drake*. (Upp 13:11) Hans natur är alltså ett odjurs, hans utseende ett lamms och hans röst en drakes. Den falske profeten är Antikrists propagandaminister som kommer att sköta mycket av dennes public relations. Han utövar det första vilddjurets hela makt inför det och får jorden och dess invånare att tillbe det första vilddjuret (Upp 13:12). Han förleder jordens invånare så att de gör en bild åt vilddjuret och sedan låter [han] döda dem som inte tillber **vilddjurets bild** (Upp 13:14-15). Denna bild är kanske den **förödelsens styggelse** vi stött på tidigare.[633] Den falske profeten gör stora tecken (Upp 13:13), och på motsvarande sätt som den helige Ande visade sig som tungor som av eld (Apg 2:3) på den första pingstdagen, kommer han att försöka imponera genom att låta eld falla från himlen ner på jorden i människornas åsyn (Upp 13:13). Syftet med detta trick är mycket fiffigare än att bara väcka beundran hos massorna. Han vill få dem att tro att han är den *äkta* profeten Elia som Gud lovat ska komma innan Herrens dag. Elia nedkallade ju också eld från himlen, och genom att den falske profeten nu gör detsamma sänder han budskapet att han är den Elia som alla väntat på.[634]

Gestalterna i den falska triaden har tre olika ursprung: Draken kastas ner från **himlen**, vilddjuret kommer från **havet** medan den falske profeten kommer upp ur **jorden**.[635] De kommer alltså från var sitt huvudelement skapade av HERREN… som har gjort *himmel* och *jord* och *hav* och allt som finns i dem (Ps 146:5-6). Vad betyder detta?

- Eftersom djävulen "kastades ner på jorden" i Upp 12:9 ovan, bör han ha kommit från **himlen**, det vill säga det fysiska lufthavet runt jorden. Idag verkar djävulen ha sitt huvudkontor i detta element eftersom Paulus kallar honom för härskaren över *luftens välde* (Ef 2:2) och slår fast att vi kämpar mot ondskans andemakter i *himlarymderna* (Ef 6:12).
- I Upp 13:1 berättar Johannes att han såg ett vilddjur komma upp ur **havet**, och i Upp 17:15 får han veta att *vattnen* som du såg där skökan tronar, det är folk och människomassor och länder och språk. Dessa uttryck i plural betecknar alltid hednanationer vilket får många uttydare att mena att Antikrist kommer att vara en hedning. Havet kallas också för *djupen* eller *avgrunden* i Bibeln, och därför får Johannes också veta att vilddjuret som du såg… det ska komma upp ur *avgrunden* (Upp 17:8). Men kommer då Antikrist från den bokstavliga avgrunden eller från en hednanation? Här finns det nog en skillnad mellan den fysiska personen och den andevarelse som besätter honom: Människan Antikrist är en hedning, men det väsen som bor i honom kommer från avgrunden. I ett av sina brev skiljer Johannes mellan *A*ntikrist som *ska komma* och många *a*ntikrister som *redan funnits* (1 Joh 2:18), och kanske har alla dessa behärskats av en och samma andemakt. När denne visar sig i Antikrist med versalt A kommer världen att få erfara en klimax i djävulskap, bokstavligt talat.
- **Jorden** är i Biblisk terminologi ofta liktydigt med *landet*, och när det står i bestämd form handlar det om Israel. Eftersom den falska profeten ska komma upp ur *jorden* (Upp 13:11) tror många därför att han kommer att vara en jude.

Islamsk eskatologi har faktiskt motsvarande roller som Bibeln, men här har spelarna bytt plats så att "the good guys" har blivit "the bad guys" och vice versa:[636]

- Muslimer väntar också på en frälsare eller en messias som i deras tradition heter **Mahdi**. Denne är en mäktig politisk, militär och religiös ledare som kommer att skapa ett världsimperium med islamiska lagar, och han ska upprätta en ny världsordning med den islamska religionen som grund. Han kommer att döda judar, attackera Jerusalem och där upprätta ett islamskt kalifat från vilket han ska styra världen. *Muslimernas Mahdi är med andra ord en utmärkt beskrivning av Bibelns Antikrist.*
- Den muslimska Antikrist heter **Dajjal**. Han påstår sig vara Jesus, han försvarar det judiska folket och han kämpar mot Mahdi. *Muslimernas Dajjal liknar därför Bibelns Jesus på ett påfallande sätt.*
- Muslimer har även en "Jesus", och han heter **Isa**. Det är dock inte Bibelns Jesus av flera orsaker: Han är inte Guds Son som blivit människa, han dog aldrig på ett kors för att rädda mänskligheten och han är bara en profet bland många. Isa står lägre i rang än Mahdi. Han ska leda många kristna att konvertera till islam, och han kommer att avrätta dem som inte gör det. Dessutom står judarna på hans dödslista. *Isa är därför den falske profetens dubbelgångare.*

Den muslimska eskatologin är med andra ord tämligen lika den bibliska, fast tvärtom. Hur ska man se på detta? Har även profeten Muhammed fått uppenbarelser från högre ort som han förmedlat vidare till sina lärjungar? Nejdå, det finns en mycket mer närliggande förklaring. Den muslimska eskatologin kommer både från *Koranen* och från nedtecknad tradition av vad Muhammed sa och gjorde, så kallad *hadith*-litteratur.[637] Båda är skrivna många hundra år efter Bibelns uppenbarelsebok där Johannes får sina syner om vad som ska hända i den sista tiden. När Muhammed och efterföljande muslimer skapade den islamska eskatologin *hade de därför tillgång till det som redan var uppenbarat av Gud*, men eftersom de menade att kristna hade förvanskat Allahs ursprungliga ord så vände de i sina egna skrifter ut och in på mycket av det Bibeln lärde. Det var också på detta sätt som Ismael blev betraktad som Abrahams äkte son i stället för Bibelns Isak. {Nästa UBK sida 363.}

Här kan ett förtydligande vara på plats. Det är inte *muslimer* som är judarnas och kristenhetens fiender utan *islam*, ett falskt religiöst system som håller människor fångna och hindrar dem från att se den verkliga lösningen på deras problem. Kristna är kallade att avslöja detta och visa på Honom som *är* det rätta svaret.

Vilddjuret

Jag såg ett **vilddjur** komma upp *ur havet*. (Upp 13:1) Denna best kommer att i de sista tiderna leda världen i ett allmänt uppror mot Gud. Han kommer ”ur (folk-)havet”, och han kommer att bli diktator för ett stort världsrike. I Bibeln går han under många namn: Först måste… *laglöshetens människa* träda fram, *fördärvets son*, *motståndaren* som förhäver sig över allt som kallas gud eller heligt. (2 Tess 2:3-4) Denne despot kommer att bli Jesu fiende nummer ett och därför kallas han kort och gott för **Antikrist**:

- Antikrist får sin **makt direkt av Satan**: Draken gav [vilddjuret] sin makt och sin tron och stor auktoritet. (Upp 13:2)
- Han kommer att vara en genuin bespottare som till och med **jämställer sig med Gud**: [Vilddjuret] öppnade sin mun för att *häda Gud*. (Upp 13:6) Han sätter sig i Guds tempel och *säger sig vara Gud*. (2 Tess 2:4)
- Han kommer att göra stora **tecken och under** och **bedrar** på så sätt folkmassorna till att följa honom: Den laglöses ankomst är ett verk av Satan som kommer med stor kraft och med *lögnens tecken och under*. Med ondskans alla konster *bedrar* han dem som går förlorade. (2 Tess 2:9-10)
- Antikrist kommer att vara ett politiskt, kommersiellt, militärt och religiöst **geni**.[638] Han kommer i en tid när världen är i en desperat situation i alla dessa dimensioner, och därför kommer den att ropa efter en lösning. I detta läge kommer säkert Antikrist erbjuda politiskt korrekta freds-, miljö- och jämlikhetsprogram som för människor fostrade i humanistisk anda kommer att framstå som en idealisk agenda. De kommer att tacka och ta emot det som ska visa sig bli deras undergång.
- Han kommer att **förfölja judarna** i ett försök att utrota dem: Han ska tala mot den Högste och *ansätta den Högstes heliga*. (Dan 7:25) Denna agenda delar han med alla sina antikristliga föregångare: *Farao* gav order om att alla gossebarn skulle kastas i Nilen. *Nebukadnessar* brände Jerusalem och förde bort folket i fångenskap till Babylonien. *Haman* i Persien gav order om att alla judar skulle dödas under drottning Esters tid. Den grekiska regenten i Syrien, *Antiochos Epifanes*, angrep Jerusalem i en blodig belägring. Romarriket under befälhavaren *Titus* förstörde Jerusalem. Och sedan dess har flera härskare i både islamska och ”kristna” imperier gjort vad de kunnat för att utrota judarna från jordens yta.[639] Alla har misslyckats och det kommer också den siste antikristen att göra.
- Med hjälp av den falske profeten kommer Antikrist också att erbjuda människorna en **falsk religion** där han själv kommer att stå i fokus för tillbedjan: Hela jorden förundrade sig över vilddjuret och *följde det*… De *tillbad vilddjuret* och sade: ”Vem är som vilddjuret?” (Upp 13:3-4) För att få med sig människor från olika traditioner kommer hans religion att med största sannolikhet vara synkretistisk. Han kommer att vara en mästare på ekumenik, speciellt sådan som sträcker sig mellan de olika världsreligionerna. Han kommer att låta alla dyrka sin egen gud eftersom hans mantra blir att alla religioner i grunden lär samma sak. Men han kommer inte tillåta judar och kristna att försvara Bibelns Gud som den *ende* guden. Även historiskt har dessa grupper förföljts inte för att de dyrkar den sanne Guden utan för att de dyrkar *endast* honom. Hos Antikrist kommer säkert tolerans att vara högsta mode så att alla i sin religionsutövning kan förenas med det ädla syftet att rädda mänskligheten. Religionssyntesen kommer att presenteras som lösningen för världsfred, och icke-kompromissande kristna kommer att stämplas som terrorister och statsfiender. Jesus har förutsagt denna förföljelse: Då ska man utlämna er åt lidande och döda er, och ni kommer att bli hatade av alla folk för mitt namns skull. (Matt 24:9)

Antikrist kommer alltså att vara mycket religiöst tolerant. Det enda han inte kommer att acceptera är Jesus Kristus som den nödvändiga och tillräckliga lösningen på människans problem: Det finns ju många bedragare som har gått ut i världen, de som inte bekänner att Jesus är Kristus som kommit i köttet. Sådan är Bedragaren, Antikrist. (2 Joh 1:7) *Under den sista tiden kommer därför omvändelse och förkrosselse vid foten av Jesu kors att vara det enda säkra tecknet på en äkta kristendom, inte helanden, inte profetior, inte tungomålstal eller andra underverk som kommer att simuleras av Antikrist.* Detta är oerhört viktigt att veta för den sista generationen kristna som lever idag, och detta för att inte bli bedragna av humbugens mästare.

Vem är då denne förskräcklige tyrann som kommer att bekämpa Gud och hans folk med sådan emfas? Genom historien har det funnits gott om spekulationer, men faktum är att vi nog inte kommer att kunna veta med säkerhet förrän drygt tre år före Jesu återkomst. Paulus säger gällande återkomsten att först måste… laglöshetens människa… *öppet träda fram*… så att han *sätter sig i Guds tempel* (2 Tess 2:3-4, SFB 1998), och denna händelse inträffar inte förrän i mitten av vedermödan. Genom att samordna Daniels profetior om världsrikena med Uppenbarelsebokens beskrivning av vilddjuret kan vi dock få en ganska trovärdig bild av *varifrån* Antikrist kommer politiskt och geografiskt. Så låt oss göra just detta.

Figur 168 (sidan 292) med omgivande resonemang visar hur Satan har försökt få igenom sin plan för världsdominans genom sex mäktiga imperier samt ett sjunde som ännu inte kommit. Dessa stormakter motsvaras av sju huvuden som bärs av både draken (djävulen) och vilddjuret (Antikrist): Ett annat tecken visade sig: en stor eldröd *drake med sju huvuden* och *tio horn* och sju kronor på sina huvuden. (Upp 12:3) [*Vilddjuret*] hade *tio horn* och *sju huvuden* och tio kronor på sina horn. (Upp 13:1) Också Daniels profetior hade ett vilddjur, och det motsvarades av *både* ben och fötter på Nebukadnessars staty (se figur 168), och eftersom

Figur 204. Draken gav [vilddjuret] sin makt. (Upp 13:2) Från Apokalypstapeten från 1300-talet.

fötter är en förlängning av ben så kommer troligen det framtida antikristliga riket att vara en förlängning av det rike som representeras av benen. Och det är Rom. De tio hornen på både draken och vilddjuret motsvarar de tio tårna på statyn, och de representerar makthavarna i detta sista rike. Dessa kommer att användas av Antikrist på ett mycket skickligt sätt för att verkställa hans diaboliska agenda: De *tio hornen* du såg är *tio kungar* som ännu inte har fått något rike. Men *tillsammans med vilddjuret* får de makt att för en timme regera som *kungar*. (Upp 17:12) Figur 204 visar en medeltida uppfattning av hur de två varelserna med sina huvuden och horn kan se ut.

Även Daniel talar om de tio hornen som Antikrist kommer att bilda en koalition med, och här kallas också Antikrist själv för ett horn: [Djuret] var olikt alla de tidigare djuren och hade *tio horn*. Men medan jag betraktade hornen fick jag se hur *ett annat horn* sköt upp mellan dem, *ett litet horn*… Det hornet hade ögon som liknade människoögon och en mun som talade stora ord. (Dan 7:7-8) Dessa tio plus en makthavare bör alltså komma ur en förlängning av Rom, och eftersom detta rike historiskt aldrig existerat med tio eller elva regenter så måste det handla om ett kommande imperium. Det som ytterligare talar för att riket är framtida är att det historiska Rom upplöstes genom en mycket långsam process, helt olik det slut som beskrivs i Dan 2:34: [Stenen] träffade statyns fötter av järn och lera och *krossade* dem. Hypotesen är därför att det ur det forna Roms territorium kommer att utkristalliseras tio makthavare som i slutänden styrs av Antikrist: [Kungarna] har ett och samma sinne och ger sin makt och myndighet åt vilddjuret. (Upp 17:13)

För att förstå vad ett pånyttfött Romarrike är för någonting på dagens politiska karta måste vi göra en historisk tillbakablick. Det mäktiga imperiet var som störst på hundratalet efter Kristus men splittrades år 395 i en östlig del med Konstantinopel som huvudstad och en västlig del som behöll Rom som centralort. De två delarna motsvarar benen i Nebukadnessars staty. Den västra halvan erövrades ganska snart av nomader och kollapsade för gott år 476, medan den östra halvan (som också kallas det **Bysantinska riket**) bestod i ytterligare 1000 år tills det erövrades 1453 av turkarna i det **Ottomanska riket**. *När Romarriket ska uppstå igen kan det därför vara antingen i form av Västrom eller Östrom eller båda*, och av denna orsak har det spekulerats i om Antikrist och hans tiohornskoalition kommer från Europa eller från världens muslimska länder (i figur 210 på sidan 368). Politiskt är det **Europeiska unionen** respektive **Arabförbundet** som är de två huvudkandidaterna. Europa är dock troligen ganska ointressant eftersom det bara är imperier som styr eller direkt påverkar Jerusalem som är relevanta i de bibliska profetiorna. I Europa finns dock en annan maktsfär som många – bland andra flera av de tidiga reformatorerna – håller som en trolig kandidat till antikristposten, nämligen **påvestolen**.

Det som å andra sidan talar för att Antikrist kommer från ett arabland är att det troligen är han som kallas Kungen i Nordlandet och Assyriern i Dan 11:40 respektive Hes 31:3, epitet som båda passar bättre för någon som kommer från strax norr om Israel än för en europé. I Uppenbarelsebokens profetiska budskap till de sju kyrkorna sägs också att Satan har sin tron i Pergamon,[640] en del av dagens Turkiet norr om Israel. Turkiet var för övrigt sätet för det islamska kalifatet i det Ottomanska riket som inte upplöstes officiellt förrän 1923, och idag väntar hela den islamska världen på att kalifatet ska återupprättas.[641] Om Antikrist kommer från den östra eller västra delen av det ursprungliga romerska riket återstår att se.

Men det finns också en annan, visserligen spekulativ, men högintressant hypotes om vem Antikrist kan att vara. Vi har tidigare stött på Antiochos Epifanes som en tydlig *förebild* för Antikrist, men det kanske till och med är *samma individ* som kommer att återuppväckas? Det låter konstigt, ja, men Gud kommer ju att väcka Elia till liv igen, och det står honom naturligtvis fritt att ge tillbaka sin livsande även till dem som han använder för sina domar. Antiochos hade många egenskaper som passar utmärkt på den kommande Antikrist som till exempel att han på mynten lät trycka att han

var den som manifesterar eller uppenbarar Gud. Hypotesen att Antikrist är densamme som Antiochos (återuppväckt till liv) förklarar flera bibelpassager som annars kan vara svårförståeliga:

- Daniels 11:e kapitel profeterar om en föraktlig man (vers 21) och dennes förehavanden. Det som beskrivs passar perfekt in på det Antiochos sedermera gjorde, men bara fram till den 40:e versen som lyder: *Vid den sista tiden* ska kungen i Sydlandet drabba samman med [den föraktlige mannen]. Därifrån till kapitlets slut stämmer plötsligt ingenting ihop med Antiochos handlingar vilket förbryllat många bibeluttolkare. Med det föreslagna scenariot blir det dock naturligt: Tiden skiftar från vers 40 men inte personen. De sista verserna beskriver fortfarande samma person men långt senare i historien. Också i Dan 8 berättas om en fräck och listig kung (vers 23) som av sammanhanget kan knytas till Antiochos Epifanes, men strax avslöjas att han ska resa sig mot furstarnas Furste (vers 25) vilket naturligtvis är Jesus Kristus. Även här byts alltså tidsperspektivet men inte personen.
- På flera ställen i Uppenbarelseboken verkar vilddjuret ha levt förut: Vilddjuret… som *var* [som Antiochos] och *inte är* [som död] men *ska komma* [som Antikrist] upp ur avgrunden och gå mot fördärvet [som evigt död]. (Upp 17:8) Ett av [vilddjurets] huvuden såg ut att ha blivit slaktat och *dödat*, men dess *dödliga sår hade läkts*. (Upp 13:3) Vilddjuret som har ett sår från ett svärd men *lever igen*… (Upp 13:14)
- Det finns en tidsuppgift i Bibeln som gäckat många uttolkare, men som med den föreslagna hypotesen får en naturlig förklaring. Det gäller tiden från templets besudling till dess återupprättelse: *Hur lång tid* avser synen om… det förödande avfallet som gör att både *helgedom och härskara förtrampas*? Då svarade han mig: "*2300 kvällar och morgnar*. Sedan ska *helgedomen renas* och återställas." (Dan 8:13-14) Templet skändades både under Antiochos och det kommer att skändas under Antikrist, men inget av alternativen stämmer med de 2300 dagarna. *Men summan stämmer utmärkt!* Från historiska källor[642] kan vi veta att Antiochos skändade templet under exakt tre år. Från Bibeln kan vi veta att motsvarande period under Antikrist är tre och ett halvt år.[643] Totalt blir det 6½ år eller 78 månader, som med en månadslängd på 29,53 dagar (månens synodiska omloppstid) blir 2303 dagar. Det skiljer sig alltså med bara 3 dagar från siffran i Daniels bok, och avvikelsen låter sig lätt förklaras av variationen i de enskilda månadernas längder. {Nästa Kronologi sida 382.}

Historiska källor berättar hur Antiochos dog. När han hade satt stopp för offertjänsten i templet överlät han Jerusalem i händerna på en av sina generaler och lämnade staden. På främmande ort fick han höra att judarna gjort uppror, återerövrat templet och fortsatt med offrandet. I vrede vände då Antiochos tillbaka mot staden för att ställa saker tillrätta, men på vägen drabbades han av en svår sjukdom och dog. Det är precis här som han återkommer som Antikrist, på väg mot Jerusalems tempel för att på nytt sätta punkt för offertjänsten.

Antikrist kopierar ju i mångt och mycket den riktige Kristus, och här har vi alltså ytterligare ett område där det kan bli aktuellt: Även *Antikrist har en återkomst!*

Nästa fråga vi ska ställa oss är om Antikrists välde kommer att vara världsvitt. Vid ett första påseende kan det verka så eftersom vilddjuret… fick makt över *alla* stammar och folk och språk och länder (Upp 13:7) och *jordens alla folk* ska församla sig mot [Jerusalem] (Sak 12:3). Detta kan emellertid betraktas som en hyperbol ungefär som att säga "alla gillar glass", och vi har tidigare sett att det bibliska språkbruket tillåter sådana retoriska överdrifter. Slutstridens medelpunkt är Jerusalem och därför är det rimligt att tro att det är de närliggande länderna som kommer att delta i den sista urladdningen, vilket också antyds av Sak 12:2: Jag ska göra Jerusalem till en berusningens bägare för *alla folk runt omkring*. Exakt vilka länder som ligger "runt omkring" Jerusalem är dock omöjligt att svara på idag.

Kristus	Anti-Kristus Tvärt-emot-Kristus	Kristus	Pseudo-Kristus Istället-för-Kristus
Guds Son (Joh 1:34)	**Fördärvets son** (2 Tess 2:3)	**Är Gud** (Joh 1:1)	**Säger sig vara Gud** (2 Tess 2:4)
Kvinnans säd (1 Mos 3:15)	**Ormens säd** (1 Mos 3:15)	**Kungörs av Johannes döparen** (Joh 1:23)	**Kungörs av den Falske profeten** (Upp 13:14-15)
Sanningen (Joh 14:6)	**Lögnen** (Joh 8:44)	**Är Lejonet av Juda stam** (Upp 5:5)	**Har en mun som ett lejon** (Upp 13:2)
Förhärligar Gud (Joh 17:4)	**Hädar Gud** (Upp 13:6)	**Är kung...** (Upp 19:6) **... med många kronor** (Upp 19:12)	**Kallas kung...** (Dan 11:36) **... med tio kronor** (Upp 13:1)
Ödmjukar sig (Fil 2:8)	**Upphöjer sig** (Dan 11:37)	**Sitter på en tron** (Upp 3:21)	**Sitter på en tron** (Upp 13:2)
Kom ner från himlen (Joh 3:13) **Steg upp till himlen** (Joh 3:13)	**Kom upp ur avgrunden** (Upp 11:7) **Kastas ner i eldsjön** (Upp 19:20)	**Gör tecken och under** (Matt 9:33)	**Gör tecken och under** (2 Tess 2:9)
Rensar templet (Joh 2:14-16)	**Skändar templet** (Matt 24:15)	**Blev slaktad** (Upp 13:8)	**Såg ut att ha blivit slaktad** (Upp 13:3)
Förkastad av människor (Jes 53:3)	**Accepterad av människor** (Upp 13:4)	**Återuppstånden** (Matt 28:6) **Kommer åter** (Upp 19:11-14)	**Återuppväckt** (Upp 13:3,14) **Kommer åter** (Upp 17:8)
Dör för sitt folk (Joh 11:51)	**Dödar sitt folk** (Jes 14:20)	**Rider på en vit häst** (Upp 10:11) **Leder en armé** (Upp 19:14)	**Rider på en vit häst** (Upp 6:2) **Leder en armé** (Upp 6:2)

Figur 205. Djävulens två strategier med Antikrist.

Prefixet *anti-* på grekiska kan ha två betydelser, *mot* och *istället för*. Termen **Antikrist** kan därför lika gärna översättas med **Pseudokrist**, där det förra begreppet för tankarna till en motståndare till Jesus medan det senare pekar mot någon som vill imitera och ersätta honom. En surrogatfrälsare alltså. Bibelns Antikrist uppfyller båda kriterierna. Ibland är han en *tvärtom-kristus* som **förföljer** judar och kristna och ibland är han en *istället-för-kristus* som **förför** dem med falska läror, mirakler och kraftgärningar. De två strategierna illustreras i figur 205.

På himlavalvet representeras Antikrist av stjärnbilden **Kräftan** som på många bilder visas som en krabba (figur 206), en vämjelig figur som kommer upp ur havet och som har tio ben (varav två är klor). Jämför detta med att Johannes såg ett vilddjur [Antikrist] komma *upp ur havet*. Det hade *tio horn*… (Upp 13:1) Judas skriver i Jud 1:4 att hos er [församlingen] har det… *nästlat sig in* vissa personer… [som] är *gudlösa*… och *förnekar… Jesus Kristus*, och Johannes ger en nästan identisk beskrivning av Antikrist och antikrister.[644] Det grekiska ordet för ”nästlat sig in” betyder bokstavligen ”kommit in från sidan”,[645] och eftersom en krabba rör sig sidledes blir den en mycket god metafor för Antikrist.

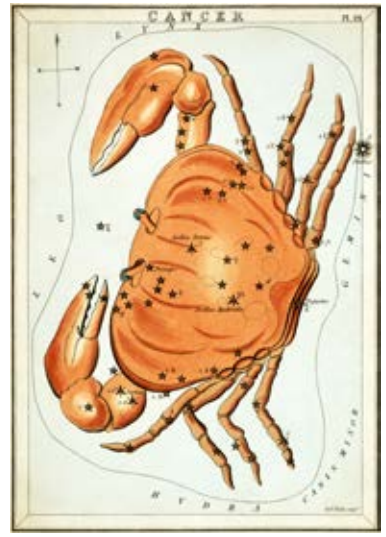

Figur 206. Stjärnbilden Kräftan.

Protoevangeliet[646] har beskrivits tidigare, och det redogör för en kamp mellan å ena sidan kvinnan och ormen och å andra sidan deras respektive avkommor. Dessa fyra gestalter finns alla illustrerade på himlen (figur 207). Kvinnan är **Jungfrun** som ju representerar Sara och hennes avkomma bestående av judar och troende hedningar. Hennes fiende ormen finns som stjärnbilden **Hydra**, Vattenormen på svenska, och denne sträcker sig under de tre andra spelarna i protoevangeliets drama. Ormens och kvinnans avkommor är Antikrist respektive den riktige Kristus och dessa finns som **Kräftan** och **Lejonet** på himlen. Märk också hur väl stjärnbilderna i figur 207 passar ihop med den uppenbarelse som Johannes fick om **kvinnan i himlen**: *Draken* [djävulen] stod framför *kvinnan* som skulle föda, för att sluka hennes *barn* så snart hon hade fött det. (Upp 12:4) Man kan se hur Hydra slingrar sig under både Jungfrun och Lejonet (Jesus) för att sluka den senare. {Nästa SB sida 380.}

船

Den grekiska mytologin har bevarat kärnan i protoevangeliet men rört ihop detaljerna. Här sänder överguden Zeus ut Herkules (*Lejonet*), för att besegra en månghövdad (!) orm (*Hydra*) som terroriserade människorna. Under striden som följde dök en krabba upp (*Kräftan*) och bet Herkules i hälen som då stampade på krabban och krossade den.[647] {Nästa UBK sida 413.}

Figur 207. Protoevangeliet (1 Mos 3:15) i skyn.

Bruden och skökan

Bibeln beskriver Guds församling som Kristi **obefläckade brud**, medan falsk religion betraktas som en **avfällig hora**. Den gammaltestamentliga profeten Hosea får befallningen att gifta sig med en otrogen kvinna som en illustration på det lidande Gud känner när hans folk svikit honom: Gå och skaffa dig en otrogen hustru… för *landet har varit otroget* och övergett Herren. (Hos 1:2) Paulus använder samma symbolik när han beskriver församlingen som bruden och Jesus som brudgummen: Jag har trolovat er [korinterna] med en enda man, Kristus, och vill föra fram en ren jungfru till honom. (2 Kor 11:2) De två kvinnorna beskrivs också som två städer där bruden är **Jerusalem** och skökan är **Babylon**. Hela Bibeln kan på sätt och vis ses som en motsättning mellan dessa två metropoler där den förra är Guds stad och den senare de gudlösa människornas.

Att Jerusalem är bruden blir uppenbart från Upp 21:9-10 där en ängel säger till Johannes att jag ska visa dig *bruden*, Lammets hustru… förde [honom]… upp på ett stort och högt berg och visade [honom] den heliga staden *Jerusalem*. På andra ställen kallas hon för *dottern* Jerusalem och *dottern* Sion (Jes 37:22). Begreppet Jerusalem beskriver naturligtvis inte bara gator och byggnader utan även stadens invånare som i första hand är judar men i överförd bemärkelse även troende hedningar. Det är i betydelsen *gudsfolket* som Jerusalem upprepade gånger genom historien varit otrogen, haft nationerna som älskare och därför blivit övergiven av sin brudgum. Vid Kristi återkomst kommer Gud åter att förbarma sig över sin brud och ta henne till hustru: [Jerusalem] ska inte mer kallas ”den övergivna”… utan du ska heta ”min kära” och ditt land ”*den äkta hustrun*”… Som en brudgum jublar över sin *brud*, så ska din Gud jubla över dig. (Jes 62:4-5)

Skökan eller Babylon kan vara lite svårare att identifiera, men det finns några ledtrådar i Uppenbarelseboken där det talas om domen över den stora *skökan*: Jag såg en kvinna… På hennes panna var skrivet ett namn, en hemlighet: ”Det stora *Babylon*, mor till jordens skökor och skändligheter.”… Och kvinnan som du såg är den *stora staden*. (Upp 17:1-5,18) Det finns flera tolkningar av vad detta betyder, och de behöver inte utesluta varandra. Det kan vara falsk religion i allmänhet, en tolkning som dock försvåras av att kvinnan uttryckligen kallas för en stad. Det kan vara staden Jerusalem i sin avfallna status, men det kan också vara den bokstavliga staden Babylon. Det var ju här som det

Figur 208. Babylons påbörjade återuppbyggnad.

strax efter Noas flod uppstod ett falskt religiöst system, och därför blir staden bokstavligt talat ”mor till jordens skökor och skändligheter” som texten säger. I så fall måste det geografiska Babylon återuppbyggas eftersom Johannes får höra en ängel proklamera hennes fall i en *ännu framtida* händelse: Fallet, fallet är det stora Babylon! (Upp 18:2) Saddam Hussein påbörjade faktiskt en rekonstruktion av staden år 1983 (figur 208), men projektet kom av sig vid hans fall.

Det finns ytterligare en möjlighet för vad Babylon representerar, och det är staden **Rom**. Apostlarna och de första kristna kallade helt enkelt Rom för Babylon eftersom de hade ett behov av att kryptera namnet på imperiets huvudstad. Varje nedsättande omnämnande av den skulle uppfattas som fientligt av de romerska myndigheterna. När Petrus avslutade sitt första brev med att *församlingen i Babylon… hälsar till er* (1 Pet 5:13) så avsåg han sannolikt kyrkan i Rom. Och när Johannes från ön Patmos skrev till de sju församlingarna i Asien (Upp 1:4) hade hans text säkerligen censurerats av romerska vakter om han talat klartext och skrivit ”*Rom*, mor till jordens skökor och skändligheter”.

Varför valde man då just Babylon som kodnamn på Rom? Troligen därför att Rom intog en liknande ställning gentemot Nya testamentets folk som Babylon hade gjort gentemot Gamla testamentets. Det finns ytterligare argument för att *skökan Babylon* är detsamma som *staden Rom*:

- Johannes såg en *kvinna* som *satt på* ett scharlakansrött vilddjur, fullt av hädiska namn och med sju huvuden och tio horn (Upp 17:3). Kvinnan har med *religion* att göra, och vilddjuret med de sju huvudena representerar de sju gudsfrånvända *politiska* maktsystemen som funnits genom historien (figur 168, sidan 292). Religionen rider alltså på den världsliga makten vilket antyder att det handlar om en förening av de båda, kanske en sammansmältning av stat och kyrka. En sådan fusion uppstod på 300-talet i Rom när kejsar Konstantin försökte ena det romerska väldet genom en gemensam religion. Också Upp 17:2 talar samma språk: Jordens *kungar* har horat med [den stora *skökan*], och jordens invånare är berusade av hennes otukts vin.
- *Kvinnan* som du såg *är* den *stora staden*, som *regerar* över kungarna på jorden. (Upp 17:18) Här uttrycker sig ängeln i presens vilket tyder på att den stad som åsyftas var ett maktcentrum när Johannes fick sin uppenbarelse. Det var strax före år 100, det vill säga i början av Roms storhetstid.
- Jag såg att kvinnan var *berusad av de heligas blod*, av Jesu vittnens blod. (Upp 17:6) Staden det handlar om har alltså förföljt Guds folk vilket kan tala för Rom. Det var här kejsar Nero startade den första systematiska förföljelsen av kristna, vilket troligen dödade både Petrus och Paulus, och även sedan dess har betydande terror mot både judar och kristna utgått från staden.

- De sju huvudena är *sju berg som kvinnan sitter på*. (Upp 17:9) Rom brukar kallas för *staden på de sju kullarna*.

För den kristne är det viktigt att rätt kunna identifiera skökan Babylon eftersom det finns en allvarlig uppmaning i Skriften: *Gå ut från henne, mitt folk*, så att ni inte tar del i hennes synder och drabbas av hennes plågor. (Upp 18:4) Att det är ”mitt folk”, Guds folk, som adresseras betyder att det finns genuint kristna i det Babylon som åsyftas. De får nu sin anmodan om uppbrott: Dra ut från Babel! (Jes 48:20)

De två vittnena

Efter två eller tre vittnens ord ska var sak avgöras. (5 Mos 19:15) Budet finns i Moselagen, och Gud brukar följa det för egen del också. Vid många viktiga händelser i den bibliska historien har det funnits två vittnen närvarande: På förbundsarkens lock, nådastolen, fanns **två keruber** som blickade ner mot och bevittnade Guds tron (figur 209). Utanför Jerusalems tempel fanns **två pelare** *med mänskliga namn*, Jakin och Boas (figur 146, sidan 264). Jesus korsfästes mellan **två rövare** som fick bevittna hans död. När Maria lutade sig in i Jesu grav såg hon **två änglar** som bevittnat hans uppståndelse. Och det var **två män i vita kläder** som fick vara vittnen vid Jesu himmelsfärd. Det är därför helt naturligt att **två vittnen** kommer att ha en nyckelroll när det drar ihop sig till Jesu återkomst.[648]

Jag ska låta mina *två vittnen* profetera under *ettusen tvåhundrasextio dagar*, klädda i säcktyg… *De har makt* att stänga himlen så att inget regn faller under de dagar *de profeterar*, och de har makt att förvandla vattnen till blod och att slå jorden med alla slags plågor *så ofta de vill*. (Upp 11:3-6) Att de profeterar som Guds utsända betyder att mänskligheten *på nytt* kommer att få information direkt från Gud, efter att den tidigare lagts på sparlåga i samband med Bibelns färdigställande.

De två vittnena finns alltså med under 1260 dagar, vilket är lika med 3,5 år, vedermödans första halva. Sedan när de har fullgjort sitt vittnesbörd, ska vilddjuret komma upp ur avgrunden… och döda dem. De begravs emellertid inte utan människor… ser deras döda kroppar i tre och en halv dagar, och de tillåter inte att kropparna läggs i någon grav. Dessa 3,5 dagar bör alltså vara vedermödans andra halva. Jordens invånare gläder sig över dem (vem vill höra talas om Guds domar?) men får stå med skägget i brevlådan när livsande från Gud kom in i dem, och de stod upp på sina fötter igen (Upp 11:7-11).

Figur 209. Digital rekonstruktion av förbundsarken med de två keruberna. (Detaljer avviker från den bibliska mallen.)

De två vittnena kallas de två olivträden i Upp 11:4, och återigen kan vi få värdefull information genom att leta fram motsvarande symbolik i Gamla testamentet. Vi finner den i Sakarjas bok där det talas om hur Serubbabel återuppbyggde det andra templet efter återtåget från fångenskapen i Babylonien.[649] I en vision får Sakarja se *två olivträd* som förser en ljusstake med sju lampor med olja, och även i Uppenbarelseboken finns sju ljusstakar som här identifieras med sju kristna församlingar.[650] (Det är sju lampor på *en* ljusstake i Sakarja men sju enskilda ljusstakar i Uppenbarelseboken, vilket kan syfta på judar respektive hednaförsamlingar.) Olja är en symbol för den helige Ande, och att Sakarjas ljusstake fick sin olja från olivträden betyder att judarna vid återbyggandet av templet fick sin kraft från dessa. Därför är budskapet till Serubbabel: Varken genom styrka eller makt, utan genom *min Ande*, säger HERREN Sebaot. (Sak 4:6) *På motsvarande sätt* kommer kraften till återuppbyggnaden av det tredje templet att komma från den helige Ande förmedlad via de två vittnena, vilket är orsaken till att de kallas för just ”de två olivträden”.

Parallellen förstärks ytterligare av att Sakarja, när han frågar om vad olivträden betyder, får svaret: Dessa två är *oljans söner*. (Sak 4:14) Översättningen “oljans söner” är bokstavlig och visar att de *ger* olja. SFB har “de smorda” som snarare betyder att de *får* olja.) Likheterna mellan den historiska återuppbyggnaden av det andra templet och den framtida av det tredje är slående. I båda fall har judarna återvänt till Jerusalem efter en lång exil, i båda fall sker återuppbyggnaden under stor opposition från omgivningen och i båda fall finns *två olivträd* närvarande för att förse arbetarna med kraft från den helige Ande. Det handlar alltså om analoga situationer men med olika aktörer.

Under Serubbabels tid var de två olivträden sannolikt han själv och hans medarbetare Jeshua,[651] men vilka kommer de två vittnena att vara vid det framtida byggandet av templet? Det ena är tämligen lätt att identifiera eftersom Gamla testamentet avslutas med att Gud ska sända **profeten Elia** innan HERRENS dag kommer (Mal 4:5). På samma sätt som Elia ska förebåda Jesu andra ankomst så var det Johannes döparen som förebådade hans första, och därför identifierar Jesus de två gudsmännen med varandra: “Elia har redan kommit…” Då förstod lärjungarna att han talade till dem om Johannes Döparen. (Matt 17:12-13) Det andra vittnet är mer svåridentifierat, men en hel del talar för **evangelisten Johannes**, mottagaren av synerna i Uppenbarelseboken:

- I Upp 10:11 blir Johannes tillsagd att du måste profetera *på nytt om* [alternativt: *mot*] många folk och länder, ett uppdrag som han skulle kunna genomföra som ett av vedermödans vittnen.
- I Upp 11:1 får Johannes uppdraget att mäta Guds tempel, ett tempel som inte ens fanns då evangelisten skrev Uppenbarelseboken och därför måste syfta på det framtida, tredje, templet.
- I Upp 10:4 blir Johannes tillsagd att inte avslöja hela sin uppenbarelse utan att försegla det som de sju åskorna har sagt, vilket talar för att han vid ett senare tillfälle kommer att få uppdraget att berätta också denna syn.

Övriga aktörer

Några av de andra rollerna i Uppenbarelsebokens beskrivning av slutdramat är:

- **De tjugofyra äldste**
  I en av sina syner såg Johannes Guds tron i himlen och runt omkring satt *tjugofyra äldste* klädda i vita kläder (Upp 4:4). Eftersom templet är en skuggbild av den himmelska helgedomen (Hebr 8:5) så bör de tjugofyra äldste motsvaras av de tjugofyra prästavdelningar som kung David lät inrätta för att göra tjänst i templet.[652] Några bibeltolkare menar att de äldste i himlen är människor, men de bör vara änglar eftersom de bär fram skålar med rökelse symboliserande de heligas böner, ett uppdrag som på andra håll i Bibeln tillhör änglar.[653] Dessutom finns det inga andra människor i himlen än den uppståndne Kristus!

- **De första 144 000**
  Vid ett tillfälle ser Johannes 144 000 personer som står tillsammans med Lammet på Sions berg. De beskrivs på ett sätt som egentligen bara passar in på en enda grupp människor genom hela historien, nämligen den rättfärdiga delen av mänskligheten som levde fram till syndafloden: 1) De sägs ha [Lammets] namn och hans Fars namn skrivet på sina pannor vilket stämmer med att Sets barn före floden kallade sig själva vid Guds namn.[654] 2) De har inte befläckat sig med kvinnor vilket passar ihop med att giftermål över de av Gud utstakade gränserna var en speciellt uttalad “förvillelse” före floden.[655] 3) De är friköpta från människorna som en *förstlingsfrukt* åt Gud och Lammet (Upp 14:1-5) vilket antyder att det rör sig om den allra första gruppen återlösta människor. 4) Dessutom är antalet rimligt. Om denna grupp fick 4,4 barn per generation så skulle det bli 144 000 avkomlingar vid tiden för floden.
  Det är alltså inte det *totala* antalet frälsta som är begränsat till 144 000 som en del traditioner menar, utan det är de frälsta under ett visst skede av historien.
- **De andra 144 000**
  Det finns också en annan grupp av 144 000 människor som inte får blandas ihop med den första. Den representerar Guds folk från historiens *slut* vilket kan jämföras med den första gruppen som representerar motsvarande skara från historiens *början*. Johannes hörde en konversation mellan änglar där en av dem uppmanade de andra att inte skada jorden… förrän [de] har satt *sigill på Guds tjänares pannor* (Upp 7:3). Sedan fick han höra att de 144 000 som förseglats på detta sätt bestod av 12 000 från var och en av Israels tolv stammar. Det handlar alltså om judar som kommer att få ett speciellt märke av något slag som beskyddar dem mot Guds vredesdomar, och eventuellt är detta samma grupp som den kvarleva av Israel som omvänder sig och tar emot Kristus vid hans återkomst: En rest ska vända om, en rest av Jakob, till Gud den Mäktige. (Jes 10:21)

Israels fiender

I Hesekiels bok beskrivs ett stort fälttåg mot Israel som många uttolkare placerar under vedermödan. Det leds av **Gog** i Magogs land (Hes 38:2) som skulle kunna vara Antikrist. I Hes 38:17 säger Gud om honom: År efter år profeterade [Israels profeter] att jag skulle låta dig komma över dem. I redogörelsen av detta **Gogkrig** finns åtta fiender definierade som kommer att dra ut i strid mot Israel, och sju av dem finns bland de avkomlingar till Noa som befolkade jorden efter att ha spridits från Babels torn. Med hjälp av figur 83 (sidan 159) går det att spåra till vilka regioner dessa personer flyttade, vilket ger ledtrådar till vilka länder som kommer att vara Israels huvudfiender. I samtliga fall rör det sig om områden dominerade av islam. Namnen finns i Hes 38:2-6:

- **Magog** (Jafets son) identifieras av Josefus som anfader till skyterna som kom från området runt Kaspiska havet. Det är alltså härifrån ledaren Gog kommer. Regionen är dominerad av islam. (En annan uppfattning är att Magog motsvarar dagens Syrien som också är muslimskt.)
- **Meshek** (Jafets son) har avkomlingar som idag finns i centrala och västra delarna av muslimska Turkiet.
- **Tubal** (Jafets son) finns idag i östra delarna av Turkiet, också muslimskt.
- **Perser** (finns inte nämnt bland Noas söner) motsvaras i allt väsentligt av dagens Iran. Landet hette Persien fram till 1935 och är muslimskt.
- **Nubier** från Kush (Hams son) motsvaras i stort sett av dagens Sudan med islamskt styre. Även Etiopien brukar räknas in i området.
- **Puteer** kommer från Put (Hams son) och finns idag i Libyen och en bit vidare västerut, en uttalat islamsk region.
- **Gomer** (Jafets son) finns idag i centrala Turkiet.
- **Togarma** (Jafets sonson) finns också i centrala Turkiet idag.

Figur 210. Länder med mer än 50 procent muslimer. Israel är det blå landet i mitten. De fyra rödbruna länderna i var sitt väderstreck är de som nämns i Hes 38.

Figur 210 märker ut dessa områden med rödbrun färg medan de gula fälten motsvarar övriga muslimska länder. Det blå och helt omringade landet i mitten är Israel. Märk hur länderna i Goginvasionen formar en nästan perfekt cirkel runt Löfteslandet, och de har representanter i norr, väster, söder och öster. Mänskligt sett är Israel utan chans att stå emot ett anfall från en så fullständigt övermäktig fiende, men med Guds övernaturliga hjälp kommer utgången att bli till gudsfolkets fördel.

Intrig

I detta kapitel ska vi i *någorlunda* kronologisk ordning se hur händelserna i ändens tid utspelar sig. Det går dock inte att vara kategorisk i dessa frågor eftersom olika tolkningar är möjliga vad gäller ordningsföljden mellan de beskrivna skeendena. Följ gärna med i figur 211 som visar de viktigaste händelserna grafiskt.

Tecken i tiden

Det är som sagt lätt att övertolka ”tidens tecken”, men ändå måste vi hörsamma Jesu uppmaning att vara observanta på när tiden för hans återkomst närmar sig: *Lär av* en jämförelse med fikonträdet. Redan när kvisten blir mjuk och bladen spricker ut vet ni att sommaren är nära. *På samma sätt* vet ni, när ni ser *allt detta*, att han är nära och står för dörren. (Matt 24:32-33) ”Allt detta” är de tidstecken Jesus beskriver i ett av Bibelns viktigaste eskatologiska kapitel nämligen Matteus 24. Vi ska därför studera detta och andra ställen för att kunna ge en positiv respons på vår Herres vädjan att stå på tå vid hans återkomst. Kom dock ihåg att det alltid finns en risk i att försöka harmoniera nutida händelser med bibliska profetior.

Den sista tiden utmärks av två samverkande händelseutvecklingar: Dels kommer Gud att utgjuta sina vredesdomar över ondskan och dess utövare och dels kommer han att beskydda de sina. Gamla testamentet beskriver Guds domar på flera ställen, och i många fall jämförs de målande med de umbäranden som drabbar en barnaföderska: För jag hör rop som från en födande kvinna, ångestrop som från en förstföderska. Det är dottern Sions röst. (Jer 4:31) Jesus fortsätter denna analogi när han mitt i en uppräkning av tecken på hans återkomst skjuter in att allt detta är bara början på *födslovåndorna* (Matt 24:8). Sådana smärtor utmärks av ett pulserande förlopp där topparna blir *kraftigare och kraftigare* och kommer *tätare och tätare*, något vi därför kan förvänta oss även av den sista tidens lidande. Mot slutet kommer det att bli en så stor nöd att något liknande aldrig förekommit från världens begynnelse och ända fram till nu, och inte heller ska komma (Matt 24:21). Vad är det då för födslovåndor som kommer att utmärka denna tid och som redan har börjat om än i förhållandevis liten skala?

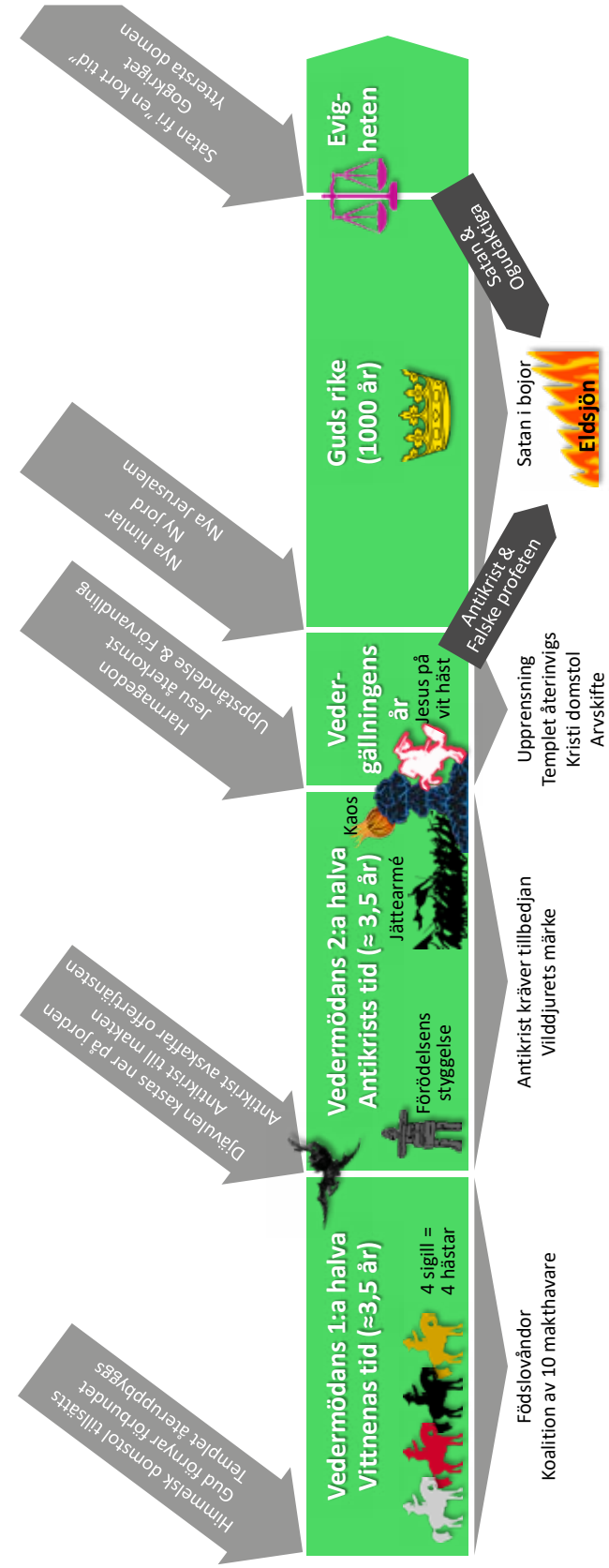

Figur 211. Den ungefärliga ordningen på händelserna i ändens tid. Allt beskrivs i texten utom pilen ”Jerusalem trampas av hedningar” som finns i Upp 11:2.

- **Förföljelser och förförelser**
  Vi har sett att Antikrist, påhejad av djävulen, har två huvudsakliga strategier för att lura bort kristna från Gud, och båda kommer att flöda i ändens tid. **Förföljelser**: Då ska man utlämna er åt lidande och döda er, och ni kommer att bli hatade av alla folk för mitt namns skull. (Matt 24:9) **Förförelser**: Falska messiasgestalter och falska profeter ska träda fram och göra stora tecken och under för att om möjligt bedra även de utvalda. (Matt 24:24) Förförarna består alltså både av människor som säger sig vara den återkomna Kristus och av förkunnare som sprider en religion annan än den bibliska. Båda grupperna gör det med kristna förtecken och tillsammans med mirakler för att få så stor hävstång på bedrägeriet som möjligt. Redan idag använder djävulen både förföljelser och förförelser i sin strategi, och Västvärlden är än så länge mest drabbad av det sistnämnda.
- **Ett stort avfall**
  Ett resultat av djävulens bedrägerier blir att kristna kommer att falla bort från tron och därmed från gemenskapen med Gud: Anden säger tydligt att i de sista tiderna kommer *några att avfalla* från tron och följa villoandar och *onda andars läror*, förledda av hycklande lögnare. (1 Tim 4:1-2) Här talas om ”några” medan andra ställen låter förstå att avfallet kommer att bli betydande: Då ska *många* komma på fall… och eftersom laglösheten ökar kommer kärleken att kallna hos *de flesta*. (Matt 24:10-12) De ”onda andarnas läror” är nog inte i första hand ockultism och satanism eftersom sådana är lätta att avslöja och avfärda. Nej, *förförelsen kommer säkerligen förklädd till kristendom*, och många kommer att uppfatta den som sådan och därför bli en del av det stora avfallet. Avfallet kan också komma att drabba dem som så drabbas av vilddjurets terror att de överöses med fruktan och därför väljer att dyrka det: Alla jordens invånare kommer att *tillbe [vilddjuret]*… *Här visar sig de heligas uthållighet och tro*. (Upp 13:8-10)
- **Utbredd egoism och omoral**
  I 2 Tim 3:1-5 målar Paulus upp en avskräckande bild av människorna i den sista tiden: Du ska veta att *i de sista dagarna* blir det svåra tider. Människorna kommer att vara *egenkära*, *pengakära*, skrytsamma, stolta, hånfulla, olydiga mot sina föräldrar, otacksamma, gudlösa, kärlekslösa, oförsonliga, skvallriga, obehärskade, råa, fientliga mot det goda, falska, hänsynslösa och högmodiga. De kommer att *älska njutning* mer än Gud och ha ett *sken av gudsfruktan* men förneka dess kraft. De tre understrukna kärlekarna kommer att vara utmärkande: kärleken till sig själv (egoism), pengar (materialism) och njutning (hedonism). Det står läsaren fritt att bedöma om dessa mänskliga egenskaper ökar i vår tid eller om de varit desamma genom historien.
- **Enhets- och fredssträvanden**
  Antikrist kommer att vara rågad med politisk korrekthet, och mycket talar för att han kommer att utmåla sig själv som enhetens och den interreligiösa ekumenikens expert. Han kommer säkerligen att mästerligt utnyttja den trend som finns idag som vill förena alla religioner, och enheten kommer att marknadsföras som vägen till världsfred. Det fungerar naturligtvis bara med postmodernismens antagande att Gud inte finns i verkligheten utan bara i den religiöses huvud, och eftersom någon absolut sanning därför inte existerar så kommer *enheten att värderas högre än sanningen*. Strategin är dömd att misslyckas: När folk säger: ”Fred och trygghet”, då drabbar undergången dem lika plötsligt som värkarna hos en kvinna som ska föda, och de slipper inte undan. (1 Tess 5:3)
- **Globalisering**
  Förutom den interreligiösa enigheten kommer det förmodligen att finnas starka enhetssträvanden för klimat, jämlikhet, miljö och olika slags ”mänskliga rättigheter”. Botemedlet mot den växande oron i världen kommer inte att presenteras som en storskalig omvändelse till Gud (som skulle vara den rätta vägen) utan som en globalisering av regeringsmakten på humanistisk grund. Denna överstatlighet ger Antikrist den perfekta plattformen för sitt världsherravälde. Utgångspunkten är som vi sett någon form av återförening av Romarriket ledd av en koalition av tio

ledare med Antikrist som superboss. Men riket kommer att lida av inre slitningar: Att du såg fötterna och tårna [på Nebukadnessars staty] vara delvis av krukmakarlera och delvis av järn, det betyder att det ska vara ett *splittrat rike*. Men det ska ha något av järnets fasthet. (Dan 2:41)

- **Katastrofer**
  Ändens tid kommer också att utmärkas av en ökning av hungersnöd, epidemier och naturkatastrofer: Det ska bli stora *jordbävningar* och *svält* och *pest* på den ena platsen efter den andra. (Luk 21:11) Mot slutet kommer det att få monumentala proportioner: Det kom blixtar och dån och åska och en så stor jordbävning att något liknande aldrig har hänt så länge människan har funnits på jorden… Folkens städer störtade samman… Alla öar flydde, och bergen fanns inte mer. Stora hagel, tunga som talenter, föll från himlen över människorna. (Upp 16:18-21) Alldeles innan återkomsten kommer även himlavalvet att drabbas av omvälvningarna: Strax efter de dagarnas nöd ska solen förmörkas och månen inte längre ge sitt sken. Stjärnorna ska falla från himlen, och himlens makter ska skakas. Då ska Människosonens tecken synas på himlen. (Matt 24:29-30) Sådana omstörtningar i skyn finns profeterade redan i Gamla testamentet: Jag ska göra *tecken på himlen*… Solen ska vändas i mörker och månen i blod, *innan* *Herrens dag kommer*, den stora och skrämmande. (Joel 2:30-31) De dramatiska händelserna kommer naturligtvis gripa tag i människorna och skaka om dem rejält: På jorden ska folken gripas av ångest och stå rådlösa… Människor ska tappa andan av skräck i väntan på det som ska drabba världen, för himlens makter ska skakas. *Då* ska man se Människosonen komma. (Luk 21:25-27)
- **Evolution**
  Människorna i världen kommer att förneka både skapelsen och syndafloden och kalla dem för myter: Framför allt ska ni veta att det *i de sista dagarna* kommer hånfulla människor som… bortser *medvetet* från att det för länge sedan fanns himlar och en jord som *uppstod ur vatten* [vid skapelsen]… Genom vatten och Guds ord dränktes den dåtida världen [vid Noas flod]. (2 Pet 3:3-6) Denna förutsägelse är redan i hög grad uppfylld genom att **skapelsen** ersätts av myter om big bang och evolution, och **syndafloden** ersätts av uniformistiska processer och miljoner år. De påstod att de var visa, men de blev dårar… De… dyrkade och *tjänade det skapade i stället för Skaparen*. (Rom 1:22-25)
- **Evangeliet ska predikas**
  Detta evangelium om riket ska förkunnas *i hela världen* till ett vittnesbörd för *alla* folk. Sedan ska slutet komma. (Matt 24:14) Denna profetia håller i princip på att fullbordas genom många hängivna missionärsgärningar, men också genom radio, TV och internet. I vissa länder finns emellertid en censur som gör att förutsägelsen ännu inte är hundraprocentigt uppfylld.
- **Teknologi**
  Flera profetior i Skriften behöver ”dagens” teknologi för att kunna fullbordas: När de två vittnena dödas och blir liggande på en gata i Jerusalem så kommer hela världen att kunna *se* det, vilket kräver någon form av världsvid realtidskommunikation. När den falske profeten fordrar att jordens människor antar vilddjurets märke för att kunna handla, så kräver det datorer med övervakningsprogram och informationsläsare som säkert kommer att använda biometri.[656]
- **Krig och rykten om krig**
  Ni kommer att höra *stridslarm* och *rykten om krig*… Sådant måste hända, men det är ännu inte slutet. *Folk ska resa sig mot folk* och rike mot rike. (Matt 24:6-7) Krigen kommer att öka i frekvens, och de kommer mer och mer att fokuseras mot det heliga landet och dess huvudstad: När ni ser Jerusalem omringas av armeer, då vet ni att dess förstörelse är nära. (Luk 21:20) Det leder till nästa punkt…
- **Israel kommer åter i fokus**
  Vi ser idag en omstrukturering av den geopolitiska kartan på ett sådant sätt att Israel och dess grannar åter hamnat i världens blickpunkt. Det finns profeterat: Se, jag ska göra Jerusalem till en berusningens bägare för alla *folk runt omkring*… Det ska ske på den dagen att jag ska göra Jerusa-

lem till en tung sten för alla folk… Och *jordens alla folk* ska församla sig mot henne. (Sak 12:2-3) En annan profetia om Israel som tydligt håller på att uppfyllas inför våra ögon är Guds löften om att återsamla judarna till sitt land (jämför figur 198 på sidan 344): Jag ska hämta Israels barn ut från de folk dit de kommit. Jag ska samla dem från alla håll och föra dem in i deras land. (Hes 37:21) Hemvändandet från diasporan började i slutet 1800-talet i samband med den sionistiska rörelsen, Israel blev en självständig stat år 1948, kontrollen över Jerusalem återtogs 1967, staden förklarades som landets huvudstad år 1980 och återsamlandet och uppbyggandet pågår alltjämt.

- **Förseglade profetior öppnas**
  Daniels profetior skulle förseglas men öppnas igen i den sista tiden: Dessa ord ska förbli *gömda och förseglade till den sista tiden*… Ingen ogudaktig ska förstå detta, men de förståndiga ska förstå det. (Dan 12:9-10) KUNSKAP-området Kronologi i MDV förmedlar detta tidstecken. {Nästa Profetia sida 380.}

Vredesdomar

De sju åren som föregår Jesu återkomst kallas för vedermödan, och den kommer att utmärkas av Guds vredesdomar när han krossar ondskans destruktiva strukturer. Domarna kommer i vågor, som födslovåndor, och de beskrivs i Uppenbarelseboken som **sju sigill, sju basuner och sju vredesskålar.** Eftersom Uppenbarelseboken inte är skriven i kronologisk ordning kan det ibland vara svårt att veta om dessa domsobjekt är olika uttryck för samma saker eller om de kommer parallellt eller sekventiellt. Mycket faller dock på plats med upptäckten att det i Uppenbarelseboken finns *fyra tidsmässiga cykler* som beskriver ungefär samma händelser från olika perspektiv. (Förutom domsobjekten finns en cykel med sju änglar.) Numreringen av objekten är sannolikt för att kunna hålla reda på tidsordningen *inom* varje cykel. *Alla cykler avslutas med Jesu återkomst* som därför beskrivs totalt fyra gånger i Uppenbarelseboken. I figur 212 finns händelseutvecklingen horisontellt och de fyra cyklerna som fyra rader:

- 1:a cykeln (Upp 4:1-8:1): **De sju sigillen**. De fyra första sigillen beskrivs som fyra hästar, en vit, en eldröd, en svart och en gulblek, och det kan tolkas som krig, hungersnöd och andra katastrofer. Det femte sigillet är martyrerna som ropar efter rättvisa. Jesus kommer tillbaka i samband med det sjätte sigillet, vilket innebär att det sjunde sigillet ligger efter återkomsten.
- 2:a cykeln (Upp 8:2-11:19): **De sju basunerna**. De fyra första basunerna innebär att jorden, havet, vattenkällorna och solen träffas av olika objekt, och det kan tolkas som att miljön förstörs. Basun fem till sju kallas också för tre verop. Jesus kommer tillbaka i samband med den sjunde basunen som är identisk med det tredje veropet. Jämför 1 Kor 15:51-52: Vi ska alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick, *vid den sista [sjunde] basunens ljud*.
- 3:e cykeln (Upp 12:1-14:20): Här är det inte sju domsobjekt utan **sju ”änglar”**. (Citationstecknen eftersom Jesus är en av dem.) De första tre förkunnar evangelium, proklamerar Babylons fall respektive varnar för vilddjurets märke. De sista änglarna kommer som två par där de två första (en är Människosonen) skördar de trogna och de två sista de otrogna. De trogna är alltså redan räddade när druvorna från jordens vinstock kastades i Guds vredes stora vinpress (Upp 14:19).
- 4:e cykeln (Upp 15:1-19:19): **De sju vredesskålarna**. De fyra första skålarna töms över samma objekt som träffades under de fyra första basunerna, och det bör därför vara samma händelser som beskrivs. Skål fem till sju töms över vilddjurets tron, Eufrat respektive luften. Jesus kommer i samband med den sista vredesskålen.

Förutom själva domsobjekten (och änglarna) innehåller Uppenbarelseboken utvikningar som beskriver något scenario i mer detalj. Därför finns det i vänsterkolumnen i figur 212 två versintervall för varje cykel. Det vidare intervallet är hela cykeln inklusive utvikningarna, medan det snävare är själva domsobjekten. Dessutom innehåller Uppenbarelseboken tre kapitel efter den sista cykeln som beskriver händelser som inträffar efter återkomsten.

Cykler (från Upp)	Krig & Hunger	Miljön förstörd	Förföl-jelser	Jättearmé Sista urladdningen	Jesu återkomst	
Cykel 1 4:1-8:1 **7 Sigill** 6:1-8:1	**1-4.** Fyra ryttare.		**5.** Marty-rer ropar efter Guds dom.	**6a.** Jordbävning, solen svart, månen blod, berg och öar flyr.	**6b.** [Människorna] gömde sig i hålor och bland bergens klippor… Deras *vredes* stora dag har kommit. (Upp 6:15-17)	**7.** Tyst i himlen i ½ timme.
Cykel 2 8:2-11:19 **7 Basuner** 8:7-11:19		**1-4.** Jorden, havet, färskvattenkällor och solen träffas av olika objekt.		**5. 1:a ve:** Gräshoppsarmé ur avgrunden. **6. 2:a ve:** Änglar vid Eufrat. 200 miljoner ryttare. **7. 3:e ve:** Jordbävning, åska, blixtar, hagel.	Väldet över världen tillhör nu vår Herre… och han ska vara kung i… evighet… din *vrede* har kommit. (Upp 11:15-18)	
Cykel 3 12:1-14:20 **7 änglar** 14:6-13	**1.** För-kunnar evange-lium.	**2.** Förkunnar att Babylon fallit.	**3**. Varnar för vild-djurets märke.	**4.** Människoson (skörd av trogna). **5.** Säger: ”Räck ut din skära”. **6.** Med en skära (skörd av otrogna). **7.** Säger: ”Räck ut din skära”.	På molnet satt en som liknade en människoson… Guds *vredes* stora vinpress… trampades utanför staden. (Upp 14:14-20)	
Cykel 4 15:1-19:19 **7 Skålar** 16:1-16:21		**1-4.** Skålarna töms över jorden, havet, färskvattenkällor & solen.	**5.** Skålen töms över vilddju-rets tron.	**6.** Skålen töms över Eufrat. **7.** Skålen töms över luften. Jordbävning, åska, blixtar, hagel, berg och öar flyr.	Jag såg… *vit häst*, och han som satt på den heter Trofast och Sann… och han trampar Guds… stränga *vredes* vinpress. (Upp 19:11-14)	

Figur 212. Uppenbarelsebokens fyra cykler som var och en avslutas med Jesu återkomst.

Den översta (blå) raden i figur 212 beskriver författarens tolkning av vad de olika domsobjekten innebär. Också vilka objekt som motsvarar samma händelser är naturligtvis en tolkning. Till exempel menar jag att de enorma geologiska, meteorologiska och astronomiska omstörtningarna vid Jesu återkomst motsvarar det sjätte sigillet, den sjunde basunen och den sjunde vredesskålen. Märk också att sigill, basuner och skålar kommer först som en grupp med fyra objekt som motsvarar fysiska plågor och sedan som en grupp med tre objekt som har mer andlig karaktär.

De sju sigillen sitter på en bokrulle: Jag såg i högra handen på honom som satt på tronen *en bokrulle* med *skrift på både insidan och utsidan, förseglad med sju sigill*. (Upp 5:1) Vi går till Gamla testamentet för att få en förklaring till vad detta är för någonting och finner samma *dubbelsidiga* bokrulle i Hes 2:10: [Bokrullen] var fullskriven *på insidan och utsidan*, och där stod skrivet sorgesånger, suckan och jämmerrop. Den verkar innehålla Guds domar. Det bekräftas av ett annat ställe där profeten Sakarja fick se en bokrulle [som] flög fram och fick en förklaring på ängelska (!) att detta är *förbannelsen* som går ut över hela landet (Sak 5:1-3). Det finns bara en enda person i hela universum som kan öppna bokrullen: Lejonet av Juda stam, Davids rotskott… *han kan öppna bokrullen och dess sju sigill*. (Upp 5:5) Det betyder att det endast är Jesus Kristus som kan verkställa Guds dom över ondskan.

Nu följer ett scenario för händelseutvecklingen under vedermödan som jag som författare finner trovärdigt. Jämför figur 211 på sidan 369.

Vedermödans första halva (de två vittnenas tid)

- **En himmelsk domstol tillsätts** med uppgift att koordinera och övervaka domshändelserna under vedermödan: Medan jag såg på djuret sattes *troner* fram, och den Gamle av dagar satte sig ner. (Dan 7:9) Ett styrdokument är den dubbelsidiga bokrulle som beskrivits ovan: En dörr stod öppen *i himlen*… *En tron stod i himlen*… Jag såg i högra handen på honom som satt på tronen *en bokrulle*… Lammet gick fram och tog bokrullen… Och jag såg när Lammet bröt ett av de sju sigillen. (Upp 4:1-6:1) Sedan börjar domarna med det första domsobjektet, det första sigillet.
- **Början av födslovåndorna**: Många ska komma i mitt namn och säga: Jag är Messias, och de ska bedra många… Folk ska resa sig mot folk… och det ska bli svält och jordbävningar på många platser. Men allt detta är bara början på födslovåndorna. (Matt 24:5-7)

- De **två vittnena börjar sin mission**: Jag ska låta mina två vittnen profetera under ettusen tvåhundrasextio dagar, klädda i säcktyg. (Upp 11:3)
- **Gud förnyar** (det mosaiska) **förbundet** enligt Dan 9:27: Han ska stadfästa ett förbund med de många under en vecka. ”Veckan” är här Daniels 70:e årsvecka, det vill säga vedermödan. Se vidare *Israels omvändelse* på sidan 355.
- **Jerusalems tempel återuppbyggs** under överinseende av de två vittnena, och ett nytt prästerskap smörjs till tjänst. Johannes får i en vision uppdraget stå upp och mäta Guds tempel och altaret och dem som tillber där inne (Upp 11:1). Templet måste stå klart senast vid vedermödans mitt eftersom Antikrist då kommer att placera ut *förödelsens styggelse* på platsen enligt nedan.
- **Koalitionen av tio makthavare uppstår**. I en av Daniels syner fick han se ett djur som var så skrämmande och hade tänder av järn och klor av koppar och slukade och krossade och trampade det som var kvar under fötterna (Dan 7:19). På sidor 359-360 såg vi att en rimlig tolkning är att djuret motsvarar Rom. Det hade tio horn vilket får sin förklaring i profetian: De *tio hornen betyder att tio kungar* ska uppstå i det riket. (Dan 7:24) I Upp 17:13-14 förklaras agendan hos dessa kungar: De har ett och samma sinne… De ska strida mot Lammet. Vi har alltså att göra med tio makthavare eller maktsfärer som kommer att uppstår ur Romarriket och som kommer att bekämpa Jesus med alla till buds stående medel.

Vedermödans mitt

- **Djävulen kastas ner på jorden.** I en händelse som sannolikt ligger vid mitten av vedermödan sker något mycket dramatiskt i den andliga världen: Det blev *strid i himlen*: Mikael och hans änglar stred mot draken. Och draken och hans änglar stred, men han var inte stark nog… Och den store draken, den gamle ormen som kallas Djävul och Satan… *kastades ner på jorden* och hans änglar kastades ner med honom. (Upp 12:7-9) Väl på jorden går djävulen bärsärkagång, och hans huvudsakliga verktyg för ondskan blir vilddjuret Antikrist.[657] Men ve dig, du jord och du hav, för *djävulen har kommit ner* till er i stor vrede, eftersom han vet att hans tid är kort. (Upp 12:12) Därför kommer den andra halvan av vedermödan att bli ännu värre än den första.
- **Antikrist framträder.** I Daniels profetia (två punkter upp) finns också ett elfte horn: Medan jag betraktade [de tio] hornen fick jag se hur *ett annat horn* sköt upp mellan dem. (Dan 7:8) Av sammanhanget förstår man att det är vilddjuret Antikrist. Efter diverse förvecklingar kommer han att ingå en koalition med de tio kungarna: Tillsammans med vilddjuret får de [tio kungarna] makt att för en timme regera som kungar. De har ett och samma sinne och *ger sin makt och myndighet åt vilddjuret*. (Upp 17:12) Det blir alltså Antikrist som styr koalitionen.
- **Antikrist avskaffar offertjänsten.** En viktig del i Guds förnyande av det mosaiska förbundet i början av vedermödan (fem punkter upp) är att judarna återupptar offertjänsten. Denna kommer dock att avskaffas av Antikrist: Då ska [kungen i Nordlandet = Antikrist] vända tillbaka och rikta sin vrede *mot det heliga förbundet*… Härar från honom ska komma, och de ska… *avskaffa det dagliga offret*. (Dan 11:30-31) Tidpunkten för denna händelse finns också definierad: *Mitt i veckan* [vedermödan] ska han avskaffa slaktoffer och matoffer. (Dan 9:27)
- **Förödelsens styggelse i templet**. I samband med att Antikrist avskaffar offertjänsten så kommer hans härar att orena helgedomen… och ställa upp *förödelsens styggelse* (Dan 11:31). Samtidigt sätter han sig själv i templet: Först måste… laglöshetens människa träda fram… som förhäver sig över allt som kallas gud eller heligt så att han *sätter sig i Guds tempel* och säger sig vara Gud. (2 Tess 2:3-4) Det är inte helt klart om ”förödelsens styggelse” är Antikrist själv som tagit plats i templet eller om det är någon form av avgudabild (på motsvarande sätt som föregångaren Antiochos Epifanes satte upp en Zeusstaty). Antikrist härjar under fyrtiotvå månader, vilket är detsamma som vedermödans andra halvlek: Vilddjuret fick en mun som talade stora och hädiska ord, och det *fick rätt* [märk att Gud sitter i förarsätet] att fortsätta i fyrtiotvå månader. (Upp 13:5)

- **Vittnena dödas**: När de [två vittnena] har fullgjort sitt vittnesbörd, ska vilddjuret som kommer upp ur avgrunden strida mot dem och besegra dem och döda dem. (Upp 11:7)
- **Babylon går under.** Under den första halvan av vedermödan kommer det att finnas någon form av allians mellan skökan (Babylon) och vilddjuret (Antikrist) med sin koalition av tio politiska ledare: Jag såg en kvinna som *satt på* ett scharlakansrött vilddjur, fullt av hädiska namn och med sju huvuden och tio horn. (Upp 17:3) Men alliansen blir inte bestående, utan relationerna kommer plötsligt och dramatiskt att omkastas: De tio hornen du såg och vilddjuret, de ska hata skökan och göra henne utblottad och naken. De ska äta hennes kött och bränna upp henne i eld. (Upp 17:16) På en enda timme blev [staden] ödelagd. (Upp 18:19) Antikrist kommer alltså att förgöra den falska religionen och/eller den stad som är dess säte. Han kommer dock att ersätta den med något om möjligt ännu värre: förgudningen av sig själv.
- **Kvinnan flyr**. *Strax innan* Gud dömde världen genom Noas flod lyfte han bort en rättfärdig skara på åtta personer i arken, och *strax innan* han dömde Sodom och Gomorra räddade han den gudfruktige Lot med familj ur staden.[658] På motsvarande sätt kommer Gud att rädda en rättfärdig skara undan vredesdomarna under den andra halvan av vedermödan: När draken såg att *han var nerkastad på jorden* [som alltså sker i mitten av vedermödan], förföljde han kvinnan som hade fött Sonen. Men *kvinnan* fick den stora *örnens båda vingar* för att flyga ut till sin plats i öknen, där hon skyddad från ormen får sitt uppehälle under *en tid, tider och en halv tid*. (Upp 12:13-14) Den avslutande tidsangivelsen betyder ett år plus två år plus ett halvt år, vilket är detsamma som vedermödans sista tre och ett halvt år.

Kvinnan i den sista punkten har vi mött tidigare som stjärnbilden Jungfrun med sina två vingar (figur 92, sidan 174). Hon representerar gudsfolket som alltså ska förflyttas till en ”plats i öknen”, något som hänt tidigare i Israels historia: Ni har själva sett vad jag har gjort med egyptierna och hur jag har *burit er på örnvingar* och fört er till mig. (2 Mos 19:4) Det är Gud som talar till sitt folk vid Sinai berg efter att han räddat dem undan en fiende – i det fallet Farao – och på motsvarande sätt kommer han att i den sista tiden rädda sitt folk undan en annan fiende – Antikrist. Redan Gamla testamentet förutsäger denna händelse: Kom, mitt folk… *Göm dig* ett litet ögonblick tills vreden har gått förbi. (Jes 26:20) Jesus ger ytterligare instruktioner för flykten både genom att ange vad som är flyktsignalen och genom att göra det tydligt att det inte finns utrymme för maklighet när den kommer: *När* ni ser ”förödelsens styggelse”… stå på helig plats [det vill säga vid mitten av vedermödan]… då måste de som är i Judeen fly upp i bergen. Den som är på taket ska inte gå ner för att hämta något från sitt hus, och den som är på åkern ska inte vända tillbaka för att hämta sin mantel. (Matt 24:15-18) Flykten kommer uppenbarligen att bli mycket brådstörtad.

Vedermödans andra halva (Antikrists tid)

Vedermödans andra halvlek kallas för **Antikrists regim**. Djävulen är nu förvisad från himlen och har överlämnat sin makt till vilddjuret med uppdraget att förinta judarna.

- **Antikrist hädar Gud och kräver tillbedjan.** Uppfylld och påhejad av djävulen själv kommer Antikrist att avslöja sin diaboliska mentalitet: [Vilddjuret] öppnade sin mun för att *häda Gud*… Alla jordens invånare kommer att *tillbe det*, alla som inte från världens skapelse har sitt namn skrivet i livets bok. (Upp 13:6-8) Antikrist kommer att beordra dyrkan av sig själv, och han kommer att använda den falske profeten som sin kampanjgeneral under denna tid. Denne kommer att spela ut ett rikt register av lömska tricks i syfte att bedra människorna: [Det andra vilddjuret = den falske profeten] säger till jordens invånare att *göra en bild* åt vilddjuret… Och det fick makt att ge livsande åt vilddjurets bild, så att vilddjurets bild till och med kunde tala och låta döda dem som inte tillbad vilddjurets bild. (Upp 13:14-15) Denna bild är sannolikt densamma som den ”förödelsens styggelse” vi stött på tidigare, och hanteringen av dem som inte tillber den tyder på

en intensiv religionsförföljelse där många trogna Guds barn kommer att få sätta livet till: Vilddjuret fick rätt att strida mot *de heliga* och *besegra dem*. (Upp 13:7) Segern är naturligtvis begränsad till att ta fysiskt liv, medan Antikrist inte har någonting att säga till om gällande vilka Gud låter uppstå till evigt liv. Gud tidsbegränsar denna svåra förföljelse till andra halvan av vedermödan: [De heliga] ska ges i [odjurets] hand under *en tid och tider och en halv tid (3½ år)*. (Dan 7:25)

- **Vilddjurets märke införs.** Efter Babylons fall vid mitten av vedermödan kommer världens kommersiella system att vara i gungning: Jordens *köpmän* gråter och sörjer över [Babylon] eftersom ingen längre köper deras fartygslaster. (Upp 18:11) Kanske är det därför som Antikrist kommer att behöva ersätta det kommersiella systemet med ett nytt som kräver ett speciellt ”tecken”: [Det andra vilddjuret] tvingar alla… att ta emot *ett märke* på högra handen eller pannan, så att *ingen kan köpa eller sälja* utom den som har märket, vilddjurets namn eller dess namns tal. (Upp 13:16-17) Oavsett vad detta märke är för någonting så kommer det alltså inte att gå att köpa någonting utan det, och detta blir Antikrists sätt att vrida om armen på Jesu efterföljare i ett försök att få dem att acceptera märket och dyrka dess upphovsman. Hans logik blir enkel: Dyrka mig eller svält! Bibeln varnar dock å det strängaste för att falla för denna frestelse: Om någon *tillber vilddjuret* och dess bild och *tar emot märket* på sin panna eller hand, då ska han själv få dricka av Guds vredes vin… Han ska plågas i eld och svavel inför de heliga änglarna och inför Lammet. (Upp 14:9-10) Märket kommer alltså att bli en vattendelare mellan dem som tillhör Kristus och dem som kapitulerar för hans ärkefiende.

Det är alltså inte något trevligt scenario som Bibeln målar ut för vedermödans andra hälft, och Paulus varnar för att Antikrist delvis kommer att lyckas med sin taktik att lura människor från Gud: Låt ingen bedra er på något sätt. Först måste *avfallet* komma. (2 Tess 2:3) Hur skyddar man sig då som kristen för att inte råka ut för denna katastrof? Paulus ger själv en ledtråd några verser längre fram: Med ondskans alla konster bedrar [den laglöse] dem som går förlorade, *eftersom de inte tog emot kärleken till sanningen* så att de kunde bli frälsta. (2 Tess 2:10) Det är alltså vår kärlek till sanningen som är avgörande, och denna sanning finns både som det **levande Ordet**, Jesus, och det **skrivna Ordet**, Bibeln. *Vår kärlek till Jesus och Bibeln kommer därför att vara den faktor som avgör om vi kommer att kunna stå emot den ondska som snart kommer att intensifieras bortom tidigare kända gränser.* Den som håller ut till slutet ska bli frälst. (Matt 24:13)

Figur 213. Trolig geografisk placering av Harmagedon och Joshafats dal.

Slutuppgörelsen

Det finns många militära strider beskrivna i Bibeln i anslutning till den sista tiden. Gamla testamentet profeterar om ett stort fälttåg under ledning av personen *Gog* i Magogs land (Hes 38:2), och Nya testamentet beskriver hur onda andar drar ut till kungarna i hela världen för att *samla dem* till striden på Guds… stora dag… på den plats som på hebreiska heter *Harmagedon* (Upp 16:14-16). Troligen är detta beskrivningar av ungefär samma händelser, och det kan vara svårt att exakt dra gränserna mellan vad som är vad. (Uppenbarelsebokens tjugonde kapitel talar också om ett Gog och Magog, men detta är sannolikt en benämning på Satans uppror *i slutet av* Tusenårsriket, vilket kommer att behandlas senare.)

Harmagedon är alltså en *uppsamlingsplats* för världens arméer innan den sista stora attacken mot Jerusalem och Guds folk, men ordet används ibland för att beteckna hela sviten av militära sammandrabbningar i ändens tid. Bokstavligen betyder ordet *berget* ***Megiddo***, där Megiddo var en kananeisk tätort nittio kilometer norr om Jerusalem (se karta i figur 213 på förra sidan). Staden hade ett viktigt strategiskt läge vid södra kanten av **Jisreels dal** (figur 214) som har en lång historia av avgörande historiska fältslag, av vilka flera finns dokumenterade i Bibeln.[659] Härifrån kommer de hopsamlade arméerna att marschera till **Joshafats dal** (bibelcitat kommer strax) för att förinta judarna en gång för alla. Den geografiska placeringen av denna dal är inte helt klarlagd. Några uttolkare menar att namnet är ett alternativ till Harmagedon, men vanligare är nog att betrakta det som en synonym till **Kidrondalen** mellan tempelberget och Olivberget i Jerusalem (till vänster i figur 216 på sidan 380). Det är här det avgörande slaget ska stå och det är här som Gud dömer hednafolken för deras missgärningar mot Israel: När jag gör slut på Judas och Jerusalems fångenskap, ska jag samla alla hednafolk och föra dem ner till *Joshafats dal*. Där ska jag *hålla dom* över dem. (Joel 3:1-2) Det kan vara på plats att påminna om att ”*alla* hednafolk” sannolikt är en hyperbol, en retorisk överdrift för att framföra en poäng.

Figur 214. Jisreels dal, en utmärkt samlingsplats för världens arméer.

Tidpunkten för slaget i Joshafats dal ligger *mellan* vedermödan och Jesu återkomst (jämför figur 211 på sidan 369) vilket kan härledas ur följande bibelpassager:

- Jesus förutsäger dramatiska astronomiska händelser omedelbart efter vedermödan: *Strax* ***efter*** *de dagarnas nöd* [vedermödan] ska solen förmörkas och månen inte längre ge sitt sken. Stjärnorna ska falla från himlen. (Matt 24:29)
- Profeten Joel knyter dessa astronomiska händelser till striderna i Joshafats dal: Herrens dag är *nära* ***i*** *Domens dal [Joshafats dal]*. Solen och månen förmörkas och stjärnorna mister sitt sken. (Joel 3:14-15)
- Profeten Joel placerar också in Jesu återkomst i sekvensen: Solen ska vändas i mörker och månen i blod ***innan*** *Herrens dag kommer*, den stora och skrämmande. (Joel 2:31)

Tidsordningen blir därför: Vedermödan följs av Joshafats dal (då sol och måne förmörkas) som följs av Jesu återkomst. Det hela bekräftas av Mark 13:24-26: Men i de dagarna, *efter* den nöden, ska solen förmörkas och månen inte längre ge sitt sken… *Då* ska man se Människosonen komma bland molnen med stor makt och härlighet.

Gamla testamentet redogör profetiskt för flera detaljer i slutuppgörelsen:

- **De anfallande styrkorna är mycket stora:** Hes 38:4 beskriver hur Gog kommer att anföra en här med hästar och ryttare, alla klädda i full rustning, en *enorm skara*, beväpnade med stora och små sköldar, och alla med svärd i hand.
- **Krigets måltavla är Jerusalem:** Jag ska göra Jerusalem till en berusningens bägare för alla folk runt omkring… Och alla jordens folk ska församla sig mot henne. (Sak 12:2-3)
- **Judarna skyddas under kriget:** HERREN ryter från Sion… så att himlen och jorden bävar. Men HERREN är en tillflykt för sitt folk, ett skydd för Israels barn. (Joel 3:16) På den dagen ska HERREN beskydda Jerusalems invånare. (Sak 12:8)
- **Det blir en enorm blodsutgjutelse:** Säg till alla slags fåglar och till markens alla djur: Ni ska få äta kött av hjältar och dricka blod av jordens furstar… Mätta er vid mitt bord av ridhästar och ryttare, av hjältar och allt slags krigsfolk, säger Herren GUD. (Hes 39:17-20)
- **Gud går aktivt in i kriget och utgjuter sin dom:** Sedan ska *HERREN* gå ut i strid mot dessa hednafolk. (Sak 14:3) Låt hednafolken resa sig och dra ut till Joshafats dal, för där ska *jag* sitta till doms över alla hednafolk häromkring… Det är skaror på skaror i Domens dal, för HERRENS dag är nära i Domens dal. (Joel 3:12-14) [Guds vredes stora vinpress] trampades utanför staden, och blod flöt från pressen och nådde upp till betslen på hästarna. (Upp 14:20)
- **Judarna omvänder sig:** Det ska ske därefter att jag utgjuter min Ande över allt kött. Era söner och era döttrar ska profetera, era gamla ska ha drömmar och era unga ska se syner. (Joel 2:28) Och ni ska förstå att jag är HERREN, er Gud som bor på Sion, mitt heliga berg. (Joel 3:17)
- **Krigets efterspel liknar saneringen efter ett kärnvapenkrig:** [Israels folk] ska utse män som ständigt vandrar genom landet för att begrava dem som tågade fram där och som fortfarande ligger kvar ovan jord, och så rena landet. *Efter sju månader* ska de börja sitt letande. När någon av dessa män som vandrar genom landet får se människoben, ska han *sätta upp ett märke* bredvid dem tills dödgrävarna hinner begrava dem. (Hes 39:14-15) Det verkar alltså som att professionella anställs för att röja upp efter kriget, men att de måste vänta i sju månader innan de kan gå in i området, kanske på grund av radioaktivt nedfall. Liken märks ut för att en annan trupp av speciellt tränade sanerare ska begrava dem.
- **Krigets lösning ligger i Kristi återkomst**, vilket blir ämnet för nästa stycke.

Jesu återkomst

Så blev Kristus offrad en gång för att bära mångas synder. Och han ska träda fram *en andra gång*, inte för att bära synd utan för att frälsa dem som väntar på honom. (Hebr 9:28)

När Jesus kommer tillbaka till jorden så kommer han att ackompanjeras av en betydande himmelsk här. Själv rider han på en vit häst symboliserande stor makt, vilket kan jämföras med hans intåg i Jerusalem strax före korsfästelsen då han kom i ringhet ridande på en åsna.[660] Jesus kommer att strida för sitt egendomsfolk och fullständigt besegra Antikrist och alla de fientliga härar som omringar Jerusalem och det heliga landet. Han verkställer Guds straffdomar och upprättar senare det tusenåriga rike där han själv blir den både mäktigaste och rättfärdigaste regenten världen skådat. Hör hur storslaget Upp 19:11-19 uttrycker det: Jag såg himlen öppen, och se: en *vit häst*, och han som satt på den heter **Trofast** och **Sann**, och han *dömer* och *strider* i rättfärdighet… Hans namn är **Guds Ord**. De *himmelska härarna* följde honom… *Ur hans mun* kom ett *skarpt svärd* som han ska slå folken med, och han ska styra dem med *järnspira*… Och på sin mantel och på sin höft har han ett namn skrivet: "**Kungarnas Kung** och **herrarnas Herre**… Märk att det skarpa svärdet kommer ur Jesu mun vilket antyder att det inte handlar om ett fysiskt vapen. På samma sätt kommer Jesus att förgöra Antikrist: Sedan ska den laglöse träda fram, han som Herren Jesus ska döda *med sin muns ande*. (2 Tess 2:8) Han ställer alltså tillrätta världen på samma sätt som han skapade den: genom sitt Ord.

I samband med Jesu återkomst kommer de som dött i tron på Kristus att **uppstå** medan de troende som ännu lever kommer att **uppryckas**. Paulus definierar skillnaden: När en befallning ljuder… då ska Herren själv komma ner från himlen, och de som har dött i Kristus ska **uppstå** först. Därefter ska vi som lever och är kvar **ryckas upp** *bland moln* [*nephele*] tillsammans med dem för att *möta Herren i luften* [*aer*]. (1 Tess 4:16-17, där SFB har "skyar" och "rymden" istället för "moln" och "luften".) Här kopplas uppryckandet ihop med ett möte bland "molnen", en terminologi som också används för Jesu återkomst: Strax *efter* de dagarnas nöd [det vill säga efter vedermödan]… *Då* ska… jordens alla folk… jämra sig när de ser Människosonen komma *på himlens moln* [*nephele*] med stor makt och härlighet. (Matt 24:29-30) Mötet bland "moln" betecknar alltså både uppryckandet och återkomsten, och båda sker *efter* vedermödan. Vi har fått uppryckandet tidsbestämt.

Också Upp 14:14-16 visar att uppryckandet har med mötet bland molnen att göra: Jag såg, och se: ett vitt moln, och *på molnet [nephele] satt en som liknade en människoson*… Han som satt på molnet lät då sin *skära* gå över jorden, och *jorden skördades* [uppryckandet]. Händelsen följs av en annan skära som drabbar en annan grupp människor nämligen dem som blir föremål för Guds vredesdom: En *annan* ängel… lät *sin skära* gå över jorden och skördade druvorna från jordens vinstock och kastade dem i *Guds vredes stora vinpress*. (Upp 14:17-19) Skäran för uppryckandet kommer alltså strax före skäran för domen vilket antyder en orsak till uppryckandet: Det skyddar Gudsfolket från den slutliga Gudsdomen. Jesus talar om detta i sin liknelse om fienden som sådde ogräs i en sädesåker. Ogräset fick inte rensas bort innan skörden var bärgad, för då kunde också den goda säden ryckas upp. Samla *först* ihop ogräset och bind det i knippen för att brännas. Men vetet ska ni samla in i min lada. (Matt 13:30)

I uppryckandet *förvandlas* kroppen:[661] Vi ska *inte alla insomna*, men vi ska alla *förvandlas*, i ett nu, på ett ögonblick… Basunen ska ljuda och *de döda ska uppstå* odödliga, och *vi ska förvandlas*. (1 Kor 15:51-52) Efter "mötet med Herren i luften" kommer ett **nedstigande** av uppståndna och uppryckta tillsammans med Kristus: På den dagen ska han stå med sina fötter på *Olivberget*… Och Olivberget ska klyvas mitt itu, från öster till väster, till en väldig dal. Och ni [kanske de 144 000] ska fly ner i dalen mellan mina berg… Då ska HERREN min Gud komma och *alla heliga med dig*. (Sak 14:4-5) Platsen för återkomsten är alltså **Olivberget** öster om Jerusalems tempel. Det kan vi veta också genom att apostlarna som bevittnade himmelsfärden från Olivberget blev informerade om att Jesus skulle komma tillbaka på samma sätt som han farit.[662] Från Olivberget kommer Jesus att förflytta sig till templet via den östra porten (figur 215) för att upprätta sin tron för evigt.[663] Många judar väntar ivrigt på denna stund och har därför låtit sig begravas på Olivbergets sluttningar för att snabbt kunna möta sin Messias när han anländer. Det började redan för 3000 år sedan, och figur 216 visar hur den cirka 70 000 gravar stora begravningsplatsen ser ut idag.

Figur 215. Östra porten, igenmurad och med muslimska gravar framför.

När Kristus ankommit kommer han att **strida och besegra** de hednanationernas arméer som attackerat Jerusalem: På den dagen tänker jag utrota alla hednafolk som kommer mot Jerusalem. (Sak 12:9) Det kommer att innebära tuffa tag från vår Herre: Jordens kungar reser sig och furstarna gaddar ihop sig mot HERREN och hans Smorde… Du ska krossa dem med järnspira, slå sönder dem som lerkärl. (Ps 2:2,9)

Figur 216. Olivberget fotograferat norrut. Tempelmuren kan skymtas i bildens vänstra kant. Det stora ljusa partiet är judiska gravar.

På Hesekiels tid var templets östra port, den **Gyllene porten**, öppen, men i en av sina syner såg profeten den ändå som stängd: Därefter förde han mig tillbaka mot helgedomens *yttre port*, den som vette åt *öster*. Den var nu *stängd*. (Hes 44:1) Profetian uppfylldes på 1500-talet när den ottomanska sultanen Süleyman lät försegla porten i samband med ett renoveringsarbete av murarna (figur 215), och många tror att syftet var att försöka hindra Kristus att den vägen göra entré till templet vid sin återkomst. Med samma syfte har muslimer byggt en begravningsplats utanför porten. Man blir nämligen rituellt oren vid kontakt med döda och som rituellt oren får man inte gå in i templet.[664] Vem trodde de att de har att göra med egentligen? {Nästa Profetia sida 406.}

Figur 217. Stjärnbilden Lejonet.

Vi har nu kommit fram till den sista stjärnbilden i mazzaroten, **Lejonet** (figur 217) som symboliserar Jesus vid återkomsten som Kungarnas Kung och herrarnas Herre (Upp 19:16). Tidigare har vi studerat konstellationen Väduren som visar Jesus som ett värnlöst lamm vid hans första ankomst, men nu är han ett respektingivande lejon: Herren *ryter* från Sion, han låter sin röst höras från Jerusalem så att *himlen och jorden bävar*. (Joel 3:16) En av de äldste vid den himmelska tronen utropar när han får se Jesus: Se, *Lejonet* av Juda stam. (Upp 5:5) Jesus är ju från Juda stam, och när Jakob välsignar Juda kopplar han lejonet till kungamakt: Ett ungt *lejon* är Juda… *Spiran* ska inte vika från Juda, inte *härskarstaven* från hans fötter. (1 Mos 49:9-10) Denna makt kommer alltid att tillhöra Lejonet från Juda: Väldet över världen tillhör nu vår Herre och hans Smorde, och *han ska vara kung i evigheters evighet*. (Upp 11:15)

Figur 17 på sidan 53 beskriver den astronomiska klockans fyra visare. Nu är det dags att läsa av den fjärde, den som på grund av jordaxelns precession gör att solen inte står på samma ställe bland stjärnorna *vid en given*

Figur 218. Solens ungefärliga placering vid det bibliska nyåret.

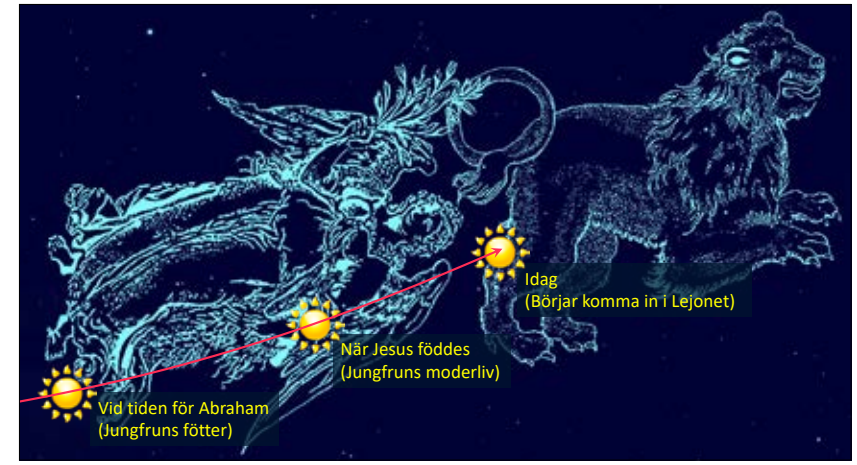

tidpunkt på året, utan vandrar ett varv på cirka 25 800 år. I det bibliska scenariot är det lämpligt att välja denna tidpunkt till det judiska/bibliska nyåret, och figur 218 visar solens position *vid detta datum*. Den vänstra positionen i figuren gäller för Abrahams tid, den mittersta när Jesus föddes (han föddes ju på nyåret) och den högra är läget idag. Det verkar finnas ett budskap från Mästerdirigenten här: Jungfrun symboliserar Abrahams hustru Sara och den avkomma hon skulle bära, och därför träder solen in i denna stjärnbild vid tiden för Abrahams förbund. 2000 år senare föds *Avkomman* med versalt A, och då befinner sig solen i Jungfruns moderliv. Idag ytterligare 2000 år senare närmar vi oss raskt den dag när Avkomman ska komma tillbaka som Lejonet av Juda stam, och då vandrar solen punktligt in i Lejonets stjärnbild. {Nästa SB sida 419.}

Vedergällningens år

Det går ett år mellan Jesu återkomst strax efter vedermödan och Guds rike: För dagen kommer för Herrens hämnd, *ett vedergällningens år* då han utför Sions sak. (Jes 34:8) Samma tidsperiod får ett helt annat innehåll för dem som hållit fast vid Kristus under vedermödans vedermödor: För *hämndens dag* var i mitt hjärta och *året för min återlösning* hade kommit. (Jes 63:4) Här ställs de två möjliga utgångarna mot varandra på ett explicit sätt: hämnd för de rebelliska och återlösning för de trogna. Året är också till för att rensa upp den sargade planeten, och det är sannolikt nu som skapelsen ska befrias från sitt slaveri under förgängelsen (Rom 8:21). Följande kommer att inträffa under året (naturligtvis med den sedvanliga ansvarsfriskrivningen att författaren kan ha misstagit sig):

- Det sker en **upprensning** efter de militära sammandrabbningarna: I *sju månader* ska Israels folk begrava [Gog och hela hans larmande hop] för att rena landet. (Hes 39:12)
- **Kristi domstol** sammankallas och fäller sitt utlåtande (vilket kommer att behandlas senare).
- Styrfunktioner och administrativa **uppgifter delas ut** inför Guds rike.[665]
- **Templet renas och återinvigs** vilket också skedde efter Antiochos Epifanes vanhelgande på 100-talet fvtk. Helgedomen kallas **Hesekiels tempel** eftersom den beskrivs utförligt i hans profetiska bok,[666] och dess glans kommer att överstiga alla tidigare tempels: Den kommande härligheten hos detta hus ska bli större än den förra, säger Herren Sebaot. (Hagg 2:10)
- **Arvedelar** av det Löfteslandet **utskiftas** till israeliterna.[667] Intressant nog kommer även hedningar att vara med vid utdelningen: Ni ska dela ut [detta land] genom lottkastning till arvedel åt er själva *och åt främlingarna*, som bor och föder barn ibland er. De ska vara för er så som infödda bland Israels barn. De ska med er få arvslott bland Israels stammar. (Hes 47:22)
- **Antikrist** och den falska profeten **kastas levande i eldsjön** som brinner av svavel (Upp 19:20) medan **djävulen** kastas i avgrunden och **binds** för tusen år (Upp 20:2), det vill säga under Guds rike.

Bibelkronologin för ändens tid

Låt oss nu vandra vidare i bibelkronologin (figur 219). Den tidigare beskrivna tidsluckan i Daniels årsveckor har fört oss fram till år 5992 AM (anno mundi, år efter skapelsen) då den 70:e och sista veckan startar, den som också kallas vedermödan. Den avslutas med Jesu återkomst som alltså sker 7 år senare eller år 5999 AM vilket är det 120:e och sista jubelåret. Detta sista år löper fram till 6000 AM då Guds rike börjar, exakt 6000 år efter skapelsen. Det sista året är detsamma som det just beskrivna *vedergällningens år*, och det är också det sista jubelåret av dem som ska skjutas in efter var sjunde av Daniels årsveckor. Guds rike varar i 1000 år vilket tar oss fram till 7000 AM då yttersta domen och evigheten tar vid. Vi får anledning att återkomma till det.

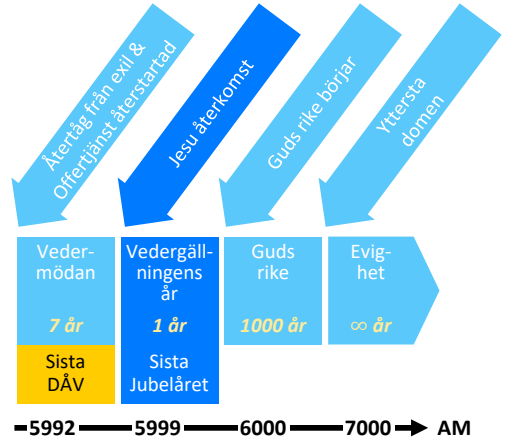

Figur 219. Bibelkronologin för ändens tid. (Detalj från figur 230 på sidan 411.)

Hittills har vi mest arbetat med hela år, men nu ska vi gå vidare och visa att också händelsernas datum kan innehålla värdefull profetisk information. Se figur 220 där vi inte tidigare stött på de 40 dagarna ”mitt i veckan” och de 10 dagarna av ”mörker”. Vi ska identifiera dessa båda perioder och börjar med de 40 dagarna mitt i veckan.

Mitt i veckan

Som vi sett består vedermödan av två halvlekar, och de separeras av ”mitt i veckan”: Han [Gud] ska stadfästa ett förbund med de många under en vecka [den 70:e], och *mitt i veckan* ska han [Antikrist] avskaffa slaktoffer och matoffer. (Dan 9:27) Den första delen brukar kallas för **vittnenas tid** eftersom Gud kommer att sända två profeter som kommer att varna och uppmuntra: Jag ska låta mina två vittnen profetera under *1260 dagar*, klädda i säcktyg. (Upp 11:3) Den andra delen kallas **Antikrists tid** för då kommer denna despot att härja och dominera: Vilddjuret [Antikrist] fick en mun som talade stora och hädiska ord, och det fick rätt att fortsätta i *42 månader*. (Upp 13:5) Att tiden i ena fallet är uttryckt som dagar och i andra som månader hjälper bibelläsaren att skilja mellan de två delarna. Båda tidsuppgifterna blir lika med 3½ år om man antar att ett år är 12 månader och en

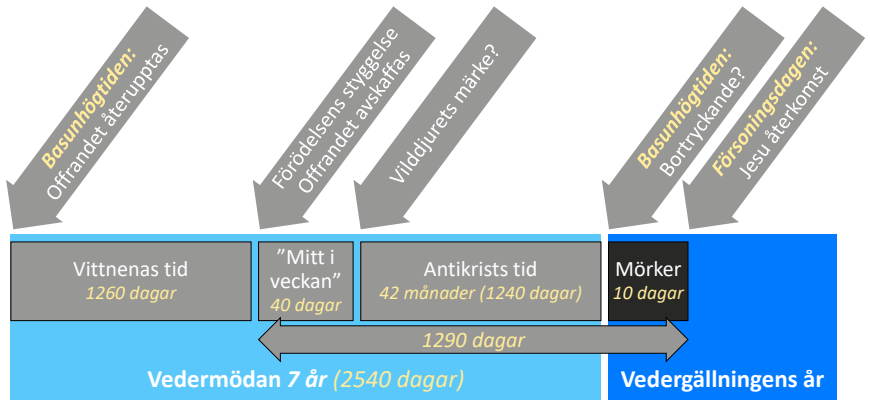

Figur 220. Räkning av dagar.

månad är 30 dagar, men ingen av dessa antaganden är med verkligheten överensstämmande. Därför behöver vi fördjupa oss i några detaljer i den hebreiska tideräkningen:

Judarna använder en månbaserad kalender, vilket innebär att en *ny månad* startar vid en *ny-måne*. Tiden mellan två nymånar är given av astronomiska orsaker, och den är 29,53 dagar (månens synodiska omloppstid). Men en månad måste naturligtvis ha ett jämnt antal dagar, och därför kan månadslängderna variera. Det är genomsnittet som är 29,53 dagar. Att schablonmässigt sätta längderna till 30 dagar blir därför inte exakt.

Inte heller kan vi mekaniskt sätta årets längd till 12 månader. Det beror på att det inte går ett jämnt antal månader per år eftersom månadernas längd beror på månens rörelser och årens längd på solens. I vår gregorianska kalender kompenserar vi för detta genom att ge olika månader olika längd så att summan blir årets 365 dagar (366 för skottår). Men det kan inte judarna göra eftersom deras månader baserar sig på månens *faktiska* rörelse. Om man inte gör något åt det kommer därför datumstyrda händelser att undan för undan förskjutas över året. Säsongerna kommer ur fas så att till exempel basunhögtiden kommer att efter ett tag ha förflyttat sig från hösten till våren. För att kompensera för denna förskjutning lägger judarna därför till en **skottmånad** med vissa ojämna intervall, och därför har vissa år 13 månader istället. Det hela gör också att ett visst datum i judarnas kalender inte alltid infaller på samma datum i vår gregorianska kalender. Deras nyår kan till exempel hamna någon gång mellan 5:e september och 5:e oktober.

Idag startar varje ny judisk månad på ett datum som är astronomiskt beräknat. Likaså infaller skottmånaderna på i förväg bestämda år. Kalendern är *tabulerad* och därför är det möjligt att i förväg veta när varje nymånad, varje högtid och varje skottmånad kommer att infalla. Men så har det inte alltid varit. Innan templet förstördes år 70 var kalendern *observationsbaserad*. Det judiska dygnet börjar vid solnedgång, och därför startade en ny månad när man bokstavligen såg den första månskäran över Jerusalem, en tidpunkt som kunde variera både på grund av vädret och på grund av när under dagen som nymånen inträffade. En skottmånad var inte heller förutsägbar. Den sköts in om kornskörden ännu inte var färdig när den första månaden (nisan) skulle starta. Det var prästerskapet som officiellt hanterade uppgifterna som kalendern krävde. När templet är återuppbyggt och prästtjänsten återinrättad kommer kanske judarna att återgå till den observationsbaserade kalender man hade innan det förra templet förstördes.

Tillbaka till vittnenas tid på 1260 dagar och Antikrists tid på 42 månader. Det är nu uppenbart att ingen av dem behöver vara exakt lika med 3½ år. Vi måste räkna noggrannare, och när vi gör det upptäcker vi att Bibeln motsvarar alla förväntningar på stringens (följ gärna med i figur 220):

- Eftersom det i genomsnitt infaller 7 skottmånader under 19 år, så är det sannolikt att vedermödan innehåller 2 skottmånader. Då blir den 86 månader lång (7 år x 12 mån + 2 skottmån).
- Vi sätter månadens snittlängd till de faktiska 29,53 dagarna. Då blir vedermödan 2540 dagar lång (86 mån x 29,53 dagar).
- Antikrists tid är 42 månader som blir 1240 dagar (42 mån x 29,53 dagar).
- ”Mitt i veckan” blir 40 dagar lång (2540 dagar (hela vedermödan) minus 1260 dagar (vittnenas tid) minus 1240 dagar (Antikrists tid)).

Enligt detta scenario är alltså ”mitt i veckan” en tidsperiod och inte en tidpunkt. Perioden startar med att Antikrist skändar Jerusalems tempel, och från denna händelse ger oss Dan 12:11 ytterligare en tidsuppgift: Från den tid då det *dagliga offret avskaffas* och *förödelsens styggelse ställs upp* ska det gå *1290 dagar*. (Dan 12:11) Med 40 dagar ”mitt i veckan”, 1240 dagar för Antikrists tid och 10 dagar av ”mörker” (nästa rubrik) tar detta oss exakt fram till Jesu återkomst. Nästa vers fortsätter: Salig är den som håller ut och når fram till *1335 dagar*. (Dan 12:12) Under förutsättning att denna period

startar samtidigt med de 1290 dagarna tar den oss 45 dagar bortom Jesu återkomst. Vad som händer då vet vi ännu inte. Vad utmärker då slutet av ”mitt i veckan” (och starten av Antikrists tid)? Det är inte helt uppenbart, men Upp 13:16-17 redogör för en möjlighet: [Vilddjuret] tvingar alla… att ta emot ett märke på högra handen eller pannan, så att ingen kan köpa eller sälja utom den som har märket, vilddjurets namn eller dess namns tal.

Mörker

Efter vedermödan följer det 120:e jubelåret (= vedergällningens år). Året inleds med nyårsdagen (= **basunhögtiden**) den 1:a tishri och **försoningsdagen** den 10 tishri. Dagarna däremellan kallas i den judiska traditionen för **tio dagar av bävan** (inkluderande räkning), och de föregår Jesu återkomst som enligt högtidsdagarnas symbolik bör inträffa på försoningsdagen. (Se sidor 229-230 för dessa uppgifter.) Enligt resonemanget på sidan 377 (under bilden) kommer dagarna mellan vedermödan och återkomsten också att utmärkas av en förmörkad sol.[668] Under normala år är dessa dagar av bävan avsedda för självrannsakan och omvändelse inför försoningsdagen, och naturligtvis kommer det ödesmättade mörkret att förstärka denna bävan när inte bara försoningens symboler närmar sig utan den ”äkta varan”, Messias själv.

Vi ska nu ge ett scenario över händelseutvecklingen under de 10 dagar som föregår Jesu återkomst:

Vid basunhögtiden

- **Mörkret sänker sig.** Normalt är det feststämning i Israel under basunhögtiden, men inte så denna gång: Det ska ske på den dagen, säger Herren GUD, att jag ska låta solen gå ner vid middagstid och lägga landet i mörker mitt på ljusa dagen. Jag ska förvandla era högtider till sorg och alla era sånger till klagovisor. (Amos 8:9-10)
- **Jesus *visar sig* i skyn.** Vi har redan sett många verser som visar detta, och här är ett par: Se, han kommer *med molnen*, och *varje öga ska* ***se*** honom. (Upp 1:7) Då ska *Människosonens tecken synas på himlen*, och jordens alla folk ska jämra sig när de ser Människosonen *komma på himlens moln* med stor makt och härlighet. (Matt 24:30)
- Den sjunde **basunen börjar ljuda**, och då sker en **uppståndelse** (av de i Kristus döda) och en **förvandling** (av de i Kristus levande): Vi ska inte alla insomna, men vi ska alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick, *vid den sista basunens ljud*. Basunen ska ljuda och *de döda ska uppstå* odödliga, och *vi ska förvandlas*. (1 Kor 15:51-52) När en befallning ljuder… och *en Guds basun*, då ska Herren själv *komma ner från himlen*, och *de som har dött i Kristus ska uppstå* först. (1 Tess 4:16)

Under de 10 dagarna av bävan.

- **Mörkret fortsätter.** *Strax efter de dagarnas nöd [vedermödan]* ska *solen förmörkas* och månen inte längre ge sitt sken. Stjärnorna ska falla från himlen, och himlens makter ska skakas. (Matt 24:29)
- **Jesus förblir *synlig* i skyn**: Härefter ska ni ***se*** *Människosonen sitta på Maktens högra sida* och *komma på himlens moln*. (Matt 26:64) Det är nu Jesus får ta emot Guds rike synbart för alla på jorden, inklusive de just uppståndna: I min syn om natten såg jag, och se, en som liknade en människoson *kom med himlens skyar*. Han närmade sig den Gamle och fördes fram inför honom. *Åt honom gavs makt och ära och rike*. (Dan 7:13-14)
- **Basunen ljuder oupphörligt.** Inför Mose möte med Gud på Sinai berg berättar Skriften att basunljudet blev starkare och starkare (2 Mos 19:19). Detta kan mycket väl vara en profetisk parallell till gudsfolkets möte med Jesus vid hans återkomst. Ett ihållande basunljud förklarar också att det fortfarande ljuder när de utvalda samlas ihop på försoningsdagen (vilket visas snart).
- **Det sjätte sigillet** (figur 212 på sidan 373) är aktivt fram till återkomsten: Jag såg när Lammet bröt *det sjätte sigillet*. Då blev det en stor jordbävning. *Solen blev svart som en sorgdräkt* [det kompakta mörkret alltså], och hela månen blev som blod. Himlens stjärnor föll ner på jorden… Himlen försvann som när en bokrulle rullas ihop, och alla berg och öar flyttades från sina platser. Och jordens [alla människor]… sade till bergen och klipporna: ”Fall över oss och göm oss för honom som sitter på tronen och för Lammets vrede!” (Upp 6:12-16)

Vid basunhögtiden

- **De troende** (uppståndna och förvandlade vid basunhögtiden) **samlas ihop**: Med starkt basunljud ska han sända ut sina änglar, och de ska *samla hans utvalda* från de fyra väderstrecken, från himlens ena ände till den andra. (Matt 24:31)
- **De troende rycks upp** för ett möta sin Herre: *Därefter* [troligen de 10 dagarna] ska vi som lever och är kvar *ryckas upp* bland skyar tillsammans med dem *för att möta Herren i luften* [”rymden” i SFB]. (1 Tess 4:17)
- **Jesus kommer tillbaka** ackompanjerad av de troende: Se, HERRENS dag kommer!… På den dagen ska han stå med sina fötter på Olivberget… Då ska HERREN min Gud komma och *alla heliga med dig*. (Sak 14:1-5)

Det är alltså vid basunhögtiden som Människosonen ska komma på himlens moln, och det är gällande denna händelse som Jesus uttrycker den dagen eller stunden känner ingen (Matt 24:30,36). Det öppnar för en helt ny förståelse av Jesu uttryck. Det var nämligen ett idiomatiskt uttryck för basunhögtiden, så vad Jesus egentligen säger är att *jag kommer på molnen på basunhögtiden*. Anledningen till uttrycket är att basunhögtiden är den enda av årets högtider som infaller på den 1:a i en månad. Det innebär att ingen visste när den skulle komma förrän den första månskäran observerades och då var dagen redan innevarande. Alla övriga högtider inträffade en bit in i månaden, och då kunde man från nymånen räkna ut hur många dagar det var kvar till det stundande firandet.

När kommer Jesus tillbaka?

Enligt MDV:s kronologi sker alltså Kristi återkomst på försoningsdagen år 5999 AM, men ett sådant årtal säger inte speciellt mycket så länge vi inte konverterar det till vår gregorianska kalender som räknar tiden i år före och efter Kristus. Därför behöver vi synkronisera de båda kalendrarna genom att hitta en händelse som finns daterad i båda. Ett gott val är det andra templets förstörelse som är så pass närliggande att den sekulära dateringen förmodligen ligger högst ett par år fel. Templet förstördes år 70 efter Kristus enligt sekulär datering och år 4032 efter skapelsen enligt Bibeln. Sedan är det bara att räkna, se figur 221. För att få ett korrekt resultat måste hänsyn tas till att det judiska nyåret inträffar cirka 3 månader tidigare än det gregorianska nyåret, vilket också är anledningen till att tidsblocken i figuren är förskjutna. *Figuren visar att Jesus kommer tillbaka på försoningsdagen, hösten 2036 efter Kristus.* Observera dock att detta bara gäller *om* templet förstördes år 70 efter Kristus.

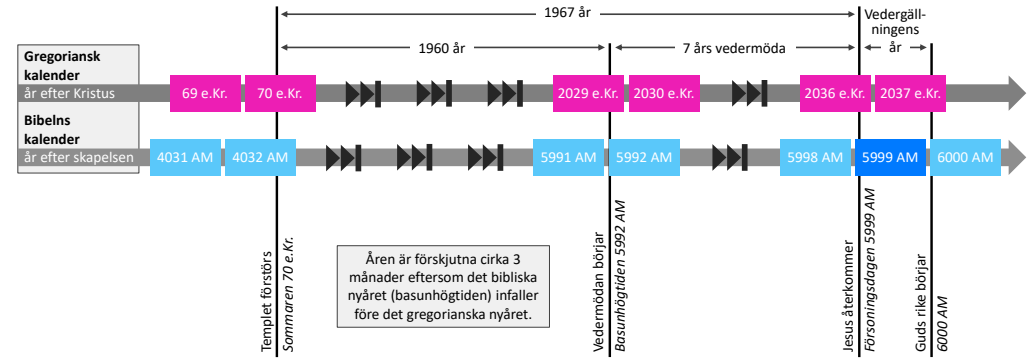

Figur 221. Synkronisering av bibelkronologin (blå) med den sekulära kalendern (lila).

Vilket datum inträffar försoningsdagen 2036 efter Kristus? Enligt almanackan är det den första oktober. Men almanackan baseras på i förväg beräknade astronomiska händelser, och enligt tidigare resonemang kommer judarna eventuellt att gå tillbaka till den observationsbaserade kalendern när templet och prästerskapet åter finns på plats. Det innebär att vi ännu inte kan räkna ut den exakta dagen för återkomsten även om vi hade varit säkra på att templet förstördes år 70 efter Kristus.

Läsaren görs dock uppmärksam på att det fattas ett år någonstans om vi använder de tidsuppgifter som presenterats hittills. Så länge vi inte vet vilken uppgift som är fel så kan det beräknade datumet för återkomsten skilja sig från det faktiska. Uppgifterna är (där alltså minst en måste vara fel):

- Jesus föddes år 3 före Kristus. (Har visats förut.)
- År noll finns inte i den historiska kalendern. År 1 efter Kristus följer direkt på år 1 före Kristus.
- Jesus var 29 år när han började sin aktiva tid, eller 30 år med inkluderande räkning: Jesus var omkring trettio år när han började sin gärning. (Luk 3:23)
- Jesu aktiva tid varade i 3½ år. (Det är en något osäker siffra som går att få fram genom att i Johannes evangelium räkna det antal gånger Jesus besökte templet under påskhögtider.)
- Jesus dog år 30 efter Kristus. (Har visats förut.)
- Det gick 40 år mellan Jesu död och templets förstörelse. (Har visats förut.)
- Templets förstörelse skedde år 70 efter Kristus. (Historikernas konsensus.)

Men ska vi kunna veta när Jesus kommer tillbaka?

Många kristna menar att vi inte ska kunna veta när Jesus kommer tillbaka utan att det är en noga bevarad himmelsk hemlighet. När Jesus kommer så gör han det oväntat och överrumplande, menar man. Det finns i huvudsak två olika teologiska synsätt som ligger bakom en sådan uppfattning: amillennialismen som tror på ett snabbt och oväntat slut på denna världen och pretribulationismen som förväntar sig ett överhängande och överraskande ”uppryckande” av de troende. Se sidor 63-64. Men är det verkligen Bibelns lära att återkomsten ska komma utan förvarning? Bibeln talar om en hel serie händelser som måste föregå hans återkomst, till exempel strax efter de dagarnas nöd ska solen förmörkas (Matt 24:29) och först måste… laglöshetens människa… sätta sig i Guds tempel (2 Tess 2:3) Innan dessa händelser inträffat kan vi alltså inte förvänta oss Herrens återkomst.

Det vanligaste bibelstället till försvar för en snabb och överraskande återkomst är sannolikt Matt 24:36: Den dagen eller stunden *känner* ingen: inte himlens änglar, inte ens Sonen, ingen utom Fadern. I grundtexten uttrycker sig Jesus emellertid med verbtempus perfekt, och dessutom kan det grekiska ordet för känna också betyda upptäcka. En alternativ översättning blir därför: Den dagen eller stunden *har ingen upptäckt*… Jesus säger inte att ingen *någonsin* kommer att upptäcka dagen. Nej Jesus är på samma våglängd som profeten Daniel som får det uttryckliga budskapet att försegla bokrullen *till den sista tiden* då många ska forska i den och *kunskapen ska bli stor* (Dan 12:4). Det är snart 2000 år sedan Jesus uttalade sina ord, och eftersom Guds frälsningsplan går igenom olika stadier är det viktigt att ta hänsyn till *när* i tiden orden sägs. Jesus säger också till apostlarna att det inte är *er [apostlarnas]* sak att veta vilka tider eller stunder som Fadern… har bestämt (Apg 1:7). Han har naturligtvis helt rätt; det var inte *deras* sak att veta. Det har inte varit någon annans sak heller under de senaste 2000 åren, men idag håller detta för hållande på att förändras.

Matteus 24:e kapitel innehåller eskatologiska (läran om sluttiden) instruktioner som Jesus gav sina apostlar på Olivberget. Undervisningen initieras av apostlarnas fråga: *När* ska det ske? Och vad blir tecknet på din återkomst och den här tidsålderns slut? (Matt 24:3) Jesu svar inkluderar en hänvisning till profeten Daniels bok: När ni ser ”förödelsens styggelse”, som profeten Daniel talar om, stå på helig plats - *läsaren* bör förstå det rätt - då måste de som är i Judeen fly upp i bergen. (Matt 24:15-16) Märk att Jesus plötsligt byter adressat från *lyssnarna* (apostlarna) till *läsaren* (du och jag). Det

han säger bör därför ha större relevans i våra dagar än när Jesus uttalade orden. Och hänvisningen är till en profetia som Daniel fick motta under gudsfolkets fångenskap i Babylonien där frågan ställs: *Hur länge* dröjer det innan *slutet* kommer med dessa märkliga ting? (12:6). Svaret blir att besked om tidpunkten kommer att dröja ett tag: Dessa ord ska förbli gömda och förseglade *till den sista tiden*… Ingen ogudaktig ska förstå detta, men *de förståndiga ska förstå det.* (Dan 12:9-10) Ingen ska alltså kunna räkna ut tiden för slutet *utom de förståndiga som lever när den tiden nalkas.* Om du som läser vill tillhöra denna skara är denna bok för dig.

Jesu undervisning på Olivberget innehåller också en liknelse: Om husägaren *visste när* på natten **tjuven** kom, då hade han hållit sig *vaken* och inte låtit någon bryta sig in i hans hus. (Matt 24:43) Märk den orsaksmässiga kopplingen mellan att veta och att vaka. Om husägaren visste *när* tjuven kom då hade han vakat, och då hade han kunnat undvika katastrof. Att kunna vaka *förutsätter* därför en vetskap om tidsramen. Därför varnar Jesus för att inte ta reda på tiden för tjuvens ankomst, och sedan återkopplar han till sin egen (andra) ankomst och ger sina åhörare denna centrala befallning: Var därför beredda också ni, för i en *timme* [”stund” i SFB] när ni inte väntar det kommer Människosonen. (Matt 24:44) Hur ska de bli beredda? Jo, analogt med husägaren, genom att ta reda på tiden.

Men varför behöver man vaka om man känner till tidpunkten? Vaka innebär ju att vänta på något man vet ska hända men inte exakt när. Vi får svaret genom att studera mer exakt vad Jesus säger. En ordagrannare översättning av Matt 24:43 är: Om husägaren visste *under vilken nattväkt* tjuven kom, då hade han hållit sig vaken… En nattväkt var ett tretimmarsskift för de romerska vakternas bevakningstjänst i Jerusalem. Ovissheten om tidpunkten för tjuvens ankomst (och i överförd bemärkelse Jesu ankomst) behöver därför bara röra sig om tre timmar. Därför sa Jesus också att han ska komma en ”timme” när ingen förväntar sig det.

Paulus formulerar Jesu budskap om tjuven på följande sätt: När det gäller *tider och stunder*… vet ni själva mycket väl att Herrens dag kommer *som en tjuv om natten*… Men ni, *bröder*, lever *inte* i mörker så att den dagen *kan överraska er som en tjuv*… Låt oss därför inte sova som de andra utan hålla oss vakna och nyktra. (1 Tess 5:1-6) Paulus kontrasterar folk i allmänhet mot bröderna. De förra blir överraskade, men inte de senare. Och just *”därför”* att bröderna inte lever i mörker gällande tiden kan de hålla sig ”vakna och nyktra”. Långt senare, när Jesus sedan länge är uppstånden och uppstigen till himlen, uppenbarar han sig för aposteln Johannes och upprepar parallellen med tjuven: *Om* du inte håller dig vaken ska jag komma som en tjuv, och du ska inte veta vilken timme [stund i SFB] jag kommer över dig. (Upp 3:3) Han betonar återigen att överraskningsmomentet är villkorat: Chocken drabbar bara den oförberedde som inte tagit reda på tiden.

Kristenheten står inför nästa fas i Guds frälsningsplan. Daniels instruktion att försegla bokrullen ***till den sista tiden*** (Dan 12:4) kan jämföras med motsvarande instruktion till Johannes i Bibelns allra sista kapitel: Försegla *inte* profetians ord i denna bok, ***för tiden är nära.*** (Upp 22:10) Gud förser oss alltså med information på en behov-att-veta grund. Profetian om en ökad kunskap i sluttiden håller genom bibelkronologin på att uppfyllas inför våra ögon och blir i sig en indikation på att vi är nära. Många känner säkert en olustkänsla inför en sådan slutsats, och den beror ofta på att det tidigare gjorts otaliga misslyckade försök att förutsäga återkomsten. Kristenheten är i viss betydelse ”bränd” och vill inte upprepa samma misstag. Och visst finns det risker med att försöka räkna ut tidpunkten (och därför betonar jag att till skillnad från alla (?) andra kronologier är MDV:s kronologi 100% biblisk, komplett, exakt och verifierad, se sidan 35). Men det finns också risker med att låta bli. Tänk om djävulen använder tidigare misstag som ”pojken som ropade varg”, och om alla tidigare rop på att ”tjuven kommer” gjort oss ouppmärksamma på när den verklige tjuven står för dörren! (Och då är det *dagen* (1 Tess 5:2) som är tjuven, inte Jesus.) Kanske vår fiende använder den långa raden av misslyckade ”date-setters” till att avskräcka seriösa kristna från att ens ställa frågan?

Kunskapen om tidpunkten för återkomsten är ovärderlig. Det är en påminnelse om att tiden för evangelisation är kort, det uppmanar oss att börja förbereda för den tuffa tid som ligger framför och det kommer att bli till ovärderlig hjälp att kunna hålla ut tills prövningarna är över. Den som håller ut till slutet ska bli frälst. (Mark 13:13) Paulus jämför det kristna livet med en tävlingskamp och uppmanar till hårdträning för att vinna priset[669]. En löpare kan pressa ut sina sista krafter genom att veta exakt var mållinjen går. Det samma gäller kristna. Varför skulle Bibeln uppmana oss till en idrottsmans disciplin men samtidigt undanhålla oss kritisk information om kampens varaktighet? {Nästa Kronologi sida 388.}

Gud rike och Evighet

Uppfattningen att gudstroende människor ska tillbringa evigheten ”i himlen” hos Gud är som vi tidigare sett inte biblisk utan ett arv från den gnostiska idétraditionen. I denna är den materiella kroppen korrupt, och därför behöver människans själ befrias till ett högre varande i ett överjordiskt himmelrike. Gamla testamentet är emellertid mättat med beskrivningar av **det nya Jerusalem** som en fysisk och jordisk plats, och eftersom Nya testamentet tar sin utgångspunkt i Gamla så blir många ställen svårbegripliga utan denna i dubbel bemärkelse jordnära syn på framtiden. Några århundraden in i vår tideräkning började dock Bibeln allegoriseras. Den började betraktas som ett bildspråk för en högre och himmelsk verklighet. Uppenbarelseboken är nog den av Nya testamentets skrifter som blir allra svårast att förstå utan den konkreta gammaltestamentliga grunden.

Guds löfte till Abraham löd ordagrant: Hela *det land som du ser* ska jag ge *åt dig* och dina efterkommande *för evig tid*. (1 Mos 13:15) Eftersom Abraham kunde *se* landet så måste det vara fysiskt, eftersom han ska få det *personligen* så måste det gälla den uppståndne Abraham och eftersom det består för *evigt* så måste det vara det framtida Gudsriket med fortsättning in i evigheten. Bibeln till och med specificerar landets *geografiska* gränser (se figur 85 på sidan 164). Det är denna *jordiska* plats som i Bibeln kallas Himmelriket eller Guds rike.

Guds rike

Jesus Kristus kommer själv att vara kung i Guds rike. I en syn fick profeten Daniel se en som liknade en *människoson* [som] kom med himlens skyar… Åt honom gavs makt och ära och *rike*, och alla folk och stammar och språk ska tjäna honom. Hans välde är ett *evigt välde* som inte ska ta slut. (Dan 7:13-14) Riket har flera namn som **fridsriket**, **Guds rike** och **Himmelriket** där den senare benämningen enligt tidigare avser riket *från* himlen, inte riket *i* himlen. Det kallas också för **Paradiset** vilket är en transkription av det grekiska ordet för *trädgård* eller *lustgård*, ett begrepp som Bibeln bara använder för det ursprungliga Eden och för det framtida fridsriket.[670] Paradiset måste därför vara en återupprättad variant av Edens lustgård, och på samma sätt som Eden var en fysisk plats på jorden så är Paradiset det.

Det framtida riket kallas också **Tusenårsriket** där den angivna varaktigheten finns specificerad hela sex gånger i Uppenbarelseboken.[671] Att tiden är bokstavlig förstår vi av att Uppenbarelseboken använder mer ospecifika begrepp när den inte avser en definitiv tidsperiod, som till exempel en kort tid i Upp 17:10 och 20:3. {Nästa Kronologi sida 405.}

Nya Jerusalem

Det *nya Jerusalem* (figur 222) är inte i himlen eller på en annan planet utan det är det *nuvarande* Jerusalem efter att staden restaurerats av Gud i samband med Jesu återkomst. Platsen kommer att bebos av Lammet och hans återlösta. Det kristna hoppet är att få dela denna jordiska gemenskap i den uppståndna kroppen. (En del bibeluttydare vill placera Nya Jerusalem efter Tusenårsriket eftersom kapitel 20 i Uppenbarelseboken avslutas med den yttersta domen och kapitel 21 inleds med att staden kommer ner från himlen. Som på många andra ställen i Johannes uppenbarelser är dock händelserna inte beskrivna i kronologisk ordning utan det 21a kapitlet tar oss tillbaka till Tusenårsrikets *början* då den nya staden ”landsätts”.)

Figur 222. Nya Jerusalem som färgat glas i Christ Church Cathedral, Victoria, Kanada. Synligt är Fadern, Lammet, livets träd, floden, de två vittnena, ΑΩ, samt sex av de tolv portarna med änglar.[672]

Det nuvarande Jerusalem beskrivs i Bibeln som en otrogen kvinna som blivit ofruktsam, föraktad och övergiven av sin make,[673] vilket har gällt allt sedan staden blev ödelagd av romarna. Detta kontrasteras dock ideligen mot det framtida eller nya Jerusalem när Gud kommer att förbarma sig över henne och återupprätta henne: För han som skapat dig är *din man*, HERREN Sebaot är hans namn… Som en *övergiven kvinna* i hjärtesorg kallade HERREN dig, och som en förkastad *ungdomshustru*, säger din Gud. Ett kort ögonblick övergav jag dig… nu vill jag med *evig nåd* förbarma mig över dig. (Jes 54:5-8) Temat utvecklas vidare i Uppenbarelseboken där det nya Jerusalem bokstavligen kallas för Lammets *hustru* och en *brud* som är smyckad för sin man (Upp 21:9 och 2). Det är alltså samma stad som tidigare beskrevs som plågad och förkastad men som nu har blivit den äkta *hustrun* (Jes 62:4). Parallellerna mellan det *befintliga fysiska* Jerusalem som utlovas upprättelse i Gamla testamentet och den *profetiska uppfyllelsen* i Uppenbarelseboken är mycket rikliga:

- Jag ska göra dina tinnar av rubiner, dina **portar** av *kristall* och hela din **ringmur** av *ädla stenar*. (Jes 54:12)
  Stadsmurens grundstenar var smyckade med alla slags *ädelstenar*… De tolv **portarna** bestod av tolv *pärlor*. (Upp 21:19-21)
- **Hednafolk** ska vandra i ditt *ljus* och **kungar** i *glansen* som går upp över dig. (Jes 60:3)
  Och **folken** ska vandra i dess *ljus*, och jordens **kungar** ska föra in sin *härlighet* i den. (Upp 21:24)
- Dina **portar** ska *ständigt stå öppna*, varken dag eller natt ska de stängas, så att **folkens rikedomar** kan *föras till dig*. (Jes 60:11)
  Dess **portar** ska *aldrig stängas* om dagen – natt ska inte finnas där – och **folkens härlighet** och ära ska *föras in i staden*. (Upp 21:25-26)
- Stadens **portar** är *uppkallade efter Israels stammar*… (Hes 48:31)
  Staden hade en stor och hög mur med tolv **portar**… Där var också namn inskrivna: *namnen på Israels barns tolv stammar*. (Upp 21:12)
- **Solen** ska inte mer vara ditt ljus om dagen, **månen** ska inte lysa dig med sitt sken. **HERREN** ska vara ditt eviga *ljus*, din **Gud** ska vara din *härlighet*. (Jes 60:19)
  Staden behöver inte **sol** eller **måne** för att få ljus, för **Guds** *härlighet* *lyser* upp den. (Upp 21:23)
- Se, din **frälsning** *kommer*! Se, **han** har med sig sin *lön*. (Jes 62:11)
  Se, **jag** *kommer* snart, och **jag** har min *lön* med mig för att ge åt var och en. (Upp 22:12)

- Det är inte bara **staden** Jerusalem som kommer att restaureras utan också **himlen** och **jorden**:
  Jag skapar **nya himlar** och en **ny jord**… Jag skapar **Jerusalem** till jubel och dess folk till fröjd. (Jes 65:17-18)
  Jag såg en **ny himmel** och en **ny jord**… Jag såg den heliga staden, det nya **Jerusalem**, komma ner från himlen. (Upp 21:1-2)
- Vid *strömmens båda stränder* ska alla slags **fruktträd** växa upp… *Varje månad* ska träden bära ny frukt… Deras frukter ska tjäna till föda och deras *löv till läkedom*. (Hes 47:12)
  Mitt på stadens gata, på *båda sidor om floden*, står **livets träd**. *Varje månad* ger det sin frukt, och trädets *löv ger läkedom* åt folken. (Upp 22:2)
- Detta är platsen för min **tron**… där jag vill *bo* ibland **Israels barn** för evigt. (Hes 43:7)
  Guds och Lammets **tron** ska stå i staden… Han ska *bo* hos dem, och de ska vara **hans folk**. (Upp 22:3; 21:3)

Den sista punkten visar tydligt att Gud kommer att bo bland människorna, och Sak 2:10 uttrycker samma sak: Jubla och gläd dig, *dotter Sion* [= Jerusalem], för se, jag kommer och *jag ska bo i dig*, säger HERREN. Människorna på jorden kommer alltså inte till Gud i himlen *utan tvärtom*. Den sista punkten visar också att Lammet ska regera från (det nya) Jerusalem, och hans medregenter är uppståndna människor vars jurisdiktioner finns definierade till jorden: Du har gjort [friköpta människor] till ett kungarike… och de ska regera *på jorden*. (Upp 5:10)

Men, undrar den uppmärksamme läsaren, om Johannes såg… det nya Jerusalem, *komma ner från himlen* (Upp 21:2), hur kan det då vara det nuvarande Jerusalem renoverat? Då ska vi komma ihåg att staden ofta likställs med sina invånare som vid denna tid är troende människor som blivit upprycka i samband med återkomsten och som nu kommer ”ned från himlen” för att befolka Tusenårsriket.

Ny himmel och ny jord

Ovan såg vi att det inte bara är det *befintliga* Jerusalem som kommer att renoveras utan också den *befintliga* jorden. Den kommer att återställas *till sitt ursprungliga tillstånd*. Gud har inte misslyckats med sin skapelse så att han kastar bort den och ersätter den med en annan. Han skapar inte genom trial-and-error. Han håller sin ursprungliga skapelse kär, inklusive människan, och han har ingen avsikt att dumpa den. Däremot bär skapelsen på en allvarlig smitta – synd – som den store Läkaren har för avsikt att utplåna. Liksom cancerterapi är dock vägen dit ibland på gränsen till outhärdlig. Men vad är alternativet? Att Gud ger upp patienten, överger henne och riktar in sig på en annan? Inte ens jordiska läkare är så nonchalanta, så varför skulle Gud vara det? Ett ordstudium visar också att det inte ska komma en annan skapelse utan en makeover av den nuvarande:

- *Ny* [*kainos*] himmel, *ny* [*kainos*] jord och *nya* [*kainos*] Jerusalem (Upp 21:1-2). Ordet för ny betyder inte ”en annan” utan snarare ”frisk”, ”fräsch” eller ”av nytt slag”. Paulus använder samma ord när han talar om en människa som en *ny* skapelse (Gal 6:15) vilket betyder att vederbörande fått en ny herre, nya prioriteringar och till och med ett nytt liv, men det är *samma individ* som förut.
- Jag skapar… en ny *jord* [*erets*]. (Jes 65:17) När de jordnära hebreerna hörde detta tänkte de inte så mycket på **planeten** utan mer på **landet** där de bodde. Skapelseberättelsen till och med definierar begreppet: Gud kallade *det torra land* [*erets*], och vattensamlingen kallade han *hav*. (1 Mos 1:10) Några verser längre fram i Jes 65 (vers 19) profeteras: Jag ska jubla över Jerusalem… *Där* ska *inte mer* höras gråt eller klagan. Gråten refererar naturligtvis till dagens (och historiens) Jerusalem, och det är precis *där* den *inte mer* ska höras.
- En renovering av det befintliga landet är i perfekt harmoni med Moselagens tanke om att var och en av er ska [på jubelåret] återvända till sin arvedel (3 Mos 25:10), där “arvedel” motsvarar landet eller jorden (i betydelsen myllan).

- Himlarna [ska] försvinna med våldsamt dån och *himlakropparna* [*stoicheion]* upplösas av hetta. (2 Pet 3:10) Många engelska översättningar anger att det är “elementen” som ska upplösas, inte “himlakropparna”. I båda fall tänker ett västerländskt sinne på någonting fysiskt, men det grekiska ordet kan också betyda de *grundläggande principer* som vår nuvarande världsordning bygger på. På ett annat ställe översätter SFB precis samma ord med världens makter (Gal 4:3), och det är dessa som ska upplösas på den nya jorden, inte någonting kosmiskt eller kemiskt. Att det är detta Petrus menar förstår vi av att han inleder stycket med att det hela är förutsagt av de *heliga profeterna* (2 Pet 3:2), och han har i Apg 3:21 förklarat vad som är förutsagt, nämligen att *allt det återupprättas* som Gud från urminnes tid har *förkunnat genom sina heliga profeters mun*. Petrus förkunnar återupprättelse, inte förintelse. Vad han menar är att de filosofier och tidsandor som håller människor fångna idag, fullständigt kommer att utplånas och ersättas med Jesusnära prioriteringar.
- Många andra uttryckssätt i Bibeln visar att jorden inte kommer att likvideras. Det sägs att den ska bestå (Ps 119:90) och att den står evigt kvar (Pred 1:4). Jes 24:19 talar om en illa sargad men inte avvecklad planet: Jorden brister, ja, den brister. Jorden rämnar, ja, den rämnar. Jorden vacklar, ja, den vacklar. Och Paulus talar om att skapelsen *ska befrias* från… förgängelsen (Rom 8:21).

Invånare

Vilka är det då som kommer att befolka Guds rike? För att svara börjar vi med Upp 20:4-5: Jag såg troner, och 1) *de som satt på dem* fick rätt att döma. Och jag såg 2) *själarna av dem som hade blivit halshuggna* för Jesu vittnesbörd och Guds ord och som *inte hade tillbett vilddjuret* [det gäller alltså under vedermödan]… De levde och regerade med Kristus i tusen år. Men 3) *de andra döda* levde inte förrän de tusen åren hade gått. Det finns tre grupper av människor i detta citat:

- Den första sitter på ”troner” med ”rätt att döma”. Det bör vara alla dem som Lammet har friköpt och gjort till *ett kungarike*… och *de ska regera på jorden* (Upp 5:9-10), det vill säga **trosvittnen från alla tider**. Alla martyrer finns i denna skara, och om dessa skriver Upp 6:11: [Själarna under altaret] blev tillsagda att vila ännu en liten tid, tills *deras medtjänare och bröder*, som *skulle dödas [martyrer!] liksom de*, hade blivit fulltaliga. Dessa ”medtjänare och bröder” tillhör nästa grupp.
- Den andra gruppens människor har blivit ”halshuggna” men inte ”tillbett vilddjuret” vilket innebär att det bör handla om **vedermödans martyrer**.
- Den tredje gruppen är ”de andra döda”, det vill säga **alla orättfärdiga**. Dessa kommer alltså inte att uppväckas förrän Tusenårsriket passerat.

Eftersom det finns människor med ”rätt att döma” i Guds rike så måste det också finnas oomvända människor att döma över. Jesus kommer att regera även över dessa: Det är jag som har insatt min kung på Sion… Be mig, så ger jag dig *hednafolken* till arvedel och *hela jorden* till egendom. (Ps 2:6-8) Denna regeringsmakt kommer Jesus att delegera till sina trogna som därför kommer att ”döma”: Den som segrar… honom ska jag ge *makt över folken*… liksom jag har fått den makten av min Far. (Upp 2:26-28) Dessa ”folk” har överlevt vedermödan, och de kommer sannolikt också att föröka sig i Guds rike. Tusenårsriket kommer därför att hysa både uppståndna människor och sådana med ”naturliga” kroppar. Här följer några skillnader dem emellan:

- **Död**
  Det fullständiga utrotandet av döden kommer att ske först efter Tusenårsriket.[675] De rättfärdiga och uppståndna människorna kommer dock inte att dö eftersom de har tillgång till livets träd: Åt den som segrar ska jag ge att äta av *livets träd som står i Guds paradis*. (Upp 2:7) (Också Adam och Eva var ju tänkta att leva för evigt genom att äta av livets träd.[676]) Uppståndna människor kommer dock att finnas utanför Jerusalem och utan tillgång till trädet: Saliga är de som tvättar sina kläder så att de *får rätt till livets träd* och *får komma in genom portarna* till staden. (Upp 22:14) Men även om människorna i sina naturliga kroppar dör så kommer förhållandena att vara vä-

sentligt bättre än idag: Där ska inte mer finnas spädbarn som lever bara några dagar… Den som dör vid hundra års ålder är en ung man. (Jes 65:20)

- **Barnafödande**
  Vid uppståndelsen gifter man sig inte och blir inte bortgift. (Matt 22:30) Det bör innebära att det inte kommer att födas några barn bland de uppståndna. Det ursprungliga uppdraget var att uppfylla jorden,[677] och när detta är utfört finns inget behov av att fortsätta. Jorden kommer inte att bli överbefolkad trots att den fortsätter i evighet. Däremot finns anledning att tro att de oomvända kommer att fortplanta sig under de tusen åren.
- **Evangelisation**
  De oomvända människorna i Guds rike har fortfarande möjlighet att säga ja eller nej till Gud, och därför kommer det att finnas mission: Några av *dem som blir räddade* ska jag sända som budbärare *till hednafolken*… De ska förkunna min härlighet bland hednafolken. (Jes 66:19)

Miljön

Guds rike motsvarar Edens lustgård i sitt ursprungliga tillstånd. Därför använder Bibeln ordet ***paradis*** endast för dessa två platser.[678] Förutom vad som sagts i förra avsnittet går det faktiskt att veta ytterligare en hel del om hur det kommer att bli i detta framtida fridsrike:

- Riket är **globalt**: Han ska döma mellan många folk och skipa rätt åt mäktiga hednafolk, ända bort i fjärran land. (Mika 4:3)
- Det kommer att vara teokratiskt styrt med **säte i Jerusalem**: Herren Sebaot ska då vara kung på Sions berg och *i Jerusalem*. (Jes 24:23)
- **Djävulen** kommer **inte** att finnas **närvarande**: Sedan kastade ängeln [djävulen] i avgrunden och stängde och förseglade den över honom, för att han inte mer skulle förleda folken. (Upp 20:3)
- Riket styrs med rätt och **rättfärdighet**: [Ishais telning] ska döma de fattiga med *rättfärdighet* och med rättvisa skaffa rätt åt de ödmjuka på jorden. (Jes 11:4)
- Det utmärks av **fred**: Då ska de smida sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsknivar. Folken ska inte lyfta svärd mot varandra och *inte mer öva för krig*. (Mika 4:3)
- Det har stor **produktivitet**: Plöjaren ska följa skördemannen i spåren och druvtramparen såningsmannen, då bergen ska drypa av druvsaft och alla höjder *flöda över*. (Amos 9:13)
- I Jerusalem ska råda idel **glädje**: Jag skapar Jerusalem till *jubel* och dess folk till fröjd… Där ska inte mer höras gråt eller klagan. (Jes 65:18-19)
- **Rovdjursbeteendet är borta**, och människor och djur är inte längre rädda för varandra: Vargar ska bo tillsammans med lamm, leoparder ligga bland killingar. Kalvar och unga lejon och gödboskap ska vara tillsammans, och en liten pojke ska valla dem. (Jes 11:6, jämför figur 223)

Figur 223. William Strutts målning "Peace" (från1896) med tydliga associationer till fridsriket.

Bibeln berättar också om en *flod med livets vatten*, klar som kristall, som går ut från Guds och Lammets tron (Upp 22:1). I en syn får profeten Hesekiel se hur detta vatten rinner österut från templet, växer i storlek till dess det blir en stor ström och sedan rinner ut i Döda havet. Vattnet är friskt och livgivande vilket resulterar i fiskar i floden och träd längst stränderna. Även Döda havets vatten blir sött och får rikligt med fisk.[679] Det kommer att stå många fiskare längst floden mellan En-Gedi och En-Eglajim, orter vi stött på tidigare i samband med stjärnbilden Stenbocken (figur 142, sidan 260). Ett flygfoto av dagens En-Gedi finns i figur 224, och man förstår att det krävs en grundläggande återupplivning av området för att det ska motsvara den frodighet som finns beskriven i Hesekiels bok.

Figur 224. En-Gedi. Byggnaderna är en kibbutz.

Hesekiels tempel

Det tredje templet kallas Hesekiels tempel eftersom denne profet beskriver det ingående. Det kommer att uppföras under överinseende av de två vittnena under vedermödans första hälft, eller strax före, och kommer sannolikt att bestå under hela Tusenårsriket. Det kommer att vara platsen för djuroffer: Detta är stadgarna angående altaret för den dag då det blir upprest, för att man ska offra brännoffer och *stänka blod* på det. (Hes 43:18) Men hur ska vi förstå offrande som sker efter att Jesus blivit korsfäst? Hans verk är ju fullkomligt eftersom han offrat sig en gång för alla (Hebr 7:27), och då ska det väl inte behöva upprepas?

Syftet med offertjänsten finns beskrivet i Hebr 10:1-4: Lagen ger en *skuggbild* av det goda som kommer… Men nu ligger i offren *en årlig påminnelse om synderna*, för tjurars och bockars blod kan *omöjligt utplåna synder*. På samma sätt som den mosaiska lagen aldrig tog bort synd så kommer inte heller den framtida offertjänsten att göra det. Offrens syfte är att peka på syndens allvar och att den oåterkalleligt leder till död. Ytterst visar de på behovet av en frälsare som dör i människans ställe, *men de är aldrig ett substitut för denne*. De framtida offren har samma syfte som de dåtida, men de är snarare en **åminnelse** av något som redan skett än en **påminnelse** om något som ska komma. I detta perspektiv är syftet ungefär detsamma som med nattvarden. Gamla testamentets offer var en **förebild** för Jesu verk, medan de framtida är en **efterbild** för samma verk. Därför kunde Paulus ge stöd för offrandet även efter Jesu död: [Paulus] gick in i templet och meddelade när reningsdagarna skulle vara avslutade och offret bäras fram för var och en av dem [troende judar]. (Apg 21:26) Det var templets förstörelse under romarna som satte punkt för offrandet, inte judarnas nyvunna tro på Jesus.

Under Guds rike kommer Hesekiels tempel att vara ett centrum även för hedningar: Det ska ske att var och en *som är kvar av alla de hednafolk* som kom emot Jerusalem [under vedermödan] ska *dra dit upp*, år efter år, för att tillbe Kungen, Herren Sebaot… Alla som *offrar* ska komma och ta en [gryta] för att tillaga köttet. (Sak 14:16-21) Det verkar alltså som att även hedningarna kommer att offra: De *främlingar* [hedningar] som sluter sig till Herren… dem ska jag föra till mitt heliga berg [i Jerusalem]… *Deras brännoffer och slaktoffer ska tas emot* på mitt altare. (Jes 56:6-7) Så även om rovdjursdriften inte längre finns i Guds rike så är det uppenbarligen tillåtet att döda djur för ceremoniella syften. Och jag betonar ännu en gång att sådana djuroffer aldrig tar bort **personlig** synd, utan de är mer en **kollektiv** vördnadshandling med en symbolisk mening.

Men hur ska man då förstå Johannes ord? Något *tempel [naos]* såg jag *inte* i staden, för Herren Gud den Allsmäktige och Lammet är dess *tempel [naos]*. (Upp 21:22) Jo, det finns två ord för tempel på grekiska: *Hieron* som är hela tempelområdet och *naos* som bara är det *allra heligaste* (där förbundsarken stod). *Hieron* kommer att finnas kvar i det nya Jerusalem. Det är *naos* som Johannes inte kan se eftersom det blivit utbyt mot den äkta varan som är ”den Allsmäktige och Lammet”. *Naos* är utbytt mot Guds egen tron: När ni på den tiden… blir fruktsamma i landet… ska man *inte tala om Herrens förbundsark* mer… På den tiden ska man kalla Jerusalem ”*Herrens tron*”. (Jer 3:16-17) Den jordiska förlagan till det allra heligaste och förbundsarken är flyttad till himlen: Guds tempel [*naos*] *i himlen* öppnades, och hans förbundsark blev synlig. (Upp 11:19)

Gogkriget

Satan kommer att sitta fängslad under Tusenårsriket men därefter ska han släppas lös för en kort tid (Upp 20:3). Då kommer han att försöka samla de människor som fortfarande lever med sina ouppståndna kroppar i en sista attack mot Guds folk och mot Jerusalem. Det blir historiens allra sista krig och kanske också det kortaste eftersom det avslutas på ett övernaturligt snabbt sätt: När de tusen åren har nått sitt slut ska Satan… gå ut för att förleda folken vid jordens fyra hörn, *Gog och Magog*, och samla dem till striden… De drog upp över hela jordens vidd och *omringade de heligas läger och den älskade staden*. Men *eld kom ner från himlen* och förtärde dem. (Upp 20:7-9)

Även vedermödans attacker mot Israel leds av Gog i Magogs land (Hes 38:2), och därför kan man lockas att tro att det är samma krig. Men uttrycket finns i utomiblisk litteratur som ett idiom för en stor och förödande sammandrabbning i allmänhet, ungefär som vi skulle säga att något är ”mitt Waterloo”. Sannolikt är det i denna idiomatiska betydelse som också Bibeln använder uttrycket.

Domstolar och påföljder

Slutdestinationen

Vad händer med de människor som inte vill ha med Gud att göra? På den frågan finns tre möjliga svar, se figur 225:

- **Traditionalism** menar att ofrälsta människor kommer att plågas för alltid i ett helvete. Här betyder inte ”evig död” ett *utslocknande* utan en *skilsmässa* från Gud. Uppfattningen kommer från det grekiska tankearvet där en odödlig själ måste kunna förvaras någonstans i evighet oavsett den är frälst eller inte. Föreställningen kolliderar emellertid med Guds *rättvisa* eftersom denna kräver ett straff som står i proportion till brottet, och ingen människa har gjort sig skyldig till ett oändligt brott som förtjänar en oändlig plåga. Dessutom går traditionalismen inte att förena med Guds *barmhärtighet*. Även om Gud designat människan odödlig så skulle han naturligtvis *kunna* befria henne från medvetandet, för annars står odödligheten till och med över Gud och då är han inte längre allsmäktig. Varför befriar då inte Gud människan från hennes ständiga agoni när han *skulle kunna* göra det? Är hans enda syfte med att bevara en *oåterkalleligt* förlorad människa att få plåga henne i eld i evigheters evighet? Den från början hedniska helveteläran står ljusår från den bibliska gudsbilden.
- **Universalism** menar att alla människor blir frälsta till slut. Motiveringen är att en kärleksfull Gud inte kan döma någon till ett helvete. Denna syn bevarar visserligen Guds barmhärtighet men gör istället våld på hans *helighet*. Kristus är ju den enda vägen till försoning, och ett förkastande av honom innebär att det inte längre finns något sätt att blidka vår helige Gud. Han skulle naturligtvis kunna tvinga oss att ”ta emot” Jesus, men då hade han fått spendera evigheten tillsammans med frälsta robotar istället för överlåtna människor. Han kan heller inte se mellan fingrarna med synd. Synd leder *ovillkorligen* till död,[682] och det *enda* sättet för en människa att slippa dö är därför att frivilligt ta emot det substitut hon erbjuds i Jesu död. Universalismen motsägs dessutom med eftertryck av Skriften: Gå bort från mig, *ni förbannade*, till den *eviga elden* som är beredd åt djävulen och hans änglar… Och dessa ska gå bort till *evigt straff*. (Matt 25:41,46)

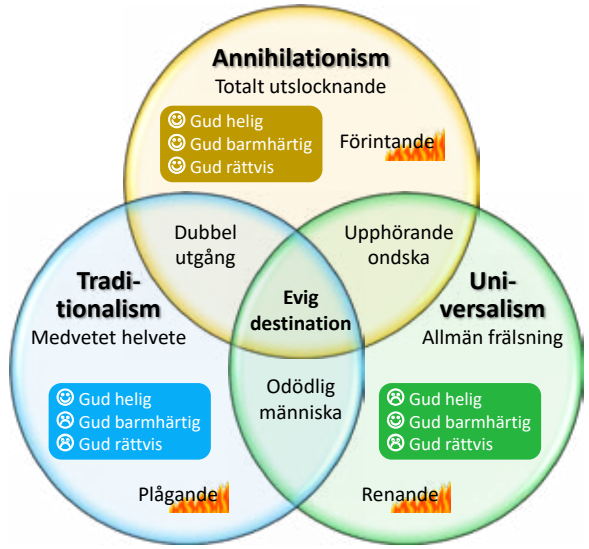

Figur 225. Den eviga destinationen enligt tre synsätt.

Traditionalismen är nog den vanligaste synen i ortodoxa, katolska och reformerta sammanhang. Många har dock svårt att förlika sig med den gudsbild som läran förmedlar, och handen på hjärtat: *vem* har inte det? Eftersom det brukar vara lättare att devalvera Guds helighet än hans kärlek ansluter man sig därför *i brist på kända alternativ* till universalismen. Och *om* själen är odödlig så finns det heller inga alternativ. Men nu är inte själen odödlig, och därför finns ett alternativ där Gud behåller både sin helighet och sin barmhärtighet. Denna uppfattning motsvarar den profetiska och apostoliska synen före intåget av grekisk filosofi i kyrkan:

- **Annihilationism** menar att den *eviga döden* är ett sådant tillstånd som vi normalt förknippar med uttrycket död, det vill säga ett förintande, ett utslocknande, ett medvetandelöst icke-varande. Förutom ”död” har Bibeln andra formuleringar för vad som kommer att hända med Guds motståndare som att de förstörs, förtärs, utplånas, utrotas och går under,[683] begrepp som alla betyder annihilation. Annihilationism definierar *sluttillståndet* för människor utan Gud men inte vägen dit. Jesu kraftiga varningar antyder att den kan vara både lång och plågsam. Men inte evig!

Alternativet till evigt liv i Bibeln är evig död och inte evig plåga. Den enda varelse som är odödlig *i sig själv* är Gud, han som *ensam* är odödlig (1 Tim 6:16). Straffet för Adams synd var *död*. Paulus säger att syndens lön är *döden*. När Jesus tog på sig människornas straff så *dog* han.[684] I inget fall talas om evig pina. På samma sätt som mörker är avsaknad av ljus så är död avsaknad av liv och inte ett liv i plåga. Evig död i plåga är en självmotsägelse eftersom döda per definition inte känner någonting alls.

Uppståndelser

Det finns tre stora uppståndelser genom historien och deras ordningsföljd finns definierad i 1 Kor 15:22-24: Liksom alla dör i Adam, så ska också alla *göras levande* i Kristus. Men var och en *i sin ordning*: 1) Kristus som *förstlingen* och därefter, 2) *när han kommer*, de som tillhör honom. 3) *Sedan kommer slutet*, när han överlämnar riket åt Gud Fadern. Dessa tre ”levandegöranden” finns illustrerade som de tre gula fälten i figur 226 på nästa uppslag: **Jesu uppståndelse** är ett slags prototyp för de övriga, och den ligger mellan Gamla och Nya testamentet (”GT” och ”NT” i figuren); **Den första uppståndelsen** sker vid Jesu återkomst i samband med *Kristi domstol,* och den följs av Guds rike; **Den andra uppståndelsen** sker efter Tusenårsriket i samband med *den yttersta domen*, och den följs av evigheten. Horisontellt i figuren finns fyra linjer som representerar olika ”tillstånd” för människor: De två ljusa linjerna är för **levande människor** i sina *naturliga* respektive *uppståndna* kroppar; De två mörka linjerna är för **döda människor** i den *första döden (graven)* respektive *den andra döden (eldsjön)*. Nedåtpilar betyder att någon **dör** medan uppåtpilar betyder att någon **uppstår**.

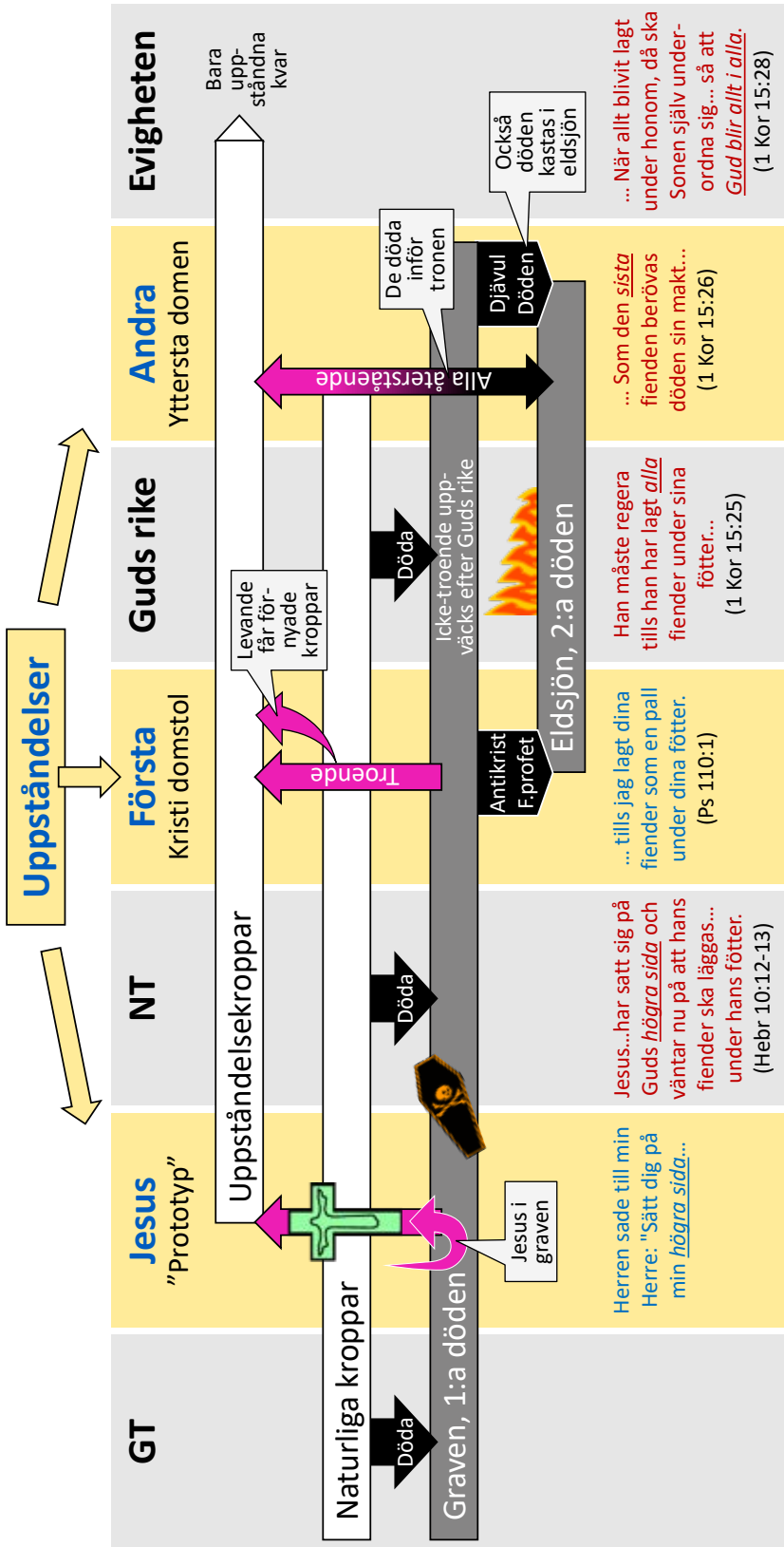

Figur 226. Tre uppståndelser. Se texten för detaljer.

Två företeelser som ibland förväxlas med **uppståndelser** finns inte med i figuren:

- **Uppväckanden** vilket innebär att en människa får tillbaka sitt liv i den befintliga *naturliga* kroppen och lever därefter vidare som förut, och efter ett tag dör hon i vanlig ordning. Exempel på sådana uppväckanden är Lasarus, Jairus dotter och änkans son i Nain.[686]
- **Himmelsfärder** vilket innebär att Gud lyfter bort en människa *via skyarna* till en annan *jordisk* plats. Exempel är Henoks och Elias respektive logistiska förflyttningar.[687]

Paulus hade ett uttalat hopp om att alla människor, både rättfärdiga och orättfärdiga ska uppstå en gång (Apg 24:15), och uppståndelsen är mycket grundläggande i den bibliska läran av åtminstone två anledningar:

- Uppståndelsen var för apostlarna och de första troende det centrala i det kristna hoppet: Var och en som ser Sonen och tror på honom ska ha evigt liv, och *jag ska låta honom uppstå* på den yttersta dagen. (Joh 6:40) Tron att människan vid döden kommer till Jesus i himlen är som vi flera gånger redan sett ett senare tillägg.
- Uppståndelsen är en förutsättning för en slutgiltig rättvisa. Gud kommer att döma alla människor efter hur de levt sina liv (och frikänna dem som har sagt ja till Kristus), och på så sätt kommer de förtryckta att till slut få upprättelse gentemot förtryckarna. (Detta är också grunden för den kristna förlåtelsen. Ingen behöver hämnas sina ogärningsmän om det finns en förvissning om att Gud ansvarar för den slutliga rättvisan: Hämnas inte, mina älskade, utan ge rum för Guds vrede. Det står ju skrivet: Min är hämnden, jag ska utkräva den, säger Herren. (Rom 12:19))

Den allra första uppståndelsen är Jesu egen. Han är begynnelsen, den *förstfödde från de döda* (Kol 1:18). Jesu uppståndelse blir sedan ett mönster för den första uppståndelsen (Upp 20:5) där Kristustroende människor som dött genom historien kommer att uppstå och få sina nya kroppar. Men de Guds barn som fortfarande lever när Jesus kommer tillbaka kommer aldrig att behöva dö, utan de får sina nya kroppar direkt: Vi ska inte alla insomna, men vi ska alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick… Basunen ska ljuda och *de döda ska uppstå* odödliga, och *vi ska förvandlas*. (1 Kor 15:51-52). Det är efter uppståndelsen (av de döda) och förvandlingen (av de levande) som uppryckandet sker: När en befallning ljuder, en ärkeängels röst och en Guds basun, då ska Herren själv komma ner från himlen, och *de som har dött i Kristus* ska uppstå *först*. *Därefter* ska *vi som lever* och är kvar *ryckas upp* bland skyar *tillsammans med dem* för att möta Herren i rymden. (1 Tess 4:16-17) I denna första uppståndelse får alltså både de döda (som uppstått) och de levande (som förvandlats) nya fysiska *uppståndelsekroppar*, och dessa är immuna mot *den andra döden*: Salig och helig är den som har del i *den första uppståndelsen*. Över dem har *den andra döden* ingen makt. (Upp 20:6) Ordningstalen hjälper bibelläsaren med kronologin. Den **första uppståndelsen** är från den **första döden** (graven), medan de som inte frikänns i den **andra uppståndelsen** drabbas av den **andra döden** (eldsjön). Jämför figur 226.

Också de orättfärdiga kan antingen vara döda eller levande vid Jesu återkomst. De *döda* kommer inte att påverkas av den första uppståndelsen, utan de förblir i graven ända fram till den andra uppståndelsen vid den yttersta domen: *De andra döda* levde inte förrän de tusen åren hade gått. (Upp 20:5) De som *överlever* vedermödan kommer sannolikt att gå vidare in i Guds rike med sina naturliga kroppar. Med bland dessa orättfärdiga finns troligen också dem som Jesus kallar för *getter* (mer om dem nedan), och de förpassas omedelbart till eldsjön när de får höra Mästarens ohyggliga gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga elden (Matt 25:41).

Förutom rättfärdiga och orättfärdiga människor kan det finnas en tredje grupp, nämligen de som aldrig hört talas om Kristus och därför aldrig fått chansen att ta ställning till hans frälsningserbjudande. De återkommer nedan under rubriken ”Vad händer med dem som aldrig hört?”.

I slutet av Tusenårsriket kommer djävulen att göra ett sista försök att bedra dem som lever med sina naturliga kroppar på jorden: [Satan] ska gå ut för att förleda folken vid jordens fyra hörn… och samla dem till striden… Men eld kom ner från himlen och förtärde dem. (Upp 20:8-9) I samband med att detta sista upprorsförsök krossas kommer *den andra uppståndelsen* där Johannes i sin syn såg de *döda*… stå inför *tronen* (Upp 20:12). Tronen är platsen för *den yttersta domen* (som beskrivs nedan) och resultatet blir att de fega, de otroende och de skändliga, mördarna och de sexuellt omoraliska, ockultisterna, avgudadyrkarna och alla lögnare, de ska få sin del i *sjön som brinner av eld och svavel*. Detta är den *andra döden*. (Upp 21:8) Även de som dött orättfärdiga kommer alltså att tillfälligt uppväckas för att kunna stå inför Guds domstol och dömas skyldiga innan de kastas i eldsjön.

Jesu mandat att styra

På sidan 303 såg vi att Sonen inte kan göra något av sig själv (Joh 5:19). Däremot är Fadern allsmäktig, och han kan *tilldela mandat* till Sonen att regera och att utföra underverk. Och det gör han också, men Sonens mandat förändras under frälsningshistorien. Följ gärna med längst ner i figur 226 (förra uppslaget) där de viktigaste bibelcitaten finns under rätt fas av historien: Efter Jesu uppståndelse och himmelsfärd tog han plats bredvid Fadern i himlen. Kung David förklarar: HERREN [Fadern] sade till min Herre [Jesus]: ”Sätt dig på min högra sida *tills* jag lagt *dina fiender* som en pall under dina fötter.” (Ps 110:1) Dessa ”fiender” kommer att läggas under Jesu fötter först när han återvänder från den himmelska tronen tillbaka till jorden. Det är om denna nuvarande period som Hebr 10:12-13 talar: Jesus *har… satt sig* på Guds högra sida och *väntar nu på att hans fiender* ska läggas som en pall under hans fötter. Idag är hans mandat begränsat till församlingen: Honom som är huvud över allting *gav [dåtid] han till församlingen*. (Ef 1:22) Denna begränsning är en orsak till att världen ser ut som den gör. Om Jesus *hade haft* ett mandat att styra över alla människor, alla organisationer och alla regeringar så hade han naturligtvis gjort ett mycket bättre jobb!

Det är dock inte *alla* fiender som kommer att underordnas Jesus vid återkomsten. Men under det efterföljande Gudsriket är Jesus ohotad kung som ska styra med järnspira (Upp 2:27), och då kommer han att regera tills han har lagt *alla fiender* under sina fötter (1 Kor 15:25). Hebr 2:8 talar klartext: *Allt* lade du under hans fötter. Han *utelämnade inget*. Att detta gäller i Guds rike förstår vi av slutet på versen: *Än* ser vi inte att allt är lagt under honom. I detta framtida tillstånd är alltså mandatet inte längre begränsat till dem som har anslutit sig till Jesus. Nej, i Jesu namn ska *alla* knän böjas, i himlen och på jorden och under jorden (Fil 2:10). Det kommer inte att finnas någonting som inte ligger under Jesu styrmandat, inte ens döden: Som *den sista fienden* berövas döden sin makt. (1 Kor 15:26) Jesu seger börjar alltså med hans uppståndelse men fullbordas först när till och med den fysiska döden är fullständigt besegrad. Döden förlorade sin makt över Jesus när han uppstod, den förlorar sin makt över de troende när dessa uppstår (vid första uppståndelsen) och den kommer att förlora sin makt över hela mänskligheten vid den andra uppståndelsen. Då kommer till och med döden att förintas: Sedan kastades döden och dödsriket i den brinnande sjön. (Upp 20:14, nuBibeln)

Efter Guds rike kommer Jesus att återlämna styrmandatet till Fadern: Sedan kommer slutet, när han *överlämnar riket åt Gud Fadern* sedan han gjort slut på varje välde, varje makt och kraft… När *allt* blivit lagt under honom, då ska Sonen själv underordna sig den som har lagt allt under honom, så att *Gud blir allt i alla*. (1 Kor 15:24,28)

Domstolar

Fadern har delegerat privilegiet att döma till Sonen: Fadern dömer ingen, utan han har överlämnat hela domen till Sonen. (Joh 5:22) Sonen å sin sida delegerar delar av (eller hela?) sin domsrätt till troende människor och det är därför som Johannes såg troner, och de som satt på dem fick *rätt att döma* (Upp 20:4). Själva domen sker vid två tillfällen förknippade med var sin uppståndelse:

- **Kristi domstol** vid **första uppståndelsen** som kommer **vid Jesu återkomst**.
  Vi måste *alla* träda fram inför *Kristi domstol*, för att var och en ska *få igen* vad han har gjort här i livet, gott eller ont. (2 Kor 5:10) Av sammanhanget framgår att ”alla” betyder alla *kristna*, levande som döda, och därför *fördöms* ingen vid detta tillfälle. Urvalskriteriet för att man ska få stå inför Kristi domstol är att man *redan* är rättfärdiggjord, och därför blir inte påföljden evigt liv eller evig död. Domsutslaget gäller istället den lön som kommer att utdelas till var och en. Jesus kopplar också ihop den första uppståndelsen med givande av lön: Du [en farisé] ska få din *lön* vid *de rättfärdigas uppståndelse*. (Luk 14:14) Lönen beskrivs på ett annat ställe som livets krona (Upp 2:10), och eftersom detta är en kunglig attiralj kanske lönen består av olika former av auktoritet i Guds rike. Det är alltså den kristnes liv och tjänst som bedöms vid Kristi domstol, inte huruvida han är rättfärdig eller inte. Paulus beskriver samma distinktion: Om det *verk* som någon har byggt består, ska han *få lön*. Men om hans verk brinner upp ska han gå miste om lönen. *Själv ska han dock bli frälst*, men som genom eld. (1 Kor 3:14-15)
- **Den yttersta domen** vid **andra uppståndelsen** som kommer **efter Tusenårsriket**.
  Den yttersta domen är för alla människor *utom* dem som stått inför Kristi domstol: Jag såg de döda… stå inför tronen. Och 1) *böcker* öppnades, och 2) *ännu en bok* öppnades, *livets bok*. Och de döda dömdes 1) efter sina *gärningar*, efter det som stod skrivet i *böckerna*… Och 2) om någon *inte* fanns skriven i *livets bok* kastades han i eldsjön. (Upp 20:12-15) Bevismaterialet inför domstolen är alltså *två olika* dokument märkta 1 och 2 i citatet: Först beskrivs 1) en *dom* utifrån gärningar antecknade i **böcker** och sedan 2) en *fördömelse* till eldsjön för dem som inte finns uppskrivna i **livets bok**. Återigen avgörs inte evigheten av gärningar utan av om en person finns uppskriven i livets bok. Gärningarna är ingalunda oviktiga, men ”livets bok” har företräde framför ”böckerna” med gärningar. De som inte går att finna i livets bok har förkastat Jesu ställföreträdande offer, och då återstår ingenting annat än att de får bära på sina synder själva.

Vad händer med dem som aldrig hört?

Förutom de **rättfärdiga** och de **orättfärdiga** så verkar det i Bibeln finnas en tredje kategori människor som vi kan kalla de **ovetande**. Bland de orättfärdiga finns de som *medvetet* står emot Gud (Guds vrede uppenbaras från himlen över all ogudaktighet… hos människor som i orättfärdighet *undertrycker* sanningen, Rom 1:18-32), de som avfallit (de som en gång har… fått del av den helige Ande… men sedan *avfallit*, dem går det inte att föra till ny omvändelse, Hebr 6:4-6) samt de som tar vilddjurets märke (om någon… tar emot *märket* på sin panna eller hand, då ska han själv få dricka av Guds vredes vin, Upp 14:9-10). Däremot fördömer inte Bibeln dem som aldrig fått chansen att ta ställning för eller emot Gud. Det gäller alla dem som aldrig hört evangeliet predikat, det gäller alla dem som på grund av olika handikapp inte kunnat förstå det, och det gäller inte minst alla barn som dött alldeles för tidigt. Det berättas förvånansvärt lite om vad som händer med dessa människor i Bibeln, men vid närmare eftertanke är detta ganska naturligt. Ingen vettig marknadsförare skulle annonsera i en tidning med syfte att locka nya prenumeranter till samma tidning. Varför skulle då Bibeln adressera dem som *per definition* ändå inte läser, hör eller förstår Bibeln? Så svaret på rubrikens fråga blir till sin natur ganska akademiskt. Däremot inte sagt att det är ointressant.

Nyckeln till förståelse finns nog i Paulus undervisning om att *synd inte tillräknas där ingen lag finns* (Rom 5:13). Gud är som en god förälder som lär sina barn att skilja mellan rätt och fel, men straffar dem inte förrän de *förstått* denna skillnad men ändå *valt* fel väg. Människan föds oskyldig, men så fort hon *medvetet* trotsar Gud blir hon ansvarig inför honom och i behov av frälsning. Men nu är Guds ”lagar” inte bara Moselagen och Kristi lag, utan också de som förmedlas via hjärta och samvete.[685] Därför säger Jesus: Hade jag inte kommit och *talat till [dem i världen]*, skulle de vara *utan synd*. Men nu har de *ingen ursäkt* för sin synd. (Joh 15:22) En människa kan hållas ansvarig inför

Gud om hon förkastar den kunskap hon fått om honom genom hans skapelse: Ända från världens skapelse syns och uppfattas hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur, *genom de verk han har skapat*. Därför är [människor som i orättfärdighet undertrycker sanningen] *utan ursäkt*. (Rom 1:20) Och i Rom 2:13-15 ger Paulus ytterligare en ledtråd När hedningar som inte har [Mose-]lagen av naturen gör vad lagen befaller, *då är de sin egen lag* trots att de saknar lagen. De visar att det som lagen kräver är *skrivet i deras hjärtan* (Rom 2:14-15). Så även om en människa aldrig har stött på Bibeln så har hon en inre kompass, ett **samvete**, som hon kan hållas ansvarig för att följa. Det verkar som att vi kommer att dömas efter vårt gensvar till den sanning som blivit uppenbarad för oss, och Gud kommer att genomskåda alla falska argument om att vi inte visste eller förstod. Sedan får vi förtrösta på att han inte bara är rättvis i sin dom utan också mycket barmhärtig.

Även om det är svårt att utifrån Bibeln exakt definiera kriterierna för vilka som tillhör gruppen ”ovetande”, så existerar det sannolikt sådana människor. Och de av dem som överlever vedermödan fortsätter helt enkelt in i Guds rike: Det ska ske att var och en *som är kvar* av alla de hednafolk som kom emot Jerusalem ska dra dit upp, år efter år, för att tillbe Kungen, Herren Sebaot. (Sak 14:16) Däremot är Bibeln inte lika tydlig med vad som händer dem som genom historien hunnit dö innan Jesus återkommer. För dem som tror på ett helvete borde detta vara ett jätteproblem. Det är svårt att ens föreställa sig en gud som skapar en människa utan att fråga henne om lov, låter henne leva utan att möta Kristus och sedan plågar henne i evighet för att hon inte hade den rätta tron. För annihilationisten (figur 225 sidan 394) är problemet mindre, kanske till och med obefintligt. Det är väl inte oschysst av Gud att ge en människa liv under en viss tid, för att sedan ta tillbaka det igen? Då är man ju tillbaka till utgångsläget så att säga. Men kanske de som dött innan återkomsten uppväcks *med sina naturliga kroppar* och får på så sätt chansen att ta ställning till Guds frälsningserbjudande under Guds rike? Men detta är ingenting annat än spekulation.

Får och getter

Vid sin återkomst kommer Jesus att skilja får från getter: *När Människosonen kommer* i sin härlighet… då ska han sätta sig på sin *härlighets tron*. Och *alla folk* ska samlas inför honom, och han ska skilja dem från varandra som herden skiljer *fåren från getterna*. Sedan beskrivs hur **fåren** får ta emot *det rike* som stått berett för [dem] sedan världens skapelse. För jag var hungrig och ni gav mig att äta. Jag var törstig och ni gav mig att dricka. Jag var främling och ni tog emot mig. Jag var naken och ni klädde mig. Jag var sjuk och ni besökte mig. Jag var i fängelse och ni kom till mig. När det är dags för **getterna** att få sin dom visar det sig att de gjort precis tvärtemot fåren, och då får de domen: Gå bort från mig, ni förbannade, *till den eviga elden* som är beredd åt djävulen och hans änglar. (Matt 25:31-41) Bibelstället är mycket rikt på information:

- Tillfället är ”när Människosonen kommer”, det vill säga Jesu återkomst.
- Platsen är vid Jesu ”härlighets tron”, vilket innebär att det handlar om Kristi domstol.
- Det är ”alla folk” som står inför Kristus, vilket inkluderar hednanationerna.
- Fåren och getterna bör vara *överlevare* från vedermödan. De kan inte vara uppståndna eftersom Upp 20:6 talar om att salig och helig är den som har del i den första uppståndelsen, ett kriterium som knappast kan gälla getterna.
- Båda grupperna kallar Jesus för Herre (Matt 25:37 respektive 44), men med tanke på getternas dom verkar dessa bara vara namnkristna. Inte alla som säger ”Herre, Herre” till mig ska komma in i himmelriket. (Matt 7:21)
- Fåren får ta emot ”det rike som stått berett”, det vill säga Guds rike, medan getterna förpassas till ”den eviga elden”, det vill säga eldsjön. Getterna verkar därför tillhöra en historiskt sett liten skara som kommer till den andra döden (eldsjön) utan att först passera den första (graven).

Vilken är då målgruppen för dessa kärlekshandlingar som utförs av fåren men inte av getterna? Jesus säger att allt vad ni har gjort för en av dessa mina minsta *bröder*, det har ni gjort för mig (Matt 25:40), vilket antyder att målgruppen inte är hungriga och fängslade i allmänhet utan kristna. Det går troligen att smalna ner den ytterligare genom en jämförelse med Joh 13:20: Den som tar emot *någon som jag sänder* tar emot mig. Ett **får** tar kärleksfullt emot *en av Jesus utsänd* medan en **get** avstår. När Jesus talade till apostlarna om fåren och getterna kom de ihåg Jesu ord när han sände ut den bredare lärjungaskaran på sjuttio individer: Om man *inte tar emot er* eller lyssnar till era ord, så lämna det huset eller den staden och skaka av dammet från era fötter… Sodoms och Gomorras land ska få det lindrigare på domens dag än den staden. (Matt 10:14-15) Det är alltså oerhört viktig hur vi tar emot ett Jesu sändebud, speciellt sådana som har hungrat – inte därför att de är fattiga i allmänhet utan därför att de valt att lämna allt för evangeliet – och som varit fängslade – inte som kriminella utan därför att deras budskap gjort dem förföljda. Den som bara ger till en av dessa små en bägare friskt vatten, *därför att det är en lärjunge*, han ska inte gå miste om sin lön. (Matt 10:42) Detta betyder naturligtvis inte att Jesus inte bryr sig om fattiga och hungrande i allmänhet, men just stället om fåren och getterna verkar inte gälla dessa.

När apostlarna hörde Jesu tal om fåren och getterna så trodde de att Jesu återkomst var nära förestående. Inte ens Jesus själv visste att det skulle gå ytterligare 2000 år.[689] Från början var därför Jesu ord inte en eskatologisk pusselbit utan en standard för hur vi alltid ska behandla Jesu ambassadörer. Jämför frälsningskriteriet åt alla som *tog emot honom* gav han rätten att *bli Guds barn* (Joh 1:12) med det tidigare ordet om att den som tar emot någon som jag sänder *tar emot mig* (Joh 13:20). Så nära identifierar sig Jesus med sina utsända tjänare att han jämställer ett mottagande av dem med ett mottagande av honom själv, och på så sätt bli ett Guds barn.

Men är inte detta en gärningslära? En närmare analys visar att så inte är fallet. Getterna förkastas just därför att de inte vill veta av Jesu rättfärdighet. När Jesus utmanar dem för deras underlåtenhet att hjälpa behövande evangelister ångrar de sig inte och i förkrosselse ber om hans nåd, utan de skyller istället på att de aldrig uppfattat något sådant behov: Herre, när såg vi dig hungrig eller törstig eller som främling eller naken eller sjuk eller i fängelse och hjälpte dig inte? (Matt 25:44) Fåren å sin sida försöker aldrig basera sin rättfärdighet på goda gärningar.

Gråt och tandagnisslan

Jesus berättar om en kung som höll ett bröllop för sin son och som vid middagen fick se en man utan bröllopskläder: Min vän, hur kom du in hit utan *bröllopskläder*? Mannen teg. Då sade *kungen* till tjänarna: Bind honom till händer och fötter och kasta ut honom *i mörkret* här *utanför*! Där ska man *gråta och gnissla tänder*. (Matt 22:12-13) En viktig tolkningsnyckel finns i Upp 19:6-8: Herren vår Gud den Allsmäktige är nu *kung*… Lammets *bröllop* har kommit och hans brud har gjort sig redo. Skinande rent linne har hon fått att klä sig i. *Linnet är de heligas rättfärdighet*.

- Kungen är Gud Fadern, och brudgummen är hans son Jesus Kristus.
- Bröllopet är Lammets bröllop som kommer att stå i Nya Jerusalem.
- Mannen saknar de bröllopskläder som motsvarar “de heligas rättfärdighet”.
- Att mannen kastas ut i “mörkret här utanför” innebär att han förvisas ur Nya Jerusalem. Mörkret står i kontrast till det ljus som finns inne i staden: De behöver inte lampors sken eller solens ljus, för Herren Gud ska lysa över dem. (Upp 22:5) (Jesus kan inte mena eldsjön eftersom eld är en kraftig ljuskälla.)
- Utanför Nya Jerusalem gäller “tandagnisslan”, en metafor som på andra ställen i Bibeln används för människor som är arga och grämer sig.[690] Det är ganska förståeligt med tanke på vad Upp 22:15 säger om miljön: Utanför [staden] är hundarna och ockultisterna, de sexuellt omoraliska och mördarna, avgudadyrkarna och alla som älskar lögnen och ägnar sig åt den.

Jesu berättelse om kungasonens bröllop kanske får en så bokstavlig uppfyllelse att den snarare är en profetia än en liknelse: I slutskedet av vedermödan kommer Jerusalem att vara belägrat som en del av den stora Harmagedonkampanjen, och många människor kommer att bli innestängda i staden. I samband med återkomsten kommer Jesu trogna att få nya uppståndelsekroppar, men det kommer också att inom stadsmurarna finnas kvar människor som aldrig velat ha med Jesus att göra. Det är dessa som saknar bröllopskläder och som därför kommer att förvisas ur staden. De kastas ut ur Jerusalem där de lever vidare i sina naturliga kroppar in i Tusenårsriket. Från början råder ”mörker” utanför det nya Jerusalem eftersom det tar ett år (vedergällningens år) att återställa jorden, och därför betraktar de förvisade längtansfullt den strålande staden: När husets Herre har stigit upp och stängt porten och ni *står utanför* och bultar på porten och säger: Herre, öppna för oss, då ska han svara er: Gå bort ifrån mig, alla ni som gör orätt. Där ska ni *gråta och gnissla tänder*, när ni ser Abraham, Isak och Jakob och alla profeterna i Guds rike medan *ni själva hamnar utanför*. (Luk 13:25-28)

Slutet för djävulen och hans anhang

Svarta nedåtpilar i figur 226 (sidan 396) visar hur den falska triaden kommer att få sitt slut. Antikrist och den falske profeten kastas i eldsjön vid Kristi domstol medan djävulen får samma slut 1000 år senare vid den yttersta domen: *Vilddjuret* greps tillsammans med *den falske profeten*… Båda kastades levande i eldsjön som brinner av svavel. (Upp 19:20) När de tusen åren har nått sitt slut… *djävulen* som hade förlett dem kastades i sjön av eld och svavel där också vilddjuret och den falske profeten är. (Upp 20:7,10) Att kastas ”levande” i eldsjön blir naturligtvis en fasansfull upplevelse, men troligen inte evig ens för dessa despoternas despoter. Inte ens Satan äger en inneboende odödlighet så han kommer att överleva i eldsjön bara så länge Gud tillåter. Men eftersom ett straff ska stå i proportion till brottet så blir det säkerligen längre än för människor.

Intressant är att också (den första) döden slutar i eldsjön: Döden och *graven* [*hades*] kastades i eldsjön. Detta, det vill säga eldsjön, är *den andra döden*. (Upp 20:14, där SFB har “helvetet” istället för “graven”.) Även förintelsen är nu förintad så att säga. Den segerprocess över död och tillintetgörelse som påbörjades vid Jesu uppståndelse är nu fulländad och avslutad. Jesu seger över synden och ondskan och deras konsekvenser är total. Som den sista fienden berövas döden sin makt. (1 Kor 15:26)

Helvetet

Grekerna trodde på människans odödlighet, och därför behövdes en evig förvaringsplats för själen oavsett människan varit god eller ond. För de senare uppstod myten om en undre värld vilken kyrkan senare blandade ihop med Jesu allegori om Gehenna, och helvetesläran var född. Få uppfattningar har skadat den bibliska gudsbilden mer eftersom den inte låter sig förenas med vare sig Guds rättvisa eller hans barmhärtighet. Slutmålet med hela skapelsen är att Gud blir allt i alla (1 Kor 15:28), vilket skulle vara omöjligt om förlorade själar blir kvarlämnade i ett helvete.

Helvetesläran är inte biblisk. Gamla testamentet säger ingenting om något helvete men däremot en hel del om vad som kommer att hända de gudlösa. Då används ordval som att de kommer att utrotas, försvinna, gå under, förgås och inte mer finnas. Gud ska döda dem, förgöra dem och slå sönder dem. De kommer att bli som agnar som skingras för vinden, som vax som smälter för eld och som vatten som rinner bort.[691] Detta är naturligtvis metaforer, men en sådan ska ge en begriplig bild av den bakomliggande verkligheten och inte beskriva dess motsats. Och det finns ingenting i dessa metaforer som antyder en evig plåga, bara total annihilation. Inte heller Nya testamentet innehåller någon helveteslära. Petrus jämför istället de gudlösas slut med den *utplåning* som drabbade människorna vid syndafloden: Genom *vatten*… dränktes den dåtida världen och *gick under*. Men de himlar och den jord som nu finns har… sparats åt *eld*… fram till den dag då de gudlösa människorna ska dömas och *gå under*. (2 Pet 3:6-7)

Eld är i Bibeln en symbol för Guds vrede. Traditionalister (som tror på ett helvete) ser elden som evigt **plågande**. Universalister (som tror att alla blir frälsta) betraktar den som **renande**. Annihilationister (som tror på ett utslocknande) menar att den är **förintande**. (Jämför figur 225 på sidan 394) Hur förklarar då annihilationisterna Matt 3:12? [Jesus] ska *bränna upp* agnarna i *en eld som aldrig slocknar*. Jo, att den aldrig slocknar betyder att *effekten* av elden (eller vreden) är evig. Det betyder att den som dör utan Kristus aldrig mer får någon möjlighet till omvändelse. Han är evigt död. Det är kört helt enkelt. När Jesus talar om helvetets fasa betonar han *slutgiltigheten* snarare än *varaktigheten*. *Det är alltså konsekvensen av synden som är evig, inte plågan i elden.* Prototypen för den eviga elden är den över Sodom och Gomorra som får sitt straff i *evig eld* (Jud 1:7), och eftersom denna sedan länge falnat visar det att det är *resultatet* som är evigt. I Jes 66:24, som talar om Nya Jerusalem, blir detta om möjligt ännu tydligare: De ska gå ut och se *liken* [inte plågade människor] av de människor *som gjorde uppror mot mig*. Deras *mask ska inte dö* [maskar har inte evigt liv!] och deras *eld ska inte släckas* [Guds vrede är slutgiltig]. De ska vara en *vämjelse* [inte ett medlidande] för alla människor.

Figur 226 (sidan 396) visar att döden har två olika ”nivåer”: *graven* som kan brytas genom uppståndelsen och *eldsjön* som är slutgiltig. De hebreiska och grekiska originalorden för dessa ”dödar” översätts ibland *olyckligt* med ”helvete”:

- **Den första döden** (grekiska: *hades*; hebreiska: *sheol*).
  Den första döden är detsamma som **graven** eller den plats dit människan förflyttas vid sin ”naturliga” död. De som finns i graven har gått *ur tiden* och saknar därför medvetande: För i *graven [sheol]* dit du går finns varken gärning eller planer eller kunskap eller vishet. (Pred 9:10) De som dött i tron på Jesus kommer dock att vid uppståndelsen få nya kroppar och lämna graven, vilket föranleder Paulus att utropa: Du död [*hades*], var är din udd? (1 Kor 15:55)
- **Den andra döden** (grekiska: *Gehenna*, en direktöversättning av hebreiska: *Gay (ben) Hinnom*).
  Den andra döden kallas också **eldsjön** (Upp 20:14) eller **den eviga elden** (Matt 18:8), och förebilden är **Hinnoms sons dal** som är en geografisk plats söder om Jerusalem.[692] (Se karta i figur 94 på sidan 178, och fotot taget i nutid i figur 227.) Stället var ökänt på Jesu tid eftersom det varit platsen för barnoffer: Själv tände [Ahas] offereld i *Hinnoms sons dal* och brände sina barn i eld. (2 Krön 28:3) Det var också här som man eldade upp kropparna efter dem som dödats under Nebukadnessars förstörelse av Jerusalem, och därför använde Jesus denna plats som en metafor för det fruktansvärda straff som kommer att drabba dem som vägrar ta emot Guds lösning på

Figur 227. Hinnoms dal (Gehenna på grekiska) i Jerusalem. Så ser alltså ”helvetet” ut idag!

syndens problem: Det är bättre för dig att gå in i livet enögd än att ha båda ögonen kvar och kastas i det brinnande Gehenna [= *Hinnoms dal*]. (Matt 18:9) *Det är elden i Gehenna som leder till död och inte döden som leder till eld.* De ogudaktiga förintas *genom* att kastas i den brinnande elden. Dessutom kommer till och med Hinnoms dal att restaureras i framtiden, och därför kan inte elden existera för alltid: Hela dalen där man har lagt lik och aska och alla fälten ner till Kidrondalen och till hörnet vid Hästporten österut ska vara helgade åt HERREN. (Jer 31:40)

Det finns ytterligare ett obehagligt ställe beskrivet i Bibeln: Gud skonade ju inte de änglar som hade syndat, utan kastade dem i *avgrunden [tartarus]* och överlämnade dem åt mörkrets *kedjor* för att hållas i förvar fram till domen. (2 Pet 2:4) Ordet **tartarus** finns i annan grekisk litteratur där det betyder en mörk håla för förvaring av rebelliska gudar, och Petrus använder här denna referens till samtida mytologi för att göra sin poäng. *Tartarus* är inte för människor utan för *andarna* i *fängelset*, för dem som förr hade vägrat lyssna när Gud väntade tåligt under Noas dagar medan arken byggdes (1 Pet 3:19-20). Det är troligen samma plats *eller tillstånd* som på andra ställen i Bibeln kallas **abyssos**, också översatt med *avgrund* i SFB. Det var hit som den orene anden *Legion* inte ville komma, det är härifrån som vilddjuret ska göra sin entré under vedermödan och det är här som djävulen kommer att vara förseglad under Tusenårsriket.[693] Tartarus/abyssos är därför ett fängelse för fallna änglar, och det kanske mer är en begränsning eller en fotboja än en fysisk plats.

Ingenstans i Bibeln talas om evig plåga som straff för synd. Nej, att drabbas av Guds vrede innebär att tillintetgöras till ett medvetandelöst tillstånd: Frukta i stället honom som kan *fördärva* både *själ* och kropp i *Gehenna*. (Matt 10:28) Här betonar Jesus att också själen fördärvas, troligen för att utesluta alla tolkningar om att den skulle leva vidare efter döden. Det finns emellertid ett par ställen i Bibeln som *skulle kunna* tolkas annorlunda. Lasarus och den rike mannen har behandlats tidigare (sidan 105), och Upp 14:9-11 analyseras här: Om någon *tillber vilddjuret* och dess bild och tar emot märket på sin panna eller hand, då ska han själv få dricka av Guds vredes vin som oblandat hälls i *Guds vredes bägare*. Han ska *plågas i eld och svavel inför de heliga änglarna och inför Lammet*. *Röken* från deras plåga stiger i *evigheters evighet*. De *har* ingen ro vare sig dag eller natt, de som *tillber vilddjuret* och dess bild och som tar emot märket med dess namn.

- Stället handlar uteslutande om dem som dyrkar Antikrist och som tagit hans märke.
- De *har* (presens) ingen ro, de som *tillber* (presens) vilddjuret. Plågan är därför *samtidig* med tillbedjandet, vilket innebär att vi befinner oss i vedermödans andra halva.
- ”Guds vredes bägare” har vi tidigare stött på som *vredesskålar* (figur 212, sidan 373), och det bekräftar att stället handlar om vedermödan.
- Plågan sker *inför* änglarna och Lammet, och eftersom dessa inte kommer att finnas i något helvete så kan det inte handla om en evig plåga.
- Det är *röken* från plågan som beskrivs som evig, inte plågan. Det anspelar på röken från Sodom och Gomorra[694] där röken är en *rest* av den eld som förintade städerna. Också *röken* från [skökan Babylon] stiger *i evigheters evighet* (Upp 19:3) trots att [den stora *staden*] blev ödelagd *på en enda timme* (Upp 18:19).

Detta ställe talar inte om att pinas i ett evigt helvete. Det talar om en viss plåga (vredesskålarna) under en begränsad tid (vedermödan) för vissa människor (med märket) för en viss synd (tillbedjan av vilddjuret). Versen är tillräckligt svår att förstå även utan att blanda in utombibliska koncept om evig plåga i eld!

Bibeln saknar alltså en lära om evig plåga. Hebreerna hade till och med svårt att *föreställa sig* en sådan eftersom de var mycket mer jordnära än de filosofiskt sinnade grekerna som vårt västerländska tänkande baserar sig på. För hebreerna bodde människan i ett *land* med en *himmel* ovanför, och det var oftast tillräckligt för dem att se fram till nästa horisont i både tid och rum. De hade inte

ens ett ord för ”evig” eller ”aldrig upphörande”, utan det ord som ofta översätts med ”evighet”, *owlam*, betyder snarare ”oavbrutet”, ”tills vidare” eller ”så långt vi kan se”. Därför fick leviterna ett evigt [*owlam*] prästadöme (2 Mos 40:15) trots att det ersätts av ett annat och bättre nämligen Kristi översteprästtjänst.[695]

Ett liknande tänkande uppfyllde också Nya testamentets författare även om det grekiska inflytandet började göra sig gällande ganska tidigt. Nya testamentet talar om *eviga engångshändelser* som ett *evigt beslut* och en *evig återlösning*, och därför kan också en *evig dom*, ett *evigt straff* och en *evig eld* betraktas som någonting som *verkställs* en gång för alla men vars *effekt* är evig och inte kan reverseras.[696] När sedan uttrycket evigheternas evighet (Gal 1:5; Upp 1:18; Upp 19:3…) används så är det en retorisk formulering för att förstärka poängen ytterligare. Men på tal om evighet…

Evighet

Eftersom hebreiskan inte har något ord för ”evig” så måste man använda en omskrivning om man vill uttrycka ett sådant koncept, och det är precis vad Bibeln gör när den talar om Guds rikes fortsättning in i evigheten: Så ska herradömet bli stort och friden *utan slut* över Davids tron och hans rike. (Jes 9:7) Daniel använder samma teknik när han förtydligar ”evig” med något som inte kan ta slut: [Människosonens] välde är ett *evigt [alam]* välde som *inte ska ta slut*. (Dan 7:14 där *alam* är arameiska motsvarigheten till hebreiska *owlam*.)

Återupprättelsen av allting påbörjas vid Jesu återkomst men fullbordas inte förrän vid Tusenårsrikets slut då Guds skapelse går in i evigheten. Eftersom djävulen är satt i bojor under Tusenårsriket kommer nationerna att leva fredligt i en god miljö, och de kommer att ha en rättfärdig kung som styr från Nya Jerusalem. Det ger också människor med naturliga kroppar en sista chans att välja Kristus som frälsare. Efter de tusen åren kommer djävulen att släppas lös under en kort tid, och då kommer han att göra ett sista desperat försök att leda människor bort från Gud. Sedan följer den yttersta domen då de kvarvarande ogärningsmännen, inklusive Satan själv, döms, fördöms och förintas i den eviga elden. Till och med (den första) döden kastas i eldsjön och tillintetgörs vilket Jes 25:8 beskriver som att [HERREN Sebaot] ska utplåna döden *för evigt*. (Figur 211 på sidan 369 visar dessa händelser.) Skillnaderna mellan evigheten och Tusenårsriket blir därför:

- Gud tolererar inte längre dem som inte är fullt överlåtna honom, och därför finns det bara rättfärdiggjorda människor i uppståndelsekroppar kvar.
- Djävulen och alla rebelliska änglar är förintade.
- Ingen synd eller ondska finns kvar, och därför behövs inte heller något system för skipande av rättvisa.
- Troligen kommer offertjänsten i Hesekiels tempel att upphöra, även om detta inte finns entydigt uttalat i Skriften.

När Jesus regerat under de tusen åren och alla fiender är besegrade så kommer han att lämna tillbaka riket till sin Far: Sedan kommer *slutet*, när han *överlämnar riket åt Gud Fadern*… Och när allt blivit lagt under honom, då ska Sonen själv underordna sig den som har lagt allt under honom, så att *Gud blir allt i alla*. (1 Kor 15:24-28)

Det är nu dags att knyta ihop säcken för kiliasmen, det vill säga synsättet att varje historisk skapelsedag motsvarar en profetisk tusenårsperiod. Tusenårsriket motsvaras av den sjunde skapelsedagen när Gud vilar, och sju är ju också fulländningens tal. Efter sju kommer åtta som är talet för *en ny början*, och därför får evigheten detta tal i Bibelns symbolspråk. Bland judarnas fester är det lövhyddohögtiden som pekar framåt mot Tusenårsriket (figur 127, sidan 229), och se vad som händer den

åttonde dagen under denna högtid: På *åttonde* dagen ska ni hålla en helig sammankomst… Det är en högtidsförsamling. (3 Mos 23:36) Likaså finns i beskrivningen av Hesekiels millenniumtempel uppgifter om att det var sju trappsteg till den yttre förgården men *åtta* till den inre förgården.[697] Under den sjunde dagen går man från arbete till vila, och under den åttonde går man från vila till fullständig gemenskap med Gud. {Nästa Kronologi sida 409.}

Alltings fullbordan

Jesus säger att han är A och O, begynnelsen och änden (Upp 21:6), och det finns i Bibeln en underbar symmetri mellan alltings början i Första Moseboken och alltings fullbordan i Uppenbarelseboken. Figur 228 visar hur det som startade vid historiens början speglas i dess avslut. {Nästa Profetia sida 423.}

Början och fullbordan	Början i Första Moseboken	Fullbordan i Uppenbarelseboken
Skapelse och nyskapelse	I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. (1:1)	Och jag såg en ny himmel och en ny jord. (21:1)
Sol och måne blir överflödiga	Gud gjorde de två stora ljusen. (1:16)	Staden behöver inte sol eller måne för att få ljus. (21:23)
Natt och mörker drivs bort	Mörkret kallade han natt. (1:5)	Natt ska inte finnas där. (21:25)
Floder vitaliseras	Från Eden gick det en flod som vattnade lustgården. (2:10)	Och han visade mig en flod med livets vatten. (22:1)
Satan träder fram men förpassas till slut	Men ormen var listigare än alla markens djur. (3:1)	Och djävulen… kastades i sjön av eld och svavel. (20:10)
Synden kommer men försvinner till slut	[Kvinnan] tog av frukten och åt. (3:6)	Aldrig ska något orent komma in i [staden]. (21:27)
Döden introduceras men avvisas till slut	Den dag du äter av [trädet med kunskap] ska du döden dö. (2:17)	Döden ska inte finnas mer. (21:4)
Förbannelsen uttalas men tas bort till slut	Därför ska marken vara förbannad för din skull. (3:17)	Och ingen förbannelse ska finnas mer. (22:3)
Människan faller från en hög ställning men återupprättas	Jord är du, och jord ska du åter bli. (3:19)	Och de ska regera som kungar i evigheters evighet. (22:5)
Guds ansikte försvinner ur synfältet men återkommer	Mannen och hans hustru gömde sig för HERREN Guds ansikte. (3:8)	De ska se hans ansikte. (22:4)
Människan separeras från Gud men återförenas	[HERREN Gud] drev ut människan. (3:24)	Han ska bo hos dem… och Gud själv ska vara hos dem. (21:3)
Smärtan kommer… och går	Med smärta ska du föda dina barn. (3:16)	Döden ska inte finnas mer… och ingen plåga. (21:4)
Tillträde till livets träd förloras men återvinns	Han satte keruberna… för att bevaka vägen till livets träd. (3:24)	Saliga är de som… får rätt till livets träd. (22:14)
Förste och siste Adam får sina hustrur	Gud byggde en kvinna av revbenet… och förde fram henne. (2:22)	Lammets… brud har gjort sig redo. (19:7)

Figur 228. Det som startar i Första Moseboken fullbordas i Uppenbarelseboken.[700]

Vi har kommit fram till slutet av historiens sjutusen år. Det har varit en lång resa från en från början god skapelse, via ett tragiskt syndafall, ett kärleksfullt försoningsverk, en svår vedermöda, en glansfull återkomst och ett fredligt Tusenårsrike fram till evighetens port. I Uppenbarelseboken fullbordas och avslutas människans *dokumenterade* historia, och därför genomsyras den också av fulländningens tal, sju. Här finns sju församlingar, stjärnor, andar, sigill, horn, ögon, basuner, åskor, drakhuvuden, kronor, vredesskålar, berg och kungar, bara för att nämna några.[698] I dessa fall står talet ”sju” uttryckligen i bibeltexten, men det finns dessutom flera serier av sju företeelser där läsaren själv måste räkna för att upptäcka att de är just sju. Till exempel nämns vid sju olika tillfällen vilka som är saliga.[699] Och Lammet är värdigt att ta emot makten, rikedomen, visheten, kraften, äran, härligheten och lovsången (Upp 5:12). {Nästa Koder sida 420.}

Slutsats

Vi har nu gått igenom de sju KUNSKAP-områdena som var och en utgör ett tungt argument för Bibelns gudomliga inspiration. Tillsammans är de ovedersägliga. Enligt författarens mening är därför alla intellektuella hinder för att tro på Bibelns Gud undanröjda. Ett fortsatt förnekande av Gud och hans Ord måste därför göras på andra grunder, och Johannes visar också att *bevekelsegrunderna för en människa att inte tro är moraliska och inte förnuftsmässiga*: Människorna *älskade mörkret* mer än ljuset eftersom deras gärningar var onda. Den som gör det onda *hatar ljuset* och kommer inte till ljuset, *för att hans gärningar inte ska avslöjas*. (Joh 3:19-20) Orsaken att inte bejaka evangeliet kan därför vara en rädsla för att bli avslöjad i ett ovärdigt levnadssätt och en ovilja att förändra det. Det är alltså inte intellektet som sätter stopp för en tro på den kristne Guden utan viljan. Mot den bakgrunden förvandlas alla påståenden om att inte kunna tro på Bibeln av intellektuella och vetenskapliga orsaker till undanflykter.

Den människa som förkastar den bibliska världsbilden till förmån för naturalistisk vetenskap hamnar emellertid i en prekär situation där hon förlorar allt hopp för framtiden, åtminstone så länge hon vågar vara någorlunda konsekvent gentemot sina materialistiska utgångspunkter. Figur 229 visar varför.

Figur 229. Bibelns världsbild jämförd med den materialistiska vetenskapens.

Övre delen av figuren sammanfattar den bibliska frälsningshistorien utifrån Rom 6:23: Syndens lön är döden, men Guds gåva är evigt liv i Kristus Jesus, vår Herre. Människan skapas med syftet att ha en kärleksfull gemenskap med sin skapare men väljer bort honom i ett historiskt syndafall. Följden blir, precis som Gud varnat, en värld full av lidande och död. Men Gud har en lösning på detta problem – Jesus Kristus – och i honom kan vi få ett evigt liv fritt från synd och ondska.

För den som tror på materialistisk evolutionism ser historien helt annorlunda ut vilket nedre delen av figuren visar. Nu är inte längre döden ett resultat av synd, utan den har existerat under miljontals år innan människan ens trädde in på scenen. Döden är inte bara *naturlig* utan till och med *nödvändig* för att människan ska kunna existera som art. Hade inte våra förfäder konkurrerat ut och slagit ihjäl de svagare och sämre anpassade under miljontals år så hade du aldrig läst denna bok, för vare sig du eller den hade existerat.

I detta scenario, där döden föregått människan med miljoner år, förpassas syndafallet till fantasins värld. Det degraderas till en ”religiös sanning” och är inte längre en historisk händelse i tid och rum. Men vad händer då med Jesus Kristus? Hans död på korset är ju lösningen på ett problem – på syndens och dödens problem – men om detta inte är ett *verkligt* problem så blir inte heller lösningen *verklig*, för vem behöver en lösning på ett problem som inte existerar *på riktigt*? Verkliga problem kräver verkliga lösningar, men fantiserade problem får fantiserade lösningar. Resultatet blir att Jesus detroniseras till en andlig sfär. Precis som syndafallet blir hans korsdöd bara en ”religiös sanning” som vi kan välja att tro på eller förkasta, men vi är helt utan möjlighet att kunna avgöra vad som är sant i realiteten. En ateist har sagt att om vi tar bort Adam och Eva och deras ursprungliga synd, så finner vi de patetiska resterna av Guds Son bland den bråte som blir kvar av kristendomen. Ett mycket klarsynt uttalande från en i övrigt desorienterad människa.

För den människa som väljer att mytologisera syndafallet och dess lösning i Kristus blir dock följden katastrofal eftersom hon lämnas med en framtid utan hopp. Hon ser ju inte döden som onaturlig utan som tillhörande verklighetens väv, och därför kan hon inte längre förvänta sig någon räddning från den. Hon tvingas se den onda världen runt omkring henne som det *naturliga* tillståndet. En potentiell skapare skulle inte ens försöka befria henne från det, eftersom han under årmiljoner använt döden som sitt eget verktyg att skapa livets mångfald. Skulle han då plötsligt byta strategi? Knappast. För den stackars själ som sitter fast i evolutionismens bojor är världen som den alltid varit och alltid kommer att vara, det vill säga *full av lidande och död*, och ingen kan eller ens vill rädda henne ur denna förfärliga verklighet.

En kristendom utan historisk förankring är tragisk. Kvar blir kristna ord, kristna ritualer och kristna känslor. Kvar blir en tro där *graden* av tro är viktigare än *objektet* för tron. Kvar blir i bästa fall en upplevd mening baserad på illusion. Biblisk kristendom å andra sidan är förankrad i en historia som taktfast styrs mot sitt avsedda mål av en allsmäktig mästerdirigent. I hans frälsningsplan är Jesus en *verklig* person som blev korsfäst på en *verklig* plats vid en *verklig* tidpunkt. Det var den *verklige* Gudens Son som lät sig offras, och han uppstod *verkligen* från döden på den tredje dagen. Han gjorde det för att råda bot på ett *verkligt* problem, döden, som förorsakats av en *verklig* händelse, syndafallet, och som hotade den *verkliga* meningen med tillvaron, att älska och att vara älskad med *verklig* kärlek. Samme mästerdirigent kommer snart att leda fram historien till dess *verkliga* mål då Gud blir allt i alla (1 Kor 15:28). *Verkligen!*

Översikter

Översikt 1. Kronologi

Den tolkningsram för bibelkronologin som används i MDV kallas **kiliasm**, och den innebär att skapelsedagarna är både *historiska* – med en dag lika med 24 timmar – och *profetiska* – med en dag lika med 1000 år. Guds vila under den sjunde skapelsedagen motsvaras av den tusenåriga sabbatsvilan i Guds rike.

Progressivt uppenbarad

Kiliasmen finns progressivt uppenbarad i Skriften. Adam skulle dö *samma dag* som han åt av den förbjudna frukten (1 Mos 2:17) samtidigt som han blev 930 år (1 Mos 5:5). Mose uppdagar att detta beror på att det finns en spegling mellan en dag och ett tusen år (Ps 90:4). För att få den fulla kopplingen mellan historiska skapelsedagar och profetiska historiemillennier måste vi gå till Nya testamentet. Till exempel använder Petrus millenniumveckan när han manar till tålamod när Jesu återkomst dröjer (2 Pet 3:8). Det finns också gott om händelser i Bibeln som sker *efter två dagar* eller *på den tredje dagen* (Hos 6:2, Joh 2:1, 4:40, Luk 13:32), vilket beror på att de är profetiska förebilder för händelserna kring Jesu andra ankomst som ju sker *efter 2000 år* räknat från den första ankomsten. Andra händelser förespeglar Guds rike och därför är Skriften noga med att dokumentera att dessa sker *på den sjunde dagen* (Matt 17:1, 2 Mos 24:16, Jos 6:15). Slutligen bekräftas Guds rikes varaktighet på 1000 år (Upp 20:4).

Gud beskriver hur han begränsar sitt kämpande med människorna till 120 år (1 Mos 6:3), och Petrus kopplar detta till tiden fram till återkomsten (2 Pet 3:6-7). Ett jubelår skulle firas vart 50:e år (3 Mos 25:11) vilket innebär att 120 jubelår är lika med 6000 år. Det ger ytterligare en indikation på kiliasmens giltighet.

Kronologins fördelar

Flera faktorer talar för att Gud *avsiktligt* lagt in bibelkronologin i Skriften:

- Den är 100 procent **biblisk**. Inga årtal från den sekulära historien, inga astronomiska händelser och inga personliga uppenbarelser har använts.
- Den är **komplett**. Alla tidsuppgifter som behövs finns tillgängliga, och Gud har inte på något ställe utelämnat den bibelstuderande åt gissningar.
- Den är **exakt**. En summering av Bibelns tidsuppgifter ger precis 7000 år, vilket förväntas utifrån annan bibelexegetik (kiliasmen).
- Den är **verifierad**. Alla för judarna viktiga händelser (värda att fira) inträffar på jubelår.

Jubelåren

De bibliska händelser som infaller på jubelår är milstolpar i bibelkronologin. De är Mästerdirigentens taktslag som bekräftar för den bibelstuderande att han är på rätt spår när han gör sina tidsberäkningar. Detta gäller följande händelser:

- **Abraham föddes** det 40:e jubeláret. (Noa dog troligen samma år.)
- **Isak föddes** 100 år senare, det 42:a jubeláret.
- **Uttåget ur Egypten** skedde det 50:e jubeláret. *Eftersom en jubelårsperiod är 50 år blir detta dessutom jubelårens jubelår.*
- **Erövringen av Löfteslandet** var klar det 51:e jubeláret.
- **Davids förbund** slöts det 59:e jubeláret. (Uträkningen görs inte i MDV, och den kräver en del obevisade antaganden.[702])
- **Det första templet** invigdes det 60:e jubeláret.
- Den babyloniska **fångenskapen avslutades** under det 70:e jubeláret i och med att Koresh utfärdade sitt påbud som tillät israeliterna att återvända till sitt land. *Eftersom Gud lovat att föra Israel tillbaka när sjuttio år har gått (Jer 29:10) uppfylls detta löfte i dubbel bemärkelse.*
- **Återuppbyggnaden av Jerusalem** (efter Nebukadnessars förstörelse) blev färdig under det 71:a jubeláret.
- **Jesu återkomst** kommer att ske under det 120:e jubeláret.

Sammanfattande figur

Kronologin sammanfattas i figur 230:

- Figuren delar in historien i ett antal **perioder** (blå rutor), separerade av **händelser** (blå pilar).
- Periodernas längd i **antal år** finns angivet i rutorna. Längden kan variera mellan 1 år och 2000 år trots att alla period-rutor har samma bredd. (Skalan är med andra ord inte linjär.)
- Den svarta linjen anger antal **år efter skapelsen** som också kallas **anno mundi** förkortat **AM**. Till exempel skedde skapelsen 0 AM, Jesus korsfästes 3992 AM och Gudsriket kommer att börja 6000 AM. Årtalen är summan av periodernas längder räknat från skapelsen.
- Mörkblå pilar innebär att händelserna infaller på **jubelår**. Eftersom dessa skulle firas var *femtionde* år så inträffar de på årtal som slutar med -49 AM och -99 AM. (Det *första* året börjar år 0 AM och slutar år 1 AM.) Därför pekar händelsepilarna för jubelår i slutet av periodrutorna, och därför avslutas dessa med ett mörkblått streck. Som exempel skedde uttåget ur Egypten (Exodus) på det 2500:e året, det vill säga år 2499 AM (som är ett jubelår).
- Årtalen i de **blå rutorna** är nödvändiga för att bevisa att Bibelns historia är exakt 7000 år. Årtalen i de **grå rutorna** behövs inte för en komplett kronologi, men de utgör kompletterande evidens. I fallet ”Erövring klar” används siffran 450 år för att visa att erövringen blev klar på ett jubelår.
- Gula rutor är **Daniels årsveckor** eller **DÅV** som har stor betydelse under den andra halvan av kronologin. Här liksom tidigare markeras jubelår med mörkblå streck, och de måste läggas till efter var sjunde årsvecka enligt 3 Mos 25.
- Längst ner i figuren finns de viktigaste **bibelreferenserna** för de *kritiska* tidsuppgifterna, det vill säga de årtal som behövs för att visa att den totala bibelhistorien är 7000 år.

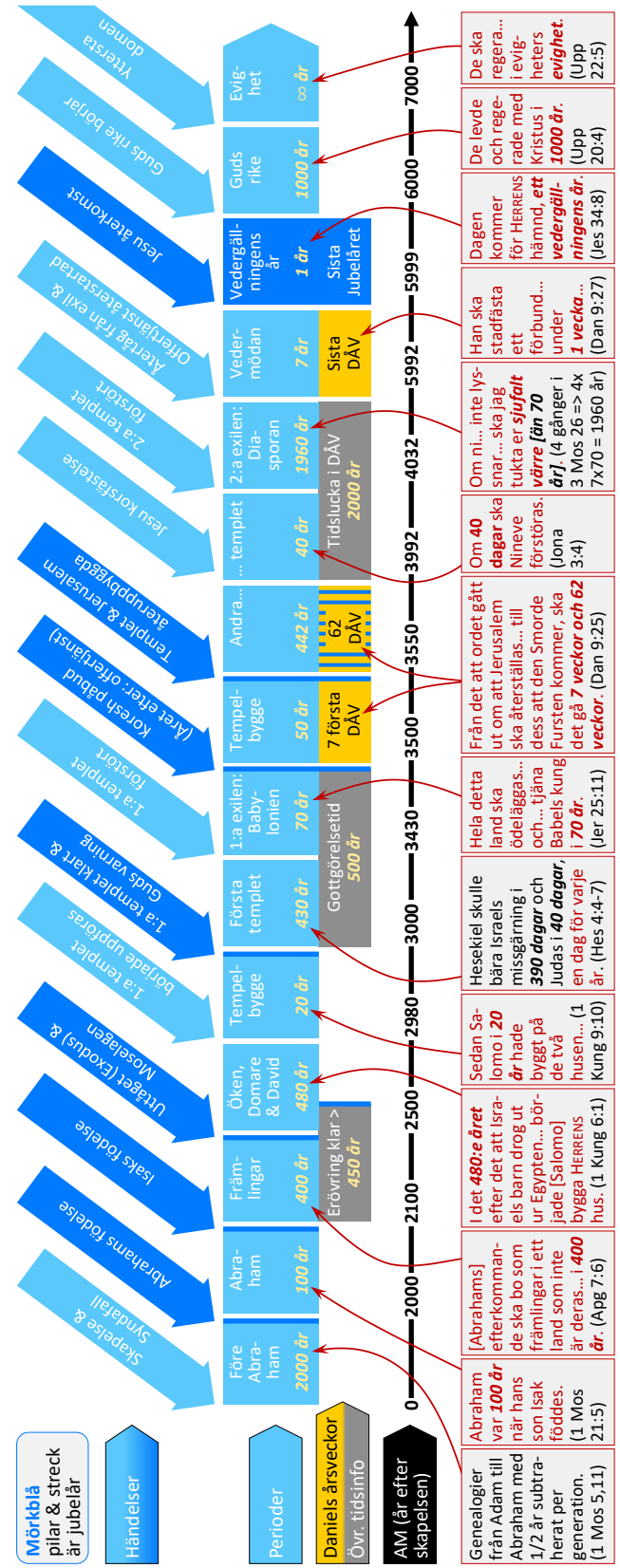

Figur 230. Bibelkronologin.

Symmetrier

Guds frälsningsplan för jorden och människan uppvisar också några imponerande tidsmässiga **symmetrier**. Nu står det visserligen ingenstans i Skriften att sådana regelbundenheter ska finnas, men trots det så finns de där. Kanske är det Guds sätt att ytterligare autentisera Bibelns kronologi?

För att upptäcka symmetrierna använder vi en tidsuppgift från figur 88 på sidan 168: Det förflöt 430 år från det att Abraham fick motta sitt löfte om en stor nation till det att Moselagen gavs på Sinai berg. Figur 231 visar nu att bibelhistorien är indelad i fyra 500-årsperioder: Mellan Abrahams födelse och Uttåget/Lagen, vidare till 1:a templets invigning och Guds varning för dom, vidare till Koresh påbud om återvändandet från den babyloniska fångenskapen och vidare till Guds rikes början. För den senare av dessa perioder har tidsluckan på 2000 år subtraherats eftersom den profetiska klockan då står stilla för Israel. De tre första 500-årsperioderna uppvisar ytterligare symmetrier. Det går 430 år mellan Abrahams löfte och ett (del-)uppfyllande av löftet vid uttåget. Sedan är löftet uppfyllt under 500 år när Guds varning kommer, efter vilken det går ytterligare 430 år tills domen verkställs.

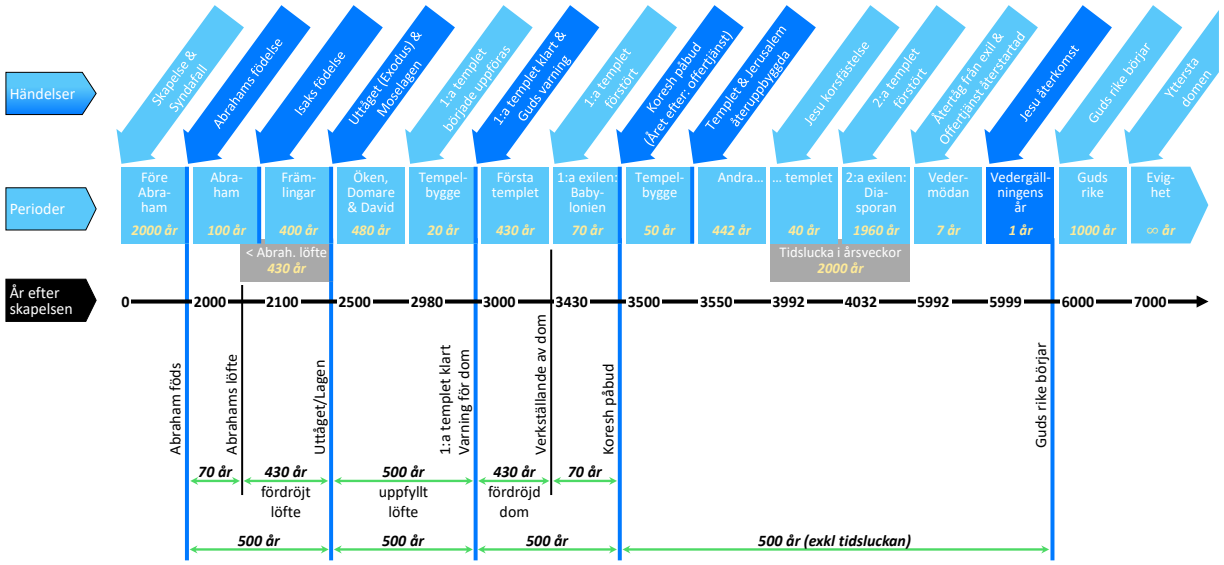

Figur 231. Symmetrin i Bibelns kronologi. Märk att alla femhundraårsperioder inleder någonting nytt och börjar därför på jubelår.

Vi har nu lagt kronologipusslet till dess sista bit. Och den passar! Det visar oss vilken total kontroll Gud har på både historien och Skriften. Han har inte gjort några som helst misstag. Varför har han då dolt detta under tusentals år för att avslöja det i just vår generation? Vi får svaret i Dan 12:9-10: Dessa ord ska förbli gömda och förseglade till den sista tiden… Ingen ogudaktig ska förstå detta, men de förståndiga ska förstå det.

Översikt 2. Utombibliska källor

Figur 232 ger en sammanfattning av några av de sätt på vilka utombibliska källor bekräftar Bibelns historicitet.

	Sekulära historiker	Myter, legender och krönikor	Arkeologiska fynd i text och bild
Skapelsen	Många har liksom Bibeln betraktat jorden som ung, t.ex. *Josefus*, *Newton* och *Kepler*.	Många beskrivningar har många gemensamma drag med Bibeln (t.ex. *en skapelsen genom ett ord* och *vikten av vatten*).	Det finns inga fynd från före floden.
Människan	Josefus beskriver liksom Bibeln att människan var någorlunda dygdig under 7 generationer från skapelsen.	Många beskrivningar har många gemensamma drag med Bibeln (t.ex. *av jord*, *Skaparens andning ger liv*, *gudslikhet*, *död genom en olyckshändelse*, *förflodspatriarker namngivna).*	Det finns inga fynd från före floden.
Floden & Djuren	Många historiker har gjort liknande beskrivningar som dem i Bibeln.	Många beskrivningar har många gemensamma drag med Bibeln (t.ex. *en global flod*, *orsaken är synd*, *en familj räddas i en båt*, *djur räddas*).	Det finns många belägg för att människan varit samtidig med dinosaurierna, som t.ex. *avbildade drakar*, *drakberättelser*, *drakens år i Kina*…
Patriarkerna	I Jashers bok beskrivs hur människorna hade personliga avgudar före floden. Josefus beskriver nationernas spridning.	Många annaler beskriver nationernas stamfäder med liknande namn som Bibeln ger Noas avkomlingar.	Hammurabis lagar beskriver en kulturell miljö mycket lik den i Bibeln. Osiris/Horus/Isis är trol. Abraham/Isak/Sara.
Resten av Gamla testamentet	Jubileerboken talar om sabbats- och jubelårsperioder. Manetho beskriver hyksosfolket i Egypten som kan ha varit hebreerna.	Det finns många berättelser om hebreiska ättlingar på Arabiska halvön från tiden för Exodus. Ortsnamn på gamla kartor stämmer med Bibelns lägerplatser under ökenvandringen. Babyloniska krönikor bekräftar många av babyloniska fångenskapens detaljer.	Ipuwer-papyrusen har en skildring mycket lik de egyptiska plågorna. Amarnabreven liknar Bibelns beskrivningar av Egypten och intagandet av Kanaan.

Figur 232. Några utombibliska källor som bekräftar Bibelns historicitet.

Översikt 3. Naturvetenskap

Det är en mycket vanlig uppfattning att en jämförelse mellan skapelse och evolution samtidigt är en jämförelse mellan tro och vetenskap. Så är dock inte fallet. Båda uppfattningarna står på en trosgrund som kan prövas empiriskt genom vetenskapliga observationer och experiment. Att jämföra evolutions*lära* med skapelse*tro* introducerar därför en grundlös asymmetri. Bättre är att jämföra evolutionslära med skapelselära eller varför inte skapelsetro med evolutionstro.

Nedan följer en jämförelse i åtta punkter mellan skapelse- och evolutionslära *på rent vetenskapliga grunder*. En del fakta har redan presenterats i MDV medan andra är nya. Kom ihåg att en god överensstämmelse med naturen betyder prima vetenskap, medan en dålig överensstämmelse innebär usel vetenskap. Översikten visar vad som är vad.

1. Tidens början

I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. (1 Mos 1:1) Från denna Bibelns första vers kan vi sätta upp hypotesen att universum har haft en början. Så sent som i början på 1900-talet pekade emellertid de då gällande kosmologiska modellerna på att universum alltid funnits. Senare tids astronomiska observationer har dock visat att universum haft en början vilket vetenskapligt bekräftar den bibliska hypotesen. Forskarna kallar dagens kosmologiska scenario för *big bang*, en modell som stämmer med Bibeln vad gäller tidens början.

2. Uppbyggnad eller nedbrytning?

Då Gud såg tillbaka på sin skapelse kunde han konstatera att allt var mycket gott (1 Mos 1:31). Syndens inträde förändrade dock bilden, och idag har skapelsen blivit lagd under förgängelsen (Rom 8:20). Bibeln startar alltså med något väl fungerande som sedermera håller på att brytas ner. Evolutionismens scenario är det *diametralt* motsatta. Här startar allt i big bangs kaotiska urtillstånd, och atomära, kosmiska och biologiska strukturer byggs upp med tiden.

Återigen bekräftar vetenskapliga observationer det bibliska scenariot medan det evolutionistiska motsägs. Bilar rostar, döda djur förmultnar, berg eroderar och stjärnor slocknar. Den genetiska forskningen visar att vår arvsmassa bryts ner med tiden och nästan dagligen upptäcks nya sjukdomsalstrande mutationer. Och kosmologerna har visat att universum går mot en ”värmedöd” där alla strukturer är totalt nedbrutna och inget mer arbete kan utföras. Utvecklingsläran söker **evolution**; naturen uppvisar **devolution**.

3. Jordens ålder

En rättfram läsning av Bibeln visar att jorden är ung, och MDV har till och med argumenterat för att den inte riktigt fyllt 6000 år ännu. Det står i bjärt kontrast till evolutionsläran som kräver att jorden är mycket gammal för att utvecklingen över huvud taget ska ha hunnit äga rum. Därför bygger evolutionsläran på paradigmet *uniformism* som antar att jordens geologiska formationer bildats av långsamma processer under miljontals år. Ett vetenskapligt studium av jorden visar dock att den är full av tecken på motsatsen, det vill säga på *katastrofism* där formationerna bildats snabbt under en eller flera katastrofer under jordens historia. Bibelns syndaflod är den klart största av dessa.

4. Design och Information

I Bibeln har Gud skapat världen med ett speciellt syfte, och därför kan vi förvänta oss att materia, liv och människor är **intelligent designade** för att kunna uppfylla detta ändamål. Evolutionsläran å andra sidan har ingen masterplan, utan här är allting ett resultat av blind slump och lång tid. Om vi hittar smart designade lösningar i naturen (som inte kan förklaras med mutationer och naturligt urval) så blir det därför ett argument för Bibeln och mot evolution. Och sådana finns överallt:

- Universums beteende styrs av ett antal naturkonstanter (gravitationens storlek, ljusets hastighet, elektronens massa och så vidare), och det har visat sig att dessa har mycket exakta värden i förhållande till varandra för att universum ska kunna hysa liv i allmänhet och intelligent liv i synnerhet. Denna **finkalibrering** visar att någon designat naturen med människan i åtanke.
- Modern molekylärbiologi har avslöjat design på mikronivå som är på en fullständigt ofattbar nivå. **Cellerna är kompletta fabriker** som både tillverkar produkter och verktyg för denna tillverkning. De har kraftverk för energiomvandling, postkontor för paketering och adressering av produktförsändelser, transportsystem, avfallshantering och en säkerhetsapparat för avvisning av obehöriga. Tillverkningsmaskinerna är digitalt styrda, och den nödvändiga informationen lagras, kopieras, översätts, redigeras, överförs, felkorrigeras och läses i ett databehandlingssystem som får dagens datorer att komma på skam. Till skillnad mot mänskligt uppförda fabriker kan cellerna inte bara producera varor utan också sig själva. Vid celldelningen bygger fabriken en ny fabrik. Då utvecklingsläran formulerades på 1800-talet trodde man däremot att cellen var en geléklump!
- Många av cellens apparater och maskiner har vad man brukar kalla en **icke-reducerbar komplexitet**, vilket innebär att det krävs många delar *samtidigt* för att de ska ha någon funktion över huvud taget. Tas en enda del bort blir apparaten värdelös. Icke-reducerbara funktioner kan inte förklaras med evolutionens trial-and-error-process i små steg eftersom det naturliga urvalet inte kan förutse en komplett funktion som ännu ligger i framtiden. Och även om det hade kunnat förutse så har det inget minne som kan spara nödvändiga delar för framtida bruk. Den namnkunnige evolutionsbiologen J.B.S. Haldane förutsa år 1949 att det inte kunde finnas några rent roterande system i naturen eftersom sådana krävde alltför många ingående komponenter för att det naturliga urvalet skulle kunna selektera dem på ett bräde.[704] Idag känner forskarna till flera mikrobiologiska system med roterande delar vilket alltså falsifierar evolutionsläran utifrån de kriterier dess egna förespråkare satt upp. Den icke-reducerbara komplexiteten finns inte bara på mikronivå utan även i många komplexa organ.
- Människans arvsmassa innehåller kolossala mängder **information** som är av sådant slag att den inte kan uppstå av sig själv, utan den måste ha ett intelligent ursprung. (I facktermer är informationen både *komplex* och *specifik*.) Tidigare trodde många evolutionsbiologer att mycket av denna information var värdelösa efterlämningar från forna evolutionsstadier, ett slags genetisk bråte som man kallade **skräp-DNA**. Senare forskning har emellertid visat att den har helt avgörande betydelse för livet.[705] Cellernas informationsbehandlingssystem visar sig allt komplexare, och idag fullständigt skriker det till oss att det ligger ett superintellekt bakom.

5. Taxonomi

När Gud skapar djur och växer så gör han det efter deras slag (tio gånger i 1 Mos 1), vilket säger oss att organismerna borde vara indelade i **grupper**. Förväntningarna från evolutionsläran är raka motsatsen. Här har dagens livsformer utvecklats i små steg från den första bakterien, och därför borde vi kunna hitta dessa **sekvenser** av organismer i naturen. Vetenskapliga observationer stöder ohotat det bibliska scenariot. Visserligen finns det sekvenser *inom* de skapade slagen (mikroevolution) men inte *mellan* dem (makroevolution). Bläckfiskar har alltid varit bläckfiskar, och sjöstjärnor har alltid varit sjöstjärnor. Ingen har sett vare sig en bläckstjärna eller en sjöfisk (och då avses naturligtvis inte en sötvattensfisk). Figur 13 (sidan 48) och figur 37 (sidan 84) illustrerar resonemanget.

Evolutionslärans utvecklingsträd ritas utifrån ett grundläggande antagande om att likheter mellan organismer beror på att de är släkt. Ju större likhet desto närmare släktskap. Ur ett skapelseperspektiv stämmer detta men bara *inom* de skapade slagen. Likheter *mellan* slagen beror på att allt liv har en gemensam konstruktör som kombinerar ihop ändamålsenliga egenskaper i sina skapelser för att möta deras miljömässiga behov, och om behoven är lika så blir också funktionerna lika. Evolutionslärans förklaringsmodell är förknippad med stora vetenskapliga brister:

- Djuren går att indela i ett fyrtiotal olika kroppsarkitekturer som kallas *stammar* i den biologiska klassificeringen. I stort sett samtliga dessa dyker upp *fullt färdiga* i det kambriska berglagret, och inga halvfabrikat eller utvecklingsvägar kan skönjas i lagren nedanför (figur 38, sidan 85). Organen och funktionerna hos de djur som dyker upp i denna så kallade **kambriska explosion** är ofta mycket komplexa, helt jämförbara med dem hos dagens organismer. Både kroppsarkitekturer och organsystem dyker alltså upp plötsligt i berget och utan att avslöja några föregångare. Sedan dess har de bevarats i stort sett intakta, vilket är raka motsatsen till evolution.
- Utvecklingssekvensen från bakterie till människa borde ha lämnat tonvis med **mellanformer** mellan de olika stegen i utvecklingen, men några sådana har aldrig hittats. (Det gäller mellan *huvudgrupperna* av djur och växter. Inom de skapade slagen finns de naturligtvis.) Visserligen hör man ganska ofta att forskare funnit nya mellanformer, men det beror på att *man gjort om definitionen av vad en mellanform är för någonting*.

  Betrakta de två ”utvecklings”-träden i figur 233, där det övre är Darwins eget och det nedre en modern variant. Darwins träd avser illustrera evolutionen där varje förgrening motsvarar bildandet av en ny art. Bokstäverna i trädets toppar representerar arter som dock inte är verkliga utan hypotetiska. Man kände ju inte till så mycket om fossil på Darwins tid. Det moderna trädet däremot har verkliga arter i sina toppar, och därför sägs det bekräfta Darwins ursprungliga tanke och bevisa evolution. Men det är ett missförstånd. Ett äkta utvecklingsträd (kallas **fylogram**) ska ha förälder-barn-rela-

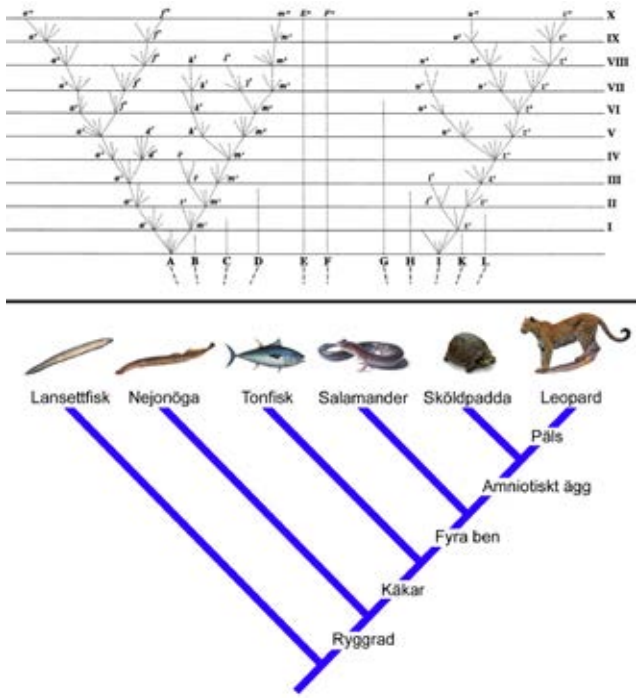

Figur 233. Jämförelse mellan Darwins fylogram och ett modernt kladogram.

tioner utmed sina grenar, och eftersom det är arter som utvecklas ska både föräldrarna och barnen bestå av arter. Så är det också för Darwins träd, men inte för det moderna trädet (kallas **kladogram**) där olika organ återfinns utmed grenarna. Ibland står det gruppbeteckningar istället som ”däggdjur” eller ”fiskar”, och ibland utgör träden molekylära jämförelser av gener eller proteiner. Oavsett vilket så är det moderna trädet inte ett **utvecklingsträd** utan ett **klassificeringsträd**. I viss betydelse är det raka motsatsen till Darwins träd. Darwins träd visar en riktig förälder-barn-utveckling men av hypotetiska arter. Det moderna trädet visar en hypotetisk utveckling men av riktiga arter. Evolutionsläran behöver kunna visa ett *riktigt utvecklingsträd* av *riktiga arter*, men ett sådant finns ingenstans, åtminstone inte i naturen.

- Om likheter hos djur och växter beror på släktskap så borde evolutionsbiologerna få samma ”utvecklingsträd” oavsett vilken egenskap de studerar. En val kan ju inte samtidigt komma från en däggdjursart (eftersom den föder levande ungar) och från en fiskart (eftersom den ser ut som en fisk). Man får emellertid ofta olika potentiell härstamning beroende på vilka likheter man jämför. Figur 234 visar åtta grupper av djur och hur de antas hänga ihop utvecklingsmässigt. Om man studerar deras morfologiska (utseendemässiga) likheter så får man ett träd, men om man studerar deras molekylära likheter (i gener och proteiner) så får man ett *annat* träd. Dessutom kan man få många olika molekylära träd beroende på *vilken* gen eller *vilket* protein man undersöker.

  Naturligtvis kan två organismer inte stå olika långt från varandra beroende på vilket sätt man studerar dem, och därför måste likheter kunna bero på någonting annat än släktskap. Och det accepteras också av evolutionsforskare. Likheter som inte beror på ett gemensamt ursprung kan orsakas av, säger man, **konvergent evolution** som betyder att olika arter utvecklar likhet *oberoende* av varandra. Att bygga ett ”evolutionsträd” är därför ingen entydig vetenskap, utan det är ett *optimeringsproblem* där man försöker maximera likheter och minimera olikheter utmed trädets grenar. Men likhet kan aldrig bevisa släktskap om det samtidigt finns likhet som *inte* beror på släktskap. Att påstå att ”likheter bevisar släktskap utom i de fall de inte gör det” är naturligtvis nonsens. Och eftersom evolutionsläran kan förklara organismernas likheter och olikheter *oavsett hur dessa uppträder i naturen* så kan ingenting längre stjälpa läran. På detta område är evolutionsläran *icke-falsifierbar* vilket innebär att den lämnat vetenskapens domäner och slagit in på filosofins.

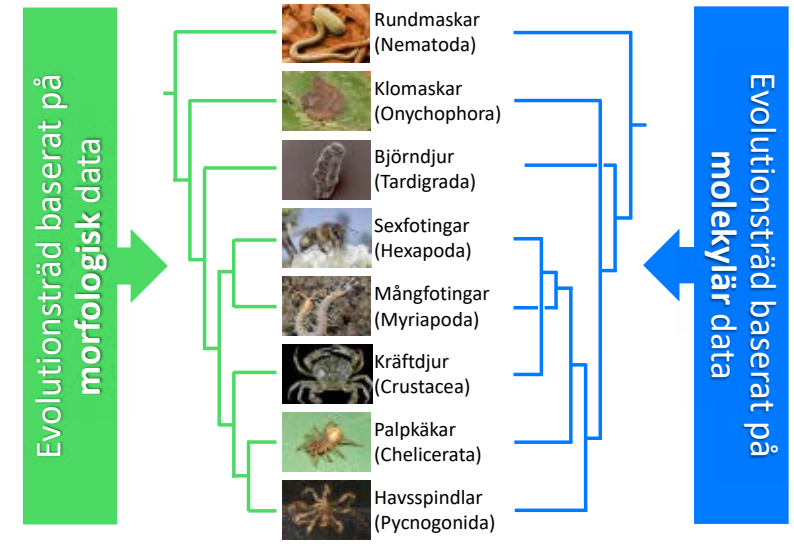

Figur 234. Grupper av djur får olika utvecklingsvägar beroende på vilken egenskap som studeras.

6. Sediment

Enormt långa tider är ett nödvändigt – men långt ifrån tillräckligt – villkor för att en biologisk utveckling ska kunna äga rum, och därför måste en geolog som ansluter sig till evolutionsläran läsa in miljoner år i sitt studium av jordens berg. För att lyckas gör han ett antagande som kallas **uniformism** och som innebär att de geologiska formationerna – kontinenter, bergskedjor, dalgångar och så vidare – har bildats sakta i ungefär samma takt som man kan observera idag. Det ger de nödvändigt höga åldrarna. Men om den bibliska syndafloden är en verklig historisk händelse så kan många formationer ha bildats på dagar eller veckor. Antagandet att sådana dramatiska omvälvningar ligger bakom geologiska formationer kallas **katastrofism**.

Många vetenskapliga observationer stöder katastrofism och motsäger uniformism (figurer 73 och 76 på sidor 149 respektive 153). Till exempel består flera av jordens sedimentlager av material med kornstorlekar sorterade så att de största stenarna ligger längst ner och sedan blir det mer och mer finkornigt material högre upp i lagren. Det talar för att lagren bildats genom materialavsättning ur snabbt strömmande vatten som avstannat (eftersom de största stenarna då sjunker till botten först). Mellan sedimentlagren saknas också tecken på långa tider. Plana ytor avslöjar att inga floder hunnit gräva sig ner, avsaknad av vittrat berg visar att ingen erosion hunnit ske och frånvaro av växtrötter och djurhålor blottlägger att inget liv hunnit etablera sig. Lager har lagts på lager i snabb följd.

7. Fossil ordning

I de sedimentära berglagren finns ofta rikligt med fossil, det vill säga efterlämningar eller avtryck av olika växter och djur. Fossilen förekommer ofta i en viss ordning uppifrån och ner även om det finns gott om avvikelser. Den evolutionistiska förklaringen är att det förflutit drygt 500 miljoner år mellan maskens begravning längst ner i berget till fågelns högst upp, och under denna tid har masken hunnit utvecklas till en fågel. I det bibliska scenariot beror dock inte ordning på när djuret *levde* utan på när det *dog* och begravdes i syndaflodens lerblandade vattenmassor. Djur lever i vissa ekozoner som avgjorde under vilket skede av den katastrofala översvämningen de kom att begravas (se figur 74 på sidan 150).

Återigen är den bibliska förklaringen bättre vetenskap än den evolutionistiska. Det beror på att den kan förutsäga, prediktera, den fossila ordningen. En översvämning av denna kaliber, tillsammans med faktumet att djur lever i olika ekozoner, sjunker olika fort samt förflyttar sig olika lätt, förutsäger tämligen exakt den observerade fossila ordningen. Som kontrast förutsäger evolutionsläran ingenting. Här är inte den fossila ordningen en **prediktion** utan en **observation**. Utvecklingen antas helt enkelt ha skett i den ordning man hittar fossilen i bergen. Om fåglarna hade legat under dinosaurierna så hade vi idag haft en evolutionär historieskrivning med en omvänd ordning mellan dessa båda grupper. Evolutionsträdet är skapat *utifrån* den observerade fossila ordningen och kan därför aldrig användas till att förutsäga densamma. Dessutom görs ofta nya fynd som motsäger den tidigare antagna ordningen (de kallas felplacerade fossil) vilket gör att evolutionsträden får ritas om gång på gång.

Det finns ytterligare observationer i det fossila materialet som i princip har falsifierat evolutionsläran. Forskare har funnit mjukdelar som blodkärl, röda blodkroppar och ligament i över trettio olika dinosauriefynd.[706] Eftersom sådana delikata strukturer snabbt bryts ner kan de inte ha bevarats under de dryga sextio miljoner år som antas ha förflutit sedan dinosaurierna dog ut. Detta är naturligtvis ett oerhört problem för evolutionsläran.

8. Människan

Också vad gäller människan finns flera faktorer som talar för att hon är skapad enligt Bibelns recept och inte ett resultat av en lång och ändamålslös utvecklingsprocess:

- **Paleoantropologiska** fynd visar att människan alltid varit hundra procent människa utan mellanformer mot apor och andra primater (figur 54, sidan 113).
- **Genetiska studier** har visat att alla människor kommer från samma urmoder som, om man använder en mutationstakt som faktiskt uppmätts, levde för cirka 6000 år sedan. En annan genetisk observation är att mitokondrier som sprids via mamman finns av tre typer, medan Y-kromosomer som sprids via pappan finns av endast en typ. Det är att förvänta eftersom sönerna i arken hade samma pappa medan deras hustrur hade tre olika mammor.
- **Lingvistisk forskning** har visat att jordens språk går att indela i ett antal språkfamiljer med variation inom familjerna men inte mellan dem (figur 84, sidan 163). Det är att förvänta om språkfamiljerna uppstod i samband med Babels torn och isolerades i samband med spridningen därifrån.
- Människans **mentala kapacitet** överstiger med hästlängder den som går att förklara med ett naturligt urval som selekterar för överlevnad och fortplantning. Ett intellekt som kan visa tidens relativitet, en konstnärlighet som kan måla taket i Sixtinska kapellet eller en musikalitet som kan komponera Pastoralsymfonin behövs näppeligen för att överleva i kampen för tillvaron. Snacka om evolutionära extravaganser!
- Människan är en **moralisk varelse** vilket är att förvänta eftersom hennes skapare är moralisk. (Här talar vi om *existensen* av moral, inte om *efterlevnaden* av densamma.) Människan har normer för vad som är ett gott uppträdande och skiljer mellan hur saker *är* och hur de *borde* vara. Om ett moraliskt beteende ska förklaras utifrån evolutionsläran så måste det maximera den egna avkomman. Det är ju det enda ”syfte” som ett naturligt urval kan tänkas ha. Det existerar dock en mängd etiska koder som gör precis tvärtom, det vill säga begränsar den egna avkomman. Det gäller celibat, abort, preventivmedel, homosexualitet, mord av rivaler och förbud mot otrohet. En del av detta är biblisk moral och annat inte, men det är inte poängen här. Poängen är att människan styrs av moraliska koder som *motverkar* hennes utvecklingsmässiga framgång och som därför aldrig kan förklaras av evolutionsläran.

Översikt 4. Stjärnbilder

Mazzarotens 12 stjärnbilder och deras plats i den bibliska frälsningsplanen sammanfattas i figur 235.

Figur 235. Frälsningsplanen skriven i mazzarotens tolv stjärnbilder. Väglinjen är ekliptikan. Solen vandrar från Jungfrun (till höger) till Lejonet (till vänster) en gång per år.

Översikt 5. Koder

Figur 236 sammanställer några tal med symbolisk betydelse i Bibeln. Enskilda rader kan naturligtvis vara övertolkningar, men sammantaget visar tabellen att talen har bildliga betydelser vid sidan av de bokstavliga.

Tal	Betydelse	Exempel	Förklaring & Referens
3	**Guds tal** Gudomlig fullkomlighet	Helig, helig, helig är HERREN Sebaot!	Jes 6:3.
		HERREN välsigne dig… HERREN låte sitt ansikte lysa… HERREN vände sitt ansikte…	4 Mos 6:24-26.
		Gud har 3 "oändlighetsattribut".	Allsmäktig, Allvetande, Allestädes närvarande.
		Jesus har 3 ämbeten.	Profet, Präst & Kung.
		Jesus uppstod på 3:e dagen.	Matt 20:19.
		Det är *tre* som vittnar: Anden, vattnet och blodet.	1 Joh 5:7.
		Han som *är* och som *var* och som *kommer.*	Upp 1:8.
		Jesus uppväckte 3 personer från de döda.	**Lasarus** (Joh 11:1-44), **Jairus dotter** (Mark 5:35-42), **En änkas son** (Luk 7:11-15).
		Petrus förnekade Jesus 3 gånger och upprättades 3 gånger.	Matt 26:69-75 & Joh 21:15-17.
		Människor utförde sina uppdrag inför Gud som 3-grupper.	Sem/Ham/Jafet, Abraham/Isak/Jakob, Gershom/Kehat/Merari, Saul/David/Salomo, Peter/Jakob/Johannes.
4	**Skapelsens tal** **Världens tal** 4=3+1 => Efter uppenbarelsen av Gud följer hans skapelseverk.	Edens flod delade sig i 4 huvudgrenar.	Pishon, Gihon, Tigris & Eufrat. (1 Mos 2:10-14)
		Änglar… ska samla hans utvalda från de *fyra* väderstrecken.	Matt 24:31.
		Sedan såg jag fyra änglar stå vid jordens *fyra* hörn och hålla tillbaka jordens *fyra* vindar.	Upp 7:1.
		Människor delas in i 4 kategorier.	Stammar, Språk, Länder, Folk. (1 Mos 10:20; Upp 5:9)
		4 levande varelser.	Hes 1:5-6; Upp 4:6.
		Allt skapat *i himlen* och *på jorden* och *under jorden* och *på havet*…	Upp 5:13.
		Sigill, basuner och vredesskålar kommer som 4+3 där 4 är fysiska och 3 är andliga.	Uppenbarelseboken.
5	**Nåd**	I tabernaklet är 5 (eller multipler därav) den dominerande faktorn.	Se separat bild. Tabernaklet är en bild för Guds frälsningsplan av nåd.
		Maria fick 5 söner efter att ha funnit nåd hos Gud (Luk 1:30).	Jesus, Jakob, Josef, Simon, Judas. (Matt 13:55)
		Av nåd fick Benjamin 5 gånger mer mat och högtidsdräkter än sina bröder.	1 Mos 43:34 & 1 Mos 45:22.
		Plågan från vedermödans gräshoppor begränsades till 5 månader.	Upp 9:10.
		Jubeláret inträffar vart 50:e år då frihet utropas.	3 Mos 25:10.
		5 personer uppväckte andra från döden.	**Elia** (1 Kung 17:17-24), **Elisha** (2 Kung 4:32-37), **Jesus** (Joh 11:1-44), **Petrus** (Apg 9:36-41), **Paulus** (Apg 20:7-12).
6	**Människans tal** Ofullkomlighet 6=7-1 => Människans tillkortakommande inför fulländningen.	Människan skapades på dag 6.	1 Mos 1:27-31.
		6 av 10 Guds bud handlar om relationen till medmänniskan.	De övriga handlar om relationen till Gud. (2 Mos 20:3-17)
		Goliat var 6 alnar (och ett kvarter) lång och hans spjutspets vägde 600 siklar.	1 Sam 17:4,7.
		Nebukadnessars staty var 60 alnar hög och 6 alnar bred.	Dan 3:1.
		… vilddjurets tal, för det är en människas tal. Och dess tal är *666*.	Upp 13:18.
		6 kategorier människor är utanför portarna till det nya Jerusalem.	Hundarna, Ockultisterna, De sexuellt omoraliska, Mördarna, Avgudadyrkarna, Alla som älskar lögnen. (Upp 22:15)
		Jesus ombeds göra tecken 6 gånger.	**Fariseer** (Matt 12:38), **saddukeer** (Matt 16:1), **apostlarna** (Matt 24:3), **folket** (Luk 11:16), **judarna** (Joh 2:18), **folket** (Joh 6:30).
7	**Fulländning** Andlig fullkomlighet Exemplen är nästan outtömliga.	Jakob arbetade 7 år för Rakel.	1 Mos 29:20.
		Farao drömde om 7 feta och 7 magra kor.	1 Mos 41:2-3.
		Israels högtidsår har 7 fester.	Påsk, Det osyrade brödet, Förstlingsfrukten, Pingst, Basunhögtiden, Försoningsdagen, Lövhyddohögtiden. (3 Mos 23)
		7 präster med 7 basuner skulle gå runt Jeriko i 7 dagar.	Jos 6.
		Fader vår innehåller 7 böner.	Låt… (3 gånger), Ge oss…, Förlåt oss…, För oss inte…, Fräls oss… (Matt 6:9-13)
		Jesus uppmanar att förlåta 70 gånger 7 gånger.	Matt 18:22.
		Jesus gjorde 7 uttalanden på korset.	Finns i texten.
		Uppenbarelseboken har 54 förekomster av ordet *sju (hepta)*.	Församlingar, stjärnor, andar, sigill, horn, ögon, basuner, åskor, drakhuvuden, kronor, vredesskålar…
		Nationstavlan består av 70 namn från vilka kom 70 nationer.	1 Mos 10. (Exklusive Sem, Ham och Jafet samt den redaktionella kommentaren om filisteerna.)
		Mose valde ut 70 äldste i Israel.	2 Mos 24:1.
		Daniels årsveckor var 70 till antalet.	Dan 9:24.
		Jesus sände ut 70 lärjungar.	Luk 10:1.
6&7	Kontrasterar mänsklig ofullkomlighet mot Guds fullkomlighet.	Människan ska råda i 6 tusenårsperioder och Gud i den 7:e.	Kiliasmen.
		Tabernaklets ljusstake hade 6 armar (församlingen) och 1 i mitten (Jesus).	2 Mos 25:31-39.
		6 maträtter i Egypten och 7 i Löfteslandet.	4 Mos 11:5 & 5 Mos 8:8.
		Jesu Ande har 6 mänskliga egenskaper plus 1 som gör Anden gudomlig.	Vishet, förstånd, råd, styrka, kunskap, fruktan samt HERRENS Ande. (Jes 11:2)
		"Israels mor" fick 6 gåvor av sina älskare men 7 av Gud.	Mat, vatten, ull, lin, olja & dryck (Hos 2:5) & säd, vin, olja, silver, guld, ull, lin (Hos 2:8-9).

8	**Ny början** **Uppståndelse** 8=7+1 => Efter fulländning följer en ny början.	8 personer i arken landsteg på jorden efter floden.	1 Mos 7:13.
		Omskärelsen skedde på den 8:e dagen.	1 Mos 17:12.
		Jesus uppstod på en söndag som är den 1:a dagen i en ny vecka eller den 8:e dagen.	Matt 28:1.
		Jesus visade sig för lärjungarna 8 dagar efter uppståndelsen.	Joh 20:26.
		Bibeln dokumenterar 8 *uppväckelser* från de döda. (Jesus ej med för han *uppstod*.)	**2 x En änkas son** (1 Kung 17:17-23 & Luk 7:11-15), **2 x Ett rikemansbarn** (2 Kung 4:8,32-37 & Mark 5:35-42), **2 x En begravd** (2 Kung 13:20-21 & Joh 11:1-44), **2 x Av apostlar** (Apg 9:36-41 & Apg 20:7-12).
		8 kvinnor fick barn på ett mirakulöst sätt. Alla utom eventuellt ett blev gudsmän.	**Sara>Isak** (1 Mos 18:12), **Rebecka>Israel** (1 Mos 25:21), **Rakel>Josef** (1 Mos 29:31), **Manoas fru>Samson** (Dom 13:2), **Hanna>Samuel** (1 Sam 1:5), **Sunemitiska>en son** (2 Kung 4:16), **Elisabet>Johannes Döparen** (Luk 1:7), **Maria>Jesus** (Matt 1:23).
7&8	Fulländning och vidare.	Gud talade 7 gånger till Abraham och sedan en 8:e då hans tro belönades.	1 Mos 12:1-3; 13:14-17; 15:1-21; 17:1-22; 18:1-33; 21:12-13; 22:1-2 och den 8:e 1 Mos 22:11-18.
		Vid prästvigningen skulle man vänta i 7 dagar och offra på den 8:e.	3 Mos 8:35-9:1.
		I *sju* dagar ska ni offra eldsoffer… På *åttonde* dagen ska ni hålla en helig sammankomst.	3 Mos 23:36. Gäller lövhyddohögtiden som symboliserar tusenårsriket.
		Hesekiels tempel har 7 steg till den yttre förgården och 8 till den inre.	7 till vilan i tusenårsriket och 8 vidare in i evigheten. (Hes 40:17-37)
		Kung David, en bild av Jesus, är både Ishais 7:e och 8:e son, eftersom en dog.	1 Krön 2:15 & 1 Sam 16:10-12.
		Paulus nämner 7 dygder och "över allt detta" en 8:e.	Barmhärtighet, godhet, ödmjukhet, mildhet, tålamod, överseende, förlåtelse och den 8:e *kärlek*. (Kol 3:12-14)
10	**Fulltalighet** Numerisk fullkomlighet	Det hade räckt med 10 rättfärdiga i Sodom för att Gud skulle ha sparat staden.	1 Mos 18:32.
		Egypten drabbades av 10 plågor.	2 Mos 7-11.
		De 10 budorden.	2 Mos 20:1-17.
		Israeliterna betalade "tionde" (= 10 %) av gröda och boskap.	3 Mos 27:30-32.
		Antikrists världsmakt representeras av 10 tår och 10 horn.	Dan 2:42; 7:7; Upp 12:3; 13:1; 17:3.
		Jesu liknelser: 10 jungfrur, 10 silvermynt, 10 tjänare med 10 pund.	Matt 25:1-13; Luk 15:8-10; Luk 19:11-27.
		Eld kommer ner från himlen vid 10 tillfällen i Bibeln.	1 Mos 19:24; 3 Mos 9:24; 10:2; 4 Mos 11:1; 16:35; 1 Kung 18:38; 2 Kung 1:10; 1:12; 1 Krön 21:26; 2 Krön 7:1.
		Gud (eller gudsman) förbannar eller tillspilloger vid 10 tillfällen i Bibeln.	**Ormen** (1 Mos 3:14), **Marken** (1 Mos 3:17), **Kain** (1 Mos 4:11), **Kanaan** (1 Mos 9:25), **Jeriko** (Jos 6:17), **Akan** (7:12), **Gibeoniterna** (Jos 9:23), **Shekems män** (Dom 9:57), **Hiel** (Jos 6:26 & 1 Kung 16:34), **Fikonträdet** (Mark 11:21).
		Enskilda personer säger "jag har syndat" vid 10 tillfällen i Bibeln.	**Farao** (2 Mos 9:27), **Bileam** (4 Mos 22:34), **Akan** (Jos 7:20), **Saul** (1 Sam 15:24), **David** (2 Sam 12:13), **Simei** (2 Sam 19:20), **Hiskia** (2 Kung 18:14), **Nehemja** (Neh 1:6), **Job** (Job 7:20), **Mika** (Mika 7:9).
		Ett namn upprepas två gånger efter varandra vid 10 tillfällen i Bibeln.	1 Mos 22:11; 46:2; 2 Mos 3:4; 1 Sam 3:10; Matt 7:22; 23:37; Mark 15:34; Luk 10:41; 22:31; Apg 9:4.
		Det finns 10 fall av spetälska i Bibeln. (I två av fallen är det fler än en person.)	2 Mos 4:6; 4 Mos 12:10; 2 Kung 5:1; 5:27; 7:3 (4 personer); 15:5; 2 Krön 26:19; Matt 8:2; 26:6; 17:12 (10 personer).
12	**Guds ordning** Strukturell fullkomlighet 12=3x4 => Guds styrning på jorden.	Israels 12 stammar och Jesu 12 apostlar.	Matt 19:28.
		12 legioner änglar markerar fullkomlig makt	Matt 26:53.
		12 oxar under kopparhavet utanför templet.	1 Kung 7:25.
		120 präster blåste i trumpeter när Salomos tempel uppfylldes av HERRENS härlighet.	2 Krön 5:12-14.
		120 lärjungar var samlade i övre salen då de sökte efter en ersättare för Judas.	Apg 1:15.
		144 000 (12x12x1000) får Guds sigill under vedermödan.	Upp 7:4.
		I det nya Jerusalem är 12 den dominerande faktorn.	12 portar, 12 grundstenar, 12 skördar & 12 000 stadier. (Upp 21:9-22:6)
		12 olika personer smordes till olika ledaruppdrag i Bibeln.	**Aron, Nadab, Abihu, Eleasar, Itamar** (2 Mos 28:1; 29:7-9), **Saul** (1 Sam 10:1), **David** (1 Sam 16:13), **Absalom** (2 Sam 19:10), **Salomo** (1 Kung 1:39), **Jehu** (2 Kung 9:6), **Joas** (2 Kung 11:12), **Joahas** (2 Kung 23:30).
40	**Prövning, Dom, Straff** 40=5x8 => Nåd som leder till förnyelse.	Vid Noas flod regnade det över jorden i 40 dagar och 40 nätter.	1 Mos 7:12.
		HERREN… i *fyrtio år* ledde dig hela vägen i öknen för att ödmjuka dig och *pröva dig*.	5 Mos 8:2.
		Mose var 40 år i Egypten, 40 år i Midjans land och 40 år i öknen.	Apg 7:23,30 & 5 Mos 8:2.
		Israel testades under 40 dagar då Mose var på Sinai berg för att motta lagen.	2 Mos 24:18.
		En skyldig kunde få spöstraff med 40 slag.	5 Mos 25:3.
		Israel led under filistéerna i 40 år.	Dom 13:1.
		Goliat utmanade Israel under 40 dagar.	1 Sam 17:16.
		Om *fyrtio* dagar skulle Nineve förstöras.	Jon 3:4.
		Hebreerna var förtryckta under 400 år.	Apg 7:6.
		Det gick 40 år mellan korsfästelsen och Jerusalems förstörelse.	Kräver uträkning.
		Tre män i Bibeln fastade under 40 dagar.	**Mose** (5 Mos 9:18), **Elia** (1 Kung 19:8), **Jesus** (Matt 4:2).
		Det gick 4000 år mellan den förste och den siste Adam.	Ungefärligt tal.

Figur 236. Sammanfattning av några tals symboliska betydelser.

Översikt 6. Arkeologi

Figur 237 sammanställer några arkeologiska fynd som på olika sätt visar Bibelns tillförlitlighet som historisk källa.

	Fynd/Plats/Ålder	Innehåll	Bekräftar Bibelns…
Före kungatiden	**Hungerstenen** Assuan, Egypten, osäker datering	Beskriver hur farao Djoser konsulterade den vise *Imhotep* under en sjuårig svält som drabbade Egypten.	Farao söker råd hos *Josef* inför hungersnöden. De sju goda åren följt av de sju hungersåren finns med fast i omvänd ordning. Imhotep, liksom Josef, frågar sin gud först.
	Merneptahstelen Thebe, Egypten, 1200-talet fvtk	Merneptah berättar att han gjort militära operationer i Kanaans land.	Första kända omnämnandet av "Israel" utanför Bibeln.
	Vägginskription Deir Alla, Jordanien, 700-talet fvtk	Berättelse om *Beors* son *Bileam.*	Samme *Bileam, Beors* son, finns i 4 Mos 22:5.
Under kungatiden	**Vägginskription** Templet i Karnak (Luxor), Egypten, 925 fvtk	Inskription av farao *Sheshonk* där hans gud Amon leder bort rader av fångar på vilka kananeiska ortnamn finns uppskrivna.	Bekräftar 1 Kung 14:25: I kung Rehabeams femte regeringsår drog kung *Shishak* [= Sheshonk] av Egypten upp mot Jerusalem.
	Meshastelen (Moabstenen) Dhiban, Jordanien, 850-talet fvtk	Beskriver den moabitiske kungen *Meshas* revolt mot Israel. Nämner *Ahab, Omri* och kanske *David* ("huset av D…").	*Mesha,* kungen i Moab… Men när *Ahab* var död gjorde Moabs kung uppror mot Israels kung. (2 Kung 3:4-5) Kung *Omri* nämns första gången i 1 Kung 16.
	Tel Dan-stelen Dan i Norra Israel, 800-talet fvtk	Upprest av en arameisk kung som skriver: "Jag dödade *Joram* , son till *Ahab* kung i Israel, och jag dödade *Ahasja* , son till *Joram* kungen av *Davids hus* ."	I *Jorams, Ahabs* sons, Israels kungs, tolfte regeringsår blev *Ahasja, Jorams* son, kung i Juda. (2 Kung 8:25) Tidigaste fyndet utanför Bibeln som säkert nämner *Davids hus* .
	Den svarta obelisken Nimrud, Assyrien, 840-talet fvtk	Beskriver militära bedrifter av assyrienkungen Shalmaneser III (800-talet fvtk). Visar hur "Jehu, *Omris* son" bugar sig inför den assyriske kungen.	Bekräftar den bibliske kungen *Omri.* (2 Kung 9:1-13)
	Silverrullar Jerusalem, 600-talet fvtk	Två små rullar av silver på vilka delar av den prästerliga välsignelsen (4 Mos 6:24-26) finns uppskrivna.	Den äldsta bevarade bibeltexten hittills funnen. Bevisar att Moseböckerna skrevs före den babyloniska fångenskapen.
Jerusalems belägring	**Siloaminskriptionen** I Hiskias tunnel, Jerusalem, 700-talet fvtk	Beskriver hur arbetarna möttes mitt i en tunnel som kung *Hiskia* lät bygga för att trygga *vattenförsörjningen* under Jerusalems belägring.	Vad som mer finns att säga om *Hiskia* och alla hans bedrifter, om hur han anlade dammen och *vattenledningen* och ledde vatten in i staden… (2 Kung 20:20)
	Lakishreliefen Sanheribs palats, Nineve, cirka 700 fvtk	30 meter murdekoration som visar slaget mellan assyrierna och folket i *Lakish* och hur fångar förs bort och presenteras för kung *Sanherib.*	Den assyriske kungen *Sanherib,* som med hela sin krigshär låg framför *Lakish…* (2 Krön 32:9)
	Sanheribs prisma Sanheribs palats, Nineve, cirka 700 fvtk	Hexagonal pelare i bränd lera som skryter över Sanheribs fälttåg i Juda rike men utelämnar ett intagande av Jerusalem (vilket hade varit en klimax).	Enligt Bibeln så belägrade Sanherib Jerusalem, men han intog aldrig staden. (Jes 36-37)
Jerusalems förstörelse	**Babyloniska krönikor** Babylonien, 500-talet fvtk	Kilskriftstavlor som berättar hur Nebukadnessar intog Jerusalem, tillfångatog dess kung (*Jojakin*), förde fångar till Babylon och utsåg en ny kung (*Sidkia*).	Babels kung tog [*Jojakin*] till fånga… Hela Jerusalem… förde han bort i fångenskap… Babels kung gjorde Jojakins farbror… till kung… och ändrade hans namn till *Sidkia* . (2 Kung 24:10-17)
	Lersigill Jerusalem, 500-talet fvtk	Lerföremål som bränts hårda av branden vid Jerusalems fall med namn som "*Gemarja* , son till *Shafan* " och "*Baruk* ".	Namnen finns i Jer 36:10.
	Lakishbreven Lakish, 500-talet fvtk	Brev med en desperat ton på krukskärvor från en utpost utanför *Lakish* om att babylonierna närmar sig.	Den babyloniske kungens här belägrade Jerusalem och de städer som ännu var kvar i Juda - *Lakish* och Aseka. (Jer 34:7)
Återvändandet	**Koresh cylinder** Babylon, 500-talet fvtk	Berättar om hur persiske Koresh intar Babylon, och hur han påkallad av sina *hedniska gudar* utfärdar ett påbud som låter de judiska fångarna återvända hem.	Bibeln berättar hur Koresh på uppmaning av *himmelens Gud* låter judarna återvända till Jerusalem för att bygga upp templet. (Esra 1:2-3)
	Nabonidus cylinder Sippar, Babylonien, 500-talet fvtk	Lerföremål som berättar om två samregerande kungar, far och son, Nabonidus och *Belshassar* .	Samregeringen förklarar varför *Belshassar* i Dan 5:16 erbjuder Daniel att bli den *tredje* i hans rike och inte den andre.
Jesu tid	**Pilatusstenen** Caesarea Maritima, Israel, 30 efter Kristus	Kalkstenstavla som nämner *Pontius Pilatus* som *landshövding* i Juda rike.	Bekräftar en titel på Pilatus som tidigare bara varit känd från NT: I kejsar Tiberius femtonde regeringsår, när *Pontius Pilatus* var *ståthållare* i Judeen… (Luk 3:1)
	Kaifas gravurna Jerusalem, 1:a århundradet	*Översteprästen Kaifas* namn finns på ett benskrin hittat söder om tempelplatsen i Jerusalem.	En av dem, *Kaifas* som var *överstepräst* det året… (Joh 11:49)

Figur 237. Sammanställning av några arkeologiska fynd som bekräftar Bibelns trovärdighet.

Översikt 7. Profetior

Det finns naturligtvis många olika sätt att sammanfatta Bibelns rika skatt av profetior. Figur 238 fokuserar på några av dem som har dubbel uppfyllelse, det vill säga sådana profetior som då de gavs pekade mot *två* olika framtida händelser. Den första uppfyllelsen har redan inträffat för samtliga profetior och i några fall även den andra.

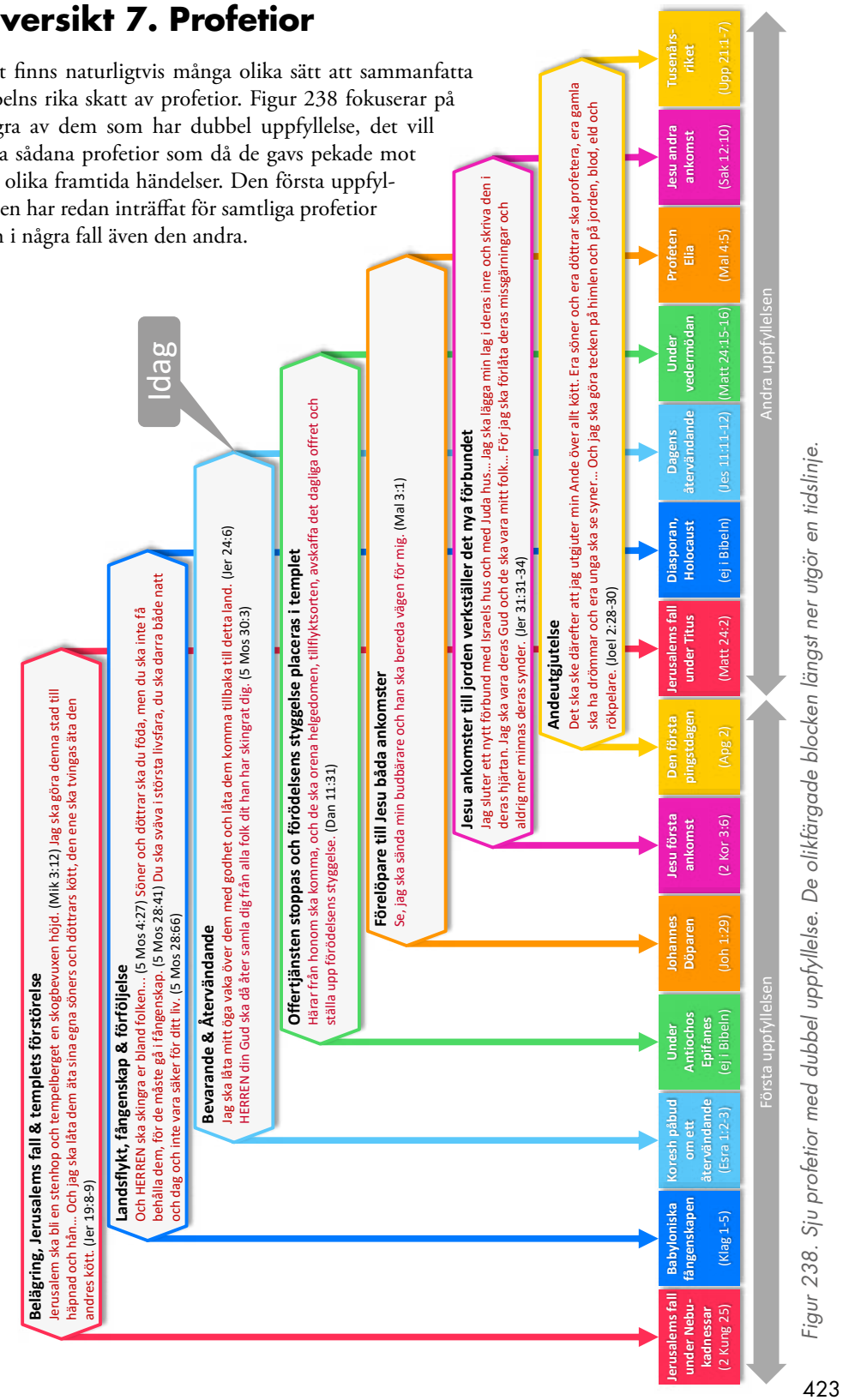

Figur 238. Sju profetior med dubbel uppfyllelse. De olikfärgade blocken längst ner utgör en tidslinje.

Översikter

Översikt 8. Genealogi

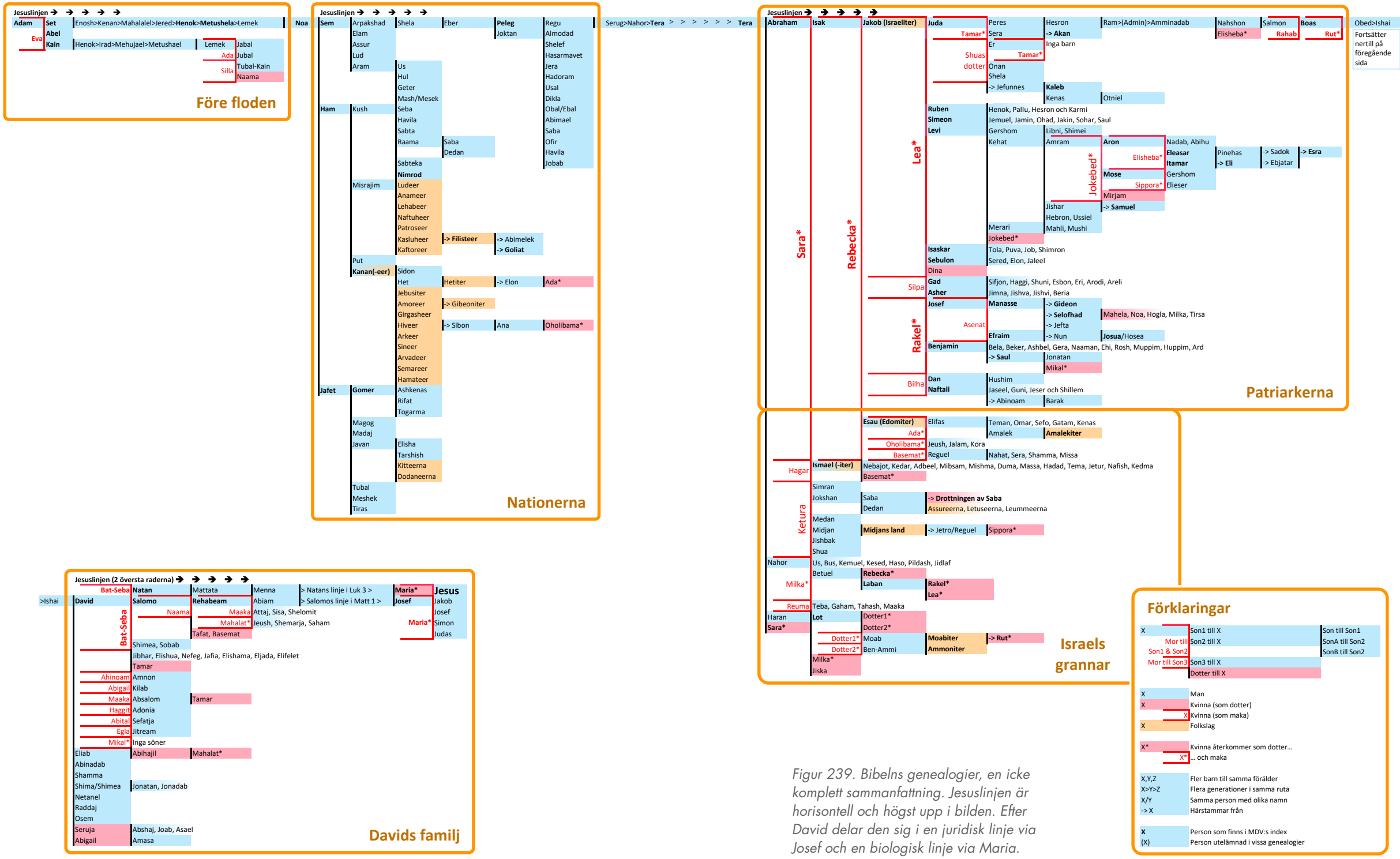

Figur 239. Bibelns genealogier, en icke komplett sammanfattning. Jesuslinjen är horisontell och högst upp i bilden. Efter David delar den sig i en juridisk linje via Josef och en biologisk linje via Maria.

Översikt 9. Judarnas historia

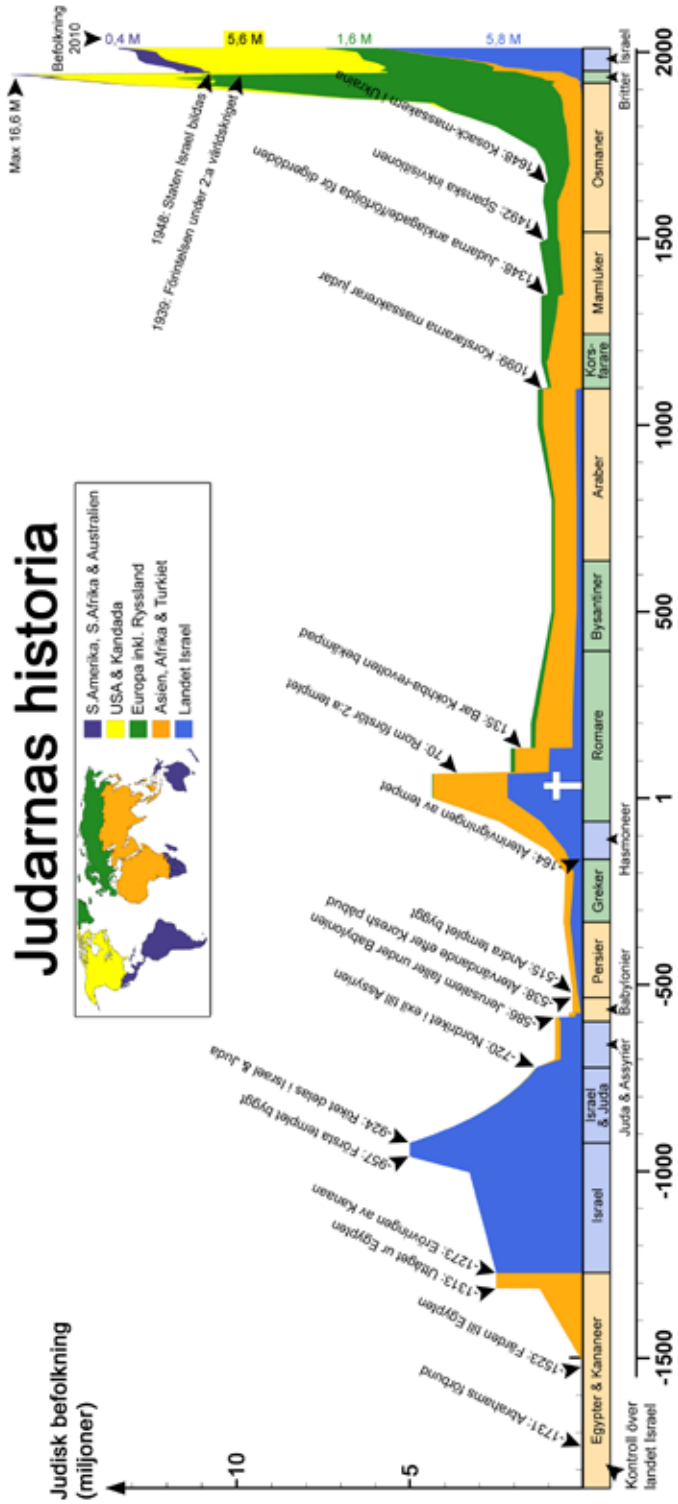

Figur 240. Befolkningsutvecklingen bland judarna förklarad med avgörande händelser. Folkslag i kontroll av landet Israel finns omedelbart under grafen. Årtalen är från den traditionella kalendern och behöver inte överensstämma med den kronologi som presenteras i MDV.

Källor

Andrews, Peter, and Christopher Stringer. "The Primates' Progress." In *The Book of Life*, by Stephen Jay Gould. W. W. Norton & Company Inc., 2001.

Annala, Aila, and Vesa Annala. *Skapelseberättelsen och Floden i historiskt och arkeologiskt perspektiv.* Kalmar: Arfus, 1999.

Austin, Steven A. *Grand Canyon, Monument to Catastrophe.* Institute for Creation Research, 1994.

Bates, Gary. *Alien Intrusion.* Master Books, 2004.

Baxter, J. Sidlow. *The Master Theme of the Bible.* Tyndale House Publishers, 1973.

Bergling, Wilhelm. *Tabernaklet i öknen del 1.* Sollentuna: Förlaget Liv och Ljus, 1979.

—. *Tabernaklet i öknen, del 2.* Sollentuna: Förlaget Liv och Ljus, 1982.

Bullinger, E. W. *Numbers in Scripture.* Kregel Publications, 1967.

—. *The Witness of the Stars.* Eyre and Spottiswoode, 1895.

Caldwell, Penny Cox. *The God of the Mountain.* Bridge Logos, 2008.

Carter, Robert. "Genetics and DNA." In *Evolution's Achilles' Heels*, 48-77. Creation Book Publishers, 2014.

Cooper, Bill. *After The Flood.* New Wine Press, 1995.

Copan, Paul. *Is God a Moral Monster?* Baker Books, 2011.

Davies, Paul. *The Goldilocks Enigma.* Penguin Books, 2006.

Dixon, Tomas. *Enhet under påven?* Gospel Media Sweden, 2012.

Earle, Ralph. *How We Go Our Bible.* Beacon Hill Press of Kansas City, 2010.

Erlandsson, Seth. *Guds Ord och bibelkritiken.* XP Media, 2004.

Free, Joseph P, and Howard F Vos. *Archaeology and Bible History.* Zondervan Publishing House, 1992.

Gonzalez, Guillermo, and Jay W. Richards. *The Priviliged Planet.* Regnery Publishing, 2004.

Gärdeborn, Anders. *Intelligent Skapelsetro.* XP Media, 2014.

Hamp, Douglas. *The First Six Days.* Yoel Press, 2008.

Hitchcock, Mark. *The End.* Tyndale House Publishers Inc, 2012.

Ibstedt, Nils. *Uppenbarelseboken, kommentarer - tolkningar - studier.* Semnos förlag, 2013.

Johnson, Ken. *Ancient Paganism.* Biblefacts Ministries, 2009.

—. *Ancient Post-Flood History.* Biblefacts Ministries, 2010.

—. *Ancient Prophecies Revealed.* Biblefacts.org, 2010.

Kleinman, Yaakov M. *DNA & The Bible - The Genetic Link.* USA: Lightcatcher Books, 2010.

Konig, George, and Ray Konig. *100 Prophecies.* Konig & Konig, 1984.

Martin, Ernest L. *Restoring the Original Bible.* The Associates for Scriptural Knowledge, 1994.

—. *The Star that Astonished the World.* The Associates for Scriptural Knowledge, 1996.

Missler, Chuck. *Cosmic Codes.* Koinonia House, 2011.

Molén, Mats. *Vårt ursprung?* XP Media, 2000.

Morell, Virginia. *Ancestral Passions.* Simon and Schuster, 1995.

Morris, John, and Steven A. Austin. *Footprints in the Ash.* Master Books, 2003.

Möller, Lennart. *The Exodus Case.* Scandinavia Publishing House, 2010.

Nelson, Ethel, R Broadberry, and G Tong Chock. *God's Promise to the Chinese.* Read Books Publisher, 1997.

Nyberg, Lars-Åke. *Mose och uttåget.* XP-media, 2014.

Price, Randall. *The Stones Cry Out.* Harvest House Publishers, 1997.

Reichmann, Sven. *Historiens Gud 2. Från Nimrod till Antikrist.* Församlingsförbundets Förlags Ab, 1989.

Richardson, Joel. *The Islamic Antichrist.* WND Books, 2015.

Ringgren, Helmer. *Hebreisk nybörjarbok.* Lund: Liber läromedel, 1969.

Rouw, Jan. *Huset av Guld.* London: Chapter Two Fountain House, 2010.

Sanford, J. C. *Genetic Entropy & The Mystery of the Genome.* Elim Publishing, 2005.

Schaeffer, Francis A. *How Should We Then Live?* Fleming H. Revell Company, 1976.

—. *Joshua and the Flow of Biblical History.* InterVarsity Press, 1976.

Sutton, William. *The Antichrist 666.* TEACH Services, 1995.

Svensson, Christer. *Kyrkofäder, mystiker och evangelium.* XP Media, 2013.

Tattersall, Ian. *The Fossil Trail.* Oxfort University Press, 2009.

Warner, Tim. *Mystery of the Mazzaroth.* Answers in Revelation, 2013.

—. *The Time of the End.* Answers in Revelation, 2012.

Wieland, Carl. *One Human Family.* Creation Book Publishers, 2011.

Bildlicenser

CC = Creative Commons licenseringssystem:

- BY = Erkännande (Attribution), upphovsmannen ska anges.
- NC = Icke-kommersiell (Non commercial), får inte användas i kommersiella syften.
- ND = Inga bearbetningar (No Derivative Works), får inte förändras.
- SA = Dela lika (ShareAlike), spridning ska ske under samma licens.

PD = Allmän (Public Domain), fri spridning. (Även för CC0, dvs fria bilder i CC-systemet.)

RF = Royalty-fria stockfotobilder.

Figur	Källa	Licens	Kredit	Kommentar och adress
Bilder som ej finns nedan är gjorda av författaren		CC BY-NC-SA	Anders Gärdeborn	
Stjärnbilder	Engelska Wikipedia	PD	-	*Urania's Mirror*
Figur 4	OpenBible.info	CC BY-SA	Inte angiven	*www.openbible.info/labs/cross-references/*
Figur 7	Wikimedia	PD	-	*Great Isaiah Scroll*
Figur 8	Wikimedia	CC BY-SA	Heikenwaelder Hugo	*Flammarion*
Figur 11	Wikimedia	CC BY	Zeughaus	*Köln-Tora-und-Innenansicht-Synagoge-Glockengasse-040*
Figur 12	Wikimedia	CC BY-SA	Kowloonese	*OracleShell*
Figur 14	Wikimedia	CC BY-SA	Haltopub	*Ouroboros-simple*
Figur 15	Wikimedia	CC BY-SA	Dennis Jarvis	*Step Pyramid of Djoser*
Figur 16	Radical Cartography	©	Bill Rankin	Publicerad med tillstånd. *www.radicalcartography.net/.*
Figur 18	Kollage: Författaren	PD	-	Description de l'Egypte.
Figur 22	Engelska Wikipedia	CC BY-SA	Zoeperkoe	*Tell Barri*
Figur 26	Kollage: Författaren	CC-BY	istolethetv	Bilder från Wikimedia. Bildlicens gäller skallarna, övriga PD.
Figur 33	Kollage: Författaren	©	Kathy Burke	Bildlicens gäller skelett (publ. med tillstånd), övriga författaren.
Figur 35	Svenska Wikipedia	CC BY-SA	Luc Viatour	*Korona*
Figur 36	Wikimedia	PD	-	*ISS-20 Thunderstorms on the Brazilian Horizon.jpg*
Figur 37	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Sarunas Burdulis	Bildlicens gäller bakgrundsbild.
Figur 40	Svenska Wikipedia	PD	-	*Sarcosuchus*
Figur 41	Kollage: Författaren	1. ©	www.bible.ce	Publicerad med tillstånd.
		2. CC BY-SA	Arild Vågen	Wikimedia: *Saint George and the Dragon 2012*
		3. CC BY-SA	Harald Hoyer	Wikimedia: *Dinosaur carving at Ta Prohm temple, Siem Reap…*
		4. ©	Pr. Monteiro Junior Pr. Samuel Yakow	Wikimedia: *Yarru.plesiossauro*. (© med krav på erkännande)
		5. PD	-	Wikimedia: *NileMosaicOfPalestrina2*
Figur 43	Wikimedia	PD	-	*Flagellum base diagram*
Figur 45	Kollage: Författaren	PD	-	Bilder från National Human Genome Research Institute.
Figur 51	flickr.com	CC BY-SA	Jan Albrecht	
Figur 52	flickr.com	CC BY	James Emery	
Figur 54	Kollage: Författaren	CC BY-SA & PD	Från Wikimedia: Didier Descouens, Luna04, José-Manuel Benito, Ji-Elle, Durova.	

Figur 55	Wikimedia	CC BY-SA	Tuxyso	*Grand Canyon Hopi Point with rainbow 2013*
Figur 56	Pixabay	PD	-	
Figur 57	Kollage: Författaren	PD	Från NASA/JPL (vänstra).	
		CC BY	Från flickr.com: Robert Linsdell (övre). Paul Pitman (nedre). Ryan Somma (höger).	
Figur 58	NASA	PD	-	
Figur 59	Wikimedia	PD	-	*Zampieri - Adam et Eve (detalj)*
Figur 60	Kollage: Författaren	PD	-	Tecken från Wikimedia: *Category: Oracle script characters*
Figur 63	Kollage: Författaren	PD	-	Tecken från Wikimedia: *Category: Oracle script characters*
Figur 64	Författarens foto	©	-	Harry Anderssons tavla ”Noah’s Preaching Scorned”.
Figur 69	Kollage: Författaren	V: PD	-	Wikimedia: *Bm-epic-g*
		H: CC BY-SA	Mike Peel	Wikimedia: *British Museum Flood Tablet 1*
Figur 72	Kollage: Författaren	CC BY-SA	KMJ	Svenska Wikipedia: *ISO-container*
Figur 73	Engelska Wikipedia	CC BY	John Fowler	*Toroweap Overlook*
Figur 76	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Liz Lawley	Bakgrundsbilden: flickr.com
		©	Anders Axelsson	Övre: Publicerad med tillstånd
		CC BY-SA	Michael C. Rygel	Nedre: Engelska Wikipedia
Figur 77	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Sémhur (kartan), JosephV (grottan), MrAndrew47 (berget). (Från Wikimedia)	
Figur 79	Wikimedia	PD	-	*Pieter Bruegel the Elder - The Tower of Babel*
Figur 80	Kollage: Författaren	PD	NASA/JPL	Bakgrundsbilden
		PD	-	Etemenanki: Wikimedia
		CC BY-SA	Radomir Vrbovsky	Istarporten: Wikimedia
Figur 83	Kollage: Författaren	PD	-	Bakgrundskarta från Wikimedia: *WorldMap-B non-Frame*
Figur 89	Wikimedia	PD	-	*John Martin - Sodom and Gomorrah*
Figur 90	Kollage: Författaren	PD	NASA	Bakgrund: Wikimedia (*STS028-96-65*)
		CC BY-SA	Ana al’ain	Övre: Wikimedia (*Bab edh-Dhra 01*)
		CC BY-SA	MyOlmec	Nedre: Wikimedia (*Numeira overview to west*)
Figur 91	Svenska Wikipedia	CC BY-SA	Rama	*Osiris*
Figur 95	Wikimedia	CC BY-SA	Andrew Shiva	*Israel-2013(2)-Aerial-Jerusalem-Temple Mount…*
Figur 97	Wikimedia	PD	-	*Mosaic Tribes.jpg*
Figur 99	Wikimedia	CC BY-SA	Hu Totya	*Imhotep-Louvre.jpg*
Figur 100	Wikimedia	CC BY-SA	Morburre	*Sehel-steleFamine.jpg*
Figur 101	Wikimedia	CC BY-SA	R Thiele	*Pyramiden von Sakkara.jpg*
Figur 102	Kollage: Författaren	V: CC BY-SA	Dennis Jarvis	Wikimedia: *Flickr - archer10 (Dennis) - Egypt-12B-024.jpg*
		H: CC BY-SA	Wknight94	Wikimedia: *Pyramid of Djoser excavation 2.jpg*
Figur 103	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Sweet Publishing	Plågor: *distantshores.org/resources/illustrations/*
		CC BY-SA	Jeff Dahl	Gudar: Wikimedia (*User:Jeff Dahl/Ancient Egyptian deities*)
Figur 104	Wikimedia	PD	-	*Tissot The Signs on the Door.jpg*
Figur 105	Jewish Museum	PD	-	*thejewishmuseum.org/collection/26358-the-exodus*
Figur 106	Wikimedia	©	Lidia Kozenitzky	*KriatYamSoof* (© med generellt tillstånd att publicera)
Figur 107	Wikimedia	PD	NASA	*ISS035-E-007148 Nile - Sinai - Dead Sea - Wide Angle View.jpg*
Figur 108	USGS Landsat	PD	-	

Figur 109	flickr.com	CC BY	Vyacheslav Argenberg	
Figur 110	Kollage: Författaren	©	Jim & Penny Caldwell	Publicerade med tillstånd.
Figur 111	DigitalGlobe	©	-	Köpt bild.
Figur 112	Privat	©	Jim & Penny Caldwell	Publicerad med tillstånd.
Figur 113	Kollage: Författaren	©	Jim & Penny Caldwell	Publicerade med tillstånd.
Figur 114	Privat	©	Jim & Penny Caldwell	Publicerad med tillstånd.
Figur 118	Wikimedia	PD	-	*Tissot Gleaners.jpg*
Figur 120	Faithlife Corporation	©	Makers of Logos Bible Software - www.logos.com. Köpt bild.	
Figur 121	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Ruk7 (översiktsbild), Ori229 (övriga). (Från Wikimedia)	
Figur 122	Wikimedia	PD	-	*Menorah 0307.jpg*
Figur 125	Privat	©	Mark Barry	Licensen gäller prästfiguren.
Figur 129	Stockfoto	RF	Shutterstock	Copyright: Amanda Carden
Figur 135	flickr.com	CC BY	Jacob Wodzynski	
Figur 137	Wikimedia	CC BY-SA	Malus Catulus	*12 Tribes of Israel Map.svg*. Modifierad.
Figur 138	Wikimedia	CC BY-SA	Asad112	*Nablus - eastern panorama.jpg*
Figur 139	Wikimedia	PD	-	*James Jacques Joseph Tissot - The Ark Passes Over the Jordan…*
Figur 140	Wikimedia	CC BY-SA	Deror_avi	*Tell Es Sultan Trench III P1190707.jpg*
Figur 143	Wayfaring Adventure	©	Jordan Karasek	Publicerad med tillstånd.
Figur 145	Wikimedia	CC BY-SA	*Okänd*	*IMJ view 20130115 191732.jpg*
Figur 146	Privat	©	Nils Ibstedt	Publicerad med tillstånd.
Figur 147	Kollage: Författaren	CC BY	Hanay	Bakgrund: Wikimedia (*Tell Megiddo Preservation 2009 035.jpg*)
		CC BY-SA	Seetheholyland.net	Infällda bilder: flickr.com
Figur 149	Wikimedia	CC BY-SA	Malus Catulus	*Kingdoms of Israel and Judah map 830.svg*. Modifierad.
Figur 150	Wikimedia	CC BY-SA	Mboesch	*Tel-dan-kultplatz-d-altar.jpg*
Figur 153	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Sweet Publishing	Bilderna: *distantshores.org/resources/illustrations/*
Figur 154	Kollage: Författaren	CC BY	Olaf Tausch	Karnaktemplet: Wikimedia (*Karnak Tempel 19,jpg*)
		CC BY	Mbzt	Meshastelen: Wikimedia (*P1120873 Louvre stèle de Mésha…*)
		PD	-	Svarta obelisken: Wikimedia (*Jehu-on-black-obelisk.jpg*)
		©	Tamar Hayardeni	Silverrulle: *Birkat kohanim 22.jpg* (© med krav på erkännande)
Figur 155	Kollage: Författaren	V: PD	-	Wikimedia: *Taylor Prism-3.jpg* (Består av två foton)
		H: CC BY-SA	Mike Peel	Wikimedia: *Lachish Relief, British Museum 1.jpg*
Figur 156	Kollage: Författaren	CC BY	Tamar Hayardeni	Kartan: Wikimedia (*Siloam map.jpg*)
		CC BY	Tamar Hayardeni	Tunneln: Wikimedia (*Siloam45.jpg*)
		CC BY-SA	*Okänd*	Inskriptionen: Wikimedia (*IMJ view 20130115 202733*)
		CC BY-SA	Ian Scott	Muren: flickr.com
Figur 157	Kollage: Författaren	PD	-	Kartan: Wikimedia (*Siege of Tyre 332BC plan.jpg*)
		PD	-	Flygfotot: Wikimedia (*Tyre-aerial-photo-by-France-Military…*)
		CC BY-SA	Hussein Kefel	Dagens Tyre: Wikimedia (*Coastal Rocks Along Tyre…*)
Figur 158	Privat	©	Nils Ibstedt	Publicerad med tillstånd.
Figur 159	Jewish Museum	PD	-	*thejewishmuseum.org/collection/*
Figur 161	Wikimedia	PD	-	*Rembrandt - Belshazzar’s Feast - WGA19123.jpg*

Figur 162	Kollage: Författaren	Ö: CC BY-SA	Prioryman	Wikimedia (*Cyrus Cylinder front.jpg*)
		U: PD	-	Wikimedia (*Nabonidus cylinder sippar bm1.jpg*)
Figur 164	Wikimedia	PD	-	*The rock of the Dome of the Rock Corrected.jpg*
Figur 166	Privat	©	Anders Bergström	Publicerad med tillstånd.
Figur 167	Kollage: Författaren	Båda: CC BY	Andreas Praefcke	Wikimedia: (*Nürnberg Altes Rathaus 5.jpg & -3.jpg*)
Figur 168	Kollage: Författaren	©	Anders Bergström	Statyn. Publicerad med tillstånd.
		©	Jeremy Centracchio	Småbilderna. Publicerade med tillstånd.
Figur 172	Brooklyn Museum	CC BY	Brooklyn Museum	*www.brooklynmuseum.org/opencollection*
Figur 173	Kollage: Författaren	PD	-	Infällda bilden: Wikimedia *(T'oros Roslin - Ancestors of Christ…)*
Figur 174	Wikimedia	PD	-	*Francisco de Zurbarán 006.jpg*
Figur 175	Kollage: Författaren	CC BY	Tim Pokorny	Bakgrundsbilden: flickr.com
Figur 177	Wikimedia	PD	-	*Backhuysen, Ludolf - Christ in the Storm on the Sea of Galilee…*
Figur 178	Wikimedia	CC BY	ESO/Y. Beletsky	*Celestial Conjunction at Paranal.jpg*
Figur 179	Wikimedia	CC BY-SA	Brian Brondel	*Retrograde Motion.bjb.svg*
Figur 180	Brooklyn Museum	CC BY	Brooklyn Museum	*www.brooklynmuseum.org/opencollection*
Figur 181	Brooklyn Museum	CC BY	Brooklyn Museum	*www.brooklynmuseum.org/opencollection*
Figur 182	Brooklyn Museum	CC BY	Brooklyn Museum	*www.brooklynmuseum.org/opencollection*
Figur 186	Kollage: Författaren	PD	-	Benskrinet: Wikimedia (*Kayafa's Ossuary 2.JPG*)
		PD	-	Stenen: Wikimedia (*Pontius Pilate Inscription.JPG*)
Figur 188	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Thecatholicguy	Bilden på Jesus: Wikimedia (*Jesus1k.jpg*)
Figur 189	Kollage: Författaren	CC BY-SA	Sweet Publishing	Bilder: *distantshores.org/resources/illustrations/*
Figur 190	Wikimedia	PD	-	*Hunt Light of the World.jpg*
Figur 195	Wikimedia	PD	-	*Ercole de Roberti Destruction of Jerusalem Fighting Fleeing…*
Figur 196	flickr.com	CC BY	David King	
Figur 197	Kollage: Författaren	CC BY	teldridge+keldridge (huvudbild), Patrik Denker (infälld bild)	
Figur 198	Kollage: Författaren	PD	-	Centrumbild: *Op Magic Carpet (Yemenites).jpg*
		RF	iStock	Övriga bilder.
Figur 202	Wikimedia	CC BY	maps.bpl.org	*Die gantze Welt in ein Kleberblat…*
Figur 203	flickr.com	CC BY	Frank Pierson	
Figur 204	Wikimedia	CC BY-SA	Jean-Pierre Dalbéra	*La tenture de lApocalypse (Angers) (2).jpg*
Figur 208	Wikimedia	CC BY-SA	Bluemix	*Some Babylonian City.jpg*
Figur 209	Wikimedia	CC BY-SA	Lancastermerrin88	*Réplica del Arca de la Alianza--6.JPG*
Figur 210	Wikimedia	CC BY-SA	M Tracy Hunter	*Islam percent population in each nation World Map…*
Figur 213	Wikimedia	CC BY-SA	Eric Gaba	*Dead Sea terrain location map.jpg*
Figur 214	flickr.com	CC BY-ND	Andrew Seaman	
Figur 215	Wikimedia	CC BY	James Emery	*Golden Gate of Jerusalem 2234 - hoyasmeg.jpg*
Figur 216	Wikimedia	CC BY-SA	Godot13	*Israel-2013-Aerial-Mount of Olives.jpg*
Figur 222	Wikimedia	CC BY-SA	Joe Mabel	*Victoria, BC - Christ Church Cathedral - stained glass 28…*
Figur 223	Privat	PD	-	

Figur 224	Wikimedia	CC BY	Dvirraz	קיבוץ עין גדי.JPG
Figur 227	Stockfoto	RF	Cutcaster	
Figur 229	Kollage: Författaren	©	Answers In Genesis	Fossil & Gravar. (Publicerad med tillstånd.)
Figur 233	Kollage: Författaren	PD	-	Fylogrammet: Wikimedia (*Origin of Species.svg*)
Figur 234	Kollage: Författaren	Foton från Wikimedia med tillstånd för kommersiell publicering.		
Figur 240	Odyeda	CC BY-SA	Ronen Rabinovici	*www.odyeda.com/en/*. Förenklad och översatt.
Övriga	Författaren	CC BY-NC-SA	Anders Gärdeborn	

Ordförklaringar och Index

Fetmarkerade sidnummer anger var indexordets huvudsakliga förklaring finns.

A

Abel 110, 133
Abraham 105, 109, 134, 163, 167, **169**, 353
Abyssos 404
Adam 98, **133**
Adonai 66
Afrodisiakum 181
Ai 249
Akabaviken 198
Aktualism 148
Alexander den store 279, 295
Aliens **355**
Alla helgons dag 268
Allegori **17**
Allegorisk tolkning 30, 43
AM . . . . . År efter skapelsen, se Anno mundi
Amalekiter 167, 202, 239
Amarnabreven 201, 250
Amenhotep III 201
Amillennialism **63**, 386
Aminosyror 92, 94
Ammoniter 167, 239
Amoreer 240
Andliga kroppar 110
Andra döden (= eldsjön) 395, 397, 399, **403**
Andra exilen . . . . . Se Diasporan
Andra himlen 111
Andra uppståndelsen 395, 397
Annihilationism **395**, 403
Anno mundi **35**, 410
Antikrist 154, 295, **358**, 374, 375, 381, 402
Antikrists tid 354, 375, 382
Antiochos Epifanes **295**, 360
Apokryferna **24**
Apologetik . . . . . Trons försvar
Araber 166, 173
Arabförbundet 360
Arameer 239
Arier 160
Arkeologi **60**, **422**
Aron 206, 224
Arons stav 222
Arvsmassa 90, 161
Aser 182
Astrologi 48, 140
Atommassenheten 95
Atrahasiseposet 145
Augustinus 30, 43, 63, 119
Australopithecus 112
Avgrunden 126, 357, 404
Avgudar 301
Avlatsbrev 347

B

Babels torn **155**
Babylon 140, 154, 279, 283, 363, 375
Babyloniska fångenskapen 280
Bar Kokhba-revolten 342
Barmhärtige samariern **322**
Barnabas 41, 43
Basunhögtiden 230, 384
Bat-Seba 308
Behemot 87
Belshassar 283
Benjamin 182, 188, 267
Bereansk metod 25
Berossos 146
Betlehemsstjärnan 311
Bevis 8, 35, 46, 61, 327
Bias . . . . . En subjektiv bild som avviker från verkligheten
Bibel 2000 . . . . . Bibelkommissionens svenska översättning från 1999
Big bang 66, 79, 413
Biokemi 84
Boas 214, 262, 307, 365
Botgöring 347
Brinnande busken 117, 302
Bruden 174, **363**
Brännofferaltaret 219, 297
Bröllopet i Kana 38
Bröstskölden 225
Bysantinska riket 360

C

Chanukka **234**, 297
Civil kalender 230
Clemens av Rom 43

D

Dag-epok-teorin 119
Dagar av bävan **384**
Dan 182, 269
Daniels årsveckor **292**, 339
Darejavesh 284, 295
Dateringsmetoder 118
David **259**, 305
Davids hus 267
Davids stad 177, 246, 261
De 2 vittnena **365**, 374
De 24 äldste **366**
De 144 000 . . . . . **367**
De 400 tysta åren 295
Demoner 125, 142, 355
Den helige Ande 179, 221, **334**
Den redliges bok 42
Den stora parentesen 338
Den stora schismen 346
Dendera relief **54**
Design 81, **414**
Det allra heligaste **217**, 222
Det heliga **217**, 221
Devolution 114, 414
Diasporan 338, **342**
Dikotomi . . . . . En uppdelning av en helhet i två icke överlappande delar
Dinosaurier **87**, 418
Dispensationalism **64**
Djävulen 116, 125, 356, 374, 402
DNA 90, 92
Domare **256**
Drakar 87
Draken 356, 374
Drottningen av Saba 264
Dödahavsrullar 20

E

Ebal 248
Ediktet i Milano 346
Edomiter 167, 239, 297
Efoden 225
Efraim 183
Efraims hus 267
Egypten **184**, 295
Egyptiska plågor **193**
Ekliptikan 50, 52
Ekvidistanta bokstavskoder **57**, 263
Eldsjön . . . . . Se Andra döden
Eleasar 105, 265
Eli 265
Elia 108, 271, 366
Elisha 271
Elohim 66
ELS . . . . . Se Ekvidistanta bokstavskoder
Emanation 139
En-Gedi 260, 393
Epistemologi . . . . . Läran om kunskap
Ersättningsteologi **353**
Esau 179, 297
Eskatologi . . . . . Läran om de yttersta tingen
Esoterisk kunskap . . . . . Hemlig kunskap
Esra 22, 286
Etnicitet . . . . . Tillhörigheten till en viss grupp
Eufemism 17
Europeiska unionen 360
Evangelium **322**
Evidens 8
Eviga elden 103, 170, 403
Evighet **405**
Evolution 46, **47**, 112, 413
Evolutionsträd 86, 113, 416
Exodus 168, **197**
Extrapolering . . . . . Uppskattning av mätvärden utanför ett mätområde

F

Fallna änglar . . . . . Se Demoner
Falske profeten 356, 375, 402
Falsk religion **139**, 141, 358
Fariseer . . . . . Judiskt parti som strävade leva efter moselagen
Felande länkar . . . . . Se Mellanformer
Filisteer 239
Finkalibrering 80, 414
Finstrukturkonstanten 76
Flagell 90
Fossil **85**, 148, 417
Fridsriket . . . . . Se Guds rike
Fristäder 246
Fri vilja 69, **132**, 352
Friåret 209
Frälsning **325**
Futuristiska profetior **62**
fvtk . . . . . Före vår tideräkning enligt konsensus
Fylogram 86, 415
Fångenskaper (sammanfattning) 65
Får och getter **400**
Förbund (sammanfattning) 65
Förbund, Abrahams **163**, 172, 388
Förbund, Davids 259, 300
Förbund, Det nya 209, **332**
Förbund, Moses **209**
Förbundsarken 222, 249, 365
Förklaringsberget **104**
Försoningsdagen 230, 384
Första döden (= graven) 101, 395, 397, **403**
Första exilen . . . . . Se Babyloniska fångenskapen
Första himlen 111
Första kyrkomötet . . . . . Se Konciliet i Jerusalem
Första uppståndelsen 395, 397
Förstlingsfrukten 229
Förödelsens styggelse 297, 356, 374

G

Gabriel **116**, 293
Gad 182
Gammastrålning 83
Gapteorier 119
Gehenna . . . . . Se Andra döden
Gematri **57**
Gen 92
Genealogi . . . . . Se Släktträd
Genetik 92, **161**
Geologiska kolumnen 121
Gerissim 248
Gideon 257
Gilgamesheposet 145
Gnosticism 28
Gog, Gogkriget 367, 376, **394**
Goliat 56
Gomer 367
Graven . . . . . Se Första döden
Grundstenen 287
Gråt och tandagnisslan **401**
Guds berg . . . . . Se Sinai berg

Guds helighet 324
Guds härlighet 281
Guds högtider **230**
Guds kärlek 324
Guds Lamm 196, **309**
Guds rike 36, 63, 102, **388**
Guds rättfärdighet 325
Guds Son 301
Guds söner **137**
Gyllene porten 379

H

Hades . . . . . Se Första döden
Hadith 358
Halloween 268
Ham, Hamiter 147, 159
Hammurabis lagar 169
Hapiru 250
Harmagedon 377
Hasmoneiska tiden 297
Hasor 249
Hebreer 168
Hedningar 338, **347**, 350
Hedningarnas tider **338**
Helgelse **325**
Heliga landet . . . . . Se Löfteslandet
Hellenism . . . . . Grekiskt inflytande
Helvete **102**, 105, **402**
Henok 107, 134
Henoks bok 42, 137
Herren **66**
Herrens dag 353
Herrens ängel **116**, 301
Heterozygot 181
Hetiter 169
Hexagon 72
Hexagram 72
Himlens drottning 140, 313
Himmelriket . . . . . Se Guds rike
Himmelsfärder 107, 108, **397**
Himmelska kroppar **110**
Hinnom (sons) dal . . . . . Se Andra döden
Hiskias tunnel 276
Historicistiska profetior **62**
Hologram 31
Homo ergaster 113
Homo habilis 113
Horebs berg . . . . . Se Sinai berg
Horebs klippa 203
Horoskop 141
Horus 173, 356
Hungerstenen 190
Hybrid . . . . . Reproduktion mellan genetiskt olika individer
Hydra 363
Hyperbol 17
Hypotes 45
Högtidskalender 230
Höshögtiderna 230

I

Icke-reducerbar komplexitet 414
Idealistiska profetior **62**
Idumeer 297
Ignatios 43
Information **89**, **414**
Inkarnation . . . . . Jesu förkroppsligande
Inkluderande räkning **40**, 134
Inkvisition 343
Inspiration **24**
Ipuwer-papyrusen 194
Irenaeus 41, 43
Isak 168, 173
Isaskar 182
Isis 173, 356
Islam 357, 368
Ismael, Ismaeliter 167, 172, 239
Isotoper . . . . . Varianter av ett visst grundämne (med olika antal neutroner)
Israel 160, 245, 344
Israeliter 168
Istiden 152
Itamar 265

J

Jabboks vadställe 181
Jafet, Jafetiter 147, 159
Jahve **66**, 137
Jakin 365
Jakob **179**, 297
Jakobs nöd 354
Jam Suf 198
Jashers bok 42
Jeriko 249, 253
Jerobeam 268
Jerusalem 174, 177, 275, 341, 354, 363, 388
Jesajarullen **20**
Jesu död **313**, 348
Jesu födelse **310**
Jesu korsfästelse . . . . . Se Jesu död
Jesu preexistens **301**
Jesu släktlinje 166, 180, **304**
Jesu uppståndelse **315**, 395
Jesu återkomst **378**, 385
Jesus 91, 116, **299**, 310, 317
Jesuslinjen . . . . . Se Jesu släktlinje
JHVH **66**
Jihad 343
Jisreels dal 377
Johannes Döparen 298
Jonas tecken **232**, 277, 340
Jordens ålder . . . . . Se Ålder
Jordiska kroppar **110**
Josef (Jakobs son) 182, 184, 189
Josef (Jesu adoptivfar) 305
Josefus 43, 320
Joshafats dal 377
Josua 236, **243**
Josuas långa dag 250
Jubelår **39**, 234, 410
Jubelårsperiod 40
Jubileerboken 41, **42**, 235
Juda 182, 262
Judar 168, 173, **347**, 426
Juda rike . . . . . Se Sydriket
Judiska kriget 341
Judiska nyåret . . . . . Se Basunhögtiden
Jungfrufödelsen **303**
Jupiter 160, 176, 356
Justinus Martyren 41, 43

K

Kadesh 238
Kaifas benskrin 320
Kain 133, 137
Kaleb 236
Kalifat . . . . . Muslimskt rike med religiös och politisk ledare
Kalvinism 352
Kambriska explosionen 85, 150, 415
Kanaans land 160, 245
Kananeer 239
Kanjoner 149
Kanon **22**
Karnaktemplet 273
Katastrofism 120, 148, 417
Katolska kyrkan 346, 347
Kedjereferenssystem 10
Keruber 116, 365
Kiasm **17**, 144, 157
Kibbutz 393
Kidrondalen 377
Kiliasm **36**
Kilskrift . . . . . Tidigt skriftsystem i Främre Orienten
Kinesiska skrivtecken 44, 130, 137, 146
KJV . . . . . King James Version (engelsk bibelöversättning)
Kladogram 86, 416
Klagomuren . . . . . Se Västra muren
Klassificeringsträd 86, 416
Klemens av Alexandria 43
Klippmoskén 178, 287
Koder **55**, **420**
Kodon, Kodontabell 94
Konciliet i Jerusalem 342
Konciliet i Nicaea 346
Konjunktion 311
Konstantin den store 346
Konvergent evolution 416
Kopparkaret 219
Koresh cylinder 285
Koresh påbud 284, 289
Korsreferenser **14**
Korståg 343
Kristi domstol 381, 395, **399**
Kristi kropp 335
Kristi lag 332
Kristus . . . . . Se Jesus
Kronologi **35**, **409**
Kropp (människans) **97**
Kryptering . . . . . Sätt att göra information svårläslig för icke behöriga
Kungar 257, **269**
Kungasonens bröllop 401
Kvinnan **174**, 362, 363, 375
Kvinnans ställning **212**
Kvävebaser 92, 94
Kyrkan **345**, 347
Kyrkans tid 339

L

Laban 180
Lagens roll **330**
Lagtavlorna 211, 222
Lakishbreven 282
Lakishreliefen 275
Lasarus 105, 266
Lasarus och den rike mannen **105**
Lea 180
Levi 182, 224
Leviatan 87
Lidandets problem . . . . . Se Teodicéproblemet
Liknelse 17
Lingvistik **162**, 418
Livets Ord **91**
Livsande 98, 335
Ljushastigheten 123
Lot 169
Lucifer 116
LXX . . . . . Se Septuaginta
Löfteslandet 242, **245**
Lövhyddohögtiden 230, 405

M

Mackabeerböckerna 24
Mackabeertiden 297
Mackabeerupproret **297**
Magog 367, 376, 394
Makroevolution 48, 415
Manasse 183
Maria 303, 308
Mars 250, 356
Mazzarot . . . . . Zodiaken
MDV . . . . . Mästerdirigentens verk
Megiddo 265, 377
Melkisedek 117, 178
Mellanformer **86**, 415
Menora 342
Merneptahstelen 257
Meshastelen 273
Meshek 367
Messias . . . . . Se Jesus
Metafor 17
Metainformation . . . . . Information om information
Metushela 136
Midjaniter 167, 239
Midjans land 193, 202

Midrash 42
Mikael **116**
Mikroevolution 48, 415
Mikromaskiner 90
Millennialism 36
Millennium 40
Mirakel 45, 118, 272
Mishna 42
Mitokondrie 161
Mitokondrie-Eva 161
Mitt i veckan **382**
Moabiter 167, 239
Monoteism 32, 140
Montanism 43
Moria berg 177, 261
Mosaikformer 86
Mose **192**, 224, 244
Moselagen **208**, 332
Multidimensionalitet 77
Mörker **384**

N

Nabonidus cylinder 285
Naftali 182
Natan 167
Naturalism . . . . . Uppfattningen att allt som existerar har naturliga förklaringar
Naturkonstanter **80**, 414
Naturlag 45
Naturliga logaritmen 76
Naturlig ondska 70
Naturvetenskap **45**, **413**
Neanderthalmänniska 113, 153
Nebo 242
Nebukadnessar 279, 290
Nebukadnessars staty 290
Nebusaradan 242
Nefilim 137
Nehemja 286
Neutroner 94
Nimrod 140, 154, 356
Nisan . . . . . Judiska högtidskalenderns första månad
Noa 83, 138, **142**, 158
Noas ark **147**
Noas flod **142**
Nordlandet 295, 360
Nordriket 267, 274
Norra kronan 238
Nukleoner 94
Nuweiba 200
Ny himmel och ny jord **390**
Nya Jerusalem **388**
Nådastolen 222
Nådens tid 338

O

Oden 160, 356
Offer 133, 206, **227**, 268, 286, 374
Oktogon 72
Olivberget 281, 348, 380
Oljeberget . . . . . Se Olivberget
Omvändelse **327**, 355
Onda andar . . . . . Se Demoner
Ondska 69
Ontologi . . . . . Läran om varandet
Orakelben 44
Origenes 43, 63
Ormbäraren 238
Ornans tröskplats 177
Osiris 173, 356
Osyrade brödets högtid 229, 232
Ottomanska riket 360
Ouroboros . . . . . Se Vattenormen
Oxyrhynchus papyri 321

P

Paleoantropologi . . . . . Läran om människoliknande fossil
Palestina 160, 245, 342
Panteism 139
Paradigm . . . . . De antaganden som forskarna i en forskningsdisciplin räknar som fakta
Paradiset 388
Patriarker 135, **166**
Pentateuken 20, 42
Personifiering 17
Pi 75, 266
Piktogram . . . . . En symbol som representerar ett objekt eller begrepp
Pilatusstenen 320
Piltdownmannen 114
Pingst 230, 335
Platon, Platonism 97
Plejaderna 52, 336
Polygami 212
Polykarpos 43
Polystratafossil 152
Polyteism 32, 140
Populationsbiologi . . . . . Studiet av hur den genetiska sammansättningen av en population förändras över tid
Postmillennialism **64**
Post-trib . . . . . Se Posttribulationism
Posttribulationism **64**
Precession 54
Predestination . . . . . Se Utkorelse
Premillennialism **64**
Preteristiska profetior **62**
Pre-trib . . . . . Se Pretribulationism
Pretribulationism **64**, 386
Prisma . . . . . Geometrisk form ibland använd för skrift
Profeter **269**
Profetior **61**, **423**
Profetisk symbolism **62**
Progressivitet **26**
Progressiv skapelse 118
Protein 92
Protoevangeliet **129**, 362
Protoner 94
Prästtjänsten **224**
Purim **234**
Påsk **196**, 229
Påskalamm . . . . . Se Guds Lamm
Påvestolen 360

R

Rabbin . . . . . Judisk förkunnare och rättslärd
Radiometriska dateringsmetoder 121
Rahab 248, 307
Rakel 180
Raviner 149
Realprofetia **62**
Rebecka 179
Recessiva anlag 181
Regnbåge 82
Regulus 176, 311
Rehabeam 268
Reliker 347
Renhetslagar **213**
Retrograd planetrörelse 312
Ribosom 92
Romarriket 290, 360
Rosh hashana . . . . . Det judiska nyåret
Ruben 182
Rumtid 66
Rut **214**, 262, 307
Rättfärdiggörelse **325**
Röd kviga 282
Röda havet **198**
Rövaren på korset **106**

S

Sakkara 191
Salem . . . . . Se Davids stad
Salomo **263**
Samaria 267
Samarier 275
Samariska kvinnan 295
Samuel 108, 257
Sanherib 275
Sanheribs prisma 277
Sara 17, 174
Sarcosuchus 88
Sargon av Akkad 155
Satan . . . . . Se Djävulen
Saul 108, **258**
Sebulon 182
Seder olam 40, 42
Sediment 120, 148, **417**
Sedimentationshastighet 121
Seleukidriket 295
Selofhads döttrar 304
Seloter 341
Semiramis 140, 356
Sem, Semiter 147, 159
Septuaginta 21, 41
Serafer 116
Serubbabel 286
Set 133, 137
SFB . . . . . Svenska Folkbibeln 2015
Shalmaneser 273
Shekem 246
Siloaminskriptionen 276
Silverrulle 273
Simeon 182
Sinai berg **204**
Singularitet 66
Sion . . . . . Se Davids stad
Sionism 343
Sjuarmade ljusstaken 221
Sjustjärnorna . . . . . Se Plejaderna
Själ **97**
Skapade slag 47, 84, 415
Skapelsedagarna **78**
Skottmånad 383
Skräp-DNA 415
Skådebrödsbordet 222
Skärselden 347
Skökan **363**
Slaveri **212**
Släktträd 166, 167, 224, 304, **424**
Sodom och Gomorra **169**
Språkfamiljer 163
Stammar, djur 85
Stammar, Israels 182, 240, 247
Stegpyramid . . . . . Se Ziggurat
Stele . . . . . En rest sten ofta med reliefer eller inskriptioner
Stenbocksklipporna . . . . . Se En-Gedi
Stilfigurer **17**
Stjärnbilden Fiskarna **286**
Stjärnbilden Jungfrun **174**, 363, 381
Stjärnbilden Kräftan **362**
Stjärnbilden Lejonet 176, 313, 363, **380**, 381
Stjärnbilden Oxen **336**, 349
Stjärnbilden Skorpionen **237**
Stjärnbilden Skytten **245**
Stjärnbilden Stenbocken **260**
Stjärnbilden Tvillingarna **347**
Stjärnbilden Vattumannen **283**
Stjärnbilden Vågen **216**, 238
Stjärnbilden Väduren **309**, 348, 349
Stjärnbilder **48**, **419**
Stora björnen 52
Struktur, i Bibeln **13**
Struktur, i skapelsen **79**
Sumeriska flodberättelsen 145
Svarta obelisken 273
Sydlandet 295
Sydriket 267, 279
Syndanatur **132**
Synekdoke 17
Synkretism . . . . . Religionsblandning
Syraks bok 24

T

Tabernaklet **216**, 240
Tacitus 43, 320
Talet 37 . . . . . 72, 93, 226, 321, 338
Talet 666 . . . . . 58, 338
Talmud 42, 320
Tamar 262, 307
Tammus 140, 356
Tanach 42
Tanniyn 87
Targum 21
Tartarus 404
Taxonomi **415**
Teistisk evolution **46**
Tel Dan-stelen 263
Tel Megiddo . . . . . Se Megiddo
Tel Miqne 273

Tell ..... Arkeologisk bosättningskulle
Tempel (sammanfattning) 65, **286**
Tempel, Hesekiels **287**, 374, 381, **393**
Tempel, Salomos 264, **286**
Tempel, Serubbabels/Herodes 107, **286**
Tempelberget ..... Se Moria berg
Tempelinvigningens högtid ..... Se Chanukka
Teodicéproblemet **69**
Teokrati 208
Teori 45
Tera 169
Tertullianus 43
Tidstecken **368**
Tillkomsthistorien **19**
Tio Guds bud 210
Tishri ..... Judiska civilkalenderns första månad
Tjuven om natten 387
Tobits bok 24
Togarma 367
Toledoth 18
Tolkning **25**
Torah 20, 42
Traditionalism **394**, 403
Transkription ..... Uttalsmässig översättning
Tredje himlen 111
Triangeltal 58
Tro **327**
Tubal 367
Tungotal **335**
Tusenårsriket ..... Se Guds rike
Tutankhamon 201
Tyrus 278

U

Underverk ..... Se Mirakel
Uniformism 120, 148, 417
Universalism **395**, 403
Universallögner 101
Universums ålder ..... Se Ålder
Uppenbarad kunskap 45
Uppenbarelse 25
Uppenbarelsetältet 240
Uppryckandet 379
Uppståndelse 100, **325**, 379, **395**
Uppståndelsekropp 315, 397
Uppväckanden 315, 397
Urim och tummim 225
Ursoppa 84
Utkorelse **352**
Utlovade landet ..... Se Löfteslandet
Utombibliska källor **42**, **413**
Utomkroppsliga upplevelser 111
Uttåget ur Egypten ..... Se Exodus
Ut-ur-Afrika-modellen 162
Utvecklingsläran ..... Se Evolution
Utvecklingsträd ..... Se Evolutionsträd

V

Vattenormen 50, 362
Veckohögtiden ..... Se Pingst
Vedergällningens år **381**
Vedermödan 64, 294, **354**, 373, 374, 375, 382
Venus 176, 348, 356
Vetekornets lag 174
Vetenskaplig kunskap 45
Vilddjuret ..... Se Antikrist
Vilddjurets märke **376**
Vingårdsarbetarna 350
Vittnenas tid 354, **373**, 382
Vredens tid 354
Vredesdomar **372**
Vulgata 21
Vårhögtiderna 230
Västra muren 178
Växthuseffekt 82

W, X, Y. Z

Wadi 200
Y-kromosom 161
Yom kippur ..... Försoningsdagen
Yttersta domen 395, **399**
Ziggurat 51, 156, 191

Å, Ä, Ö

Ålder **118**, 152, 414
Ånghöljet **82**, 152
Årsvecka 39, 40, 292
Återlösningens år 381
Änglar **115**, 125
Översteprästeliga förbönen 301

Noter

1. Kronologi: (Warner, The Time of the End 2012). Stjärnbilder: (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013). Allmän undervisning: 4Winds Fellowships, *Bereans Bible Institute* (www), www.4windsfellowships.net/bbi.html, tillgänglig 2017-11-06.
2. Svenska bibelsällskapet, *Bibeln i siffror* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.bibeln.se/om-bibeln/bibeln-i-siffror/.
3. Skapelsen: 1 Mos 1-2. Syndafallet: 1 Mos 3:1-13. Protoevangeliet: 1 Mos 3:15. Två mänskligheter: 1 Mos 4-5. Ondskan ökar: 1 Mos 6:5. Noas ark: 1 Mos 7. Babels torn: 1 Mos 11:1-9. Abraham: 1 Mos 12:1-9. Patriarker: 1 Mos 21-50. Slaveri: 2 Mos 1. Uttåg: 2 Mos 12-14. Lagen: 2 Mos 19-24. Offertjänst: 3 Mos 1-17. Jesu blod: Hebr 9:12. Domare och kungar: Dom; 1 & 2 Sam; 1 & 2 Kung; 1 & 2 Krön. Davids förbund: 2 Sam 7:16. Exiler: 2 Kung 17:5-23 & 2 Kung 25:1-21. Templet återuppbyggs: Esra & Neh. Frälsaren: Matt, Mark, Luk & Joh. Kristi domstol: 2 Kor 5:10. Vedermöda: Dan 10:1. Jesu återkomst: Upp 19:11-16. Kristi domstol: 2 Kor 5:10. Fredsrike: Jes 11:1-10; Upp 1:5. Bojor: Upp 20:2-3. Löfte till Abraham: 1 Mos 15:7,18-21. Löfte till David: 2 Sam 7:16. Djävulen släpps lös: Upp 20:7-9. Den slutliga domen: Upp 20:11-15.
4. För judar: Jer 31:31. Utökat: Gal 3:7.
5. Esra 4:8-6:18; 7:12-26; Dan 2:4b-7:28.
6. (Missler 2011, 107).
7. Abraham: 1 Mos 17:5. Sara: 1 Mos 17:15.
8. (Missler 2011, 377-393).
9. (Erlandsson 2004, 14).
10. 1 Mos 5:1, 6:9, 10:1, 11:10, 11:27, 25:12, 25:19, 36:1,9 respektive 37:2.
11. The Israel Museum, *The digital Dead Sea Scrolls* (www). Hämtad 2017-01-01 på dss.collections.imj.org.il/isaiah.
12. 5 Mos 31:9.
13. (Annala och Annala 1999, 10-11).
14. Mycket är från (Earle 2010).
15. Svenska bibelsällskapet, *Bibeln i siffror* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.bibeln.se/om-bibeln/bibeln-i-siffror/.
16. (Ringgren 1969, 13).
17. Svenska bibelsällskapet, *Uppslagsdel - Kapitel- och versindelning* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.bibeln.se/las/uppslagsdel/k/kapitel_och_versindelning.
18. CARM, *Manuscript evidence for superior New Testament reliabilbity* (www), tillgänglig 2017-01-01 på carm.org/manuscript-evidence.
19. 1 Mos 14:14.
20. Mycket av informationen är från (Martin, Restoring the Original Bible 1994). Boken finns också tillgänglig (2017-01-01) på *Associates For Scriptural Knowledge* (www), www.askelm.com/restoring/index.asp.
21. Till exempel i Matt 22:29; Luk 20:17; Joh 7:38.
22. Mark 16:20; Hebr 2:3-4.
23. Apg 9:3-6.
24. Mycket av informationen är från (Martin, Restoring the Original Bible 1994). Boken finns också tillgänglig (2017-01-01) på *Associates For Scriptural Knowledge* (www), www.askelm.com/restoring/index.asp.
25. Jud 1:14-15.
26. 2 Mos 34:1.
27. **Allsmäktig**: 1 Mos 18:14; Job 42:2; Ps 115:3; Jer 32:17; Matt 19:26. **Allvetande**: Ps 139:2-4; Dan 2:22; Matt 6:8; 1 Joh 3:20. **Helig**: 2 Mos 33:20; Jos 24:19; Jes 6:3; Hebr 12:14; Upp 4:8. **Rättfärdig**: 5 Mos 32:4; Job 34:10-12; Ps 119:137. **Opartisk**: Job 34:19; Matt 5:45; Apg 10:34-35; Rom 10:12; 1 Pet 1:17. **Rättvis**: 5 Mos 32:4; Job 8:3; Jer 46:28; Joh 8:16; 1 Pet 2:23. **Barmhärtig**: 2 Krön 36:15; Ps 103:13; Klag 3:32; Luk 6:36. **Kärleksfull**: Jer 31:3; Hos 3:1; Joh 3:16; Rom 5:8; Ef 3:19. **Oföränderlig**: Ps 102:28; Mal 3:6; Hebr 13:8; Jak 1:17. **Trofast**: 4 Mos 23:19; 5 Mos 7:8-9; 1 Kung 8:56; 1 Kor 1:9. **Sann**: Jer 10:10; Joh 17:3; 1 Joh 5:20.
28. Protoevangeliet: 1 Mos 3:15. Kung: Upp 22:20.
29. Liknelser: Mark 4:11-12. Förklaringsberget: Matt 17:9. Folket: Mark 1:44; 5:43.
30. (Svensson 2013, 32).
31. 1 Mos 4:8.
32. 1 Mos 4:25.
33. Indelning från Answers in Genesis, *Demolishing Supposed Bible Contradictions: Volume 1* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/answers/books/demolishing-supposed-bible-contradictions-1/introduction/.
34. Tro: Apg 16:31. Arbeta: Fil 2:12.
35. 1 Mos 35:22; 46:8.
36. En: Mark 5:2; Luk 8:27. Två: Matt 8:28.
37. Hörn: Jes 11:12. Pelare: Job 9:6.
38. Joh 3:11; 20:30-31; Rom 1:3-4,19-21.
39. Modellen är från (Warner, The Time of the End 2012).
40. 1 Mos 5:5.
41. Luk 9:28.
42. Matt 20:2.
43. Upp 5:5.

44. 1 Mos 5:5.
45. Jubileerboken, kap. IV, 30.
46. Apg 14:3.
47. **Barnabas:** Epistel of Barnabas, kap. 15. **Papias:** Fragments of Papias, kap. 9. **Ireaneus:** Ireanaeus, Against Heresies, bok 5, kap. 28, stycke 3. **Justinus Martyren:** Justin, Dialogue with Trypho, kap. LXXXI. **Hippolytus:** On the Six Days' Work, Fragments from Commentaries on Various Books of Scripture.
48. Många utombibliska källor finns samlade på *Internet Sacred Text Archive* (www). Finns tillgängligt (2017-01-01) på www.sacred-texts.com/index.htm.
49. Boken om HERRENS krig (4 Mos 21:14). Den redliges bok (Jos 10:13). Salomos krönika (1 Kung 11:41). Davids krönika (1 Krön 27:24). Samuels krönika, Natans krönika, Gads krönika (1 Krön 29:29). Natans krönika, Ahias profetia, Jedajs syner (2 Krön 9:29). Iddos utläggning (2 Krön 13:22). Jehus krönika (2 Krön 20:34). Utläggning av Kungaboken (2 Krön 24:27). Hosajs krönika (2 Krön 33:19). "Krönikan" (Est 2:23; 6:1). (Den som vill räkna till 14 måste ta hänsyn till att Natans krönika finns två gånger.)
50. Jos 10:13; 2 Sam 1:18.
51. Jud 1:14-15.
52. En bra sammanfattning av kyrkofädernas läror finns på: 4Winds Fellowships, *Articles* (www), tillgänglig 2020-06-04 på http://www.4windsfellowships.net/articles.html.
53. Fil 4:3.
54. (Nelson, Broadberry och Tong Chock 1997).
55. (Wieland 2011, 324-325).
56. 1 Mos 1:28.
57. 1 Mos 1:26-27.
58. 1 Mos 3.
59. Jos 4:6.
60. Se till exempel (Bullinger, The Witness of the Stars 1895).
61. Answers Research Journal, *A Further Examination of the Gospel in the Stars* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.answersingenesis.org/articles/arj/v6/n1/gospel-in-stars-further-examination.
62. Hypotesen är från (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013).
63. (Bullinger, The Witness of the Stars 1895, 10).
64. Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 1, kapitel 2, vers 3.
65. Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 1, kapitel 8, vers 2. I Bibeln kommer Abraham till Egypten i 1 Mos 12:10.
66. (Wieland 2011, 203).
67. (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013, 31-37).
68. Upp 13:18.
69. Från What a Beginning!, The Second Edge Monographs, Issue 1 (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.whatabeginning.com/SEDGE/SE-1.pdf.
70. Ivan Panin, *The Inspiration of the Scriptures Scientifically Demonstrated* (www), tillgänglig (2017-01-01) på www.telusplanet.net/public/tsgibson/panin.pdf. Även boken (Bullinger, Numbers in Scripture 1967) finns tillgänglig (2017-01-01) på nätet på www.biblebelievers.org.au/number01.htm.
71. 2 Mos 20:4.
72. Världsriken: Dan 2:31-45. Förstörelse: Jes 39:6-7. Exil: Jer 25:11. Återvändande: Jer 25:12; 29:10.
73. Jes 44:28-45:7.
74. Härkomst: 2 Sam 7:12-16. Födelseort: Mika 5:2. Lön: Sak 11:12. Korsfästelse: Ps 22:17.
75. Sifferuppgifterna är från (Hitchcock 2012, 4).
76. 1 Mos 3:15.
77. 1 Mos 22.
78. Matt 24:15-18.
79. Sven Reichmann i (Reichmann 1989).
80. Sifferuppgifterna är från (Hitchcock 2012, 4-5).
81. (Ibstedt 2013, 42).
82. 1 Sam 28:13.
83. 5 Mos 34:10.
84. Framförallt från två källor: The Bible Wheel, *The Unity Holograph* (www) på www.biblewheel.com/GR/GR_Unity.php och What a Beginning!, *Themes from Creation's Blueprint* (www) på www.whatabeginning.com/creation.htm. Båda tillgängliga 2017-01-01.
85. Exempel på förekomster: HERREN: 5 Mos 6:4. Gud: 1 Mos 1:1. Fader: Joh 6:27.
86. Koret: 1 Kung 6:20. Nya Jerusalem: Upp 21:16.
87. Från What a Beginning!, *Themes from Creation's Blueprint, part 2* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.whatabeginning.com/Themes/Part2/BP.htm.
88. (Carter 2014, 76).
89. (Sanford 2005, 132-133).
90. What a Beginning! Tillgänglig (2017-01-01) på www.whatabeginning.com/.
91. Informationen till största delen från (Annala och Annala 1999).
92. Arken: 1 Mos 8:4. Babels torn: 1 Mos 11:8.
93. (Davies 2006, 50).
94. (Gonzalez och Richards 2004).
95. Hoyle, Fred. "The Universe: Past and Present Reflections." *Annual Review of Astronomy and Astrophysics,* vol 20 (1982): sid 16.

96. Nature World News, *Vast Underwater Ocean Trapped Beneath Earth's Crust* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.natureworldnews.com/articles/7560/20140613/vast-underwater-ocean-trapped-beneath-earths-crust.htm.
97. (Austin 1994, 194).
98. Mansåldrar: 1 Mos 11:10-26. Jätteväxt: (Molén 2000, 222). Flygödlor: (Gärdeborn 2014, 171-172).
99. 1 Tim 6:16.
100. 1 Mos 2:7.
101. Exempel på verser med olika översättningar av *tanniyn*: Monster: Hes 29:3 (SFB). Havsodjur: Job 7:12 (SFB). Odjur: Hes 32:2 (Bibel 2000). Krokodil: Hes 29:3 (Bibel 2000). Stor orm: 2 Mos 7:10 (SFB). Orm: 5 Mos 32:33 (Bibel 2000). Schakal: Jes 34:13 (SFB & Bibel 2000). Ökenhund: Jes 34:13 (SFB).
102. Information från Creation Ministries, *Journal of Creation 19(2) sida 14-16* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/images/pdfs/tj/j19_2/j19_2_14-16.pdf.
103. (Cooper 1995, 130-139).
104. 1. Creation Ministries International, *Dinosaur soft tissue* (www), creation.com/dinosaur-soft-tissue. 2. Institute for Creation Research, *Published Reports of Original Soft Tissue Fossils* (www), www.icr.org/soft-tissue-list/. Båda tillgängliga 2017-01-01.
105. Information nödvändig för att räkna ut sifferuppgifterna i detta avsnitt (och de omgivande) är allmän och finns till exempel på Wikipedia.
106. ResearchGate, *The "Wow! signal" of the terrestrial genetic code* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.researchgate.net/profile/Vladimir_Shcherbak/publications. Även två artiklar från What a Beginning!, båda hämtade 2017-01-01: *Revelations of a Biological Abacus* (www) på www.whatabeginning.com/Misc/Genetics/Genetics_VS.htm och *Tracking the Origin of Life's Genetic Code* (www) på www.whatabeginning.com/Misc/Genetics/Rakbou.htm.
107. ResearchGate, *The "Wow! signal" of the terrestrial genetic code* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.researchgate.net/profile/Vladimir_Shcherbak/publications.
108. Upp 1:8; 21:6; 22:13.
109. ResearchGate, *The "Wow! signal" of the terrestrial genetic code* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.researchgate.net/profile/Vladimir_Shcherbak/publications.
110. Lustgården: 1 Mos 2:9. Nya Jerusalem: Upp 22:2.
111. 1 Mos 2:17.
112. 1 Mos 13:15.
113. Job 38:7; Upp 1:20.
114. Jud 1:7.
115. Många av dem finns beskrivna som ljudfiler på: Oasis Christian Church, *Bereans Bible Institute, Module III The Doctrine of Man* (www). Hämtat 2015-12 på www.oasischristianchurch.org/bbi_03.html.
116. Till exempel Hes 1:1; Dan 7:1.
117. Till exempel 1 Kor 15:43; Kol 3:4.
118. Eleasar: 3 Mos 10; 4 Mos 20:25-26. Jesus bar sjukdomar: Matt 8:17. Hundarna: Matt 15:24-28.
119. Fint linne på präster: 2 Mos 39:27-29. Purpur på höga män: Hes 23:6. Stulit tionde: Mal 3:8-9. Prästerna kallade "fader Abraham": Luk 1:5,67,73.
120. Klyftan: Luk 16:26. Den rike lyfter sin blick: Luk 16:23.
121. 1 Mos 29:31-35; 30:17-20.
122. Jesus fullbordar: Matt 5:17. Lagen en uppfostrare: Gal 3:24, 1917 års översättning.
123. Ursprungliga paradiset: 1 Mos 2:8. Framtida paradiset: Jes 51:3; Upp 2:7.
124. 5 Mos 30:18; Apg 20:26.
125. 1 Pet 2:9.
126. 1 Kung 6:5-6; 1 Krön 9:24-27.
127. Jud 1:14-15.
128. Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 1, kapitel 3, vers 1.
129. Elias himmelsfärd var snart efter israelkungen Ahasjas död (2 Kung 1:17-2:18) som var i judakungen Joshafats 18:e regeringsår (2 Kung 3:1). Joshafat regerade i 25 år (1 Kung 22:42), det vill säga 8 år efter himmelsfärden. Han efterträddes av Joram (1 Kung 22:51) som regerade i 8 år (2 Kung 8:17). Joram fick Elias brev 2 år innan sin död (2 Krön 21:12,19), det vill säga då han regerat i 6 år. Tiden mellan himmelsfärden och brevet blir därför 8+6=14 år.
130. Hesekiel: Hes 3:14-15. Filippus: Apg 8:39-40.
131. Avgudar är onda andar: 3 Mos 17:7; 1 Kor 10:20. Andar kallas *elohim*: Ps 82:1.
132. 5 Mos 18:10-12.
133. 1 Mos 4:8. Jämför Luk 11:50.
134. 1 Mos 9:4; 3 Mos 17:11.
135. 3 Mos 4.
136. 1 Kor 12:27.
137. Uppgifterna kan variera mellan olika källor. Många av dem är från Wikipedia.
138. (Andrews och Stringer 2001, 241).

139. Studierna finns sammanfattade i Answers Research Journal, *Baraminological Analysis Places Homo habilis, Homo rudolfensis, and Australopithecus sediba in the Human Holobaramin* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/creation-science/baraminology/homo-habilis-homo-rudolfensis-and-australopithecus-sediba/. Undantag är H. antecessor som inte finns med i dessa studier.
140. (Tattersall 2009, 280).
141. Tattersall uttalar visserligen inte i sin bok att de streckade linjerna är osäkra, men i bildtexten skriver han: ”Högst *preliminärt* evolutionsträd som visar *möjliga* utvecklingsvägar…”. I en artikel i Scientific American, januari 2000, av samma författare finns dessutom en liknande bild med frågetecken istället för streckade linjer.
142. (Morell 1995).
143. Resonemanget är från (Sanford 2005).
144. Se 2 Kung 6:17.
145. Lot: 1 Mos 19:1,15. Maria: Luk 1:26-38.
146. Till exempel 1 Mos 32:3.
147. Bland annat från (Bates 2004, 277-278).
148. Andar: Hebr 1:14. Uppenbarar sig som män: 1 Mos 19:1. Oräkneliga: Hebr 12:22; Upp 5:11. Stjärnor: Upp 12:4,9; Job 38:7; Jes 14:12-13. Heliga: Luk 9:26. Utvalda: 1 Tim 5:21. Visa: 2 Sam 14:20. Intelligenta: Dan 9:22. Mäktiga: 2 Tess 1:7. Starka: Ps 103:20. Mäktigare och starkare: 2 Pet 2:11. Blindhet: 1 Mos 19:11. Stumhet: Luk 1:20. Rädda: Apg 12:5-11. Döda: Jes 37:36; 1 Kor 10:10. Varna: 1 Mos 19:12-13. Verkställa dom: Upp 7:1-3. Tjänar: Hebr 1:14. Skyddar: Ps 91:11-13; Matt 18:10. Lydiga: Ps 103:20. Syndiga: Jud 1:6; 2 Pet 2:4. Ej försonade: 1 Pet 1:12. Gläds: Luk 15:10. Ska inte tillbes: Upp 19:10. Tillber Jesus: Hebr 1:6. Ackompanjerar Jesus: 2 Tess 1:7-8.
149. Keruber: 1 Mos 3:24; 2 Mos 25:18-20. Serafer: Jes 6:2. Ärkeänglar: 1 Tess 4:16. Furstar: Dan 10:20-21; Ef 6:12.
150. (Johnson, Ancient Paganism 2009, 6).
151. Daniel: Dan 8:15-17; 9:21-23. Sakarias: Luk 1:19. Maria: Luk 1:26.
152. Jud 1:9.
153. Lustgården: 1 Mos 3:8. Melkisedek: Hebr 7:1-17. Löftet om sonen: 1 Mos 18:1-15. Brottningen: 1 Mos 32:22-32. Sinai: 2 Mos 19:18-20. Befälhavaren: Jos 5:13-15. Brinnande ugnen: Dan 3:24-29.
154. 2 Mos 14:19.
155. Detta avser första upplagan som slogs sönder av Mose. Även den andra upplagan är dock skriven av Gud: 2 Mos 34:1.
156. (Hamp 2008, kapitel 7).
157. Newton: (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010, 24). Övriga: Answers in Genesis, *How old is the earth?* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/age-of-the-earth/how-old-is-the-earth/.
158. Answers in Genesis, *How old is the earth?* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/age-of-the-earth/how-old-is-the-earth/.
159. Data i stycket från: Creation Ministries International, *Radiometric dating and the age of the Earth* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/radiometric-dating-age-of-earth.
160. Data i huvudsak från (Molén 2000, 143-146).
161. (Molén 2000, 117-118).
162. Från en lista med 101 metoder som ger en låg ålder för skapelsen på Creation Ministries International, *Age of the earth* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/age-of-the-earth. En del information ligger i artiklarna som listan refererar till.
163. 1 Mos 1:16.
164. Resonemanget om ljusets envägshastighet från Answers in Genesis, *Anisotropic Synchrony Convention* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/astronomy/starlight/anisotropic-synchrony-convention-distant-starlight-problem/.
165. Jes 14:4.
166. 1 Mos 2:7.
167. Djävulens: Matt 25:41. Drakens: Upp 12:7.
168. Mycket av resonemanget är från (Reichmann 1989, 38).
169. 1 Mos 3:7.
170. 1 Mos 1:29-30.
171. 3 Mos 23.
172. Syndabock: 3 Mos 16:10. Förvisning: 1 Mos 3:24.
173. 2 Joh 1:7.
174. Informationen från (Nelson, Broadberry och Tong Chock 1997) & Mandarin.fi (www), tillgänglig 2017-01-01.
175. 1 Mos 2:10-14.
176. 1 Mos 2:17.
177. 1 Mos 2:9
178. 1 Joh 1:8.
179. Upp 20:2-3.
180. 2 Mos 32:11-14.
181. Språkförbistringen: 1 Mos 11:1-9. Jona: Jona 1-2. Farao: 2 Mos 5:2; 7:3.
182. 1 Mos 4-5.
183. 1 Mos 4:17-24.
184. (Missler 2011, 72-75).
185. 1 Mos 5:21-24.

186. 1 Mos 2:17.
187. Mandarin.fi, *1000 år* (www), tillgänglig 2017-01-01 på mandarin.fi/?fm2mandarin-fi123bl=144&lang=se.
188. 1 Mos 3:15.
189. Avskilda: 3 Mos 20:26. Äktenskapsförbud: 5 Mos 7:3. Ej etnisk separation: 3 Mos 19:33-34. Avgudar: 2 Mos 23:32-33.
190. Guds söner: Rom 8:14; Gal 4:6-7. Guds barn: Gal 3:26.
191. Matt 22:30.
192. 4 Mos 13:33.
193. 1 Mos 6:14.
194. Från (Johnson, Ancient Paganism 2009, 32-43).
195. Jashers bok 9:25-26.
196. Från (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010, 47-48).
197. 1 Mos 10:6-12.
198. Himlens drottning: Jer 7:18. Tammus: Hes 8:13-14.
199. Information från *Restoring the Bride of Messiah* (www), tillgänglig 2017-01-01 på aletheia.consultronix.com/index.html.
200. (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010, 81).
201. Från babyloniska Talmud sanhedrin 65, tillgänglig 2015-12-30 på *Babyloniern Talmud: Tractate Sanhedrin* (www), www.come-and-hear.com/sanhedrin/sanhedrin_65.html. Sammanfattat i (Johnson, Ancient Paganism 2009, 59-65).
202. Information från Answers Magazine, *Flood Legends* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/the-flood/flood-legends/flood-legends/.
203. Från (Annala och Annala 1999, 51-59). MDV:s beskrivning av vem som är Gilgamesheposets ”Noa” avviker dock från Annalas uppfattning.
204. Mandarin.fi, *Noas* ark (www), tillgänglig 2017-01-01 på mandarin.fi/?fmq=&p=1&fm2mandarin-fi123bl=109&lang=se.
205. WorldWideFlood, *Noah's Ark: Optimal Proportions* (www), tillgänglig 2017-01-01 på worldwideflood.org/ark/hull_form/hull_optimization.htm.
206. 1 Mos 7:2-3.
207. Djurens indelning från 1 Mos 1:20-25.
208. Upp 4:3.
209. Data från Creation Ministries International, *God's global warming worked just fine* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/global-warming-facts-and-myths.
210. Som not 164.
211. För information om Mount Saint Helens se (Morris och Austin 2003).
212. Adam och Eva: 1 Mos 1:28. Noa med familj: 1 Mos 9:1.
213. Data från Creation Ministries International, *The origin of languages: a synthesis*, sid 318 (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/images/pdfs/tj/j12_3/j12_3_314-338.pdf.
214. Jashers bok 8:21-25.
215. 1 Mos 10:8.
216. Information i stycket i huvudsak från Wikipedia.
217. Answers in Genesis, *Was the Dispersion at Babel a Real Event?* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/tower-of-babel/was-the-dispersion-at-babel-a-real-event/.
218. Information i stycket från (Wieland 2011, kapitel 10).
219. Flera källor bland andra (Cooper 1995), (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010), (Ibstedt 2013, 499) och SoundChristian.com, *The Table of Nations* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.soundchristian.com/man/. En bra sammanfattning finns på Creation Ministries International, *The sixteen grandsons of Noah* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/the-sixteen-grandsons-of-noah.
220. Mycket från (Cooper 1995). Jupiter: sidan 40. Oden: kapitel 7. Kina: appendix 12. Britannerna: sidan 70-72. Magog: sidan 50-51 & 112.
221. (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010, 70-72).
222. 3 Mos 18:3,21.
223. 1 Mos 9:1.
224. Creation Ministries International, *Adam, Eve and Noah vs Modern Genetics* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/noah-and-genetics. Också SoundChristian.com, *The Table of Nations* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.soundchristian.com/man/.
225. Creation Ministries International, *A shrinking date for ”Eve”* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/a-shrinking-date-for-eve.
226. Uppgifterna från National Geographic, *Vanishing Languages* (www), tillgänglig 2017-01-01 på ngm.nationalgeographic.com/2012/07/vanishing-languages/rymer-text.
227. Alla ställen finns i Första Moseboken: 12:1-3 (kallelsen ur Mesopotamien); 12:7 (i Kanaans land); 13:14-17 (efter återkomsten från Egypten); 15:1-21 (med facklan mellan köttstyckena); 17:1-22 (då Abraham byter namn och omskärelsen införs); 18:1-15 (de tre männen vid Mamres trebintlund); 21:12 (i samband med att Hagar och Ismael drivs bort) och 22:1-18 (i samband med ”offrandet” av Isak).
228. Isak: 1 Mos 26:3. Jakob: 1 Mos 28:13.

229. **1:a gången**: 1 Mos 12:10-20; 13:1-4. **2:a gången**: Jakob till Egypten: 1 Mos 46. Uttåget: 2 Mos 12. Intagandet: Josuas bok. **3:e gången**: Assyriska fångenskapen: 2 Kung 17:2. Babyloniska fångenskapen: 2 Kung 25:21. Återuppbyggandet: Esras bok. **4:e gången**: Utspridandet: 5 Mos 28:63-64. Hemvändandet: 5 Mos 30:4-5.
230. 1 Mos 25:13-15.
231. 1 Mos 25:1-4.
232. Uppgifter om araber: 30-Days Prayer Network, *Arabs in the Bible* (www), tillgänglig 2017-01-01 på http://pray30days.org/read/arabs-in-the-bible/. Uppgifterna om Ismaels och Keturas blandning i Jubileerboken 20:12-13.
233. Egypten: 1 Mos 12:10-20. Abimelek: 1 Mos 20:1-18. Halvsyster: 1 Mos 20:12.
234. 2 Kung 16:6.
235. (Möller 2010, 35).
236. 1 Mos 21:34; 28:4; Hebr 11:9,13.
237. 1 Mos 25:26; 47:9.
238. (Price 1997, 92-97).
239. Förbund: 1 Mos 21:22-32; 26:26-31; 31:43-55. Geopolitik: 1 Mos 14:1-16. Surrogatsöner: 1 Mos 16:1-4; 30:1-5.
240. 1 Mos 10:15.
241. (Price 1997, 82-83).
242. Händelserna i stycket från 1 Mos 11:27-13:18.
243. 1 Mos 18:1-2. HERREN: 1 Mos 18:1,17. Änglar: 1 Mos 19:1.
244. Lots panik: 1 Mos 19:6-8. Lots svärsöner: 1 Mos 19:14. Döttrarnas handlingar: 1 Mos 19:30-38.
245. 1 Mos 19:26.
246. 1 Mos 14:1-16.
247. Informationen i avsnittet från i huvudsak två källor: (Price 1997, kapitel 6) och Associates for Biblical Research, *The Discovery of the Sin Cities of Sodom and Gomorrah* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.biblearchaeology.org/post/2008/04/The-Discovery-of-the-Sin-Cities-of-Sodom-and-Gomorrah.aspx.
248. 1 Mos 21:8-14.
249. 1 Mos 4:15.
250. Abraham log: 1 Mos 17:17. Sara log: 1 Mos 18:12.
251. 1 Mos 22:17.
252. 1 Kung 8:1; Ps 147:12; Jes 37:22; Joel 3:16.
253. Resonemanget för denna slutsats är från (Martin, The Star that Astonished the World 1996), tillgänglig 2017-01-01 på www.askelm.com/star/index.asp. Informationen är kontrollerad mot ett planetarium.
254. Jerusalem = Moria berg (2 Krön 3:1), Sion (1 Kung 8:1; Jes 10:32), Davids stad (1 Kung 8:1), Ornans tröskplats (2 Krön 3:1). Sion = Davids stad (2 Sam 5:7), Salem (Ps 76:3).
255. Melkisedek: 1 Mos 14:18; Hebr 6:20-7:1-3. Davids stad: 1 Krön 11:4-8. Ornans tröskplats: 1 Krön 21. Första templet: 2 Krön 3:1. Andra templet: Esra 3:8. Nya Jerusalem: Upp 21:2-3.
256. (Ibstedt 2013, 238).
257. Mark 15:27.
258. Matt 16:21.
259. Joh 19:17.
260. 1 Mos 24:62-67.
261. 1 Mos 15:2.
262. Joh 14:16.
263. 1 Mos 25:19-26. (Isak var 40 år då han gifte sig och 60 år då han fick tvillingarna.)
264. 2 Krön 21:3.
265. Israel: 2 Mos 4:22. Efraim: Jer 31:9. David: Ps 89:28.
266. 1 Mos 27.
267. 1 Mos 25:23.
268. 1 Mos 15-30.
269. 1 Mos 30:25-36.
270. 1 Mos 31:1-43.
271. 1 Mos 31:1-55.
272. 1 Mos 32:1-21.
273. 1 Mos 32:29.
274. 1 Mos 33:1-4.
275. 1 Mos 29:31-30:24.
276. 4 Mos 34:14-15.
277. Präster och ej krigförande: 4 Mos 1:47-50. Ej land: Jos 18:7. Tionde: 4 Mos 18:20-24.
278. Födelse: 1 Mos 29:31-30:24. Till Egypten: 1 Mos 46:8-27; 2 Mos 1:1-5. Folkräkning: 4 Mos 1:20-47. Lägerplatser: 4 Mos 2:2-33. Marschordning: 4 Mos 10:13-28. Utskiftning: Jos 13:15-33; 15:1-19:48. Sigill: Upp 7:4-8.
279. Upp 7:3-8.
280. Luk 4:1-13.
281. Luk 23:39-43.
282. 1 Mos 41:1-36.
283. Simeon fånge: 1 Mos 42:24. Benjamin ej med: 1 Mos 42:4.
284. 4 Mos 1:46. (603 550 ”inmönstrade” plus kvinnor och barn.)
285. (Möller 2010, 70-98).
286. 1 Mos 12:1.
287. 1 Mos 12:10.
288. 1 Mos 50:2.
289. Uppgifterna om Imhotep är från svenska Wikipedia.

290. Information från (Möller 2010, 69-73).
291. Femtedelen: 1 Mos 41:24. Jordköpet: 1 Mos 47:20-22.
292. (Möller 2010, 77-80).
293. (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010, 153).
294. Eden och balsameringen: 1 Mos 50:22-26. Utförandet av benen: 2 Mos 13:19.
295. (Möller 2010, 80-84).
296. (Nyberg 2014, 24-32).
297. 2 Mos 2:1-10.
298. 2 Mos 2:11-4:31.
299. Förtryck: 2 Mos 1:8-14 & Joh 11:48. Dödshot: 2 Mos 1:15-16; 2:1-10 & Matt 2:13. Adopterade: 2 Mos 2:1-10 & Matt 1:18-25. Kungens palats: 2 Mos 2:15 & Joh 1:14. Egypten: 2 Mos 1:1-7 & Matt 2:13-15. Stillhet: Apg 7:29-30 & Luk 3:23. Mirakler: 2 Mos 4:1-9 & Matt 8:23-27. Medlare: 2 Mos 32:30-32 & Hebr 9:15. Samtalade: 4 Mos 12:8 & Hebr 1:3. Ansikte: 2 Mos 34:29 & Matt 17:2. Förbön: 4 Mos 14:13-19 & Joh 17:1-26. Fastade: 2 Mos 34:28 & Matt 4:2. Mötte Gud: 2 Mos 24:15-16 & Mark 9:2. Lag: 2 Mos 19:20 & Matt 5:1.
300. 2 Mos 8:25, 8:28, 10:11 och 10:24 respektive.
301. Normal stil är faraos förhärdande och **fet stil** är Guds: 2 Mos **4:21** (förutsägande), **7:3** (förutsägande), 7:13, 7:14, 7:22, 8:15, 8:19, 8:32, 9:7, **9:12**, 9:34, 9:35, **10:1**, **10:20**, **10:27**, **11:10**, 13:15 (efterblickande), **14:4**, **14:8**, **14:17**.
302. (Möller 2010, 153-159) & (Johnson, Ancient Post-Flood History 2010, 160-161).
303. 2 Sam 23:21.
304. Uppgifterna från (Nyberg 2014, 51-52).
305. Hebr 4:15; Joh 18:38.
306. 2 Mos 12:34,39.
307. (Free och Vos 1992, 86).
308. 2 Mos 13:21.
309. 2 Mos 3:12.
310. 2 Mos 14.
311. 2 Mos 3:1,12.
312. 2 Mos 3:8.
313. 1 Mos 45:10.
314. (Möller 2010).
315. 2 Kung 9:26-27.
316. 2 Mos 14:25.
317. Från (Möller 2010, kapitel 27).
318. När uttåget skedde: 2 Mos 12:2,6,31,37,51. När lagen gavs: 2 Mos 19:1,16.
319. 2 Mos 13:20-22.
320. 1 Mos 25:1-2.
321. Amalek sonson till Esau: 1 Mos 36:12. Andra tillfällen med stridigheter: Dom 3:13; 1 Sam 15:1-9; 1 Sam 30:1-20.
322. 2 Mos 17-18.
323. Guds berg & Horeb: 2 Mos 3:1. Sinai berg: 2 Mos 19:18.
324. (Caldwell 2008, 419).
325. (Caldwell 2008, 363-370).
326. 4 Mos 10:11-12.
327. Information från (Caldwell 2008, 327-373) och (Möller 2010, 294-333).
328. Arons stav: 4 Mos 17:8. Ljusstaken: 2 Mos 25:33-34.
329. 1 Mos 32:20.
330. 2 Mos 3:5.
331. 5 Mos 1:1-3.
332. 4 Mos 14:29-31.
333. 3 Mos 25:15-16.
334. Främling: 3 Mos 19:33. Fattig: 3 Mos 19:15.
335. Tacksamhet: 2 Mos 20:2. Vittnesbörd: 5 Mos 4:6.
336. Offer: 1 Mos 4:3-5. Altare: 1 Mos 8:20. Präster: 1 Mos 14:18. Tionde: 1 Mos 14:20. Omskärelse: 1 Mos 17:10. Äktenskap: 1 Mos 2:24; 34:9.
337. 4 Mos 27:1-11.
338. (Copan 2011, 58).
339. Mycket är från (Copan 2011).
340. 3 Mos 25:47-54.
341. 5 Mos 24:7.
342. 3 Mos 25:23.
343. 3 Mos 25:47.
344. 5 Mos 15:1-3.
345. 5 Mos 24:1-4.
346. 5 Mos 21:10-14.
347. (Copan 2011, 112-113).
348. 3 Mos 11:1-47; 5 Mos 14:3-21.
349. Indelning: 1 Mos 7:2-3,8. Offrande: 1 Mos 8:20.
350. (Free och Vos 1992, 105).
351. 5 Mos 19:15.
352. Återlösning av person: 3 Mos 25:47-49. Återlösning av land: 3 Mos 25:25.
353. Rut 4:9-10.
354. 5 Mos 25:1-3.
355. Mord: 2 Mos 21:12. Människorov: 2 Mos 21:16. Avgudadyrkan: 3 Mos 20:1-5; 5 Mos 17:2-5. Trolldom: 3 Mos 20:27. Trots: 2 Mos 21:15,17. Äktenskapsbrott: 3 Mos 20:10.
356. 1 Kung 6:1.
357. I huvudsak har tre källor använts: (Rouw 2010), (Bergling, Tabernaklet i öknen del 1 1979) och (Bergling, Tabernaklet i öknen, del 2 1982)
358. 4 Mos 2:2.

359. 1 Pet 2:5,9.
360. Ef 1:22-23.
361. 2 Mos 25:31-32.
362. Upp 21:16.
363. Hebr 9:4.
364. Hebr 9:7.
365. Städer: 4 Mos 35:1-8. Försörjning: 5 Mos 18:1-5. Antalsberäkning: 4 Mos 3:42-51.
366. 4 Mos 3-4.
367. Prästerskap: 1 Pet 2:9. Överstepräst: Hebr 4:14; 9:11.
368. 2 Mos 39:3.
369. (Kleinman 2010).
370. Dubbel lott: 5 Mos 21:15-17. Josefs förstfödslorätt: 1 Krön 5:1. Rubens synd: 1 Mos 35:22.
371. What a Beginning!, *An Oracle Restored* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.whatabeginning.com/Breastplate/Oracle/P.htm.
372. 1 Mos 2:17.
373. Abrahams förbund: 1 Mos 15:8-21. Moses förbund: 3 Mos 1-17.
374. Offerdjur: 2 Mos 12:5. Jesus: Hebr 4:15.
375. Offren finns beskrivna i 3 Mos 1-7.
376. Högtiderna finns i 3 Mos 23. Några övriga referenser i tabellen: Påsken och Osyrade brödet: 2 Mos 12:1-20. Fördärvaren gick förbi: 2 Mos 12:23. Inget ben krossat: 2 Mos 12:46; Joh 19:33. Lagen i hjärtat: Jer 31:33. Basunerna: Upp 8-9. Översteprästen stänker blod: 3 Mos 16:29-33. Syndabocken: 3 Mos 16:10. Palmblad inför tronen: Upp 7:9. Salomos tempel invigt: 1 Kung 8:2.
377. 1 Mos 8:13.
378. 3 Mos 23:15-16.
379. Apg 1:3; 1 Kor 15:4-8 (märk ”bröder” i vers 6).
380. Matt 12:38.
381. Joh 12:1-11.
382. 1 Mos 6:3.
383. Jubileerboken i:29. Tillgänglig 2017-01-01 på *Internet Sacred Text Archive* (www), www.sacred-texts.com/bib/jub/jub13.htm.
384. 2 Mos 12:1-20.
385. 2 Mos 12:2-6.
386. 5 Mos 1:1-2.
387. 4 Mos 13.
388. 4 Mos 13:31.
389. 4 Mos 12.
390. Arken: 1 Mos 7:16.
391. Regnandet: 1 Mos 7:12. Filisteerna: Dom 13:1. Fastandet: Matt 4:2.
392. 4 Mos 33:1-49.
393. 4 Mos 13:26-27; 14:34.
394. 4 Mos 33:36.
395. Första gången ”Kadesh-Barnea” används är 4 Mos 32:8.
396. Från (Möller 2010, 381-394).
397. 4 Mos 33:1-49.
398. Jamin: 2 Mos 6:15. Amram: 2 Mos 6:20.
399. (Möller 2010, 400).
400. 2 Mos 17:8-15.
401. (Price 1997, 164).
402. Tabernaklet färdigt: 2 Mos 40:2. Andra påsken: 4 Mos 9:1-3. Folkräkning: 4 Mos 1:1-2. Uppbrottet: 4 Mos 10:11-12. Uppbrottsordningen: 4 Mos 10:13-28.
403. Informationen i stycket från 4 Mos 1-3.
404. 4 Mos 33:1-49.
405. 4 Mos 14:20-38.
406. 4 Mos 14:5,13-19.
407. Matt 28:19-20.
408. Esra 5:2; Sak 3:1.
409. Apg 7:23,30,36.
410. 1 Mos 10:6,15-19.
411. 4 Mos 13:24.
412. (Price 1997, 99).
413. The Jerusalem Post, *Israel flowing with increased levels of Milk and Honey* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.jpost.com/Business/Business-Features/Statistics-say-Israel-flowing-with-increased-levels-of-Milk-and-Honey-355182.
414. Keren Kajemets websida (www), tillgänglig 2016-01-18 på www.kkl.nu/Keren-Kajemet.aspx.
415. Forskning & Framsteg, *Världens äldsta bikupor hittade - i Israel* (www), tillgänglig 2017-01-01 på fof.se/tidning/2007/8/varldens-aldsta-bikupor-hittade-i-israel.
416. Landets gränser: 4 Mos 34:1-15. Stammarna öster om Jordan: 4 Mos 32:33. Gränser och städer: Jos 13-19. Juda till havet: Jos 15:12. Filisteerna kvar: Jos 13:2. Dan: Jos 19:47, Dom 1:34; 18:26-29. Simeon: Jos 19:1-9. Leviterna: Jos 21. Fristäder: Jos 20.
417. Jeriko: Jos 6. Ai: Jos 7:1-8:29. Gibeon: Jos 9. Södra kampanjen: Jos 10. Norra kampanjen: Jos 11:1-15.
418. Kungar besegrade: Jos 12. Återstående land och städer: Jos 13:1-2; 16:10; 17:12-13; Dom 1:27-36.
419. Abraham: 1 Mos 12:5-7. Jakob: 1 Mos 33:18-20. Josefs ben: Jos 24:32. Josuas tal: Jos 24:1-27. Första huvudstaden: 1 Kung 12:1-25.
420. Jos 2.
421. 2 Kung 2:7-14.
422. (Free och Vos 1992, 110-111).

423. Jeriko: Jos 6:24. Ai: Jos 8:28. Hasor: Jos 11:11.
424. (Price 1997, 152-153) & (Free och Vos 1992, 111-112). För de bibliska uppgifterna hänvisas till Jos 2 och 6.
425. Jos 5:10.
426. Biblical Archeology, *Conquest of Canaan in Biblical Archeology* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.truthnet.org/Biblicalarcheology/6/conquestcanaan.htm.
427. Biblical Archeology, *Conquest of Canaan in Biblical Archeology* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.truthnet.org/Biblicalarcheology/6/conquestcanaan.htm.
428. Jos 21:21.
429. Jos 10:1-11.
430. Koinonia House, *Mars' Near Pass-by? The Long Night of Sennacherib* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.khouse.org/articles/2013/1099/. Koinonia House, *Mysteries of Mars: Mars Getting Closer to Earth* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.khouse.org/articles/2003/479/. www.wreationsim.org, *The Mars-Earth Wars* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.creationism.org/patten/PattenMarsEarthWars/index.htm.
431. Började regna: 1 Mos 7:11. Arken strandar: 1 Mos 8:4.
432. Assimilering: Jos 15:63; 16:10; 17:12; Dom 1:27-36. Tvångsarbete: Jos 16:10; 17:13; Dom 1:28,30,33,35; 1 Kung 9:20-21.
433. Gibeoniter: 2 Sam 21:2. Kvinnan: Matt 15:21-28.
434. Uppgifter i stycket från (Copan 2011, 175-177).
435. Jos 6:15.
436. Jos 8:25; 1 Sam 15:3; 22:19; Neh 8:2; 2 Sam 6:19; 1 Krön 16:3.
437. 5 Mos 2:4-19.
438. Jer 21:7.
439. (Copan 2011, 159).
440. Se till exempel Jos 2:8-11; 9:9-10; 1 Sam 4:8.
441. Jos 2 och 6.
442. Ps 104:35 respektive Upp 19:1-2.
443. 1 Tim 6:16.
444. 5 Mos 17:8-9.
445. (Price 1997, 145-147).
446. Dom 6-8.
447. Eli: 1 Sam 4:18. Samuel: 1 Sam 7:15-8:5.
448. Jämför Apg 3:24.
449. Dom 2:16.
450. 1 Sam 8:11-17.
451. 1 Sam 9:17.
452. Resonemanget från (Schaeffer, How Should We Then Live? 1976, kapitel 13).
453. Saul: Apg 13:21. David: 1 Kung 2:11. Salomo: 1 Kung 11:42.
454. 1 Sam 15:3,9.
455. 1 Sam 16:13,14.
456. 1 Sam 18-31.
457. Bat-Seba: 2 Sam 11. Saul: 1 Sam 18-31. Lidande: 2 Sam 24:17. Dansar: 2 Sam 6:12-22.
458. David 30 år: 2 Sam 5:4. Jesus 30 år: Luk 3:23. Från Betlehem: 1 Sam 16:1. Skådebröden: Matt 12:1-4.
459. 1 Sam 16:13.
460. (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013, 91).
461. 2 Sam 5:5.
462. Upp 21:2-3.
463. Arken till Jerusalem: 2 Sam 6:12-17. Till Shilo: Jos 18:1. Från Shilo: 1 Sam 4:3-4. Gibeon: 1 Kung 3:4, 2 Krön 1:3. Förvecklingar: 1 Sam 4-6. Kirjat-Jearim: 1 Sam 7:1. Jerusalem: 2 Krön 1:4. Bäras: 2 Mos 25:14. Ussa: 2 Sam 6:3-7. Salomo: 2 Sam 7:13.
464. (Free och Vos 1992, 124).
465. 5 Mos 25:5-6.
466. (Price 1997, 165-170).
467. Från 2 Kung 8:8 och framåt.
468. Samuel skulle bygga: 1 Krön 22:10. David ville men Gud förbjöd: 1 Krön 22:7-8. Förberedelser: 1 Krön 22:1-5. Arbetare: 1 Kung 5:15-16. Libanon: 1 Kung 5.
469. Brinnande busken: 2 Mos 3:2. Tabernaklet: 3 Mos 9:24. Elias: 1 Kung 18:38.
470. (Free och Vos 1992, 143-144).
471. Rätt till prästtjänst: 4 Mos 3:10. Arons söner: 4 Mos 3:2. Eld och ersättare: 3 Mos 10:1-2; 4 Mos 3:4. Eli överstepräst: 1 Sam 2:27-28. Ebjatar avsätts & Sadok tillsätts: 1 Kung 2:27,35. Sadok kom från Eleasar: 1 Krön 6:4-8; 24:3. Ebjatar kom från Itamar: 1 Krön 24:3; 1 Sam 22:20. Esra kom från Sadok: Esra 7:1-5. Eli förfader till Ebjatar: 1 Sam 14:3; 22:20.
472. Luk 16:19-31.
473. 2 Krön 4:2.
474. Samaria: 1 Kung 16:21-24. Efraim: Jes 7:2,8, 1 Krön 5:1-2; 1 Mos 48:17-29.
475. Benjamin: 1 Kung 12:21-24. Simeon integrerad: Jos 19:1-9. Simeon förflyttning: 1 Krön 4:24-43.
476. 2 Krön 11:13-15.
477. 1 Kung 12:27.
478. 3 Mos 23:34.
479. (Johnson, Ancient Paganism 2009, 76-82).
480. (Free och Vos 1992, 152-153) & (Price 1997, 228-229).
481. 2 Kung 11:1-16.

482. 5 Mos 21:17.
483. 2 Kung 13:14-19.
484. Förutom underverken finns gudomliga ingripanden för Elia i 1 Kung 17:4-6; 21:22; 21:23; 2 Kung 1:4; 2:10; 2:11 samt för Elisha i 2 Kung 3:22; 5:26; 6:8-12; 7:1,16; 7:2,17-20; 7:6; 8:1; 8:10,15; 8:12; 9:7; 13:17; 13:18-19.
485. (Free och Vos 1992, 154).
486. (Price 1997, 171-172). Omri och Ahab: 1 Kung 16:21-33.
487. (Free och Vos 1992, 155). Elfenbenshuset: 1 Kung 22:39. Omri byggde Samaria: 1 Kung 16:24.
488. (Free och Vos 1992, 163), 2 Kung 9:1-13.
489. (Free och Vos 1992, 161-162), 2 Kung 8:10-15.
490. (Price 1997, 231-232), 2 Krön 34:33.
491. (Price 1997, 231). Hosea: 2 Kung 17:4. Jehukal: Jer 37:3. Gedalja: Jer 38:1.
492. (Price 1997, 223-227), Jos 13:3.
493. (Price 1997, 241).
494. 2 Kung 15:29.
495. 2 Kung 17:24.
496. Luk 10:30-37.
497. 2 Kung 18:13-14; 19:8. (Price 1997, 79-81).
498. (Free och Vos 1992, 179).
499. Befästningar & vapen: 2 Krön 32:5. Breda muren: Neh 3:8. Vattenledning: 2 Kung 20:20; 2 Krön 32:30. (Price 1997, 266-270) & (Free och Vos 1992, 182).
500. (Price 1997, 273-274).
501. 2 Kung 19:37; 2 Krön 32:21. (Free och Vos 1992, 180).
502. (Price 1997, 253).
503. (Price 1997, 253-255) & (Free och Vos 1992, 220-221).
504. 2 Kung 24:1-2; 2 Krön 36:5-6.
505. 2 Kung 24:8-17; 2 Krön 36:9-10. Hesekiel: Hes 1:1-3.
506. 2 Kung 25:1-17; Jer 52:1-23; 2 Krön 36:11-21. Sidkias uppror: Hes 17:11-15.
507. Matt 21:1-5.
508. Himmelsfärden: Apg 1:9,12. Återkomsten: Sak 14:4; Apg 1:11.
509. Josef från Arimatea rik: Matt 27:57. Josefs grav: Matt 27:60. Graven nära korset: Joh 19:41.
510. Joseph Barclays översättning av Talmud 1878, avhandling XVI, kapitel III, vers 6. Tillgänglig 2017-01-01 på *Internet Sacred Text Archive* (www), www.sacred-texts.com/jud/bar/index.htm.
511. (Price 1997, 232-233).
512. 2 Kung 25:27-30. (Free och Vos 1992, 189-190).
513. Jer 36:10. (Price 1997, 235-237).
514. (Price 1997, 233-234) & (Free och Vos 1992, 190-191).
515. Mycket av informationen i avsnittet från (Johnson, Ancient Prophecies Revealed 2010, 38-39) & (Price 1997, 248-252).
516. Apg 10:38.
517. Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 11, kapitel 1, vers 2.
518. Bortförande, profetia: 2 Kung 20:17; Jer 27:21-22. Uppfyllande: Dan 1:2. Återställande, profetia: Jer 28:1-3. Uppfyllande: Esra 1:7-11.
519. Första vågen: Esra 1-6. Andra vågen: Esra 7-10. Tredje vågen: Neh 1:1-7:3. Sammanfattning: Neh 7:4-13:31.
520. Joh 2:20.
521. Hes 40-43.
522. Johannes syn: Upp 11:1. Hesekiels syn: Hes 40:2-5.
523. The Temple Institute (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.templeinstitute.org/.
524. (Price 1997, 176-177 & 211-219).
525. Lämnade: Hes 11:23. Återvända: Sak 14:4.
526. 3 Mos 25:3-4.
527. Upp 17:15.
528. Dan 8.
529. 3 Mos 26:40-42.
530. 3 Mos 25:3-12.
531. Esra 4; Neh 4-6.
532. 1 Kung 9:1-7.
533. Dan 10:1.
534. Dan 10-12.
535. Detta finns beskrivet i de apokryfiska skrifterna Mackabeerböckerna: 1 Mack 1:20-63, 2 Mack 6:1-2.
536. Fick inte gå genom Edom: 4 Mos 20:14-21. Konflikter med Edom: 2 Sam 8:14; 1 Kung 11:14-22; 2 Krön 25:5-14; 28:17. Angreppet på Jerusalem: Ps 137:7; Ob 1:11.
537. (Free och Vos 1992, 231-232).
538. Matt 11:10.
539. Matt 11:13-14.
540. Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 8, kapitel 5, vers 2.
541. Matt 3:5-6; 14:1-10.
542. Jämförelsen: Rom 3:25. Måtten: 2 Mos 25:17.
543. 1 Mos 6:15.
544. Profet: 1 Kung 19:16. Präst: 2 Mos 28:41. Kung: 1 Sam 16:13.
545. 3 Mos 16:12-16.
546. Ps 2:7; Ords 30:4; Jes 9:6; Dan 3:25.
547. Johannes: Joh 1:15. Abraham: Joh 8:58.
548. 2 Mos 3 återberättat i Apg 7:30-38.

549. Frestelse: Hebr 4:15. Gråt: Joh 11:35. Ångest: Luk 22:44. Lära sig lydnad: Hebr 5:8, Jes 7:15. Död: Mark 15:37. Uppståndelse: 2 Tim 2:8.
550. 1 Mos 3:16.
551. 1 Mos 2:22-23.
552. 1 Mos 17:12.
553. 3 Mos 25:47-49.
554. 1 Mos 12:3.
555. Kraven: 4 Mos 27:8; 36:6-7. Inga söner: Joh 19:25.
556. 1 Krön 9:1.
557. 1 Krön 22:7-10.
558. 1 Kung 8:25.
559. 1 Kung 11:1-13.
560. 2 Kung 24:6-17.
561. 2 Kung 25:1-21.
562. **Tamar**: 1 Mos 38; Matt 1:3. **Rahab**: Jos 2; Matt 1:5. **Rut**: Rut 1:4; 4:13-17; Matt 1:5 (Lot i 1 Mos 19:30-38). **Bat-Seba**: 2 Sam 11-12; Matt 1:6. **Maria**: Joh 8:41; Matt 1:16.
563. Answers in Genesis, *An Extra Cainan?* (www), tillgänglig 2017-01-01 på answersingenesis.org/bible-timeline/genealogy/an-extra-cainan/.
564. Beräkningarna finns i (Warner, The Time of the End 2012, 277-282).
565. Idé från (Baxter 1973, 19-38).
566. Information i stycket inklusive citatet är från Blue Letter Bible, Mark Eastman: *The Time of Messiah's Coming* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.blueletterbible.org/Comm/eastman_mark/messiah/sfm_06.cfm.
567. Dan 9:26.
568. Resonemanget för denna slutsats är från (Martin, The Star that Astonished the World 1996), tillgänglig 2017-01-01) på www.askelm.com/star/index.asp. Informationen är kontrollerad i ett planetarium av MDV:s författare.
569. (Martin, The Star that Astonished the World 1996, 66).
570. Luk 2:21-39.
571. Denna och mycket av den andra informationen i stycket är från Hultberg, Daniel: *Hur dog Jesus?* Genesis nummer 3/2014, sidor 24-27.
572. Joh 19:34.
573. 3 Mos 17:13-14.
574. Graven tom: Matt 28:1-6. Lasarus: Joh 11. Jairus dotter: Mark 5:22-24,35-43. Änkans son: Luk 7:11-15. Kroppar som lever i evighet: 1 Kor 15:53.
575. Maria Magdalena: Joh 20:14-15. Tiberiassjön: Joh 21:4. Emmausvägen: Luk 24:13-16. Många såg Jesus: 1 Kor 14:5-8. Jesus åt: Luk 24:42-43. Spikhålen: Joh 20:25-29.
576. (Hitchcock 2012, 4-5).
577. Mannat: 2 Mos 16. Kopparormen: 4 Mos 21:4-9. Offertjänsten: 3 Mos 1-7.
578. Från Always Be Ready Apologetics Ministry, *Extrabiblical Historical Sources Corroborate the Bible* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.alwaysberready.com/extrabiblical-historical-sources-corroborate-the-bible.
579. Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 18, kapitel 3, vers 3.
580. Babyloniska Talmud, Sanhedrin 43a.
581. (Free och Vos 1992, 243).
582. Matt 27:45.
583. (Price 1997, 299).
584. (Price 1997, 299).
585. (Price 1997, 307-308).
586. (Price 1997, 305-307).
587. Jesus talar om evangelium i Mark 1:14-15, sänder ut lärjungarna i Mark 6:7 och börjar tala om sin död i Mark 8:31.
588. Matt 20:2.
589. 1 Mos 2:17.
590. 1 Mos 3:7.
591. Jak 2:17.
592. Även Mark 16:16; Joh 3:5; Rom 6:4; Tit 3:5; 1 Pet 3:21.
593. 1 Mos 2:2.
594. Lagens givande: 2 Mos 19:16-18. Andens givande: Apg 2:3.
595. Matt 5-7; Luk 6:17-49.
596. Till exempel Mark 7:9-13.
597. Joh 14:26.
598. Apg 1:4-5.
599. Till exempel 2 Mos 31:1-5.
600. 1 Mos 2:7.
601. Apg 1:15.
602. 5 Mos 16:16.
603. Duvan symboliserar Anden: Matt 3:16. Sju andar: Upp 3:1.
604. Kristna kallas präster: Upp 5:10. Missionsbefallningen: Matt 28:19.
605. Esra 3:6.
606. Jer 25:11.
607. Window view, *Talmudic Evidence for the Messiah at 30 C.E.* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.windowview.org/hmny/pgs/talmuds.30ce.html.
608. (Price 1997, 255-258).
609. Apg 15.
610. Esra 3:6.
611. Används inte.
612. Används inte.

613. 1 Mos 15:7-20.
614. Jewish National Fund, *Our Projects in Israel* (www), tillgänglig 2017-01-01 på www.jnf.org/work-we-do/our-projects/.
615. Missionsuppdraget: Matt 28:18-20. Jakob martyr: Apg 12:2. Johannes på Patmos: Upp 1:9.
616. Apg 15:1-35.
617. Tanken från (Dixon 2012, 79-80).
618. Katolska katekesen, del 1, sektion 1, kapitel 2, artikel 2, vers 72. Tillgänglig 2017-01-01 på *Catechism of the Catholic Church* (www), www.scborromeo.org/ccc/p1s1c2a2.htm#82.
619. Mörker från 6:e till 9:e timmen: Luk 23:44. Förhänget briser: Luk 23:45. Morgonstjärnan: Upp 22:16.
620. (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013, 125-126, 139-140, 144).
621. Liknelser: Mark 4:10-12. Efter uppståndelsen: 1 Kor 15:5-8.
622. Apg 2:1-13.
623. Apg 2:42.
624. 1 Mos 18:19.
625. Från Pristine Faith Restoration Society, *PFRS Commentary, Romans 8:28-10* (www), tillgänglig 2017-01-01 på http://www.pfrs.org/commentary/Rom_8_28.pdf.
626. Vedermödan: Dan 10:1; 12:1. Den stora nöden: Upp 7:14. Vredens tid: Dan 11:36. Jakobs nöd: Jer 30:7.
627. Från babyloniska Talmud sanhedrin 97a, tillgänglig 2016-02-14 på *Babyloniern Talmud: Tractate Sanhedrin* (www), www.come-and-hear.com/sanhedrin/sanhedrin_97.html.
628. Esra: 3:1-6.
629. Mark 1:24-27; Mark 5:1-13.
630. Upp 12:4.
631. (Bates 2004, speciellt kapitel 8).
632. Draken ger Antikrist makt: Upp 13:2. Sju huvuden: Upp 12:3.
633. Dan 11:31; 12:11; Matt 24:15-16.
634. Elia förutsagd: Mal 4:5. Eld från himlen: 1 Kung 18:36-38; 2 Kung 1:9-12.
635. Draken: Upp 12:3,9. Vilddjuret: Upp 13:1. Falske profeten: Upp 13:11.
636. Informationen från (Richardson 2015).
637. (Richardson 2015, 13-16).
638. Politiskt: Upp 17:12-13. Kommersiellt: Dan 11:43. Militärt: Upp 6:2. Religiöst: Upp 13:8.
639. **Farao**: 2 Mos 1:22. **Nebukadnessar**: 2 Kung 24:10-16. **Haman**: Es 3:12-15. **Antiochos**: 1 Mackabeerboken 1-6 profeterat i Dan 8:23-25. **Titus**: Josefus, Wars of the Jews, bok VI, kapitel 9, vers 3 profeterat i Luk 19:41-44.
640. Upp 2:12-13.
641. (Richardson 2015, 98).
642. 1 Mack 1:54: Skändningen skedde år 145 (grekisk räkning). 1 Mack 4:51: Upprättandet skedde år 148. 1 Mack 4:54: Båda skedde samma dag på året. Även Josefus, *Antiquities of the Jews*, bok 12, kapitel 7, vers 6: Tiden var exakt 3 år.
643. Dan 9:27; Upp 13:5.
644. 1 Joh 2:18-22.
645. (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013, 156-157).
646. 1 Mos 3:15.
647. (Warner, Mystery of the Mazzaroth 2013, 159-161).
648. Keruber: 2 Mos 25:18-20. Pelare: 2 Krön 3:17. Rövare: Joh 19:18. Änglar: Joh 20:12. Män i vita kläder: Apg 1:10. Vittnen: Upp 11:3.
649. Sak 4.
650. Upp 1:20.
651. Esra 3:2.
652. 1 Krön 24:1-19.
653. De tjugofyra: Upp 5:8. Annan ängel: Upp 8:3.
654. 1 Mos 4:26 där ”åkalla” enligt tidigare kan vara ”kalla sig vid”.
655. 1 Mos 6:1-3.
656. Två vittnen: Upp 11:9. Vilddjurets märke: Upp 13:16-17.
657. Upp 13:2.
658. Noa: 1 Mos 7:1. Lot: 1 Mos 19:15-17.
659. Megiddo: Jos 17:11. Slag i Jisreels dal: Dom 4:13 (Kishon flyter genom dalen); Dom 6:33; 2 Kung 23:29; 1 Sam 29:11.
660. Matt 21:1-11.
661. 1 Kor 15:44.
662. Apg 1:9-12.
663. Hes 43:1-7.
664. (Johnson, Ancient Prophecies Revealed 2010, 80).
665. Upp 20:6.
666. Hes 40-43.
667. Hes 47:13-48:35.
668. Mark 13:24-26.
669. 1 Kor 9:24-27.
670. Ursprungliga lustgården: 1 Mos 2:8. Framtida lustgården: Jes 51:3; Upp 2:7. Samma benämning: Hes 36:35.
671. Upp 20:2-7.
672. Upp 21:12.
673. Ofruktsam: Jes 54:1. Föraktad: Jes 54:4. Övergiven: Jes 54:6.
674. Ej använd.
675. Upp 20:14.
676. 1 Mos 3:22.

677. 1 Mos 1:28.
678. Ursprungliga lustgården: 1 Mos 2:8. Framtida lustgården: Jes 51:3; Upp 2:7.
679. Hes 47:1-12.
680. Hes 40-46.
681. Jes 2:2-3; 56:6-7; 60:3-14; Mika 4:1-2.
682. Rom 6:23.
683. Rom 9:22, 2 Mos 15:7, Ps 9:6, Jos 23:16 respektive Luk 13:5.
684. Adams straff: 1 Mos 2:17. Paulus utsaga: Rom 6:23. Jesus straff: Rom 5:8.
685. Moselagen: 5 Mos 30:15-16. Kristus lag: 1 Kor 9:21. Hjärta och samvete: Rom 2:15.
686. Lasarus: Joh 11. Jairus dotter: Mark 5:22-24,35-43. Änkans son: Luk 7:11-15.
687. Henok: 1 Mos 5:24. Elia: 2 Kung 2:11.
688. Används inte.
689. Apostlarna: Joh 21:22-23. Jesus: Mark 13:32.
690. Arga: Apg 7:54. Grämer sig: Ps 112:10.
691. Utrotas: Ps 37:34. Försvinna: Ps 104:35. Gå under: Ps 37:38. Förgås: Ps 68:3. Inte mer finnas: Ps 104:35. Döda dem: Ps 139:19. Förgöra dem: Ps 94:23. Slå sönder dem: Ps 2:9. Agnar: Ps 1:4. Vax: Ps 68:3. Vatten: Ps 58:8.
692. Jos 15:8.
693. Legion: Luk 8:31. Vilddjuret: Upp 17:8. Satan: Upp 20:3.
694. 1 Mos 19:28.
695. Hebr 7:11-12.
696. Beslut: Ef 3:11. Återlösning: Hebr 9:12. Dom: Hebr 6:2. Straff: Matt 25:46. Eld: Matt 25:41.
697. Yttre: Hes 40:17-27. Inre: Hes 40:28-37.
698. Församlingar: Upp 1:11. Stjärnor: 1:16. Andar: 3:1. Sigill: 5:1. Horn & ögon: 5:6. Basuner: 8:2. Åskor: 10:3. Drakhuvuden & kronor: 12:3. Vredesskålar: 15:7. Berg & kungar: 17:9.
699. Upp 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7; 22:14.
700. Idé: Svenska Bibelsällskapets *Vandra genom Gamla testamentet*.
701. Används inte.
702. (Warner, The Time of the End 2012, 275).
703. Används inte.
704. Creation Ministries, *Refuting Evolution - Chapter 9* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/refuting-evolution-chapter-9-is-the-design-explanation-legitimate.
705. Se till exempel: Science for the curious Discover, *ENCODE: the rough guide to the human genome* (www), tillgänglig 2017-01-01 på blogs.discovermagazine.com/notrocketscience/2012/09/05/encode-the-rough-guide-to-the-human-genome/#.VhbYUHqqpBd.
706. Creation Ministries, *Dinosaur soft tissue* (www), tillgänglig 2017-01-01 på creation.com/dinosaur-soft-tissue.